SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

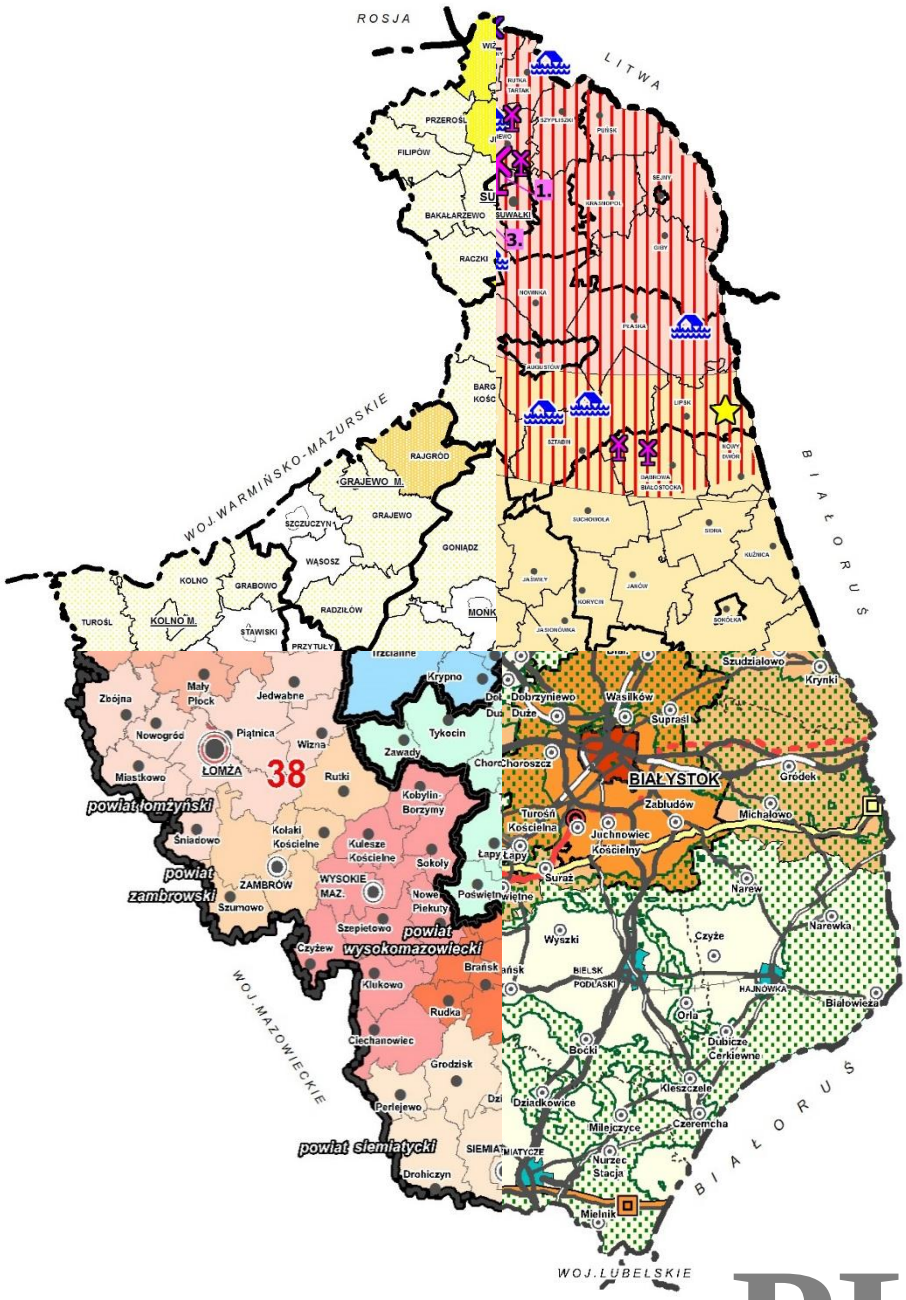

PLAN

ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

BIAŁYSTOK 2016

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

PLAN
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

ZAŁĄCZNIK NR 1
do Uchwały Nr .....
Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia .....
Dz. Urz. Woj. Podl. Nr .....
z dnia .....

BIAŁYSTOK 2016 r.

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
UL. KARD. S. WYSZYŃSKIEGO 1
15-888 BIAŁYSTOK

OPRACOWANIE PROJEKTU PLANU
Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku
ul. H. Sienkiewicza 82
15-005 Białystok

ZESPÓŁ AUTORSKI

Zdzisław Plichta – generalny projektant
Joanna Jasiewicz – z-ca generalnego projektanta
Alicja Mieszkowska – dziedzictwo kulturowe i jego ochrona
Jerzy Łukaszyński – demografia, osadnictwo, gospodarka
Martyna Topczewska – demografia, osadnictwo, gospodarka
Elżbieta Tyszka – zagadnienia przestrzenne osadnictwa
Bożena Gajewska – zasoby środowiska i ich ochrona
Ryszard Serwatka – zasoby przyrodnicze, ich ochrona i gospodarka wodna
Katarzyna Rybakowicz – zasoby środowiska, ich ochrona i opracowanie graficzne
Andrzej Lewandowski – ekofizjografia i prognoza środowiska
Jan Kruszewski – infrastruktura transportowa
Edyta Zajczyk – infrastruktura transportowa i opracowanie graficzne
Elżbieta Kępska – energetyka i telekomunikacja
Krystyna Kumkowska-Fronczek – telekomunikacja
Hanna Konarzewska – energetyka odnawialna i ciepłownictwo
Piotr Piotrowski – infrastruktura ochrony środowiska i opracowanie graficzne
Czesława Kruszewska – infrastruktura ochrony środowiska
Elżbieta Jabłońska – turystyka, rekreacja i wypoczynek uzdrowiskowy
Tadeusz Borowski – rolnictwo i gospodarka żywnościowa
Paweł Babul – plan obszaru funkcjonalnego Białegostoku i opracowanie graficzne
Joanna Lipska – dokumentacja formalno-prawna Planu
Tomasz Boroda – opracowanie techniczne
Zbigniew Bargielski – opracowanie graficzne zagadnień środowiska
Jadwiga Ptaszyńska – opracowanie graficzne

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE **11**
1.1. Podstawy prawne sporządzenia Planu 11
1.2. Funkcje Planu 11
1.3. Części składowe Planu 11
1.3.1. Części uchwalane Planu zagospodarowania przestrzennego województwa 11
1.3.2. Materiały planistyczne i dokumentacja prac planistycznych 12
1.4. Zakres opracowania 13
1.4.1. Zakres przestrzenny Planu 13
1.4.2. Zakres czasowy Planu 13
1.4.3. Zakres rzeczowy Planu 13

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO **17**
2.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów Unii Europejskiej 17
2.1.1. EUROPA 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu 17
2.1.2. Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 17
2.1.3. Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich 17
2.2. Uwarunkowania wynikające z krajowych dokumentów rządowych 18
2.2.1. Strategia Rozwoju Kraju 2020 18
2.2.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 – regiony, miasta, obszary wiejskie 20
2.2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 21
2.3. Uwarunkowania prawne dla obszarów funkcjonalnych w zagospodarowaniu przestrzennym województwa 28

3. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO **30**
3.1. Uwarunkowania wynikające z ustaleń Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 30
3.1.1. Cele strategii 30
3.1.2. Obszary strategicznej interwencji 31
3.1.3. Kluczowe zagadnienia ponadregionalne 33
3.2. System osadniczy województwa 33
3.2.1. Podział administracyjny regionu 33
3.2.2. Struktura sieci osadniczej 33
3.2.3. Funkcje jednostek osadniczych – główne tendencję 34
3.2.4. Uwarunkowania rozwoju jednostek sieci osadniczej 35
3.3. Uwarunkowania demograficzne 45
3.3.1. Ludność i jej rozmieszczenie 46
3.3.2. Zróżnicowanie kulturowe 46
3.3.3. Struktura demograficzna 47
3.3.4. Prognoza ludności 47

3.4. Infrastruktura społeczna ... 48
3.4.1. Szkolnictwo wyższe ... 48
3.4.2. Szkolnictwo średnie i policealne ... 48
3.4.3. Ochrona zdrowia i opieka społeczna ... 49
3.4.4. Kultura ... 49
3.4.5. Sport i rekreacja ... 50
3.5. Mieszkalnictwo ... 51
3.5.1. Zasoby mieszkaniowe ... 51
3.5.2. Budownictwo mieszkaniowe ... 53
3.5.3. Potrzeby mieszkaniowe ... 53
3.6. Gospodarka ... 54
3.6.1. Ogólny poziom rozwoju gospodarczego regionu ... 54
3.6.2. Przedsiębiorczość ... 54
3.6.3. Rynek pracy ... 55
3.6.4. Przemysł i rejony jego koncentracji ... 56
3.6.5. Specjalne strefy ekonomiczne i tereny inwestycyjne ... 57
3.6.6. Centra handlowe i handlowo-usługowe ... 58
3.6.7. Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ... 58
3.6.8. Turystyka i wypoczynek ... 69
3.7. Środowisko ... 79
3.7.1. Zasoby i walory środowiska przyrodniczego ... 79
3.7.2. Obszary ochrony przyrody ... 89
3.7.3. System powiązań przyrodniczych ... 97
3.7.4. Zasoby środowiska przyrodniczego ... 97
3.7.5. Zagrożenia środowiska ... 98
3.7.6. Tendencję zmian w środowisku oraz jego mocne i słabe strony ... 107
3.8. Dziedzictwo kulturowe województwa ... 109
3.8.1. Uwarunkowania historyczne rozwoju osadnictwa i dziedzictwa kulturowego ... 109
3.8.2. Krajobraz kulturowy województwa ... 112
3.8.3. Obszary o wysokich walorach kulturowych ... 121
3.9. Uwarunkowania rozwoju systemu transportowego ... 124
3.9.1. System transportowy województwa ... 124
3.9.2. Europejskie Korytarze Transportowe (TEN-T) ... 124
3.9.3. Drogi krajowe ... 126
3.9.4. Drogi wojewódzkie ... 129
3.9.5. Drogi powiatowe ... 132
3.9.6. Długość nawierzchni i gęstość dróg publicznych w województwie ... 132
3.9.7. Infrastruktura systemu transportu kolejowego ... 132
3.9.8. Przejścia graniczne ... 134
3.9.9. Motoryzacja ... 134
3.9.10. Regularna komunikacja autobusowa ... 134
3.9.11. Miejska komunikacja autobusowa ... 135
3.9.12. Infrastruktura lotnicza województwa ... 135
3.9.13. Inne rodzaje transportu ... 135
3.9.14. Diagnoza stanu infrastruktury transportowej ... 137
3.10. Uwarunkowania rozwoju infrastruktury energetycznej i teletechnicznej ... 138
3.10.1. Wpływ procesów integracji europejskiej ... 138

3.10.2. Podstawowe kierunki „Polityki energetycznej Polski do 2030 r.” 140
3.10.3. System elektroenergetyczny województwa 140
3.10.4. System gazowniczy województwa 144
3.10.5. Rurociąg naftowy i naftobazy 146
3.10.6. Energetyka odnawialna 148
3.10.7. Energetyka cieplna 151
3.10.8. Systemy teletechniczne 153
3.11. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami w województwie 156
3.11.1. Systemy zaopatrzenia w wodę 156
3.11.2. Systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków i wód opadowych 158
3.11.3. Gospodarka odpadami 160
3.12. Potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa 164
3.12.1. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne 164
3.12.2. Wymagania obronne w zakresie infrastruktury transportowej 166
3.12.3. Inne wymagania w zakresie realizacji zadań obronnych 166
3.13. Obszar przygraniczny 166

4. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA WOJEWÓDZTWA – 2020+ 167
4.1. Miejskie obszary funkcjonalne podstawowej sieci osadniczej 167
4.1.1. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB) 168
4.1.2. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Łomży 173
4.1.3. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Suwałk 175
4.1.4. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków lokalnych – powiatowych 177
4.2. Wiejskie obszary funkcjonalne 179
4.3. Obszary funkcjonalne kształtowania potencjału rozwojowego, cenne przyrodniczo – sieci ekologicznej województwa 179
4.3.1. Obszary węzłowe regionalnej sieci ekologicznej 179
4.3.2. Główne korytarze ekologiczno-migracyjne regionalnej sieci ekologicznej 180
4.3.3. Uzupełniające korytarze ekologiczno-migracyjne regionalnej sieci ekologicznej 182
4.4. Obszary funkcjonalne kształtowania potencjału rozwojowego – ochrony dziedzictwa kulturowego województwa 183
4.5. Obszary funkcjonalne kształtowania potencjału rozwojowego – ochrony i kształtowania zasobów wodnych 184
4.6. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego – ochrony złóż kopalin, w tym strategicznych 184
4.7. Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska i zamknięte 184
4.7.1. Obszary ochrony gleb 184
4.7.2. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi 185
4.7.3. Obszary terenów zamkniętych 185
4.8. Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej 185
4.8.1. Obszar przygraniczny 185
4.8.2. Obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego 185
4.9. Infrastrukturalne powiązania funkcjonalne województwa 185
4.9.1. Powiązania transportowe krajowe i regionalne 185

4.9.2. Powiązania systemami energetycznymi 188
4.9.3. Powiązania systemami telekomunikacyjnymi i teleinformatycznymi 190

5. CELE POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO W HORYZONCIE ROKU 2020 PLUS I JEJ ZASADY OGÓLNE 196
5.1. Cel strategiczny 196
5.2. Cele cząstkowe – szczegółowe 196
5.3. Zasady ogólne polityki przestrzennej województwa podlaskiego 197
5.3.1. Ustrojowa zasada zrównoważonego rozwoju 197
5.3.2. Funkcjonowanie zintegrowanego systemu rozwoju 197

6. KIERUNKI I ZASADY REALIZACJI CELÓW POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA 199
6.1. Cel 1. Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji publicznych ponadlokalnych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania 199
6.1.1. Wspieranie w ramach interwencji strategicznej zwiększenia konkurencyjności zagospodarowania Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB) i jego obszaru zewnętrznego 199
6.1.2. Wspieranie w ramach strategicznej interwencji zwiększenia konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych Suwałk i Łomży 207
6.1.3. Wspieranie w ramach interwencji strategicznej zwiększenia konkurencyjności ośrodków lokalnych – miast powiatowych 210
6.2. Cel 2. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego 213
6.2.1. Zwiększenie wewnętrznej integracji i dostępności transportowej województwa 213
6.2.2. Wspieranie modernizacji i rozwoju wiejskich obszarów funkcjonalnych 214
6.2.3. Kierunki wspierania rozwoju obszaru funkcjonalnego przygranicznego 226
6.2.4. Kierunki wspierania wykorzystania specjalizacji regionalnej województwa ... 227
6.3. Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej 228
6.3.1. Zasady rozwoju infrastruktury transportowej 228
6.3.2. Kierunki wzmocnienia powiązań transportowych zewnętrznych i wewnętrznych regionu 231
6.3.3. Kierunki rozwoju infrastruktury telekomunikacji i teleinformatyki 242
6.4. Cel 4 – Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych oraz racjonalne jego wykorzystanie 244
6.4.1. Ochrona i zagospodarowanie sieci ekologicznej 244
6.4.2. Racjonalne gospodarowanie wodami 248

6.4.3. Gospodarowanie lasami ... 257
6.4.4. Ochrona powierzchni ziemi ... 258
6.4.5. Ochrona obszarów złóż kopalin ... 259
6.4.6. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem ... 260
6.4.7. Ochrona środowiska przed hałasem ... 261
6.4.8. Ochrona oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego ... 261
6.5. Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego i naturalne oraz jego zdolności obronnych i ochronnych ... 267
6.5.1. Zasady rozwoju infrastruktury systemów elektroenergetycznych, gazowniczych i ciepłowniczych województwa ... 267
6.5.2. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu elektroenergetycznego ... 268
6.5.3. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu gazowniczego ... 272
6.5.4. Kierunki rozwoju infrastruktury systemów rurociągów naftowych i naftobaz ... 274
6.5.5. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu zaopatrzenia w ciepło ... 274
6.5.6. Rozwój infrastruktury Odnawialnych Źródeł Energii ... 276
6.5.7. Zwiększanie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy ... 278
6.5.8. Kierunki ograniczania zagrożeń ruchami masowymi i osuwiskami ziemi ... 280
6.5.9. Zasady zabezpieczeń przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych ... 280

7. REALIZACJA USTALEŃ PLANU ... 288
7.1. Zasady realizacji ustaleń Planu ... 288
7.2. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ... 289
7.3. Monitoring zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa ... 290

8. WNIOSKI DO ORGANÓW CENTRALNYCH ORAZ SAMORZĄDÓW WOJEWÓDZTW SĄSIADUJĄCYCH ... 298
8.1. Wnioski do organów centralnych ... 298
8.1.1. Ministrów właściwych infrastruktury, budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego, mieszkalnictwa oraz spraw rozwoju regionalnego ... 298
8.1.2. Ministrów właściwych do spraw środowiska, kultury, gospodarki i obronnych ... 300
8.2. Wnioski do polityk przestrzennych samorządów województw sąsiadujących ... 301
8.2.1. Kierunki współpracy z województwem mazowieckim ... 301
8.2.2. Kierunki współpracy z województwem warmińsko-mazurskim ... 304
8.2.3. Kierunki współpracy z województwem lubelskim ... 306

SŁOWNICZEK SKRÓTÓW ... 307
SPIS TABEL ... 309
SPIS WYKRESÓW ... 310
SPIS MAP ... 311
SPIS RYSUNKÓW ... 313

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawy prawne sporządzenia Planu

Podstawy prawne sporządzenia i uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego stanowią:

a) art. 18 ust. 3 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 486 z późn. zm.): „Do wyłącznej właściwości sejmiku województwa należy: (3) uchwalanie Planu zagospodarowania przestrzennego",
b) art. 38 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 778 z późn. zm.): „Organy samorządu województwa sporządzają plan zagospodarowania przestrzennego województwa...",
c) art. 46 ust. 1 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 353): „Przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty (1) koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju województwa" oraz art. 51 ust. 1 Ustawy jw.: „Organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa w art. 46 [...] sporządza prognozę oddziaływania na środowisko",
d) Uchwała nr IX/87/07 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 23 lipca 2007 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego poprzedzona okresową oceną obowiązującego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego wykonaną w roku 2006, z której wynikła potrzeba sporządzenia nowego Planu.

1.2. Funkcje Planu

1) Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest instrumentem kreacji polityki przestrzennej samorządu województwa odnoszącym odpowiednie ustalenia dokumentów strategicznych, koncepcyjnych, programowych rządowych i samorządowych, w tym Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz Strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020 i Kontraktu terytorialnego dla województwa podlaskiego na lata 2014–2020 do przestrzeni województwa.
2) Plan jest instrumentem transmisji polityki przestrzennej samorządu województwa i pośrednio ustaleń dokumentów rządowych do dokumentów polityk przestrzennych gmin – studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planów miejscowych.
3) Plan stanowi bazę wyjściową do sporządzania okresowych (min. raz w kadencji sejmiku) raportów o stanie i zmianach zagospodarowania przestrzennego województwa oraz ocen realizacji określonych w nim ponadlokalnych inwestycji celu publicznego.

1.3. Części składowe Planu

1.3.1. Części uchwalane Planu zagospodarowania przestrzennego województwa

1.3.1.1. Tekst Planu stanowiący załącznik nr 1 do uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego uchwalającej plan, obejmujący następujące części:

1. Wprowadzenie.
2. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

3. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.
4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna zagospodarowania województwa 2020+.
5. Cele polityki przestrzennej województwa podlaskiego w horyzoncie roku 2020+ i jej zasady ogólne.
6. Kierunki i zasady realizacji celów polityki przestrzennej województwa.
7. Realizacja ustaleń Planu.
8. Wnioski do organów centralnych oraz samorządów województw sąsiadujących.

1.3.1.2. Część graficzna Planu stanowiąca załącznik nr 2 do uchwały jw., obejmująca rysunki w skali 1:200 000 o numerach od 1 do 14, w tym:

1) **rysunki uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego**, o nazwach:
   nr 1 – synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa,
   nr 2 – uwarunkowania ekofizjograficzne,
   nr 3 – uwarunkowania ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego,
   nr 4 – uwarunkowania rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej,
   nr 5 – uwarunkowania rozwoju infrastruktury energetycznej i obronności,
   nr 6 – uwarunkowania rozwoju infrastruktury ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
   nr 7 – uwarunkowania rozwoju turystyki, wypoczynku i lecznictwa uzdrowiskowego,
   nr 8 – uwarunkowania rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej.
2) **rysunki struktury funkcjonalno-przestrzennej i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa**, o nazwach:
   nr 9 – struktura sieci osadniczej i obszarów funkcjonalnych,
   nr 10 – ochrona sieci ekologicznej, złóż kopalin i gleb,
   nr 11 – kierunki ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz rozwoju turystyki i wypoczynku,
   nr 12 – kierunki rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej,
   nr 13 – kierunki zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego, przeciwpowodziowego oraz obronności państwa,
   nr 14 – kierunki rozwoju infrastruktury ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

1.3.1.3. Wykaz ponadlokalnych inwestycji celu publicznego, stanowiący załącznik nr 3 do uchwały jw.

1.3.1.4. Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Białegostoku (MOFOWB), stanowiący załącznik nr 4 do uchwały jw.:

1) **tekstu Planu** zawierającego: wyzwania i wizję rozwoju zagospodarowania, strukturę funkcjonalno-przestrzenną, cele polityki przestrzennej, kierunki i zasady zagospodarowania realizujące cele oraz zasady monitoringu stanu i zmian zagospodarowania,
2) **rysunku Planu** nr 15 w skali 1:50 000 „Plan zagospodarowania przestrzennego MOFOWB – rysunek zbiorczy zagospodarowania 2020+”,
3) **rysunku Planu** nr 16 w skali 1:100 000 „Plan zagospodarowania przestrzennego MOFOWB i obszaru zewnętrznego – rysunek zbiorczy zagospodarowania 2020+”.

1.3.2. Materiały planistyczne i dokumentacja prac planistycznych

Materiały te i dokumentacja obejmują:

1) **opracowanie ekofizjograficzne** województwa składające się z części tekstowej i rysunkowej,
2) **synteza kierunków zagospodarowania** – rysunek w skali 1:200 000,

3) **prognoza oddziaływania ustaleń Planu na środowisko**, składająca się z części tekstowej i rysunku nr 17 w skali 1:200 000,
4) **opracowania studialne** składające się z części tekstowych i rysunków, dotyczące poszczególnych elementów zagospodarowania przestrzennego,
5) **zbiór dokumentów formalno-prawnych** zawierający ustawowe czynności związane z procesem sporządzania Planu i jego uchwalania, w tym w szczególności:
   a) zbiór zawiadomień, obwieszczeń i ogłoszenia o przystąpieniu do sporządzania Planu z dokumentacją ich dokonania,
   b) wykaz złożonych wniosków do Planu wraz z ich zbiorem i zarządzeniem Marszałka Województwa Podlaskiego o sposobie rozpatrzenia wniosków z uzasadnieniami,
   c) dowody uzyskania opinii Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej o projekcie Planu, przekazania ustawowym organom do zaopiniowania, uzgodnienia z Ministrem właściwym ds. budownictwa w zakresie zgodności z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju oraz wykaz tych czynności,
   d) dowody przeprowadzenia oceny strategicznej dokumentu, w tym udostępniania do publicznego wglądu projektu Planu i prognozy jw., oraz sposobu rozpatrzenia zgłoszonych uwag przez Marszałka Województwa w formie zarządzenia,
   e) przekazania projektu Planu do uchwalenia Sejmikowi Województwa,
6) **inne materiały** uzyskane i przetworzone w okresie sporządzania Planu.

Wszystkie w/w materiały planistyczne i dokumentacja prac planistycznych są zarchiwizowane w Podlaskim Biurze Planowania Przestrzennego w Białymstoku.

1.4. Zakres opracowania

1.4.1. Zakres przestrzenny Planu

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego zgodnie z art. 39 ust. 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obejmuje swoimi ustaleniami wyłącznie obszar województwa podlaskiego w jego granicach administracyjnych. Szerszy zakres analiz transgranicznych dotyczył powiązań przyrodniczych, infrastrukturalnych i funkcjonalnych osadnictwa, niezbędnych do prawidłowego rozwiązania tych zagadnień w obszarze województwa podlaskiego. Zalecenia Planu dotyczące współpracy transgranicznej są wiążące wyłącznie dla władz i podmiotów województwa i nie dotyczą władz obszarów sąsiadujących z województwem.

1.4.2. Zakres czasowy Planu

Zakres czasowy – horyzont obowiązywania Planu nie jest określony w Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ze względu na wymóg spójności Planu ze Strategią rozwoju województwa podlaskiego przyjęto, że generalnie horyzont czasowy ustaleń Planu sięgać będzie roku 2020. Część ustaleń Planu, wynikających zwłaszcza z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r., obowiązywać może w horyzoncie roku 2030 (do czasu ewentualnej zmiany tej koncepcji). W planie uwzględnione są niezrealizowane zadania określone w dokumentach programowych do roku 2013 (2015) oraz zadania dla okresu programowania na lata 2014-2020.

1.4.3. Zakres rzeczowy Planu

1.4.3.1. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, w tym:

1) **uwarunkowania zewnętrzne** zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego wynikające z dokumentów strategicznych, koncepcji i polityki Unii Europejskiej, rządowych i ustawy, w tym:
   a) Strategii na rzecz inteligentnego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,

b) Agendy Terytorialnej UE oraz Karty Lipskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich,
c) Strategii Rozwoju Kraju 2020,
d) Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020,
e) Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,

2) **uwarunkowania wewnętrzne** zagospodarowania przestrzennego województwa, wynikające w szczególności z:
a) ustaleń Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
b) oceny stanu i potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i jego zagrożeń oraz dziedzictwa kulturowego województwa,
c) oceny stanu, możliwości i potrzeb rozwoju: systemu osadniczego, tendencji i prognoz demograficznych oraz infrastruktury społecznej i gospodarczej,
d) oceny stanu i potrzeb rozwoju infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej, energetycznej oraz ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
e) potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

1.4.3.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa, którą tworzą obszary i powiązania funkcjonalne obejmujące:

1) **obszary funkcjonalne** (cz. nakładające się – na bazie typologii KPZK 2030), w tym:
a) obszary funkcjonalne miejskie,
b) obszary funkcjonalne wiejskie,
c) obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska,
d) obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające działań ochronnych, w tym cenne przyrodniczo i kulturowo, zasobów wodnych i ochrony złóż kopalin,
e) obszary wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji oraz poprawy dostępności,
2) **infrastrukturalne powiązania** funkcjonalne transportowe i energetyczne.

1.4.3.3. Cele polityki przestrzennej województwa oraz zasady i kierunki ich realizacji

1) **Cel strategiczny, „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności, sprawności funkcjonowania oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”** oraz 5 celów cząstkowych.

2) **Cel 1 – dot. „Zwiększenia konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości infrastruktury funkcji ponadlokalnych publicznych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania”** – realizowany poprzez:
a) stosowanie zasad rozwoju ich struktur przestrzennych,
b) wsparcie rozwoju infrastruktury społecznej, gospodarczej oraz transportowej i technicznej o znaczeniu krajowym, regionalnym i ponadlokalnym.

3) **Cel 2 – dot. „Wzmocnienia spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego”** – realizowany poprzez:
a) wzmocnienie zewnętrznych powiązań transportowych,
b) zwiększenie wewnętrznej dostępności transportowej,
c) ochronę i poprawę jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, organizacji funkcjonalnej wiejskiej sieci osadniczej i zagospodarowania małych miast i wsi,

d) wsparcie modernizacji i rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz otoczenia rolnictwa,
e) poprawę zagospodarowania w małych miastach i wsiach,
f) modernizację i rozwój zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego,
g) wsparcie zagospodarowania obszaru funkcjonalnego przygranicznego,
h) wsparcie wykorzystania specjalizacji terytorialnej.

4) **Cel 3 – dot. „Poprawy dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej"** – realizowany poprzez:
   a) stosowanie zasad rozwoju infrastruktury transportowej,
   b) wzmocnienie powiązań drogowych województwa,
   c) rozwój systemów transportowych Białegostoku, Łomży i Suwałk,
   d) rozwój infrastruktury: kolejowej, komunikacji zbiorowej autobusowej, lotniczej, przejść granicznych, ruchu rowerowego, żeglugi wodnej i promowej województwa,
   e) rozwój infrastruktury telekomunikacji i teleinformatyki.

5) **Cel 4 – dot. „Osiągnięcia i utrzymania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej i walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie ich zasobów" –** realizowany poprzez:
   a) integrację zarządzania siecią ekologiczną województwa,
   b) zwiększanie obszarów chronionych sieci ekologicznej transgranicznych przyrodniczych i krajobrazowych województwa,
   c) przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej,
   d) wzmocnienie potencjału edukacyjnego i turystycznego,
   e) racjonalne gospodarowanie wodami i lasami,
   f) ochronę powierzchni ziemi, obszarów występowania złóż kopalin, powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami oraz przed hałasem,
   g) ochronę i racjonalne zagospodarowanie dziedzictwa kulturowego.

6) **Cel 5 – dot. „Zwiększenia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i bezpieczeństwa energetycznego, oraz jego zdolności obronnych i ochronnych" –** realizowany poprzez:
   a) stosowanie zasad rozwoju systemów energetycznych,
   b) rozwój systemów: elektroenergetycznego, gazowniczego, gazociągów przesyłowych, zaopatrzenia w ciepło i odnawialnych źródeł energii,
   c) zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy,
   d) ograniczanie zagrożeń ruchami masowymi i osuwiskami ziemi,
   e) zabezpieczenia przed oddziaływaniem pól elektroenergetycznych,
   f) spełnienie wymogów zagospodarowania przestrzennego w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa.

1.4.3.4. Realizacja ustaleń Planu, obejmująca:
a) zasady realizacji ustaleń Planu,
b) inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
c) monitoring zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa,
d) wnioski do organów centralnych,
e) wnioski do polityk przestrzennych samorządów województw sąsiadujących.

1.4.3.5. Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Białegostoku i obszaru zewnętrznego, uszczegóławia wybrane ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa w tym obszarze i zawiera:

a) najważniejsze wyzwania polityki przestrzennej w obszarze,
b) wizję zagospodarowania obszaru w horyzoncie roku 2020,
c) strukturę funkcjonalno-przestrzenną w horyzoncie roku 2020 plus,
d) cel strategiczny i trzy cele szczegółowe polityki przestrzennej w obszarze dotyczące konkurencyjności, struktury przestrzennej i warunków życia,
e) zasady i kierunki zagospodarowania przestrzennego realizujące cele polityki przestrzennej,
f) monitoring stanu i zmian zagospodarowania.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

2.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów Unii Europejskiej

2.1.1. EUROPA 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Główne cele istotne dla zagospodarowania przestrzennego strategii, to:

a) zwiększenie stopy zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat z 69% do min. 75%,
b) osiągnięcie poziomu inwestycji w działalność badawczo-rozwojową 3% PKB, głównie poprzez poprawę warunków inwestowania w B+R przez sektor prywatny,
c) ograniczenie emisji dwutlenku węgla co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z roku 1990 lub – jeżeli pozwolą na to warunki – o 30%,
d) zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym jej zużyciu do 20% oraz efektywności jej wykorzystania o 20%,
e) ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% z obecnych 15% oraz zwiększenie odsetka osób posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%.

2.1.2. Agenda Terytorialna Unii Europejskiej

Agenda ta zaakceptowana przez Ministrów ds. Rozwoju Miast i Spójności Terytorialnej w Lipsku w 2007 r. stanowi polityczne ramy współpracy na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego i nowych miejsc pracy, a także rozwoju społecznego i ekologicznego w regionach UE. Do jej priorytetów należą:

c) wzmocnienie policentrycznego rozwoju miast oraz innowacji, poprzez tworzenie sieci współpracy regionów miejskich i miast, w tym dyfuzji rozwoju,
d) nowe formy partnerstwa i zarządzania terytorialnego pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi, w tym zwiększenie atrakcyjności regionów i podregionów,
e) wspieranie regionalnych klastrów (gron) konkurencyjności i innowacji w Europie, w tym współdziałania przedsiębiorców, naukowców i administracji,
f) wzmocnienie i rozbudowa sieci transeuropejskich dla uzyskania dostępu do informacji i technologii we wszystkich regionach,
g) wspieranie idei transeuropejskiego zarządzania ryzykiem z uwzględnieniem zmian klimatycznych,
h) wzmocnienie struktur ekologicznych oraz zasobów kulturalnych, jako wartości dodanej do rozwoju, w celu stworzenia zintegrowanej i zrównoważonej transeuropejskiej struktury obszarów zielonych.

2.1.3. Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich

Karta ta przyjęta w maju 2007 r. zaleca zintegrowane podejście do polityki rozwoju miejskiego. W Karcie podkreślono unikalne wartości kulturowe i architektoniczne miast i ich wyjątkową rolę w integracji społecznej i rozwoju gospodarczym.

Za szczególnie istotne dla zwiększenia konkurencyjności miast europejskich uznano:

a) tworzenie i zapewnienie atrakcyjnych i przyjaznych dla użytkowników wysokiej jakości przestrzeni publicznych z zachowaniem dziedzictwa architektonicznego,
b) modernizację sieci infrastruktury i poprawę wydajności energetycznej, w tym:

- zapewnienie niezbyt kosztownego i dostępnego transportu miejskiego posiadającego połączenia z sieciami transportu regionalnego,
- rozwój zarządzania ruchem i łączenie różnych środków transportu,
- ulepszenie infrastruktury wodnej i kanalizacyjnej oraz dostosowanie do zmieniających się potrzeb i standardów,

c) tworzenie zwartej struktury zasiedlenia, jako podstawy zrównoważonego i efektywnego wykorzystania zasobów poprzez system planowania przestrzennego, przeciwdziałający spekulacyjnym inwestycjom i bezładnej zabudowie miast,
d) stosowanie strategii łączenia mieszkalnictwa, miejsc pracy, edukacji i rekreacji w dzielnicach miejskich,
e) poprawę atrakcyjności miast dla lokalizacji przedsiębiorstw, poprzez wykorzystanie zaawansowanych technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
f) aktywną politykę innowacyjną i edukacyjną ukierunkowaną na poprawę jakości edukacji, stworzenie możliwości uczenia się przez całe życie, podniesienie poziomu uniwersytetów i pozauniwersyteckich instytucji badawczych oraz zacieśnienie związków pomiędzy przemysłem, przedsiębiorstwami i społecznością naukową,
g) prowadzenie odpowiedniej polityki mieszkalnictwa socjalnego i zapewnienie przystępnych cenowo mieszkań mogące zwiększyć atrakcyjność dzielnic,
h) planowanie transportu i zarządzania ruchem zmierzające do ograniczeń jego negatywnego wpływu na środowisko, a także zabezpieczenia lepszej integracji dzielnic z miastem i regionem, oraz potrzeb ruchu pieszego i rowerowego.

2.2. Uwarunkowania wynikające z krajowych dokumentów rządowych

2.2.1. Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia ta jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r. Przedstawia ona scenariusz rozwoju, wytycza obszary koncentracji głównych działań usuwających bariery i „wąskie gardła" rozwoju. Cele i kierunki istotne dla regionalnej polityki przestrzennej, to:

Wzrost wydajności gospodarki, w tym:

1) ***wzrost udziału przemysłów zaawansowanych technologicznie*** poprzez:
   a) tworzenie dostosowanych do lokalnego potencjału instytucji biznesu – centrów i ośrodków transferu technologii, instytucji sfery badawczo-rozwojowej, parków naukowo – technologicznych i przemysłowych,
   b) zapewnienie stabilnych i adekwatnych do potrzeb dostaw energii,

2) ***zwiększenie konkurencyjności i modernizacja rolnictwa*** poprzez:
   a) poprawę struktury sektora rolnego, w tym m.in. przez wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw,
   b) wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym, w tym w przemyśle przetwórczym oraz rynkach hurtowych i logistyce.

Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, w tym: zwiększenie powszechnego dostępu do internetu poprzez rozwój sieci teleinformatycznej, w tym dostępu do szybkiego internetu szerokopasmowego (powyżej 5 Mbit/s).

Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska, w tym:

1) ***racjonalne gospodarowanie zasobami***, m.in. poprzez:
   a) wprowadzenie zintegrowanego systemu ochrony i zarządzania zasobami przyrodniczymi oraz jego integracja z planami zagospodarowania przestrzennego,
   b) tworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych,
   c) ujęcie zasobów strategicznych w planach zagospodarowania przestrzennego,

d) ustanowienie obszarów ochronnych dla głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochronnych ujęć wód podziemnych,

2) ***poprawa efektywności energetycznej***, m.in. poprzez:
   a) modernizację regionalnej i lokalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej (w tym umożliwiającą wykorzystanie energii z OZE),
   b) zastosowanie dostępnych i sprawdzonych technologii termomodernizacji,

3) ***zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii***, m.in. poprzez:
   a) zwiększenie wykorzystania OZE,
   b) rozwój energetycznych projektów infrastrukturalnych, w tym budowę rurociągu Odessa – Brody – Płock (fragment w woj. podlaskim),

4) ***poprawa stanu środowiska***, m.in. poprzez:
   a) zapewnienie skutecznego i efektywnego oczyszczania ścieków we wszystkich aglomeracjach liczących powyżej 2000 RLM,
   b) budowę instalacji do odzysku, recyklingu i utylizacji odpadów,

5) ***adaptacja do zmian klimatu***, m.in. poprzez:
   a) realizację działań przeciwpowodziowych (infrastrukturalnych i monitorujących),
   b) uwzględnienie w planowaniu przestrzennym rzeczywistych obszarów zalewowych.

Zwiększenie efektywności transportu, w tym: *modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych oraz udrażnianie obszarów miejskich*, między innymi poprzez:

a) budowę podstawowej sieci autostrad i dróg ekspresowych łączących Warszawę z miastami wojewódzkimi,
b) modernizację dróg krajowych, głównie w ramach sieci TEN-T,
c) usprawnienie połączeń kolejowych między głównymi miastami Polski i dostosowanie ich do prędkości 160–200 km/h,
d) realizację programu budowy obwodnic dużych miejscowości i programu uspokajania ruchu na drogach przechodzących przez miasta i mniejsze miejscowości,
e) wdrożenie technik zarządzania i sterowania ruchem w dużych miastach.

Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracji przestrzennej dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, w tym:

1) ***wzmacnianie ośrodków wojewódzkich***, m.in. poprzez:
   a) rozwijanie między nimi powiązań funkcjonalnych i infrastrukturalnych,
   b) rozwijanie usług publicznych wyższego rzędu i funkcji symbolicznych,
   c) integrację przestrzeni funkcjonalnej miast (np. transport, usługi komunalne),
   d) zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionalnej i wewnętrznej,

2) ***tworzenie warunków dla rozwoju miast subregionalnych i lokalnych*** oraz wzmacnianie potencjału obszarów wiejskich poprzez:
   a) wspieranie rozwoju miast subregionalnych, w tym funkcji o ponadlokalnym oddziaływaniu, infrastruktury związanej ze specjalizacją gospodarczą oraz atrakcyjności inwestycyjnej i zamieszkania,
   b) wspieranie rozwoju miast o znaczeniu lokalnym –powiatowych –w zakresie działań rewitalizacyjnych, rozbudowy infrastruktury, zwłaszcza komunikacyjnej, a także rozwoju usług użyteczności publicznej i innych funkcji,
   c) rozwijanie potencjału obszarów wiejskich z uwzględnieniem ich funkcji rolniczych, mieszanych i przejściowych,
   d) zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionalnej i wewnątrzregionalnej działaniami w zakresie połączeń transportowych na poziomie regionalnym,

3) ***zwiększanie spójności terytorialnej***, m.in. poprzez:
   a) wyrównywanie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe,
   b) restrukturyzację i rewitalizację miast,

c) strategiczną interwencję polityki regionalnej na rzecz zwiększenia dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich.

2.2.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 – regiony, miasta, obszary wiejskie

Strategia ta przyjęta przez RM 13 lipca 2010 r. określa wizję rozwoju regionalnego Polski do 2020 r., cele polityki regionalnej i kierunki działań w ich ramach, ważne m.in. dla planowania zagospodarowania przestrzennego województwa.

Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, z kierunkami działań:

1) ***wzmocnieniem funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich*** i integracji ich obszarów funkcjonalnych poprzez:
   a) zapewnienie efektywnych połączeń transportowych z najważniejszymi ośrodkami miejskimi w kraju i w relacjach europejskich, w tym stolicom województw wschodnich, które w perspektywie roku 2020 powinny uzyskać powiązania z Warszawą i innymi najbliższymi, największymi miastami w Polsce, z preferencją w pierwszym okresie dla dróg, a w drugim dla infrastruktury kolejowej,
   b) wspieranie integracji obszarów funkcjonalnych poszczególnych ośrodków wojewódzkich poprzez: optymalizację systemów usług publicznych, porządkowanie przestrzeni publicznej, rozbudowy infrastruktury transportowej z integracją różnych jej rodzajów oraz rozwój transportu zbiorowego,
   c) wzmocnienie funkcji wyższego rzędu –metropolitalnych –i podniesienia rangi ośrodków wojewódzkich wśród metropolii i miast europejskich oraz rozwój powiązań sieciowych między nimi,
2) ***tworzeniem warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych*** i zwiększenie ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi, w tym:
   a) zwiększenie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów, poprzez poprawę połączeń centrum z miastami subregionalnymi i obszarami wiejskimi,
   b) w dalszej kolejności wspieranie powiązań komunikacyjnych o charakterze tranzytowym, omijających ośrodki wojewódzkie oraz zapewniających połączenia pomiędzy miastami wewnątrz i na zewnątrz regionu,
3) ***wspieraniem rozwoju i znaczenia miast subregionalnych***, w tym:
   a) integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej z ich otoczeniem poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej i transportu zbiorowego,
   b) kompleksowego rozwoju efektywności usług okołobiznesowych oraz funkcji gospodarczych o ponadlokalnym obszarze oddziaływania, w tym m.in. administracyjnych, turystycznych i ekologicznych,
   c) rozwoju usług publicznych, edukacji na poziomie średnim i wyższym zawodowym, ochrony zdrowia, głównie specjalistycznej, oraz kultury,
   d) budowy i modernizacji infrastruktury technicznej zapewniającej lokalizację przedsiębiorstw wykorzystujących specyficzny, lokalny potencjał.

   Szczególna uwaga będzie poświęcona m.in. miastom Polski Wschodniej,
4) ***wykorzystaniem potencjału rozwojowego obszarów wiejskich***, którego wymagać będzie:
   a) efektywnej infrastruktury transportowej i poprawy transportu zbiorowego,
   b) wspomagania rozwoju miast powiatowych i innych miast,
   c) tworzenia warunków instytucjonalnych do zwiększenia inwestycji pozarolniczych,
5) ***efektywnym wykorzystaniem potencjału specjalizacji terytorialnej*** poprzez:
   a) rozbudowę i modernizację infrastruktury bezpośrednio służącej lokalizowaniu inwestycji (drogi dojazdowe, uzbrojenie terenu),
   b) wspieranie rozwoju klastrów o największym potencjale konkurencyjnym,

6) ***dywersyfikacją źródeł i efektywnym wykorzystaniem energii*** oraz reagowaniem na zagrożenia naturalne, które to działania wymagać będą w szczególności:
   a) modernizacji i rozbudowy regionalnej i lokalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej,
   b) rozwijania pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych,
   c) przeciwdziałania i zapobiegania zagrożeniom oraz katastrofom naturalnym, w tym powodziom i suszom, poprzez renaturyzację cieków wodnych, rozwój systemów małej retencji itp.,
7) ***wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i potencjału dziedzictwa kulturowego***, na rzecz którego polityka regionalna będzie:
   a) sprzyjać ochronie środowiska przyrodniczego oraz jego racjonalnemu wykorzystaniu dla potrzeb społecznych, gospodarczych, w tym turystycznych,
   b) zachowywać i rozwijać oraz udostępniać zasoby kulturowe regionów.

Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, z kierunkami działań:
1) ***wzmacnianiem spójności w układzie krajowym***, w tym:
   a) istniejącej sieci miast z priorytetem najbardziej zapóźnionych województw obszaru Polski Wschodniej, poprzez wspieranie ośrodków wojewódzkich,
   b) rozwój głównych funkcji miast powiatowych subregionalnych i lokalnych,
2) ***wspieraniem obszarów wiejskich*** o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług poprzez: podnoszenie jakości usług publicznych, zwiększenie dostępności i jakości usług komunikacyjnych, w tym transportu zbiorowego i e-usług,
3) ***restrukturyzacją i rewitalizację miast oraz obszarów poprzemysłowych*** i innych zdegradowanych, tracących dotychczasowe funkcje,
4) ***przezwyciężaniem niedogodności położenia obszarów przygranicznych***, wzdłuż zewnętrznych granic UE, poprzez: zwiększanie dostępności w relacjach krajowych i międzynarodowych, pobudzanie endogenicznego rozwoju z wykorzystaniem możliwości współpracy transgranicznej, wykonywanie transgranicznych opracowań zagospodarowania przestrzennego, zwiększanie wspólnego wykorzystania lokalnej infrastruktury technicznej, ochronę wspólnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, rozwój turystyki, zapobieganie zagrożeniom naturalnym i technicznym, zapewnienie wspólnego dostępu do usług i sieci transportowych.

2.2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) wskazuje sposób realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania kraju i celów jego rozwoju. W odniesieniu do terytorium, działając na główne elementy zagospodarowania, zapewnia ich koordynację sektorową na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Zgodnie z art. 39 ust. 4 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa (PZPW) uwzględnia się ustalenia KPZK dotyczące w szczególności:
- krajowej sieci osadniczej i obszarów funkcjonalnych,
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- rozmieszczenia infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu krajowym.

Za najważniejsze ustalenia KPZK 2030 dla PZPW podlaskiego uznano:

2.2.3.1. Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej, poprzez:

1) ***wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych największych polskich miast***, przede wszystkim wszystkich ośrodków wojewódzkich. Działania wspierające rozwój funkcji

metropolitalnych innych (poza 10. największymi) miast wojewódzkich, w tym Białegostoku, obejmą wzmocnienie i dywersyfikację ich funkcji gospodarczych, poprzez inwestycje w sektorach o wysokiej wartości dodanej, wzmocnienie potencjału badawczo-naukowego oraz lokowanie wybranych funkcji zarządczych sektora publicznego o zasięgu krajowym i regionalnym. Wzmacniane będą również funkcje symboliczne, w tym infrastruktury kultury. Prowadzona będzie rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów na cele kulturowe, rozwój infrastruktury turystycznej i kongresowej oraz wystawienniczo-targowej,

2) ***intensyfikację powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej*** w układzie krajowym i międzynarodowym, zwłaszcza między ośrodkami metropolitalnymi a ośrodkami regionalnymi (Białymstokiem), które w przyszłości mają uzupełnić policentryczną sieć metropolii, oraz z miastami leżącymi po wschodniej stronie granicy zewnętrznej UE (na Białorusi, Ukrainie i w Rosji),
3) ***integrację obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich***. W wojewódzkich planach zagospodarowania przestrzennego zostaną wyznaczone obszary funkcjonalne największych polskich miast wskazanych w KPZK 2030 i opracowane będą ich plany zagospodarowania przestrzennego oraz strategie rozwoju. Powinny one uwzględniać w szczególności: potrzebę ochrony obszarów cennych przyrodniczo, ograniczenia zagospodarowania terenów dotychczas niezurbanizowanych, zachowanie dostępnych publicznie przestrzeni miejskich oraz poprawę dostępności transportowej wewnętrznej obszarów funkcjonalnych.

2.2.3.2. Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju, poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów obejmuje następujące kierunki i działania:

1) ***wspomaganie spójności w układzie krajowym***, zwłaszcza integracji obszaru Polski Wschodniej z obszarami Polski Centralnej i policentryczną siecią głównych miast, poprzez rozbudowę i modernizację do 2020 r. odpowiedniej jakości infrastruktury drogowej i kolejowej, w tym transgranicznej, a gdzie to zasadne lotniczej,
2) ***wspomaganie procesów koncentracji urbanizacji w średnich miastach i wybranych małych***, ukierunkowane na wzmocnienie ich potencjału ludnościowego, lokalizowanie funkcji gospodarczych oraz usługowych (w Polsce Wschodniej z uwzględnieniem depopulacyjnej sytuacji demograficznej),
3) ***wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich*** o kluczowym znaczeniu dla Polski Wschodniej m.in. poprzez wykorzystanie innych walorów tych obszarów (np. w zakresie ekologii, turystyki, OZE),
4) ***wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych*** na obszary poza miastami wojewódzkimi oraz budowanie potencjału dla specjalizacji regionalnej, w zakresie wykorzystania środowiska dla przemysłu, rolnictwa i turystyki,
5) ***wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych***, głównie jako katalizatorów tworzenia funkcji pozarolniczych i inkubatorów przedsięwzięć aktywizujących otaczające tereny wiejskie, w zakresie funkcji usługowych średniego rzędu i poprawy ich dostępności,
6) ***integrację przestrzenną i funkcjonalną obszarów wiejskich*** wymagającą zwiększenia dostępności z nich do miast powiatowych, subregionalnych i regionalnych, poprzez rozwój sieci dróg i transportu publicznego, szerokopasmowego internetu oraz rozbudowę infrastruktury wodno-ściekowej,
7) ***wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej*** m.in. poprzez:

a) ochronę strategicznych obszarów rolniczego użytkowania ziemi, w tym najlepszych gleb przed funkcjami konfliktogennymi,
b) wzmacnianie ekologicznych funkcji obszarów wiejskich poprzez zalesienia gruntów porolnych, odtwarzanie stosunków hydrologicznych, włączanie części z nich w system korytarzy ekologicznych, ochronę walorów krajobrazowych oraz form produkcji rolniczej zgodne z wymogami ekologii,

8) ***wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych*** poprzez zapewnienie dostępu mieszkańcom do podstawowych usług – do 30 min dojazdu, a do usług wyższego rzędu – do 1,5 godz. (identyfikacja obszarów w PZPW),
9) ***rewitalizację i restrukturyzację zdegradowanych obszarów miast, powojskowych i poprzemysłowych***. W planach zagospodarowania przestrzennego województw należy wyznaczyć obszary, które na poziomie lokalnym powinny zostać objęte kompleksowymi programami rewitalizacji/restrukturyzacji,
10) ***przezwyciężanie peryferyjności obszarów przygranicznych*** poprzez:
a) koordynację programów ochrony przyrody w szczególności w transgranicznych parkach narodowych i obszarach Natury 2000,
b) wzrost znaczenia ośrodków regionalnych Polski Wschodniej – Lublina, **Białegostoku**, Olsztyna, Rzeszowa,
c) wzmocnienie ośrodków lokalnych,
d) poprawę przenikalności granicy zewnętrznej UE poprzez modernizację i uruchamianie nowych przejść granicznych małego i dużego ruchu.

2.2.3.3. Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych, poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, obejmuje następujące istotne dla regionu kierunki i działania:

1) ***poprawę dostępności miast i regionu*** poprzez:
a) wzmocnienie powiązań transportowych w relacji Warszawa – Białystok,
b) modernizację kolei na liniach Warszawa – Białystok – Ełk – Trakiszki (Kowno) oraz budowę pełnych obwodnic dużych ośrodków,
c) poprawę dostępności miast i regionów w przestrzeni europejskiej poprzez priorytet realizacyjny inwestycji drogowych, kolejowych oraz lotniczych: Warszawa – Łomża – Ełk – Kowno (Via Baltica), Warszawa – Białystok – Mińsk, budowę regionalnych portów lotniczych Białegostoku i Lublina,
d) poprawę dostępności ośrodków subregionalnych i obszarów wiejskich poprzez pierwszeństwo inwestycji drogowych i kolejowych łączących największe miasta z ośrodkami subregionalnymi i najważniejszymi miastami powiatowymi,
e) poprawę dostępności z obszarów peryferyjnych do ośrodków metropolitalnych i innych głównych miast poprzez poprawę transportu zbiorowego,
f) poprawę dostępności wewnątrz obszarów funkcjonalnych, z preferencją dla rozwoju transportu publicznego, poprzez integrację systemów,
g) budowę i rozbudowę terminali przeładunkowych i przesiadkowych dla różnych form transportu oraz integrację lotnisk z siecią dróg i kolei,
h) poprawę dostępności teleinformatycznej poprzez rozwijanie sieci punktów dostępu do internetu, usług elektronicznej administracji, elektronicznych baz danych,

2) ***zarządzanie strategiczne i etapowanie inwestycji***, w ramach których przyjęto w obszarze województwa podlaskiego w trzech etapach (rys. 21-26):
a) rozwój sieci drogowej:
– droga ekspresowa S8 Warszawa – Białystok I i II etap,
– droga ekspresowa S61 Ostrów Mazowiecka– Łomża – Ełk – Suwałki – gr. RP– II etap,

- droga ekspresowa S19 Lublin – Białystok – Kuźnica Białostocka – gr. RP – III etap,
- droga ekspresowa S19 – S61 – III etap („Via Carpatia”),

b) rozwój sieci kolejowej:
- zmodernizowana (120–200 km/h) konwencjonalna – linia E75 Warszawa – Białystok – I etap,
- zmodernizowana (100–120 km/h) konwencjonalna – linia Białystok – Augustów – Suwałki – Trakiszki (→Kowno) – I etap,
- zmodernizowana (100–120 km/h) – linia nr 6 Sokółka – Kuźnica Białostocka (→Grodno) – I etap i nr 37 Białystok – Zubki Białostockie (→Mińsk) – III etap,
- zmodernizowana (120–200 km/h) linia Białystok – Ełk i (100–120 km/h) Ełk – Suwałki – III etap „Rail Baltica”.

2.2.3.4. Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych

obejmuje następujące kierunki działań:

1) ***integrację funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej***, jako podstawy ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, poprzez:
   a) wyznaczenie spójnego systemu obszarów chronionej przyrody i chronionego krajobrazu, w oparciu o zintegrowanie uzupełnionej sieci KSOCH z siecią Natura 2000, ustanowienie prawne systemu korytarzy ekologicznych oraz powiększenie niektórych parków narodowych (np. Białowieskiego),
   b) w planach zagospodarowania przestrzennego województw określenie przestrzeni funkcjonalnej korytarzy ekologicznych w granicach administracyjnych województw,
   c) wskazanie na poziomie regionalnym statusu ochrony prawnej biocentrów i korytarzy ekologicznych,
   d) zapewnienie na poziomie regionalnym integracji miejskich systemów przyrodniczych z terenami otwartymi w ich otoczeniu oraz powiązanie krajowego systemu korytarzy ekologicznych z systemem kontynentalnym poprzez powołanie transgranicznych obszarów chronionych, w tym: trójstronnego międzynarodowego parku Suwalsko-Wisztynieckiego, Trójstronnego Rezerwatu Biosfery-Trzy Puszcze na pograniczu polsko-litewsko-białoruskim (Puszcza Augustowska), Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Puszcza Białowieska, Korytarza Doliny Bugu oraz Przełomu Bugu i ujednolicenie zasad ochrony,
2) ***przeciwdziałanie fragmentacji przestrzennej***, w szczególności poprzez:
   a) monitoring i standaryzację budowy przejść ekologicznych,
   b) zalesienia zgodnie ze zaktualizowanym wieloletnim Krajowym Programem Zwiększania Lesistości, w dostosowaniu do sieci Natura 2000,
3) ***wprowadzenie gospodarowania krajobrazem*** poprzez: objęcie ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych lub historycznych, w tym układów urbanistycznych i ruralistycznych, zdelimitowanych w oparciu o centralnie ustalone kryteria,
4) ***racjonalizację gospodarowania ograniczonymi zasobami wód*** powierzchniowych i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytów wody na potrzeby ludności i rozwoju gospodarczego m.in. poprzez:
   a) stosowanie instrumentów z Ramowej Dyrektywy Wodnej, Dyrektywy Powodziowej, planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, itp., w planowaniu krajowym, regionalnym i lokalnym,
   b) ochronę w planie krajowym, wojewódzkim i studiach gmin zasobów wód podziemnych oraz rozpoznanych i eksploatowanych wód mineralnych,

c) ograniczenia lokalizowania przemysłów wodochłonnych w planach województw,

5) ***osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód*** i związanych z nimi ekosystemów poprzez:
   a) wyznaczenie w planach z.p. województw w uzgodnieniu z RZGW ekologicznych obszarów funkcjonalnych w celu ochrony wód, cieków i zbiorników wodnych, przez wspólne planowanie gospodarki wodno-ściekowej,
   b) w zlewni Bugu – wspieranie inwestycji infrastrukturalnych dla zmniejszenia zanieczyszczeń wód granicznych i Bałtyku,

6) ***zmniejszenie obciążenia środowiska*** powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód i atmosfery poprzez:
   a) kształtowanie struktur przestrzennych minimalizujących zapotrzebowanie na energię i zmniejszających emisję gazów cieplarnianych,
   b) określenie w planach województw i studiach gminnych kierunków zagospodarowania terenów po likwidacji składowisk odpadów,

7) ***zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż surowców mineralnych*** poprzez: ochronę planistyczną potencjalnych obszarów eksploatacyjnych w planach zagospodarowania wszystkich szczebli.

2.2.3.5. Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa, obejmuje następujące kierunki działań:

1) ***przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa energetycznego*** poprzez:
   a) zwiększenie stopnia bezpieczeństwa energetycznego w wyniku rozbudowy systemu połączeń energetycznych z państwami sąsiednimi, w tym:
      – połączenia polskiego systemem energetycznego z systemem energetycznym Litwy (linia 400 kV Ełk – ALYTUS),
      – ewentualną budowę i modernizację połączenia z Białorusią (linią 400 kV Stacja NAREW – Roś),
   b) utrzymanie połączeń wewnątrz kraju w celu poprawy zasilania dużych miast oraz Polski Północnej z rozwojem inteligentnych sieci przesyłowych, w tym: linii NN 400kV Ostrołęka – stacja ŁOMŻA – stacja NAREW oraz stacja Miłosna – stacja NAREW,
   c) zapewnienie alternatywnych dróg dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej na obszar Polski, w tym poprzez budowę rurociągu naftowego Odessa – Brody – Płock (z wykorzystaniem rurociągu „Przyjaźń" i st. Adamowo w woj. podlaskim) oraz interkonektora gazowego w/c Litwa – Polska,
   d) zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w tym:
      – do 2020 r. uzyskanie co najmniej 15% energii elektrycznej z OZE,
      – przystosowanie sieci krajowej do odbioru energii ze źródeł rozproszonych,
      – wyznaczenie w trybie planowania przestrzennego stref dla rozwoju energetyki wiatrowej (na poziomie krajowym i wojewódzkim) oraz lokalizacji wieloletnich plantacji roślin energetycznych (delimitacja na poziomie PZPW), przy jednoczesnym ograniczeniu jej niekontrolowanej ekspansji na innych obszarach, zwłaszcza na terenach przyrodniczo cennych,
   e) ochronę złóż kopalin energetycznych, nawet jeśli z powodów ekonomicznych, społecznych lub innych niektóre ze znanych złóż pozostaną nieeksploatowane przed działalnością inwestycyjną,

2) ***zwiększenie zabezpieczenia przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi***, poprzez:

a) racjonalną politykę przeciwpowodziową i przeciwdziałania skutkom suszy, w tym:
   - lokalizację inwestycji infrastrukturalnych,
   - wykorzystanie do spowolnienia odpływu wód wezbraniowych i opadowych właściwości buforowych niektórych ekosystemów,
   - stosowanie zakazów lub ograniczeń zabudowy w planowaniu zagospodarowania w dolinach rzek wyznaczonych we wstępnej ocenie zagrożenia powodziowego,
   - standardy zabudowy obejmujące zwiększenie wykorzystania wód opadowych na terenach zurbanizowanych i zmniejszania ich odpływu do kanalizacji,

b) zwiększenie poziomu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, w tym:
   - realizowanie inwestycji hydrotechnicznych przeciwpowodziowych,
   - dostosowanie infrastruktury komunalnej do mogących wystąpić zagrożeń ekstremalnych – powodzią, temperaturami i deszczami nawalnymi,
   - budowę alternatywnych dróg dojazdu i zaopatrzenia energetycznego,

c) zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych oraz przeciwdziałanie skutkom suszy poprzez:
   - wprowadzanie do planów zagospodarowania potrzeb retencyjnych,
   - wprowadzenie zasady budowy jak najbliżej pól uprawnych i pozostałych miejsc zasilania różnych form niewielkich zbiorników retencyjnych,
   - wprowadzenie na obszarach aglomeracji obowiązku retencjonowania wód opadowych w obszarach gęstej zabudowy i ich wykorzystania do utrzymania zielonej infrastruktury,

3) ***kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa***, w tym w szczególności:
- hamowanie nadmiernego wzrostu dużych i popieranie rozwoju mniejszych i średnich miast oraz tworzenie podsystemów społeczno-gospodarczych o dużej samowystarczalności,
- tworzenie warunków do wykonywania zadań przez siły zbrojne, w tym w planach zagospodarowania uwzględnianie zmian lokalizacji obiektów wojskowych,
- zapewnienie dogodnych warunków do akcji ratunkowych poprzez m.in. tworzenie pasów zieleni, przestrzeni o luźnej i niskiej zabudowie, budowy sieci składów (żywności, paliw, sprzętu) oraz infrastruktury zdrowia na obrzeżach miast,
- w transporcie –tworzenie układów obwodnicowych, rozmieszczanie stacji rozrządowych i kontenerowych z dala od ośrodków miejskich, budowanie awaryjnych przepraw przez rzeki, unikanie podwieszania pod dużymi mostami sieci o ważnych funkcjach gospodarczych,
- w łączności i energetyce: kształtowanie sieci telekomunikacyjnych i energetycznych o konfiguracji gwieździstej–wielobocznej, tworzenie samodzielnych regionalnych podsystemów energetycznych, wielokrotnie sprzężonych z systemem krajowym,
- nadawanie nowym strukturom przestrzennym walorów obronnych i poprawianie ich na pozostałych obszarach,
- tworzenie warunków do funkcjonowania inwestycji NATO,
- dokonywanie rezerwacji terenów dla celów strategicznych, zapewniających możliwość budowy lub rozbudowy infrastruktury, obiektów i baz wojskowych.

2.2.3.6. Typologia obszarów funkcjonalnych

Obszary funkcjonalne powinny stać się częścią składową PZPW oraz strategii rozwoju województw. Obszary te mogą w części na siebie zachodzić.

Podstawowe typy obszarów funkcjonalnych:

1) **miejskie obszary funkcjonalne** – będące układami osadniczymi ciągłymi przestrzennie, złożonymi z odrębnych administracyjnie jednostek, obejmujące zwarte obszary miejskie i powiązaną z nimi funkcjonalnie strefę zurbanizowaną, w tym:
   a) ***obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich, będących ośrodkami o znaczeniu krajowym***, w których istnieje potrzeba wzmacniania funkcji metropolitalnych i sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego z zasadą pierwszeństwa regeneracji (odnowy) zabudowy nad zajmowaniem nowych terenów oraz deglomeracja usług na całym obszarze funkcjonalnym.
      Przedmiotem rozwiązań w/w planów powinny być zagadnienia: zintegrowanego systemu transportu publicznego, energooszczędnych struktur przestrzennych (zwarte miasto, efektywne systemy infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej, rewitalizacja zdegradowanej tkanki miejskiej), spójny system inwestowania w infrastrukturę drogową i komunalną oraz zarządzania zasobami przyrodniczymi, wodnymi i dziedzictwa kulturowego,
   b) ***obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych,*** wyznaczone przez samorząd województwa wokół miast liczących zasadniczo pomiędzy 50 a 100 tys. mieszkańców, z dobrowolnością sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego,
   c) ***ośrodki lokalne*** – miasta poniżej 50 tys. mieszkańców głównie powiatowe, bez wyznaczonego obszaru funkcjonalnego (zewnętrznego),
2) **wiejskie obszary funkcjonalne**, w tym:
   a) ***obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych*** w strefach silnego oddziaływania głównych ośrodków miejskich, ze specjalizacją w innych niż rolnictwo sektorach gospodarki, dostępem do zatrudnienia i usług publicznych w ośrodkach miejskich, w miarę dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu, dobrym potencjałem rolniczym wykorzystywanym rynkowo,
   b) ***obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych*** o dostępności do miast wojewódzkich przekraczającej 90 min, z miejscami pracy głównie w rolnictwie i w sektorze publicznym, z zaburzoną strukturą demograficzną, niską aktywnością zawodową, emigracją zarobkową, ukrytym bezrobociem, niską dostępnością do usług publicznych podstawowych, dekapitalizacją tkanki osadniczej i słabą jakością infrastruktury,
3) **obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej**, w tym:
   a) ***obszary terenów zamkniętych*** wraz ze strefami ochronnymi,
   b) ***obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy – wynikające ze wstępnej oceny ryzyka powodziowego***,
4) **obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych** – wyznaczone dla dalszego rozwoju i wykorzystania potencjałów endogenicznych ich zasobów kulturowych lub naturalnych, w tym:
   a) ***obszary cenne przyrodniczo*** – na których zachodzi konieczność równoważenia działalności ekonomicznej z celami ochrony prawnej. Na obszarach Natury 2000 i innych cennych przyrodniczo objętych ochroną oraz w korytarzach ekologicznych za dominującą uznaje się funkcję przyrodniczą i ochronną. Na obszarach ochrony krajobrazu (PK, OChK) ograniczeniu podlega przede wszystkim lokalizacja turbin wiatrowych, plantacji jednolitych upraw wielkopowierzchniowych i obiektów kubaturowych niezharmonizowanych z otoczeniem,
   b) ***obszary ochrony krajobrazów kulturowych*** – mogące pełnić funkcje symboliczne i identyfikacyjne w skali kraju i kontynentu. Określenie w planach z.p.w. przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony (wartości przyrodniczych, krajobrazowych, niematerialnego dziedzictwa kulturowego

i zabytkowych obiektów kultury materialnej, w tym potencjalnych stanowisk archeologicznych) dokonywane będzie na podstawie metodologii opracowanej na poziomie międzyresortowym,

c) ***obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych*** – do określenia w PZPW, na których przewiduje się:
- adaptację i modernizację techniczną istniejących systemów melioracyjnych oraz budowę małych zbiorników do przechwytywania wód opadowych,
- budowę zbiorników retencyjnych i wielofunkcyjnych (zdefiniowanych),
- eliminowanie z obszarów ubogich w wodę lokalizacji użytkowników o dużym zapotrzebowaniu na wodę i z dużym zrzutem ścieków,
- wprowadzenie ekologicznych obszarów ochronnych wokół jezior oraz stref ochronnych ujęć i głównych zbiorników wód podziemnych.

PZPW powinny zawierać warstwę informacyjną co najmniej na temat scalonych jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz działania określone dla nich w Programie wodno-środowiskowym Kraju i planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy,

d) ***obszary ochrony strategicznych złóż kopalin*** w celu ich ochrony przed stałą zabudową i inwestycjami liniowymi,

5) obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy wsparciu instrumentów właściwych polityce regionalnej, w tym:

a) ***obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych*** – między innymi w województwach Polski Wschodniej,

b) ***miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze do identyfikacji w PZPW*** wymagają kompleksowych rewitalizacji prowadzonych z poziomu kraju, regionów i gmin,

c) ***obszary o najniższym dostępie do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe*** – najczęściej z dala od głównych ośrodków wzrostu, o najgorszych wskaźnikach dostępu mieszkańców do usług publicznych, z niekorzystnymi trendami demograficznymi, będą delimitowane w PZPW w oparciu o standardy krajowe i regionalne,

d) ***obszary przygraniczne***, w tym zlokalizowane wzdłuż granicy zewnętrznej UE, których rozwój zależy od sytuacji politycznej państw sąsiadujących z Polską od wschodu, dla których interwencja będzie prowadzona z poziomu krajowego z udziałem podmiotów samorządowych i społecznych,

e) ***obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich o słabej infrastrukturze*** – wyznaczane w PZPW na zasadzie zalecenia KPZK 2030, wymagające poprawy stanu infrastruktury transportowej w ramach programów działań sektorowych oraz regionalnych.

2.3. Uwarunkowania prawne dla obszarów funkcjonalnych w zagospodarowaniu przestrzennym województwa

Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym po zmianach dokonanych Ustawą z dnia 24 stycznia 2014 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw zawiera:

a) definicję obszaru funkcjonalnego w miejsce obszaru problemowego (art. 2 pkt 6a),

b) obowiązek uwzględniania w planie zagospodarowania przestrzennego województwa granic i zasad zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz w zależności od potrzeb granic i zasad zagospodarowania obszarów o znaczeniu regionalnym (art. 39 ust. 3 pkt 4),

c) obowiązek uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego jako części Planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art. 39 ust. 3 pkt 6),

d) możliwość objęcia przez w/w plan również obszarów leżących poza granicami miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego (art. 39 ust. 3 pkt 7),

e) typologię obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym:
- miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego,
- wiejskiego obszaru funkcjonalnego,
- obszaru funkcjonalnego szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej m.in. przygranicznego obszaru funkcjonalnego (art. 49b),

f) obowiązek zapewnienia przy określaniu obszaru funkcjonalnego:
- ciągłości i zwartości wyznaczonego obszaru, tj. zamkniętego wspólną granicą,
- dostępności danych wskaźnikowych, umożliwiających wyznaczenie łącznego obszaru, którego zasięg przestrzenny umożliwia rozwiązanie istniejących lub przewidywanych problemów oraz rozwój nowych funkcji tych obszarów (art. 49c),

g) kompetencje samorządu województwa do określania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym i ich granic (art. 49d ust. 1),

h) możliwość określenia obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym i ich granic przez samorząd województwa z własnej inicjatywy lub na wniosek samorządu gminnego lub powiatowego (art. 49 d, ust. 2),

i) obowiązek określenia rozporządzeniami przez właściwych Ministrów szczegółowych warunków ustalania m.in. miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego i przygranicznego oraz obszarów funkcjonalnych wiejskich (art. 49d, ust. 5 i 6),

j) obowiązek prowadzenia polityki przestrzennej województwa w stosunku do obszaru funkcjonalnego ponadregionalnego lub regionalnego przez samorząd województwa w konsultacji z zainteresowanymi samorządowymi jednostkami gminnymi.

3. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

3.1. Uwarunkowania wynikające z ustaleń Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020

Strategia ta przyjęta uchwałą nr XXXI/374/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 9 września 2013 r. zawiera cele strategiczne i operacyjne oraz obszary strategicznej interwencji i kluczowe zagadnienia ponadregionalne, z których część odnosi się do polityki przestrzennej samorządu województwa i wymaga uwzględnienia w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

3.1.1. Cele strategii

Cele Strategiczne wymagające uwzględnienia w w/w Planie to w szczególności:

1) **Cel strategiczny 1. – Konkurencyjna gospodarka** – w ramach którego istotne dla polityki przestrzennej są:
   a) ***cel operacyjny 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcia aktywności zawodowej mieszkańców regionu*** realizowany w szczególności poprzez inwestycje w wysokiej jakości system edukacji, dopasowany do potrzeb gospodarczych i społecznych,
   b) ***cel operacyjny 1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych***, realizowane w szczególności poprzez:
      - zdecentralizowaną produkcję energii ze źródeł odnawialnych (OZE),
      - ekoinnowacje służące efektywnemu korzystaniu z zasobów naturalnych,
      - przedsięwzięcia związane z „zieloną gospodarką", w tym z ICT,
   c) ***cel operacyjny 1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa***, realizowana w szczególności poprzez:
      - zapewnienie powszechnej dostępności do internetu,
      - rozbudowę i modernizację infrastruktury energetycznej sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym energetyki ze źródeł odnawialnych,
      - rozwój inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej,
      - rozwój sieci gazowej, a w szczególności systemu przesyłowego.
2) **Cel strategiczny 2. – Powiązania krajowe i międzynarodowe** – w ramach których istotne dla polityki przestrzennej są:
   a) ***cel operacyjny 2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa*** poprzez między innymi zapewnienie dostępności terenów inwestycyjnych,
   b) ***cel operacyjny 2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej*** poprzez wdrożenie wspólnego planowania strategicznego i przestrzennego w obszarach przygranicznych, mogącego dotyczyć w szczególności:
      - współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej,
      - ułatwień w przekraczaniu granicy państwowej,
      - budowy infrastruktury technicznej zapewniającej spójność obszarów przygranicznych oraz kluczowej transportowej, poprawiającej dostępność w relacjach międzynarodowych,
   c) ***cel operacyjny 2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu*** – drogowej, kolejowej i lotniczej decydującej o jego atrakcyjności inwestycyjnej, w tym turystycznej, poprzez:
      - połączenie z krajowymi i międzynarodowymi ośrodkami wzrostu,

- poprawę dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu,
- budowę lotniska regionalnego stosownego do potrzeb i możliwości regionu,
- poprawę jakości połączeń kolejowych z Białorusią, Litwą i Rosją,
- działania na rzecz optymalizacji i integracji systemów transportowych,
- rozbudowę „inteligentnych" systemów transportowych,
- stworzenie dogodnych warunków do budowy i rozbudowy terminali przeładunkowych i przesiadkowych dla różnych form transportu,
- dążenie do tworzenia intermodalnego pasażerskiego transportu publicznego w aglomeracji białostockiej i innych miastach.

3) **Cel strategiczny 3.** – **Jakość życia** – w ramach którego szczególnie istotne dla polityki przestrzennej województwa są:
   a) ***cel operacyjny 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych*** realizowane, miedzy innymi, poprzez:
      - rozwój infrastruktury usług opiekuńczych, opieki długookresowej i wykorzystania czasu wolnego,
      - rozwój systemu kształcenia ustawicznego,
   b) ***cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego*** realizowana, między innymi, poprzez:
      - włączenie potencjału Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku do zapewnienia wysokiej jakości usług w regionie, zwłaszcza z zakresu chorób cywilizacyjnych oraz mających największy wpływ na aktywność zawodową,
      - wykorzystanie w pełni posiadanych walorów środowiskowych do rozwoju lecznictwa sanatoryjnego i rehabilitacyjnego,
   c) ***cel operacyjny 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*** realizowane w szczególności poprzez:
      - racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska,
      - ochronę krajobrazu w ramach planowania zagospodarowania przestrzennego,
      - jak najlepsze oczyszczanie ścieków komunalnych i przemysłowych,
      - jak najskuteczniejszą ochronę głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochrony ujęć wód podziemnych i powierzchniowych,
      - dążenie do utrzymania niezbędnej ilości zasobów wody oraz eliminowanie wszelkich zagrożeń związanych z jej deficytem lub nadmiarem,
      - wspieranie inwestycji związanych z systemami scentralizowanymi gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami ściekowymi,
      - promowanie rozwoju indywidualnych systemów oczyszczania ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej,
      - ograniczanie emisji zanieczyszczeń powietrza z energetyki i transportu drogowego oraz rozpowszechnianie technologii zwiększających efektywność produkcji i wykorzystania energii,
      - odchodzenie od systemu składowania odpadów do systemu przetwarzania i odzysku surowców oraz energetycznego wykorzystania odpadów,
      - wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i mieszkalnych oraz zwiększenia efektywności infrastruktury publicznej.

3.1.2. Obszary strategicznej interwencji

Obszary do uwzględnienia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa:

a) ***Białystok i jego obszar funkcjonalny*** – biegun wzrostu oddziałujący na cały region, wymagający w szczególności:
   - umocnienia pozycji w Polsce Wschodniej i w relacjach międzynarodowych,

- zacieśnienia współpracy Białegostoku z gminami otoczenia,
- integracji planistycznej obszaru funkcjonalnego,
- wsparcia rozwoju funkcji metropolitalnych o charakterze: gospodarczym, naukowym, społecznym oraz innych publicznych wyższego rzędu, w tym kulturalnych, a także turystycznych i symbolicznych,
- rozwoju usług zorientowanych na wschodnich sąsiadów i srebrną gospodarkę,

b) ***subregionalne ośrodki wzrostu – miasta Łomża i Suwałki***, byłe wojewódzkie, o wykształconym zasięgu swego oddziaływania, będące ważnymi centrami rozwoju w przestrzeni społeczno-gospodarczej województwa, wymagające w szczególności:
- pobudzania przedsiębiorczości i wzmacniania atrakcyjności inwestycyjnej,
- wspierania rozwoju ponadlokalnych usług publicznych,
- wykształcenia indywidualnych specjalizacji, opartych o endogenne potencjały.

Pretendentem do miana ośrodka subregionalnego jest także Bielsk Podlaski, wyróżniający się wysoką dynamiką rozwoju,

c) ***miasta powiatowe*** – wobec problemów wyludniania się oraz silnej konkurencji zewnętrznej muszą być wspierane szeroką paletą instrumentów, szczególnie w zakresie ich roli jako węzłów gospodarczych, edukacyjnych i usługowych, także dla społeczności gmin sąsiadujących. Muszą one być dobrze skomunikowane zarówno z Białymstokiem, jak i wewnątrz powiatów, oraz przyjazne rozwojowi przedsiębiorczości,

d) ***obszary wiejskie*** – gminy wiejskie oraz miejsko-wiejskie, w których główne miasto liczy mniej niż 5 000 mieszkańców, o bardzo zróżnicowanych funkcjach, od typowo rolniczych poprzez turystyczne do podmiejskich mieszkaniowych, wymagające:
- wsparcia jakości kapitału ludzkiego, od przedszkola po kształcenie ustawiczne,
- tworzenia warunków dla rozwoju energetyki na bazie źródeł odnawialnych,
- poprawy dostępności komunikacyjnej do ośrodków powiatowych i rozwoju infrastruktury technicznej, w tym teleinformatycznej,

e) ***obszar przygraniczny*** – wymagający działań ukierunkowanych na:
- przezwyciężanie niedogodności położenia gmin w strefie granicy zewnętrznej Unii Europejskiej (od słabości infrastrukturalnych po ograniczone możliwości kooperacji transgranicznej),
- przyszłościową specjalizację w zakresie współpracy ze Wschodem,
- współpracę z krajami sąsiadującymi w zakresie: nauki, edukacji i kultury,
- przezwyciężanie barier infrastrukturalnych oraz rozwój wymiany gospodarczej i turystycznej na kierunku wschodnim,

f) ***gminy, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000*** – wymagający koncentracji uwagi na obszarach objętych ochroną prawną, dla których strategicznymi wyzwaniami będą:
- wzrost jakości życia i dostępności usług, tam gdzie oferta turystyczna i uwarunkowania prawne nie dają możliwości realizacji wszelkich inwestycji,
- wykorzystanie „zieloności" regionu i jego potencjału w dziedzinie turystyki kwalifikowanej i ekoturystyki, a terenów Natury 2000 jako wizytówki województwa,
- oparcie rozwoju na wpływach z turystyki, przedsiębiorczości ukierunkowanej ponadlokalnie oraz relatywnie wysokiej dostępności usług publicznych.

Szczególnie traktowane będą kierunki interwencji, takie jak: poprawa jakości środowiska, trwała ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych oraz odtwarzanie i renaturalizacja ekosystemów zdegradowanych. W działalności rolniczej akcent położony zostanie na produkcję tradycyjną, rolnictwo ekologiczne i produkcję żywności wysokiej jakości.

3.1.3. Kluczowe zagadnienia ponadregionalne

Obszary tematyczne, które powinny być w polu zainteresowań władz wojewódzkich:

a) ***współpraca z województwem mazowieckim*** dotyczyć powinna m.in.:
- partnerstwa instytucji i podmiotów ze stolicy w realizacji gospodarczych przedsięwzięć innowacyjnych opartych na wiedzy,
- poprawy połączeń komunikacyjnych drogowych i kolejowych,
- współpracy Ostrołęki z Łomżą, a Siedlec z Bielskiem Podlaskim w zakresie produkcji artykułów rolno-spożywczych oraz tworzenia przemysłowych klastrów ponadregionalnych i wspólnych produktów turystycznych,

b) ***współpraca z województwem warmińsko-mazurskim*** dotyczyć powinna m.in.:
- pogłębienia kooperacji społeczno-gospodarczej nad produktami turystycznymi z ewentualnym partnerstwem zainteresowanych sąsiadów zagranicznych,
- poprawy powiązań komunikacyjnych istotnych np. w zakresie nawiązywania współpracy w zakresie produkcji mleczarskiej czy budowy jachtów,

c) ***współpraca z województwem lubelskim*** dotyczyć powinna m.in.:
- poprawy powiązań komunikacyjnych drogowych i kolejowych pomiędzy stolicami województw i rozwoju współpracy gospodarczej,
- realizacji działań w relacjach z partnerami z Ukrainy i z Białorusi poprzez współpracę uczelni Białegostoku i Lublina,

d) ***bezpośrednie sąsiedztwo z Białorusią, Litwą i Federacją Rosyjską*** tworzy płaszczyznę współpracy głównie o charakterze społeczno-kulturalnym w mniejszym stopniu gospodarczym, w tym z Białorusią m.in. na rzecz wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO Kanału Augustowskiego oraz poprawy stanu sanitarnego rzek granicznych.

3.2. System osadniczy województwa

3.2.1. Podział administracyjny regionu

Województwo podlaskie podzielone jest na 17 powiatów (w tym: 14 powiatów ziemskich i 3 powiaty grodzkie) oraz na 118 gmin (13 miejskich, 27 miejsko-wiejskich i 78 wiejskich). Podział administracyjny województwa na 118 gmin nie odpowiada w pełni układowi osadniczemu funkcjonalnemu, w którym istnieje tylko 108 ośrodków gminnych (w tym 35 stanowią miasta, a 73 miejscowości wiejskie). Pozostałe 10 jednostek samorządu terytorialnego stanowią gminy, gdzie miasto i teren wiejski położony wokół niego to dwie odrębne gminy (są to: Bielsk Podlaski, Brańsk, Hajnówka, Kolno, Siemiatycze, Wysokie Mazowieckie, Zambrów, Augustów, Grajewo i Sejny). Województwo w 2014 r. miało 1191,9 tys. mieszkańców, z czego 720,9 tys., tj. 60,4% stanowiła ludność miejska. Najsłabiej zaludniona jest północna i południowo-wschodnia część województwa, najgęściej zaś – część środkowa i zachodnia.

3.2.2. Struktura sieci osadniczej

Ludność województwa zamieszkuje w 40 miastach i 3757 miejscowościach wiejskich. Charakterystyczną cechą sieci osadniczej jest jej rozdrobnienie i znaczne rozproszenie. Średnio na 1 miasto przypada 18,02 tys. mieszkańców (w Polsce – 25 tys.) oraz 779 km^2 (Polska – 349 km^2), a na 1 miejscowość wiejską 125 osób (Polska – 354).

Strukturę osadnictwa miejskiego województwa tworzy miasto wojewódzkie (powyżej 250 tys. mieszkańców), 2 miasta subregionalne (powyżej 60 tys.), 10 miast średnich gł. powiatowych (ca 10 – 30 tys.) i 27 miast małych gminnych (poniżej 10 tys.), w tym:

a) ***Białystok*** – stolica województwa, o zaludnieniu 295,5 tys. osób, stanowiącym 1/4 ogółu mieszkańców Podlasia i ponad 40% jego ludności miejskiej, odgrywająca znaczącą rolę

w kraju (11 – pod względem liczby ludności ośrodka miejskiego). Miasto koncentruje większość najważniejszych publicznych usług regionu oraz znaczący potencjał usług komercyjnych i produkcyjnych. Węzłowe położenie w systemie komunikacji drogowej i kolejowej na szlakach powiązań z krajami Europy Wschodniej i Północnej nadaje mu rangę pomostową w skali międzynarodowej,

b) ***Łomża (62,8 tys. mieszkańców) i Suwałki (69,3 tys.)*** – ośrodki subregionalne mające łącznie 13,1% ogółu ludności województwa i prawie 21% ludności miejskiej. Koncentrują one usługi wyższego rzędu, oddziałujące na znaczne obszary województwa, instytucje otoczenia biznesu i znaczący potencjał gospodarczy,

c) ***grupa miast średnich*** – to ogółem 11 miast, w tym 10 ośrodków lokalnych – powiatowych (Augustów, Bielsk Podlaski, Grajewo, Hajnówka, Mońki, Siemiatycze, Sokółka, Wysokie Mazowieckie, Zambrów i Kolno) i ośrodek gminny (Łapy). Łącznie skupują one 180 tys. mieszkańców, tj. 15% ludności województwa i 26% ludności miejskiej, i są równomiernie rozmieszczone na obszarze województwa. Ich ranga jest jednak zróżnicowana, zależnie od potencjału demograficznego, gospodarczego i usługowego. Największe z nich to: Augustów (30,4 tys. ludności) – krajowy ośrodek ruchu turystycznego i Bielsk Podlaski (26,2 tys.) – potencjalny ośrodek subregionalny,

d) ***miasta małe*** – cechują się znacznym zróżnicowaniem zaludnienia i potencjału społeczno-gospodarczego. W grupie tej, liczącej 25 miast, znajduje się miasto powiatowe Sejny, uprzemysłowione liczące ponad 10 tys. mieszkańców miasta, Czarna Białostocka i Wasilków oraz najmniejsze Suraż (1,0 tys.) i Kleszczele (1,3 tys.). Średnio na 1 małe miasto przypada tylko 2,7 tys. mieszkańców,

e) ***ludność wiejska*** – licząca w końcu 2014 r. 471 tys. mieszkańców, tj. 3% ludności wiejskiej kraju, skupiona jest w 78 gminach wiejskich i 27 gminach miejsko-wiejskich. Przeciętnie na 1 gminę przypada 4,8 tys. ludności wiejskiej (Polska – 7,0 tys.). Największą liczbą mieszkańców wyróżniają się gminy: Juchnowiec Kościelny (15,4 tys.), Łomża (10,8 tys.), Piątnica (10,7 tys.), a najliczniejszą grupą 69 jednostek są gminy, w których liczba ludności waha się w granicach 2 – 5 tys. mieszkańców oraz grupa 20 gmin z ludnością 5 – 7 tys. mieszkańców. Pięć najmniejszych gmin posiada poniżej 2 tys. ludności (Suraż, Krynki, Nowogród, Kleszczele i Dubicze Cerkiewne),

f) ***wiejska sieć osadnicza województwa*** – to 3757 miejscowości, w tym 3277 wsi i 480 miejscowości pozostałych oraz 1191 części integralnych (tj. kolonii, przysiółków, osad, leśniczówek itp.). Średnio w województwie na 1 miejscowość przypada tylko 125 mieszkańców; najmniej – w pow. sejneńskim (84) i sokólskim (85); najwięcej – w pow. łomżyńskim (156) i kolneńskim (152). Sieć osadnictwa wiejskiego cechuje dominacja – ponad 80% wsi małych, poniżej 200 mieszkańców (Polska 49%). Ponad 500 mieszkańców posiada 95 jednostek, w tym 35 wsi głównie gminnych ma powyżej 1000 osób,

g) ***gminy w otoczeniu Białegostoku*** – cechuje intensywny rozwój wsi położonych przy granicy z miastem zwłaszcza przy drogach krajowych i wojewódzkich oraz silniejsze często związki funkcjonalne z Białymstokiem, niż z własnym ośrodkiem gminnym. Dotyczy to zwłaszcza miejscowości: Kleosin (4,7 tys. mieszkańców) i Księżyno (0,98 tys.) w gm. Juchnowiec Kościelny, Grabówka (3,3 tys.), Zaścianki (2,4 tys.) i Sobolewo (1,3 tys.) w gm. Supraśl oraz Fasty (1,6 tys.) w gm. Dobrzyniewo Duże.

3.2.3. Funkcje jednostek osadniczych – główne tendencję

Miasta w regionie pełnią przede wszystkim funkcje usługowe lub produkcyjno-usługowe (około 2/3 ogółu pracujących) i mieszkaniowe, w tym:

a) ***Białystok (84,6 tys. pracujących), Łomża (14,5 tys.) i Suwałki (18,6 tys.)*** – największe ośrodki koncentracji miejsc pracy w regionie kształtują jego strukturę pracujących.

Dominującą rolę w tych miastach pełni sektor usługowy, który zatrudnia ponad 70% ogółu pracujących w Białymstoku i Łomży oraz 60% w Suwałkach,

b) ***ośrodki lokalne – powiatowe*** – gdzie udział pracujących w sektorze usług w większości przekracza 60%, a w mniejszości występuje w Bielsku Podlaskim, Grajewie i Wysokiem Mazowieckiem, o lepiej rozwiniętej funkcji produkcyjnej,

c) ***miejskie ośrodki gminne*** – cechuje przewaga funkcji usługowych, z wyjątkiem Czarnej Białostockiej i Wasilkowa, z ponad 50% udziałem pracujących w sektorze produkcyjnym,

d) ***wiejskie ośrodki gminne*** – mają jeszcze podstawową funkcję rolniczą, ale znaczna ich część ewoluuje w kierunku wielofunkcyjności. W strefie silnego oddziaływania największych miast wsie utraciły większość funkcji rolniczych na rzecz funkcji pozarolniczych, tj. usługowych, produkcyjnych, mieszkaniowych i rekreacyjnych, stając się obszarami funkcjonalnymi rozwoju urbanizacji Białegostoku i w mniejszym zakresie Łomży i Suwałk,

e) ***ośrodki wiejskie*** – na obszarach atrakcyjnych krajobrazowo i przyrodniczo coraz wyraźniej cechuje tendencja do przekształcania w miejscowości rekreacyjno-wypoczynkowe.

3.2.4. Uwarunkowania rozwoju jednostek sieci osadniczej

3.2.4.1. Poziom I – krajowy ośrodek równoważenia rozwoju – miasto Białystok

Stolica województwa i rdzeń białostockiego obszaru funkcjonalnego pełni wiodącą rolę administracyjnego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego centrum województwa oraz północno-wschodniej części kraju, a także ośrodka pomostowego w stosunkach z Białorusią i Rosją. Uwarunkowania rozwoju funkcji i zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku, wynikające ze strategii jego rozwoju na lata 2011-2020 plus oraz strategicznych i koncepcyjnych dokumentów rządowych i samorządu województwa obejmują:

1) Mocne strony i szanse rozwoju miasta:

a) położenie geograficzne stwarzające możliwości zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej oraz współpracy transgranicznej z Białorusią w:
   - węźle linii kolejowych: „Rail Baltica" Warszawa – Białystok – (Kowno), linii Białystok – Sokółka – (Grodno), Białystok – Sokółka – Augustów – Suwałki, Białystok – Czeremcha – (Brześć Litewski) oraz Białystok – Zubki Białostockie – (Wołkowysk),
   - węźle dróg krajowych: ekspresowych S8 Warszawa – węzeł Choroszcz, S19 Lublin – węzeł Choroszcz – Korycin – Sokółka – gr. RP (Grodno), S16 Ełk – Knyszyn łączącej S61 „Via Baltica" i S19 „Via Carpatia" oraz nr 65, 8 i 19,
   - sąsiedztwie węzłowych elementów regionalnej sieci ekologicznej – Puszczy Knyszyńskiej z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej i Doliny rzeki Narwi z Narwiańskim Parkiem Narodowym oraz bogatych w dziedzictwo kulturowe miast – Tykocina, Choroszczy i Supraśla,
   - sąsiedztwie przejść granicznych z Białorusią w Kuźnicy i Bobrownikach,

b) status Białegostoku jako miasta wojewódzkiego, ośrodka krajowego pełniącego niektóre funkcje metropolitalne w policentrycznej metropolii sieciowej ustalony w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,

c) duży i rozwijający się potencjał miasta w zakresie infrastruktury usługowej o znaczeniu regionalnym i międzyregionalnym, zwłaszcza w zakresie: nauki i szkolnictwa wyższego oraz ponadgimnazjalnego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, administracji publicznej i wyznaniowej, opieki społecznej, kultury, sportu i obsługi turystyki,

d) możliwość dostosowania lotniska Krywlany do potrzeb komunikacji lotniczej,
e) zaawansowana modernizacja i przebudowa podstawowego układu uliczno-drogowego, zapewniającego sprawne powiązania zewnętrzne i wewnętrzne,
f) zwartość struktury przestrzennej miasta umożliwiająca racjonalny rozwój infrastruktury technicznej i ekonomiczne jej funkcjonowanie,
g) wzrastający potencjał funkcji gospodarczych, w tym Podstrefy Białostockiej Specjalnej Suwalskiej Strefy Ekonomicznej oraz Parku Naukowo-Technologicznego,
h) rezerwy terenów dla rozwoju infrastruktury ponadlokalnych funkcji usługowych publicznych i komercyjnych, funkcji gospodarczych, w tym targów i wystawiennictwa oraz infrastruktury transportowej i technicznej,
i) systemy infrastruktury technicznej energetyki, gospodarki wodno-ściekowej i utylizacji odpadów stałych z rezerwami i możliwościami rozwojowymi, w tym zrealizowana instalacja termicznego przekształcania odpadów.

2) Słabe strony i bariery rozwoju miasta:

a) stosunkowo słaba jeszcze jakość powiązań drogowych i kolejowych oraz brak powiązań lotniczych z Warszawą i głównymi ośrodkami kraju oraz UE, obniżające atrakcyjność inwestycyjną miasta, spowodowane:
   - przedłużającą się realizacją całości drogi ekspresowej S8,
   - odkładaną przebudową i budową drogi ekspresowej S19,
   - opóźniającą się modernizacją linii kolejowej magistralnej E75 „Rail Baltica”,
   - odłożoną bezterminowo budową Podlaskiego Lotniska Regionalnego, a nierozpoczętą jeszcze modernizacją lotniska Krywlany,
   - brakiem zrealizowanego powiązania na poziomie ekspresowym („Via Carpatia”) z Litwą, Łotwą i Estonią (S19, S16, S61),

b) brak niektórych elementów lub parametrów technicznych podstawowego układu uliczno-drogowego miasta, w tym: fragmentów obwodnic i powiązań z układem dróg zewnętrznych oraz dwupoziomowych skrzyżowań z liniami kolejowymi,
c) brak lub przedłużający się proces realizacji niektórych ważnych obiektów infrastruktury usługowej, takich jak, np.: centrum nauki, hali sportowo-widowiskowej, centrum wystawienniczo-kongresowego, aquaparku, ogródu botanicznego,
d) zbyt mała ilość terenów parkowych, w tym brak zagospodarowania znacznej części dolin, zwłaszcza rzeki Białej, w śródmieściu oraz zespołów leśnych,
e) niezadawalająca jakość zagospodarowania części ważnych przestrzeni publicznych miasta (np. rejonu dworców) i brak wielkomiejskiego charakteru centrum,
f) niezagospodarowane na potrzeby rekreacji i obsługi turystyki atrakcyjne tereny strefy podmiejskiej, zwłaszcza w gminach Supraśl i Wasilków,
g) niewystarczające zabezpieczenie sanitarne stref ochronnych ujęć wody.

3.2.4.2. Poziom II – ośrodki subregionalne – Łomża i Suwałki

W sieci osadniczej województwa miasta te, stanowiące ośrodki równoważenia rozwoju, wspomagające ośrodek wojewódzki w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców subregionów w zakresie usług publicznych, szkolnictwa wyższego, specjalistycznej służby zdrowia i opieki społecznej, kultury i administracji publicznej, są też ważnymi ogniwami gospodarczymi, ze znaczącym potencjałem produkcyjno-usługowym aktywizującym sąsiadujące obszary.

1) Uwarunkowania rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta Łomży, w tym wynikające ze strategii jego zrównoważonego rozwoju do 2020 r., obejmują:

Mocne strony i szanse rozwoju miasta:

a) położenie geograficzne stwarzające szanse zwiększenia konkurencyjności i

atrakcyjności inwestycyjnej oraz turystycznej, w tym:
- nad rzeką Narew i doliną objętą europejską siecią ekologiczną Natura 2000, z sąsiedztwem Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi,
- w ciągach dróg krajowych – ekspresowej S61 „Via Baltica", 63 i 64 oraz kilku dróg wojewódzkich, z szansą poprawy dostępności z obszaru kraju,
- dwie istniejące przeprawy mostowe na rzece Narew oraz jedna projektowana,
- planowane reaktywowanie połączenia kolejowego pasażerskiego z Białymstokiem i Warszawą,

b) dobrze rozwijająca się infrastruktura funkcji usługowych subregionalnych, w tym:
- szkolnictwa wyższego (Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości, Wyższa Szkoła Agrobiznesu, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości),
- ośrodka diecezjalnego rzymsko-katolickiego (siedziba diecezji, Wyższe Seminarium Duchowne),
- szkolnictwa średniego i policealnego z kierunkami specjalistycznymi,
- lecznictwa – Szpital Wojewódzki im. Kard. S. Wyszyńskiego – i opieki społecznej,
- kultury (Muzeum Północno-Mazowieckie wraz ze Skansenem Kurpiowskim w Nowogrodzie, Muzeum Diecezjalne, Teatr Lalki i Aktora, Łomżyńska Filharmonia Kameralna),
- sportu i wypoczynku (stadion sportowy z zespołem boisk, aquapark, tereny rekreacyjne nad Narwią wraz z portem rzecznym),

c) funkcjonowanie kilku dużych przedsiębiorstw o randze regionalnej oraz rozwinięta infrastruktura obsługi biznesu,
d) funkcjonująca Podstrefa Łomżyńska Specjalnej Suwalskiej Strefy Ekonomicznej oraz Park Przemysłowy Łomża,
e) rezerwy w systemach infrastruktury – wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowniczej.

Słabe strony i bariery rozwoju miasta:

a) brak kolejowych powiązań z głównymi miastami regionu i kraju (zawieszenie ruchu pasażerskiego na linii kolejowej Łomża – Śniadowo i Łapy – Śniadowo – Ostrołęka),
b) opóźniająca się realizacja całości krajowej drogi ekspresowej S61 „Via Baltica", w tym obwodnicy, skutkujący kolizyjnością ruchu tranzytowego z funkcjonowaniem miasta,
c) brak niektórych elementów lub parametrów technicznych podstawowego układu uliczno-drogowego, zwłaszcza w strefie śródmiejskiej i w ciągach dróg krajowych, oraz powiązań z układem dróg zewnętrznych,
d) braki w infrastrukturze usług subregionalnych: szkolnictwa wyższego (np. hali sportowej w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości i laboratorium w Wyższej Szkole Agrobiznesu), szkolnictwa średniego (np. urządzeń sportowych), kultury, sportu i rekreacji (Łomżyńskiego Centrum Kultury, amfiteatru, hali widowiskowo-sportowej dla organizacji imprez masowych, galerii teatralnej w Teatrze Lalki i Aktora, odpowiednio dużej powierzchni ekspozycyjnej w Muzeum Północno-Mazowieckim itp.) oraz odpowiedniej do potrzeb ilości zagospodarowanych terenów parkowo-rekreacyjnych ogólnomiejskich, w tym w dolinie rzeki Narew,
e) braki w infrastrukturze gospodarczej, w tym placówek regionalnej i międzynarodowej współpracy targowo-wystawienniczej, handlowej i logistycznej,
f) zbyt mała koncentracja funkcji administracyjnych, kulturalnych i handlowo-usługowych w centrum miasta,

g) niezakończona rewaloryzacja zabytkowej substancji miasta i pogarszający się stan niektórych obiektów zabytkowych oraz niska jakość części przestrzeni publicznych.

2) Uwarunkowania rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta Suwałk

Uwarunkowania te wynikające w szczególności ze Strategii zrównoważonego rozwoju miasta Suwałk do 2020 roku obejmują:

Mocne strony i szanse rozwoju miasta:

a) korzystne położenie geograficzne stwarzające możliwość podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej w sferze gospodarczej i turystyce, w tym:
   - na ciągu proj. krajowej drogi ekspresowej „Via Baltica" – S8 Warszawa – Ostrów Mazowiecka – S61 Ostrów Mazowiecka – Łomża – Ełk – Suwałki – (Kowno) oraz w węźle dróg wojewódzkich nr 653, nr 652, nr 655 i nr 662,
   - w węźle linii kolejowej E75 „Rail Baltica" Warszawa – Białystok – Ełk – Suwałki – (Kowno) i przewidzianej do modernizacji w KPZK 2030 linii kolejowych nr 6 i 40 Białystok – Sokółka – Augustów – Suwałki,
   - w sąsiedztwie atrakcyjnych dla turystyki i wypoczynku unikalnych obszarów europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 i krajowej sieci ECONET – Wigierskiego Parku Narodowego i Puszczy Augustowskiej oraz kilku jezior,
b) bogate wielokulturowe zasoby dziedzictwa kulturowego z zabytkowym obszarem staromiejskim i na sąsiadujących z miastem obszarach – np. klasztor wigierski,
c) rozwinięta infrastruktura funkcji usługowych o znaczeniu subregionalnym, w tym:
   - szkolnictwa wyższego (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach i Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska im. J. Pawła II),
   - szkolnictwa średniego ponadgimnazjalnego, o zróżnicowanych typach szkół,
   - lecznictwa zamkniętego – (Szpital Wojewódzki im. dr. Ludwika Rydygiera) i pomocy społecznej,
   - kultury, sportu i rekreacji (Muzeum Okręgowe, Miejskie Centrum Kultury i Sportu, w tym aquapark z pływalnią, Miejski Dom Kultury, sala koncertowo-teatralna, stadion lekkoatletyczny, tereny rekreacyjne z zalewem „Arkadia" itp.),
d) sprawnie funkcjonująca Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, Park Naukowo-Technologiczny oraz infrastruktura obsługi biznesu,
e) lotnisko sportowo-sanitarne z możliwością dostosowania do potrzeb lotniska lokalnego użytku publicznego,
f) możliwość wykreowania atrakcyjnego zagospodarowania rekreacyjnego doliny rzeki Czarnej Hańczy i wyrobisk poeksploatacyjnych kruszywa w Sobolewie,
g) rezerwy w systemach infrastruktury ciepłowniczej, wodociągowej i kanalizacyjnej oraz terenów inwestycyjnych.

Słabe strony i bariery rozwoju miasta:

a) słaba jeszcze dostępność komunikacyjna zewnętrzna, wynikająca z:
   - odległego terminu realizacji całości drogi ekspresowej S61 „Via Baltica", modernizacji całości linii kolejowej E75 „Rail Baltica" oraz linii kolejowej Białystok – Sokółka – Augustów – Suwałki,
   - przedłużającego się dostosowania lotniska sportowo-sanitarnego do potrzeb lotniska lokalnego użytku publicznego,
   - przedłużająca się przebudowa i budowa całości odcinka drogi krajowej nr 8 Augustów – Korycin – Katrynka do kl. GP, a także negatywne stanowisko UE w sprawie „Via Carpatii",
b) braki i potrzeby modernizacji infrastruktury usług subregionalnych, w tym:
   - wyższych uczelni oraz szkolnictwa ponadgimnazjalnego zawodowego,
   - wielofunkcyjnych obiektów sportowych dostosowanych do organizacji

znaczących imprez, np. brak sali sportowo-widowiskowej i bazy sportów motorowych,
- w zagospodarowaniu rekreacyjnym doliny rzeki Czarnej Hańczy,

c) niedokończona rewitalizacja zabudowy śródmiejskiej i na terenach powojskowych, pogarszający się stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych oraz niska jakość zagospodarowania części przestrzeni publicznych,
d) niedostosowane do funkcji niektóre z ulic układu podstawowego w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich,
e) brak systemu gazowego bazującego na gazie ziemnym.

3.2.4.3. Poziom III – ośrodki lokalne – powiatowe

W województwie podlaskim funkcje powiatowe pełni 11 miast, ze standardowymi dla tego szczebla funkcjami ponadlokalnymi obsługi ludności w zakresie administracji publicznej, edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej i kultury oraz z szeregiem funkcji usługowych i gospodarczych o zasięgu ponadpowiatowym. Uwarunkowania ich rozwoju kształtują się następująco:

1) Augustów – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, turystyki, wypoczynku, uzdrowiskową i sportów wodnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym oraz produkcyjno-usługową, cechują:
a) położenie w węźle: dróg krajowych nr 8, 16 i 61, wojewódzkiej nr 644 do projektowanego przejścia granicznego w Lipszczanach w gm. Lipsk oraz linii kolejowej nr 6 i 40 Białystok – Augustów – Suwałki, wymagającej modernizacji,
b) wysokie walory środowiska przyrodniczego, korzystne dla rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej i uzdrowiskowej (jez. Necko, Białe, Studzieniczne, kanał Augustowski, rzeki Netta i Rospuda oraz sąsiedztwo Puszczy Augustowskiej z obszarami Natury 2000),
c) rozwinięta infrastruktura ponadlokalnych usług publicznych oraz wypoczynku i obsługi turystyki z możliwością rozwoju,
d) przemysł oparty głównie na przetwórstwie surowców lokalnych, z ograniczeniami rozwoju ze względu na dominujące funkcje miasta,
e) potrzeba rewaloryzacji części zabudowy śródmiejskiej i przestrzeni publicznych,
f) brak systemu gazowniczego, ale rozwinięta infrastruktura komunalna.

2) Bielsk Podlaski – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa oraz produkcyjno-usługową na bazie surowców lokalnych i budownictwa, cechują:
a) położenie w węźle: drogi ekspresowej S19, krajowej nr 66 do przejścia granicznego z Białorusią w Połowcach, wojewódzkiej nr 689 do Hajnówki i Białowieży oraz linii kolejowych Białystok – Bielsk Podlaski – Czeremcha – przejście graniczne z Białorusią i Bielsk Podlaski – Hajnówka,
b) walory przyrodnicze miasta ograniczone do częściowo zagospodarowanej doliny rzeki Białej, ale brak większego zbiornika wodnego do rekreacji,
c) dobrze rozwinięta infrastruktura ponadlokalnych usług publicznych z potrzebami uzupełnień oraz tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej i produkcyjno-usługowej z Podstrefą Bielską Suwalskiej SSE oraz stabilizacja zaludnienia,
d) zabudowa śródmiejska wymagająca dalszej rewaloryzacji,
e) ruch tranzytowy towarowy w ciągu drogi ekspresowej S19 stwarzający utrudnienia w funkcjonowaniu miasta, w tym „wąskie gardło” na skrzyżowaniu z linią kolejową,
f) brak systemu gazowniczego, ale dobrze rozwinięta infrastruktura komunalna.

3) **Hajnówka** – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, turystyki i wypoczynku, o znaczeniu regionalnym i krajowym, oraz

produkcyjno-usługową (głównie na bazie surowców lokalnych), cechują:

a) dostępność z drogi wojewódzkiej nr 689 i nr 685 do przejścia granicznego turystycznego z Białorusią w Białowieży oraz z linii kolejowych nr 52 Bielsk Podlaski – Hajnówka i nr 34 Siedlce – Siemiatycze – Hajnówka,
b) walory turystyczno-wypoczynkowe o znaczeniu krajowym i międzynarodowym wynikające z bezpośredniego sąsiedztwa Puszczy Białowieskiej z BPN, Białowieży, turystyki leśnej, kolei wąskotorowej, bliskośći zbiornika wodnego Siemianówka oraz wielokulturowości etnicznej,
c) rozwinięta ponadlokalna infrastruktura usługowa publiczna z Zamiejscowym Wydziałem Leśnym Politechniki Białostockiej oraz umiarkowanie produkcyjno-usługowa z Podstrefą Hajnowską Suwalskiej SSE,
d) brak systemu gazowniczego, ale rozwinięta infrastruktura komunalna,
e) wymagające rewaloryzacji i rewitalizacji fragmenty zdegradowanej zabudowy w śródmieściu i przestrzeni publicznych,
f) niewystarczający rozwój infrastruktury obsługi turystyki i wypoczynku, w tym brak w mieście zbiornika wodnego do rekreacji.

4) **Siemiatycze** – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, turystyki i wypoczynku, o znaczeniu regionalnym i krajowym, oraz produkcyjno-usługową, cechują:
   a) położenie w węźle: drogi ekspresowej S19, krajowej nr 62, wojewódzkich nr: 690, 693, 697 i 640 prowadzącej do projektowanego przejścia granicznego z Białorusią w Tokarach oraz przy linii kolejowej Białystok – Bielsk Podlaski – Siemiatycze,
   b) walory turystyczno-wypoczynkowe o znaczeniu regionalnym, a potencjalnie krajowym, w tym zbiornik retencyjny i tereny leśne w mieście, oraz sąsiadująca dolina rzeki Bug w sieci Natura 2000, a także znaczące w regionie obiekty zabytkowe,
   c) rozwinięta ponadlokalna infrastruktura usługowa oraz tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej i produkcyjno-usługowej z Podstrefą Suwalskiej SSE,
   d) rozwinięta infrastruktura techniczna, komunalna i energetyczna,
   e) brak obwodnicy w ciągu drogi ekspresowej S19, stwarzający kolizję ruchu tranzytowego z ruchem wewnętrznym i funkcjonowaniem zabudowy,
   f) niepełne zagospodarowanie doliny rzeki Kamionki i obrzeży zbiornika wodnego,
   g) potrzeba modernizacji części zabudowy i przestrzeni publicznych.
5) **Sokółka** – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, produkcyjno-usługową (głównie na bazie surowców lokalnych) oraz obsługi ruchu turystycznego z polsko-białoruskich przejść granicznych w Kuźnicy, cechują:
   a) położenie w węźle: drogi ekspresowej S19 do przejścia granicznego w Kuźnicy i dwóch dróg wojewódzkich nr 673 i nr 674 oraz dwóch linii kolejowych nr 6 (Warszawa) – Białystok – Sokółka – przejście graniczne w Kuźnicy i nr 40 Sokółka – Augustów – Suwałki – gr. z Litwą,
   b) walory turystyczne – zbiornik retencyjny, tereny parkowe i obiekty dziedzictwa kulturowego oraz Puszcza Knyszyńska w odległości ca 15 km,
   c) rozwinięta infrastruktura ponadlokalnych usług publicznych i produkcyjno-usługowa oraz tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej i aktywności gospodarczej,
   d) brak systemu gazowniczego i energetyka cieplna oparta głównie na źródle przemysłowym,
   e) brak obwodnicy miasta w ciągu drogi krajowej nr 19, skutkujący uciążliwością ruchu tranzytowego, ale rozwinięta infrastruktura wodno-kanalizacyjna,
   f) wymagająca rewaloryzacji część zabudowy śródmieścia i przestrzeni publicznych.

6) **Zambrów** – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa oraz produkcyjno-usługową, cechują:
   a) położenie w węźle: drogi ekspresowej S8 oraz krajowych nr 63 i nr 66 z brakiem obwodnicy południowej,
   b) rozwinięta ponadlokalna infrastruktura społeczna, w tym baza sportowa, oraz zagospodarowane tereny rekreacyjno-wypoczynkowe i parkowe nad zalewem,
   c) posiadanie programów rewitalizacji śródmieścia i osiedla koszarowego,
   d) rozwinięta infrastruktura techniczna wodno-kanalizacyjna, ciepłownicza i gazownicza, z rezerwami w sieci (ca 50%), oraz przetwarzania odpadów komunalnych (realizowany zakład),
   e) brak drugiego GPZ-u i wyeksploatowana sieć elektoenergetyczna,
   f) rozwijający się Zambrowski Park Przemysłowy i sfera okołobiznesowa.
7) **Grajewo –** miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa oraz produkcyjno-usługową, cechują:
   a) położenie w węźle: dróg krajowych: S16 Ełk – Knyszyn proj. „Via Carpatia" i nr 61 oraz linii kolejowej E-75 Białystok – Ełk, w ciągu „Rail Baltica",
   b) rozwinięta ponadlokalna infrastruktura usługowa wymagająca uzupełnień,
   c) sąsiedztwo niezagospodarowanej rekreacyjnie doliny rzeki Ełk, Biebrzańskiego Parku Narodowego i Pojezierza Rajgrodzkiego, stwarzające szansę rozwoju obsługi turystyki,
   d) dobrze rozwinięta sfera gospodarcza, w tym wiodąca w kraju Spółdzielnia Mleczarska „Mlekpol" oraz duży zakład produkcji płyt wiórowych „Pfleiderer Grajewo S.A." i Podstrefa Suwalskiej SSE,
   e) dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, z brakiem sieci gazowniczej,
   f) opracowany program rewitalizacji części śródmieścia miasta,
   g) brak obwodnic drogowych w ciągach dróg krajowych S16 i nr 61.
8) **Kolno** – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa i produkcyjno-usługową, cechują:
   a) położenie przy drodze krajowej nr 63, stanowiącej szlak turystyczny w kierunku Pojezierza Mazurskiego i wojewódzkiej nr 647,
   b) rozwinięta powiatowa publiczna infrastruktura usługowa z rezerwami terenów i zagospodarowane przestrzenie publiczne, z wyjątkiem terenów rekreacji,
   c) rozwijająca się sfera gospodarcza, w tym Zakład Produkcji Mleczarskiej „Kurpianka", i utworzony park inwestycyjny z możliwością rozwoju, zwłaszcza przemysłu rolno-spożywczego,
   d) rozwinięta sieć infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, ale brak sieci gazowniczej,
   e) brak obwodnicy drogowej w ciągu drogi krajowej nr 63.
9) **Wysokie Mazowieckie** – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa i produkcyjno-usługową, cechują:
   a) położenie przy drodze krajowej nr 66 Zambrów – Połowce i wojewódzkiej nr 678 Zambrów – Białystok oraz ca 9 km od linii kolejowej E75 Warszawa – Białystok,
   b) rozwinięta infrastruktura gospodarcza, w tym przodująca w kraju Spółdzielnia Mleczarska „Mlekovita" i tereny inwestycyjne jej rozwoju,
   c) rozwinięta ponadlokalna publiczna infrastruktura usługowa oraz zagospodarowane tereny publiczne, ale brak warunków do rozwoju turystyki, w tym zbiornika wodnego.
10) **Mońki** – miasto z funkcjami: usług publicznych, mieszkalnictwa i produkcyjno-usługowymi, cechują:
   a) położenie w węźle: drogi krajowej ekspresowej S16 Ełk – Knyszyn, pięciu dróg powiatowych oraz linii kolejowej E75 Białystok – Ełk, proj. „Rail Baltica",

b) standardowe wyposażenie w ponadlokalną usługową infrastrukturę publiczną oraz umiarkowanie rozwinięta sfera gospodarcza produkcyjno-usługowa z rezerwami terenów inwestycyjnych,
c) brak obwodnicy w ciągu drogi krajowej nr 65 skutkujący uciążliwością ruchu tranzytowego w funkcjonowaniu miasta,
d) brak systemu gazowniczego, ale rozwinięta infrastruktura komunalna,
e) brak walorów do rozwoju turystyki i wypoczynku, w tym zbiornika wodnego.

11) Sejny – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, obsługi turystyki, ruchu przygranicznego i produkcyjno-usługową, cechują:
a) położenie w sąsiedztwie drogi krajowej nr 16 z ruchem na kierunku litewskim przez Ogrodniki oraz na skrzyżowaniu dróg wojewódzkich nr 653 i nr 651,
b) walory turystyczno-wypoczynkowe o znaczeniu regionalnym i krajowym wynikające w szczególności z położenia jeziora w mieście i znacznych zasobów dziedzictwa kulturowego zróżnicowanego etnicznie,
c) rozwinięta ponadlokalna usługowa infrastruktura publiczną ze specyfiką etniczną i umiarkowanie lokalna produkcyjno-usługowa z Podstrefą Suwalskiej SSE,
d) brak systemu gazowniczego i zagospodarowania części terenów publicznych.

3.2.4.4. Poziom IV – małe miasta i wsie gminne

Małe miasta i wsie gminne to 24 miasta i 67 wsi gminnych. Koncentrują one funkcje usług publicznych podstawowych z zakresu: administracji, szkolnictwa, opieki zdrowotnej i społecznej, kultury i sportu oraz gospodarcze, produkcyjno-usługowe i mieszkalnictwa. Niektóre z nich pełnią ważne funkcje o ponadlokalnym zasięgu oddziaływania, w tym:

a) ***Białowieża*** – obsługi turystyki międzynarodowej, naukowo-badawczą oraz szkolnictwa średniego o profilu leśnym i ekologicznym,
b) ***Łapy*** – ponadlokalnych usług lecznictwa, szkolnictwa ponadgimnazjalnego i pożarniczego oraz przemysłu, w tym w Podstrefie Łapskiej Tarnobrzeskiej SSE,
c) ***Dąbrowa Białostocka*** – szkolnictwa ponadgimnazjalnego i ochrony zdrowia,
d) ***Choroszcz*** – lecznictwa specjalistycznego o znaczeniu ponadregionalnym, kultury, opieki społecznej i turystyki,
e) ***Supraśl*** – szkolnictwa ponadgimnazjalnego, turystyki krajowej i międzynarodowej, wypoczynku, uzdrowiskowa oraz administracji leśnej i ekologicznej,
f) ***Tykocin, Goniądz*** – ośrodków turystyki krajowej i międzynarodowej,
g) ***Ciechanowiec, Drohiczyn, Nowogród, Jedwabne*** – kultury i turystyki, w tym Drohiczyn administracji kościelnej i szkolnictwa wyższego diecezjalnego, a Nowogród także produkcyjno-usługową z Podstrefą Suwalskiej SSE,
h) ***Czarna Białostocka, Wasilków, Narew, Piątnica*** – przemysłu oraz turystyki i rekreacji,
i) ***Czyżew, Zabłudów*** – przemysłu z Podstrefą Suwalskiej SSE i turystyki,
j) ***Szepietowo*** – obsługi rolnictwa o znaczeniu regionalnym,
k) ***Śniadowo*** – przemysłu materiałów budowlanych,
l) ***Kuźnica, Gródek, Czeremcha*** – obsługi ruchu granicznego**,**
m) ***Rajgród, Puńsk*** – obsługi turystyki i wypoczynku o znaczeniu krajowym,
n) ***Płaska, Giby, Jeleniewo, Filipów, Szczuczyn, Wizna, Zbójna, Rutka-Tartak, Wiżajny, Lipsk, Sztabin, Mielnik, Krynki, Narewka, Dubicze Cerkiewne, Suraż, Orla*** – obsługi turystyki o znaczeniu regionalnym,
o) ***Suchowola, Rudka*** – szkolnictwa ponadgimnazjalnego,
p) ***Brańsk*** – opieki społecznej**.**

3.2.4.5. Poziom V – wybrane wsie i miejscowości o standardowych funkcjach podstawowych (mieszkaniowo-rolniczych) z funkcjami ponadlokalnymi, w tym:

a) ***Wigry, Stary Folwark*** – turystyki o znaczeniu krajowym i międzynarodowym,

b) ***Smolniki*** – turystyki o znaczeniu regionalnym i krajowym,

c) ***Szelment*** – sportu, wypoczynku i turystyki o znaczeniu regionalnym i krajowym,

d) ***Rybno*** – sportu o znaczeniu regionalnym,

e) ***Bondary, Rybaki, Nowa Łuka, Tarnopol, Masiewo, Królowy Most, Sokole, Zawyki, Lesznia, Doktorce, Dolistowo, Waniewo, Kozioł, Ptaki, Baliki, Ploski, Wajków, Wólka Nadbużna, Gawrych Ruda, Zelwa, Serwy, Becejły, Pobondzie, Macharce, Danowskie, Rybczyzna, Woźna Wieś, Czarna Wieś, Osowiec Twierdza, Wojtkowice, Morgowniki, Dobry Las, Burzyn*** – wypoczynku o znaczeniu głównie regionalnym,

f) ***Kurowo, Biebrza, Tybory-Kamianka, Drozdowo*** – naukowo-badawczą oraz kulturową i turystyczną o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym,

g) ***Czerwony Bór, Grądy-Woniecko*** – sportu i więziennictwa o znaczeniu regionalnym,

h) ***Kozarze, Giełczyn, Pniewo, Jałówka, Łaźnie, Czerewki, Sokole, Mociesze*** – opieki społecznej o znaczeniu regionalnym,

i) ***Studzieniczna, Grabarka, Krypno, Różanystok, Święta Woda, Hodyszewo, Bohoniki, Kruszyniany, Krasnybór, Lipsk*** – kultu religijnego i turystyki pielgrzymkowej o znaczeniu regionalnym, a niektóre i ponadregionalnym.

Powyższy wykaz nie obejmuje wszystkich wsi i miejscowości o aktualnych i potencjalnych szansach rozwoju funkcji ponadlokalnych, a w szczególności w obszarach funkcjonalnych miast. O rozwoju takich funkcji i ich znaczeniu decydować będzie, obok walorów kulturowych i przyrodniczych, przedsiębiorczość społeczności lokalnych.

3.2.4.6. Miejskie obszary funkcjonalne–Białegostoku jako ośrodka krajowego pełniącego niektóre funkcje metropolitalne, oraz ośrodków subregionalnych – Suwałk i Łomży

Największe przekształcenia struktury przestrzennej zachodzą w ostatnich latach w obszarach gmin podmiejskich Białegostoku, Suwałk i Łomży. W gminach tych (w przeciwieństwie do tendencji wojewódzkiej) następuje wzrost zaludnienia i zatrudnienia w sektorach pozarolniczych, spowodowany rozwojem mieszkalnictwa i inwestycji sektora gospodarczego. Pomiędzy w/w miastami a obszarami ich gmin podmiejskich wzrasta ilość codziennych wahadłowych przemieszczeń w relacjach mieszkanie – praca – usługi – rekreacja. Związki funkcjonalne pomiędzy miastami i ich gminami podmiejskimi obejmują także:

- funkcjonowanie w gminach podmiejskich niektórych kluczowych elementów infrastruktury komunalnej, w tym gospodarki wodnej i odpadami oraz komunikacji zbiorowej miast,
- sprzężone sieci infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i energetycznej,
- funkcjonowanie elementów krajowego systemu elektroenergetycznego 400 kV i regionalnego 110 kV oraz gazowniczego wysokiego ciśnienia,
- elementy wspólne krajowej i regionalnej infrastruktury drogowej,
- korzystanie z elementów dziedzictwa kulturowego,
- funkcjonowanie systemów ekologicznych i ich wykorzystanie do celów rekreacji.

Uwzględniając powyższe związki funkcjonalne oraz ustalenia Strategii Rozwoju Województwa do 2020 r., wyodrębniają się zgodnie z typologią KPZK **miejskie obszary funkcjonalne:**

a) ***miasta Białegostoku***, obejmujący: m. Białystok i gminy – Wasilków, Choroszcz, Zabłudów, Supraśl, Juchnowiec Kościelny, Dobrzyniewo Duże, Turośń Kościelną, Łapy i Czarną Białostocką,

b) ***miasta Suwałk***, obejmujący m. Suwałki oraz gminę Suwałki,
c) ***miasta Łomża*** – obejmujący m. Łomżę oraz gminy Łomża, Piątnica i Nowogród.

Problemy wspólne polityki przestrzennej w w/w obszarach, wymagające rozwiązania przy współpracy zainteresowanych samorządów i administracji rządowej, to:

1) w obszarze funkcjonalnym m. Białegostoku:
   a) ochrona sanitarna komunalnych ujęć wody m. Białegostoku w Jurowcach i Wasilkowie wraz ze strefami ochronnymi w dolinie rzeki Supraśl w gminach Wasilków i Supraśl,
   b) ochrona sanitarna Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 218 „Pradolina rzeki Supraśl" i jego strefy ochronnej w gminach Wasilków i Dobrzyniewo Duże,
   c) ochrona ciągłości powiązań systemu przyrodniczego m. Białegostoku z regionalną siecią ekologiczną – doliną rzeki Supraśl w gm. Dobrzyniewo oraz z lokalnymi systemami przyrodniczymi gmin podmiejskich,
   d) ochrona walorów przyrodniczo-krajobrazowych doliny rzeki Supraśl w gm. Wasilków w powiązaniu z Uroczysko Las Pietrasze w Białymstoku,
   e) ochrona lasów prywatnych w m. Białymstoku i gminach podmiejskich przed przeznaczaniem na cele nieleśne,
   f) zagospodarowanie atrakcyjnych dla celów rekreacji i turystyki terenów, a w szczególności: doliny rzeki Supraśl w mieście Wasilków, wyrobisk poeksploatacyjnych kruszywa w Ogrodniczkach w gm. Supraśl, wyrobisk poeksploatacyjnych iłów w gm. Juchnowiec Kościelny, doliny rzeki Narwi w Żółtkach, Złotorii, Rzędzianach i Kruszewie oraz Lasu Klepackiego i Turczyńskiego w gm. Choroszcz a także Lasu Niewodnickiego w gm. Turośń Kościelna i gm. Juchnowiec Kościelny,
   g) zapewnienie możliwości korzystania przez mieszkańców gmin podmiejskich z miejskiej infrastruktury Białegostoku, w tym: edukacji, ochrony zdrowia, kultury, wodno-kanalizacyjnej, gospodarki odpadami oraz komunikacji zbiorowej itp.,
   h) skoordynowane racjonalne planowanie i uzbrajanie terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej i produkcyjno-usługowej na kierunkach rozwoju urbanizacji Białegostoku w bliskiej strefie podmiejskiej, głównie w gminach: Choroszcz, Supraśl, Juchnowiec Kościelny i Wasilków,
   i) ochrona korytarza przebiegu projektowanej drogi krajowej ekspresowej S19 w obszarach gmin: Dobrzyniewo Kościelne, Choroszcz, Turośń Kościelna, Juchnowiec Kościelny, Zabłudów, oraz projektowanego odcinka drogi krajowej nr 8 węzeł Sochonie – węzeł Dobrzyniewo z S19,
   j) ochrona korytarza przebiegu projektowanej linii 400 kV relacji stacja Narew – Białoruś (Roś) w gminach: Turośń Kościelna, Juchnowiec Kościelny, Zabłudów, Supraśl,
   k) ochrona obszarów podejść lotniczych potencjalnej lokalizacji lotniska regionalnego dla województwa podlaskiego w gm. Zabłudów,
   l) koordynacja modernizacji dróg wojewódzkich i powiatowych łączących miasto Białystok z układem dróg ekspresowych w gminach podmiejskich,

2) w obszarze funkcjonalnym m. Suwałk:
   a) ochrona lokalnych systemów przyrodniczych, w szczególności doliny rzeki Czarnej Hańczy, i ich powiązań z obszarami regionalnej sieci ekologicznej objętej ochroną prawną (obszary – Natury 2000 i Wigierskiego Parku Narodowego),
   b) ochrona sanitarna obszarów zasobowych komunalnego ujęcia wody m. Suwałk,
   c) zagospodarowanie atrakcyjnych dla rekreacji mieszkańców i turystyki terenów, zwłaszcza w gm. Suwałki i Jeleniewo, w otoczeniu jezior oraz wyrobisk poeksploatacyjnych,

d) racjonalny i skoordynowany rozwój zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na styku obszaru miasta i gm. Suwałki, w tym przeciwdziałanie przeznaczaniu na ten cel terenów o walorach krajobrazowych oraz rozpraszaniu zabudowy,
e) koordynacja realizacji wspólnej komunalnej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, na obszarach stykowych miasta i gminy,
f) koordynacja budowy infrastruktury drogowej łączącej miasto z siecią osadniczą gminy i drogą ekspresową S61,
g) przygotowanie stosownych terenów pod rozbudowę lotniska sportowo-sanitarnego w Suwałkach i gminie Suwałki pod kątem potrzeb lotniska lokalnego użytku publicznego,
h) koordynacja transportu surowców mineralnych z gminy Suwałki z funkcjonowaniem układu komunikacyjnego miasta,
i) rozwiązanie problemu gospodarki odpadami w obszarze funkcjonalnym,
j) ochrona korytarzy projektowanej krajowej infrastruktury drogowej, kolejowej i energetycznej, w tym:
   – drogi ekspresowej S61 „Via Baltica" z obwodnicą m. Suwałk,
   – linii kolejowej E75 „Rail Baltica" Ełk – Suwałki – Trakiszki (granica z Litwą),
   – gazociągu przesyłowego łączącego z interkonektorem gazowym Polska – Litwa,

3) w obszarze funkcjonalnym m. Łomży:

a) ochrona sanitarna obszaru zasobowego komunalnego ujęcia wody miasta Łomży,
b) ochrona wartości krajobrazowo-przyrodniczych w gm. Łomża i Piątnica przed ekspansją zabudowy i zmianami rzeźby terenu oraz chaosem przestrzennym, skutkującymi degradacją walorów:
   – Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi,
   – Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Narwi i SOO Ostoja Narwiańska,
   – OSO Natura 2000 Przełomowa Dolina Narwi i Dolina Dolnej Narwi,
c) ochrona korytarza projektowanej krajowej drogi ekspresowej S61 „Via Baltica" z obejściem m. Łomży i wsi Piątnica,
d) koordynacja modernizacji miejskiego układu uliczno-drogowego oraz dróg wojewódzkich i powiatowych, wiążących miasto z drogą ekspresową i gminami podmiejskimi,
e) rozwój systemu kanalizacji sanitarnej aglomeracji ściekowej Łomża,
f) zabezpieczenie rezerwy terenowej dla budowy nowej stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia w obszarze miasta, interkonektora gazowego wysokiego ciśnienia Polska – Litwa na kierunku Ostrołęka – Łomża – Grajewo – Suwałki, oraz dystrybucyjnego na kierunku Śniadowo, Nowogród i Miastkowo w obszarze gm. Łomża,
g) skoordynowane zagospodarowywanie atrakcyjnych dla rekreacji mieszkańców i turystyki terenów w dolinie rzeki Narwi i zespołu zabytkowych fortów ziemno-betonowych w Piątnicy, z priorytetem obszaru Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi.

3.3. Uwarunkowania demograficzne

W ostatnich latach w województwie wystąpiło wiele niekorzystnych tendencji w rozwoju demograficznym, do których zaliczyć należy w pierwszym rzędzie:

– utrwalający się w całej Polsce, a w województwie w szczególności, proces zawężonej zastępowalności pokoleń, spadku dzietności, stopy urodzeń i przyrostu naturalnego,
– emigracyjny charakter regionu, przy jednocześnie niskiej mobilności przestrzennej i zahamowaniu przepływu ludności ze wsi do miast.

3.3.1. Ludność i jej rozmieszczenie

Liczba ludności województwa w latach 2000-2014 zmalała o 11,5 tys. osób (1% – w Polsce w tym samym okresie spadek o 0,13%) i wynosiła w 2014 r. 1191,9 tys. osób, a największy spadek liczby mieszkańców zanotowano w pow. hajnowskim (4,7%) i siemiatyckim (3,6%).

Województwo podlaskie cechuje się 3,1% udziałem w ludności Polski i posiada najniższą w kraju gęstość zaludnienia (59 osób na km^2, kraj 123). W podziale na miasta i obszary wiejskie gęstość zaludnienia wynosi odpowiednio: 779 i 24 osoby/km^2 (w Polsce – 1074 i 52). W powiatach grodzkich gęstość zaludnienia kształtuje się na bardzo wysokim poziomie: w Białymstoku – 2893, Łomży – 1922 i Suwałkach – 1058 osób/km^2. W pozostałych miastach waha się od 1467 (Michałowo) do 28 osób/km^2 (Kleszczele).

Na obszarach wiejskich najniższą liczbę osób na km^2 mają gminy w Puszczy Augustowskiej – Płaska (7) i Giby (9) oraz gm. Goniądz (9) w Biebrzańskim Parku Narodowym. Najgęściej zaludnione są urbanizujące się wiejskie obszary gmin w sąsiedztwie Białegostoku, w tym: Juchnowiec Kościelny (90 osób/km^2) i Choroszcz (60) oraz obszar wiejski gminy Łapy (56).

Od początku XXI wieku tendencję malejącą wykazuje także zaludnienie miast. Brak możliwości zatrudnienia doprowadził do ukształtowania się w latach 2000-2014 ujemnego salda migracji. W ostatnich latach nastąpił przepływ ludności, głównie z Białegostoku, do miejscowości podmiejskich, co jest efektem powszechnej suburbanizacji. Istotnym problemem stają się zagraniczne migracje zarobkowe. Trudna sytuacja na krajowym rynku pracy i liberalizacja dostępu do rynków pracy zachodnich krajów UE prowadzą do coraz powszechniejszej emigracji ludności, głównie w wieku produkcyjnym, zarówno na pobyt czasowy, jak i stały. Według danych z NSP 2011, województwo podlaskie posiada prawie najwyższą wartość wskaźnika liczby emigrantów na 1000 mieszkańców (woj. – 91,4, kraj – 20,6). Ten niekorzystny proces może doprowadzić do zakłócenia struktury demograficznej oraz stopniowego wyludniania się regionów peryferyjnych.

3.3.2. Zróżnicowanie kulturowe

Przejawem wielokulturowości województwa jest tożsamość narodowa i etniczna mieszkańców. Województwo podlaskie jest pod tym względem bardziej zróżnicowane, gdyż z inną narodowością w czasie ostatniego spisu identyfikowało się 55,2 tys. osób, tj. 4,6% ogółu ludności (kraj 1,2%). Wśród innych narodowości ludność białoruska liczyła 46,4 tys. osób, litewska 5,2 tys., ukraińska 1,4 tys., rosyjska 0,6 tys., romska 0,4 tys. i tatarska 0,3 tys. osób. Największe zwarte skupiska ludności białoruskiej znajdują się w południowo-wschodniej części regionu: w pow. hajnowskim (39,1% ogółu mieszkańców) i bielskim (19,8%). Na terenie 12 gmin wiejskich przedstawiciele mniejszości białoruskiej stanowią ponad 20% mieszkańców, w tym w czterech – ponad 50% (Czyże, Dubicze Cerkiewne, Orla i Hajnówka). Największe skupiska osób należących do mniejszości litewskiej znajdują się na terenie pow. sejneńskiego (21,2% ogółu ludności). Litwini zamieszkują w tym powiecie głównie gminy wiejskie: Puńsk (74,4%) i Sejny (18,5%). Znaczniejsze skupiska obywateli polskich narodowości ukraińskiej znajdują się w Białymstoku, Bielsku Podlaskim i Hajnówce.

Z dostępnych źródeł wynika, że na początku XXI wieku liczba wiernych i osób związanych z Kościołem Rzymskokatolickim wynosiła około 980 tys. osób, tj. ponad 80% ogółu ludności, a z Polskim Autokefalicznym Kościołem Prawosławnym – około 165 tys. osób, tj. 13,5%. Do pozostałych ponad 20 zarejestrowanych kościołów i związków wyznaniowych należało 10–11 tys. mieszkańców regionu, tj. mniej niż 1% ogółu ludności.

Wyznawcy religii prawosławnej zamieszkują głównie w powiatach: białostockim, bielskim, hajnowskim, siemiatyckim i sokólskim, przy czym w niektórych gminach

stanowią większość lokalnych społeczności (gminy wiejskie: Orla, Czeremcha, Czyże, Dubicze Cerkiewne, Hajnówka, Kleszczele, Narew, Narewka, Milejczyce, Nurzec-Stacja, Bielsk Podlaski i Gródek).

3.3.3. Struktura demograficzna

Struktura ludności według płci w województwie podlaskim od wielu lat nie ulega istotnym zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważają kobiety, które w końcu 2014 roku stanowiły 51,2% ludności województwa. Współczynnik feminizacji oznaczający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn wynosi 105 (Polska – 107), zaś w podziale na miasta i wieś – odpowiednio 110 i 98.
Rezultatem przemian demograficznych, a przede wszystkim głębokiej depresji urodzeniowej z lat 90. jest stałe zmniejszanie się udziału dzieci i młodzieży (0-17 lat) w strukturze ludności. W końcu 2014 r. ich udział w ogólnej liczbie ludności wyniósł 17,7% (w 2002 r. – 24,7%, w 1988 r. – 30,4%). Spadkowi temu towarzyszył równocześnie wzrost liczby ludności w starszych grupach wieku. Liczba ludności w wieku produkcyjnym w latach 2000-2014 powiększyła się o ponad 53 tys. osób, tj. o 7,6%. Odsetek ludności w wieku zdolności do pracy w ogólnej liczbie ludności wzrósł w tym okresie z 58,0% do 63,4%. W ostatnich latach obserwowany był także dalszy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Udział tej grupy ludności w ogólnej populacji województwa wynosi obecnie 18,7% (Polska – 19,1%), w tym w miastach – 18,0% i na wsi – 20,4% (najwięcej w Polsce). W kilkunastu gminach położonych w południowo-wschodniej części regionu odsetek tej ludności przekracza 25%, a w niektórych nawet 40% (Dubicze Cerkiewne, Orla, Kleszczele).

3.3.4. Prognoza ludności

Ostatnia prognoza ludności GUS dla Polski i województw zwraca uwagę na fakt, iż obserwowane w Polsce tendencję są coraz bardziej podobne do wyraźnych trendów kształtujących strukturę demograficzną krajów Europy Zachodniej. Korzystnym zmianom w poziomie umieralności, wyrażanym w przeciętnym trwaniu życia, towarzyszą nieodwracalne zmiany wzorca płodności oraz zachowań związanych z tworzeniem oraz rozpadem związków. Uwzględniono również migracje zakładając stopniowy wzrost imigracji i spadek liczby wyjazdów. W opracowaniu przyjęto zmodyfikowane wartości współczynników dla poszczególnych województw, bazując na danych faktycznych.
Dla województwa podlaskiego prognozowany jest stały systematyczny spadek liczby ludności w całym okresie objętym prognozą. W latach 2014-2020 liczba mieszkańców woj. podlaskiego zmniejszy się o ca 23,7 tys. osób, tj. o 2%, a do 2050 o ca 209,6 tys. osób, tj. o ca 17,6%. Ubytek ten do 2050 r. w ca 40% dotyczyć będzie ludności wiejskiej i w 60% miejskiej, czyli zgodnie z tendencją krajową, która przewiduje spadek zaludnienia w miastach.

Tab. 1. Prognoza ludności woj. podlaskiego do 2050 r.

Wyszczególnienie	2020	2030	2040	2050
Ludność w tys. osób				
ogółem	1168,2	1121,8	1058,7	982,3
miasta	709,4	681,8	641,6	593,2
wieś	458,7	439,9	417,1	389,0
Ludność wg wieku w % ogółem				
przedprodukcyjnym	16,8	14,5	13,7	13,1
produkcyjnym	63,5	61,6	60,6	55.2
mobilnym	37,4	31,6	26,9	25,8

niemobilnym	26,1	31,7	33,6	29,4
poprodukcyjnym	19,6	23,2	26,6	31,5
Współczynnik obciążenia demograficznego	57	60	64	80

Źródło: opracowania własne na podstawie GUS

Różnokierunkowe zmiany w strukturze wieku ludności, kreujące popyt na dobra i usługi bądź warunkujące procesy na rynku pracy, polegać będą głównie na:

- zmniejszaniu się liczby dzieci, młodzieży i ludności w wieku produkcyjnym,
- zmniejszaniu się liczby kobiet w wieku prokreacyjnym,
- starzeniu się zasobów siły roboczej i całego społeczeństwa oraz wzroście grupy ludności w wieku poprodukcyjnym.

Stworzy to konieczność modyfikacji systemu usług medycznych, opieki socjalnej oraz zmian w systemie edukacyjnym, w tym dostosowania infrastruktury systemu szkolnictwa do zmieniających się potrzeb i standardów.

3.4. Infrastruktura społeczna

Infrastruktura społeczna obejmuje urządzenia i obiekty usług publicznych zabezpieczenia socjalnego, rozwoju kulturowego, warunków bytu i zamieszkania oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zdecydowanie największa jej koncentracja występuje w Białymstoku oraz ośrodkach subregionalnych – Suwałkach i Łomży. W pozostałych miastach oraz na terenach wiejskich stopień wyposażenia w poszczególne elementy infrastruktury jest mniejszy, a w wielu przypadkach ma jedynie zasięg lokalny i zaspokaja podstawowe potrzeby mieszkańców. Zasady rozmieszczenia i koncentracji usług mają charakter stabilny.

3.4.1. Szkolnictwo wyższe

Odsetek osób z wykształceniem wyższym w woj. podlaskim jest nieco niższy niż średnio w kraju. Zdecydowanie lepiej wykształceni są mieszkańcy miast (miasta – 27,5%, wieś – 11,3%), a w podziale na płeć nieco lepiej kobiety (mężczyźni – 17,3%, kobiety – 25,3%). W województwie podlaskim nauczanie na poziomie wyższym prowadzi aktualnie 16 szkół wyższych, 6 wydziałów zamiejscowych i filii oraz 3 kolegia nauczycielskie. Studiuje w nich łącznie 38,4 tys. osób, w tym 25 tys., tj. 65,7% na studiach stacjonarnych. Na 10 tys. mieszkańców przypada 322 studentów (w Polsce – 382), co pod tym względem stawia województwo na ósmym miejscu w kraju. Głównym ośrodkiem akademickim jest Białystok, w którego 10 samodzielnych uczelniach, 3 wydziałach zamiejscowych i filiach oraz w 3 kolegiach nauczycielskich kształci się łącznie 32,5 tys., tj. ok. 85% ogółu studentów województwa. Ośrodkami szkolnictwa wyższego są także: Łomża (4 szkoły wyższe), Suwałki (2 szkoły wyższe i zamiejscowy ośrodek dydaktyczny), Hajnówka (wydział zamiejscowy) i Augustów (zamiejscowy ośrodek dydaktyczny).

W ostatnich latach wystąpiła tendencja spadkowa liczby studiujących w szkołach wyższych. Liczba studentów w województwie zmniejszała się w tym okresie następująco: 2008 r. – 52.9 tys.; 2011 r. – 50.8 tys.; 2014 r. – 38.4 tys..

Związane to było głównie z obniżeniem liczby urodzeń, co widoczne jest w ostatnich latach w postaci spadku liczby osób rozpoczynających studia.

3.4.2. Szkolnictwo średnie i policealne

W roku szkolnym 2013/14 w woj. podlaskim działalność edukacyjną prowadziło 289 szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży, w tym: 50 zasadniczych szkół zawodowych, 77 liceów ogólnokształcących, 12 liceów profilowanych oraz 69 techników.

W szkołach tych uczyło się łącznie 48,2 tys. osób, w tym w liceach ogólnokształcących – 55,3% i w technikach 33,8%.
Średnio na tysiąc mieszkańców w wieku 16-18 lat kształciło się w regionie 913 uczniów. Stan edukacji w poszczególnych powiatach jest zróżnicowany. Najwyższa wartość w/w wskaźnika występuje w miastach na prawach powiatu (Białystok – 1619, Łomża – 1983, Suwałki – 1505) oraz w pow. wysokomazowieckim (921), bielskim (885) i sejneńskim (800). W grupie 13 powiatów o wskaźniku niższym od średniej wojewódzkiej najmniej korzystną sytuacją charakteryzują się powiaty: suwalski (112), łomżyński (131) i białostocki (253). Jest to wynikiem uczęszczania młodzieży z tych terenów do szkół w pobliskich ośrodkach miejskich, skupiających prawie połowę wszystkich szkół średnich.
Infrastruktura szkolnictwa średniego wymaga szeregu uzupełnień i poprawy jakościowej. W zakresie szkolnictwa policealnego w latach 2010-2013 nastąpił widoczny stopniowy spadek ich liczby: 2010 r. – 110; 2011 r. – 104; 2012 r. – 102, Aktualnie w regionie funkcjonuje 79 szkół policealnych, do których uczęszcza 11 tys. uczniów, w tym 9,9 tys. to uczniowie szkół dla dorosłych, z czego zdecydowana większość kształci się w systemie zaocznym. Szkolnictwo policealne, podobnie jak ponadgimnazjalne, koncentruje się w Białymstoku (38 szkół i 7,8 tys. uczniów), Łomży i Suwałkach.

3.4.3. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Podlaskie zalicza się do województw o najlepszej sytuacji zdrowotnej w kraju i relatywnie niskim poziomie umieralności. Średnia długość życia mężczyzn wynosi 73,1 roku (Polska – 72,7), a kobiet – 82,1 (Polska – 81). Opiekę zdrowotną zapewniają publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: 34 szpitale (23 publiczne i 11 prywatnych szpitali i podmiotów świadczących świadczenia szpitalne), rozmieszczone we wszystkich powiatach, które łącznie dysponują 5,9 tys. łóżek, 13 zakładów opiekuńczo-leczniczych, 10 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, 4 hospicja i 2 sanatoria.
Na 10 tys. mieszkańców województwa przypada 48,8 łóżek szpitalnych (Polska – 49). W latach 2000-2012 liczbę łóżek ograniczono o około 8,6% w wyniku zmniejszenia ilości szpitali publicznych oraz skrócenia długości trwania procedur medycznych. Ponad 61% wszystkich łóżek szpitalnych skupionych jest w trzech największych miastach, w tym w Białymstoku – aż 43% ogółu zasobów województwa (w 8 szpitalach publicznych i u 9 podmiotów świadczących prywatne świadczenia szpitalne).
Opieka socjalna realizowana jest w województwie głównie przez 24 domy pomocy społecznej. Najwięcej domów pomocy społecznej jest w powiatach: białostockim (6) oraz augustowskim, hajnowskim, monieckim, siemiatyckim, m. Białystok i m. Łomża (po 2). Z kolei–w pięciu powiatach (kolneńskim, łomżyńskim, sokólskim, suwalskim i zambrowskim) brak jest tego typu placówek.
Poza tym w województwie funkcjonują placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (8), środowiskowe domy samopomocy (2), domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (3), noclegownie (5), schroniska / domy dla bezdomnych (3).
Łącznie placówki stacjonarnej pomocy społecznej oferują 3415 miejsc.
Mimo że w latach 2000-2014 liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej znacznie wzrosła (w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców z 18 do 29), wobec rosnącego zapotrzebowania, nadal istnieją duże niedobory w tym zakresie.

3.4.4. Kultura

Najwięcej, bo 238, jest bibliotek publicznych (łącznie z filiami) – o 29 mniej niż w 2000 r. Powszechnymi instytucjami są również domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, których

łącznie liczba w obszarze województwa podlaskiego wynosi 166. Rolę wiodącą pełnią Książnica Podlaska i Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury, a są również placówki z jednoosobową obsadą kadrową.
W województwie istnieje ponadto 28 muzeów i oddziałów muzealnych, najwięcej w Białymstoku – 6, Suwałkach – 3 i pow. białostockim – 4. W latach 2000-2014 ich liczba powiększyła się o 6 obiektów, w tym m.in. nowoczesne Muzeum Ikon w Supraślu. Zwiększyła się także liczba osób zwiedzających: z 335,7 tys. osób do 472,3 tys., tj. o 40,7%. Dużą popularnością cieszą się placówki muzealne w Białowieży i Tykocinie. Funkcjonuje również kilkanaście teatrów, m.in. w Białymstoku, Supraślu, Łomży i Suwałkach, opera i filharmonia, 8 galerii sztuki, 14 kin oraz Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów" w Sejnach. W Białymstoku są dwa multipleksy posiadające łącznie 15 sal projekcyjnych i ponad 3 tys. miejsc na widowni, natomiast w Suwałkach jeden (3 sale, 601 miejsc). Instytucją kultury w województwie jest także Ośrodek Pracy Twórczej w Wigrach.
Głównym centrum kulturalnym województwa jest Białystok, w którym działa 5 wojewódzkich samorządowych instytucji kultury (Teatr Dramatyczny, Europejskie Centrum Sztuki–Opera i Filharmonia Podlaska, Książnica Podlaska, Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury, Muzeum Podlaskie) oraz 6 instytucji gminnych (Białostocki Teatr Lalek, Białostocki Ośrodek Kultury, Muzeum Wojska, Galeria „Arsenal", Galeria im. Slendzińskich, Dom Kultury „Śródmieście"). Ponadto działają tu między innymi: Centrum Kultury Prawosławnej, 3 kina, szereg galerii, 6 szkół artystycznych państwowych i niepublicznych, 2 wyższe uczelnie artystyczne (filie szkół warszawskich) oraz kilkadziesiąt organizacji pozarządowych o profilu kulturalnym.
Wydawanych jest około 20 tytułów prasowych, funkcjonuje 9 rozgłośni radiowych, Regionalna TVP i kilka telewizji kablowych. Istnieje największe w regionie środowisko twórcze oraz działa ponad 100 zespołów artystycznych (muzycznych, teatralnych, tanecznych, orkiestr dętych itd.).

3.4.5. Sport i rekreacja

Bazę sportową województwa stanowi 48 stadionów i 76 boisk piłkarskich (stan na rok 2010), około 600 sal gimnastycznych i hal sportowych (w zdecydowanej większości przyszkolnych), kilkadziesiąt krytych i otwartych pływalni, ponad 50 kortów tenisowych, ponad 1000 boisk do gier zespołowych, sztuczne lodowisko w Białymstoku, ośrodek narciarstwa zjazdowego i sportów zimowych „Szelment" na Suwalszczyźnie oraz stacja narciarska w Rybnie koło Łomży. Stan ilościowy i jakościowy bazy sportowej w stosunku do potrzeb jest ciągle niezadowalający, mimo iż w ubiegłej pięciolatce oddano do użytku 50 nowych i zmodernizowano 20 sal sportowych, zbudowano kilkanaście boisk piłkarskich i do gier zespołowych oraz 6 krytych pływalni (Kolno, Augustów, Sokółka, Mońki, Zambrów, Bielsk Podlaski). W 2008 r. zainaugurowano rządowy program „Moje boisko – Orlik 2012", w ramach którego powstało 71 takich obiektów.
Najlepiej wyposażone w obiekty sportowe jest miasto Białystok, w którym znajdują się: Stadion Miejski z trybunami o pojemności 22,4 tys. miejsc (spełniający wymogi organizacji dużych, ogólnokrajowych imprez sportowych), stadion lekkoatletyczny, stadion piłkarski KKS „Piast", 3 duże hale uczelniane, 4 kryte pływalnie, 4 zespoły kortów tenisowych, Ośrodek Sportów Wodnych „Dojlidy", sztuczne lodowisko, strzelnica sportowa itd. Odczuwa się wyraźny brak miejskiej hali sportowo-widowiskowej przystosowanej do organizacji imprez o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.
Sukcesywnie postępuje także poprawa infrastruktury sportowej w pozostałych największych miastach województwa poprzez m.in. zrealizowanie pływalni w Hajnówce, Parku Wodnego w Suwałkach i Łomży oraz modernizację stadionu piłkarskiego w Łomży.

Bazę wypoczynku codziennego i świątecznego mieszkańców stanowią miejskie tereny rekreacyjne (parki, zieleń osiedlowa, ogrody działkowe, tereny plażowo–kąpieliskowe) oraz podmiejskie wypoczynkowe tereny leśne, dolin rzek oraz jezior i zbiorników retencyjnych z otoczeniem. Stan ilościowy i jakościowy tej bazy jest niezadowalający, zwłaszcza w obszarze funkcjonalnym Białegostoku oraz otoczeniu zbiornika Siemianówka. Poprawa sytuacji wymaga rozwoju zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego w miastach i ich otoczeniu, z racjonalnym wykorzystaniem przydatnych do tego celu walorów środowiska przyrodniczego.

3.5. Mieszkalnictwo

3.5.1. Zasoby mieszkaniowe

Na koniec 2013 r. w woj. podlaskim było 432,5 tys. mieszkań, tj. o 48,2 tys. (12,6%) więcej niż w 2000 r. Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wzrosła w tym czasie z 317 do 362 i tym samym jest zbliżona do poziomu ogólnokrajowego (360). Około 2/3 zasobów jest w miastach, z czego 28% w Białymstoku i po ok. 5% w Łomży i Suwałkach.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi w województwie 75,6 m^2 (w kraju 73,1) i wzrosła od roku 2002 o 3,9 m^2, tj. o 5%. Na terenach wiejskich mieszkania są większe w porównaniu z miastami średnio o 26 m^2, tj. o 41%. Powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na 1 osobę wynosi 27,4 m^2 i jest wyższa w porównaniu z 2000 r. o ponad 6 m^2, tj. o 29%. Sytuacja mieszkaniowa ludności województwa podlaskiego w aspekcie ilościowym jest zbliżona do przeciętnej kraju. W miastach poziom zagęszczenia mieszkań mierzony liczbą osób na 1 mieszkanie (2,64) jest wyższy niż w miastach kraju (2,49), pozostałe wskaźniki ilościowe obrazujące standard zamieszkiwania również wykazują niewielkie odchylenia od poziomu krajowego.

Największe zagęszczenie mieszkań, powyżej 3,5 osób na 1 mieszkanie, występuje w zachodniej i północno-zachodniej części regionu, przy czym w 7 gminach na obszarach wiejskich (Kolno, Stawiski, Barłogów Kościelny, Szczuczyn, Poświętne, Nowe Piekuty, Turośl) wskaźnik przekracza 4 osoby na 1 mieszkanie.

Najmniejsze zagęszczenie (poniżej 2,5 osoby na 1 mieszkanie) mają gminy w południowo-wschodniej części województwa. W sześciu z nich (Bielsk Podlaski, Orla, Dubicze Cerkiewne, Narew, Narewka, Czyże) wartość wskaźnika obniża się poniżej granicy 1,8 osób na 1 mieszkanie, co jest wynikiem przyspieszonej depopulacji, a nie rozmiarów budownictwa mieszkaniowego. Wskaźnik średniej powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca w 2013 r. wynosił: w miastach – 25.0 m^2, a na wsi – 30,9 m^2. Wskaźnik ponad 40 m^2 na osobę mają gminy: Orla, Narewka, Dubicze Cerkiewne, Czyże, Narew, Bielsk Podlaski, a najmniejszy – gminy wiejskie pow. kolneńskiego i grajewskiego (22 – 24 m^2) oraz miasta Zambrów, Kolno i Czarna Białostocka (około 21 – 22 m^2).

Struktura własnościowa mieszkań cechuje się przewagą zasobów należących do osób fizycznych (około 2/3).

W 2013 r. odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje wynosił: w wodociąg (miasta – 98,6%; wieś – 83,0%), w łazienkę (miasta – 96,0%; wieś – 69,2%), w centralne ogrzewanie (miasta – 91,8%; wieś – 53,8%), w gaz z sieci (miasta – 46,9%; wieś – 3,6%), z tendencją szybszej poprawy sytuacji na wsi niż w miastach. W miastach woj. podlaskiego odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje (poza gazem z sieci) jest wyższy niż przeciętnie w kraju, na wsi zaś odwrotnie – wyraźnie niższy.

Mapa 1.

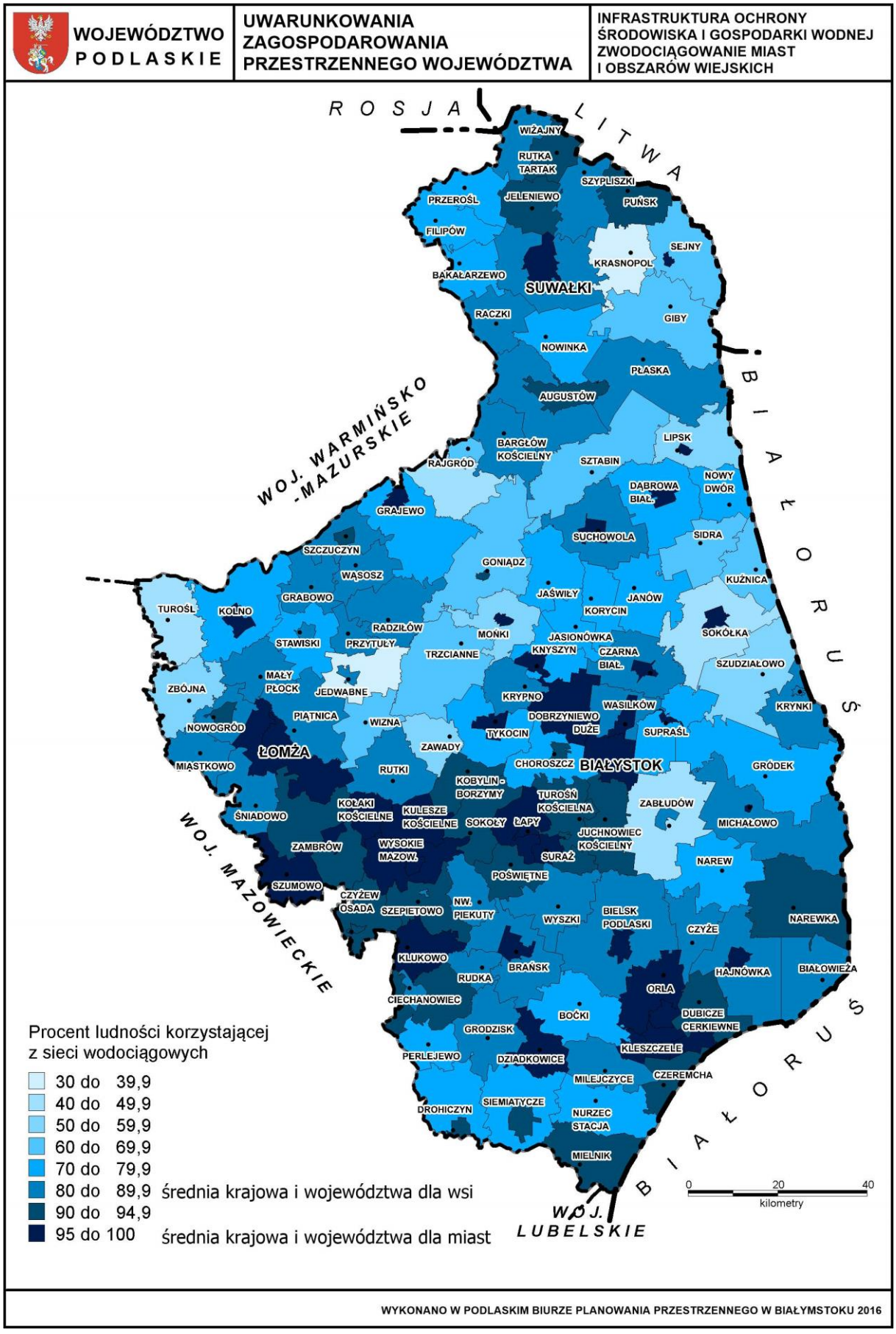
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ ZWODOCIĄGOWANIE MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO -MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
WIŻAJNY
RUTKA TARTAK
SZYPLISZKI
PRZEROŚL
JELENIEWO
PUŃSK
FILIPÓW
SEJNY
KRASNOPOL
BAKAŁARZEWO
SUWAŁKI
RACZKI
GIBY
NOWINKA
PŁASKA
AUGUSTÓW
LIPSK
BARGŁÓW KOŚCIELNY
RAJGRÓD
SZTABIN
NOWY DWÓR
DĄBROWA BIAŁ.
GRAJEWO
SUCHOWOLA
SIDRA
SZCZUCZYN
GONIĄDZ
WĄSOSZ
KUŹNICA
JAŚWIŁY
JANÓW
GRABOWO
TUROŚL
KOLNO
KORYCIN
RADZIŁÓW
MOŃKI
SOKÓŁKA
STAWISKI
PRZYTUŁY
JASIONÓWKA
TRZCIANNE
KNYSZYN
CZARNA BIAŁ.
SZUDZIAŁOWO
MAŁY PŁOCK
ZBÓJNA
JEDWABNE
KRYPNO
WASILKÓW
KRYNKI
PIĄTNICA
DOBRZYNIEWO DUŻE
NOWOGRÓD
WIZNA
TYKOCIN
SUPRAŚL
ŁOMŻA
ZAWADY
MIĄSTKOWO
RUTKI
CHOROSZCZ
BIAŁYSTOK
GRÓDEK
KOBYLIN-BORZYMY
TUROŚŃ KOŚCIELNA
ZABŁUDÓW
KOŁAKI KOŚCIELNE
ŚNIADOWO
KULESZE KOŚCIELNE
SOKOŁY
ŁAPY
MICHAŁOWO
JUCHNOWIEC KOŚCIELNY
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOW.
SURAŻ
NAREW
POŚWIĘTNE
SZUMOWO
CZYŻEW OSADA
SZEPIETOWO
NW. PIEKUTY
WYSZKI
BIELSK PODLASKI
NAREWKA
CZYŻE
KLUKOWO
BRAŃSK
HAJNÓWKA
BIAŁOWIEŻA
RUDKA
ORLA
CIECHANOWIEC
BOĆKI
DUBICZE CERKIEWNE
GRODZISK
KLESZCZELE
PERLEJEWO
DZIADKOWICE
CZEREMCHA
MILEJCZYCE
SIEMIATYCZE
DROHICZYN
NURZEC STACJA
MIELNIK
0
20
40
kilometry
Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowych
30 do 39,9
40 do 49,9
50 do 59,9
60 do 69,9
70 do 79,9
80 do 89,9
90 do 94,9
95 do 100
średnia krajowa i województwa dla wsi
średnia krajowa i województwa dla miast
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.5.2. Budownictwo mieszkaniowe

W województwie podlaskim w 2007 r. przekazano do użytkowania 4,0 tys. mieszkań, 5,0 tys. w 2008 r., 4,3 tys. w 2010 r. i 4,2 tys. w 2014. W przeliczeniu na 1000 ludności liczba mieszkań oddanych do użytku wyniosła: 2000 r. – 3,1; 2007 r. – 3,3; 2008 r. – 4,2; 2010 r. – 3,6 i 2014 r. – 3,5. Są to wskaźniki zbliżone do wielkości ogólnokrajowych (2007 r. – 3,5; 2008 r. – 4,3; 2010 r. – 3,6; 2014 r. – 3,5), z tym że w miastach były one nieco wyższe niż średnio w kraju. W latach 2000-2014 oddano do użytkowania 58,1 tys. mieszkań, z czego najwięcej w Białymstoku (24,8 tys., tj. 43% ogólnej liczby mieszkań), w pow. białostockim (10,0 tys.) oraz w Łomży i Suwałkach (łącznie 6,8 tys., tj. 11,7%). Najmniej, ca 40 – 50 mieszkań, przybywało rocznie w powiatach monieckim i sejneńskim. Do gmin o względnie dużej intensywności budownictwa można zaliczyć zaledwie kilka leżących wokół Białegostoku (Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów), Augustowa (Nowinka i Płaska) oraz gminy wiejskie Łomża i Suwałki. W strefach podmiejskich głównych miast regionu intensywność budownictwa w wielu wsiach jest wyższa niż w miastach.
W strukturze własnościowej budownictwa mieszkaniowego oddanego do użytkowania w 2000 r. udział spółdzielni mieszkaniowych stanowił 35%, budownictwa indywidualnego – 28% i budownictwa deweloperów – 29%. Natomiast w 2014 r. udział deweloperów wyniósł 45,9% a inwestorów indywidualnych 51,1%.

3.5.3. Potrzeby mieszkaniowe

Ponieważ szacowanie przyszłych potrzeb mieszkaniowych jest problemem bardzo złożonym, posłużono się wskaźnikiem najprostszym, określającym przeciętną ilość mieszkań na 1000 mieszkańców (wykres). W UE-15, gdzie nie występuje problem braku mieszkań wskaźnik ten w większości krajów kształtuje się na poziomie 450 – 500. Przyjmując teoretyczny poziom nasycenia – 400 mieszkań na 1000 ludności, niedobór mieszkań w regionie szacowany w roku 2013 wynosił ca 37 tys. Kształtowanie się wielkości niedoboru mieszkań przedstawia wykres. Niedobór ten (z uwzględnieniem konieczności wymiany części zasobów) będzie się zmniejszał zarówno w wyniku realizacji nowych mieszkań, jak i prognozowanego zmniejszania się zaludnienia w województwie.

Wykr. 1. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2003-2013

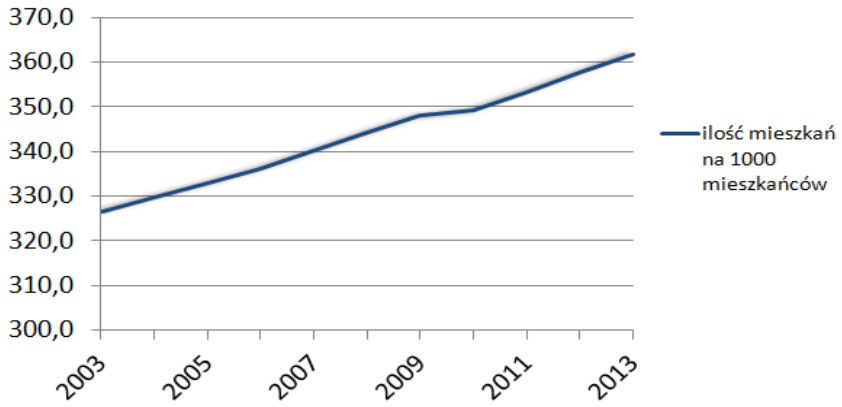

Źródło: GUS

Uwzględniając powyższe szacunki niedoborów mieszkaniowych (bez wymiany zasobów) oraz rozmiary budownictwa (ca 4,4 tys. mieszkań średnio rocznie w latach 2007-2014) problem nasycenia mieszkaniami rozwiązać można w perspektywie najbliższych ca 10-15 lat.

Do ważnych barier rozwoju mieszkalnictwa w województwie podlaskim należą:
- wysokie, nie zawsze uzasadnione ceny gruntów budowlanych mieszkaniowych, zwłaszcza w największych miastach i ich strefach podmiejskich,
- braki w stosunku do potrzeb uzbrojonych komunalnych terenów mieszkaniowych,
- nienadążanie z wyposażeniem terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w infrastrukturę komunikacyjną, techniczną i społeczną.

Rozwój sektora mieszkaniowego jest ważnym elementem poprawy warunków życia i stabilizacji zaludnienia oraz rozwoju regionu.

3.6. Gospodarka

3.6.1. Ogólny poziom rozwoju gospodarczego regionu

Województwo podlaskie wytworzyło w 2013 r. 2,3% produktu krajowego brutto. Jest to wskaźnik dużo niższy w proporcji do udziału w powierzchni (6,5%) i liczbie ludności kraju (3,1%). Ogólny niski poziom rozwoju gospodarczego potwierdzają:
- wartość produktu brutto na 1 mieszkańca (31,4 tys. zł, tj. 72,8% poziomu krajowego),
- niski udział przemysłu w wartości dodanej (województwo – 19,9%, Polska – 25,6%).

W strukturze gospodarki województwa udział rolnictwa w 2012 r. wynosił 31,9% ogółu pracujących, podczas gdy w Polsce 17,2%.
Wydajność gospodarki województwa, mierzona wskaźnikiem wartości dodanej brutto na jednego pracującego, należy do najniższych w kraju (13 miejsce) i stanowi ca 78% średniej krajowej, zwłaszcza że rolnictwo jest sektorem niskodochodowym.
Wzrost wydajności pracy i wzrost zatrudnienia wymaga przesunięcia części siły roboczej z rolnictwa do sektorów wysokoefektywnych oraz zwiększenia zatrudnienia na wsi w specjalistycznej, efektywnej i pracochłonnej produkcji rolniczej-roślinnej lub hodowlanej oraz zawodach pozarolniczych. Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest niższa niż średnio w kraju, w województwie w 2014 r. 825, w Polsce – 1071. W latach 2000-2014 dystans do średniej krajowej nieznacznie powiększył się.
Niski poziom rozwoju gospodarczego województwa dokumentują także:
- wskaźnik nakładów inwestycyjnych na mieszkańca (woj. – 4610 zł, kraj – 6004 zł),
- niski stopień uczestnictwa w wymianie międzynarodowej,
- niski poziom nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle,
- niewielkie zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej (B+R) – 3,4 osoby na 1000 aktywnych zawodowo (Polska – 5,2).

Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową uszeregował województwo podlaskie w 2013 r. na ostatnim miejscu w kraju. Przesądziły o tym m.in.: małe zasoby pracy przy niskiej ich jakości, niski poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej i społecznej, niska aktywność województwa wobec inwestorów oraz słaba dostępność transportowa.

3.6.2. Przedsiębiorczość

Liczba prywatnych podmiotów gospodarczych województwa w okresie kilkunastu lat wzrosła około trzykrotnie, ich udział w liczbie ogółem stanowi 96,8% (Polska – 97,0%).
Firmy najmniejsze (mikroprzedsiębiorstwa), w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób stanowią ponad 95% ogółu przedsiębiorstw, firmy małe (10 – 49 pracujących) 3,9%, średnie (50 – 249 osób) – 0,8%, a firmy duże (ponad 250 pracowników) – ok. 0,1%.
Zmiany struktury podmiotów gospodarki narodowej w województwie w latach 2000-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tab. 2. Podmioty gospodarki narodowej w województwie w latach 2000-2014

Wyszczególnienie	2000	2005	2010	2014	2000	2005	2010	2014
	Liczba				Struktura w %			
Ogółem	85 845	88 915	91 876	98339	100	100	100	100
Sektor publiczny	2 714	3 183	3 065	3125	3,2	3,6	3,3	3,2
Sektor prywatny	83 131	85 732	88 811	95214	96,8	96,4	96,7	96,8
w tym m.in.:								
Przeds. państwowe	70	23	2	1	0,1	0,0	0,0	0,0
Spółki handlowe	2 376	3 698	4 492	5942	2,8	4,2	4,9	6,0
Spółki cywilne	6 565	4 509	4 675	5025	7,6	5,1	5,1	5,1
Spółdzielnie	560	525	474	500	0,7	0,6	0,5	0,5
Fundacje	80	134	213	416	0,1	0,2	0,2	0,4
Stow. i organizacje społeczne	1 725	2 492	2 924	3349	2,0	2,8	3,2	3,4
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą	70 324	72 071	73 083	75930	81,9	81,1	79,5	77,2
Inne	4072	5463	6014	7176	4,7	6,1	6,5	7,3

Źródło: GUS

Ogólna liczba podmiotów stanowi 2,4% wszystkich firm zarejestrowanych w kraju. Taki wynik plasuje region na ostatnim miejscu w rankingu wszystkich województw.

3.6.3. Rynek pracy

Współczynnik aktywności zawodowej ludności w województwie w wieku 15 lat i więcej obniżył się z 68,1% wg spisu powszechnego z 1988 r. do 55,5% w 2004 r., 54,6% w 2010 r., 55,7% w 2012 r. i 55,9% w roku 2014.

Na ogólną liczbę 467 tys. osób pracujących w 2014 r. składa się 108 tys. pracujących w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo), 111 tys. – przemysłowym (przetwórstwo przemysłowe, górnictwo, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz budownictwo) i 248 tys. osób – w usługowym.

W porównaniu z wielkościami przeciętnymi w kraju sektorowa struktura zatrudnienia w województwie cechuje się:

- wysokim 23,1% udziałem pracujących w rolnictwie (Polska – 11,5%),
- niskim 23,8% udziałem zatrudnionych w sektorze przemysłowym (Polska – 30,5%),
- jednym z niższych w kraju 53,1% udziałem zatrudnionych w sektorze usługowym (Polska – 58%),

Tab. 3. Struktura pracujących regionu w latach 2005-2014

Sektory ekonomiczne	Liczba pracujących			Struktura	
	2005	2014		2005	2014
	w tys.		2005=100	w %	
Ogółem	430	467	108,6	100	100
Rolniczy	148	108	73,0	34,4	23,1
Przemysłowy	89	111	124,7	20,7	23,8
Usługowy	193	248	128,5	44,9	53,1

Źródło: GUS

Struktura zatrudnienia wewnątrz regionu wykazuje istotne różnice. Największy udział pracujących w rolnictwie występuje w powiatach: łomżyńskim, suwalskim, kolneńskim, monieckim i sejneńskim (powyżej 70%). Odsetek pracujących w sektorze przemysłowym

w miastach na prawach powiatu wynosi: w Suwałkach – 37,2%, Białymstoku – 21,8% i Łomży – 21,2%. Jego najwyższą wartością cechują się powiaty: hajnowski, bielski i zambrowski, a najmniejszą – powiaty sejneński, moniecki i kolneński.
Rozmieszczenie usług związane jest z hierarchią ośrodków sieci osadniczej. Pod tym względem najwyższą pozycję zajmują główne ośrodki miejskie. W 2010 r. udział pracujących w sektorze usługowym wynosił: w Białymstoku – 74,7%, Łomży – 70,9% i Suwałkach – 57,1%.
Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w 2014 r. wyniosła 60,4 tys. i była niższa w porównaniu ze stanem z 2005 r. o 12,8 tys., tj. o 17,5%, w porównaniu z kulminacją w 2001 r. (86,5 tys.) o 30,2%. W ubiegłych latach stopa bezrobocia w województwie kształtowała się przeważnie na poziomie nieco niższym niż średnio w kraju i wynosiła: w 2000 r. – 13,8%, 2005 r. – 15,6% i 2008 r. – 9,7%. Od roku 2009 stopa bezrobocia w województwie kształtuje się na wyższym poziomie niż średnio w kraju, osiągając 13,1% w 2014 roku (kraj 11,5%). Najniższą stopą bezrobocia charakteryzują się powiaty: suwalski, wysokomazowiecki, bielski i siemiatycki, zaś najwyższą: grajewski, sejneński i kolneński.
Stosunkowo niska w układzie wojewódzkim stopa bezrobocia na Podlasiu wynika ze skoncentrowana części zasobów pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Najniższym bezrobociem odznaczają się obszary regionu o najmniejszych przyrostach ludności w wieku produkcyjnym i największej zagranicznej emigracji zarobkowej.

3.6.4. Przemysł i rejony jego koncentracji

Województwo podlaskie należące do najmniej uprzemysłowionych w kraju ma najniższy udział w liczbie pracujących w przemyśle, wartości środków trwałych oraz nakładach inwestycyjnych i na działalność innowacyjną. Mimo to jego udział w tworzeniu PKB w woj. podlaskim jest nadal wysoki i wynosi 19,9% (w 2000 r. – 19,3%). W największych miastach województwa i kilku gminach przemysł odgrywa ważną rolę i może ją odgrywać nadal.
W latach 2000-2013 potencjał przemysłowy regionu wyrażony wartością produkcji sprzedanej powiększył się ponad dwukrotnie. Nastąpiły także zmiany w jego strukturze gałęziowej w kierunku zmniejszenia dominacji przemysłu rolno- spożywczego.

Tab. 4. Zatrudnienie i produkcja sprzedana przemysłu w latach 2000-2013

Wyszczególnienie	Przeciętne zatrudnienie			Produkcja sprzedana		
	2000	2013		2000	2013	
	w tys.		2000=100	w mln zł		2000=100
Ogółem	51,5	46,2	89,7	7 481,9	19 711,0	263,4
sektor publiczny	13,0	3,5	26,9	1 605,4	870,1	54,2
sektor prywatny	38,5	42,6	110,6	5 876,5	18 840,9	320,6
Górnictwo	0,4	0,7	175,0	62,2	212,7	342,0
Przetwórstwo przemysłowe	45,9	41,6	90,6	6 700,3	18 486,7	275,9
Pozostałe działy	5,2	3,9	78,0	719,4	1011,6	140,6

Źródło: GUS

Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
Działalność przemysłową w regionie prowadziło w 2013 r. 8532 podmiotów gospodarczych, w tym 6672 osób fizycznych, 1109 spółek handlowych, 656 spółek cywilnych i 51 spółdzielni. Najwięcej podmiotów gospodarczych zaliczanych do działu przemysł zarejestrowano w: Białymstoku – 2315, Suwałkach – 590, Łomży – 539, Hajnówce – 253 i Augustowie – 242. W większości są to zakłady małe osób fizycznych,

uzupełniające sieć kilkudziesięciu największych firm o przychodach rocznych przekraczających 50 mln zł.
W strukturze gałęziowej przemysłu zasadniczą pozycję zajmuje produkcja i przetwórstwo artykułów spożywczych (przemysł mleczarski, owocowo-warzywny, tytoniowy, piwowarski, spirytusowy, młynarski) skoncentrowane głównie w Białymstoku, Suwałkach, Augustowie, Grajewie, Wysokiem Mazowieckiem, Łomży i Bielsku Podlaskim. Malejącą rolę odgrywa przemysł lekki. Na liście 100 największych firm województwa w 2013 r. znalazł się tylko jeden zakład reprezentujący tę gałąź przemysłu, tj. Fabryka Dywanów „Agnella". Na znaczeniu zyskał przemysł drzewny i meblarski rozwijający się w oparciu o lokalną bazę surowcową. Największe zakłady pozysku i przerobu materiałów drzewnych znajdują się w Grajewie, Sokółce, Białymstoku i gminie Orla, a zakłady meblarskie – w Hajnówce, Białymstoku, Suwałkach i Łomży.
Nastąpiło zmniejszenie znaczenia przemysłu elektromaszynowego w wyniku likwidacji kilku znaczących przedsiębiorstw (FMR w Czarnej Białostockiej, KZKS w Białymstoku, ZNTK w Łapach), a w większości nastąpił spadek zatrudnienia i wielkości produkcji. Jest to zjawisko niekorzystne ze względu na ich znaczący majątek trwały, tradycje oraz zasoby kadr kwalifikowanych. Obecnie największymi regionalnymi ośrodkami przemysłu metalowego i maszynowego są: Białystok, Suwałki i Narew.
Pomimo niskiego uprzemysłowienia i niekorzystnych tendencji transformacji, infrastruktura przemysłu systematycznie powiększa się. W latach 2012- 2013 w woj. podlaskim zrealizowano około 280 obiektów przemysłowych i magazynowych (powierzchnia użytkowa budynków zrealizowanych w roku 2012 wyniosła ca 145 974 m²).

3.6.5. Specjalne strefy ekonomiczne i tereny inwestycyjne

W województwie podlaskim istnieje Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna z 12 podstrefami o łącznej powierzchni 396,74 ha, z 41 firmami, 3926 miejscami pracy i zainwestowanymi nakładami w wysokości 1,426 mln zł. Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna utworzona w 1996 r., początkowo składała się z trzech podstref: suwalskiej, ełckiej i gołdapskiej, w tym o pow. 160,3 ha w podstrefie suwalskiej, zaś po 2000 r. została zmniejszona do 116,2 ha. W roku 2005 utworzono podstrefę w Grajewie o pow. 10,9 ha, w 2008 r. podstrefę białostocką o pow. 29,9 ha, w 2013 r. łomżyńską o pow. 7,7 ha., a w roku 2015 podstrefy w: Bielsku Podlaskim o pow. 5,30 ha, Czyżewie o pow. 6,91 ha, Hajnówce o pow. 3,14 ha, Narewce o pow. 29,31 ha, Nowogrodzie o pow. 25,99 ha, Sejnach o pow. 3,90 ha, Siemiatyczach o pow. 10,23 ha, Szczuczynie o pow. 11,95 ha i Zabłudowie o pow. 13,00 ha, oraz powiększono podstrefy w Białymstoku o pow. 64,38 ha, Grajewie o pow. 9,34 ha, a także w Suwałkach o pow. 46,40 ha. Zestawienie powierzchni Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i jej podstref z trwającym lub rozpoczętym procesem zagospodarowania przedstawia tabela 5.

Tab. 5. Podstrefy SSSE

Podstrefy	**Wyszczególnienie**			
	Powierzchnia terenu (w ha)	Ilość firm	Liczba utworzonych miejsc pracy	Nakłady inwestycyjne (mln zł)
Suwałki	164, 8015	30	2 843	651 874 513
Białystok	94,2779	9	950	380 678 032
Grajewo	20,2437	1	133	392 863 595
Łomża	7, 6884	1	0	957 508

Źródło: dane z SSSE

Utworzono także podstrefę Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na terenach poprzemysłowych w Łapach o pow. 24,15 ha, sukcesywnie doposażaną w infrastrukturę.

Liderami przemian gospodarczych są parki naukowo-technologiczne w zakresie nowych technologii, innowacyjności i współpracy przemysłu z uczelniami oraz parki przemysłowe. Zrealizowany został Białostocki Park Naukowo-Technologiczny (26,5 ha), Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach (8,5 ha), Zambrowski Park Przemysłowy (4,1 ha), Podlaski Park Przemysłowy w Czarnej Białostockiej (6,3 ha**)** oraz **Park Przemysłowy w Łomży Sp. z o.o.** (1,5 ha).

Samorządy realizując politykę rozwoju lokalnego dążą do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej swoich gmin poprzez przygotowanie terenów dla działalności gospodarczej, mających m.in.: uregulowany status prawny, dobry dostęp do dróg publicznych i wyposażenie w podstawowe media. Najwięcej terenów pod inwestycje gospodarczo – produkcyjne i usługowe przygotowano w Białymstoku i miejscowościach podmiejskich: Choroszczy, Łapach, Wasilkowie, Markowszczyźnie, Czarnej Białostockiej i Juchnowcu Kościelnym oraz w Suwałkach, Kleszczelach i Grajewie. Tereny te typu greenfield w większości wymagają jednak poniesienia znacznych nakładów ze strony samorządów na infrastrukturę.

3.6.6. Centra handlowe i handlowo-usługowe

W strukturze przestrzennej większych jednostek osadniczych rosnące znaczenie mają duże targowiska, centra handlowe i handlowo-usługowe oraz obiekty magazynowe i centra logistyczne. W roku 2014 było w województwie 81 targowisk o powierzchni łącznej ca 854 tys. m^2. Na 1 targowisko przypada średnio około 1,1 ha powierzchni. Większość z nich to targowiska lokalne. Drugą kategorię stanowią targowiska obsługujące handel międzynarodowy z Litwą, Białorusią i Rosją. Zlokalizowane głównie w Białymstoku (5 o łącznej powierzchni ca 14,7 ha) i Suwałkach (2 – 6,4 ha). W 2014 r. było w województwie 10 363 sklepów i stacji paliw, w tym zdecydowana większość sklepów najmniejszych o powierzchni sprzedażowej poniżej 100 m^2. Od roku 2008 ubyło ponad 1 000 sklepów, głównie małych, oraz tradycyjnych domów handlowych i towarowych.

Spośród 319 sklepów o powierzchni sprzedażowej powyżej 400 m^2, większość stanowiły sklepy o powierzchni 400 – 2 499 m^2 (głównie supermarkety), zaś 18 – o powierzchni 2 500 m^2 i większej (głównie hipermarkety). Sieć wielkopowierzchniowych obiektów handlowych w woj. podlaskim stanowiły w 2014 r.: 3 domy towarowe, 11 domów handlowych, 198 supermarketów i 10 hipermarketów pełniących głównie funkcję handlową. W ostatnich latach nastąpił gwałtowny rozwój wielkopowierzchniowych centrów handlowych w Białymstoku, które na trwałe zmieniły zasady handlu detalicznego w mieście. Aktualnie funkcjonują w Białymstoku 4 centra handlowo-usługowe i 9 galerii. W 2010 r. do użytku zostało przekazane centrum handlowo-rozrywkowe w Suwałkach o pow. około 20 tys. m^2. Obiekty tego typu znajdują się również w Łomży (Galeria Veneda, Galeria Łomża i galeria Narew) oraz od 2015 r. w Bielsku Podlaskim (Centrum Zakupów). Nowe trendy w rozwoju handlu wymuszają także budowę obiektów magazynowych i centrów logistycznych, magazynów wewnątrz miast, głównie dla firm usługowych i produkcyjnych, oraz na ich obrzeżach dla większych firm dystrybucyjnych oraz logistycznych.

W latach 2010- 2012 liczba zamkniętych magazynów handlowych w województwie spadła z 721 do 709, a ich powierzchnia składowa wzrosła z 620 tys. m^2 do 658, 5 tys. m^2.

Udział woj. podlaskiego w liczbie magazynów w kraju wynosi ca 2,7%, a w powierzchni składowej – ca 3,4%. Jak dotąd brak jest w regionie dużego centrum logistycznego, które mogłoby przyczynić się np. do powstania większego kompleksu działalności gospodarczej lub utworzyć zalążek nowego klastra gospodarczego.

3.6.7. Rolnictwo i gospodarka żywnościowa

3.6.7.1. Uwarunkowania przyrodnicze produkcji rolnej są w województwie podlaskim gorsze niż przeciętnie w kraju, zarówno pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jak i cech agroklimatu, a przedstawiają się następująco:

a) szczegółowa charakterystyka gleb, struktury bonitacyjnej i przydatności rolniczej gruntów zawarta jest w punkcie 3.7.1.5.,
b) wskaźnik bonitacji agroklimatu jest niższy niż w kraju i wynosi 7,5 (kraj 9,9) – co ogranicza dobór roślin uprawnych i plony,
c) warunki wodne – ze względu na dominację gleb wytworzonych z piasków (około 76% ogółu gleb) są generalnie niekorzystne. Obok gleb niedostatecznie uwilgotnionych występuje również sporo gleb podmokłych. Ogólne potrzeby melioracji użytków rolnych na terenie województwa wynoszą 603 750 ha, czyli dotyczą 54,5% powierzchni użytków rolnych, w tym grunty orne 324 800 ha i użytki zielone 278 950 ha. W województwie podlaskim występują urządzenia melioracyjne na powierzchni ok. 360 tys. ha, co stanowi ok. 30% całkowitej powierzchni użytków rolnych. Zaspokojenie potrzeb melioracyjnych zrealizowano dotychczas w ok 60%. Najwyższy odsetek zmeliorowanych użytków rolnych występuje na terenie powiatów: zambrowskiego – 92%, wysokomazowieckiego – 77%, grajewskiego – 74%, najniższy na terenie powiatów: suwalskiego – 35%, sokólskiego – 37% i łomżyńskiego – 42%.
d) wskaźnik bonitacji rzeźby terenu zbliżony jest do średniego krajowego i w około 90% jest korzystny i bardzo korzystny do upraw. Tylko w części powiatów suwalskiego i sejneńskiego nadmierne urzeźbienie może utrudniać gospodarowanie,
e) ogólny wskaźnik jakości przyrodniczych warunków rolnictwa wynosi dla woj. podlaskiego 54,3 pkt (kraj 66,6 pkt). W województwie prawie całkowicie brak jest gleb bardzo dobrych (klasy I i II), a udział gleb dobrych (klasy IIIa i IIIb) wynosi tylko 8%. Gleby średnie (klasy IVa i IVb) stanowią łącznie 48%, słabe (klasa V) 27%, a najsłabsze (klasy VI i VIz) 18% ogółu gruntów ornych województwa. W niektórych gminach udział gruntów najsłabszych przekracza 90%. Również warunki klimatyczne województwa, z uwagi na niższe temperatury i znacznie krótszy okres wegetacji są mniej korzystne w niektórych jego częściach. Najbardziej korzystne warunki produkcji rolnej posiadają powiaty: wysokomazowiecki, zambrowski oraz bielski, a najmniej: sejneński, suwalski oraz kolneński i grajewski,
f) odłogi i ugory zajmują w województwie 22 640 ha, co stanowi 1,86% użytków rolnych,
g) zróżnicowanie warunków przyrodniczych dla rolnictwa w przestrzeni województwa jest znaczne. Południowa jego część, powiaty: zambrowski, bielski, wysokomazowiecki i siemiatycki oraz zachodnia część powiatu augustowskiego posiadają korzystne warunki do upraw roślin intensywnych oraz przemysłowych. Na pozostałym obszarze dominuje uprawa żyta i ziemniaków (szczególnie w powiatach: łomżyńskim i monieckim). Znaczna powierzchnia gleb kompleksu 5 – żytniego dobrego stwarza możliwość zwiększenia powierzchni upraw pszenżyta, mającego dotychczas mały udział w strukturze zasiewów, oraz zwiększenia areału intensywnych gatunków zbóż – pszenicy i jęczmienia.

Mapa 2.

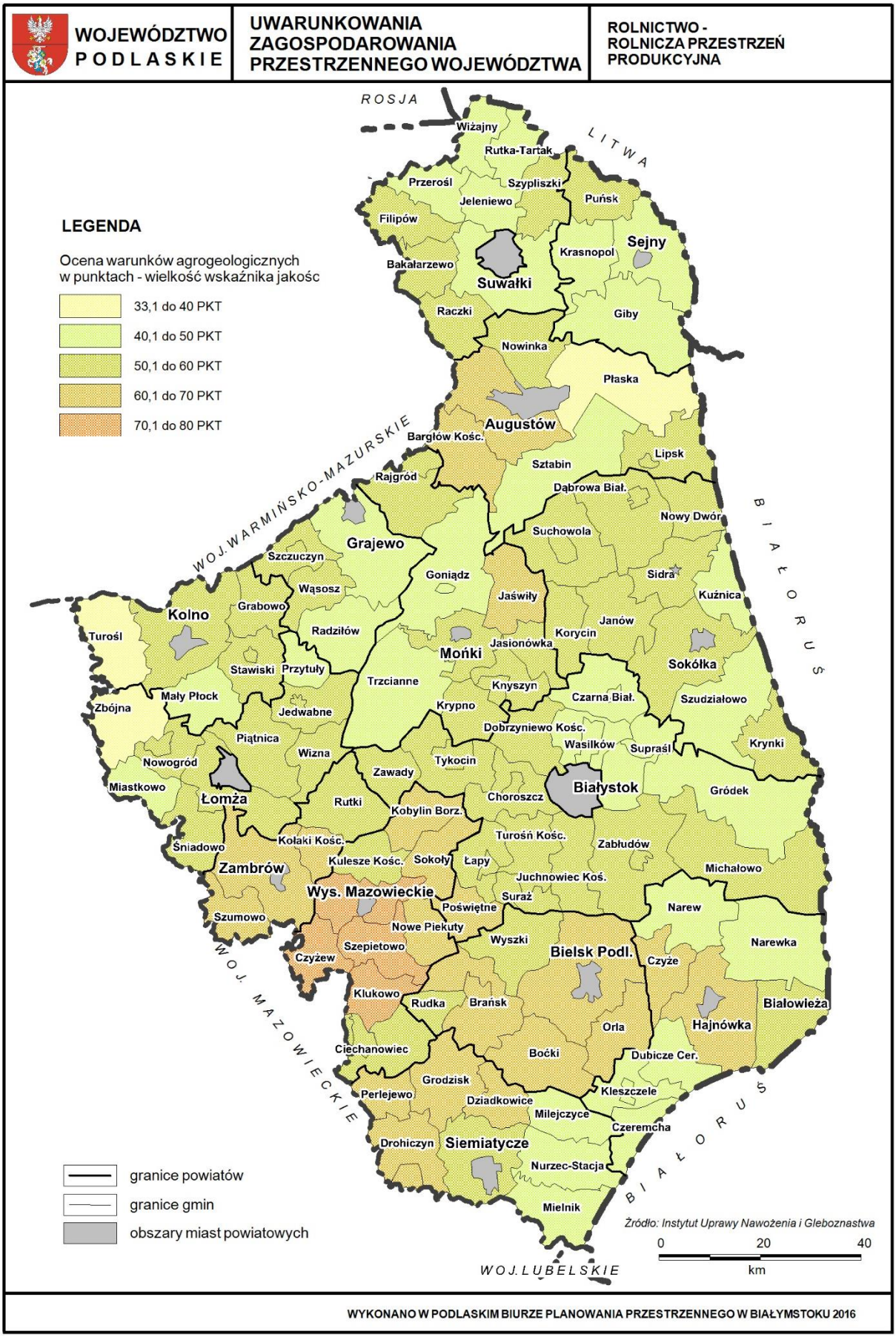
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ROLNICTWO - ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA
ROSJA
LITWA
LEGENDA
Ocena warunków agrogeologicznych w punktach - wielkość wskaźnika jakośc
33,1 do 40 PKT
40,1 do 50 PKT
50,1 do 60 PKT
60,1 do 70 PKT
70,1 do 80 PKT
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
granice powiatów
granice gmin
obszary miast powiatowych
Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznastwa
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.6.7.2. Struktura agrarna województwa przedstawia się następująco:

a) powierzchnia użytków rolnych wynosi ca 1 215 435 ha, tj. 60,21% powierzchni ogólnej województwa (kraj ca 18 716 486 ha , tj. 59,86%),
b) grunty orne zajmują ca 771 371 ha, tj. ca 63,46% użytków rolnych (kraj ca 13 818 287 ha , tj. 73,83%),
c) użytki zielone zajmują ca 400 240 ha, tj. ca 32,93% użytków rolnych (kraj ca 3 873 137 ha, tj. 20,69%),
d) najwyższy udział gruntów ornych w ogólnej pow. użytków rolnych mają powiaty: wysokomazowiecki, siemiatycki, sejneński i suwalski,
e) najwyższy udział użytków zielonych w ogólnej pow. użytków rolnych mają powiaty: augustowski, bielski, grajewski, hajnowski i moniecki,
f) w czerwcu 2014 r. ogólna powierzchnia gruntów w gospodarstwach rolnych w województwie podlaskim wynosiła 1 264,6 tys. ha i była o 7,8 tys. ha (o 0,6%) większa od zanotowanej rok wcześniej. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych wyniósł 85,2% i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszył się o 0,3%. Dominujące w województwie podlaskim gospodarstwa indywidualne posiadały w użytkowaniu 1 248,0 tys. ha, tj. 98,7% ogólnej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych, w tym 1 063,0 tys. ha użytków rolnych, co stanowiło 98,6% użytków rolnych znajdujących się w zasobach gospodarstw rolnych,
g) Agencja Nieruchomości Rolnych posiadała wg. stanu na 30.06.2014 r. – ca 34 572 ha gruntów, w tym użytków rolnych 29 479 ha – najwięcej w powiatach: białostockim, hajnowskim, bielskim, sokólskim i zambrowskim,
h) struktura obszarowa gospodarstw rolnych ulega sukcesywnym zmianom. Zmniejsza się ilość gospodarstw do 2 ha – 8,5% ogółu (kraj 21,8%), gospodarstwa w grupie 2–10 ha stanowią 44,5% (kraj 54%), natomiast najwięcej jest gospodarstw średnich w grupie 10-50 ha, które stanowią 44,7% (kraj 22%). Gospodarstwa powyżej 50 ha stanowią 2,3% (kraj 2,2%). Struktura obszarowa gospodarstw rolnych Podlasia jest korzystniejsza niż krajowa,
i) średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym w województwie wynosi 12,24 ha (kraj 10,48 ha),
j) potrzeby poprawy rozłogu gruntów w procesie scaleniowo-wymiennym szacuje się w województwie w zakresie scaleń koniecznych na ca 137 120 ha (kraj 1 406 641 ha) przy średniorocznym ich wykonaniu w województwie na powierzchni ca 955 ha (kraj 13 628 ha), a scaleń koniecznych na ca 608 029 ha (kraj 7 077 571 ha),
k) na 1 mieszkańca województwa przypada 1,01 ha użytków rolnych, co plasuje województwo w czołówce kraju.

Mapa 3

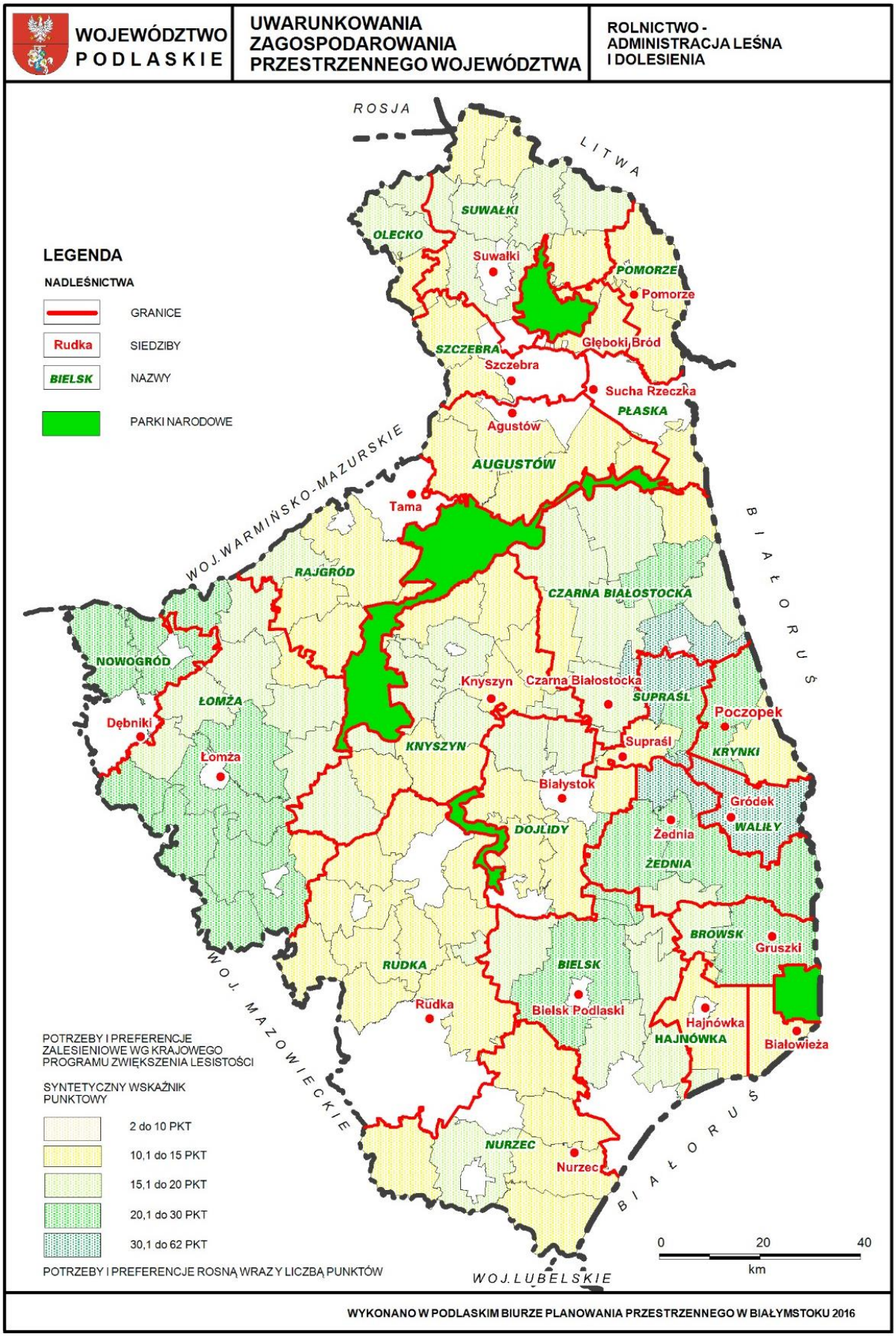
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ROLNICTWO - ADMINISTRACJA LEŚNA I DOLESIENIA
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
BIAŁORUŚ
LEGENDA
NADLEŚNICTWA
GRANICE
SIEDZIBY
NAZWY
PARKI NARODOWE
SUWAŁKI
OLECKO
Suwałki
POMORZE
Pomorze
Głęboki Bród
SZCZEBRA
Szczebra
Sucha Rzeczka
PŁASKA
Augustów
AUGUSTÓW
Tama
RAJGRÓD
CZARNA BIAŁOSTOCKA
NOWOGRÓD
Knyszyn
Czarna Białostocka
SUPRAŚL
Poczopek
ŁOMŻA
Dębniki
Łomża
KNYSZYN
Supraśl
KRYNKI
Białystok
Gródek
DOJLIDY
Żednia
WALIŁY
ŻEDNIA
BROWSK
Gruszki
RUDKA
BIELSK
Rudka
Bielsk Podlaski
Hajnówka
HAJNÓWKA
Białowieża
NURZEC
Nurzec
POTRZEBY I PREFERENCJE ZALESIENIOWE WG KRAJOWEGO PROGRAMU ZWIĘKSZENIA LESISTOŚCI
SYNTETYCZNY WSKAŹNIK PUNKTOWY
2 do 10 PKT
10,1 do 15 PKT
15,1 do 20 PKT
20,1 do 30 PKT
30,1 do 62 PKT
POTRZEBY I PREFERENCJE ROSNĄ WRAZ Y LICZBĄ PUNKTÓW
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.6.7.3. Produkcyjność rolnictwa podlaskiego, mimo niekorzystnych warunków przyrodniczych, jest stosunkowo wysoka. Produkcja w gospodarstwach indywidualnych ma charakter generalnie mieszany. W roku 2012 produkcja globalna wynosiła 31,3% roślinna, a 68,7% zwierzęca. Struktura produkcyjna i tendencję rolnictwa podlaskiego:

a) towarowa produkcja zwierzęca w 2012 r. stanowiła 88,2% (kraj 58,7%) sprzedaży produktów rolnych, szczególnie mleko – 49,6% (kraj 35,5%), którego produkcja 2 067 l/ha jest najwyższa w kraju,
b) stan pogłowia zwierząt przedstawiał się następująco: bydło 89,1 szt./100 ha użytków rolnych (kraj 42,0), w tym krowy 43,7 szt. (kraj 18,0 szt.), trzoda chlewna 32,7 szt./100 ha (kraj 71,0 szt.), w tym lochy 3 szt. (kraj 6,2 szt.), owce 2 szt./100 ha (kraj 1,6 szt.), konie 1,9 szt./100 ha (kraj 1,6 szt.),
c) narasta koncentracja chowu bydła mlecznego – ponad 64% krów utrzymuje się w stadach powyżej 5 sztuk (kraj ca 40%) i coraz więcej gospodarstw specjalizuje się w produkcji mleka – zwłaszcza w zachodniej części województwa,
d) produkcja żywca wieprzowego o systematycznej poprawie „mięsności" jest drugim ważnym kierunkiem produkcji zwierzęcej w województwie,
e) struktura upraw zbóż w roku 2014 przedstawia się następująco: mieszanki zbożowe – 38,5%, pszenżyto 18%, pszenica 10,4%, owies 10,3%, żyto 10,0%, kukurydza na paszę 7,2%, jęczmień 4,4%, gryka 1,2%. W ogólnej zasiewów ziemniaki stanowią 1,6%, pastewne 24,9%.
f) w 2014 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, w strukturze zasiewów zbóż odnotowano wzrost udziału: kukurydzy na ziarno (o 2,6%), pszenżyta jarego (o 1,0%), owsa (o 0,9%), mieszanek zbożowych ozimych (o 0,7%), pszenicy ozimej i jarej (po 0,5%), gryki, prosa i innych zbożowych (o 0,4%), jęczmienia jarego (o 0,3%), natomiast spadek dotyczył żyta (o 3,8%), mieszanek zbożowych jarych (o 2,3%), pszenżyta ozimego (o 0,6%) oraz jęczmienia ozimego (o 0,2%). Plony zbóż ogółem w 2014 r osiągnęły 32,7 dt z 1h i wzrosły o 9% w porównaniu z poprzednim rokiem. W 2014 roku., podobnie jak w latach poprzednich, plony wszystkich gatunków zbóż w województwie podlaskim były niższe od uzyskanych średnio w kraju.
g) po dużym wzroście areału uprawy ziemniaków zanotowanym w 2013 roku, w 2014 r. uległ on ponownemu zmniejszeniu. W omawianym roku ziemniaki zasadzono na powierzchni 10,6 tys. ha, czyli aż o 55,6% mniejszej niż przed rokiem. W strukturze zasiewów ziemniaki zajmowały 1,6% wobec 3,8% w 2013 r.
h) ograniczenie nawożenia mineralnego zmniejsza wydajność produkcji roślinnej, ale podnosi jej jakość ekologiczną. Plony zbóż w 2014 r. były poniżej średniej krajowej.

Mapa 4.

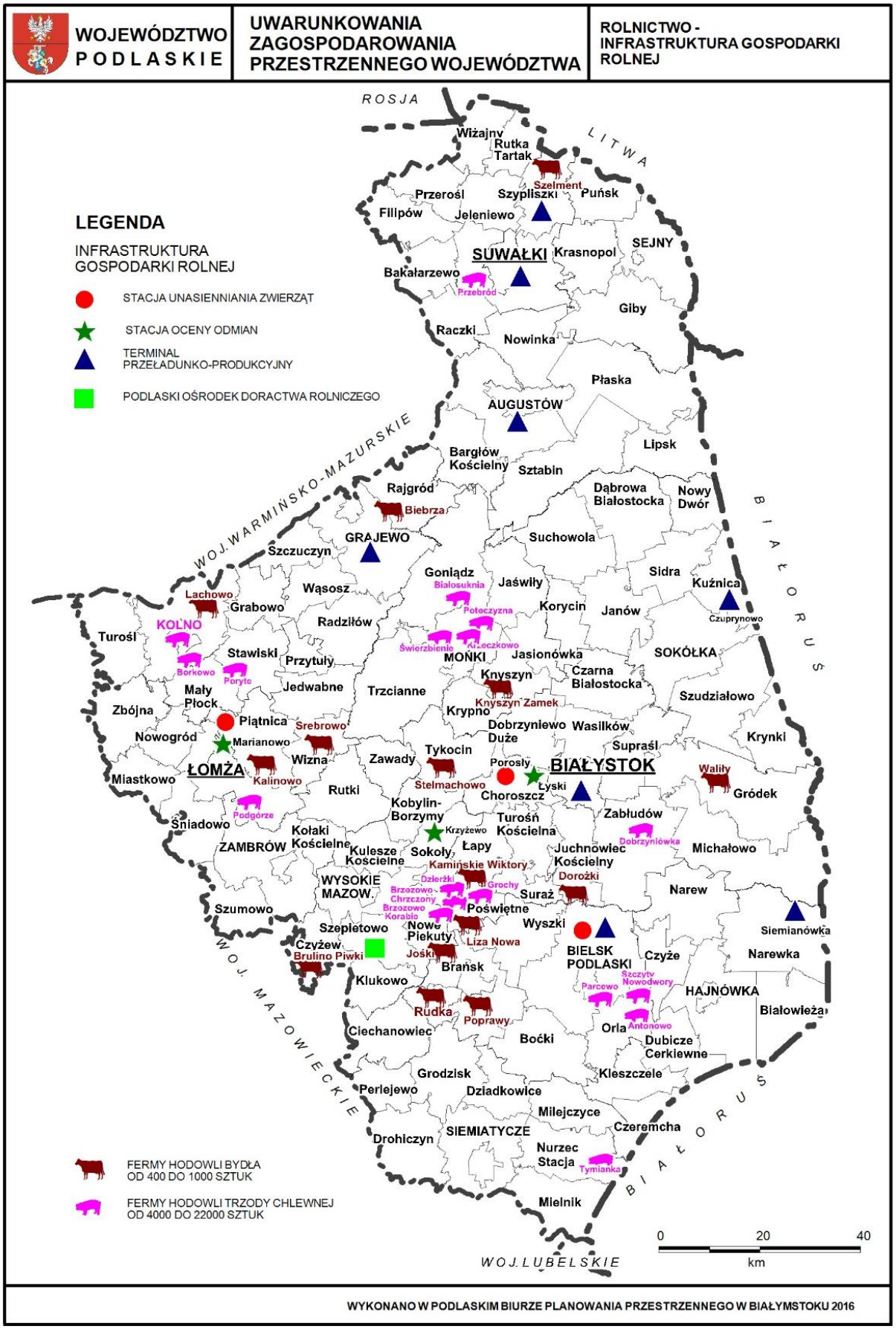
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ROLNICTWO - INFRASTRUKTURA GOSPODARKI ROLNEJ
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
INFRASTRUKTURA GOSPODARKI ROLNEJ
STACJA UNASIENNIANIA ZWIERZĄT
STACJA OCENY ODMIAN
TERMINAL PRZEŁADUNKO-PRODUKCYJNY
PODLASKI OŚRODEK DORACTWA ROLNICZEGO
FERMY HODOWLI BYDŁA OD 400 DO 1000 SZTUK
FERMY HODOWLI TRZODY CHLEWNEJ OD 4000 DO 22000 SZTUK
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
KOLNO
MONKI
SOKÓŁKA
GRAJEWO
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOW.
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
SIEMIATYCZE
Wiżajny
Rutka Tartak
Szelment
Przerośl
Szypliszki
Puńsk
Filipów
Jeleniewo
SEJNY
Krasnopol
Bakałarzewo
Przebród
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
Lipsk
Bargłów Kościelny
Sztabin
Dąbrowa Białostocka
Nowy Dwór
Rajgród
Biebrza
Suchowola
Szczuczyn
Sidra
Kuźnica
Goniądz
Białosuknia
Jaświły
Wąsosz
Lachowo
Grabowo
Potoczyzna
Korycin
Janów
Czuprynowo
Turośl
Radziłów
Świerzbienie
Mieczkowo
Stawiski
Przytuły
Borkowo
Poryte
Jasionówka
Czarna Białostocka
Mały Płock
Jedwabne
Trzcianne
Knyszyn
Knyszyn Zamek
Szudziałowo
Zbójna
Piątnica
Krypno
Srebrowo
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Nowogród
Marianowo
Supraśl
Krynki
Wizna
Zawady
Tykocin
Porosły
Waliły
Miastkowo
Kalinowo
Stelmachowo
Łyski
Gródek
Rutki
Choroszcz
Podgórze
Kobylin-Borzymy
Zabłudów
Śniadowo
Krzyżewo
Turośń Kościelna
Kołaki Kościelne
Dobrzyniówka
Kulesze Kościelne
Sokoły
Łapy
Juchnowiec Kościelny
Michałowo
Kamińskie
Wiktory
Dzierżki
Grochy
Dorożki
Brzozowo-Chrzczony
Suraż
Narew
Brzozowo Korabie
Poświętne
Szumowo
Wyszki
Siemianówka
Szepietowo
Nowe Piekuty
Liza Nowa
Czyżew
Brulino Piwki
Jośki
Brańsk
Czyże
Narewka
Klukowo
Szczyty Nowodwory
Parcewo
Rudka
Poprawy
Orla
Antonowo
Białowieża
Ciechanowiec
Boćki
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
Kleszczele
Perlejewo
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
Drohiczyn
Nurzec Stacja
Tymianka
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Rejony produkcyjne (6), uwzględniające uwarunkowania przyrodniczo-organizacyjne oraz możliwości produkcji rolnej przyjazne środowisku naturalnemu, ustalone w oparciu o opracowaną przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach charakterystykę rolniczą obszaru województwa, to:

a) ***rejon mazowiecko-bielski***, mający najwyższą jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i intensywność produkcji rolnej w województwie, z niewielkim udziałem obszarów chronionych o korzystnej strukturze obszarowej gospodarstw rolnych, z dobrze rozwiniętą produkcją roślinną, w szczególności zbóż intensywnych, warzyw i owoców oraz hodowlą bydła mlecznego i trzody chlewnej,

b) ***rejon łomżyńsko-kolneński***, mający średnią jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i wysoką intensywność produkcji rolnej, dzięki dobrze rozwiniętej hodowli bydła mlecznego i tuczu trzody chlewnej, z dobrze zagospodarowanymi użytkami rolnymi i ca 10% udziałem lasów i obszarów chronionych. Charakteryzuje się on również rozwiniętą produkcją upraw przemysłowych ziemniaków i rzepaku dla istniejącego na tym obszarze przemysłu rolno-spożywczego, W rejonie tym, w szczególności w obszarach chronionych, realizowany jest program rolnośrodowiskowy, polegający na pomocy finansowej dla gospodarstw promujących produkcję rolną opartą na metodach zgodnych z wymogami ochrony środowiska i przyrody,

c) ***rejon moniecko-sokólski,*** mający średnie warunki przyrodnicze, średnią intensywność produkcji rolnej, niewielki udział obszarów chronionych oraz dość korzystną strukturę agrarną gospodarstw rolnych, w których duży udział stanowią użytki zielone. Rejon ten charakteryzuje się dobrze rozwiniętą hodowlą bydła mlecznego i trzody, której w dużej mierze jest podporządkowana produkcja roślinna i hodowla koni. Osiąga on również dobre wyniki w produkcji ziemniaków i posiada ukształtowane tradycje w uprawie truskawek, a w jego obszarach chronionych realizowany jest program rolnośrodowiskowy,

d) ***rejon biebrzański***, mający warunki przyrodnicze do produkcji rolnej gorsze niż w innych rejonach, o największej ilości obszarów chronionych (65,6%), z dużym udziałem gleb marginalnych wymagających użytkowania w Biebrzańskim Parku Narodowym. Gospodarstwa rolne rejonu posiadają niekorzystną strukturę agrarną, jednak przy dość dużym udziale użytków zielonych mają dobrze rozwinięty chów bydła mlecznego, a w ramach pakietów rolnośrodowiskowych realizowany jest miedzy innymi program dotyczący ekstensywnych trwałych użytków zielonych,

e) ***rejon pojezierny***, bardzo zróżnicowany pod względem warunków przyrodniczych, o dużym udziale obszarów prawnie chronionych (58,8%) oraz lasów (28,2%), ze zróżnicowaną również intensywnością produkcji rolnej. W rejonie tym występuje najwięcej w stosunku do innych rejonów gospodarstw rolnych dużych, powyżej 10 ha (62,2%), i jest rozwinięty chów bydła oraz trzody. Produkcja roślinna jest podporządkowana w dużej części produkcji zwierzęcej. W południowej części obszaru uprawiane są rośliny przemysłowe, w szczególności tytoń. Atrakcyjne warunki przyrodnicze regionu (urozmaicona rzeźba terenu, jeziora i lasy) sprawiają, że dobrze rozwija się tu agroturystyka połączona z rolnictwem ekologicznym,

rejon wschodni o najniższym w stosunku do innych rejonów wskaźniku rolniczej przestrzeni produkcyjnej (49,1%), najniższej intensywności produkcji rolnej, niekorzystnej strukturze obszarowej gospodarstw rolnych (26,8% gospodarstw powyżej 10 ha). Rejon ten charakteryzuje się najwyższym udziałem lasów (49%) oraz dużym udziałem obszarów prawnie chronionych (50,2%), a dominuje w nim uprawa zbóż podstawowych i ziemniaków dla potrzeb chowu bydła i trzody. Poszczególne rejony produkcyjne przedstawia rys. 8 „Uwarunkowania rozwoju rolnictwa gospodarki żywnościowej".

Mapa 5.

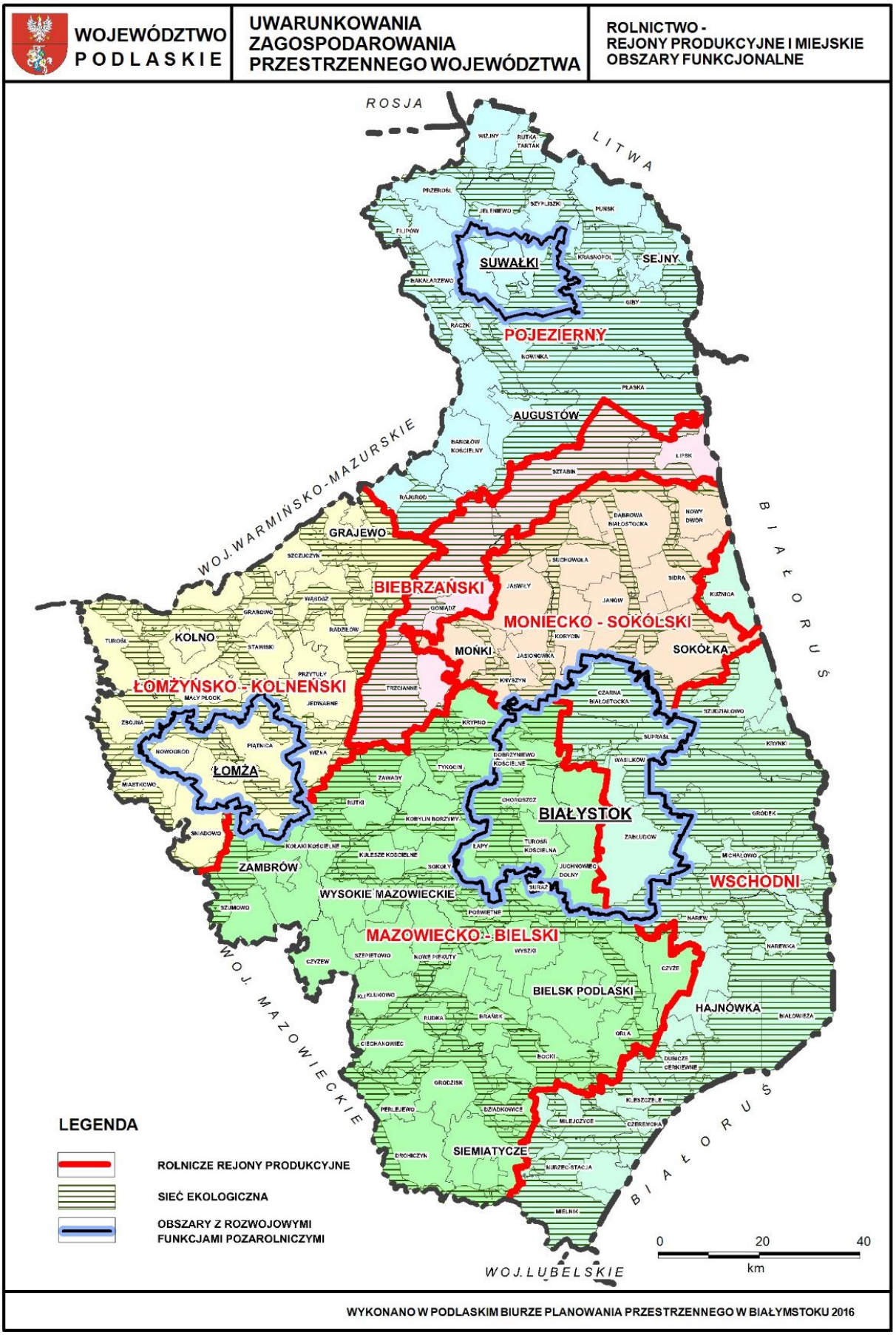
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ROLNICTWO - REJONY PRODUKCYJNE I MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
SEJNY
POJEZIERNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
BIEBRZAŃSKI
MONIECKO - SOKÓLSKI
KOLNO
MOŃKI
SOKÓŁKA
ŁOMŻYŃSKO - KOLNEŃSKI
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOWIECKIE
WSCHODNI
MAZOWIECKO - BIELSKI
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
SIEMIATYCZE
LEGENDA
ROLNICZE REJONY PRODUKCYJNE
SIEĆ EKOLOGICZNA
OBSZARY Z ROZWOJOWYMI FUNKCJAMI POZAROLNICZYMI
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.6.7.4. Poziom wyposażenia technicznego rolnictwa podlaskiego stale wzrasta w porównaniu do przeciętnego w kraju. Udział gospodarstw z ciągnikami w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych odnotowano w województwie podlaskim w wysokości 73,7%.

3.6.7.5. Przetwórstwo rolno-spożywcze stanowi aktualnie główną gałąź gospodarki województwa i w niektórych branżach posiada dość dobrze rozwiniętą sieć zakładów o wysokim standardzie technologicznym i sanitarnym. W województwie funkcjonują zakłady: 17 mleczarskich, częściowo połączonych w holdingi, także z zakładami z innych województw, ca 70 przetwórstwa mięsnego, 10 przetwórstwa owocowo-warzywnego, 70 młynów, 20 wytwórni i mieszalni pasz, 24 zbożowe (spichrze i elewatory), 1 przetwórstwa ziemniaczanego, 3 browary, 4 gorzelnie, 3 winiarnie i P.P.S. „Polmos" Białystok. Przetwórstwo rolno-spożywcze województwa cechuje się:

a) przynależnością zakładów mleczarskich: „Mlekovita", „Mlekpol" i OSM Piątnica do ścisłej czołówki krajowej i pierwszej dziesiątki największych eksporterów produktów mleczarskich w kraju,
b) wysoką jakością wyrobów mięsnych i drobiowych, z których część uzyskała certyfikaty unijne oraz normy jakości ISO,
c) koniecznością rozbudowy potencjału przetwórczego w zakresie ziemniaków, warzyw i zbóż – uzasadnioną potencjałem surowcowym województwa,
d) rozwijającą się infrastrukturą handlu hurtowego i giełdowego artykułów rolnych – giełda rolno-towarowa w Białymstoku oraz rynki półhurtowe w Suwałkach, Fastach i Sokółce.

Sytuacja polskiego rolnictwa uległa znacznej zmianie na lepsze po wstąpieniu do Unii Europejskiej. Szereg programów pomocowych oferowanych przez UE realizowanych i finansowanych wspólnie z państwem ma na celu dostosowanie rolnictwa do standardów unijnych. Obecnie realizowany Program Rozwoju Obszarów Wiejskich promuje model zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich. W Programie zawarto między innymi takie działania, jak: modernizacja gospodarstw rolnych poprzez preferencyjne kredyty, programy rolnośrodowiskowe, zalesianie gruntów. Podstawą tego modelu jest realizacja wielofunkcyjności obszarów wiejskich, a także promocja ich zrównoważonego rozwoju.

Główne bariery rozwoju rolnictwa, to:

a) słaba jakość większości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i warunków agroklimatycznych produkcji rolniczej oraz konieczność stosowania ekstensywnych form produkcji rolnej w gospodarstwach na obszarach chronionych przyrody,
b) niekorzystne tendencję w strukturach demograficznych na wsi, szczególnie we wschodniej części województwa,
c) ciągle zbyt wolne procesy koncentracji ziemi rozdrobnionych gospodarstw rolnych.

3.6.7.6. Główne szanse rozwoju rolnictwa, to:

a) wysoka czystość środowiska sprzyjająca wysokiej jakości produktów rolnych,
b) stosunkowo korzystna na tle kraju struktura obszarowa gospodarstw rolnych,
c) silnie rozwinięte przetwórstwo mleka i dobrze mięsa, z szansami na rozwój produkcji o cechach regionalnych,
d) sąsiedztwo dużych zakładów przetwórstwa mięsnego w sąsiedztwie województwa: Ełk, Ostrołęka, Łyse, jako odbiorców produkcji zwierzęcej,
e) walory środowiska stwarzające możliwość rozwoju agroturystyki,
f) sąsiedztwo Białorusi jako potencjalnego odbiorcy produkcji rolnej.

Mapa 6.

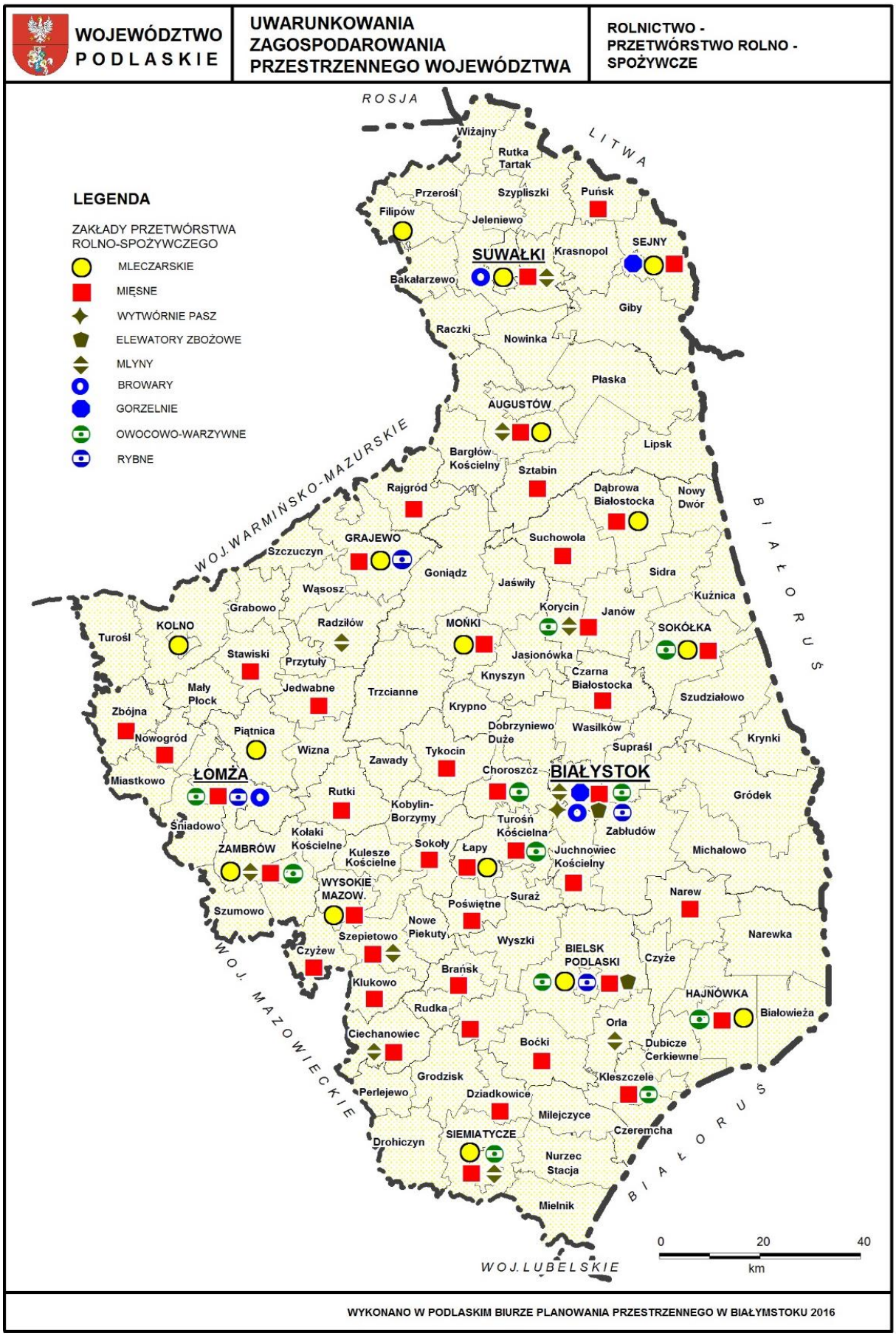
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ROLNICTWO - PRZETWÓRSTWO ROLNO - SPOŻYWCZE
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
ZAKŁADY PRZETWÓRSTWA ROLNO-SPOŻYWCZEGO
MLECZARSKIE
MIĘSNE
WYTWÓRNIE PASZ
ELEWATORY ZBOŻOWE
MLYNY
BROWARY
GORZELNIE
OWOCOWO-WARZYWNE
RYBNE
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
GRAJEWO
MOŃKI
SOKÓŁKA
BIAŁYSTOK
ŁOMŻA
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOW.
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
SIEMIATYCZE
Wiżajny
Rutka Tartak
Przerośl
Szypliszki
Puńsk
Filipów
Jeleniewo
Krasnopol
SEJNY
Bakałarzewo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
Lipsk
Bargłów Kościelny
Sztabin
Rajgród
Dąbrowa Białostocka
Nowy Dwór
Szczuczyn
Suchowola
Goniądz
Jaświły
Sidra
Wąsosz
Kuźnica
Grabowo
Korycin
Janów
Turośl
Radziłów
Jasionówka
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Białostocka
Mały Płock
Jedwabne
Trzcianne
Szudziałowo
Zbójna
Krypno
Nowogród
Piątnica
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Krynki
Wizna
Tykocin
Supraśl
Zawady
Choroszcz
Miastkowo
Rutki
Gródek
Kobylin-Borzymy
Turośń Kościelna
Zabłudów
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Sokoły
Łapy
Juchnowiec Kościelny
Michałowo
Szumowo
Poświętne
Suraż
Narew
Nowe Piekuty
Szepietowo
Wyszki
Narewka
Czyżew
Czyże
Brańsk
Klukowo
Rudka
Orla
Białowieża
Ciechanowiec
Boćki
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
Kleszczele
Perlejewo
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
Drohiczyn
Nurzec Stacja
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.6.8. Turystyka i wypoczynek

Województwo podlaskie położone jest w obszarze funkcjonalnym Zielonych Płuc Polski. Walory środowiska przyrodniczego, na które składają się unikalne w skali Europy tereny bagienne, puszcze, doliny rzek, urozmaicona rzeźba polodowcowa i jeziora oraz różnorodność i bogactwo środowiska kulturowego, stwarzają szansę dla rozwoju aktywnej turystyki krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo-etnicznej oraz wypoczynku.

3.6.8.1. Walory przyrodnicze i kulturowe

Nieprzeciętne walory przyrodnicze województwa podlaskiego objęte różnymi formami ochrony prawnej przyrody określa szczegółowo pkt 3.7.2. Z uwagi na unikatowe walory przyrodnicze Białowieski Park Narodowy został uznany przez UNESCO w 1977 r. za Światowy Rezerwat Biosfery, a od 1979 r. – jako jedyny polski obiekt przyrodniczy – znajduje się na liście Światowego Dziedzictwa Ludzkości. Obszarem o wybitnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych jest obszar Pojezierza Suwalskiego z jeziorem Wigry położonym w Wigierskim Parku Narodowym, otoczone lasami malownicze jeziora augustowskie, a także Pojezierze Rajgrodzkie.

Szczególnego rodzaju obszarami, promującymi region pod względem walorów turystycznych, są najbardziej rozległe w kraju obszary Natura 2000, obejmujące 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) i 24 specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO). Obszary objęte prawną ochroną przyrody zajmują ca 32% powierzchni województwa.

Województwo podlaskie to również jeden z najczystszych regionów Polski pod względem zanieczyszczenia wód i powietrza oraz zagrożenia hałasem (pkt 2.7.5. Zagrożenia środowiska przyrodniczego).

Obejmuje ono część historycznych prowincji – Mazowsza, Podlasia i Wielkiego Księstwa Litewskiego, gdzie przenikały się kultura wschodnia i zachodnia. Znajduje to odzwierciedlenie w obiektach dziedzictwa kulturowego oraz w klimacie kulturowym poszczególnych miast i miasteczek. Wśród zachowanych w krajobrazie zasobów dziedzictwa kulturowego wyróżnić należy układy urbanistyczne i ruralistyczne, budowle i obiekty architektoniczne, obiekty sakralne (w tym kościoły i klasztory różnych wyznań), zespoły rezydencjalne oraz zabytkowe cmentarze i niektóre zabytki techniki (określone szczegółowo w pkt 3.8.2. Krajobraz kulturowy). Rejestr zabytków nieruchomych województwa podlaskiego obejmuje 2 193 obiekty, w tym: 68 założeń przestrzennych, 490 obiektów sakralnych, 915 zabytków architektury i budownictwa, 75 obiektów budownictwa przemysłowego, 438 parków i cmentarzy. Spośród nich około 400 obiektów posiada wysokie walory turystyczne. Do grupy około 100 najważniejszych obiektów zabytkowych w Polsce należą następujące zabytki z województwa podlaskiego:

a) zespół rynku z kościołem misjonarzy, pomnikiem Stefana Czarnieckiego i zabudową małomiasteczkową w Tykocinie,
b) zespół klasztorny Kamedułów w Wigrach,
c) zespół pałacowy Branickich z ogrodem w Białymstoku,
d) kościół modernistyczny Św. Rocha w Białymstoku.

Pozostałe składniki dziedzictwa kulturowego, generujące regionalny i ponadregionalny ruch turystyczny, znajdują się przeważnie w najstarszych jednostkach osadniczych.

W województwie jest szereg miejscowości z licznymi obiektami zabytkowymi, w tym w szczególności: Białystok, Łomża, Suwałki, Augustów, Supraśl, Choroszcz, Tykocin, Bielsk Podlaski, Szczuczyn, Wąsosz, Białowieża, Goniądz, Sejny, Drohiczyn, Mielnik, Siemiatycze, Sokółka, Krynki, Ciechanowiec. Miejscowości i obiekty zabytkowe regionu często cechuje niezadawalający stan techniczny oraz zbyt małe wykorzystanie do celów kulturalno-turystycznych.

Mapa 7.

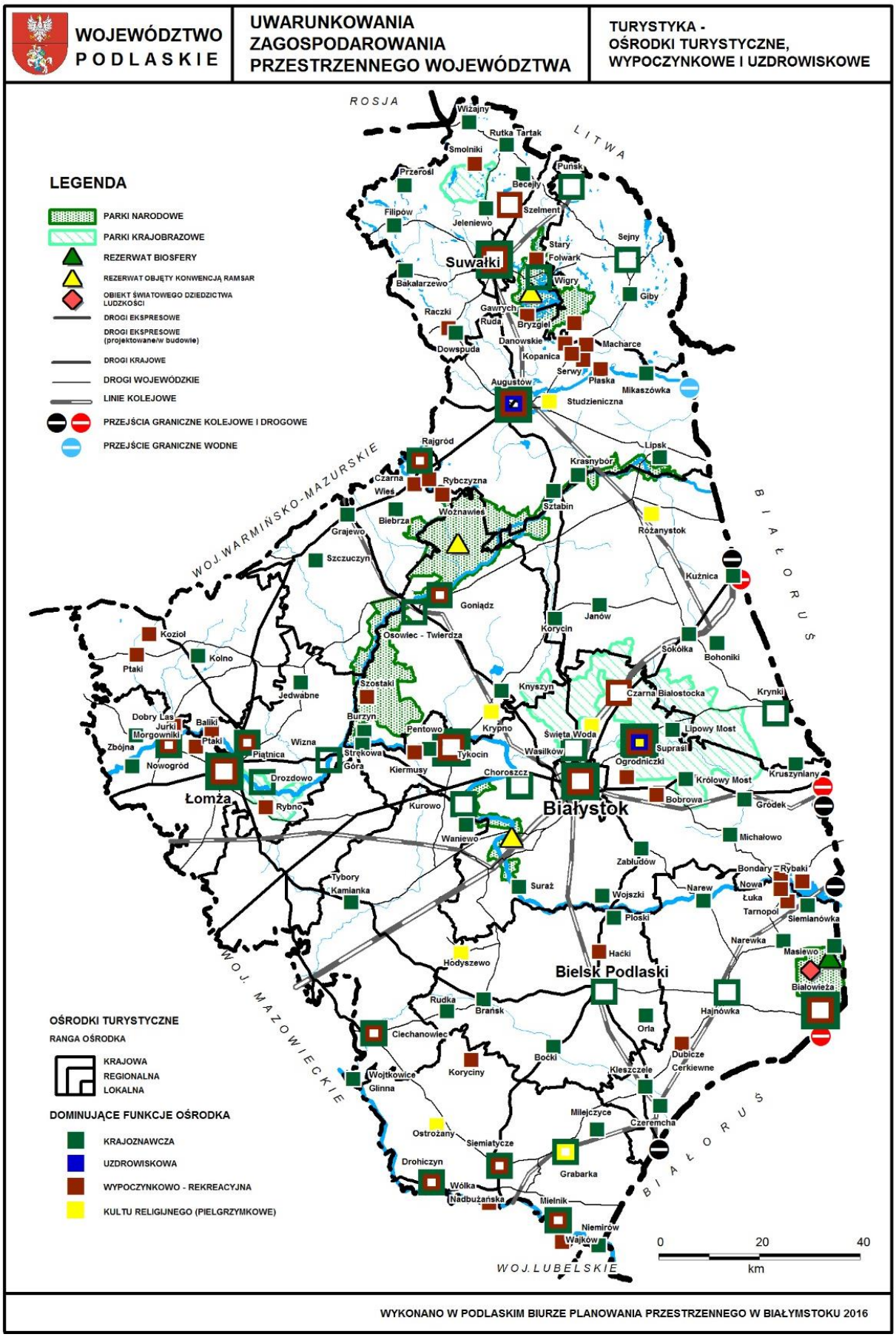
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
TURYSTYKA - OŚRODKI TURYSTYCZNE, WYPOCZYNKOWE I UZDROWISKOWE
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
PARKI NARODOWE
PARKI KRAJOBRAZOWE
REZERWAT BIOSFERY
REZERWAT OBJĘTY KONWENCJĄ RAMSAR
OBIEKT ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA LUDZKOŚCI
DROGI EKSPRESOWE
DROGI EKSPRESOWE (projektowane/w budowie)
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
LINIE KOLEJOWE
PRZEJŚCIA GRANICZNE KOLEJOWE I DROGOWE
PRZEJŚCIE GRANICZNE WODNE
OŚRODKI TURYSTYCZNE
RANGA OŚRODKA
KRAJOWA
REGIONALNA
LOKALNA
DOMINUJĄCE FUNKCJE OŚRODKA
KRAJOZNAWCZA
UZDROWISKOWA
WYPOCZYNKOWO - REKREACYJNA
KULTU RELIGIJNEGO (PIELGRZYMKOWE)
Suwałki
Augustów
Łomża
Białystok
Bielsk Podlaski
Wizajny
Rutka Tartak
Smolniki
Przerośl
Becejły
Punsk
Filipów
Szelment
Jeleniewo
Stary Folwark
Sejny
Bakalarzewo
Wigry
Giby
Raczki
Gawrych Ruda
Bryzgiel
Dowspuda
Danowskie
Macharce
Kopanica
Serwy
Plaska
Mikaszówka
Studzieniczna
Rajgród
Lipsk
Krasnybór
Czarna Wieś
Rybczyzna
Sztabin
Woźnawieś
Biebrza
Rożanystok
Grajewo
Szczuczyn
Kuźnica
Goniądz
Janów
Korycin
Osowiec - Twierdza
Sokółka
Bohoniki
Kozioł
Ptaki
Kolno
Jedwabne
Szostaki
Knyszyn
Czarna Białostocka
Krynki
Dobry Las
Jurki
Baliki
Morgownik
Ptaki
Burzyn
Pentowo
Krypno
Święta Woda
Lipowy Most
Zbójna
Wizna
Piątnica
Strękowa Góra
Tykocin
Wasilków
Suprasl
Ogrodniczki
Nowogród
Kiermusy
Choroszcz
Królowy Most
Kruszyniany
Drozdowo
Rybno
Kurowo
Bobrowa
Grodek
Waniewo
Michałowo
Zabłudów
Tybory
Kamianka
Suraż
Bondary - Rybaki
Wojszki
Narew
Nowa Łuka
Tarnopol
Siemianówka
Płoski
Narewka
Hodyszewo
Hańki
Masiewo
Białowieża
Rudka
Bransk
Hajnówka
Ciechanowiec
Orla
Bocki
Dubicze Cerkiewne
Wojtkowice
Koryciny
Kleszczele
Glinna
Milejczyce
Czeremcha
Ostrożany
Siemiatycze
Grabarka
Drohiczyn
Wólka Nadbużańska
Mielnik
Niemirów
Wajków
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.6.8.2. Zagospodarowanie i ruch turystyczny

Rozwój turystyki uwarunkowany jest jakością i dostępnością walorów przyrodniczych i kulturowych oraz stanem infrastruktury turystycznej, wypoczynkowej i rekreacyjnej.

Województwo podlaskie dysponuje znaczną siecią szlaków turystycznych, określonych szczegółowo w pkt 3.8.3.3. i 3.9.13. Najwięcej jest znakowanych szlaków rowerowych – około 3,7 tys. km, pieszych – 3,3 tys. km i wodnych – 1,3 tys. km. Szlaki piesze koncentrują się w kilku rejonach, głownie o wysokich walorach przyrodniczych. Większe ich zgrupowanie występuje na Suwalszczyźnie, w Puszczy Białowieskiej i Knyszyńskiej oraz w dolinach największych rzek. Istotnym uzupełnieniem szlaków pieszych są edukacyjne ścieżki przyrodnicze.

Do bardziej wyróżniających się szlaków rowerowych należą: fragment europejskiej trasy EURO VELO R11, Białowieski Szlak Transgraniczny, Nadbużański Szlak Rowerowy, Podlaski Szlak Bociani, Pierścień Rowerowy Suwalszczyzny oraz Obwodnica Rowerowa Narwiańskiego Parku Narodowego.

Turystyka wodna, w tym żeglarstwo i kajakarstwo ma bardzo korzystne warunki rozwoju w północnej części województwa, głównie na bazie jezior, Kanału Augustowskiego oraz rzek: Czarnej Hańczy, Rospudy, Biebrzy, Supraśli, Narwi oraz dolnego odcinka Pisy.

Bogactwo wielu kultur warunkuje rozwój turystyki kulturowej i etnicznej. Umożliwiają to m.in. następujące szlaki: Szlak Tatarski, Szlak Krainy Otwartych Okiennic i Szlak Religii Województwa Podlaskiego, Szlak Prawosławnych Świątyń i Szlak Rękodzieła Ludowego. Oferta turystyki kulturowej splata się z walorami turystyki pielgrzymkowej. Najwięcej pielgrzymów odwiedza corocznie następujące sanktuaria:

a) katolickie – Różanystok, Hodyszewo i Studzieniczną,
b) prawosławne – Grabarkę i Supraśl.

Województwo posiada jedną z najskromniejszych baz noclegowych turystyki w Polsce. Baza ta jest nierównomiernie rozmieszczona, a najbardziej rozwinięta jest w północnej i wschodniej części regionu. Baza noclegowa w 2013 r. obejmowała 254 obiekty zbiorowego zakwaterowania (2,5% ogólnej liczby w kraju), w tym 181 obiektów całorocznych. Obiekty te dysponowały 12,9 tys. miejsc noclegowych, z czego 8,7 tys. w placówkach całorocznych. Wśród turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania były tylko 84 obiekty hotelowe, w tym: 34 hotele (kraj – 1 488), 2 motele (kraj – 106), 9 pensjonatów (kraj – 250) oraz 39 innych obiektów hotelowych (kraj – 798).

Liczba obiektów turystycznych do 2010 r. nie zwiększała się, a nawet wykazywała tendencję malejącą. W ostatnim okresie, w latach 2010-2013, nastąpił wzrost liczby obiektów turystycznych o 88, tj. o ok. 52%, a miejsc noclegowych o ok. 1,48 tys., tj. o ok. 13%. Zwiększenie liczby obiektów turystycznych dotyczy głównie obiektów hotelowych (hotele, motele, pensjonaty) z 51 do 84, a liczby miejsc noclegowych w tych obiektach z 3,93 do 5,86 tys., tj. o ok. 49%. Podniósł się również standard jakościowy obiektów hotelarskich.

Pomimo wzrostu ogólnej liczby obiektów turystycznych zmniejszyła się liczba obiektów takich, jak schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, domy wycieczkowe.

Największą bazę obiektów turystycznych zbiorowego zakwaterowania posiadają powiaty: augustowski (36 obiektów i 2,7 tys. miejsc noclegowych), hajnowski (32 obiekty i 1,26 tys. miejsc noclegowych), suwalski (28 obiektów i 0,98 tys. miejsc noclegowych), białostocki (24 obiekty i 1,2 tys. miejsc noclegowych), sejneński (19 obiektów i 0,07 tys. miejsc noclegowych) oraz miasto Białystok (27 obiektów i 2,22 tys. miejsc noclegowych). W pozostałych powiatach można mówić o poważnych niedoborach, szczególnie jeśli dotyczy to obszarów o wysokich walorach turystycznych.

Mapa 8.

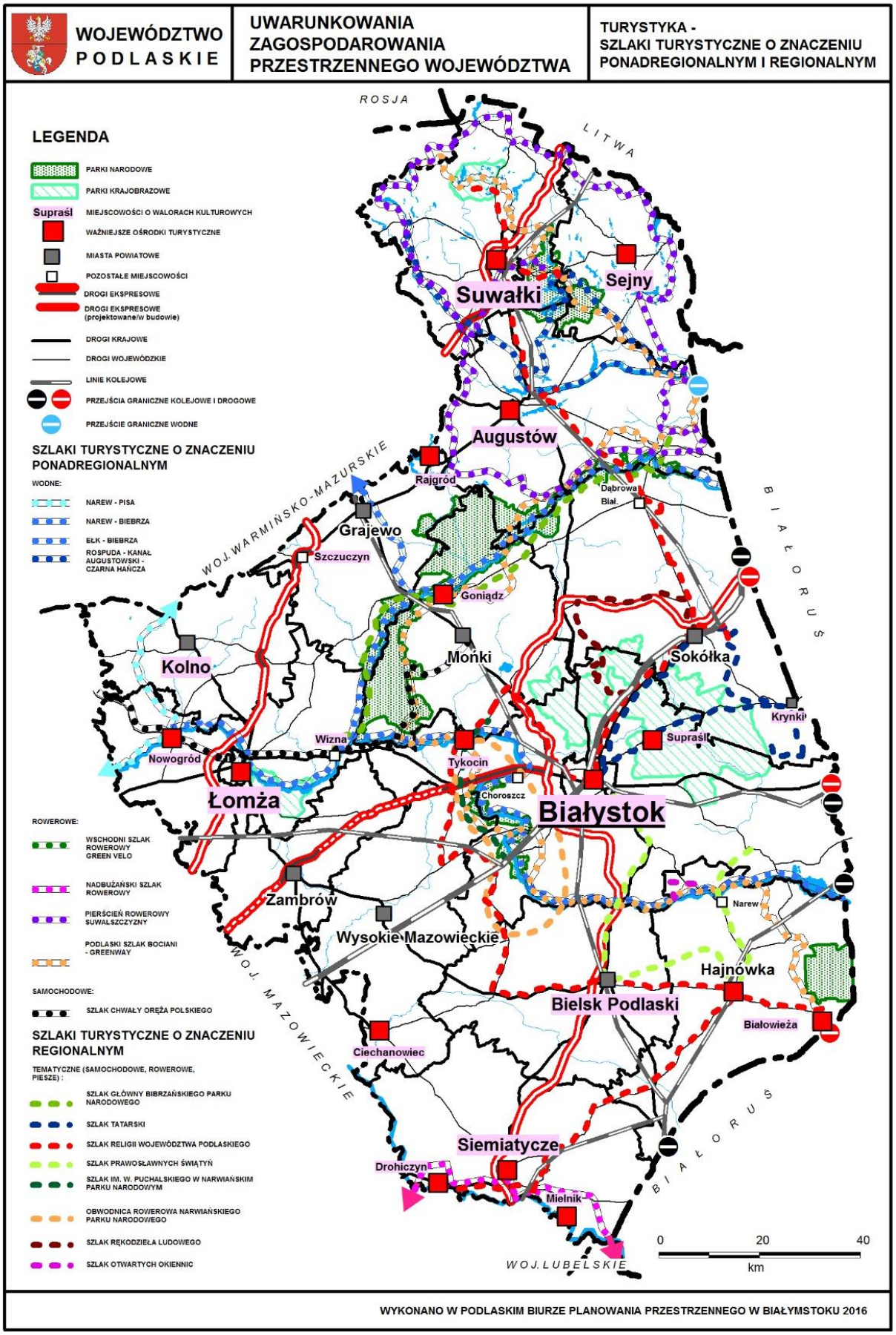
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
TURYSTYKA - SZLAKI TURYSTYCZNE O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM I REGIONALNYM
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
PARKI NARODOWE
PARKI KRAJOBRAZOWE
Supraśl MIEJSCOWOŚCI O WALORACH KULTUROWYCH
WAŻNIEJSZE OŚRODKI TURYSTYCZNE
MIASTA POWIATOWE
POZOSTAŁE MIEJSCOWOŚCI
DROGI EKSPRESOWE
DROGI EKSPRESOWE (projektowane/w budowie)
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
LINIE KOLEJOWE
PRZEJŚCIA GRANICZNE KOLEJOWE I DROGOWE
PRZEJŚCIE GRANICZNE WODNE
SZLAKI TURYSTYCZNE O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM
WODNE:
NAREW - PISA
NAREW - BIEBRZA
EŁK - BIEBRZA
ROSPUDA - KANAŁ AUGUSTOWSKI - CZARNA HAŃCZA
ROWEROWE:
WSCHODNI SZLAK ROWEROWY GREEN VELO
NADBUŻAŃSKI SZLAK ROWEROWY
PIERŚCIEŃ ROWEROWY SUWALSZCZYZNY
PODLASKI SZLAK BOCIANI - GREENWAY
SAMOCHODOWE:
SZLAK CHWAŁY ORĘŻA POLSKIEGO
SZLAKI TURYSTYCZNE O ZNACZENIU REGIONALNYM
TEMATYCZNE (SAMOCHODOWE, ROWEROWE, PIESZE) :
SZLAK GŁÓWNY BIBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO
SZLAK TATARSKI
SZLAK RELIGII WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
SZLAK PRAWOSŁAWNYCH ŚWIĄTYŃ
SZLAK IM. W. PUCHALSKIEGO W NARWIAŃSKIM PARKU NARODOWYM
OBWODNICA ROWEROWA NARWIAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO
SZLAK RĘKODZIEŁA LUDOWEGO
SZLAK OTWARTYCH OKIENNIC
Suwałki
Sejny
Augustów
Rajgród
Dąbrowa Białost.
Grajewo
Szczuczyn
Goniądz
Kolno
Mońki
Sokółka
Krynki
Supraśl
Wizna
Nowogród
Tykocin
Łomża
Choroszcz
Białystok
Zambrów
Narew
Wysokie Mazowieckie
Hajnówka
Bielsk Podlaski
Białowieża
Ciechanowiec
Siemiatycze
Drohiczyn
Mielnik
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 9.

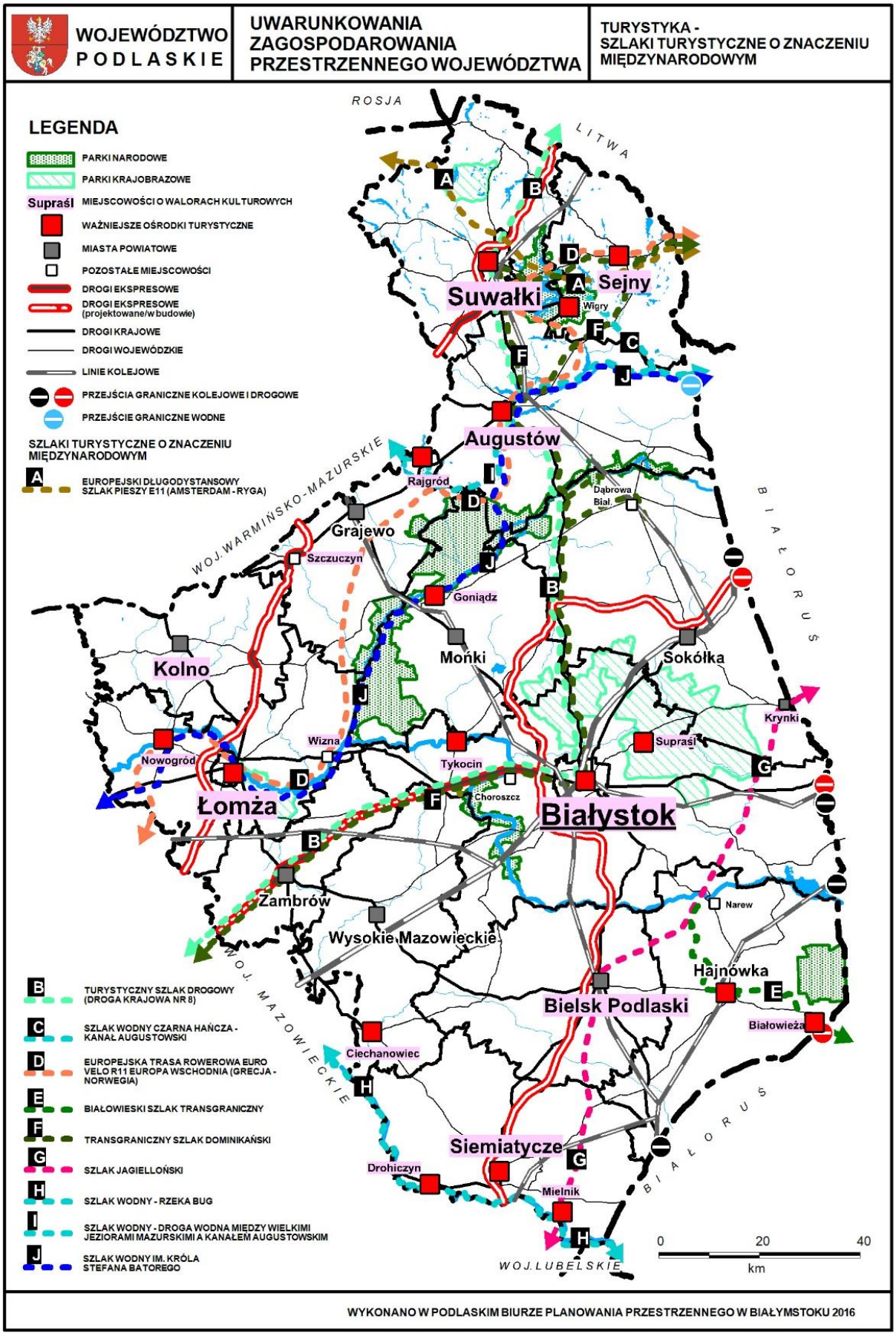
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
TURYSTYKA - SZLAKI TURYSTYCZNE O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
PARKI NARODOWE
PARKI KRAJOBRAZOWE
Supraśl MIEJSCOWOŚCI O WALORACH KULTUROWYCH
WAŻNIEJSZE OŚRODKI TURYSTYCZNE
MIASTA POWIATOWE
POZOSTAŁE MIEJSCOWOŚCI
DROGI EKSPRESOWE
DROGI EKSPRESOWE (projektowane/w budowie)
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
LINIE KOLEJOWE
PRZEJŚCIA GRANICZNE KOLEJOWE I DROGOWE
PRZEJŚCIE GRANICZNE WODNE
SZLAKI TURYSTYCZNE O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM
A EUROPEJSKI DŁUGODYSTANSOWY SZLAK PIESZY E11 (AMSTERDAM - RYGA)
B TURYSTYCZNY SZLAK DROGOWY (DROGA KRAJOWA NR 8)
C SZLAK WODNY CZARNA HAŃCZA - KANAŁ AUGUSTOWSKI
D EUROPEJSKA TRASA ROWEROWA EURO VELO R11 EUROPA WSCHODNIA (GRECJA - NORWEGIA)
E BIAŁOWIESKI SZLAK TRANSGRANICZNY
F TRANSGRANICZNY SZLAK DOMINIKAŃSKI
G SZLAK JAGIELLOŃSKI
H SZLAK WODNY - RZEKA BUG
I SZLAK WODNY - DROGA WODNA MIEDZY WIELKIMI JEZIORAMI MAZURSKIMI A KANAŁEM AUGUSTOWSKIM
J SZLAK WODNY IM. KRÓLA STEFANA BATOREGO
Suwałki
Sejny
Wigry
Augustów
Rajgród
Dąbrowa Biał.
Grajewo
Szczuczyn
Goniądz
Kolno
Mońki
Sokółka
Krynki
Supraśl
Wizna
Nowogród
Tykocin
Choroszcz
Łomża
Białystok
Zambrów
Narew
Wysokie Mazowieckie
Hajnówka
Bielsk Podlaski
Białowieża
Ciechanowiec
Siemiatycze
Drohiczyn
Mielnik
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 10.

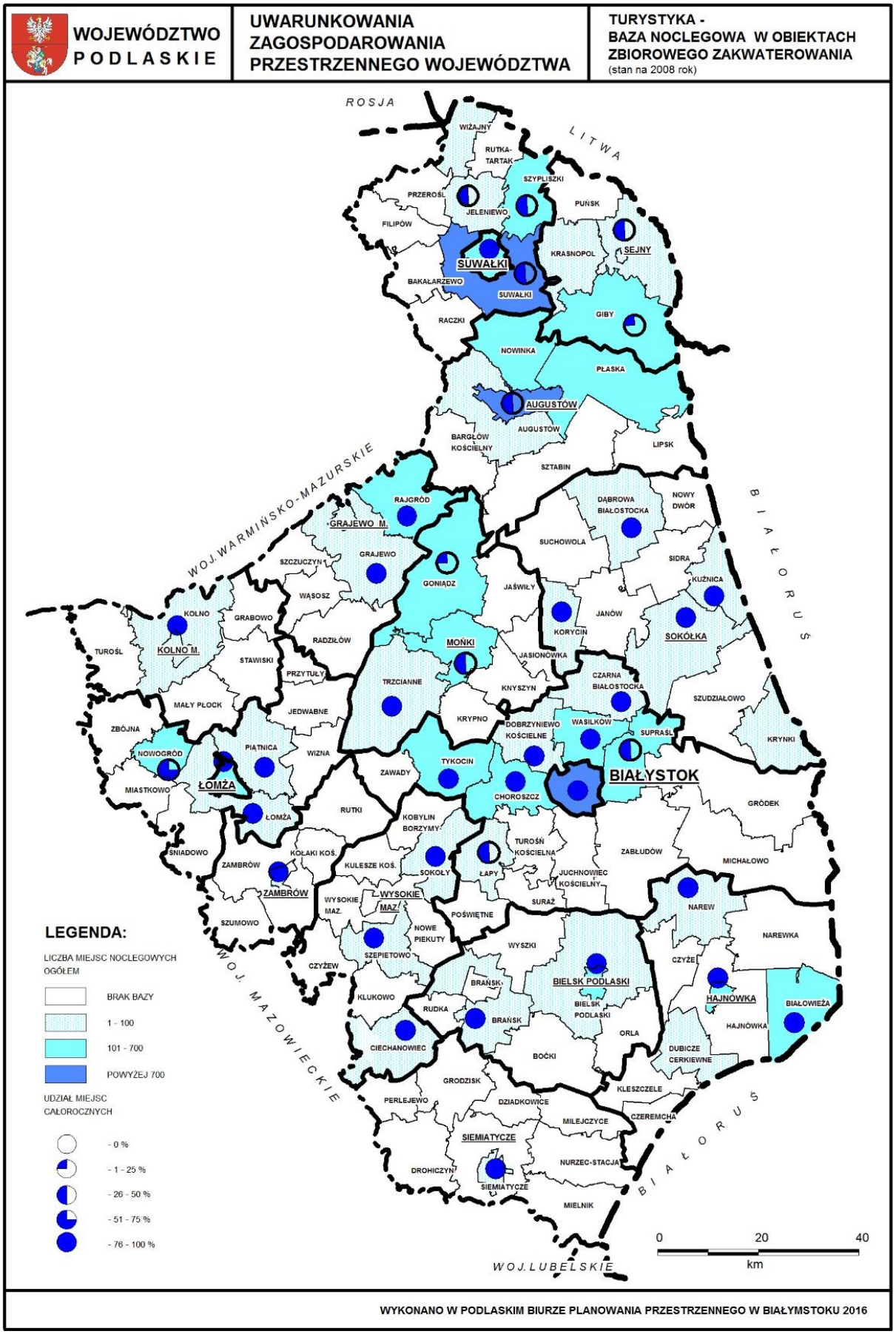
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
TURYSTYKA - BAZA NOCLEGOWA W OBIEKTACH ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA
(stan na 2008 rok)
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
ŁOMŻA
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
SIEMIATYCZE
BIAŁYSTOK
SOKÓŁKA
MOŃKI
GRAJEWO M.
KOLNO M.
LEGENDA:
LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH OGÓŁEM
BRAK BAZY
1 - 100
101 - 700
POWYŻEJ 700
UDZIAŁ MIEJSC CAŁOROCZNYCH
- 0 %
- 1 - 25 %
- 26 - 50 %
- 51 - 75 %
- 76 - 100 %
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 11.

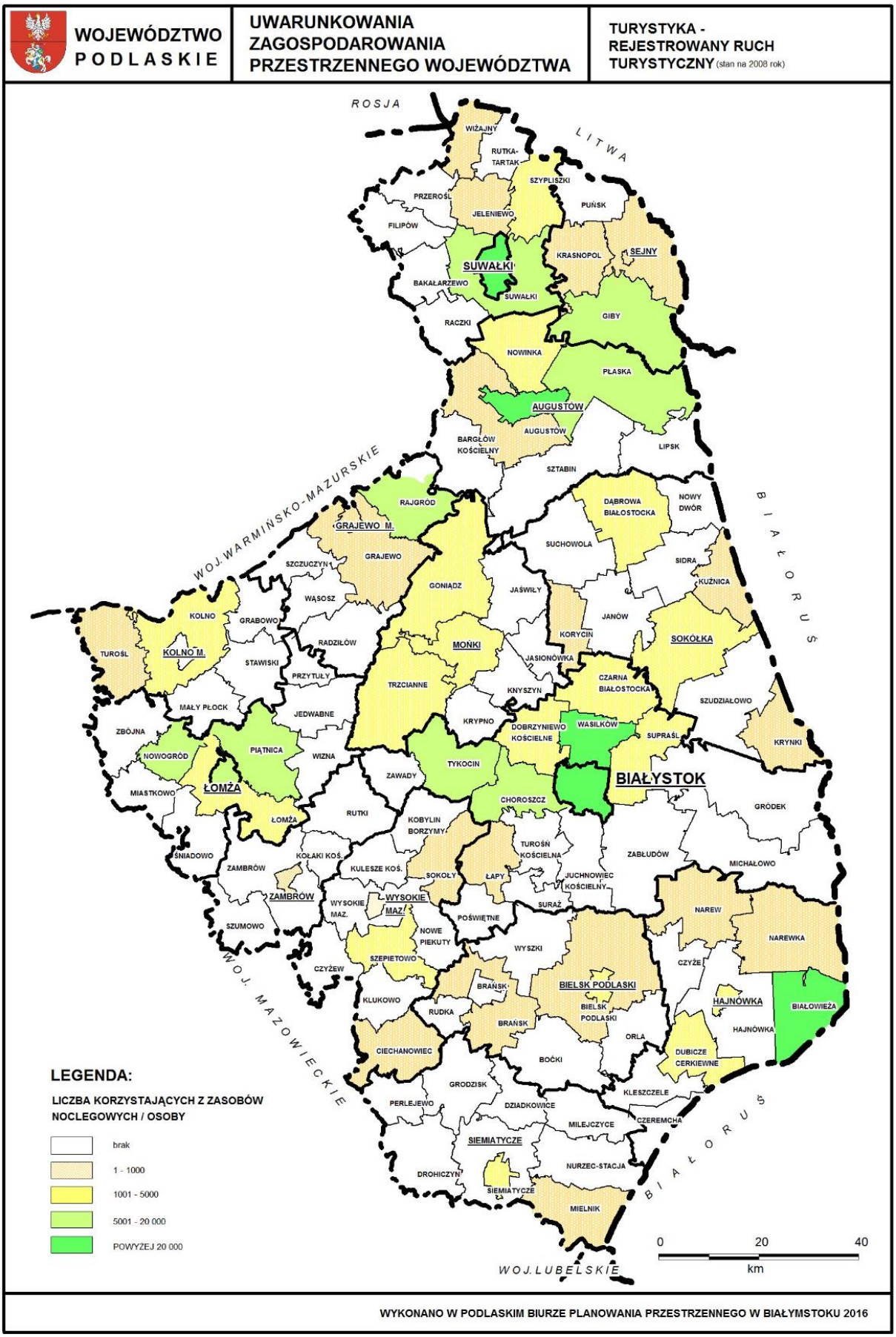
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
TURYSTYKA - REJESTROWANY RUCH TURYSTYCZNY (stan na 2008 rok)
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
WIŻAJNY
RUTKA-TARTAK
SZYPLISZKI
PUŃSK
PRZEROŚL
JELENIEWO
FILIPÓW
SUWAŁKI
KRASNOPOL
SEJNY
BAKAŁARZEWO
SUWAŁKI
RACZKI
GIBY
NOWINKA
PŁASKA
AUGUSTÓW
AUGUSTÓW
BARGŁÓW KOŚCIELNY
LIPSK
SZTABIN
RAJGRÓD
DĄBROWA BIAŁOSTOCKA
NOWY DWÓR
GRAJEWO M.
SUCHOWOLA
GRAJEWO
SZCZUCZYN
SIDRA
KUŹNICA
GONIĄDZ
JAŚWIŁY
WĄSOSZ
JANÓW
KOLNO
GRABOWO
KORYCIN
SOKÓŁKA
TUROŚL
KOLNO M.
RADZIŁÓW
MOŃKI
STAWISKI
JASIONÓWKA
PRZYTUŁY
CZARNA BIAŁOSTOCKA
TRZCIANNE
KNYSZYN
SZUDZIAŁOWO
MAŁY PŁOCK
JEDWABNE
KRYPNO
DOBRZYNIEWO KOŚCIELNE
WASILKÓW
SUPRAŚL
KRYNKI
ZBÓJNA
NOWOGRÓD
PIĄTNICA
WIZNA
TYKOCIN
ZAWADY
BIAŁYSTOK
MIASTKOWO
ŁOMŻA
CHOROSZCZ
GRÓDEK
ŁOMŻA
RUTKI
KOBYLIN BORZYMY
TUROŚŃ KOŚCIELNA
ZABŁUDÓW
ŚNIADOWO
KOŁAKI KOŚ.
ZAMBRÓW
KULESZE KOŚ.
SOKOŁY
ŁAPY
JUCHNOWIEC KOŚCIELNY
MICHAŁOWO
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
WYSOKIE MAZ.
SURAŻ
NAREW
POŚWIĘTNE
SZUMOWO
NOWE PIEKUTY
WYSZKI
NAREWKA
SZEPIETOWO
CZYŻEW
CZYŻE
BRAŃSK
BIELSK PODLASKI
KLUKOWO
RUDKA
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
BIAŁOWIEŻA
BRAŃSK
HAJNÓWKA
ORLA
CIECHANOWIEC
BOĆKI
DUBICZE CERKIEWNE
GRODZISK
KLESZCZELE
PERLEJEWO
DZIADKOWICE
MILEJCZYCE
CZEREMCHA
SIEMIATYCZE
NURZEC-STACJA
DROHICZYN
SIEMIATYCZE
MIELNIK
LEGENDA:
LICZBA KORZYSTAJĄCYCH Z ZASOBÓW NOCLEGOWYCH / OSOBY
brak
1 - 1000
1001 - 5000
5001 - 20 000
POWYŻEJ 20 000
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 12.

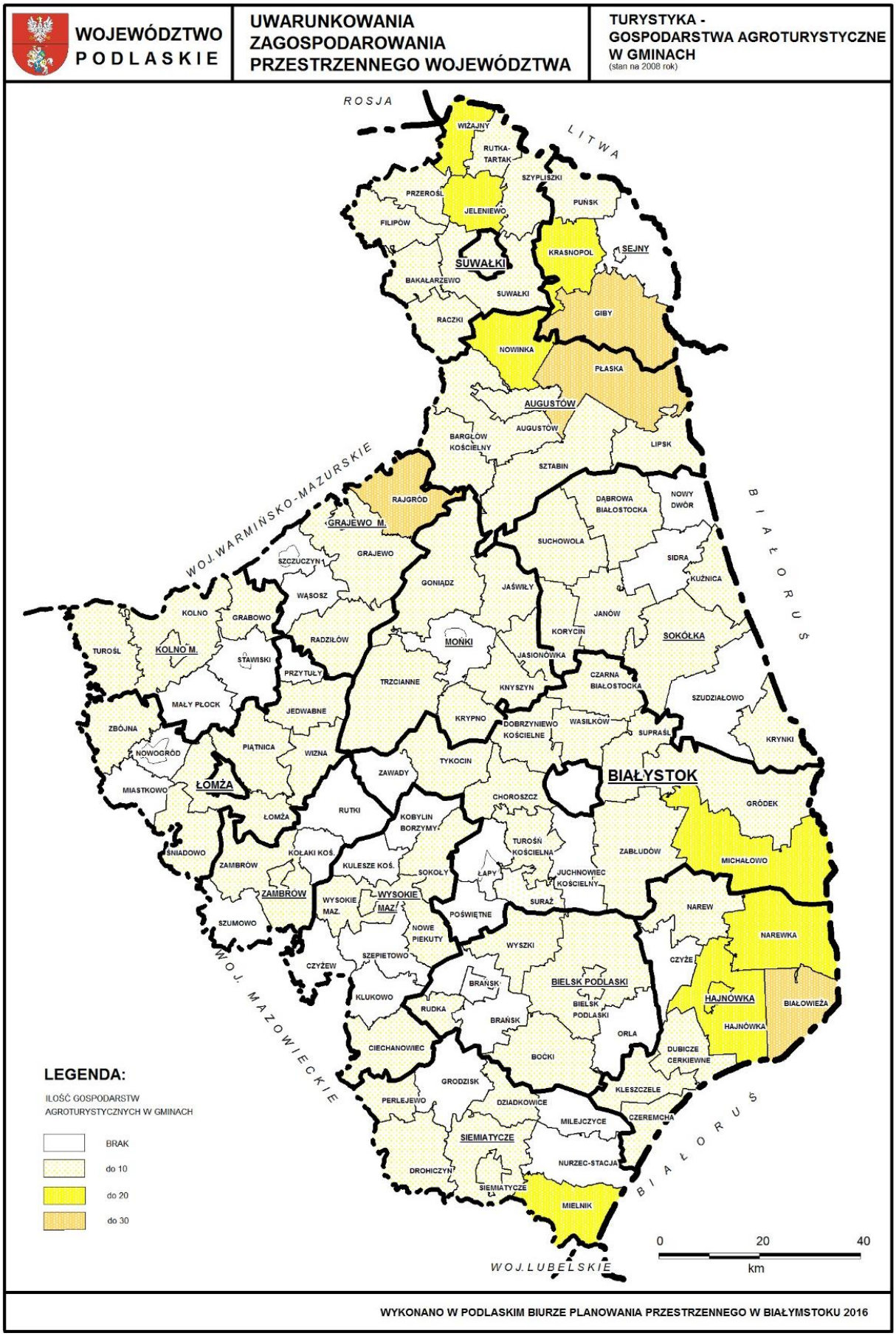
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
TURYSTYKA - GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE W GMINACH
(stan na 2008 rok)
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
WIŻAJNY
RUTKA-TARTAK
SZYPLISZKI
PRZEROŚL
JELENIEWO
PUŃSK
FILIPÓW
SUWAŁKI
KRASNOPOL
SEJNY
BAKAŁARZEWO
SUWAŁKI
GIBY
RACZKI
NOWINKA
PŁASKA
AUGUSTÓW
AUGUSTÓW
BARGŁÓW KOŚCIELNY
LIPSK
SZTABIN
RAJGRÓD
DĄBROWA BIAŁOSTOCKA
NOWY DWÓR
GRAJEWO M.
SUCHOWOLA
SZCZUCZYN
GRAJEWO
SIDRA
GONIĄDZ
JAŚWIŁY
KUŹNICA
WĄSOSZ
JANÓW
KOLNO
GRABOWO
KORYCIN
SOKÓŁKA
RADZIŁÓW
MOŃKI
TUROŚŃ
KOLNO M.
STAWISKI
JASIONÓWKA
PRZYTUŁY
CZARNA BIAŁOSTOCKA
TRZCIANNE
KNYSZYN
MAŁY PŁOCK
SZUDZIAŁOWO
JEDWABNE
KRYPNO
DOBRZYNIEWO KOŚCIELNE
WASILKÓW
ZBÓJNA
SUPRAŚL
KRYNKI
PIĄTNICA
WIZNA
NOWOGRÓD
TYKOCIN
ZAWADY
BIAŁYSTOK
ŁOMŻA
MIASTKOWO
CHOROSZCZ
GRÓDEK
RUTKI
ŁOMŻA
KOBYLIN BORZYMY
TUROŚŃ KOŚCIELNA
ZABŁUDÓW
ŚNIADOWO
KOŁAKI KOŚ.
KULESZE KOŚ.
ZAMBRÓW
SOKOŁY
ŁAPY
JUCHNOWIEC KOŚCIELNY
MICHAŁOWO
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
WYSOKIE MAZ.
SURAŻ
NAREW
SZUMOWO
POŚWIĘTNE
NOWE PIEKUTY
NAREWKA
WYSZKI
SZEPIETOWO
CZYŻEW
CZYŻE
BRAŃSK
BIELSK PODLASKI
KLUKOWO
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
BIAŁOWIEŻA
RUDKA
BRAŃSK
HAJNÓWKA
ORLA
CIECHANOWIEC
BOĆKI
DUBICZE CERKIEWNE
GRODZISK
KLESZCZELE
PERLEJEWO
DZIADKOWICE
CZEREMCHA
MILEJCZYCE
SIEMIATYCZE
NURZEC-STACJA
DROHICZYN
SIEMIATYCZE
MIELNIK
LEGENDA:
ILOŚĆ GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH W GMINACH
BRAK
do 10
do 20
do 30
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

W 2013 r. z miejsc noclegowych obiektów zbiorowego zakwaterowania w województwie skorzystało 594,5 tys. turystów, w tym 163,9 tys. turystów zagranicznych. Udział woj. podlaskiego w krajowym ruchu turystycznym jest zatem niewielki i wynosi: ogółem – ok. 2,4 %, a w turystyce zagranicznej – 1,7%. Turyści najczęściej zatrzymywali się w hotelach, które udzieliły 457,9 tys. noclegów, co stanowiło 45% ogółu korzystających z noclegów. Turystom zagranicznym w 2013 r. udzielono 209,6 tys. noclegów, co stanowiło 20,6 % wszystkich udzielonych turystom noclegów w obiektach turystycznych województwa.

Ruch turystyczny koncentruje się głównie w Białymstoku, w północnej części województwa i Białowieży. W 2013 r. w obiektach noclegowych Białegostoku przebywało 247,5 tys. osób, w pow. augustowskim – 59,5 tys., w pow. hajnowskim – 49,9 tys. i na Suwalszczyźnie – 15,8 tys., co stanowiło łącznie 2/3 całego ruchu turystycznego w regionie.

Z analizy walorów środowiskowych i kulturowych wynika, że w województwie są dobre warunki do rozwoju różnorodnych form turystyki, wypoczynku pobytowego i świąteczno-weekendowego oraz lecznictwa uzdrowiskowego. W przyszłości jedną z głównych gałęzi turystyki może być dynamicznie rozwijająca się agroturystyka.

Niewątpliwą barierą w rozwoju turystyki jest niedostateczny poziom infrastruktury turystycznej i utrudniona jej dostępność, szczególnie zbyt mała liczba hoteli, co świadczy o znacznym niedoborze obiektów o podwyższonym standardzie. Dwa sanatoria w Augustowie i Supraślu przyjęły w 2013 r. ok. 1,9 tys. kuracjuszy, co, mimo poprawy w rozwoju infrastruktury uzdrowiskowej w Supraślu, świadczy o bardzo jeszcze słabym rozwoju turystyki uzdrowiskowej.

3.6.8.3. Rejony turystyczne

Kompleksowa ocena atrakcyjności turystycznej, uwzględniająca walory wypoczynkowe, osobliwości przyrodnicze i kulturowe, zagospodarowanie turystyczne i dostępność komunikacyjną, pozwala wyróżnić na obszarze województwa podlaskiego następujące rejony turystyczne:

1) rejony o znaczeniu międzynarodowym:

a) Puszcza Białowieska – z Białowieskim Parkiem Narodowym predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo-etnicznej oraz wypoczynku,

b) Dolina Biebrzy – z unikalnym Biebrzańskim Parkiem Narodowym, predysponowanym do rozwoju turystyki krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo-etnicznej oraz wypoczynku,

c) Puszcza Augustowska – z Wigierskim Parkiem Narodowym, Kanałem Augustowskim, Czarną Hańczą i uzdrowiskiem Augustów predestynowana do rozwoju wypoczynku pobytowego, turystyki aktywnej, krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo-etnicznej, lecznictwa sanatoryjnego oraz sportów wodnych,

Mapa 13.

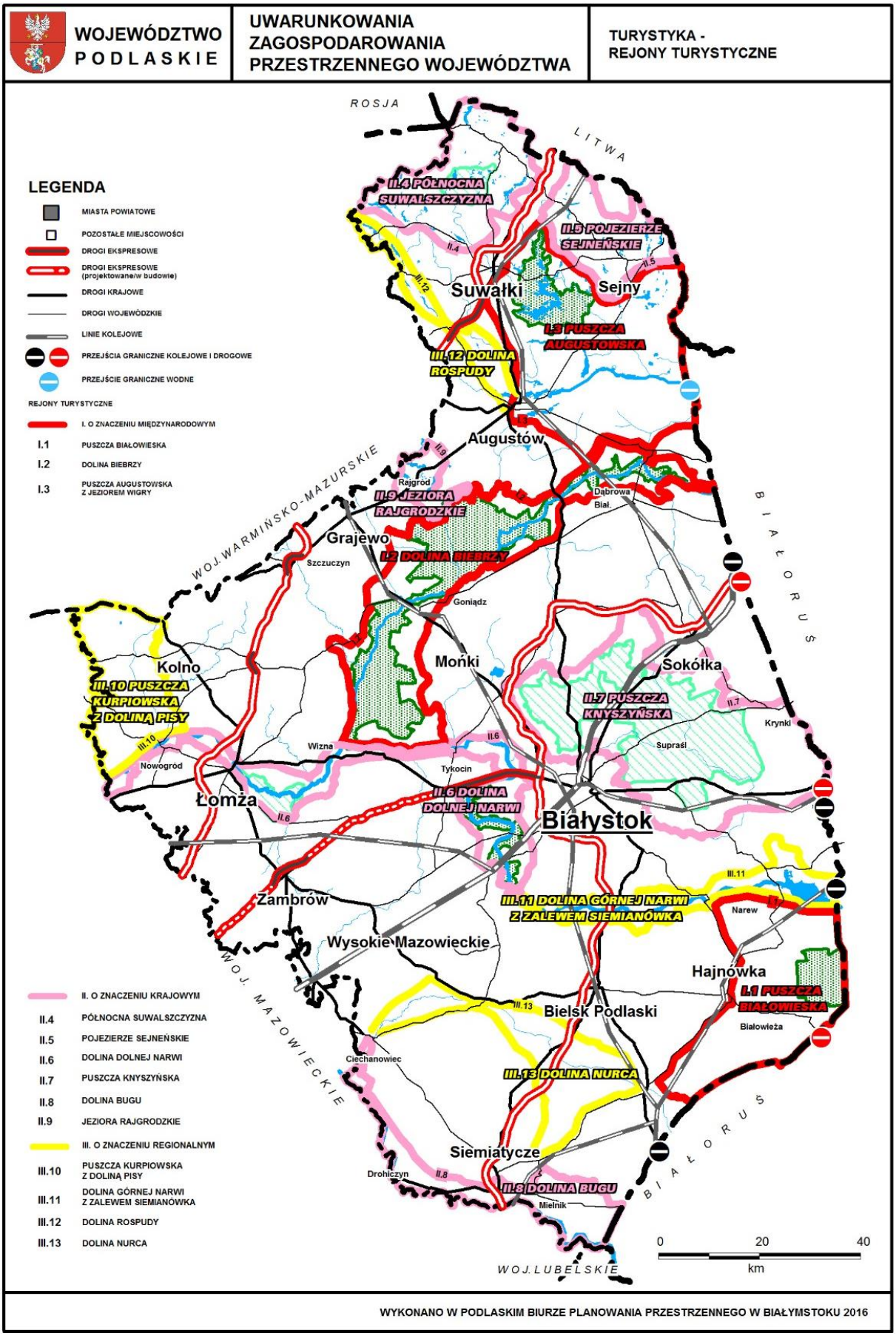
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
TURYSTYKA - REJONY TURYSTYCZNE
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
LEGENDA
MIASTA POWIATOWE
POZOSTAŁE MIEJSCOWOŚCI
DROGI EKSPRESOWE
DROGI EKSPRESOWE (projektowane/w budowie)
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
LINIE KOLEJOWE
PRZEJŚCIA GRANICZNE KOLEJOWE I DROGOWE
PRZEJŚCIE GRANICZNE WODNE
REJONY TURYSTYCZNE
I. O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM
I.1 PUSZCZA BIAŁOWIESKA
I.2 DOLINA BIEBRZY
I.3 PUSZCZA AUGUSTOWSKA Z JEZIOREM WIGRY
II. O ZNACZENIU KRAJOWYM
II.4 PÓŁNOCNA SUWALSZCZYZNA
II.5 POJEZIERZE SEJNEŃSKIE
II.6 DOLINA DOLNEJ NARWI
II.7 PUSZCZA KNYSZYŃSKA
II.8 DOLINA BUGU
II.9 JEZIORA RAJGRODZKIE
III. O ZNACZENIU REGIONALNYM
III.10 PUSZCZA KURPIOWSKA Z DOLINĄ PISY
III.11 DOLINA GÓRNEJ NARWI Z ZALEWEM SIEMIANÓWKA
III.12 DOLINA ROSPUDY
III.13 DOLINA NURCA
II.4 PÓŁNOCNA SUWALSZCZYZNA
II.5 POJEZIERZE SEJNEŃSKIE
I.3 PUSZCZA AUGUSTOWSKA
III.12 DOLINA ROSPUDY
II.9 JEZIORA RAJGRODZKIE
I.2 DOLINA BIEBRZY
III.10 PUSZCZA KURPIOWSKA Z DOLINĄ PISY
II.7 PUSZCZA KNYSZYŃSKA
II.6 DOLINA DOLNEJ NARWI
III.11 DOLINA GÓRNEJ NARWI Z ZALEWEM SIEMIANÓWKA
I.1 PUSZCZA BIAŁOWIESKA
III.13 DOLINA NURCA
II.8 DOLINA BUGU
Suwałki
Sejny
Augustów
Rajgród
Dąbrowa Biał.
Grajewo
Szczuczyn
Goniądz
Mońki
Sokółka
Kolno
Krynki
Supraśl
Wizna
Nowogród
Tykocin
Łomża
Białystok
Zambrów
Narew
Wysokie Mazowieckie
Hajnówka
Bielsk Podlaski
Białowieża
Ciechanowiec
Siemiatycze
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

2) rejony o znaczeniu krajowym:

a) Północna Suwalszczyzna – z Suwalskim Parkiem Krajobrazowym i urozmaiconą rzeźbą terenu predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, głównie kulturowo-etnicznej, aktywnej, wypoczynku oraz sportów zimowych narciarskich i letnich wodnych,

b) Pojezierze Sejneńskie – z częścią Puszczy Augustowskiej, o bogatej rzeźbie terenu, predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, kulturowo-etnicznej i przyrodniczej, wypoczynku pobytowego, w tym agroturystyki,

c) Dolina Dolnej Narwi – z Narwiańskim Parkiem Narodowym i Łomżyńskim Parkiem Krajobrazowym Doliny Narwi, predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo-etnicznej, w tym aktywnej wodnej,

d) Puszcza Knyszyńska – z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, dolinami rzek oraz uzdrowiskiem Supraśl, predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, kulturowo-etnicznej i przyrodniczej, w tym aktywnej wodnej i rowerowej, wypoczynku pobytowego i rekreacji specjalistycznej wodnej i narciarskiej oraz lecznictwa sanatoryjnego,

e) Dolina Górnej Narwi – z częścią doliny górnej Narwi i zbiornikiem Siemianówka, stwarzająca możliwości rozwoju turystyki aktywnej wodnej i rowerowej oraz rekreacji specjalistycznej i sportów wodnych, a także wypoczynku letniskowego i agroturystyki,

f) Jeziora Rajgrodzkie – z rozbudowaną infrastrukturą rekreacyjną z możliwościami dalszego rozwoju turystyki aktywnej wodnej, wypoczynku i rekreacji specjalistycznej – sportów wodnych,

g) Dolina Bugu – z prawobrzeżną częścią doliny oraz częściowo doliny Nurca, z historycznymi miejscowościami (Ciechanowcem, Drohiczynem, Siemiatyczami i Mielnikiem), predestynowana do rozwoju aktywnej turystyki krajoznawczej, kulturowo-etnicznej, pielgrzymkowej (Święta Góra Grabarka), wypoczynku pobytowego i agroturystyki.

3) rejony o znaczeniu regionalnym:

a) Puszcza Kurpiowska z Doliną Pisy – część Puszczy Piskiej i Puszczy Kurpiowskiej z doliną rzeki Pisy, umożliwiające rozwój turystyki aktywnej, krajoznawczej głównie kulturowo-etnicznej i wypoczynku agroturystycznego,

b) Dolina Rospudy – z jeziorami wzdłuż biegu rzeki, z urozmaiconą rzeźbą terenu, predestynowana głównie do aktywnej turystyki krajoznawczej wodnej,

c) Dolina Nurca – z doliną rzeki Nurzec i zachodnią częścią Równiny Bielskiej, predestynowana do turystyki kulturowo-etnicznej, w tym aktywnej wodnej i agroturystyki.

3.7. Środowisko

3.7.1. Zasoby i walory środowiska przyrodniczego

3.7.1.1. Rzeźba terenu

Województwo podlaskie należy do typowo nizinnych regionów Polski z powierzchnią wyniesioną średnio około 150 m n.p.m., przy średnim wyniesieniu kraju – 173 m n.p.m. Najniżej położony punkt – 95 m n.p.m. znajduje się w zachodniej części regionu, nieco poniżej ujścia Szkwy do Narwi w gminie Miastkowo, a punkt kulminacyjny – 298 m n.p.m. na Górze Rowelskiej na północy w gminie Wiżajny.

Mapa 14.

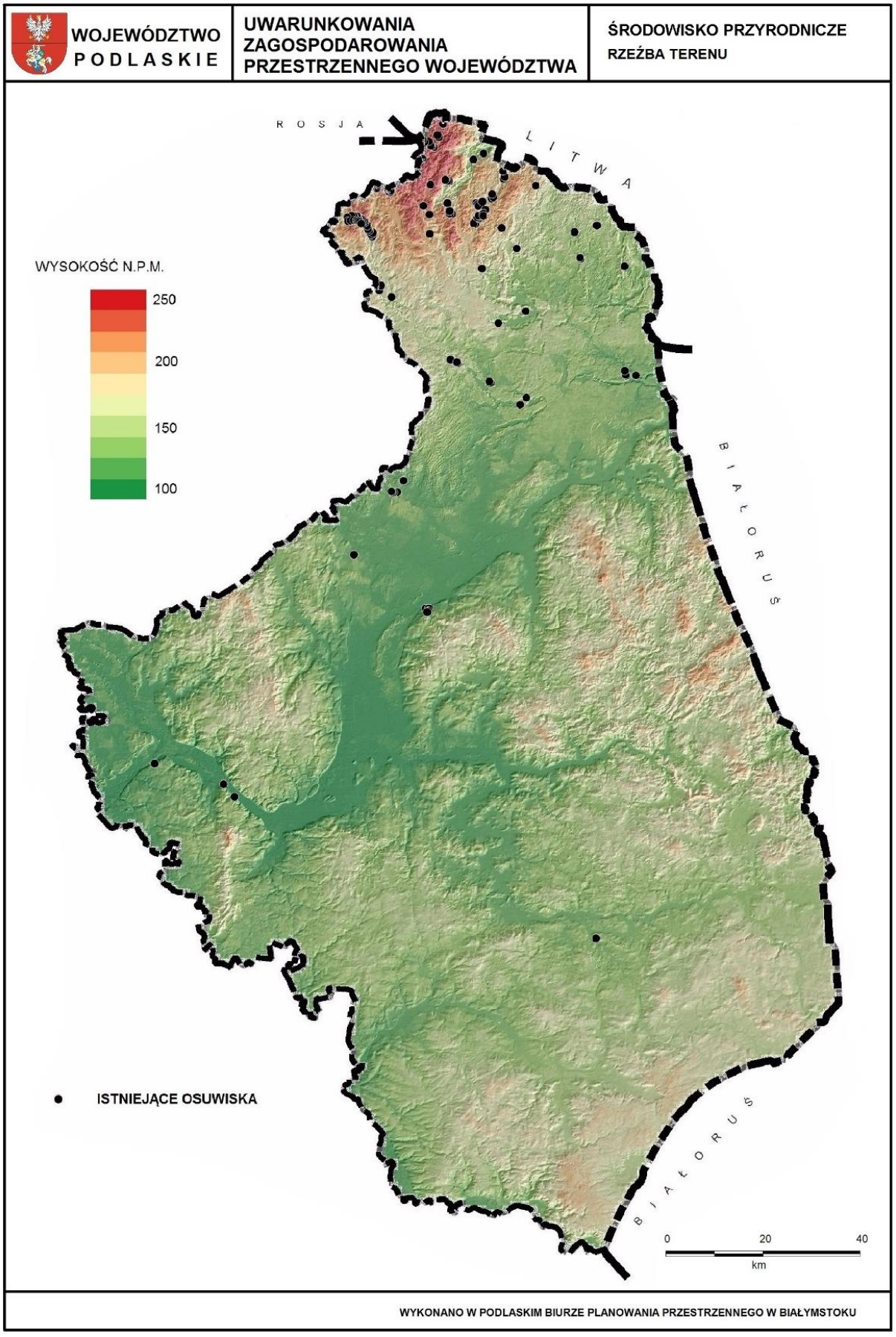
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
RZEŹBA TERENU
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
BIAŁORUŚ
WYSOKOŚĆ N.P.M.
250
200
150
100
ISTNIEJĄCE OSUWISKA
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU

Rzeźba północnej części regionu-Suwalszczyzny, reprezentuje typ krajobrazu młodoglacjalnego pagórkowatego i pojeziernego. W części południowej Suwalszczyzny rozciągają się płaskie powierzchnie młodoglacjalnych równin sandrowych pokrytych lasami i jeziorami Pojezierza Augustowskiego.
Rzeźba środkowej i południowej części województwa podlaskiego reprezentuje typ krajobrazu staroglacjalnych wysoczyzn oraz dolin i równin akumulacyjnych. Na wyróżnienie zasługuje szeroka i płaska Kotlina Biebrzańska w okolicach wsi Wizna, łącząca się z doliną Narwi. Dominującym elementem rzeźby Wysoczyzn Podlasko-Białoruskich są wysoczyzny i równiny moreny dennej (Równina Bielska, Wysoczyzna Białostocka, Drohiczyńska, Wysokomazowiecka i Kolneńska oraz Wzgórza Sokólskie). Jednym z najbardziej czytelnych elementów rzeźby są dwie generacje moren czołowych zlodowacenia Warty: strefa łagodnych wzniesień w południowej części Równiny Bielskiej (Drohiczyn – Siemiatycze – Kleszczele) oraz bardziej zaznaczająca się w krajobrazie strefa wzniesień wału Czerwonego Boru na południe od Łomży.
Na zapleczu wzniesień moreny czołowej występują pagórki kemowe (okolice Kulesz Kościelnych, Łap i Sokół na Równinie Bielskiej, a Turośni Kościelnej na Wysoczyźnie Białostockiej) oraz wały ozów koło Białegostoku, Kolna i Siemiatycz.
Dość powszechne na tym obszarze są także formy erozyjne – głównie rynny subglacjalne. Powszechnie występujące równiny sandrowe tworzące rozległe i płaskie powierzchnie na Równinie Kurpiowskiej i w dolinie dolnego Nurca na Równinie Bielskiej. Tarasy rzeczne akumulacyjne tworzą znaczne powierzchnie tylko w dolinach: Bugu, Nurca, Narwi i Biebrzy.
W województwie, poza terenami powierzchniowej eksploatacji kruszyw naturalnych, brak jest większych form rzeźby pochodzenia antropogenicznego.

3.7.1.2. Budowa geologiczna

Obszar województwa podlaskiego leży w obrębie prekambryjskiej platformy wschodnio-europejskiej, w której wyróżnia się dwie jednostki tektoniczne: wyniesienie mazursko-suwalskie i obniżenie podlaskie.
Utwory ery paleozoicznej występują głównie w południowej części województwa (obniżenie podlaskie), a ich miąższość sięga około 100 m. Część północna województwa (wyniesienie mazursko-suwalskie) jest właściwie pozbawiona pokrywy paleozoicznej.
Utwory mezozoiczne są reprezentowane przez skały wszystkich okresów tej ery (mułowce, wapienie, dolomity, piaskowce, margle i kreda pisząca) o miąższości od 200 do 800 m.
Brak jest ich w centralnej części Wysoczyzny Białostockiej oraz w okolicach Bielska Podlaskiego i wzdłuż doliny Bugu na wschód od Siemiatycz. Miąższość utworów trzeciorzędowych waha się od 100 m do 224 m.
Na obszarze województwa podlaskiego występują osady wszystkich zlodowaceń. Ostatnie zlodowacenie bałtyckie swoim zasięgiem objęło tylko tereny położone na północ od linii Grajewo – Rajgród – Augustów. Dominujące znaczenie w strukturze geologicznej obszaru mają osady zlodowacenia środkowopolskiego. Późniejsze przekształcenia rzeźby terenu wiązały się ze wzmożoną erozją i denudacją, wietrzeniem oraz procesami eolicznymi.
Budowa geologiczna północnej części województwa podlaskiego jest efektem procesów, jakie zachodziły na tym obszarze w trakcie trzech faz najmłodszego zlodowacenia bałtyckiego.
Mniejsze znaczenie posiadają osady rzeczne i rzeczno-jeziorne, a także eoliczne. Do form eolicznych zaliczyć należy wały i pola wydmowe oraz pola piasków. Miąższość utworów czwartorzędowych wykazuje dużą zmienność od 1069 m w okolicach Jeziora Okrągłego, 200 m w okolicach Sokółki, do około 90 m w okolicy Ciechanowca.

Mapa 15.

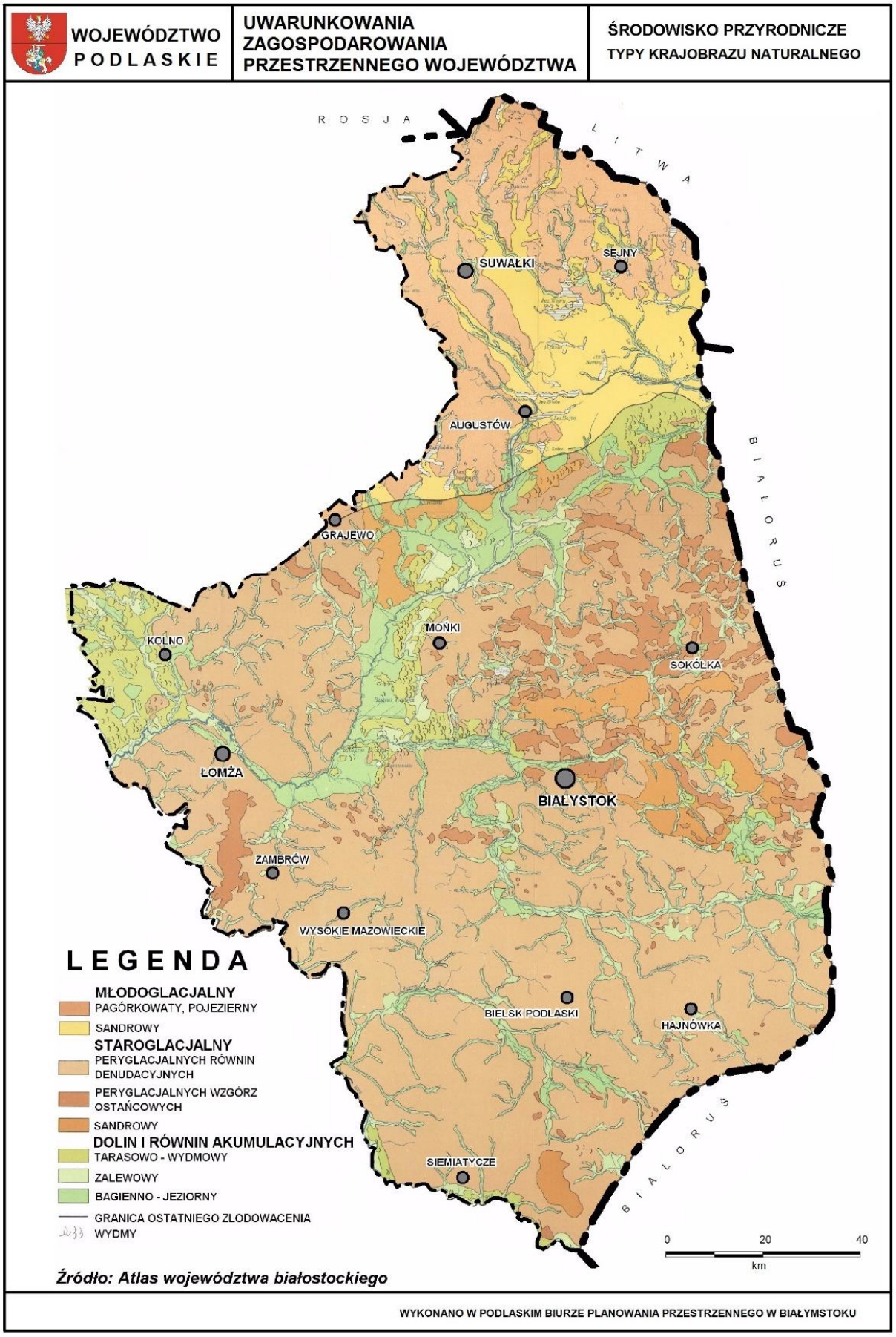
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
TYPY KRAJOBRAZU NATURALNEGO
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
BIAŁORUŚ
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
KOLNO
MOŃKI
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOWIECKIE
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
SIEMIATYCZE
LEGENDA
MŁODOGLACJALNY
PAGÓRKOWATY, POJEZIERNY
SANDROWY
STAROGLACJALNY
PERYGLACJALNYCH RÓWNIN DENUDACYJNYCH
PERYGLACJALNYCH WZGÓRZ OSTAŃCOWYCH
SANDROWY
DOLIN I RÓWNIN AKUMULACYJNYCH
TARASOWO - WYDMOWY
ZALEWOWY
BAGIENNO - JEZIORNY
GRANICA OSTATNIEGO ZLODOWACENIA
WYDMY
0
20
40
km
Źródło: Atlas województwa białostockiego
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU

3.7.1.3. Wody powierzchniowe

Obszar województwa położony jest w całości w zlewisku Morza Bałtyckiego w dorzeczu Wisły, Pregoły i Niemna. Głównym systemem rzecznym jest system rzeki Narew i jej dopływów obejmujący około 68% powierzchni regionu. Zlewnia Bugu zajmuje około 21,5% powierzchni południowej części województwa. Zlewnie tych rzek posiadają w większości cechy typowe dla zlewni nizinnych. Dominują meandrujące koryta rzek, tworzące rozległe doliny, często o charakterze podmokłym i bagienno-torfowym. Znaczne obszary zlewni rzek pokrywają łąki i powierzchnie leśne, objęte różnymi formami ochrony prawnej. Ca 10,5% powierzchni województwa w części północnej leży w dorzeczach rzek Niemna i Pregoły, uchodzących bezpośrednio do Bałtyku. Jest to obszar o silnie wykształconym reżimie rzecznym i o najdłużej trwających zjawiskach lodowych.

Dyspozycyjne zasoby wód płynących zlewni rzeki Narew z dopływami wynoszą 689,3 mln m^3, przy uwzględnieniu zachowania w rzekach przepływu nienaruszalnego (Q_N). Wielkość tych zasobów przy ich pełnym wykorzystaniu z pominięciem strat mogłoby uzupełnić niedobór opadów w wysokości ok. 70 mm w roku.

Największe w województwie zasoby wód jeziornych znajdują się na Suwalszczyźnie oraz w obrębie Pagórków Augustowskich. Jezior o powierzchni większej niż 0,5 hektara jest około 310, a największymi są: Wigry, Hańcza, Szurpiły. Pozostały obszar województwa jest ubogi w wody stojące.

Sieć wodną uzupełniają stawy, zbiorniki retencyjne i kanały, z których największy jest Kanał Augustowski. W kompleksie Kuwaskim istnieją kanały służące do przerzutów wody (Rudzki, Woźnawiejski, Kuwaski).

Ze zbiorników retencyjnych największym jest zalew Siemianówka na rzece Narwi o powierzchni ca 3 150 ha. Na uwagę zasługują także stawy rybne w Wojdach, Ławsku, Waliłach i Topilcu oraz zbiorniki gł. rekreacyjne w: Białymstoku – Dojlidy, Sokółce, Milejczycach, Siemiatyczach, Czarnej Białostockiej, Kleszczelach, Turośni Kościelnej.

W województwie zostało zmeliorowanych 350,8 tys. ha użytków rolnych, a ogólne potrzeby melioracji użytków rolnych w województwie wynoszą 603 750 ha.

3.7.1.4. Wody podziemne

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują w piaszczysto-żwirowych przewarstwieniach utworów czwartorzędowych, trzeciorzędowych i węglanowych utworach kredy. Występują one na niewielkim obszarze południowo-zachodniej części województwa, a ich strop znajduje się na głębokości 100-150 m.

W obrębie utworów czwartorzędowych występuje kilka poziomów wodonośnych, których powierzchnia stropu jest bardzo zróżnicowana (głębokość 15-100 m), a ich miąższość wynosi średnio 10-40 m.

W obrębie piętra czwartorzędowego zlokalizowane są główne obszary rezerw wód podziemnych – Głównych Zbiorników Wód Podziemnych:

a) nr 216 „Sandr Kurpie" o powierzchni 2180 km^2 i zasobie ca 300 tys. m^3/d,
b) nr 217 „Pradolina rzeki Biebrzy" o powierzchni 1295 km^2 i zasobie ca 200 tys. m^3/d,
c) nr 218 „Pradolina rzeki Supraśl" o powierzchni 85,8 km^2 i zasobie ca 56700 m^3/d,
d) nr 215 „Subniecka Warszawska" – zbiornik trzeciorzędowy o powierzchni 51000 km^2 i zasobie ca 250 tys. m^3/d.

W województwie podlaskim występują obszary o ograniczonych zasobach czwartorzędowych wód podziemnych – rejon Puszczy Białowieskiej, dorzecza rzek Nurca, Sidry i Łososnej oraz rejony Wysoczyzny Kolneńskiej.

Rejon Puszczy Augustowskiej jest obszarem występowania czwartorzędowych wód podziemnych bez izolacji narażonych na różnego rodzaju zanieczyszczenia.

Mapa 16.

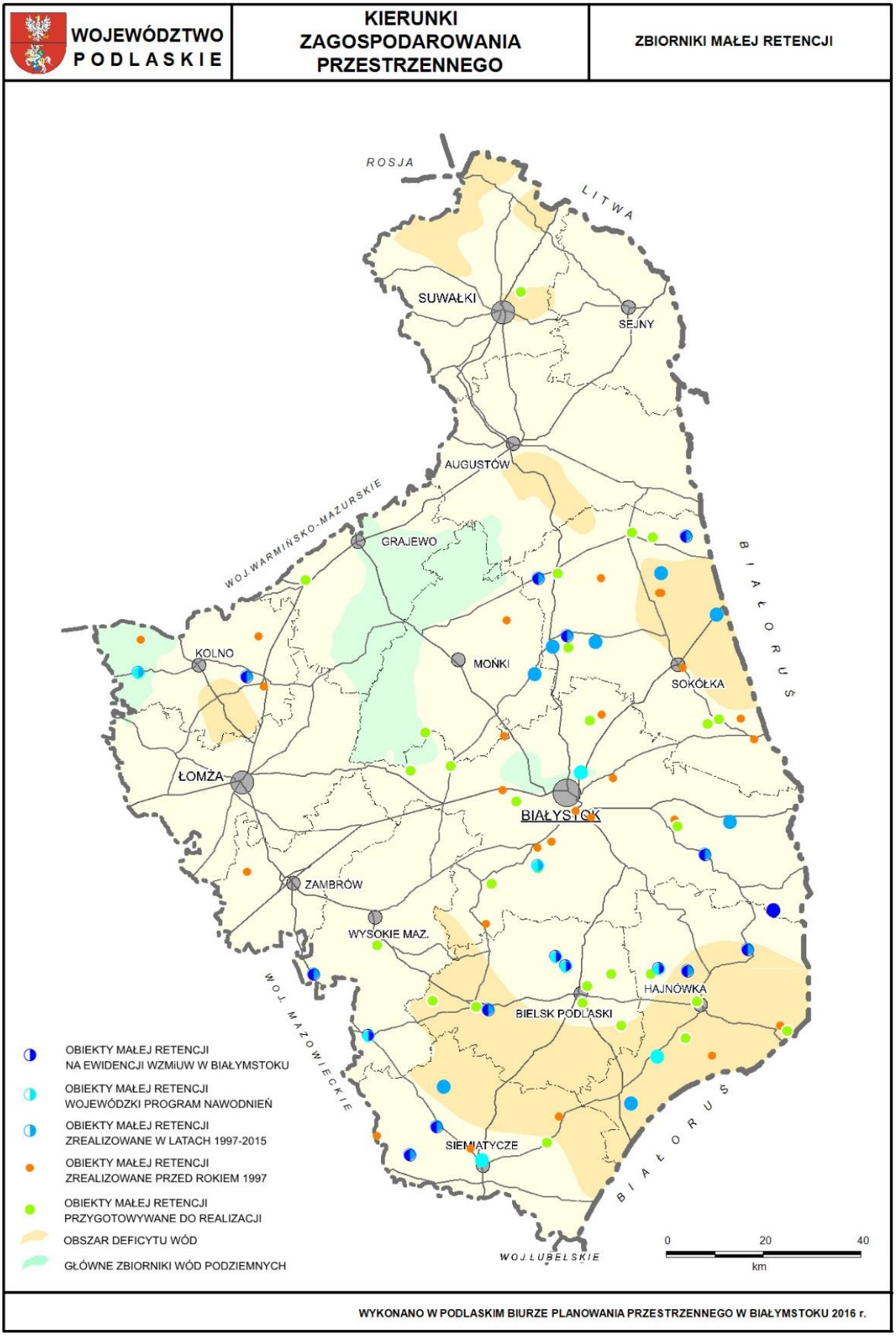
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
ZBIORNIKI MAŁEJ RETENCJI
ROSJA
LITWA
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
GRAJEWO
BIAŁORUŚ
KOLNO
MOŃKI
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
WOJ. MAZOWIECKIE
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
SIEMIATYCZE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
OBIEKTY MAŁEJ RETENCJI NA EWIDENCJI WZMiUW W BIAŁYMSTOKU
OBIEKTY MAŁEJ RETENCJI WOJEWÓDZKI PROGRAM NAWODNIEŃ
OBIEKTY MAŁEJ RETENCJI ZREALIZOWANE W LATACH 1997-2015
OBIEKTY MAŁEJ RETENCJI ZREALIZOWANE PRZED ROKIEM 1997
OBIEKTY MAŁEJ RETENCJI PRZYGOTOWYWANE DO REALIZACJI
OBSZAR DEFICYTU WÓD
GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016 r.

Według stanu na 31 XII 2014 r. zasoby eksploatacyjne wód podziemnych na obszarze województwa podlaskiego wynoszą ogółem 683,1 hm^3, w tym wód czwartorzędowych 664,8 hm^3, trzeciorzędowych 17,9 hm^3, kredowych 0,3 hm^3 i starszych 0,1 hm^3.

3.7.1.5. Gleby i przydatność rolnicza gruntów

Na obszarze województwa podlaskiego podstawowym materiałem glebotwórczym są plejstoceńskie piaski, żwiry, gliny i pyły oraz holoceńskie torfy, namuły, utwory aluwialne, deluwialne i piaski eoliczne, które wytworzyły następujące rodzaje gleb:

a) gleby piaskowe i żwirowe na Równinie Augustowskiej,
b) gleby brunatne na Pojezierzu Suwalskim i Ełckim, Wysoczyznach Kolneńskiej i Białostockiej, części Wysokomazowieckiej i Drohickiej, części Równiny Bielskiej,
c) gleby brunatne w strefie moren Czerwonego Boru,
d) gleby bielicowe i pseudobielicowe na części Wysoczyzny Wysokomazowieckiej, wschodniej części Wysoczyzny Drohickiej, Równinie Bielskiej, środkowej i południowej części Pojezierza Zachodniosuwalskiego oraz północnej części Pojezierza Północnosuwalskiego, niektórych fragmentach Wysoczyzny Białostockiej, części Międzyrzecza Łomżyńskiego i pozostałej strefy Czerwonego Boru,
e) gleby bagienne reprezentowane głównie przez gleby torfowe w dnach dolin rzecznych,
f) gleby murszowo-torfowe w zmeliorowanych i odwodnionych dolinach: Biebrzy, Brzozówki, Narwi, Nurca, Orlanki, Sidry, Supraśli i wzdłuż Kanału Augustowskiego oraz w większych obniżeniach Michałowa, Gródka, Suraża i Sokółki,
g) gleby mułowo-torfowe i torfowo-mułowe w dolinach Biebrzy i Narwi,
h) gleby murszowo-mineralne i murszowate w obniżeniach Równiny Kurpiowskiej, obszarach bagiennych Kotliny Biebrzańskiej oraz w dolinach Nurca, Nurczyka, Narewki, Nereśli, Ploski,
i) mady w niezabagnionych partiach doliny Bugu i Narwi oraz niewielkie płaty w mniejszych dolinach rzecznych.

W strukturze bonitacyjnej największy odsetek stanowią gleby klasy IV (46,0%) i V (29,6%). Gleby klasy III obejmują zaledwie 6,9 % ogólnej powierzchni użytków rolnych województwa. Najbardziej wartościowe gleby klas I i II występują sporadycznie – łącznie 54 ha. W porównaniu do przeciętnych warunków w Polsce jakość użytków rolnych regionu jest znacznie gorsza, ponieważ gleby grupy I-IV stanowią w kraju 65,9% areału użytków rolnych, a w województwie podlaskim tylko 52,9%.

Największy udział w przydatności rolniczej posiadają następujące kompleksy: 6 żytni słaby – 22,7% ogólnej powierzchni gruntów ornych, 4 żytni bardzo dobry – 19,3%, 5 żytni dobry – 16,6%, 7 żytni bardzo słaby – 16,5%. Najmniejszy udział mają: 3 kompleks pszenny wadliwy – 3,6% oraz 9 zbożowo-pastewny – 4,3%. Najlepsze w skali regionu gleby 2 kompleksu pszenno-żytniego występują na powierzchni stanowiącej 10,0% gruntów ornych w gminach: Brańsk, Czyże, Czyżew, Drohiczyn, Klukowo, Rajgród, Hajnówka, Orla, Szepietowo, Wysokie Mazowieckie i Zambrów.

Wśród użytków zielonych dominuje 3 kompleks słaby i bardzo słaby obejmując 53,7%, przed 2 kompleksem średnim – 46,3%. Znikomy udział ma 1 kompleks bardzo dobry i dobry obejmujący w skali województwa zaledwie 47 ha łąk i pastwisk. Najlepszymi użytkami zielonymi cechują się gminy: Choroszcz, Krypno, Łomża, Rutki i Rajgród.

Uwarunkowania przyrodnicze produkcji rolniczej w województwie podlaskim są gorsze niż przeciętnie w kraju, zarówno pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jak i cech agroklimatu.

Mapa 17.

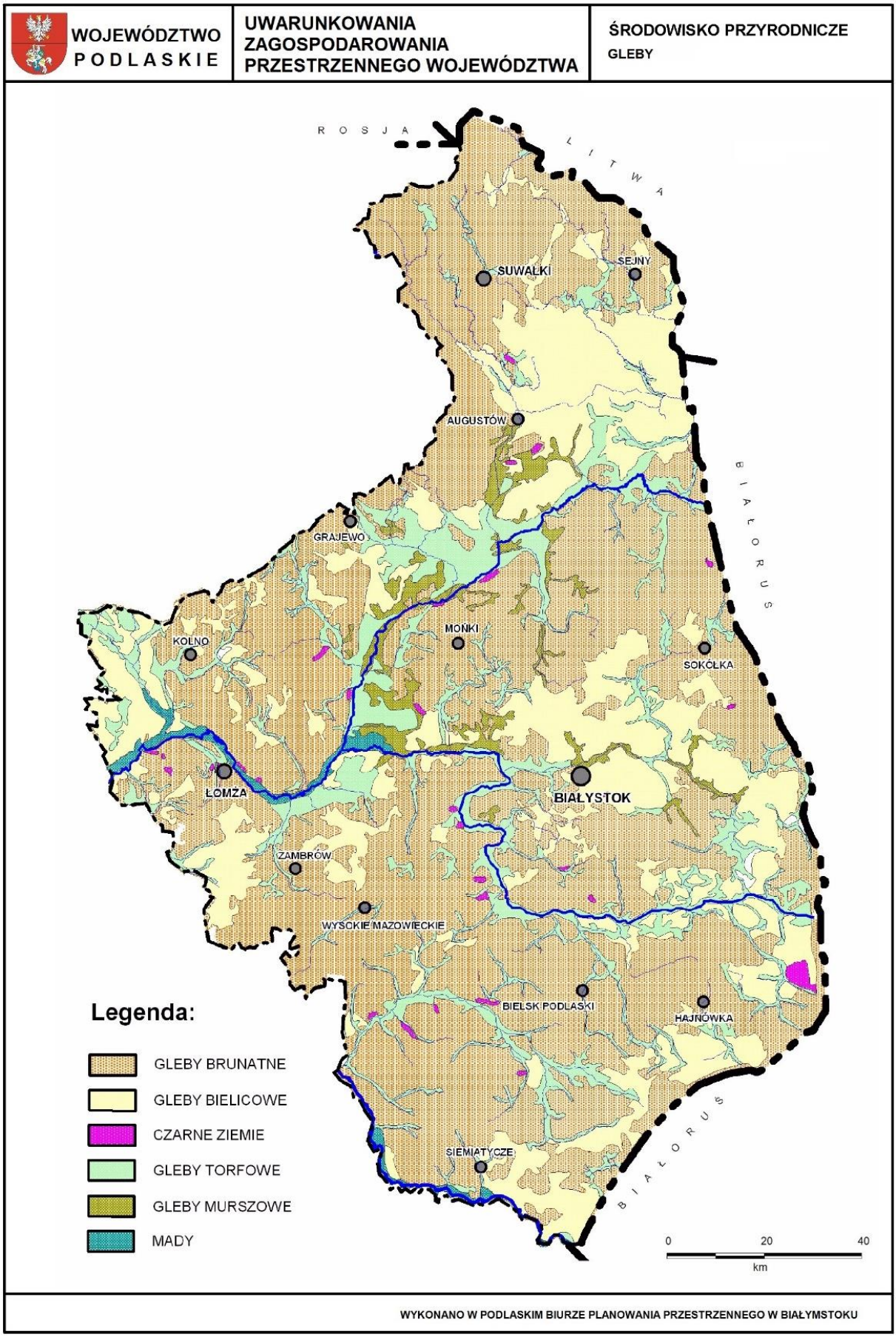
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
GLEBY
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
BIAŁORUŚ
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
MOŃKI
KOLNO
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOWIECKIE
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
SIEMIATYCZE
Legenda:
GLEBY BRUNATNE
GLEBY BIELICOWE
CZARNE ZIEMIE
GLEBY TORFOWE
GLEBY MURSZOWE
MADY
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU

3.7.1.6. Fauna i flora

Specyfika klimatyczna województwa podlaskiego powoduje, że na jego obszarze następuje przenikanie się elementów środkowo-europejskich i północno-wschodnich (borealnych).

Głównym uwarunkowanym klimatycznie typem roślinności w województwie są lasy, z 29 typami zbiorowisk leśnych oraz 3 zespołami zaroślowymi zgrupowanymi w 5 klasach: borów, borów liściastych i mieszanych, olsów, torfowisk wysokich i łęgów nadrzecznych. Lasy zajmują 628,4 tys. ha, co stanowi 31,6% powierzchni województwa, przy 30,6% w Polsce. Pod względem lesistości województwo podlaskie znajduje się na 6 pozycji w kraju. Dominującymi siedliskami są siedliska boru świeżego i mieszanego świeżego oraz siedliska lasu mieszanego świeżego i lasu świeżego. W strukturze gatunkowej zdecydowanie przeważa sosna z mniejszym udziałem świerka, a następnie olchy, brzozy, dębu i jesionu. Na obszarze województwa występują trzy duże i dobrze zachowane unikalne kompleksy puszczańskie: Puszcza Augustowska, Puszcza Białowieska i Puszcza Knyszyńska oraz fragmenty Puszczy Kurpiowskiej. Około 18% powierzchni leśnej w województwie stanowią lasy ochronne – w tym Leśne Kompleksy Promocyjne Puszczy Białowieskiej i Puszczy Knyszyńskiej. Uzupełnieniem zbiorowisk leśnych jest roślinność wodna.

Zbiorowiska łąkowe powstałe w wyniku wycinania wilgotnych i bagiennych lasów na obszarze województwa utworzyły 23 zespoły roślinności łąkowej. W większości są to zespoły naturalne, które rozprzestrzeniły się na siedliska wtórne, antropogeniczne.

Na terenach działalności człowieka wykształciła się roślinność segetalna – występująca na polach uprawnych i w ogrodach – oraz roślinność ruderalna, występująca przy osiedlach ludzkich, obiektach przemysłowych i szlakach komunikacyjnych.

Świat zwierzęcy woj. podlaskiego reprezentują ssaki, ptaki, gady, płazy, ryby i minogi oraz bezkręgowce. Fauna ssaków województwa podlaskiego liczy obecnie 60 gatunków. Największym roślinożernym zwierzęciem województwa jest żubr. Występuje tu również łoś, jeleń, sarna, dzik i konik polski. Z 15 gatunków ssaków drapieżnych w Polsce, 12 występuje w województwie. Są to m.in. wilk, ryś, lis, jenot, borsuk, wydra, kuna leśna i gronostaj. Największe skupiska fauny są w Puszczy Białowieskiej, Knyszyńskiej i Augustowskiej.

Najliczniej reprezentowaną grupą ssaków na terenie województwa podlaskiego są gryzonie, wśród których stwierdzono występowanie 19 gatunków. Również licznie występują tu nietoperze – 14 gatunków i ssaki owadożerne – 8 gatunków.

Stwierdzono występowanie ponad 300 gatunków ptaków na 428 notowanych w Polsce, z tego prawie 200 to gatunki lęgowe, co stanowi około 95% gatunków gniazdujących w kraju. Gatunkami zagrożonymi w skali światowej, objętymi międzynarodowymi konwencjami – Berneńską i Bońską oraz Dyrektywą Ptasią Unii Europejskiej, a występującymi w województwie, są: kania rdzawa, bielik, derkacz i wodniczka. W województwie podlaskim znajdują się stanowiska lęgowe prawie wszystkich gatunków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

W granicach województwa stwierdzono obecność 7 spośród 8 gatunków gadów oraz 13 spośród 18 gatunków płazów występujących w Polsce.

Duża ilość i różnorodność wód na obszarze województwa sprzyja bogactwu ryb, wśród których stwierdzono występowanie 45 gatunków oraz 2 gatunki minogów.

Fauna bezkręgowców w województwie podlaskim jest wciąż jeszcze nie w pełni poznana. Najliczniejszą grupę stanowią owady. Dotychczas stwierdzono obecność 9 282 gatunków.

Głównymi zagrożeniami fauny i flory są na terenach leśnych wyrąb starodrzewu i drzew dziuplastych, sadzenie monokultur, stosowanie zrębów zupełnych, spadek poziomu wód gruntowych, osuszanie, rozwój infrastruktury drogowej, rozwój zabudowy mieszkaniowej rozproszonej, a w dolinach rzek obniżenie poziomu wód gruntowych prowadzące do

Mapa 18.

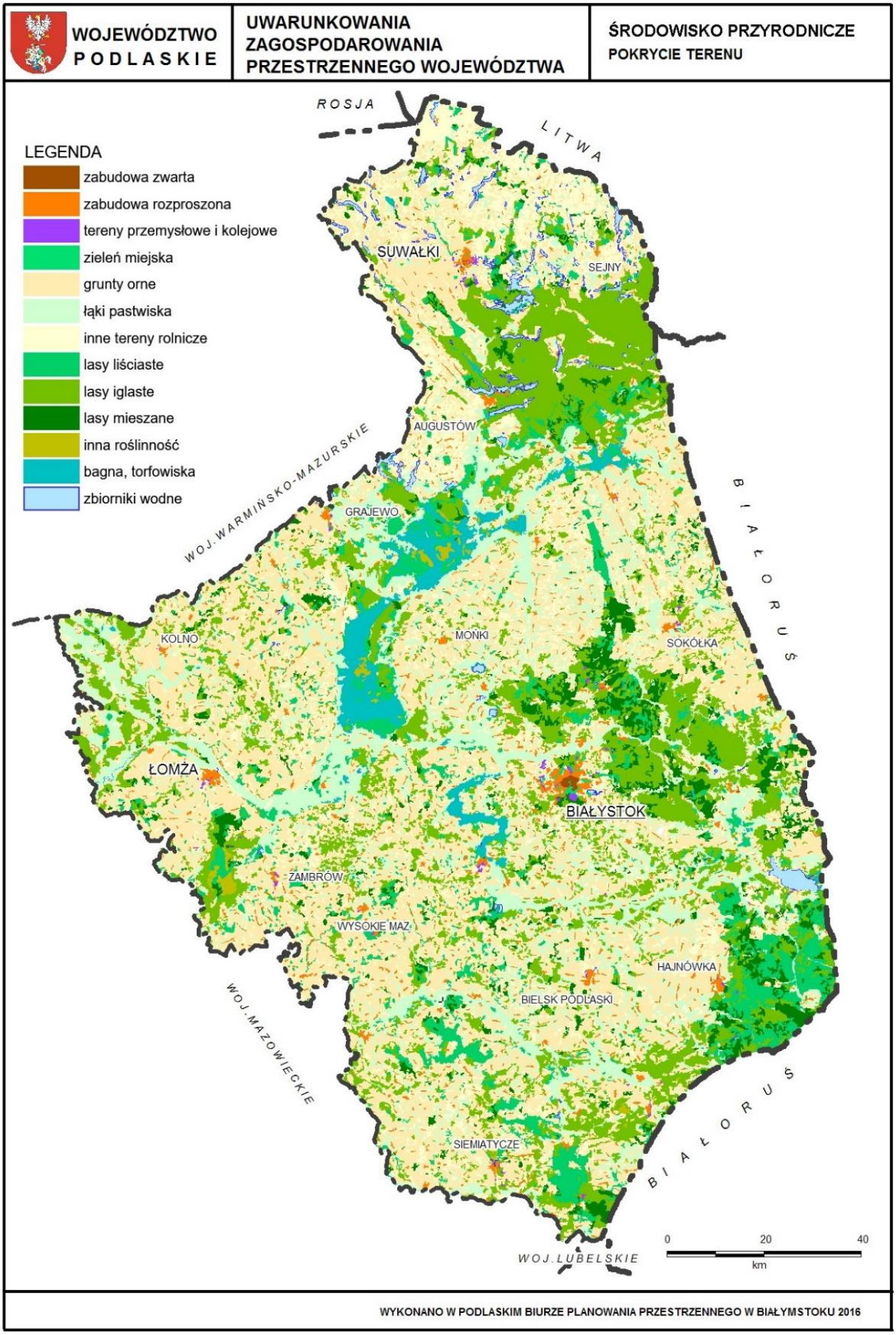
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
POKRYCIE TERENU
LEGENDA
zabudowa zwarta
zabudowa rozproszona
tereny przemysłowe i kolejowe
zieleń miejska
grunty orne
łąki pastwiska
inne tereny rolnicze
lasy liściaste
lasy iglaste
lasy mieszane
inna roślinność
bagna, torfowiska
zbiorniki wodne
ROSJA
LITWA
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
BIAŁORUŚ
KOLNO
MOŃKI
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
WOJ. MAZOWIECKIE
SIEMIATYCZE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

mineralizacji torfu, co powoduje ustępowanie roślinności typowo bagiennej, wkraczanie roślin ekspansywnych i zanik zbiorowisk pierwotnych oraz zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk powodujące ich zarastanie wyższą roślinnością.

3.7.1.7. Warunki klimatyczne

Obszar województwa podlaskiego znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Położenie w chłodnym regionie termicznym Polski sprawia, że średnie roczne wartości temperatury powietrza (6,8°C w Białymstoku) są o 3-4°C niższe niż na zachodnich krańcach Polski. W Wiżajnach k. Suwałk znajduje się biegun zimna w Polsce.

Średnia suma opadu rocznego wynosi 593 mm, przy maksimum – ponad 650 mm w okolicach Wiżajn i minimum – poniżej 550 mm w okolicach Łomży. Pokrywa śnieżna występuje od początku listopada do końca kwietnia, a najdłużej śnieg zalega w rejonie Suwałk, średnio 90 dni w roku.

Obszar Suwalszczyzny zaliczany jest do terenów o największej częstości występowania wiatru z porywami pojawiającymi się głównie w sezonie zimowym, ze zwiększoną częstością cyklonalnej cyrkulacji zachodniej.

Okres wegetacyjny wynosi od poniżej 200 dni w północnej części regionu do około 210 dni w pasie gmin położonych przy zachodniej granicy województwa.

3.7.2. Obszary ochrony przyrody

Obszary chronione na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody zajmują powierzchnię 645 058,3 ha, co stanowi 32,0% ogólnej powierzchni województwa. Na jednego mieszkańca województwa przypada 5 411,9 m^2 terenów chronionych (w kraju odpowiednio 32,5% i 2 634 m^2) – dane nie uwzględniają sieci Natura 2000.

3.7.2.1. Parki narodowe

Na obszarze województwa podlaskiego są cztery parki narodowe, zajmujące łącznie powierzchnię 92 169,20 ha, w tym:

a) ***Białowieski Park Narodowy*** o powierzchni 10 517,27 ha obejmuje Park Pałacowy – 47,77 ha oraz Ośrodek Hodowli Żubrów z Rezerwatem Hodowlanym Żubrów i Rezerwatem Pokazowym Zwierząt. Został on uznany przez UNESCO za Światowy Rezerwat Biosfery i wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Ludzkości,

b) ***Wigierski Park Narodowy*** o powierzchni 15 078, 90 ha obejmuje swym zasięgiem fragment Pojezierza Wschodniosuwalskiego oraz fragment Równiny Augustowskiej. Jezioro Wigry jako pierwsze w świecie zostało objęte programem patronackim Międzynarodowego Towarzystwa Limnologicznego,

c) ***Biebrzański Park Narodowy*** o powierzchni 59 233 ha jest największym obszarowo parkiem narodowym w Polsce. Jest on wpisany na listę obiektów chronionych konwencją z Ramsar oraz ma rekomendację Komisji Parków Narodowych i Obszarów Chronionych IUCN, a także Federacji Parków Narodowych i Parków Natury Europy do uznania za Obiekt Dziedzictwa Światowego,

d) ***Narwiański Park Narodowy*** o powierzchni 7 350 ha obejmuje bagienną dolinę Narwi z silnie rozbudowanym systemem koryt rzecznych – tzw. „Polską Amazonię". Walory przyrodnicze Parku – to unikatowy ekosystem doliny oraz różnorodne zespoły roślin i zwierząt.

3.7.2.2. Rezerwaty przyrody

W granicach województwa są 93 rezerwaty przyrody o łącznej powierzchni 23 591,7 ha. Różnorodność tworów i składników przyrody ożywionej i nieożywionej sprawia, że jest

wśród nich: rezerwatów leśnych – 55, faunistycznych – 10, torfowiskowych – 9, florystycznych – 7, krajobrazowych – 4, wodnych i geologicznych – 7 oraz jeden stepowy.

3.7.2.3. Parki krajobrazowe

W województwie podlaskim występują trzy parki krajobrazowe o łącznej powierzchni 88 084,5 ha, w tym:

a) ***Suwalski Park Krajobrazowy*** o powierzchni 6 6284, 0 ha. Celem utworzenia Parku jest zachowanie unikalnego, młodoglacjalnego krajobrazu północno-wschodniej Polski, rozpościerającego się wokół jeziora Hańcza i zagłębienia Szeszupy,

b) ***Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej*** o powierzchni 74 447,0 ha obejmuje swoimi granicami przeważającą część Puszczy Knyszyńskiej – jednego z najlepiej zachowanych kompleksów leśnych w Polsce,

c) ***Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi*** o powierzchni 7 353,5 ha ma na celu ochronę wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych występujących na przełomowym odcinku doliny Narwi od Bronowa do Łomży.

Zagrożeniami dla funkcjonowania parków narodowych, rezerwatów i parków krajobrazowych są w szczególności:

- fragmentacja powierzchni większych obszarów ciągami infrastruktury transportowej z narastającymi potokami ruchu w parkach narodowych i parkach krajobrazowych,
- żywiołowy rozwój budownictwa rekreacyjnego, w tym bez pełnego wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną, w parkach krajobrazowych,
- brak właściwej dla obszarów bagiennych gospodarki rolnej (wykaszanie) w parkach narodowych,
- niewłaściwe regulacje stosunków wodnych w parkach.

3.7.2.4. Obszary chronionego krajobrazu

W województwie podlaskim wyznaczono 13 obszarów prawnie chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni 460 076, 70 ha. Na pograniczu województwa podlaskiego i Republiki Białorusi funkcjonuje Transgraniczny Obiekt Dziedzictwa Światowego obejmujący Białowieski Park Narodowy oraz część Państwowego Parku Narodowego „Białowieżskaja Puszcza".

3.7.2.5. Obszary Natura 2000

W województwie podlaskim jest 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) wyznaczonych na podstawie Dyrektywy Rady 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa o łącznej powierzchni 579 400 ha, które wymieniono w tabeli 6.

Tab. 6. Obszary specjalne ochrony ptaków

Bagienna Dolina Narwi PLB 200001	Dolina Górnej Narwi PLB 200007
Puszcza Augustowska PLB 200002	Przełomowa Dolina Narwi PLB 200008
Puszcza Knyszyńska PLB 200003	Puszcza Białowieska PLC 200004
Dolina Górnego Nurca PLB 200004	Dolina Dolnego Bugu PLB 140001
Bagno Wizna PLB 200005	Dolina Dolnej Narwi PLB 140014
Ostoja Biebrzańska PLB 200006	Puszcza Piska PLB 280008

Źródło: RDOŚ w Białymstoku

Dodatkowo wyodrębnione zostały 24 projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) o łącznej powierzchni 543 673,40 ha, które **Decyzją Komisji Europejskiej z dnia**

16.11.2012 roku uznane zostały za **obszary mające znaczenie dla Wspólnoty, wymienione w tabeli 7.**

Tab. 7. Projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk

Torfowiska Gór Sudawskich PLH 200017	Ostoja Narwiańska PLH 200024
Dolina Szeszupy PLH 200016	Ostoja Knyszyńska PLH 200006
Ostoja Suwalska PLH 200003	Czerwony Bór PLH 200018
Jeleniewo PLH 200001	Narwiańskie Bagna PLH 200002
Dolina Górnej Rospudy PLH 200022	Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH 200010
Ostoja Wigierska PLH 200004	Puszcza Białowieska PLC 200004
Pojezierze Sejneńskie PLH 200007	Murawy w Haćkach PLH 200015
Ostoja Augustowska PLH 200005	Jelonka PLH 200019
Dolina Biebrzy PLH 200008	Ostoja w Dolinie Górnego Nurca PLH 200021
Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH 200020	Ostoja Nadbużańska PLH 140011
Dolina Pisy PLH 200023	Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego PLH 200014
Sasanki w Kalimagach PLH 200025	Źródliska Wzgórz Sokólskich PLH 200026

Źródło: RDOŚ w Białymstoku

Duża część obszarów OSO i projektowanych SOO pokrywa się wzajemnie oraz z obszarami o innym statusie ochronnym (parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu – około 67,3%, a uwzględniając otuliny parków – około 90,0%).

3.7.2.6. Pozostałe formy ochrony przyrody

W granicach województwa występują 1 993 pomniki przyrody, 271 użytków ekologicznych, 2 stanowiska dokumentacyjne oraz 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: w Czyżewie, w Szepietowie Wawrzyńcach i Mielniku.

Mapa 19.

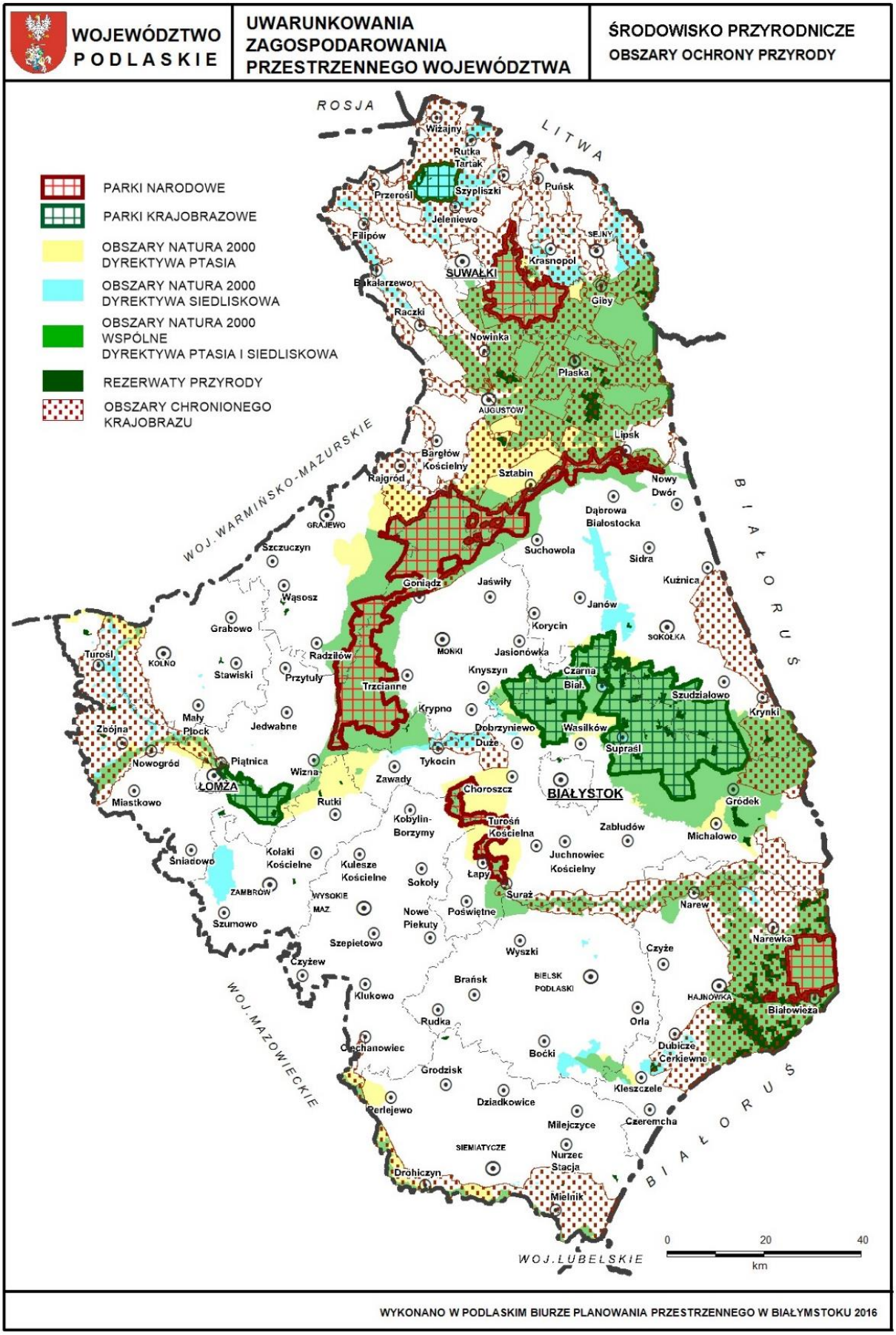
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
OBSZARY OCHRONY PRZYRODY
PARKI NARODOWE
PARKI KRAJOBRAZOWE
OBSZARY NATURA 2000 DYREKTYWA PTASIA
OBSZARY NATURA 2000 DYREKTYWA SIEDLISKOWA
OBSZARY NATURA 2000 WSPÓLNE DYREKTYWA PTASIA I SIEDLISKOWA
REZERWATY PRZYRODY
OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU
ROSJA
LITWA
BIAŁORUS
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
BIAŁYSTOK
ŁOMŻA
SOKÓŁKA
BIELSK PODLASKI
Wizajny
Rutka Tartak
Przerośl
Szypliszki
Puńsk
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
Bakałarzewo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
Lipsk
Bargłów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Kuźnica
Goniądz
Jaświły
Janów
Wąsosz
Grabowo
Korycin
Turośl
KOLNO
MONKI
Jasionówka
Radziłów
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Szudziałowo
Krynki
Krypno
Mały Płock
Zbójna
Jedwabne
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Supraśl
Nowogród
Piątnica
Wizna
Tykocin
Zawady
Choroszcz
Gródek
Miastkowo
Rutki
Kobylin-Borzymy
Turośń Kościelna
Zabłudów
Michałowo
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Juchnowiec Kościelny
Sokoły
Łapy
Suraż
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
Nowe Piekuty
Poświętne
Narew
Szumowo
Szepietowo
Wyszki
Narewka
Czyżew
Czyże
Brańsk
Klukowo
HAJNÓWKA
Białowieża
Rudka
Orla
Czechanowiec
Boćki
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
Kleszczele
Dziadkowice
Perlejewo
Milejczyce
Czeremcha
SIEMIATYCZE
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 20.

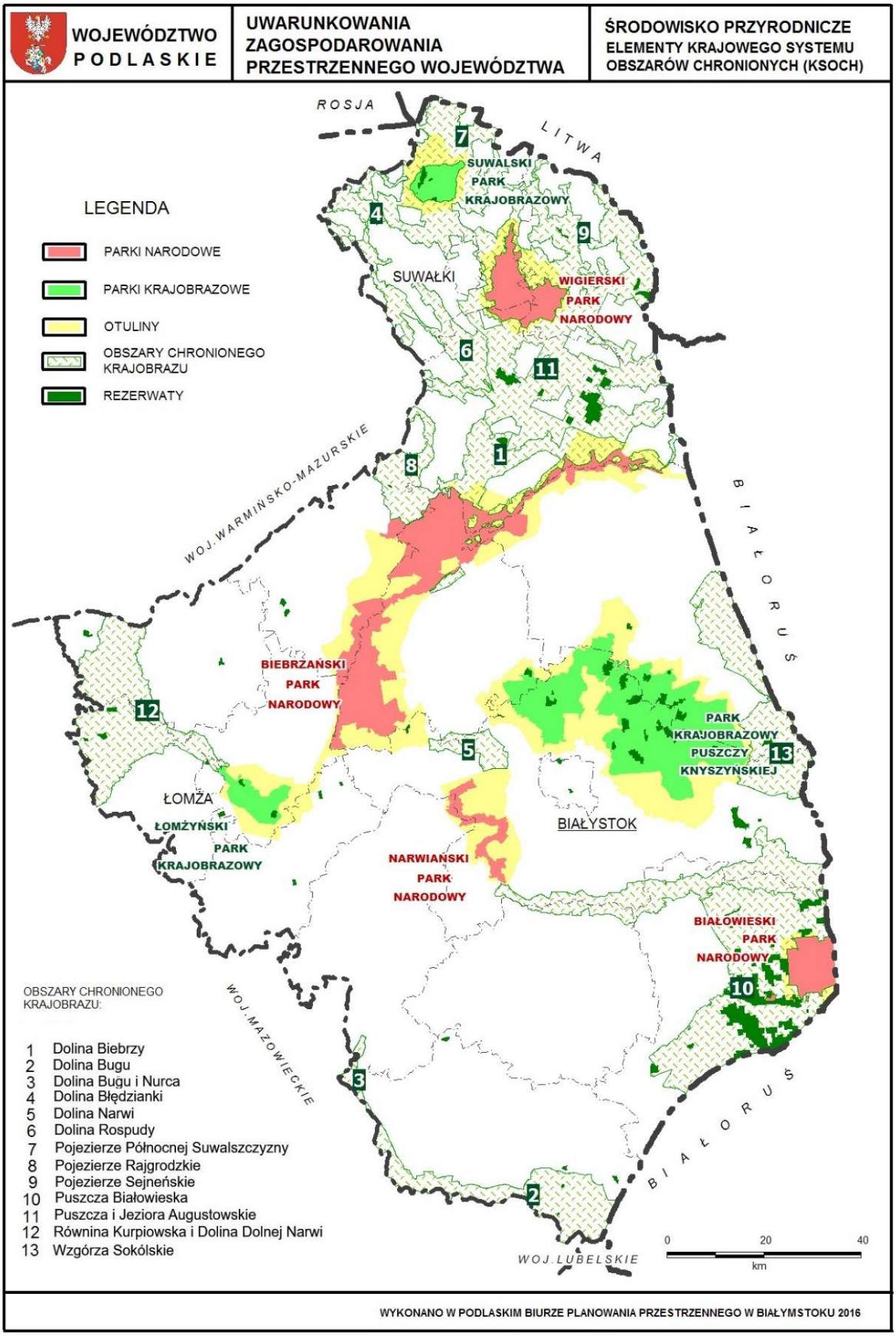
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
ELEMENTY KRAJOWEGO SYSTEMU OBSZARÓW CHRONIONYCH (KSOCH)
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
BIAŁORUŚ
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
PARKI NARODOWE
PARKI KRAJOBRAZOWE
OTULINY
OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU
REZERWATY
SUWALSKI PARK KRAJOBRAZOWY
WIGIERSKI PARK NARODOWY
BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY
PARK KRAJOBRAZOWY PUSZCZY KNYSZYŃSKIEJ
ŁOMŻYŃSKI PARK KRAJOBRAZOWY
NARWIAŃSKI PARK NARODOWY
BIAŁOWIESKI PARK NARODOWY
SUWAŁKI
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU:
1 Dolina Biebrzy
2 Dolina Bugu
3 Dolina Bugu i Nurca
4 Dolina Błędzianki
5 Dolina Narwi
6 Dolina Rospudy
7 Pojezierze Północnej Suwalszczyzny
8 Pojezierze Rajgrodzkie
9 Pojezierze Sejneńskie
10 Puszcza Białowieska
11 Puszcza i Jeziora Augustowskie
12 Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi
13 Wzgórza Sokólskie
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 21.

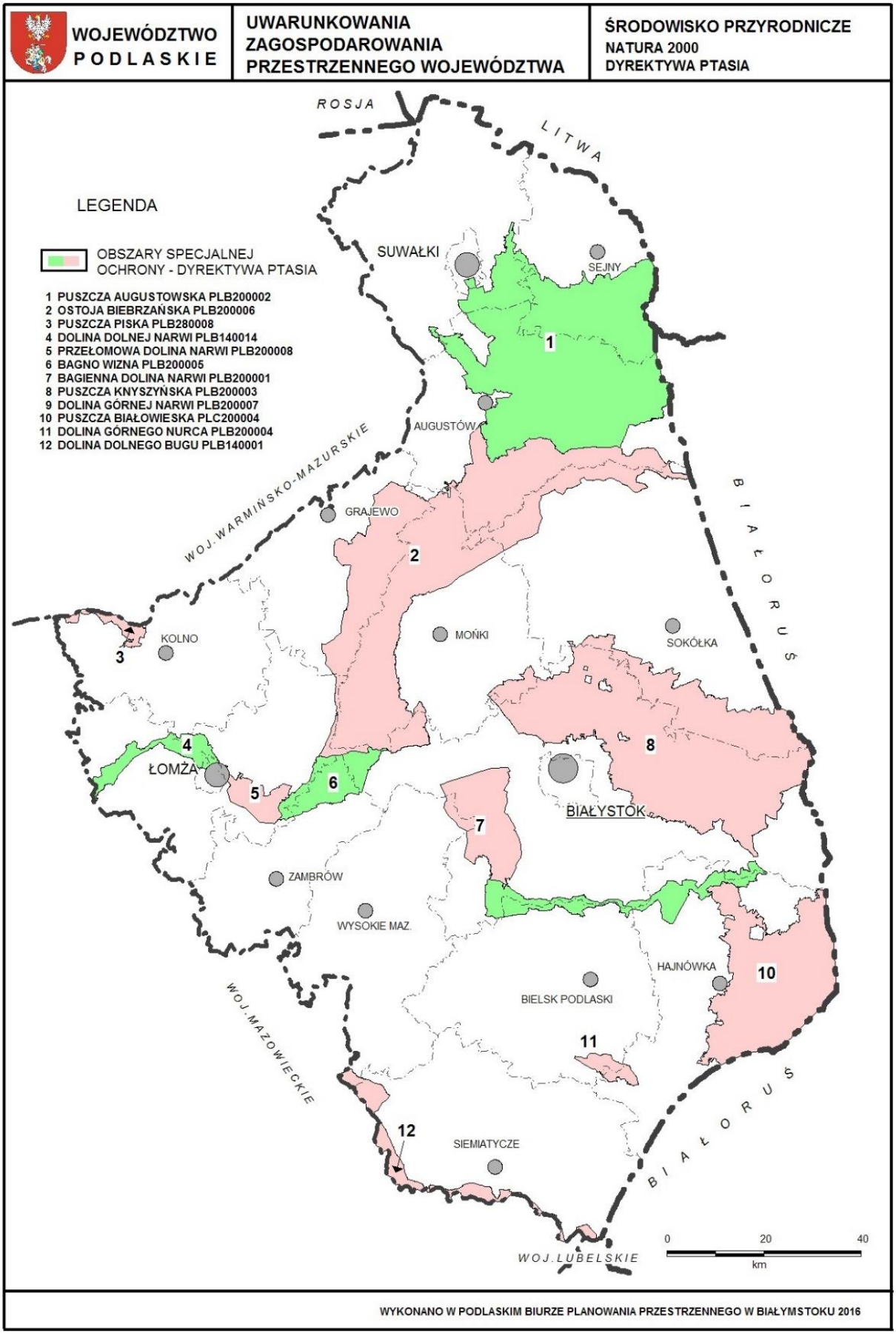
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
NATURA 2000
DYREKTYWA PTASIA
ROSJA
LITWA
LEGENDA
OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY - DYREKTYWA PTASIA
1 PUSZCZA AUGUSTOWSKA PLB200002
2 OSTOJA BIEBRZAŃSKA PLB200006
3 PUSZCZA PISKA PLB280008
4 DOLINA DOLNEJ NARWI PLB140014
5 PRZEŁOMOWA DOLINA NARWI PLB200008
6 BAGNO WIZNA PLB200005
7 BAGIENNA DOLINA NARWI PLB200001
8 PUSZCZA KNYSZYŃSKA PLB200003
9 DOLINA GÓRNEJ NARWI PLB200007
10 PUSZCZA BIAŁOWIESKA PLC200004
11 DOLINA GÓRNEGO NURCA PLB200004
12 DOLINA DOLNEGO BUGU PLB140001
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
KOLNO
MOŃKI
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
SIEMIATYCZE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 22.

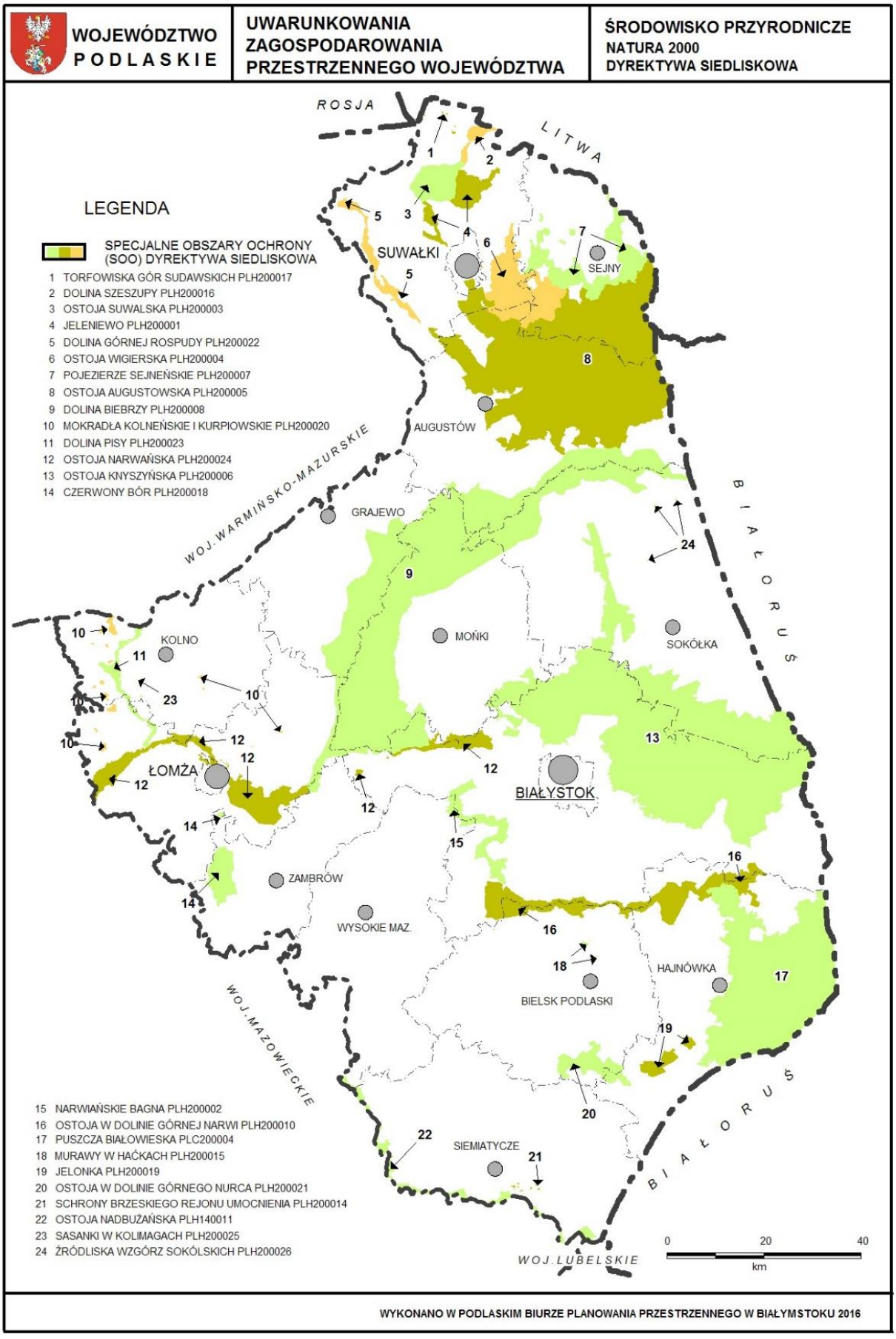
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
NATURA 2000
DYREKTYWA SIEDLISKOWA
ROSJA
LITWA
LEGENDA
SPECJALNE OBSZARY OCHRONY (SOO) DYREKTYWA SIEDLISKOWA
1 TORFOWISKA GÓR SUDAWSKICH PLH200017
2 DOLINA SZESZUPY PLH200016
3 OSTOJA SUWALSKA PLH200003
4 JELENIEWO PLH200001
5 DOLINA GÓRNEJ ROSPUDY PLH200022
6 OSTOJA WIGIERSKA PLH200004
7 POJEZIERZE SEJNEŃSKIE PLH200007
8 OSTOJA AUGUSTOWSKA PLH200005
9 DOLINA BIEBRZY PLH200008
10 MOKRADŁA KOLNEŃSKIE I KURPIOWSKIE PLH200020
11 DOLINA PISY PLH200023
12 OSTOJA NARWAŃSKA PLH200024
13 OSTOJA KNYSZYŃSKA PLH200006
14 CZERWONY BÓR PLH200018
15 NARWIAŃSKIE BAGNA PLH200002
16 OSTOJA W DOLINIE GÓRNEJ NARWI PLH200010
17 PUSZCZA BIAŁOWIESKA PLC200004
18 MURAWY W HAĆKACH PLH200015
19 JELONKA PLH200019
20 OSTOJA W DOLINIE GÓRNEGO NURCA PLH200021
21 SCHRONY BRZESKIEGO REJONU UMOCNIENIA PLH200014
22 OSTOJA NADBUŻAŃSKA PLH140011
23 SASANKI W KOLIMAGACH PLH200025
24 ŹRÓDLISKA WZGÓRZ SOKÓLSKICH PLH200026
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
MOŃKI
SOKÓŁKA
KOLNO
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
SIEMIATYCZE
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 23.

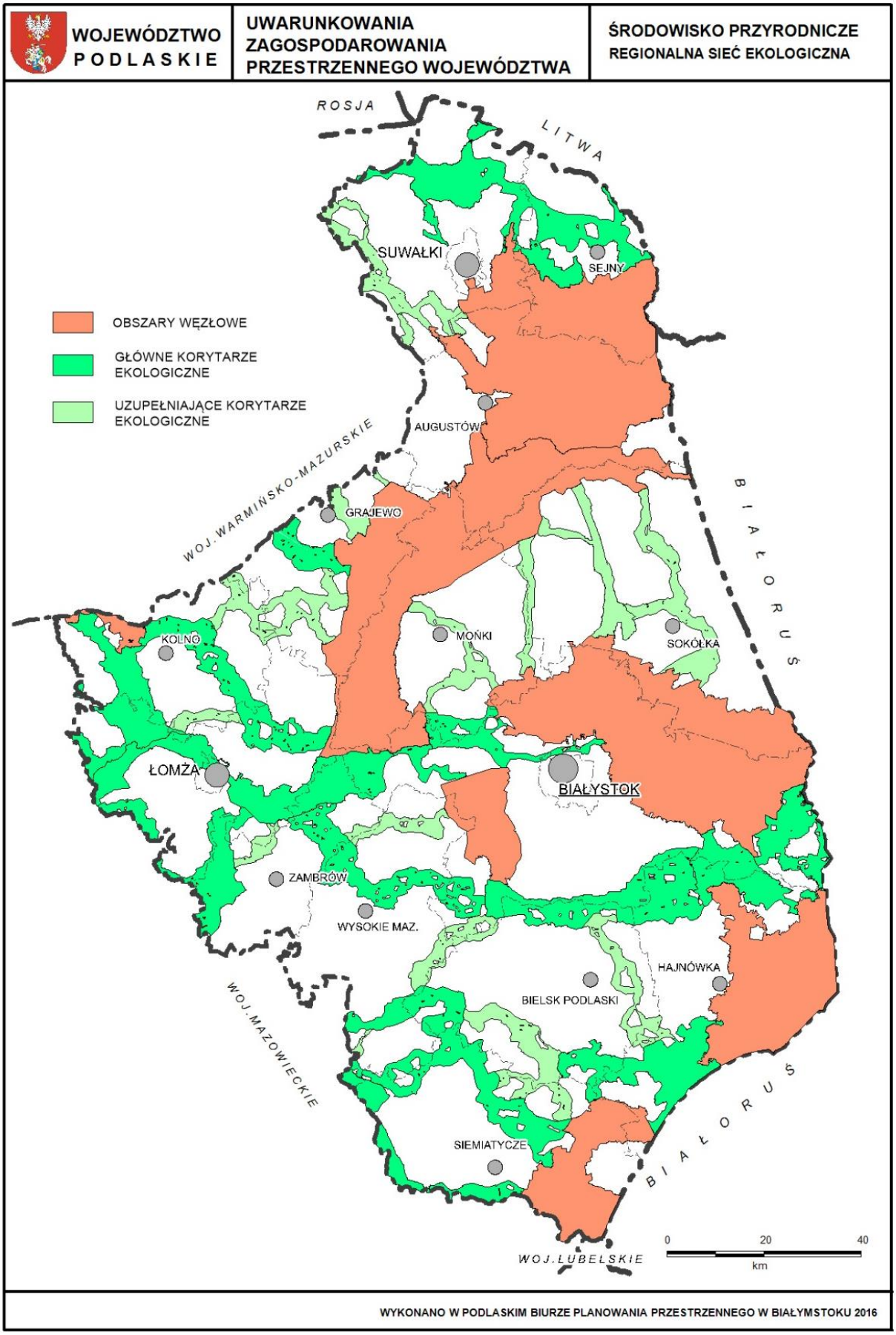
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
REGIONALNA SIEĆ EKOLOGICZNA
ROSJA
LITWA
SUWAŁKI
SEJNY
OBSZARY WĘZŁOWE
GŁÓWNE KORYTARZE EKOLOGICZNE
UZUPEŁNIAJĄCE KORYTARZE EKOLOGICZNE
AUGUSTÓW
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
GRAJEWO
BIAŁORUŚ
KOLNO
MOŃKI
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
WOJ. MAZOWIECKIE
SIEMIATYCZE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.7.3. System powiązań przyrodniczych

System przyrodniczy województwa podlaskiego obejmuje wzajemnie uzupełniające się systemy ekologiczne szczebla krajowego i europejskiego. Krajowy system obszarów chronionych (KSOCh) obejmuje łącznie 32,0% powierzchni województwa. System ten powiązany jest z Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000 obejmującą obszary specjalnej ochrony ptaków i specjalne obszary ochrony siedlisk, stanowiące 32,7% powierzchni województwa. Utrzymaniu spójności w/w elementów systemu przyrodniczego służy sieć korytarzy ekologicznych, do których należą: sieć korytarzy rzecznych, korytarze migracyjne ptaków, główne korytarze migracyjne dużych zwierząt lądowych, krajowe korytarze migracyjne, sieć zieleni przydrożnej.

Ekologiczna sieć województwa podlaskiego powinna obejmować: 7 obszarów węzłowych (elementy o znaczeniu kontynentalnym), 15 korytarzy głównych (elementy o znaczeniu kontynentalnym) oraz 13 korytarzy uzupełniających (elementy o znaczeniu krajowym).

3.7.4. Zasoby środowiska przyrodniczego

3.7.4.1. Obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin

Na obszarze województwa podlaskiego najważniejsze potencjalnie znaczenie mają złoża rud polimetalicznych w okolicach Suwałk, które z uwagi na uwarunkowania geologiczne i środowiskowe nie są eksploatowane. W okolicach Rajska stwierdzono występowanie złóż pierwiastków promieniotwórczych, a w okolicach Tajna pierwiastków ziem rzadkich. Jednak z uwagi na wymogi ochrony środowiska oraz technologię wydobycia na obecnym etapie złoża te nie są przewidywane do eksploatacji.

W wąskim pasie na północy Suwalszczyzny oraz w południowej części regionu w okolicach Siemiatycz i Bielska Podlaskiego stwierdzono występowanie potencjalnych złóż gazu łupkowego. Pozostałe kopaliny pospolite posiadają znaczenie lokalne i obejmują głównie złoża piasków i żwirów, piasków kwarcowych, surowców ilastych, torfów i kredy. Złoża udokumentowane kopalin pospolitych obejmują w szczególności:

1) **piaski i żwiry –** 680 złóż kruszywa naturalnego o łącznych zasobach ca 1 523 751 tys. ton. Złoża o największych zasobach rozpoznano w powiecie suwalskim – Potasznia I (123 328 tys. ton) oraz w powiecie sokólskim – Bobrowniki-Drahle (111 378 tys. ton) i Drahle III (77 895 tys. ton)
2) **piaski kwarcowe –** do produkcji betonów komórkowych występujące w dwóch złożach, w Osowcu i Śniadowie, o łącznych zasobach 6 889,76 tys. m^3, oraz piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej występujące w 6 złożach o łącznych zasobach 16 424,8 tys. m^3. Aktualnie eksploatowane są złoża „Mońki Żodzie i Szczebra III",
3) **surowce ilaste –** udokumentowane 23 złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej o łącznych zasobach 25 051 tys. m^3. Aktualnie eksploatowane są dwa złoża w pow. hajnowskim – Lewkowo Stare i Lewkowo Stare 3. Surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego zostały rozpoznane wstępnie (kat. C_2) – Jeżewo Stare o zasobach 5 450 tys. m^3,
4) **kreda –** udokumentowano 8 złóż kredy o łącznych zasobach 8 360 tys. ton. Jedynym eksploatowanym obecnie złożem jest w Mielnik w powiecie siemiatyckim,
5) **torfy –** w 2015 r. w województwie udokumentowanych było 13 złóż torfu o łącznych zasobach 4 644 tys. m^3. Najwięcej złóż torfu występuje w pow. białostockim – Rabinówka, Imszar II, Imszar III, oraz Dubowie w pow. sejneńskim.

3.7.4.2. Ochrona udokumentowanych złóż kopalin

Dla potrzeb eksploatacji udokumentowane złoża surowców mineralnych należy uwzględnić w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz

miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, odpowiednio zabezpieczając przed przeznaczaniem obszarów ich występowania na inne cele.

3.7.4.3. Zasoby energii odnawialnej

Poszczególne rodzaje zasobów energii odnawialnej w województwie, to:

1) **energia z biomasy**
   Z uwagi na rolniczy charakter województwa podlaskiego istnieją dobre warunki do pozyskiwania biomasy do produkcji biopaliwa stałego i gazowego.
   Największe potencjalne możliwości do uzyskiwania biogazu zarówno z fermentacji osadów z oczyszczalni komunalnych i przemysłowych (głównie mleczarskich) oraz gnojowicy mają powiaty: białostocki, łomżyński i suwalski,
2) **energia wiatrowa**
   Województwo podlaskie, według klasyfikacji przyjętej przez IMiGW w Warszawie, zgodnie z mapą „Strefy energetyczne wiatru w Polsce" (źródło: Lorenc, 2004) w podziale na 5 stref energetycznych, znajduje się: część północna w strefie I – wybitnie korzystnej, część środkowa w strefie II i III – bardzo korzystnej i korzystnej, oraz część, południowa w strefie IV – mało korzystnej. Obszar województwa, a zwłaszcza jego północna część, posiada korzystne warunki do rozwoju energetyki wiatrowej,
3) **energia słoneczna**
   Województwo posiada średnie warunki do wykorzystania energii słonecznej. Suma rocznego usłonecznienia rzeczywistego kształtuje się na poziomie 1500 godzin, a roczny potencjał energii słonecznej wynosi 900-950 kWh/m^2, przy czym w okresie zimowym około 200 kWh/m^2,
4) **energia geotermalna**
   Województwo pozbawione jest znacznych zasobów energii geotermalnej. Zaznaczają się tu wpływy dwóch okręgów geotermalnych obejmujących zaledwie kilka procent obszaru. Głębokość zalegania tych wód wynosi od 1800 do 2200 m, co powoduje, że nakłady inwestycyjne na ich wykorzystanie byłyby bardzo wysokie,
5) **energia wodna**
   Województwo podlaskie jest obszarem nizinnym i dlatego na jego terenie nie ma dużych cieków wodnych o znaczącym potencjale energetycznym. Energetyka wodna w województwie to 11 obiektów o łącznej mocy zainstalowanej zaledwie 0,74 MW, produkujących w ciągu roku 320 MWh energii elektrycznej.

Reasumując – w województwie podlaskim istnieją sprzyjające warunki do wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej na bazie surowców odnawialnych, zwłaszcza biomasy stałej, paliw ciekłych, biogazu i odpadów komunalnych. Dość korzystne warunki istnieją w zakresie wykorzystania energii wiatru, a mniejsze energii słonecznej. Nie ma natomiast korzystnych warunków do pozyskiwania energii wody, a zasobów energii geotermalnej województwo jest prawie pozbawione.

3.7.5. Zagrożenia środowiska

3.7.5.1. Zanieczyszczenia wód powierzchniowych województwa

Systematyczne zmniejszanie wielkości ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód w ostatnich latach oraz zahamowanie postępującej ich degradacji jest uwarunkowane m.in. upadkiem szeregu dużych zakładów przemysłowych oraz zmniejszeniem wielkości produkcji i zmianami profilu produkcji. Na obniżenie ilości wytwarzanych ścieków znaczny wpływ ma także ograniczenie wodochłonności i modernizacja procesów produkcyjnych, modernizacja i budowa oczyszczalni ścieków oraz zwiększenie efektywności procesów oczyszczania. Realizacja tych działań przyniosła efekty w postaci zmniejszenia wielkości ładunków odprowadzanych do wód.

Mapa 24.

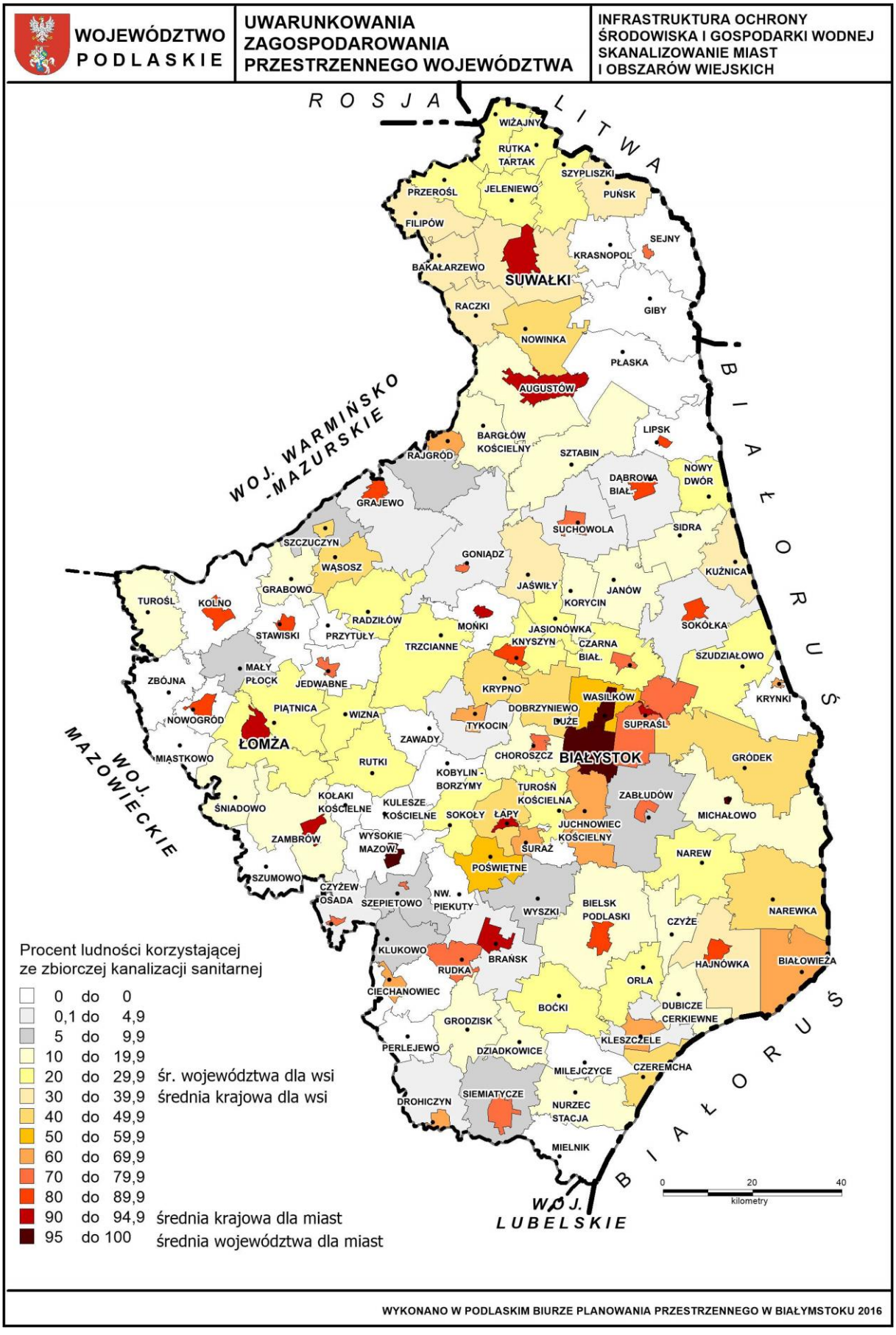
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ SKANALIZOWANIE MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO -MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
WIŻAJNY
RUTKA TARTAK
SZYPLISZKI
PRZEROŚL
JELENIEWO
PUŃSK
FILIPÓW
SEJNY
KRASNOPOL
BAKAŁARZEWO
SUWAŁKI
RACZKI
GIBY
NOWINKA
PŁASKA
AUGUSTÓW
LIPSK
BARGŁÓW KOŚCIELNY
RAJGRÓD
SZTABIN
NOWY DWÓR
DĄBROWA BIAŁ.
GRAJEWO
SUCHOWOLA
SIDRA
SZCZUCZYN
GONIĄDZ
WĄSOSZ
KUŹNICA
GRABOWO
JAŚWIŁY
JANÓW
TUROŚL
KOLNO
KORYCIN
RADZIŁÓW
MOŃKI
SOKÓŁKA
STAWISKI
PRZYTUŁY
JASIONÓWKA
TRZCIANNE
KNYSZYN
CZARNA BIAŁ.
SZUDZIAŁOWO
MAŁY PŁOCK
ZBÓJNA
JEDWABNE
KRYPNO
WASILKÓW
KRYNKI
PIĄTNICA
DOBRZYNIEWO DUŻE
NOWOGRÓD
WIZNA
TYKOCIN
SUPRAŚL
ŁOMŻA
ZAWADY
CHOROSZCZ
BIAŁYSTOK
GRÓDEK
MIĄSTKOWO
RUTKI
KOBYLIN - BORZYMY
TUROŚŃ KOŚCIELNA
ZABŁUDÓW
KOŁAKI KOŚCIELNE
KULESZE KOŚCIELNE
SOKOŁY
ŁAPY
JUCHNOWIEC KOŚCIELNY
MICHAŁOWO
ŚNIADOWO
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOW.
ŚURAŻ
NAREW
POŚWIĘTNE
SZUMOWO
CZYŻEW GOŚADA
SZEPIETOWO
NW. PIEKUTY
WYSZKI
BIELSK PODLASKI
CZYŻE
NAREWKA
KLUKOWO
BRAŃSK
RUDKA
HAJNÓWKA
BIAŁOWIEŻA
ORLA
CIECHANOWIEC
BOĆKI
DUBICZE CERKIEWNE
GRODZISK
KLESZCZELE
PERLEJEWO
DZIADKOWICE
MILEJCZYCE
CZEREMCHA
SIEMIATYCZE
DROHICZYN
NURZEC STACJA
MIELNIK
0 20 40
kilometry
Procent ludności korzystającej ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej
0 do 0
0,1 do 4,9
5 do 9,9
10 do 19,9
20 do 29,9
30 do 39,9
40 do 49,9
50 do 59,9
60 do 69,9
70 do 79,9
80 do 89,9
90 do 94,9
95 do 100
śr. województwa dla wsi
średnia krajowa dla wsi
średnia krajowa dla miast
średnia województwa dla miast
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 25.

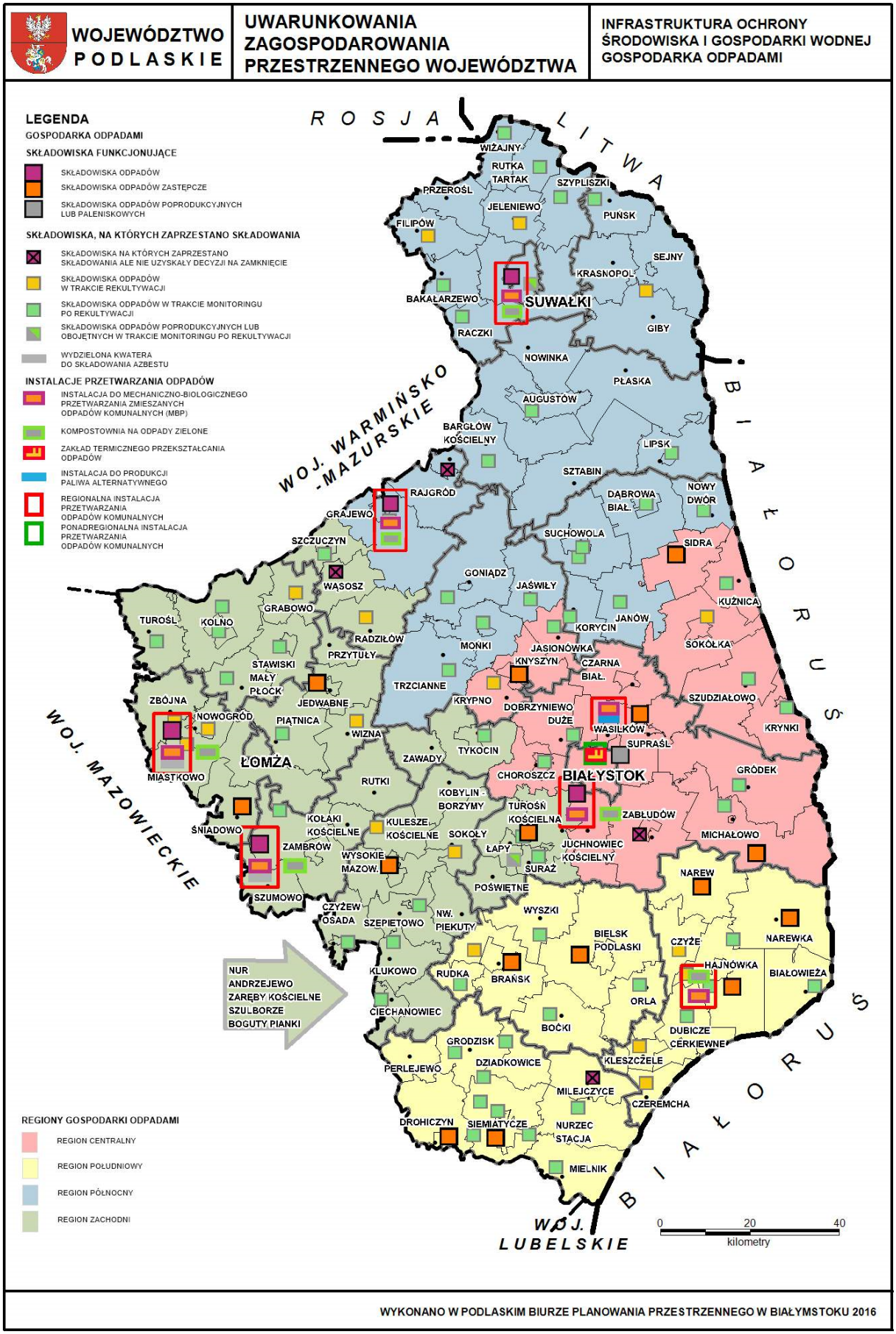
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ GOSPODARKA ODPADAMI
LEGENDA
GOSPODARKA ODPADAMI
SKŁADOWISKA FUNKCJONUJĄCE
SKŁADOWISKA ODPADÓW
SKŁADOWISKA ODPADÓW ZASTĘPCZE
SKŁADOWISKA ODPADÓW POPRODUKCYJNYCH LUB PALENISKOWYCH
SKŁADOWISKA, NA KTÓRYCH ZAPRZESTANO SKŁADOWANIA
SKŁADOWISKA NA KTÓRYCH ZAPRZESTANO SKŁADOWANIA ALE NIE UZYSKAŁY DECYZJI NA ZAMKNIĘCIE
SKŁADOWISKA ODPADÓW W TRAKCIE REKULTYWACJI
SKŁADOWISKA ODPADÓW W TRAKCIE MONITORINGU PO REKULTYWACJI
SKŁADOWISKA ODPADÓW POPRODUKCYJNYCH LUB OBOJĘTNYCH W TRAKCIE MONITORINGU PO REKULTYWACJI
WYDZIELONA KWATERA DO SKŁADOWANIA AZBESTU
INSTALACJE PRZETWARZANIA ODPADÓW
INSTALACJA DO MECHANICZNO-BIOLOGICZNEGO PRZETWARZANIA ZMIESZANYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH (MBP)
KOMPOSTOWNIA NA ODPADY ZIELONE
ZAKŁAD TERMICZNEGO PRZEKSZTAŁCANIA ODPADÓW
INSTALACJA DO PRODUKCJI PALIWA ALTERNATYWNEGO
REGIONALNA INSTALACJA PRZETWARZANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH
PONADREGIONALNA INSTALACJA PRZETWARZANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH
REGIONY GOSPODARKI ODPADAMI
REGION CENTRALNY
REGION POŁUDNIOWY
REGION PÓŁNOCNY
REGION ZACHODNI
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
NUR
ANDRZEJEWO
ZARĘBY KOŚCIELNE
SZULBORZE
BOGUTY PIANKI
0 20 40
kilometry
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 26.

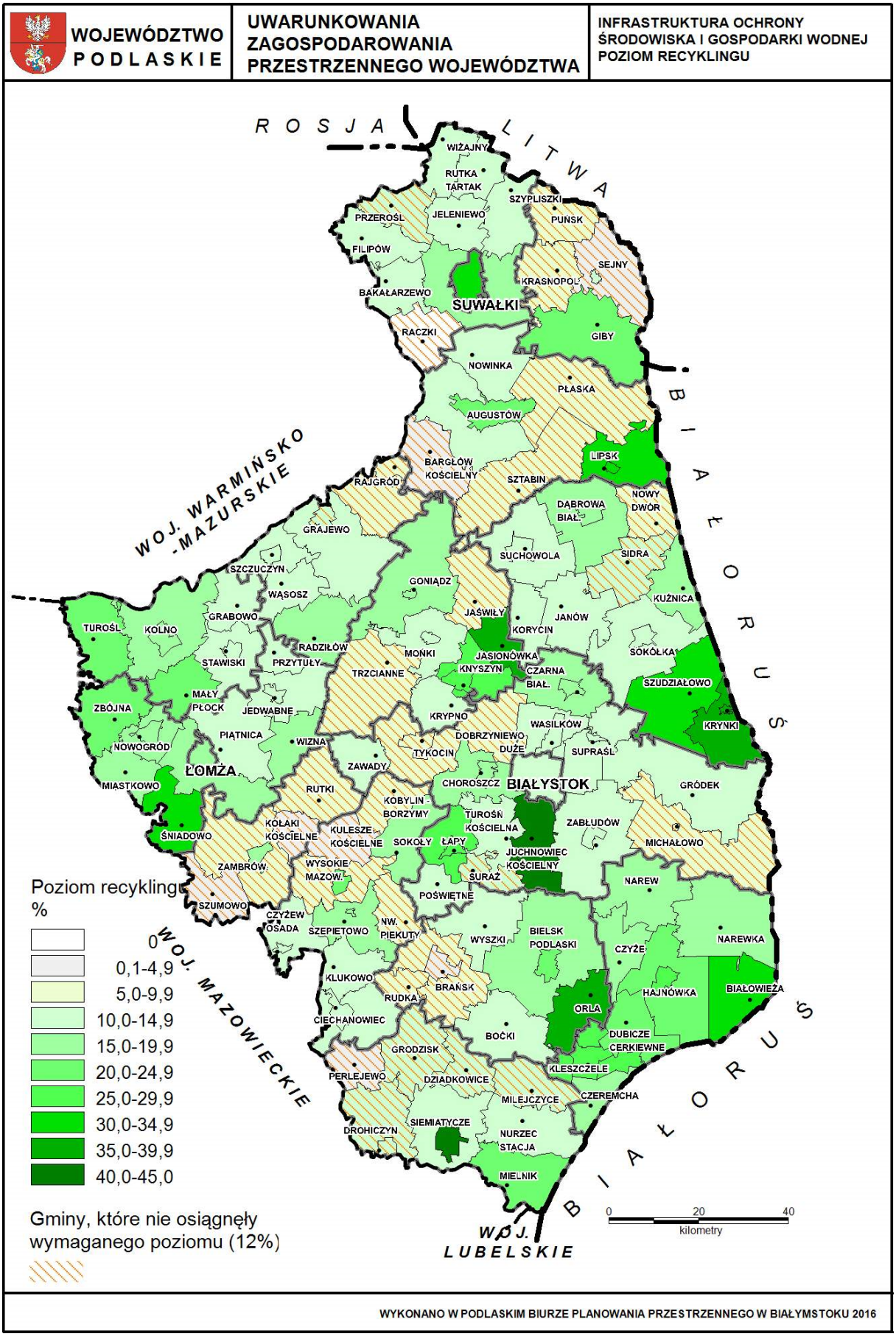
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ
POZIOM RECYKLINGU
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
BIAŁYSTOK
ŁOMŻA
Poziom recyklingu %
0
0,1-4,9
5,0-9,9
10,0-14,9
15,0-19,9
20,0-24,9
25,0-29,9
30,0-34,9
35,0-39,9
40,0-45,0
Gminy, które nie osiągnęły wymaganego poziomu (12%)
0
20
40
kilometry
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

W okresie 2010-2012 zmniejszeniu uległ ładunek BZT5 o około 40,9%. W analogicznym okresie zmniejszeniu uległy także ładunki CHZT o 24,5% i zawiesin o ponad 60,9%. Mimo tego w latach 2010-2014 stwierdzono występowanie eutrofizacji wód powierzchniowych wywołanej zrzutem ścieków komunalnych w punktach pomiarowych wskazanych na rysunku 2 – uwarunkowania ekofizjograficzne.

Istotnym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych jest rolnictwo, które na terenach rolnych powoduje niekontrolowane spływy powierzchniowe substancji nawozowych i środków chemicznych. W latach 2010-2015 w województwie podlaskim dokonano oceny jakości 93 jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp), w wyniku której określono:

1) **stan ekologiczny wód płynących**, w tym:
   a) wody o dobrym stanie ekologicznym (II klasa) w 12 jcwp,
   b) wody o umiarkowanym stanie ekologicznym (III klasa) w 51 jcw,
   c) stan ekologiczny słaby (IV klasa) w 23 jcw,
   d) stan ekologiczny zły (V klasa) w 7 jcw.

   Na niezadowalający stan ekologiczny wód (poniżej stanu dobrego) wpłynęły głównie: ponadnormatywne stężenia OWO (ogólny węgiel organiczny), pięciodobowe zapotrzebowanie tlenu (BZT_5), chemiczne zapotrzebowanie tlenu (ChZT) oraz stężenia azotu amonowego, azotu Kjeldahla, fosforu ogólnego i fenoli lotnych,
2) **klasyfikacje stanu chemicznego wód,** w tym:
   a) wody o dobrym stanie chemicznym stwierdzone w 58 jcw na 74 badane jednolite części wód rzek,
   b) wody o stanie chemicznym poniżej dobrego odnotowane w 16 jcw na 74 badane.

O nieosiągnięciu stanu dobrego najczęściej decydowało ponadnormatywne stężenie sumy benzo(b)perylenu i indeno(1,2,3-cd)pirenu. Notowano także pojedyncze przypadki przekroczenia wartości dopuszczalnej stężenia rtęci, sumy benzo(b)fluorantenu i benzo(k)fluorantenu oraz benzo(a)pirenu.

Ogólny stan czystości wód większości zbadanych wód jezior wykazywał stan dobry. Wody najwyższej jakości występowały w Hańcza, Wigry, Busznica, Garbaś, Sajno, Miałkie, Blizno, Gaładuś, Pierty, Szelment Mały, Szelment Wielki, Białe Augustowskie, Białe (Białowiersnie), Necko i Zelwa.

3.7.5.2. Jakość wód podziemnych w województwie

Poziomy wodonośne wrażliwe na zanieczyszczenia z powierzchni terenu zajmują prawie 8% jego obszaru, umiarkowanie wrażliwe 71%, natomiast pozostałe 21%, to poziomy dość dobrze izolowane. Działalność gospodarcza związana z ingerencją w obieg wód wywiera wpływ na jakość i ilość zasobów wód podziemnych. Dużym zagrożeniem dla środowiska wodnego są także ścieki bytowe z gospodarstw rolnych, gromadzone w nieszczelnych szambach.

W 2012 r. w województwie monitoring diagnostyczny zrealizowany został w 44 punktach kontrolno-pomiarowych. Badania te pozwoliły stwierdzić, że 93% JCWP reprezentuje dobry stan chemiczny (I, II i III kl.), w 7% – słaby (IV i V klasa). Nie stwierdzono wód o złej jakości (V kl.)

Obecnie na terenie województwa prowadzony jest monitoring wód podziemnych na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami pochodzącymi ze składowisk.

Badania objęły 73 obiekty i wykazały :

a) Stan dobry wód pobranych przy 26 składowiskach,
b) Stan słaby wód pobrany przy 15 składowiskach,
c) Zróżnicowaną jakość wód prbranych przy 17 składowiskach,
d) Brak możliwości oceny wód pobranych przy 15 składowiskach

Szczególnie wrażliwe na zanieczyszczenia sanitarne są:

a) zasobowe obszary ujęć komunalnych,
b) GZWP.

3.7.5.3. Zanieczyszczenia powietrza

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu.

Województwo, podobnie jak cała Polska, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza, co sprzyja napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych w Polsce i Europie.

Do substancji mających największy udział w emisji zanieczyszczeń z procesów spalania energetycznego należą: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pyły. Pozostałe rodzaje zanieczyszczeń emitowane z zakładów przemysłowych zlokalizowanych w województwie wynikają z rodzaju produkcji i stosowanej technologii.

Duży udział w ogólnym bilansie zanieczyszczeń w obszarze województwa ma trudny do oszacowania i nieujmowany w danych statystycznych sektor tzw. niskiej emisji ze źródeł małych i niezorganizowanych, do których zalicza się głównie paleniska domowe, małe kotłownie, obiekty rzemieślniczo-usługowe oraz sektor transportu kołowego.

Największe zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w województwie występują w aglomeracji białostockiej, Łomży, Suwałkach i Grajewie, gdzie ich głównymi źródłami są miejskie przedsiębiorstwa energetyki cieplnej oraz ewidencjonowane w WIOŚ zakłady szczególnie uciążliwe. W Strefie Podlaskiej i Aglomeracji Białostockiej stwierdzono okresowe wysokie wartości stężeń pyłu PM10. Obszarem przekroczeń pyłu zawieszonego PM2,5 jest miasto Łomża oraz centra większych miast Strefy Podlaskiej.

W 2015 r. odnotowano przekroczenia poziomu docelowego benzo(a) pirenu w strefie Aglomeraca Białostocka oraz w Strefie Podlaskiej – obszary przekroczeń to w głównej mierze wszystkie miasta powiatowe województwa. Pomimo wymienionych problemów, ocena wskazuje, że województwo jest częścią kraju o najwyższych standardach jakościowych powietrza. Mimo tego stanu, powinny być prowadzone w dalszym ciągu działania zmniejszające poziom emisji zanieczyszczeń powietrza w przemyśle, energetyce i komunikacji, z priorytetem największych miast i ośrodków rekreacji.

3.7.5.4. Zagrożenia klimatu akustycznego

Hałas jest jednym z czynników mających duży wpływ na życie i zdrowie ludzi, oddziałujący zarówno na sferę psychiczną, jak i sprawność fizyczną człowieka.

Do najważniejszych czynników mających wpływ na akustykę województwa podlaskiego zaliczyć należy, komunikację drogową, w niewielkim stopniu komunikację kolejową i lotniczą oraz hałas przemysłowy, których uciążliwość ma charakter lokalny o stosunkowo niedużym zasięgu. Do poszczególnych rodzajów hałasu należą:

1) hałas drogowy

Hałas drogowy jest obecnie najpowszechniejszym i najbardziej uciążliwym źródłem hałasu w środowisku zurbanizowanym, wykazującym stałą tendencję wzrostową. Na podstawie systematycznych pomiarów natężenia hałasu stwierdzono, że dla zabudowy mieszkaniowej najbardziej uciążliwe są przekroczenia występujące w porze nocnej, które dochodzą do 13 dB (Szypliszki).

Ponadnormatywne zagrożenia hałasem drogowym wynikają z:

a) ruchu ciężkiego tranzytowego przez jednostki osadnicze nieposiadające obwodnic,
b) złych parametrów technicznych układów ulicznych,
c) przebiegu dużych potoków ruchu ulicznego z zespołów zabudowy mieszkaniowej,
d) zbyt małego udziału komunikacji zbiorowej w przewozach pasażerskich w miastach,
e) małego udziału kolei w przewozach towarowych,

2) **hałas kolejowy**
   Hałas kolejowy w województwie, z uwagi na małą gęstość sieci kolejowej oraz natężenia ruchu, posiada niewielkie znaczenie i od kilkunastu lat wykazuje na części tras tendencję spadkową. Największe zagrożenie hałasem kolejowym występuje na trasie Warszawa – Białystok oraz na odcinkach przebiegu linii kolejowych przez obszary parków narodowych i krajobrazowych Białystok – Sokółka – Augustów i Białystok – Grajewo. Zagrożenie hałasem kolejowym jest w szczególności wynikiem przestarzałej infrastruktury i taboru, braku stosowania zabezpieczeń technicznych oraz odpowiednich rozwiązań planistycznych w otoczeniu tras kolejowych w miastach i ich obszarach funkcjonalnych,
3) **hałas lotniczy**
   W województwie podlaskim funkcjonują jedynie dwa lotniska sportowo-sanitarne, na Krywlanach w Białymstoku i w Suwałkach. W Łomży znajduje się lądowisko sanitarne przy szpitalu wojewódzkim oraz lądowisko sportowe nad Narwią.
   Hałas lotniczy w województwie podlaskim, ze względu na rodzaj lotnisk i lądowisk, typ samolotów oraz innych statków powietrznych, jest niewielki i posiada lokalny charakter. W otoczeniu żadnego z lotnisk nie ustanowiono formalnie obszaru ograniczonego użytkowania,
4) **hałas przemysłowy**
   Hałas przemysłowy w województwie stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym i występuje głównie w zespołach przemysłowych miast, tracąc sukcesywnie na znaczeniu. W emisji hałasu wzrasta udział różnego rodzaju zakładów usługowo-produkcyjnych lokalizowanych wśród zabudowy mieszkaniowej, jednak jest to oddziaływanie lokalne.
   Do zagrożeń akustycznych zalicza się też rozwój transportu dostawczego oraz szerokie stosowanie urządzeń klimatyzacyjnych. Zagrożenia hałasem przemysłowym wynikają w szczególności z braku stosownych norm w planach miejscowych i ich egzekwowania oraz wykorzystania technologii emitujących wysoki poziom hałasu, a także zabezpieczeń technicznych,
5) **hałas komunalny**
   Hałas komunalny występuje w budynkach mieszkalnych i obiektach użyteczności publicznej. Źródłem powstania hałasu są węzły cieplne, zsypy, dźwigi, usługi wbudowane, sprzęt audiowizualny i inny. Przeciwdziałanie temu hałasowi wymaga stosownych rozwiązań w zakresie projektowania architektonicznego i techniki budowlanej.

3.7.5.5. Degradacja i zagrożenia gleb

Główne przyczyny degradacji gleb w województwie to erozja wodna i erozja wietrzna. Największe zagrożenie erozją wodną występuje w najsilniej urzeźbionej jego części północnej oraz w strefach krawędziowych dolin rzecznych. Szacuje się, że zagrożeniom erozją wodną podlega 27,6% gleb użytków rolnych i leśnych.
Około 42,6% gruntów ornych w województwie podlaskim wykazuje średnią i silną podatność na procesy erozji wietrznej.
Dużym zagrożeniem dla gleb jest zwiększona zawartość azotu mineralnego pochodzącego ze źródeł rolniczych, który jest wymywany do wód powierzchniowych i podziemnych.
Zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi (ołowiem, kadmem, cynkiem, niklem, miedzią) jest stosunkowo niewielkie i kształtuje się na poziomie zawartości naturalnej, znacznie niżej od średniej krajowej. Nieco podwyższone wartości zanieczyszczenia metalami ciężkimi posiada pokrywa glebowa w strefach oddziaływania głównych szlaków komunikacyjnych oraz w większych ośrodkach miejskich.

Mapa 27.

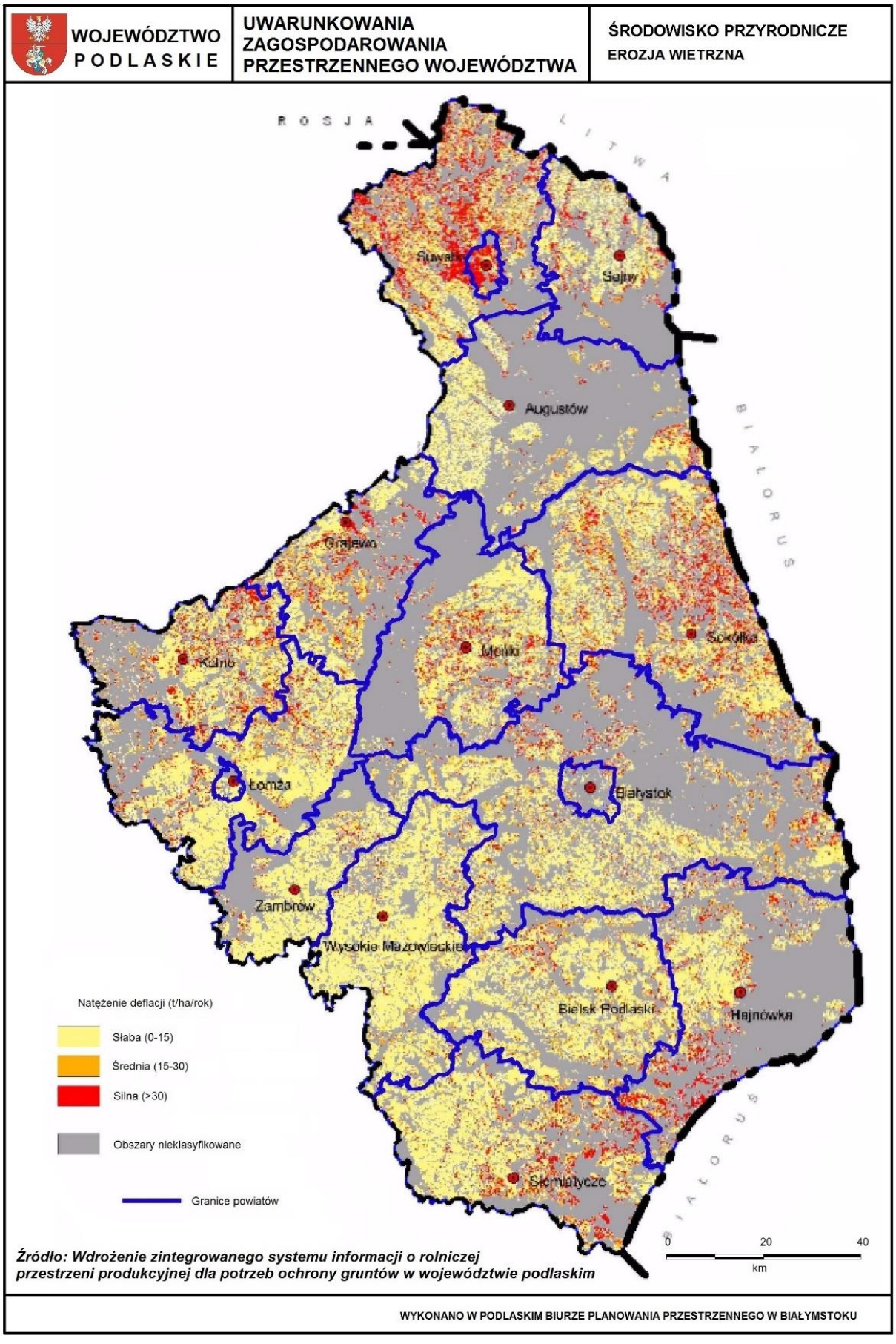
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
EROZJA WIETRZNA
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
Suwałki
Sejny
Augustów
Grajewo
Kolno
Mońki
Sokółka
Łomża
Białystok
Zambrów
Wysokie Mazowieckie
Bielsk Podlaski
Hajnówka
Siemiatycze
Natężenie deflacji (t/ha/rok)
Słaba (0-15)
Średnia (15-30)
Silna (>30)
Obszary nieklasyfikowane
Granice powiatów
0
20
40
km
Źródło: Wdrożenie zintegrowanego systemu informacji o rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla potrzeb ochrony gruntów w województwie podlaskim
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU

3.7.5.6. Degradacja i zagrożenia szaty roślinnej

W województwie podlaskim stan lasów jest dobry. Według badań monitoringowych Instytutu Badawczy Leśnictwa lasy nie są znacząco narażone na zanieczyszczenia powietrza. Ocena defoliacji wykazuje w większości uszkodzenia na 11–25% powierzchni. Największe obszary tych uszkodzeń stwierdzono w Puszczy Augustowskiej i Knyszyńskiej. Ocenia się, że w lasach pozostających w zarządzie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku znajduje się ok. 319 tys. ha powierzchni leśnej (60% ogólnej powierzchni) z drzewostanami uszkodzonymi w wyniku oddziaływania szkodliwych emisji gazów i pyłów. Są to w zasadniczej większości uszkodzenia słabe.

Zagrożeniem dla lasów są również pożary, których skala z roku na rok wzrasta w związku z silną antropopresją. Lokalnie uszkodzenia w lasach wywołują szkodniki.

Dużym zagrożeniem dla roślinności wodnej i bagiennej jest regulacja koryt rzecznych, a szczególnie zanieczyszczenie wód, które powoduje duże zmiany w roślinności wodnej i zanikanie wielu gatunków przystosowanych do życia w czystych wodach. W wyniku melioracji osuszających tereny bagienne w dolinach rzek i prostowania rzecznych koryt, na dużych terenach zniknęły prawie zupełnie zbiorowiska szuwarowe.

3.7.5.7. Pola elektromagnetyczne

Pola elektromagnetyczne (PEM), w tym niejonizujące, to stosunkowo nowe zanieczyszczenie środowiska. Źródła pól elektromagnetycznych stanowią linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV i 400 kV oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne, a także źródła punktowe, takie jak: nadajniki radiowe i telewizyjne (określone w pkt 3.10.8.3.), stacje radiolokacji i radionawigacji, stacje bazowe telefonii komórkowej, niektóre urządzenia pracujące w zakładach przemysłowych, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji policji i straży pożarnej. Wyniki monitoringu WIOŚ prowadzonego w 2015 r. i latach poprzednich wskazują, że dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych na terenach pod zabudowę mieszkaniową lub miejsc dostępnych dla ludności są dotrzymywane.

3.7.5.8. Obszary zagrożone niebezpieczeństwem powodzi

Obszarami zagrożonymi niebezpieczeństwem wystąpienia powodzi są w województwie przede wszystkim doliny rzek: Narwi, Bugu, Czarnej Hańczy, Biebrzy, Pisy, Supraśli i Nurca. Całkowita powierzchnia obszarów zagrożonych powodziami wód stuletnich (1%) wynosi około 2894,4 km^2, czyli 4,4% ogólnej powierzchni województwa, z czego większość powierzchni przypada na dolinę Narwi – aż 85,5%. Obszarami zagrożonymi powodziami są głównie użytki zielone oraz nieużytki, ale także usytuowane w dolinach tych rzek tereny zabudowane, narażone na podtopienia roztopowe. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa powinien uwzględniać wymogi wynikające z ustawy Prawo wodne, a mianowicie ustalenia zawarte w opublikowanych planach gospodarowania wodami w dorzeczach Wisły, Niemna i Pregoły oraz ustalenia planów ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy.

3.7.5.9. Zagrożenia osuwiskowe

Od kilkunastu lat nasilają się niekorzystne zjawiska atmosferyczne wywołując osuwanie się ziemi, powodujące szkody w infrastrukturze drogowej i zabudowie. W województwie podlaskim skala tego zagrożenia, choć niewielka, ciągle wzrasta. Podstawowymi rodzajami uszkodzeń były rozmycia i erozja wywołana spływającymi po zboczach wodami powierzchniowymi oraz osuwiska lub zsuwy powierzchniowe nawodnionych gruntów.

Najbardziej narażone na zagrożenia osuwiskowe są:

a) krawędziowe odcinki dolin rzecznych: Narwi w okolicach Łomży, Piątnicy i Nowogrodu, Bugu w gminach Mielnik, Drohiczyn i Ciechanowiec oraz Biebrzy w gminach Jedwabne i Wizna,
b) stokowe partie wzgórz morenowych i wydmowych, zwłaszcza pozbawione zadrzewień i zakrzaczeń lub niewłaściwie zagospodarowywane, głównie na Suwalszczyźnie.

Przeciwdziałanie skutkom tych zjawisk wymaga przede wszystkim unikania nowego inwestowania na obszarach zidentyfikowanych zagrożeń, poprzez stosowną politykę w sferze planowania miejscowego i zabezpieczeń technicznych istniejącego na nich zagospodarowania.

3.7.5.10. Obszary koncentracji obiektów mogących stanowić zagrożenia dla środowiska

W województwie brak jest obszarów koncentracji większych obiektów mogących stanowić zagrożenia dla środowiska, do których zaliczyć należy: składowiska odpadów, oczyszczalnie ścieków, bazy paliw, stacje przeładunkowe, urządzenia przesyłowe, większe instalacje przemysłowe.

3.7.5.11. Zakłady o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii

W województwie podlaskim w roku 2015 było 48 zakładów zaliczanych do kategorii mogących spowodować poważne awarie w środowisku. Były to zakłady: o dużym ryzyku powstania poważnej awarii przemysłowej, o zwiększonym ryzyku powstania poważnej awarii przemysłowej oraz inne, mogące być źródłem poważnej awarii przemysłowej.

W grupie zakładów o dużym ryzyku powstania poważnej awarii przemysłowej dominują zakłady branży mleczarskiej, gdzie głównym źródłem zagrożenia są instalacje chłodnicze, w których stosowany jest amoniak.

W grupie o zwiększonym ryzyku awarii znajdują się zakłady branży spożywczej: browary, chłodnie, zakłady mięsne i zakłady spożywcze, które w procesach technologicznych wykorzystują również amoniak. Największe instalacje posiadają zakłady płyt wiórowych „Pfleiderer" w Grajewie i zakład produkcji węgli aktywnych w Hajnówce, w których podstawowym źródłem zagrożenia są magazyny formaliny oraz instalacje do jej transportu. Do grupy tej należą również bazy magazynowe i przeładunkowe oraz urządzenia przesyłowe ropy naftowej i gazu, w tym: baza magazynowa w systemie międzynarodowego ropociągu „Przyjaźń" w Adamowie i tłocznia gazu SGT Jamał w Zambrowie, bazy magazynowe paliw płynnych w Zabłotczyźnie, Buchwałowie i baza przeładunkowa w Suwałkach, terminale gazu płynnego w Narewce, Sokółce i Śniadowie, rozlewnie gazu płynnego w Białymstoku, Hajnówce, Łomży i Suwałkach.

Ze względu na zastosowanie chloru w procesach uzdatniania wody, do instalacji stwarzających zagrożenia wystąpienia poważnej awarii należą wydziały produkcji wody w białostockich wodociągach.

3.7.5.12. Obszary ograniczonego użytkowania

W województwie podlaskim nie występują obszary ograniczonego użytkowania w rozumieniu ustawy Prawo ochrony środowiska. Obszary te ustanawiane są dla przedsięwzięć, dla których inwestor, pomimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, nie jest w stanie dotrzymać odpowiednich standardów jakości środowiska poza terenem lub obiektem, do którego posiada tytuł prawny.

3.7.6. Tendencję zmian w środowisku oraz jego mocne i słabe strony

1) **Pozytywne tendencję zmian środowiska w województwie**, korzystnie wpływających na jego stan i funkcjonowanie, to w szczególności:
   a) systematyczne zmniejszanie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód oraz hamowanie postępującej ich degradacji w wyniku wzrostu podłączeń do sieci

kanalizacyjnej w gospodarce komunalnej, wzrostu liczby przydomowych oczyszczalni ścieków, ograniczeń wodochłonności i modernizacji procesów produkcyjnych, stałej poprawy sprawności technologicznej oczyszczalni ścieków i zwiększania efektywności procesów oczyszczania,

b) znaczący wzrost powierzchni obszarów prawnej ochrony przyrody, w szczególności o obszary Natura 2000 oraz planowane korytarze ekologiczne,
c) malejąca liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska i wzrost ilości zakładów przemysłowych spełniających wymogi BAT,
d) systematyczny przyrost zalesienia województwa z wdrażaniem zasad gospodarki leśnej, sprzyjających zachowaniu różnorodności biologicznej i jej ekologizacji,
e) stała poprawa gospodarki odpadami, poprzez modernizację istniejących i rekultywację nieeksploatowanych składowisk odpadów, likwidacje mogilników, rozwój selektywnej zbiórki odpadów itp.,
f) w bilansie energetycznym wzrost udziału energii z naturalnych źródeł: siły wiatru i wody, promieniowania słonecznego i biomasy.

2) **Niekorzystne tendencję zmian w środowisku województwa**, to w szczególności:
   a) znaczące przekroczenia norm poziomów hałasu drogowego wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych województwa oraz na obszarach Białegostoku, Łomży, Augustowa, Suwałk, Zambrowa, Grajewa i innych miejscowości,
   b) nieznaczny wzrost emisji dwutlenku węgla CO_2, głównie za sprawą emisji z ciepłowni miejskich, rozproszonych źródeł z sektora komunalno-bytowego oraz zanieczyszczeń komunikacyjnych (emisja No_x nie uległa zasadniczym zmianom),
   c) niedostateczne zagospodarowywanie odpadów niebezpiecznych, w tym: odpadów zawierających azbest, olejów odpadowych, pojazdów wycofanych z eksploatacji, zużytego sprzętu eklektycznego i elektronicznego.
3) **Mocne strony środowiska województwa** stwarzające szanse zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, to w szczególności:
   a) duże obszary chronione – Natura 2000, parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu i pomniki przyrody,
   b) możliwość wzmocnienia systemu ochrony przyrody poprzez utworzenie transgranicznych obszarów chronionych (Augustowsko-Druskiennickiego, Suwalsko-Wisztynieckiego, Puszczy Białowieskiej i Przełomu Bugu),
   c) wysoka różnorodność krajobrazowa, ekosystemowa, siedliskowa, gatunkowa i genetyczna, z roślinami i zwierzętami rzadkimi w skali krajowej i europejskiej,
   d) zachowane wybitne walory krajobrazu i środowiska naturalnego,
   e) występowanie dużych, zwartych obszarów leśnych o zadawalającym stanie zdrowotnym, bagiennych oraz naturalnie ukształtowanych dolin rzecznych,
   f) zadowalający stan czystości dużych naturalnych zbiorników wodnych,
   g) najniższe w kraju tempo wyłączania z użytkowania gruntów rolnych i leśnych.
4) **Słabe strony środowiska województwa,** mogące utrudniać jego rozwój, to:
   a) monogatunkowa struktura drzewostanów wielu obszarów leśnych oraz ich niska odporność w lasach silnie przekształconych na działanie czynników biotycznych i abiotycznych – zagrożenia pożarowe i zaśmiecanie,
   b) zmniejszanie zalesień i zakrzaczeń śródpolnych jako osłony ochronnej zwierzyny drobnej,
   c) obniżanie się poziomu wód gruntowych, w tym zaburzenia stosunków wodnych wynikające z wadliwie przeprowadzonej melioracji niektórych obszarów,
   d) zagrożenia eutrofizacją wód i zanikaniem drobnych zbiorników wodnych oraz bogatych przyrodniczo enklaw śródpolnych i śródleśnych,

e) degradacja walorów przyrodniczych obrzeży jezior poprzez zabudowę rekreacyjną i inną, często pozbawioną urządzeń służących ochronie środowiska,
f) postępująca urbanizacja i fragmentacja terenów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym,
g) wzrost zanieczyszczeń komunikacyjnych oraz hałasu i wibracji – wywierających negatywny wpływ na klimat akustyczny obszarów chronionych,
h) brak dostatecznej liczby przejść dla zwierzyny przez drogi szybkiego ruchu.

3.8. Dziedzictwo kulturowe województwa

3.8.1. Uwarunkowania historyczne rozwoju osadnictwa i dziedzictwa kulturowego

Obszar utworzonego 01.01.1999 r. województwa podlaskiego obejmuje północną część przedrozbiorowego województwa podlaskiego, część województwa mazowieckiego i powiatu grodzieńskiego województwa trockiego oraz niewielkie fragmenty dawnych województw – brzeskiego i nowogrodzkiego. Trwający kilka stuleci rozwój osadnictwa na terenach przygranicznych do dziś charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem i przenikaniem się wpływów kulturowych Zachodu i Wschodu.
Obszar ten podlegał wpływom kolonizacji mazowieckiej, ruskiej i litewskiej. Wcześniej jego część północną zamieszkiwali Jaćwingowie, których osadnictwo zostało całkowicie zniszczone pod koniec XIII w. Kolonizacja mazowiecka objęła znaczną część Wysoczyzny Białostockiej i obszar ziemi łomżyńskiej, kolonizacja ruska Wysoczyznę Bielską i obszary nadbużańskie, a litewska północną część Suwalszczyzny.
Do XV wieku obszar województwa pokryty był lasami i bagnami. Przy przeprawach rzecznych lokowano punkty osadnicze pełniące funkcje strażnicze i handlowe. Wcześniej rozwinięta sieć osadnicza występowała na obszarze północno-wschodniego Mazowsza.
W roku 1545 wytyczono granicę między Mazowszem a Prusami. Wiek XV i XVI to okres bardzo intensywnego rozwoju sieci osadniczej na tym obszarze. Pomiędzy 1400 r. a 1600 r. założono 42 miasta, z których wiele zachowało średniowieczne rozplanowanie przestrzenne, wg prawa magdeburskiego. W oparciu o rozwiązania rozplanowania przestrzennego wsi tzw. „pomiarą włóczną", wprowadzoną przez Królową Bonę i Zygmunta Augusta w latach 1558-63 w „królewszczyznach", magnaci zaczęli stosować podobne sposoby urządzania swoich wsi. Byłe tereny pojaćwieskie kolonizowano głównie od Niemna w kierunku południowo-zachodnim do granicy litewsko-krzyżackiej. Najstarszą osadą na tych terenach jest Rajgród, wymieniony jako miasto już w 1499 r. Na terenach kolonizowanych pojawiają się dość liczne mazowieckie i ruskie osiedla-grody, stwarzające podstawę dla organizujących się w nieco późniejszym okresie miast. Pierwszymi miastami na obszarze dzisiejszego województwa podlaskiego były: Drohiczyn, Tykocin, Kolno, Łomża, Nowogród, Bielsk Podlaski, Wizna, Wąsosz, Wasilków, Mielnik, Suraż, Zambrów i Brańsk. Stosunkowo późne zasiedlenie tych ziem spowodowało, że nie występują tu zabytki architektury romańskiej. W północno-zachodniej części województwa można znaleźć natomiast zabytki architektury gotyckiej. W następnych wiekach (XVII, XVIII i XIX) stopniowo zwiększa się zaludnienie i zagęszczenie sieci osadniczej. Powstają nowe miasta: Białystok, Czyżew, Dąbrowa, Janów, Korycin i inne, oraz szereg wsi.
Uwłaszczenie chłopów w latach 1861-1864 i rozwój kapitalistycznych form produkcji w miastach i wsiach po uwłaszczeniu, sprawił że ich dawny, dość regularny układ przestrzenny ośrodków lokalnych został w niewielkim, ale widocznym stopniu zdeformowany przez nowe procesy społeczne.
Na czoło rozwoju wysuwają się ośrodki produkcyjne, szczególnie mające dogodne połączenia komunikacyjne z rynkami zaopatrzenia i zbytu produkcji (np. Białystok).

Mapa 28.

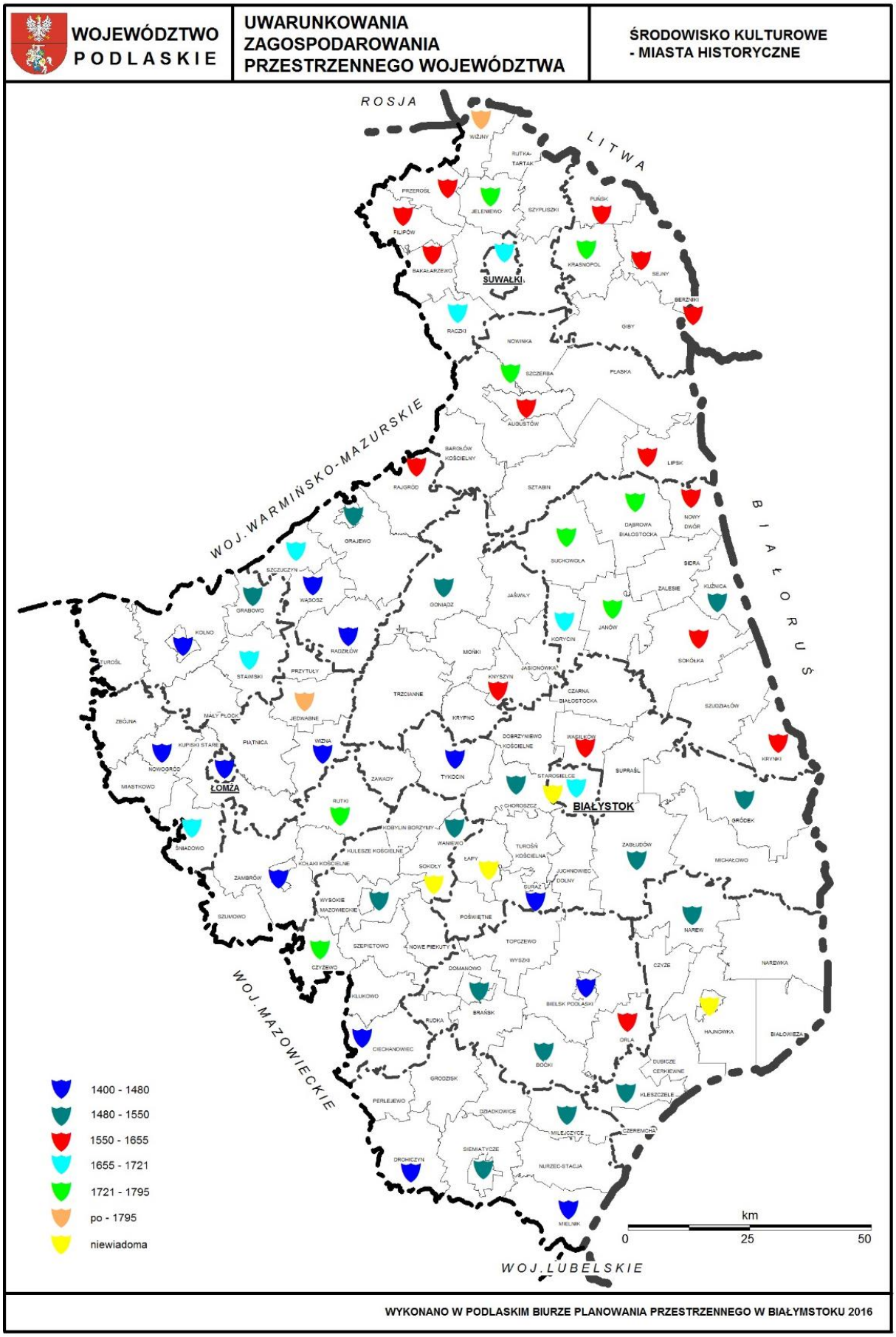
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO KULTUROWE - MIASTA HISTORYCZNE
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
BIAŁORUŚ
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
1400 - 1480
1480 - 1550
1550 - 1655
1655 - 1721
1721 - 1795
po - 1795
niewiadoma
km
0
25
50
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 29.

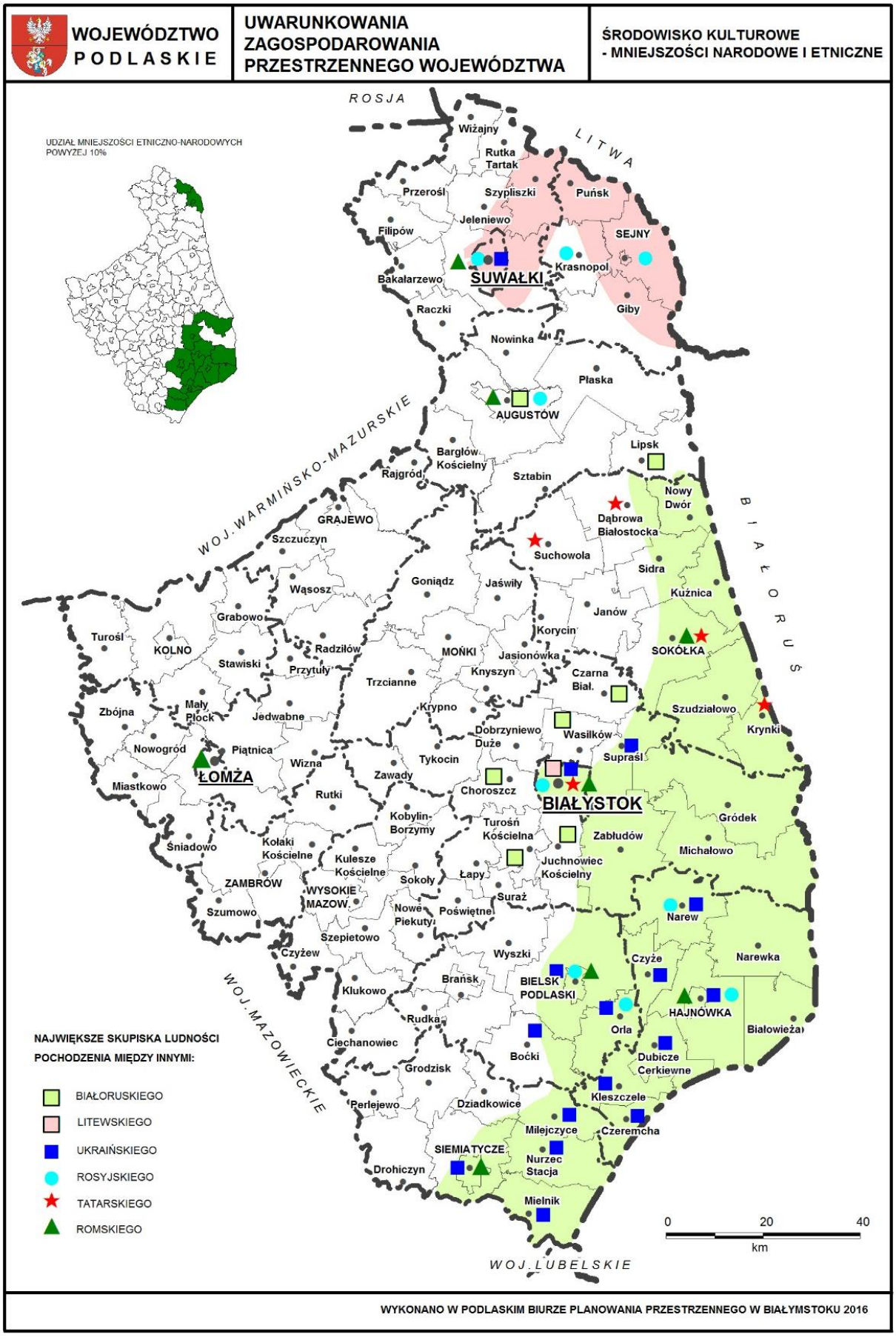
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO KULTUROWE - MNIEJSZOŚCI NARODOWE I ETNICZNE
UDZIAŁ MNIEJSZOŚCI ETNICZNO-NARODOWYCH POWYŻEJ 10%
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
Wiżajny
Rutka Tartak
Przerośl
Szypliszki
Puńsk
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Bakałarzewo
SUWAŁKI
Krasnopol
Raczki
Giby
Nowinka
Płaska
AUGUSTÓW
Lipsk
Barglów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Wąsosz
Goniądz
Jaświły
Kuźnica
Janów
Grabowo
Korycin
Turośl
KOLNO
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
SOKÓŁKA
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Zbójna
Mały Płock
Jedwabne
Krypno
Szudziałowo
Krynki
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Nowogród
Piątnica
Supraśl
Wizna
Tykocin
ŁOMŻA
Zawady
Choroszcz
Miastkowo
Rutki
BIAŁYSTOK
Kobylin-Borzymy
Turośń Kościelna
Gródek
Zabłudów
Śniadowo
Kolaki Kościelne
Michałowo
Kulesze Kościelne
Juchnowiec Kościelny
ZAMBRÓW
Sokoły
Łapy
WYSOKIE MAZOW.
Suraż
Szumowo
Nowe Piekuty
Poświętne
Narew
Szepietowo
Czyżew
Wyszki
Czyże
Narewka
Brańsk
BIELSK PODLASKI
Klukowo
HAJNÓWKA
Białowieża
Rudka
Orla
Ciechanowiec
Boćki
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
Kleszczele
Perlejewo
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
SIEMIATYCZE
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
NAJWIĘKSZE SKUPISKA LUDNOŚCI POCHODZENIA MIĘDZY INNYMI:
BIAŁORUSKIEGO
LITEWSKIEGO
UKRAIŃSKIEGO
ROSYJSKIEGO
TATARSKIEGO
ROMSKIEGO
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Poważną rolę odgrywają w tym czasie również ośrodki administracji wyższego rzędu (np. Łomża i Suwałki), a także siedziby dość licznych garnizonów rosyjskich. Niektóre z miast o lepszym położeniu dynamicznie się rozwijają, inne popadają w stagnację i przechodzą do roli wsi. Można to zaobserwować na przykładzie miasta Białegostoku i Tykocina lub Suraża. Powstają też nieliczne nowe osiedla miejskie oparte o nowe funkcje produkcyjne, z właściwym żywiołowemu rozwojowi chaosem przestrzennym (np. Łapy–warsztaty kolejowe, Hajnówka–zakłady drzewne).

Na obszarze województwa podlaskiego, jak w żadnym innym regionie Polski występuje specyficzna sytuacja wielonarodowościowa. Wytworzyły ją uwarunkowania historyczne, sięgające zarówno dawnych, jak i nowszych okresów związanych ze zmianami granic państwowych i administracyjnych, stosunków ekonomiczno-społecznych, a w konsekwencji i etniczno-kulturowych. Od wieków na terenach tych zamieszkiwali jednocześnie Polacy, Białorusini, Żydzi, Ukraińcy, Litwini, Rosjanie, Niemcy, Tatarzy i Romowie. Mniejszości narodowe i etniczne wniosły znaczący wkład w rozwój społeczno-gospodarczy tych ziem i stworzyły odmienną, interesującą kulturę.

3.8.2. Krajobraz kulturowy województwa

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zwierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Dzieje polityczne województwa przyczyniły się do powstania w nim mozaiki etnicznej i religijnej. Na jej kanwie wykształcił się jego specyficzny krajobraz kulturowy, który tworzą: zabytkowe zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, unikalne zabytkowe obiekty architektury sakralnej i świeckiej, zespoły pałacowo-ogrodowe i dworskie, zabytki techniki i militarne, zabytki archeologiczne, cmentarze różnych wyznań, miejsca kultu religijnego, określone w rys. 3 uwarunkowań.

3.8.2.1. Obszary koncentracji obiektów archeologicznych

Zabytki archeologiczne, będące świadectwem egzystencji i działalności człowieka, pochodzą z różnych okresów, w tym:

a) z najstarszego, którego ślady (schyłkowy paleolit) znajdujemy głównie w dolinach rzek Bugu, Narwi (Suraż, Zajki) i Biebrzy oraz nad brzegami jezior. Ślady osadnictwa neolitycznych kultur rolniczych znaleziono natomiast nad Bugiem i Narwią oraz ich dopływami, w szczególności w Drohiczynie, Mielniku, Surażu, Kossakach i Łomży,
b) z epoki brązu – w postaci znalezisk z Wilanowa koło Mielnika, osady w Słochach Annopolskich, Arbasu, Drohiczyna, Kozarówki, Hryniewicz Dużych, Sośni koło Grajewa czy cmentarzysk ciałopalnych w Popowlanach i Brańsku,
c) z epoki żelaza – reprezentowanej przez znaleziska gromadne zwane skarbami z Kalinówki Kościelnej, Brańska, Klichów, Drohiczyna, Drozdowa oraz skarb ozdób złotych z Osowca,
d) z początków zasiedlania Suwalszczyzny przez plemiona bałtyjskie ok. IV w. p.n.e. – w postaci osiedla obronnego w Żubronajciach i, wiek późniejszej, osaday na Górze Zamkowej w Szurpiłach,
e) z pobytu od 2 poł. II w. n.e. plemion germańskich (Goci, Gepidzi), którego świadectwem są znaleziska grobowe w Pilipkach, okazałe cmentarzyska kurhanowe w Grochach Starych, Dmochach Rodzonkach i Szwajcarii oraz cmentarzyska płaskie, przeważnie ciałopalne w Cecelach,
f) z wczesnego średniowiecza – reprezentowanych na Jaćwieskich terenach położonych na północ od Biebrzy (grody w Szurpiłach, Rajgrodzie i Jeglińcu), na terenach plemion słowiańskich na południe od Biebrzy przez założoną w VI w. osadę w Haćkach, a z

Mapa 30.

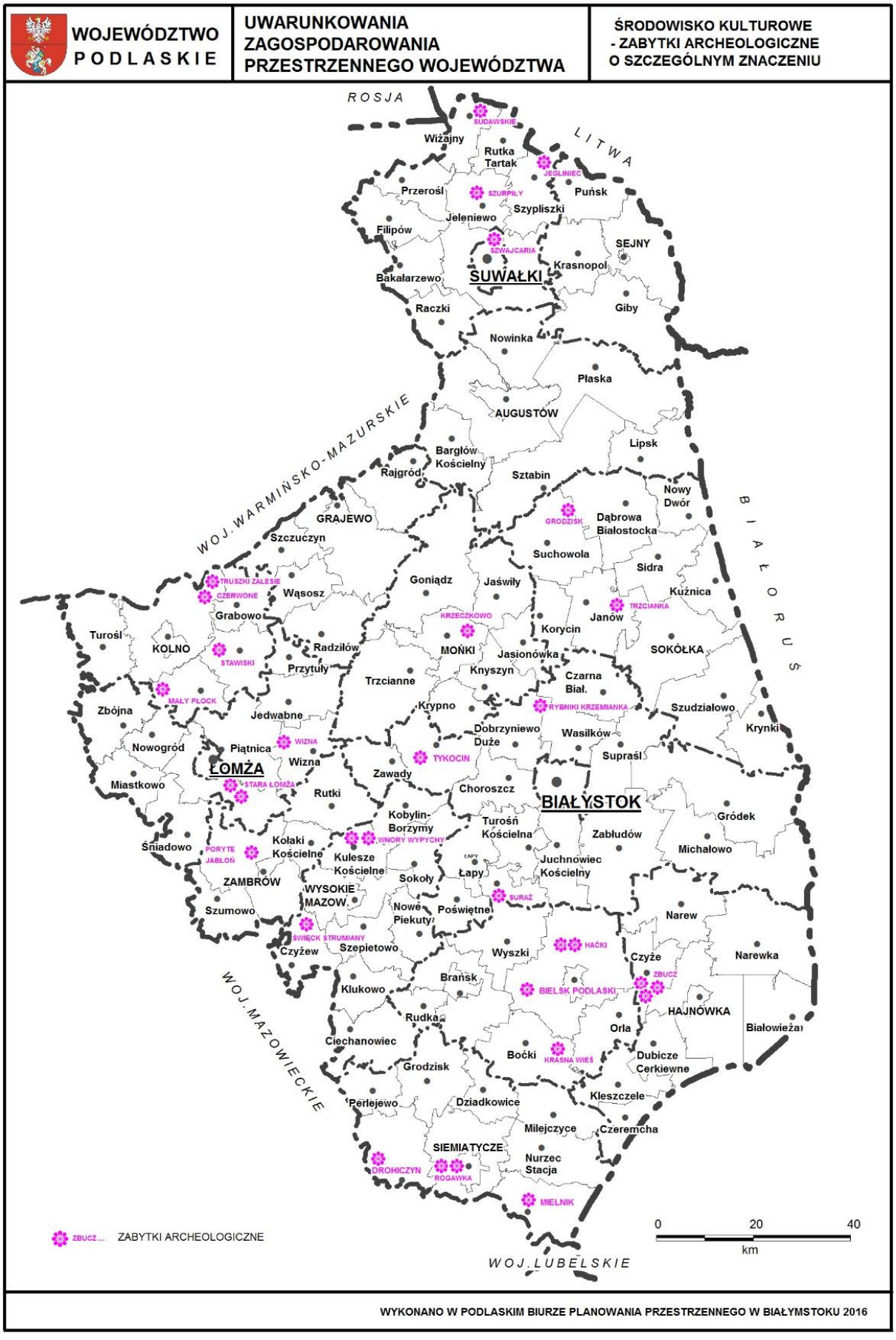
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO KULTUROWE - ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
GRAJEWO
KOLNO
MAŁY PŁOCK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOWIECKIE
HAJNÓWKA
SIEMIATYCZE
Wiżajny
Rutka Tartak
Przerośl
Puńsk
Szypliszki
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
Bakałarzewo
Raczki
Giby
Nowinka
Płaska
Lipsk
Bargłów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Goniądz
Jaświły
Kuźnica
Wąsosz
Grabowo
Janów
Korycin
Turośl
Radziłów
Jasionówka
SOKÓŁKA
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Zbójna
Jedwabne
Krypno
Szudziałowo
Krynki
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Nowogród
Piątnica
Supraśl
Wizna
Zawady
Miastkowo
Rutki
Choroszcz
Gródek
Kobylin-Borzymy
Turośń Kościelna
Zabłudów
Śniadowo
Kolaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Sokoły
Łapy
Juchnowiec Kościelny
Michałowo
Szumowo
Nowe Piekuty
Poświętne
Narew
Czyżew
Szepietowo
Wyszki
Czyże
Narewka
Brańsk
Klukowo
Rudka
Orla
Białowieża
Ciechanowiec
Boćki
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
Kleszczele
Perlejewo
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
Nurzec Stacja
MIELNIK
ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

dominującego obrządku ciałopalnego, z grobem w formie kurhanu w Puszczy Białowieskiej Osłowie, Drohiczynie, Doktorcach i Łużanach koło Gródka,

g) z zagęszczania od XI w. osadnictwa wczesnośredniowiecznego – reprezentowanego przez grodziska w Bielsku Podlaskim, Brańsku, Truszkach-Zalesiu, Trzciance, Nowogrodzie, Starej Łomży oraz osady w Ogrodnikach, Osłowie, Rakowie, Czachach, Pęzie, a także znaleziska dokumentujące rozwój i doskonalenie rolnictwa oraz różnych gałęzi rzemiosł w Bielsku Podlaskim, Wiźnie, Rajgrodzie, Święcku, Strumianach.

3.8.2.2. Obiekty zabytkowe

1) **Zabytkowe układy urbanistyczne miast i ruralistyczne wsi w województwie** – to 63 historyczne układy przestrzenne wpisane do rejestru zabytków, w tym 52 stanowiące zabytki urbanistyczne i 11 zabytki ruralistyczne. Najstarsze układy urbanistyczne o średniowiecznej genezie, z charakterystycznym rozplanowaniem, którego centrum stanowi rynek i przylegająca do niego siatka ulic, znajdują się w zachodniej i południowej części województwa. Pozostałe reprezentują urbanistykę nowożytną. Niektóre z tych układów rozwijały się i przekształcały w następnych stuleciach (np. Łomża, Białystok), ale większość zachowała rozplanowanie z czasów lokacji (np. Wąsosz, Narew, Krasnopol). Interesujące układy ruralistyczne wsi charakteryzujące się dużą ilością zabudowy drewnianej posiadają np.: Białowieża, Trześcianka, Topolany, Ryboły, Kruszyniany. Obecny stan ochrony prawnej układów urbanistycznych w formie wpisu do rejestru zabytków można uznać za wystarczający. W perspektywie zakładać należy podniesienie rangi ochrony niektórych układów przestrzennych pomników historii (np. miast Tykocin i Drohiczyn).
2) **Zabytki sakralne** są najcenniejszą i najlepiej zachowaną grupą obiektów zabytkowych, świadczących o różnorodności wyznaniowej i kulturowej regionu, obejmującą:
   a) ***zabytkowe kościoły i zespoły poklasztorne,*** stanowiące interesujące przykłady stylistycznego i historycznego zróżnicowania architektury, poczynając od późnogotyckiej (Łomża, Szczepankowo, Niedźwiadna), renesansowej (Sejny) poprzez barokową (Wigry, Siemiatycze, Tykocin, Szczuczyn, Ciechanowiec, Sejny, Bielsk Podlaski, Drohiczyn, Choroszcz, Różanystok, Boćki), aż po najliczniejszą grupę budowli sakralnych z XIX i XX wieku,
   b) ***zabytkowe cerkwie***, reprezentowane przez: najstarszą, murowaną z początku XVI w., zniszczoną w 1944 r., a obecnie zrekonstruowaną, unikatową, obronną gotycko-bizantyjską cerkiew klasztorną w Supraślu, świątynie parafialne z XVIII w. w Szczytach-Dzięciołowie, Werstoku, Nowym Berezowie i Topolanach, XIX-wieczne cerkwie klasycystyczne w Białymstoku, Zabłudowie, Ciechanowcu, Topilcu, Fastach i Choroszczy, oraz grupę drewnianych dawnych unickich, a obecnie prawosławnych cerkwi cmentarnych,
   c) ***meczety, będące unikalnymi zabytkami***, jedynymi zachowanymi w kraju we wsiach tatarskich – Bohonikach i Kruszynianach,
   d) ***synagogi***, dające świadectwo historycznej przeszłości województwa, na czele z najstarszą i najokazalszą w Tykocinie z 1642 r., tworzącą wraz z sąsiadującym (zrekonstruowanym) domem talmudycznym i klasycystycznymi kamienicami bardzo interesujący zespół zabudowy na terenie dawnej dzielnicy żydowskiej, oraz z okresu późniejszego zachowanymi synagogami w Siemiatyczach, Milejczycach, Orli, Krynkach, Ciechanowcu, Kolnie i Sejnach,
   e) ***molenny staroobrzędowców*** – zachowane w północnej części województwa w Gabowych Grądach, Wodziłkach i Suwałkach.

Tab. 8. Wykaz zabytkowych obiektów urbanistyki i ruralistyki

Lp.	Miejscowość	Gmina	Numer rejestru
			POWIAT AUGUSTOWSKI
1.	Augustów	Augustów	układ urbanistyczny(część), nr rej.:76 z 26.11.1956 roku oraz 96 z 13.11.1980 r.
2	Lipsk	Lipsk	układ urbanistyczny części miasta, k. XVI, nr rej.:436 z 28.11.1985 r.
			POWIAT BIAŁOSTOCKI
3.	Białystok	Białystok (miasto)	teren części miasta, XIX/XX, nr rej.: 406 z 1.09.1977 roku oraz rynek wraz z „placem przykościelnym" przy Rynku Kościuszki, z poł. XVIII w, nr rej.: A-189 z 30.06.2008 r.
4.	Choroszcz	Choroszcz	historyczna część miasta, 1570–XVIII, nr rej.: 385 z 05.01.1977 r.
5.	Gródek	Gródek	teren części miasta, XVI-XIX, nr rej.:87(93) z 24.01.1957 r.
6.	Jałówka	Jałówka	rozplanowanie przestrzenne d. miasta–obecnej wsi, XVI, nr rej.:555 z 19.06.1986 r.
7.	Michałowo	Michałowo	rozplanowanie przestrzenne XIX, nr rej.: 557 (585) z 19.06.1986 r.
8.	Ryboły	Ryboły	rozplanowanie wsi wraz z historyczną zabudową, XVI, nr rej.:689 z 24.03.1988 r.
9.	Supraśl	Supraśl	teren części miasta, XVI-XIX, nr rej.: 72(78) z 02.01.1957 r.
10.	Suraż	Suraż	układ przestrzenny miasta XV-XVI, nr rej.: 464 z 16.01.1980 r.
11.	Topolany	Michałowo	rozplanowanie przestrzenne wsi wraz z tradycyjną zabudową, XVII-XIX, nr rej.: 690 z 24.03.1988 r.
12.	Tykocin	Tykocin	teren części miasta, XV-XVIII, nr rej.: 71(77) z 12.12.1956 r.
13.	Zabłudów	Zabłudów	część miasta, XVI-XVIII, nr rej.: 380 z 19.11.1976 r.
			POWIAT BIELSKI
14.	Bielsk Podlaski	Bielsk Podlaski	teren części miasta,1240–XIX ,nr rej.: z 15.01.1957 r.
15.	Boćki	Boćki	układ przestrzenny, 1509–XVIII, nr rej.: 416 z 24.06.1978 r.
16.	Brańsk	Brańsk	układ przestrzenny, 1493–XVIII, nr rej.: 457 z 17.12.1979 r.
17.	Domanowo	Brańsk	układ przestrzenny wsi, pocz. XV, nr rej.: 513 z 11.1982 r.
18.	Orla	Orla	część miejscowości, pocz. XVII-XIX, nr rej.: 384 z 21.12.1976 r.
19.	Rudka	Rudka	układ przestrzenny, XVII, nr rej.: 479 z 12.1979 r.
20.	Topczewo	Wyszki	rozplanowanie wsi, XV-XIX, nr rej.: 586 z 27.06.1986 r.
			POWIAT HAJNOWSKI
21.	Białowieża	Białowieża	część układu osady, XVI-XIX, nr rej.: 386 z 14.01.1977 r.
22.	Czyże	Czyże	rozplanowanie przestrzenne wsi, XVI, nr rej.: 584 z 29.04.1985 r.
23.	Kleszczele	Kleszczele	układ przestrzenny, XVI, nr rej.: 455 z 06.08.1979 r.
24.	Narew	Narew	układ przestrzenny, pocz. XVI, nr rej.: 510 z 22.12.1981 r.
25.	Trześcianka	Narew	rozplanowanie wsi wraz z tradycyjną zabudową, XVI-XIX, nr rej.:691 z 25.03 1988 r.
26.	Soce	Narew	układ ruralistyczny, pocz. XVI, nr rej.: A-406 z 2013 r.
			POWIAT GRAJEWSKI
27.	Radziłów	Radziłów	teren części miasta, nr rej.: 116 z 29.04.1958 r.
28.	Rajgród	Rajgród	historyczny układ przestrzenny, nr rej.: A-356 z 15.04.1988 r.
29.	Szczuczyn	Szczuczyn	historyczny układ przestrzenny, nr rej.: A-193 z 29.08.1986 r.
30.	Wąsosz	Wąsosz	układ przestrzenny miejscowości, nr rej.: 311 z 31.08.1987 r.
			POWIAT KOLNEŃSKI
31.	Kolno	Kolno	wydzielona część miasta, nr rej.: 128 z 14.05.1958 r.
32.	Stawiski	Stawiski	teren części miasta, nr rej.: 112 z 29.04.1958 r.
			POWIAT ŁOMŻYŃSKI
33.	Jedwabne	Jedwabne	układ przestrzenny miasta, nr rej.: A-397 z 23.02.1990 r.

34.	Łomża	Łomża	teren części miasta, nr rej.: 80 z 15.01.1957 r.
35.	Nowogród	Nowogród	układ urbanistyczny ze skarpą i doliną Narwi, nr rej.:A-480 z 28.07.1992 r.
36.	Wizna	Wizna	teren części miasta, nr rej.: 75 z 26.11.1956 r.
POWIAT MONIECKI			
37.	Goniądz	Goniądz	układ przestrzenny miasta, nr rej.: A-411 z 18.07.1990 r.
38.	Jasionówka	Jasionówka	układ przestrzenny miejscowości, XVI-XIX, nr rej: 531 z 23.06.1986r.
39.	Knyszyn	Knyszyn	teren części miasta, XVI, nr rej.: 74(80) z 10.01.1967 r.
POWIAT SEJNEŃSKI			
40.	Krasnopol	Krasnopol	układ urbanistyczny (część), XVIII/XIX, nr rej.: 437 z 28.11.1985 r.
41.	Sejny	Sejny	część miasta, XVI/XVII, XIX, nr rej.: 74 z 24.11.1956 oraz 19 z 23.02.1979 r.
POWIAT SIEMIATYCKI			
42.	Drohiczyn	Drohiczyn	teren części miasta, XVI-XIX, nr rej.: 73(79) z 07.01.1957 r.
43.	Mielnik	Mielnik	układ przestrzenny, XV-XVI, nr rej.: 477 z 17.12.1979 r.
44.	Milejczyce	Milejczyce	rozplanowanie przestrzenne, XVI-XX, nr rej.: 560 z 24.06.1986 i z 25.05.1994 roku
45.	Niemirów	Mielnik	układ przestrzenny, XVI-XVII, nr rej.: 441 z 14.04.1978 roku
46.	Ostrożany	Drohiczyn	rozplanowanie przestrzenne wsi, XV-XVIII, nr rej.:587 z 23.03.1988 r.
47.	Siemiatycze	Siemiatycze	teren części miasta, nr rej.: 78 (84) z 25.01.1957 r.
POWIAT SOKÓLSKI			
48.	Krynki	Krynki	układ przestrzenny, XVI-XVIII, nr rej.: 448 z 16.07.1979 r.
49.	Dąbrowa Białostocka	Dąbrowa Białostocka	układ przestrzenny, XVI-XVIII, nr rej.: 442 z 02.05.1979 r.
50.	Janów	Janów	rozplanowanie przestrzenne d. miasta–obecnej wsi, XVIII, nr rej.: 557 z 30.06.1986 r.
51.	Korycin	Korycin	rozplanowanie przestrzenne, XVII, nr rej.: 558 z 19.06.1986 r.
52.	Kruszyniany	Krynki	układ przestrzenny wsi, XVII, nr rej.: 478 z 17.12.1979 r.
53.	Nowy Dwór	Nowy Dwór	rozplanowanie przestrzenne, 2 poł. XVI-XVII, nr rej.: 556 z 19.06.1986 r.
54.	Sidra	Sidra	układ przestrzenny, XVI, nr rej.:418 z 12.08.1978 r.
55.	Sokółka	Sokółka	układ urbanistyczny, XVII-XVIII, nr rej.: 514 z 20.12.1982 r.
56.	Zalesie	Sidra	układ przestrzenny wsi, XVI-XIX, nr rej.: 415 z 15.05.1978 r.
POWIAT SUWALSKI			
57.	Filipów	Filipów	układ urbanistyczny (część), nr rej.: 439 z 28.11.1985 r.
58.	Przerośl	Przerośl	układ urbanistyczny (część), 1562-1870, nr rej.: 438 z 8.11.1985 r.
59.	Raczki	Raczki	układ przestrzenny miasta, XVI-XIX, nr rej.: A-986 z 3.03.1994 r.
60.	Suwałki	Suwałki	układ urbanistyczny, XVIII-XIX, nr rej.: 85 z 24.01.1957 oraz 31 z 15.05.1979 r.
61.	Wiżajny	Wiżajny	układ urbanistyczny (część), 1570-1870, nr rej.: 440 z 8.11.1985 r.
POWIAT WYSOKO-MAZOWIECKI			
62.	Ciechanowiec	Ciechanowiec	układ przestrzenny miasta, nr rej.: A-287 z 05.06.1987 r.
63.	Waniewo	Sokoły	układ przestrzenny miasta, nr rej.: A-354 z 11.03.1988 r.

Źródło: Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków

3) **Architektura świecka –** reprezentowana przez: pałace, dwory, zabudowę mieszkaniową, obiekty użyteczności publicznej i przemysłowe, z których znaczenie regionalne mają w szczególności:

a) ***zespół pałacowo-ogrodowy Branickich***, wraz z pałacykiem gościnnym w Białymstoku oraz myśliwskim w Choroszczy,
b) ***zespoły pałacowo-ogrodowe*** z drugiej połowy XVIII w. w Rudce – Osolińskich, a w Strabli – Starzeńskich,
c) ***XIX-wieczne pałace fabrykantów*** w Supraślu i Białymstoku, ***pałac z parkiem krajobrazowym*** w Ciechanowcu oraz resztki carskiej ***rezydencji myśliwskiej*** w Białowieży,
d) ***założenia dworsko-parkowe*** o bardzo różnym stopniu zachowania, wśród których przeważają zespoły XIX-wieczne (np. Drozdowo, Grabowo, Niećkowo, Szypliszki, Cisów, Andryjanki i Dowspuda),
e) ***obiekty użyteczności publicznej,*** w tym ratusze w Łomży, Białymstoku, Bielsku Podlaskim i Suwałkach, oraz zespoły pocztowe, dworce, szkoły, szpitale i banki,
f) ***zespoły i obiekty przemysłowe***, z których najlepiej zachowane są w Białymstoku, Choroszczy i Supraślu, gdzie w drugiej połowie XIX w. rozwinął się silnie przemysł włókienniczy.

4) Obiekty inżynierii, będące ważnym elementem krajobrazu kulturowego województwa i pełniące ważną rolę w systemie udostępniania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, do których należą w szczególności:
a) zabytek sztuki hydrotechnicznej z XIX w. – zespół „Kanału Augustowskiego",
b) „Zespół Komunikacyjny Wąskotorowej Kolei Leśnej" w Płocicznie,
c) Wąskotorowa kolej leśna w Puszczy Białowieskiej w Hajnówce.

5) Zespoły obiektów architektury historycznej militarnej, z najstarszym obiektem unikalnej fortyfikacji – Redutą Obronną „Koziołek" z 1656 roku (okres potopu szwedzkiego) oraz architekturą militarną XIX i XX wieku, należąca do tzw. „europejskiego skansenu fortecznego", reprezentowaną w województwie przez zespoły obronne czterech szkół fortyfikacyjnych: rosyjskiej, polskiej, radzieckiej i niemieckiej (*lokalizacje obrazuje mapka schematyczna).* Łącznie w województwie podlaskim istnieją 2 duże twierdze: w Osowcu i Piątnicy, oraz około 540 obiektów fortyfikacji rozproszonej z lat trzydziestych i czterdziestych XX wieku, w tym:
a) ***fortyfikacje rosyjskie*** do 1915 r. – najstarsze i najcenniejsze zabytki architektury obronnej, reprezentowane przez duże twierdze w Osowcu i Piątnicy koło Łomży, wzniesione na przełomie XIX i XX w.,
b) ***fortyfikacje polskie*** z lat 1918-1939, reprezentowane przez grupę 5 doświadczalnych schronów bojowych wzniesionych na początku lat trzydziestych w forcie II Twierdzy Osowiec. Łącznie w województwie jest 80 polskich obiektów fortecznych,
c) ***fortyfikacje niemieckie,*** reprezentowane przez umocnienia Pozycji Granicznej wzniesionej w latach 1939-1941 na nowej wówczas granicy radziecko-niemieckiej, ustalonej po agresji na Polskę. Pozycja ta w obszarze województwa składa się z 7 punktów oporu, blokujących najważniejsze szlaki komunikacyjne, oraz z ok. 80 obiektów fortyfikacyjnych,
d) ***fortyfikacje sowieckie,*** reprezentowane przez umocnienia radzieckiej Linii Mołotowa, wzniesione w latach 1940-1941. W województwie znajduje się: zachodnia część Grodzieńskiego Rejonu Umocnionego, cały Osowiecki Rejon Umocniony, północna część Zambrowskiego Rejonu Umocnionego i zachodnia część Brzeskiego Rejonu Umocnionego. Razem w województwie podlaskim znajduje się około 380 radzieckich obiektów fortyfikacyjnych,
e) ***budownictwo koszarowe*** rosyjskich władz zaborczych, głównie z końca XIX i początku XX wieku, reprezentowane w województwie przez najlepiej zachowane zespoły w: Suwałkach, Augustowie, Białymstoku, Sokółce, Łomży i Zambrowie.

Tab. 9. Wykaz obiektów historycznej architektury militarnej

Miejscowość	Opis	Gmina
Kurowo Kolonia	**polska reduta obronna** „Koziołek" – fort z okresu potopu szwedzkiego z 1656 r. Unikalna fortyfikacja (zbudowany przez wojska polskie hetmana Pawła Sapiehy w czasie najazdu Szwedów na zamek w Tykocinie, wykorzystujący położenie, zbliżony do sześcioboku o kurtynach długości ok. 100 m)	Kobylin Borzymy
Fortyfikacje rosyjskie do 1915 r.		
Osowiec	najstarszymi i najcenniejszymi zabytkami architektury obronnej są dwie twierdze rosyjskie wzniesione w końcu XIX i na początku XX w.	Goniądz
Piątnica k. Łomży		Łomża
Fortyfikacje polskie 1918-1939		
fort II Twierdza Osowiec	polskie umocnienia z okresu międzywojennego – grupa pięciu doświadczalnych schronów bojowych wzniesionych na początku lat trzydziestych	Goniądz
pozostałe zespoły	zbudowane wiosną i latem 1939 r. w przededniu niemieckiej agresji na Polskę	
łącznie na terenie województwa znajduje się 80 polskich obiektów fortecznych	odcinek „Augustów" – 7 obiektów	Augustów
	odcinek" Osowiec" – 17 obiektów	Goniądz
	odcinek „Wizna" – 15 obiektów	Wizna
	odcinek „Łomża" – 18 obiektów	m. Łomża i Piątnica
	pozycja łącznikowa „Jednaczewo" – 5 obiektów	Łomża
	odcinek „Nowogród" – 20 obiektów	Nowogród
Fortyfikacje niemieckie 1939-1941		
północna i wschodnia część województwa	reprezentują umocnienia Pozycji Granicznej wzniesionej w latach 1939-1941 na nowej granicy radziecko-niemieckiej ustalonej po agresji na Polskę, pozycja ta składała się z kilkunastu punktów oporu blokujących najważniejsze szlaki komunikacyjne	
w granicach województwa znajduje się 7 punktów oporu (80 niemieckich obiektów fortyfikacyjnych), pozostałe leżą w województwie warmińsko-mazurskim	Prawy Las – 2 obiekty	Przerośl
	Filipów – 14 obiektów	Filipów
	Bakałarzewo – 12 obiektów	Bakałarzewo
	Raczki – 9 obiektów	Raczki
	Kozioł – 3 obiekty	Kolno
	Turośl – 23 obiekty	Turośl
	Zbójna – 20 obiektów	Zbójna
Fortyfikacje radzieckie 1940-1941		
teren województwa podlaskiego	umocnienia radzieckiej Linii Mołotowa, zostały one wzniesione w latach 1940-1941 po aneksjach wschodnich terenów Polski oraz krajów bałtyckich w 1940 r. dokonanych przez ZSRR we wrześniu 1939 r.	
około 380 radzieckich obiektów fortyfikacyjnych	zachodnia część Grodzieńskiego Rejonu Umocnionego – 109 obiektów	Lipsk, Dąbrowa
	cały Osowiecki Rejon Umocniony – 120 obiektów	Goniądz
	północna część Zambrowskiego Rejonu Umocnionego – około 50 obiektów	Zambrów
	zachodnia część Brzeskiego Rejonu Umocnionego – 107 obiektów	Goniądz
łącznie na terenie województwa znajdują się 2 twierdze z przełomu XIX i XX w. oraz około 540 obiektów fortyfikacji rozproszonej z lat trzydziestych i czterdziestych XX w.		

Źródło: Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Mapa 31.

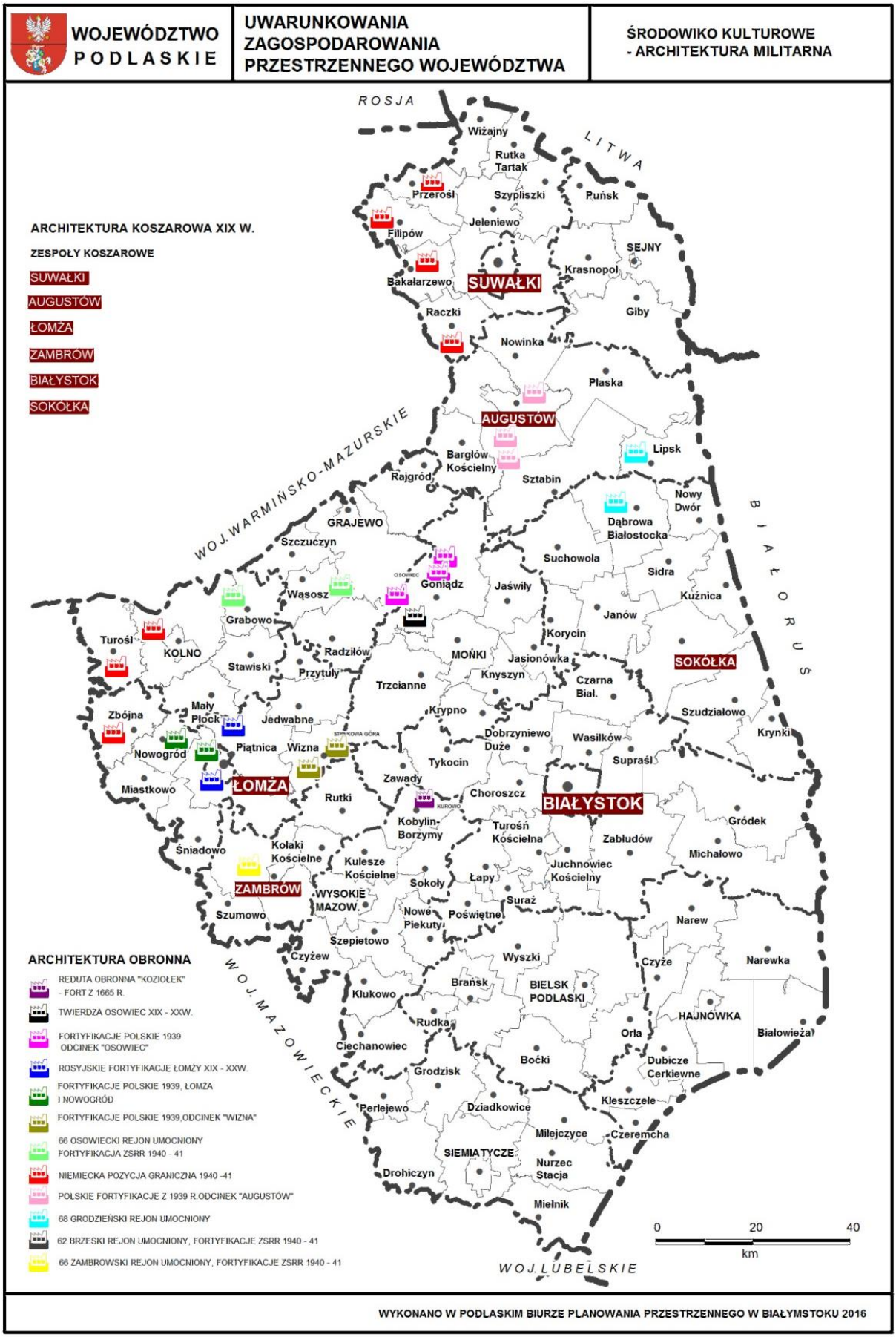
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWIKO KULTUROWE - ARCHITEKTURA MILITARNA
ROSJA
LITWA
WOJ.WARMIŃSKO-MAZURSKIE
BIAŁORUŚ
WOJ.MAZOWIECKIE
WOJ.LUBELSKIE
ARCHITEKTURA KOSZAROWA XIX W.
ZESPOŁY KOSZAROWE
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
ŁOMŻA
ZAMBRÓW
BIAŁYSTOK
SOKÓŁKA
ARCHITEKTURA OBRONNA
REDUTA OBRONNA "KOZIOŁEK" - FORT Z 1665 R.
TWIERDZA OSOWIEC XIX - XXW.
FORTYFIKACJE POLSKIE 1939 ODCINEK "OSOWIEC"
ROSYJSKIE FORTYFIKACJE ŁOMŻY XIX - XXW.
FORTYFIKACJE POLSKIE 1939, ŁOMŻA I NOWOGRÓD
FORTYFIKACJE POLSKIE 1939,ODCINEK "WIZNA"
66 OSOWIECKI REJON UMOCNIONY FORTYFIKACJA ZSRR 1940 - 41
NIEMIECKA POZYCJA GRANICZNA 1940 -41
POLSKIE FORTYFIKACJE Z 1939 R.ODCINEK "AUGUSTÓW"
68 GRODZIEŃSKI REJON UMOCNIONY
62 BRZESKI REJON UMOCNIONY, FORTYFIKACJE ZSRR 1940 - 41
66 ZAMBROWSKI REJON UMOCNIONY, FORTYFIKACJE ZSRR 1940 - 41
Wiżajny
Rutka Tartak
Przerośl
Szypliszki
Puńsk
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
Bakałarzewo
SUWAŁKI
Raczki
Giby
Nowinka
Płaska
AUGUSTÓW
Lipsk
Barglów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Goniądz
Jaświły
Kuźnica
Wąsosz
Janów
Grabowo
Korycin
Turośl
KOLNO
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
SOKÓŁKA
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Trzcianne
Czarna Bial.
Mały Płock
Krypno
Szudziałowo
Zbójna
Jedwabne
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Krynki
Nowogród
Piątnica
Wizna
Tykocin
Supraśl
Zawady
Miastkowo
ŁOMŻA
Rutki
Choroszcz
BIAŁYSTOK
Kobylin-Borzymy
Turośń Kościelna
Gródek
Zabłudów
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Juchnowiec Kościelny
Michałowo
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOW.
Sokoły
Łapy
Suraż
Szumowo
Nowe Piekuty
Poświętne
Narew
Szepietowo
Czyżew
Wyszki
Czyże
Narewka
Klukowo
Bransk
BIELSK PODLASKI
Rudka
HAJNÓWKA
Białowieża
Ciechanowiec
Orla
Boćki
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
Kleszczele
Perlejewo
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
SIEMIATYCZE
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 32.

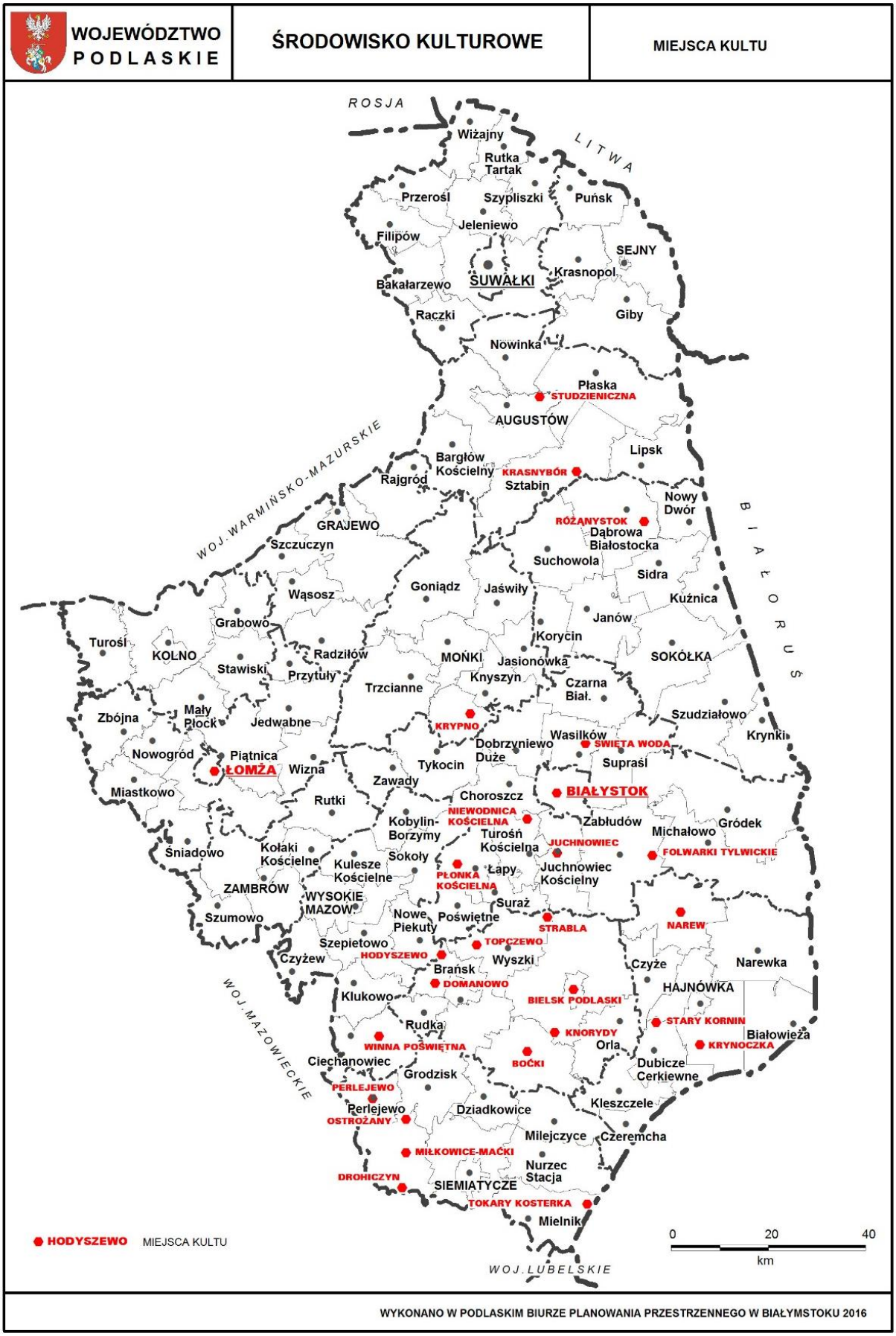
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
ŚRODOWISKO KULTUROWE
MIEJSCA KULTU
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
Wiżajny
Rutka Tartak
Przerośl
Szypliszki
Puńsk
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
SUWAŁKI
Krasnopol
Bakałarzewo
Raczki
Giby
Nowinka
Płaska
STUDZIENICZNA
AUGUSTÓW
Lipsk
Bargłów Kościelny
KRASNYBÓR
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
RÓŻANYSTOK
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Goniądz
Jaświły
Kuźnica
Wąsosz
Janów
Grabowo
Korycin
Turośl
KOLNO
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
SOKÓŁKA
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Szudziałowo
Zbójna
Mały Płock
Jedwabne
KRYPNO
Krynki
Wasilków
ŚWIĘTA WODA
Nowogród
Piątnica
Dobrzyniewo Duże
ŁOMŻA
Wizna
Tykocin
Supraśl
Zawady
Miastkowo
Rutki
Choroszcz
BIAŁYSTOK
NIEWODNICA KOŚCIELNA
Zabłudów
Gródek
Kobylin-Borzymy
Turośń Kościelna
Michałowo
JUCHNOWIEC
FOLWARKI TYLWICKIE
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Sokoły
Kulesze Kościelne
PŁONKA KOŚCIELNA
Łapy
Juchnowiec Kościelny
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZOW.
Suraż
Szumowo
Nowe Piekuty
Poświętne
STRABLA
NAREW
Szepietowo
TOPCZEWO
HODYSZEWO
Wyszki
Czyże
Narewka
Czyżew
Brańsk
DOMANOWO
HAJNÓWKA
Klukowo
BIELSK PODLASKI
STARY KORNIN
Rudka
KNORYDY
Białowieża
Orla
KRYNOCZKA
WINNA POŚWIĘTNA
BOĆKI
Ciechanowiec
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
PERLEJEWO
Kleszczele
Perlejewo
Dziadkowice
OSTROŻANY
Milejczyce
Czeremcha
MIŁKOWICE-MAĆKI
Nurzec Stacja
DROHICZYN
SIEMIATYCZE
TOKARY KOSTERKA
Mielnik
HODYSZEWO MIEJSCA KULTU
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

6) **Cmentarze wyznaniowe**: rzymskokatolickie, prawosławne, grekokatolickie, żydowskie, muzułmańskie, ewangelickie oraz cmentarze wojenne, stanowią liczną grupę, a część z nich wpisana jest do rejestru zabytków.
7) **Grodziska, kurhany i bardzo liczne zabytki archeologiczne** stanowią istotną i bogatą część dziedzictwa kulturowego obszaru. Część z nich uznana została za zabytki i wpisana do rejestru zabytków.
8) **Zabytki ruchome**, głównie o charakterze sakralnym, stanowiące wyposażenie wnętrz (rzeźby, malarstwo, rzemiosło artystyczne), z okresu XV-XX wieku są również istotną częścią dziedzictwa kulturowego województwa.

3.8.2.3. Miejsca kultu

Miejsca kultu religijnego (pielgrzymkowe i odpustowe) – to w szczególności: Białystok, Boćki, Bielsk Podlaski, Domanowo, Drohiczyn, Folwarki Tylwickie, Grabarka, Hodyszewo, Juchnowiec, Knorydy, Krynoczka k. Hajnówki, Krasnybór, Krypno, Łomża, Miłkowice-Maćki, Narew, Niewodnica Kościelna, Ostrożany, Perlejewo, Płonka Kościelna, Różanystok, Sejny, Strabla, Studzieniczna w Augustowie, Święta Woda w Wasilkowie, Stary Kornin, Supraśl, Tokary-Koterka, Topczewo, Winna Poświętna.

3.8.2.4. Skanseny

W województwie podlaskim istnieją 3 skanseny, w których ratowane i prezentowane są głównie zabytki drewniane, ginące z krajobrazu regionu (obiekty, zabytki ruchome, wytwory i zjawiska) w tym:

a) ***Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka*** – powstałe w 1962 r. w Ciechanowcu w zespole pałacowo-parkowym z połowy XIX wieku, odbudowanym ze zniszczeń wojennych w latach 1966-1969, posiadające aż osiem działów tematycznych,
b) ***Białostockie Muzeum Wsi*** (oddział Muzeum Podlaskiego) – założone w 1982 roku, gromadzące zabytki architektury drewnianej i zbiory etnograficzne z regionu, położone przy granicy Białegostoku na gruntach wsi Osowicze i miasta Wasilków,
c) ***Skansen Kurpiowski w Nowogrodzie im. Adama Chętnika*** – założony w 1927 roku jako Muzeum Kurpiowskie, leżące na tzw. Górze Ziemowita naprzeciw ujścia rzeki Pisy do Narwi, drugie najstarsze muzeum dawnego drewnianego budownictwa ludowego w Polsce, mający charakter parku etnograficznego.

3.8.3. Obszary o wysokich walorach kulturowych

Dynamiczne procesy zmian w życiu społecznym i gospodarczym wymagają wprowadzenia ochrony najbardziej wartościowych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów, przed nasilonymi procesami urbanizacji, prowadzącymi do ich zeszpecenia i dewastacji.

3.8.3.1. Parki kulturowe

Zachowanie tożsamości i utrzymanie ciągłości rozwoju przestrzennego historycznych zespołów osadniczych, w tym ich krajobrazów kulturowych, stało się koniecznością i wymaga dążenia do utworzenia w województwie między innymi parków kulturowych.
Park kulturowy jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (definicja wg art. 16 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 144 z późn. zm.). Ustawowa możliwość tworzenia parków stwarza równoczesny obowiązek sporządzenia dla nich Planu ochrony i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W województwie podlaskim, cechującym się dużym bogactwem form krajobrazu i dziedzictwa kulturowego, wielością narodowościową i wyznaniową (obrzędy, tradycja, obyczaje) oraz dużą powierzchnią obszarów cennych przyrodniczo, żadna z gmin nie utworzyła dotychczas parku kulturowego.

3.8.3.2. Małe miasta i wsie o zabudowie tradycyjnej, świadczącej o ich tożsamości.

Lokacja większości miast nastąpiła w okresie Jagiellonów, w sytuacji ścieraniu się wpływów Wschodu i Zachodu. Zachodnia część województwa (kolonizacja mazowiecka) wytworzyła formę kolonijną – osadnictwo drobnoszlacheckie, a osadnictwo wiejskie we wschodniej jego części zachowało układ przestrzenny nadany podczas „pomiary włócznej".

W małych miastach i wsiach powstały drewniane świątynie różnych wyznań: unickie cerkwie, kościoły katolickie, cerkwie prawosławne, molenny staroobrzędowców, meczety tatarskie i żydowskie synagogi.

Budownictwo wiejskie drewniane mieszkalne i gospodarcze zachowało się do dzisiaj. Zabudowa ulicowa ciągnąca się wzdłuż dróg charakterystyczna jest dla m.in. wsi: Ryboły, Trześcianka, Wojszki i Soce. Bogate zdobnictwo domów ludności pochodzenia białoruskiego i ukraińskiego podkreśla zróżnicowana kolorystyka ich elementów.

Osadnicy z Mazowsza zgodnie z tradycją stworzyli wsie niwowe, charakteryzujące się zwartą zabudową ulicową lub owalnicową. W wyniku różnego sposobu urządzania wsi, inne były sposoby rozplanowania siedlisk i urządzania domów mieszkalnych.

3.8.3.3. Szlaki kulturowe

Wielokulturowość i przeszłość historyczna województwa stwarza możliwości wytyczenia szlaków kulturowych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i lokalnym. Szlaki kulturowe, oprócz promocji województwa, stwarzają duże możliwości rozwoju turystyki, w szczególności gdy są położone w obszarach lub sąsiedztwie obszarów o bardzo wysokich walorach środowiska przyrodniczego, mających dobrą dostępność komunikacyjną. Szlaki kulturowe województwa obejmować powinny:

1) istniejące szlaki kulturowe, w tym:
- **a)** ***Podlaski Szlak Kulturowy „Drzewo i Sacrum",***
- **b)** ***Szlak Jagielloński,***
- **c)** ***Szlak Prawosławnych Świątyń,***
- **d)** ***Szlak Krainy Otwartych Okiennic,***
- **e)** ***Transgraniczny Szlak Dominikański,***
- **f)** ***Szlak Tatarski,***
- **g)** ***Szlak Chwały Oręża Polskiego,***

2) szlaki kulturowe predestynowane do wytyczenia (rys. 11), w tym:
- **a)** ***szlak sanktuariów:***
  Sejny – Studzieniczna – Krasnybór – Różanystok – Krypno – Płonka Kościelna – Łomża – Hodyszewo – Ostrożany,
- **b)** ***szlak klasztorny:***
  Sejny – Wigry – Różanystok – Szczuczyn – Wąsosz – Stawiski – Łomża – Tykocin – Choroszcz – Supraśl – Bielsk Podlaski – Boćki - Siemiatycze – Drohiczyn – Ciechanowiec,
- **c)** ***szlak budownictwa wiejskiego:***
  Wojszki – Ryboły – Trześcianka – Puchły – Soce – Nowoberezewo – Czyże,
- **d)** ***szlak dworów Sokólszczyzny:***
  Kamienna Stara – Pawłowicze – Łososna Wielka i Mała – Górka – Żylicze,
- **e)** ***szlak gotyku mazowieckiego:***
  Niedźwiadna – Wąsosz – Wizna – Łomża - Szczepankowo – Rosochate Kościelne,

f) ***szlak nadbużański:***
Drohiczyn – Siemiatycze – Mielnik – Niemirów,

g) ***szlak nadnarwiański:***
Wizna – Drozdowo – Piątnica – Łomża – Stara Łomża – Nowogród,

h) ***wschodni szlak architektury drewnianej czterech wyznań:***
Wodziłki – Jeleniewo – Suwałki – Monkinie – Mikaszówka – Gabowe Grądy – Kamienna Stara – Bohoniki – Kruszyniany – Michałowo – Juszkowy Gród Narew – Nowoberezewo – Szczyty Dzięciołowo – Orla – Stary Kornin – Kleszczele – Milejczyce – Grabarka – Tokary (Koterka),

i) ***szlak drewnianej architektury sakralnej pogranicza mazowiecko-podlaskiego:***
Rydzewo, gm. Rajgród (kościół) – Kramarzewo, gm. Radziłów (kościół i dzwonnica z Radziłowa) – Giełczyn, gm. Trzcianne (kościół) – Zambrów (kaplica cmentarna z późnobarokową polichromią z motywem tańca śmierci) – Tabędz, gm. Zambrów (kościół z Puchał) – Cibory Kołaczki, gm. Zawady (kościół z Zawad) – Sokoły (kościół cmentarny przeniesiony z Tykocina, gdzie został zbudowany jako cerkiew unicka) – Hodyszewo, gm. Nowe Piekuty (kapliczka ze źródełkiem) – Ciechanowiec (kościół i dzwonnica z Bogut-Pianek) – Winna Poświętna, gm. Ciechanowiec (kościół),

j) ***szlak drewnianej architektury sakralnej Puszczy Zielonej:***
Turośl (kościół, kaplica, dzwonnica) – Leman (kościół, kaplica cmentarna, dzwonnica) – Kuzie (kościół, dzwonnica) – Dobrylas (kościół),

k) ***szlak śladami dziedzictwa/osadnictwa żydowskiego:***
Sejny (synagoga, jesziwa, cmentarz) – Kolno (synagoga, cmentarz) – Łomża (dwa cmentarze) – Jedwabne (mogiła i cmentarz) – Tykocin (synagoga, cmentarz) – Białystok (cmentarz, synagoga rejon d. Rynku Siennego) – Krynki (synagogi, cmentarz) – Orla (synagoga, cmentarz) – Czyżew (synagoga, cmentarz) – Ciechanowiec (synagoga, cmentarz) – Siemiatycze (synagoga).

3.8.3.4. Problemy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego

1) Przemiany cywilizacyjno-kulturowe niekorzystnie wpływające na stan dziedzictwa, to w szczególności:

a) wyludnianie wsi i zmiany w gospodarce rolnej powodujące zanikanie tradycyjnego krajobrazu kulturowego wiejskiego,

b) nasilanie się lokalnego i ponadlokalnego ruchu kołowego na obszarach zabytkowych, skutkujące pogarszaniem stanu zabytkowej zabudowy i modernizacjami historycznych układów komunikacyjnych kosztem ich zabytkowych wartości,

c) przekształcanie funkcjonalne historycznych centrów większych miast cechujące się: odpływem części mieszkańców na przedmieścia, przenoszeniem handlu do centrów handlowych, „zamieraniem" części przestrzeni publicznych poza godzinami pracy urzędów i banków oraz starzeniem i pauperyzacją mieszkańców, zaś w mniejszych miastach zanikaniem drobnego handlu przy historycznych rynkach z powodu budowy na przedmieściach sklepów wielkopowierzchniowych, prowadzącym do deprecjacji i degradacji zabytkowych układów urbanistycznych,

d) agresywna komunikacja wizualna (szyldy, reklamy, bilbordy itd.) powodująca dezintegrację miejskiego krajobrazu, w tym obszarów zabytkowych,

e) redukowanie znaczenia dziedzictwa kulturowego do roli atrakcji turystycznej skutkujące tendencją do nadmiernego „uatrakcyjniania", a jednocześnie do standaryzacji przestrzeni staromiejskich i zabytków, bez zrozumienia dla ich swoistości.

2) **Niesprawność procesów administracyjno-regulacyjnych** służących ochronie dziedzictwa, w tym:
   a) brak zainteresowania ze strony samorządów tworzeniem parków kulturowych,
   b) niedostatek planów miejscowych zapewniających ochronę przestrzeni kulturowej, przy presji inwestorów o niskiej świadomości znaczenia ochrony dziedzictwa kulturowego, skutkujący inwestycjami zacierającymi autentyzm zabytków oraz ingerencją w tradycyjne funkcje i relacje przestrzenne układów zabytkowych i krajobrazu kulturowego,
   c) niedostateczna współpraca pomiędzy organami ochrony zabytków a organami administracji samorządowej (w tym m.in. w zakresie spójności gminnych i wojewódzkiej ewidencji zabytków, czemu zresztą nie sprzyjają zmieniające się i nie do końca jasne regulacje prawne, oraz przestrzegania obowiązku i trybu uzgodnień),
   d) ograniczone i nazbyt pragmatyczne podejście do ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego związanego z krajobrazem kulturowym, a służącego zachowaniu jego tożsamości (historyczne nazwy, miejsc, miejscowości, ulic i placów, upamiętnianie postaci i wydarzeń historycznych).

3.9. Uwarunkowania rozwoju systemu transportowego

3.9.1. System transportowy województwa

System transportowy województwa stanowią:
a) system drogowy,
b) system kolejowy,
c) międzymiastowa komunikacja autobusowa,
d) miejska komunikacja autobusowa,
e) infrastruktura lotnicza,
f) inne rodzaje transportu.

3.9.2. Europejskie Korytarze Transportowe (TEN-T)

1) **I Europejski Korytarz Transportowy** Helsinki – Tallin – Ryga – Kowno – Warszawa przebiega przez województwo podlaskie, a do obsługi ruchu drogowego i kolejowego w tym korytarzu wyznaczono:
   a) drogi krajowe ekspresowe: S8 na odcinku Warszawa – Ostrów Mazowiecka i S61 Ostrów Mazowiecka – Łomża – Szczuczyn – Ełk – Raczki – Suwałki – Budzisko – granica państwa (Kowno),
   b) linię kolejową E75 Warszawa – Białystok – Ełk – Suwałki – Trakiszki – granica państwa.

   Przebieg linii kolejowej E75 przez Ełk wpłynie na zwiększenie rangi dworca Białystok Starosielce, a równocześnie może obniżyć nieco rangę dworca Białystok Główny w przypadku jego omijania przez część pociągów.
2) **Trasa „Via Carpatia”** na bazie projektowanej drogi ekspresowej S19 – odc. 8 i odc. S61 była zgłaszana przez rząd Polski do włączenia jej w sieć TEN-T. Decyzją Komisja Europejska z listopada 2013 r., wniosek ten został oddalony. Aktualnie w związku z połączeniem dróg ekspresowych S19 i S61 nowym odcinkiem drogi ekspresowej S16 Ełk (S61) – Knyszyn (S19), pojawia się możliwość korekty trasy „Via Carpatii”, tj. jej obsługi drogą ekspresową S19 i odcinkami S16 oraz S61. Stworzy to szansę ponownego ubiegania się o włączenie „Via Carpatii” do sieci TEN-T.

Mapa 33.

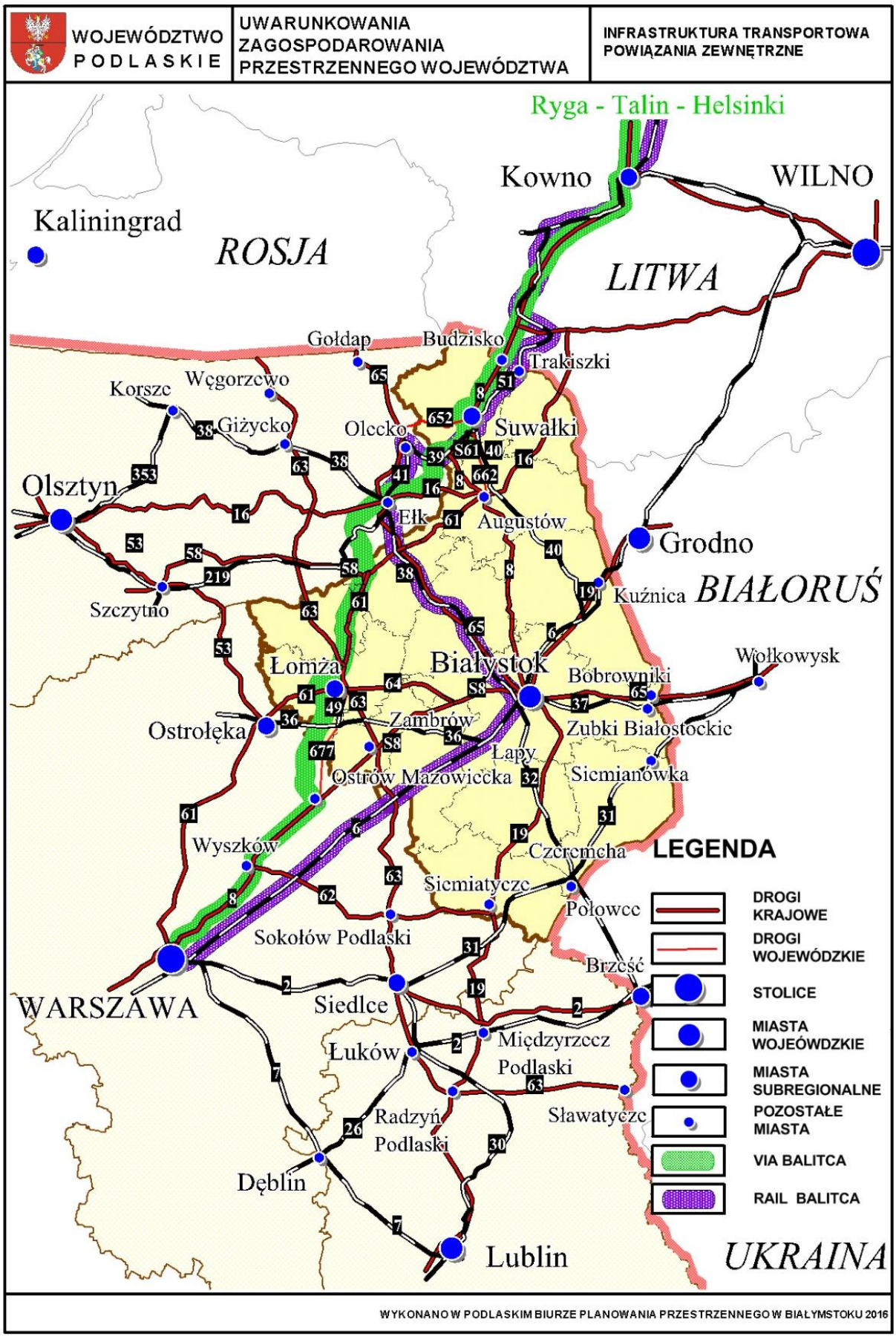
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE
Ryga - Talin - Helsinki
Kowno
WILNO
Kaliningrad
ROSJA
LITWA
Gołdap
Budzisko
Trakiszki
Węgorzewo
Korsze
Giżycko
Olecko
Suwałki
Olsztyn
Ełk
Augustów
Grodno
Kuźnica
BIAŁORUŚ
Szczytno
Łomża
Białystok
Wołkowysk
Bobrowniki
Ostrołęka
Zambrów
Zubki Białostockie
Łapy
Ostrów Mazowiecka
Siemianówka
Wyszków
Czeremcha
Siemiatycze
Połowce
Sokołów Podlaski
Brześć
WARSZAWA
Siedlce
Międzyrzecz Podlaski
Łuków
Sławatycze
Radzyń Podlaski
Dęblin
Lublin
UKRAINA
LEGENDA
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
STOLICE
MIASTA WOJEÓWDZKIE
MIASTA SUBREGIONALNE
POZOSTAŁE MIASTA
VIA BALITCA
RAIL BALITCA
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.9.3. Drogi krajowe

1) **Drogi krajowe** przebiegające przez obszar województwa podlaskiego ustalone zarządzeniem Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad, wymieniono w tabeli 10.

Tab. 10. Drogi krajowe w województwie podlaskim

Lp.	Numer drogi	Przebieg dróg krajowych **/województwo podlaskie/**	Klasa drogi
1	**2**	**3**	**4**
1.	8	Granica państwa – Kudowa Zdrój – Kłodzko – Ząbkowice Śląskie – Wrocław – Oleśnica – Syców – Kępno – Walichnowy – Wieluń – Bełchatów – Piotrków Trybunalski – Rawa Mazowiecka – Warszawa – Radzymin – Wyszków – Ostrów Mazowiecka – **granica województwa – Zambrów – Białystok – Korycin – Augustów – Raczki – Suwałki – Budzisko – granica państwa**	GP
2.	16	Dolna Grupa – Grudziądz – Iława – Ostróda – Olsztyn – Mrągowo **–** /Ełk/ **- granica województwa – Augustów – Pomorze – Poćkuny – Ogrodniki - granica państwa**	GP
3.	19	**Granica państwa – Kuźnica – Białystok – Siemiatycze – granica województwa** – Międzyrzec Podlaski – Kock – Lubartów – Kraśnik – Janów Lubelski – Nisko – Sokołów Małopolski – Rzeszów	GP
4.	58	Olsztynek – Zgniłocha – Jedwabno – Szczytno – Babięta – Ruciane Nida – Pisz – Biała Piska – **granica województwa – Szczuczyn**	G
5.	61	Warszawa – Jabłonna – Legionowo – Serock – Różan – Ostrołęka – **granica województwa – Łomża – Grajewo – Augustów**	GP
6.	62	Strzelno – Kobylniki – Radziejów – Brześć Kujawski – Włocławek – Nowy Duninów – Płock – Wyszogród – Nowy Dwór Mazowiecki – Pomiechówek – Serock – Wierzbica – Wyszków – Łochów – Węgrów – **granica województwa – Drohiczyn – Anusin (droga nr 19)**	G
7.	63	Granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – **granica województwa – Kisielnica – Łomża – Zambrów – granica województwa** – Ceranów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice – Sławatycze – granica państwa	G
8.	64	**Piątnica Poduchowna – Wizna – Stare Jeżewo**	G
9.	65	Granica państwa – Gołdap – Olecko – Ełk – **granica województwa – Grajewo – Mońki – Białystok – Bobrowniki – granica państwa**	G
10.	66	**Zambrów – Wysokie Mazowieckie – Brańsk – Bielsk Podlaski – Kleszczele – Czeremcha – granica państwa**	G

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GDDKiA

2) **Drogi ekspresowe** o kluczowym znaczeniu w obsłudze ruchu drogowego międzynarodowego, krajowego i regionalnego w województwie podlaskim, ustalone w obowiązującym rozporządzeniu Rady Ministrów, wymieniono w tabeli 11.

Tab. 11. Drogi ekspresowe w województwie podlaskim.

Lp.	Numer drogi	Docelowy – kierunkowy przebieg drogi	Klasa drogi
1	**2**	**3**	**4**
1.	S8	Wrocław (Psie Pole) – Kępno – Sieradz – A1 (Łódź) …[1)] A1 (Piotrków Trybunalski) – Rawa Mazowiecka – **Warszawa – Ostrów Mazowiecka – Zambrów – Choroszcz (S19)**	S
2.	S19	**(Grodno) granica państwa – Kuźnica – Sokółka – Korycin – Knyszyn – Dobrzyniewo Duże – Choroszcz – Siemiatycze** – Lublin – Nisko – Rzeszów – Barwinek – granica państwa (Preszow)	S
3.	S61	**(S8) Ostrów Mazowiecka – Łomża – Stawiski – Szczuczyn** – Ełk **– Raczki – Suwałki – Budzisko – granica państwa (Kowno)**	S
4.	S16	**Ełk (S61) – Knyszyn (S19)**	S

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów Dz. U. z 2016 r. poz. 784

3) **Odcinek drogi zastąpiony nowym,** zgodnie z ustawą o drogach publicznych zostaje pozbawiony dotychczasowej kategorii i zaliczony do właściwej.
4) **Parametry dróg krajowych** są w większości o przekroju jednojezdniowym z szerokością jezdni 7 m i 6 m, z wyjątkiem odcinków o przekrojach dwujezdniowych: obwodnica Zambrowa (S8) i Jeżewo – Białystok (S8), Białystok – Katrynka (nr 8) oraz w Białymstoku (nr 8, nr 19 i nr 65) i w Suwałkach (nr 8).
5) **Stan techniczny nawierzchni,** wg SOSN dróg krajowych woj. podlaskiego w poszczególnych latach od 2003 do 2014 roku, przedstawiono na poniższym diagramie.
Z w/w oceny wynika, że stan nawierzchni dróg krajowych w rozpatrywanym okresie był zmienny i w poszczególnych latach występowała tendencja poprawy do 2009 r., w 2011 r. znaczny spadek ilości dróg w stanie dobrym, natomiast w ostatnich latach widać znaczną poprawę w stosunku do lat poprzednich.

Wykr. 2. Charakterystyka tempa degradacji nawierzchni dróg krajowych

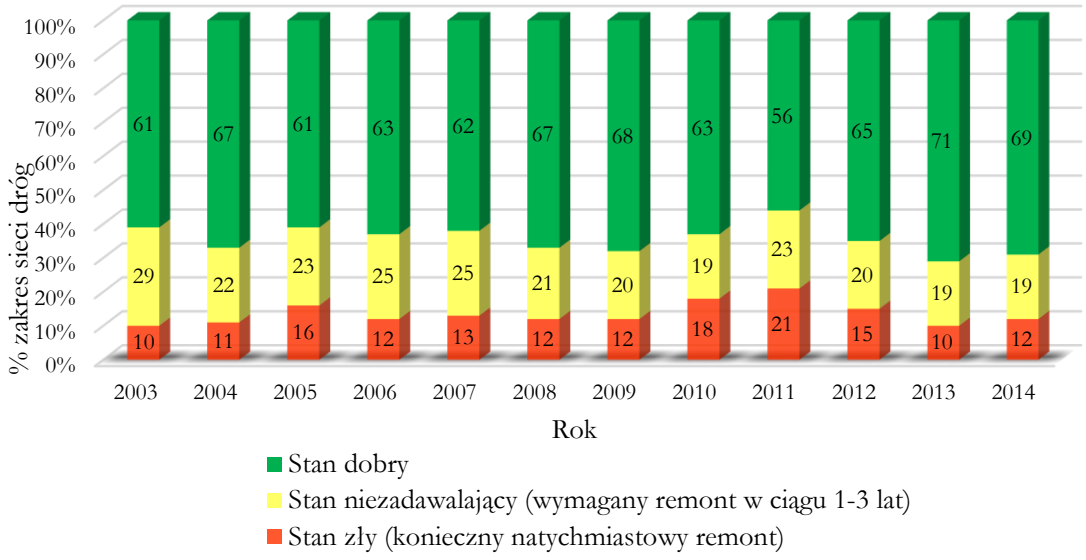

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA

6) **Dopuszczalny nacisk** pojedynczej osi napędowej 11,5 t, 10 t, < 10 t na drogach krajowych w województwie:
   a) **do 11,5 t na drogach:**
      - nr 8 (Ostrów Mazowiecka) – granica województwa – Zambrów – Białystok – Korycin – Augustów – Suwałki – Budzisko – granica państwa,
      - nr 19 Białystok (droga 65) – Kuźnica – granica państwa,
      - nr 65 Białystok (droga 8) – Bobrowniki – granica państwa,
   b) **do 10 t na drogach:**
      - nr 16 (Ełk) – granica województwa – Augustów (droga 8),
      - nr 19 Białystok – Siemiatycze – granica województwa (Międzyrzec Podlaski),
      - nr 61 (Ostrołęka) – granica województwa – Łomża – Grajewo – Augustów (droga 8),
      - nr 63 (Pisz) – granica województwa – Łomża – Zambrów – granica województwa – (Sokołów Podlaski),
      - nr 64 Piątnica Poduchowna (droga 61) – Wizna – Stare Jeżewo,
      - nr 65 (Ełk) granica województwa – Grajewo – Mońki – Białystok,
      - nr 66 Zambrów (droga 63) – Wysokie Mazowieckie – Brańsk – Bielsk Podlaski,
   c) **< 10 ton na pozostałych drogach:**
      - nr 16 Augustów – Pomorze – Poćkuny – Ogrodniki – granica państwa,
      - nr 66 Bielsk Podlaski – Kleszczele – Czeremcha – Połowce – granica państwa.
7) **Ruch drogowy na drogach krajowych** w województwie podlaskim.
   Średni dobowy ruch (SDR) na drogach krajowych w 2010 r. wynosił około 6 700 poj./dobę, co uplasowało województwo na 15 miejscu, przed województwem warmińsko-mazurskim, nie daje to pełnego obrazu warunków funkcjonowania ruchu. „Wąskie gardła", w wyniku przekroczenia normatywnej przepustowości wynoszącej 1 250 p/h (przy szerokości jezdni 7 m i przy poziomie swobody ruchu D), występują np. na odcinku drogi nr 8: węzeł Choroszcz – Białystok (1700 p/h).
8) **Kolizje z siecią osadniczą** stwarzają odcinki dróg krajowych przebiegające przez zabudowę:
   a) nr 8 – Mężenina, Białegostoku, Korycina, Kumiały, Skindzierza, Chodorówki, Poświętnego, Krzywej, Suchowoli, Sztabina, Białobrzegów, Suwałk i Szypliszek,
   b) nr 16 – Augustowa,
   c) nr 19 – Kuźnicy, Sokółki, Straży, Czarnej Białostockiej, Białegostoku, Zwierek, Zabłudowa, Ryboł, Proniewicz, Bielska Podlaskiego, Bociek, Dziadkowic, Siemiatycz,
   d) nr 61 – Miastkowa, Łomży, Piątnicy, Szczuczyna, Grajewa, Rajgrodu, Bargłowa Kościelnego,
   e) nr 63 – Łomży, Zambrowa, Czyżewa, Małego Płocka, Kolna,
   f) nr 65 – Grajewa, Moniek, Białegostoku,
   g) nr 66 – Zambrowa, Wysokiego Mazowieckiego, Szepietowa, Brańska, Bielska Podlaskiego, Kleszczel, Czeremchy.
9) **Kolizje z obszarami chronionego prawnie środowiska przyrodniczego**, powodujące zagrożenia i uciążliwości, stwarzają w szczególności przebiegi dróg krajowych przez obszary:
   a) nr 8 – Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi", Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie", z występującymi w nich obszarami Natury 2000,

b) nr 19 – Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, Chronionego Krajobrazu „Doliną Narwi", Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu", z występującymi w nich obszarami Natury 2000,
c) nr 61 – Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi, Chronionego Krajobrazu Pojezierza Rajgrodzkiego, z występującymi w nich obszarami Natury 2000,
d) nr 65 – Biebrzańskiego Parku Narodowego i Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, z występującymi w nich obszarami Natury 2000.

10) **Miejsca obsługi podróżnych** (MOP) są przy drogach:
nr 8 – w Radulach, Złotorii, S61 – w Rudnikach Południowych.

3.9.4. Drogi wojewódzkie

1) **Wykaz dróg wojewódzkich** na obszarze województwa podlaskiego o ważnej funkcji w jego obsłudze komunikacyjnej, zgodnie z obowiązującymi przepisami przedstawia tabela 12.

Tab. 12. Drogi wojewódzkie

Lp.	Numer drogi	Przebieg dróg wojewódzkich	Klasa drogi
1	2	3	4
1.	640	Droga nr 19 /Anusin/ - Radziłłówka – granica państwa	G
2.	645	Myszyniec – Dęby – Nowogród – Łomża	G
3.	647	Dęby – Kolno – Gromadzyn – Wykno – Stawiski	Z
4.	648	Miastkowo – Nowogród… Morgowniki – Korzeniste – Stawiski – Przytuły	Z
5.	651	Gołdap – Żytkiejmy – Szypliszki – Sejny	Z
6.	652	Kowale Oleckie – Suwałki	Z
7.	653	Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny	G
8.	655	Kąp – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka Tartak	Z
9.	658	Droga 640 – Kudelicze – Pawłowicze – Grabarka – Kajanka	Z
10.	659	Topczewo – Hodyszewo – Nowe Piekuty – Dąbrówka K. – droga nr 66	Z
11.	663	Pomorze – Sejny	Z
12.	664	Raczki – Augustów – Lipsk – granica państwa	Z/G/Z
13.	668	Piątnica Poduchowna – Przytuły – Osowiec	Z
14.	670	Osowiec – Dąbrowa Białostocka – Nowy Dwór – granica państwa	Z/G
15.	671	Sokolany – Korycin – Knyszyn – Stare Jeżewo – Sokoły	Z/G/Z
16.	673	Lipsk – Dąbrowa Białostocka – Sokółka	G/Z
17.	674	Sokółka – Krynki	Z
18.	676	Białystok – Supraśl – Krynki – granica państwa	G/Z
19.	677	Łomża /droga 63/ - Śniadowo – Ostrów Mazowiecka – Małkinia – Kosów Lacki – Sokołów Podlaski	G
20.	678	Białystok – Sokoły – Wysokie Mazowieckie	G
21.	679	Łomża – Podgórze – Gać – Mężenin	Z
22.	681	Roszki-Wodźki – Łapy – Poświętne – Brańsk – Ciechanowiec	G
23.	682	Łapy – Turośń Dolna – Markowszczyzna	G
24.	685	Zabłudów – Narew – Nowosady – Hajnówka – Kleszczele	G/Z
25.	686	Zajma – Michałowo – Jałówka	Z
26.	687	Juszkowy Gród – Bondary – Narewka – Nowosady	Z
27.	689	Bielsk Podlaski – Hajnówka – Białowieża – granica państwa	G/Z
28.	690	Czyżew Osada – Ciechanowiec – Siemiatycze	G
29.	693	Kleszczele – Siemiatycze	Z
30.	694	Przyjmy – Brok – Ciechanowiec	G
31.	662	Augustów – Suwałki	GP

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZDW w Białymstoku

Mapa 34.

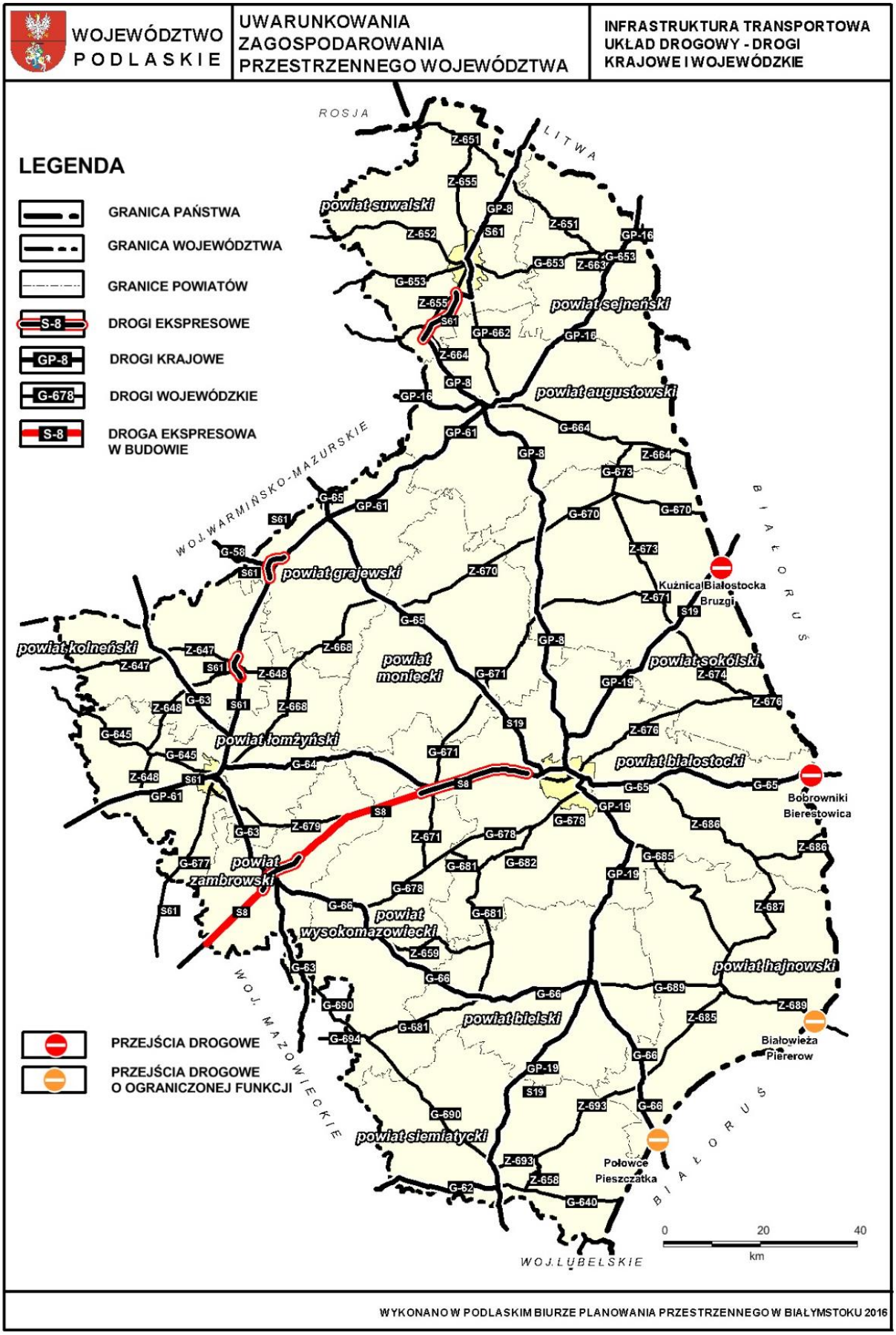
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA UKŁAD DROGOWY - DROGI KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE
LEGENDA
GRANICA PAŃSTWA
GRANICA WOJEWÓDZTWA
GRANICE POWIATÓW
DROGI EKSPRESOWE
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
DROGA EKSPRESOWA W BUDOWIE
PRZEJŚCIA DROGOWE
PRZEJŚCIA DROGOWE O OGRANICZONEJ FUNKCJI
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
powiat suwalski
powiat sejneński
powiat augustowski
powiat grajewski
powiat kolneński
powiat łomżyński
powiat monIecki
powiat sokólski
powiat białostocki
powiat zambrowski
powiat wysokomazowiecki
powiat hajnowski
powiat bielski
powiat siemiatycki
Kuźnica Białostocka
Bruzgi
Bobrowniki
Bierestowica
Białowieża
Pierierow
Połowce
Pieszczatka
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

2) **Dopuszczalne obciążenie** w/w dróg wojewódzkich wynosi 8 T/oś.
3) **Szerokość jezdni** dróg wojewódzkich wynosi od 5 m do 7 m, z wyjątkiem odcinków dróg nr 676 w Białymstoku w ciągu ul. Jana Pawła II i Al. Solidarności, nr 645 w Łomży w ciągu ul. Gen. W. Sikorskiego, które są dwujezdniowe.
4) **Ruch drogowy** na drogach wojewódzkich.
   Średni dobowy ruch (SDR) na drogach wojewódzkich, z wyjątkiem odcinków dróg znajdujących się w miastach na prawach powiatów, w 2010 r. wynosił ok. 2430 poj. na dobę.
   Obciążenie ruchem dróg wojewódzkich plasuje województwo na 13 miejscu w kraju, przed województwami: zachodniopomorskim, lubuskim i warmińsko-mazurskim.
   Średni dobowy ruch na drogach wojewódzkich w skali ogólnej nie daje obrazu warunków funkcjonowania ruchu. Normatywne przepustowości dróg były przekroczone przy poziomie swobody ruchu D wynoszące 1050 p/h przy szerokości jezdni 6m na drodzen 678 na odcinku Białystok – Tołcze o natężeniu ruchu 1146 p/h oraz 1250 p/h przy szerokości jezdni 7m na drodze nr 676 na odc. Porosły – Białystok o natężeniu ruchu 1330 p/h.
5) **Kolizje z siecią osadniczą** stwarzają odcinki dróg przebiegające przez zabudowę: nr 652 – Filipowa, nr 653 – Bakałarzewa, Suwałk, Sejn, nr 655 – Raczek, Suwałk, nr 671 – Janowa, Korycina, Krypna, Tykocina, Sokół, nr 676 – Białegostoku, Ogrodniczek, Supraśla, nr 677 – Konarzyc, nr 678 – Białegostoku, Horodnian, Księżyna, nr 682 – Uhowa, nr 685 – Narwi, Dubin, Hajnówki.
6) **Kolizje z obszarami chronionego prawnie środowiska przyrodniczego**, powodujące zagrożenia i uciążliwości, stwarzają w szczególności przebiegi dróg przez obszary: nr 653 – Wigierskiego Parku Narodowego, nr 655 – Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy" – Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny", nr 664 – Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie", nr 670 – Biebrzańskiego Parku Narodowego, nr 671 Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, nr 673 – Biebrzańskiego Parku Narodowego, nr 676 – Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, nr 678 – Narwiańskiego Parku Narodowego, nr 681 – Narwiańskiego Parku Narodowego, nr 689 – Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska" i występujące na nich obszary Natury 2000.
7) **Stan techniczny nawierzchni** wg SOSN dróg wojewódzkich województwa podlaskiego w poszczególnych latach od 2003 do 2014 roku przedstawia poniższy diagram.

Wykr. 3. Charakterystyka tempa degradacji nawierzchni dróg wojewódzkich.

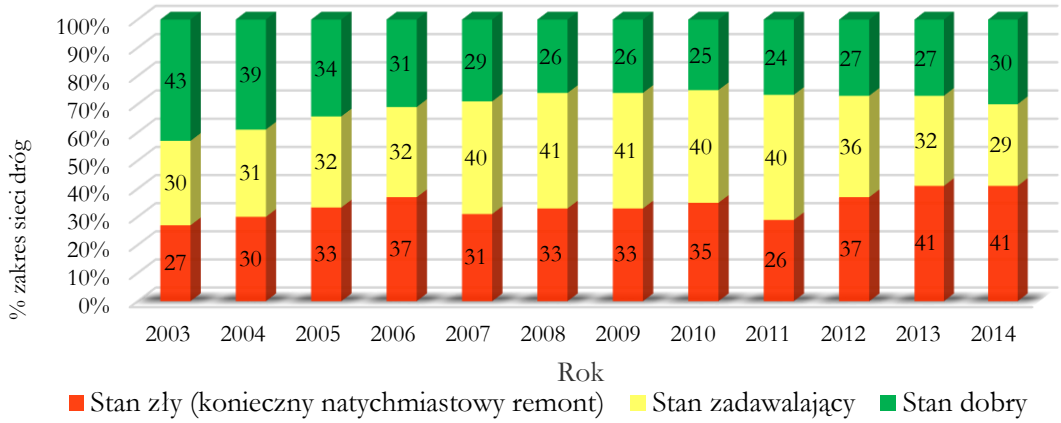

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZDW w Białymstoku

Z diagramu wynika, że stan techniczny nawierzchni dróg był zmienny w poszczególnych latach, z tendencją pogorszenia.

3.9.5. Drogi powiatowe

Na obszarze województwa podlaskiego występują drogi powiatowe:

a) zamiejskie o numerach: 1243B÷1738B, 1740B÷1756B, 1759B÷1786B, 1090B÷1125B, 1127B÷1154B, 1156B÷1181B, 1183B÷1242B, 1787B÷2065B, 2068B÷2090B, 2092B÷2096B, 2098B÷2109B,
b) miejskie we wszystkich miastach województwa w ilości zależnej od wielkości miasta.

Szerokość jezdni dróg powiatowych zamiejskich wynosi: jednopasowych 3-3,5 m, dwupasowych 5-5,5 m**.**

3.9.6. Długość nawierzchni i gęstość dróg publicznych w województwie

1) Długość dróg wg stanu nawierzchni na dzień 31.12.2014 r. przedstawia tabela 13.

Tab. 13. Długość dróg w podziale na kategorie

Kategorie dróg	Długość dróg		
	Ogółem	O nawierzchni twardej	O nawierzchni twardej ulepszonej
krajowe	977,9	977,9	977,9
wojewódzkie	1 247,3	1 247,3	1 247,3
powiatowe	7 806,8	6 719,2	5 883,1
gminne	16 459,9	3 837,4	3 557,5
Razem:	26 491,9	12 781,8	11 665,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie GDDKiA

2) Gęstość dróg w województwie (w kraju) na dzień 31.12.2014 r. wynosiła:
- o nawierzchni twardej – 63,3 km/100 km^2 (w kraju 92 km/100 km^2),
- o nawierzchni twardej ulepszonej – 57,8 km/100 km^2 (w kraju 84,5 km/100 km^2).

Uplasowało to województwo podlaskie odpowiednio na 13 miejscu w kraju pod względem gęstości dróg o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej.

3.9.7. Infrastruktura systemu transportu kolejowego

1) Sieć linii kolejowych w województwie określonych w dokumentach rządowych z charakterystyką ich funkcji, stanu i parametrów technicznych obejmuje:
   a) linie o znaczeniu państwowym wg Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 2013 roku (Dz. U. z 2013 r. poz. 569):
      - nr 6 Zielonka – Kuźnica Białostocka – granica państwa (na odcinku do Białegostoku w I europejskim korytarzu transportowym): zelektryfikowana, na odcinku do Białegostoku dwutorowa, na pozostałym jednotorowa,
      - nr 31 Siedlce – Hajnówka: na odcinku do Czeremchy dwutorowa, na dalszym do Hajnówki jednotorowa,
      - nr 38 Białystok – Bartoszyce: jednotorowa, zelektryfikowana,
      - nr 39 Olecko – Suwałki (w I europejskim korytarzu transportowym) jednotorowa,
      - nr 40 Sokółka – Suwałki: jednotorowa,
      - nr 51 Suwałki – Trakiszki – granica RP (w I europejskim korytarzu transportowym) jednotorowa,
   b) pozostałe linie normalnotorowe:
      - nr 31 Hajnówka – Siemianówka – granica RP: jednotorowa z ruchem zawieszonym,
      - nr 32 Czeremcha – Białystok: jednotorowa,

- nr 36 Ostrołęka – Łapy: jednotorowa, z ruchem towarowym tylko na odcinku Ostrołęka – Śniadowo, na dalszym z zawieszonym,
- nr 37 Białystok – Zubki Białostockie: jednotorowa, z ruchem towarowym tylko na odcinku do Walił, na dalszym z ruchem zawieszonym,
- nr 43 Czeremcha – granica państwa – Brześć: jednotorowa, ruch zawieszony,
- nr 49 Śniadowo – Łomża: jednotorowa, z ruchem towarowym,
- nr 52 Lewki – Hajnówka – Nieznany Bór: jednotorowa, z ruchem towarowym na odcinku Hajnówka – Nieznany Bór, odcinek Nieznany Bór – Białowieża od 2007 r. przekazany Starostwu Powiatowemu w Hajnówce, z ruchem zawieszonym,
- nr 515 Białystok – Białystok Starosielce: jednotorowa,
- nr 516 Turczyn – Białystok Starosielce: jednotorowa, z ruchem zawieszonym,
- nr 517 Papiernia – Las Suwalski: łącznica jednotorowa,
- nr 910 Nowosady – Chryzanów: jednotorowa, z ruchem zawieszonym,
- nr 911 Bernadczyzna – Oskierki: jednotorowa,
- nr 913 Narewka – Planta: jednotorowa,
- nr 914 Narewka – Wiącków: jednotorowa, z ruchem zawieszonym,
- nr 922 Sokółka – Buchwałowo: jednotorowa,

c) linie szerokotorowe:
- nr 57 granica państwa – Sokółka – Gieniusze: jednotorowa, na odcinku Sokółka – Gieniusze nieeksploatowana,
- nr 59 granica państwa Siemianówka – Chryzanów: jednotorowa, na odcinku Zabłotczyzna – Chryzanów nieeksploatowana,
- nr 912 Zabłotczyzna – Oskierki: jednotorowa,
- nr 915 Mikłaszewo – Planta: jednotorowa,
- nr 916 Siemianówka – Wiącków: jednotorowa, linia eksploatowana do km 1,115,
- nr 923 Buchwałowo – Buchwałowo Wschód: jednotorowa,

d) długość linii kolejowych eksploatowanych w 2013 r. na obszarze województwa podlaskiego wynosiła ogółem 693 km, w tym jednotorowych 586 km, dwutorowych 107 km, zelektryfikowanych 221 km, szerokotorowych 48 km.

2) **Przygraniczna infrastruktura kolejowa i drogowa** wykorzystywana lub przydatna dla rozwoju aktywności gospodarczej, w tym:
   a) obecnie wykorzystywana infrastruktura kolejowa i drogowa – przejść granicznych polsko – białoruskich, bocznic normalnotorowych i szerokotorowych oraz sąsiadujących z nimi dróg krajowych i wojewódzkich:
      - przejścia drogowe i kolejowe w Kuźnicy oraz bocznice kolejowe z linii nr 6 w Sokółce, Buchwałowie, Łososnej, Czuprynowie i Kuźnicy, z obsługą drogą krajową nr 19 i odcinkiem powiatowej nr 1264B,
      - przejścia w Siemianówce i bocznice kolejowe z linii nr 31 w Siemianówce, Plancie, Narewce i Skupowie, z obsługą drogą wojewódzką nr 687 i drogami powiatowych o numerach 1644B i 1776B,
   b) możliwość wykorzystania w gminie Gródek istniejących bocznic kolejowych (normalnotorowych i szerokotorowych) z obsługą drogą krajową nr 65.
3) **Wykorzystanie infrastruktury kolejowej** dla potrzeb pasażerskiej komunikacji zbiorowej w obszarze funkcjonalnym Białegostoku jest ograniczone. Zwarty układ przestrzenny m. Białegostoku z jednej strony, a liniowy charakter obsługi transportem kolejowym z drugiej, sprawiają, że aktualnie kolej w mieście Białymstoku może tylko pełnić rolę wspomagającą, i to dla przewozów dłuższych niż miejskie.

3.9.8. Przejścia graniczne

Na granicy zewnętrznej Unii Europejskiej z Białorusią w województwie podlaskim istnieją lub są potrzebne następujące przejścia graniczne:

1) **drogowe istniejące:**
   a) ***Kuźnica Białostocka – Bruzgi***: najnowocześniejsze przejście graniczne przeznaczone do odpraw ruchu osobowego, pieszego i ciężarowego, o powierzchni 18 ha, przepustowości na dobę 8 000 pojazdów osobowych oraz 1 500 pojazdów ciężarowych, z kontrolą: weterynaryjną, sanitarną, fitosanitarną i jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych,
   b) ***Bobrowniki – Bierestowica***: najnowocześniejsze przejście graniczne przeznaczone do odpraw ruchu osobowego, pieszego, ciężarowego, o przepustowości na dobę: 3 000 pojazdów osobowych oraz 1 000 pojazdów ciężarowych z kontrolą: sanitarną, fitosanitarną i jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych,
   c) ***Połowce – Pieszczatka***: dla obywateli Polski i Białorusi, o przepustowości na dobę 750 samochodów osobowych; trwa budowa i planowane jest poszerzenie funkcji na przejście graniczne międzynarodowe,
   d) ***Białowieża – Piererow***: przejście pieszo-rowerowe turystyczne z niezbędną infrastrukturą graniczną,
2) **kolejowe istniejące:**
   a) ***Kuźnica Białostocka – Grodno***: przejście graniczne przeznaczone do odpraw ruchu osobowego i towarowego, aktualnie trwa jego przebudowa,
   b) ***Zubki Białostockie – Bierestowica***: przejście graniczne nieczynne od 1992 r.,
   c) ***Siemianówka – Świsłocz***: przejście graniczne z budową infrastruktury w Siemianówce,
   d) ***Czeremcha – Wysokolitowsk***: ruch zawieszony,
3) **wodne istniejące** na Kanale Augustowskim:
   Rudawka – Lesnaja: do obsługi ruchu granicznego turystycznego na kanale, wymaga rozbudowy infrastruktury granicznej,
4) **drogowe do ustanowienia**, wynikające z dokumentów rządowych oraz analiz planistycznych (w tym studiów pogranicza polsko-białoruskiego):
   a) ***Lipszczany*** w gm. Lipsk – z trwającymi pracami legislacyjnymi, opracowaniem planistycznym i terenem skarbu państwa,
   b) ***Tokary*** w gm. Mielnik – z lokalizacją wynikającą ze studium pogranicza polsko-Białoruskiego.

3.9.9. Motoryzacja

Wskaźnik motoryzacji w województwie podlaskim w 2014 r. wynosił 447 s.o./1000 mieszkańców (w kraju 504 s.o./1000 mieszkańców), co uplasowało województwo na 10 miejscu w kraju, za podkarpackiem – 462 s.o./1000 mieszkańców.

3.9.10. Regularna komunikacja autobusowa

1) **Regularna komunikacja autobusowa** w województwie podlaskim w 2014 r. prowadzona była na 642 liniach o ogólnej długości 38 793 km oraz 14 liniach międzynarodowych o długości 18 091 km. W ogólnej liczbie linii krajowych dominowały podmiejskie (w granicach do 50-60 km), które stanowiły 72%. Linie podmiejskie i regionalne (powyżej 50-60 km do 160 km) stanowiły 92,5% ogólnej liczby linii krajowych.
2) **Komunikacja pośpieszna dalekobieżna i międzynarodowa** jest zapewniona przez przedsiębiorstwa PKS i prywatne na liniach autobusowych przebiegających województwo.

3.9.11. Miejska komunikacja autobusowa

Miejska komunikacja autobusowa funkcjonuje w 10 miastach województwa, tj. w: Augustowie, Białymstoku, Bielsku Podlaskim, Grajewie, Hajnówce, Łomży, Siemiatyczach, Sokółce, Suwałkach i Zambrowie. Liniami komunikacji miejskiej Białegostoku obsługiwane są miasta Wasilków i Choroszcz, a linią komunikacji miejskiej Łomży miasto Nowogród. Najwięcej pasażerów przewieziono w 2004 r. – 131 mln, a najmniej w 2010 r. – 99,5 mln.

3.9.12. Infrastruktura lotnicza województwa

Aktualnie w województwie podlaskim nie ma komunikacji lotniczej, istniejące lotniska o nawierzchni trawiastej w Białymstoku i Suwałkach pełnią funkcje sportowo-sanitarne, a w Białymstoku obsługiwane są także samoloty Straży Granicznej i samoloty pełniące funkcje gospodarcze. Są także lądowiska prywatne w: Białousach w gm. Janów, Narwi w gm. Narew, Turośni Kościelnej, Lewickich gm. Juchnowiec Kościelny i Czyże. Brak lotnisk użytku publicznego obniża atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną województwa.

Zarząd Województwa Podlaskiego podjął decyzję o rezygnacji z budowy lotniska regionalnego przynajmniej do 2020 r. Obsługa ruchu lotniczego będzie mogła odbywać się na lotnisku Krywlany w Białymstoku po jego stosownej przebudowie.

Urząd Miasta Suwałki przygotowuje budowę lotniska komunikacyjnego na bazie istniejącego sportowo-sanitarnego w Suwałkach.

Na lokalizację lotniska sportowo-sanitarnego wg Planu miejscowego na terenach powojskowych w Czerwonym Borze w gminie Zambrów nie zgadza się RDOŚ.

3.9.13. Inne rodzaje transportu

1) **Główne szlaki rowerowe** (turystyczne): międzynarodowe, transgraniczne i krajowe:
   a) szlak rowerowy międzynarodowy Euro Velo R 11 (EVIII) Ateny – Skopje – Belgrad – Koszyce – Kraków – Warszawa – Wilno – Tallin – Helsinki – Nordkapp (Norwegia), przebiegający przez województwo podlaskie na trasie: Tarnowo – Miastkowo – Czartoria – Jankowo – Nowogród – Szablak – Jednaczewo – Łomża – Piątnica – Kalinowo – Drozdowo – Rakowo-Czachy – Rakowo-Boginie – Krzewo – Bronowo – Niwkowo – Wizna – Ruś – Sambory – Sieburczyn – Rutkowskie – Burzyn – Szostaki – Mocarze – Chyliny – Pluty – Brychy – Barwiki – Racibory – Radziłów – Klimaszew – Białaszewo – Okół – Ruda – Modzelówka – Pieńczykówek – Stoczek – Ciszewo – Kuligi – „Las Grzędy" – Woźnawieś – Orzechówka – Tajenko – Sosnowo – Gabowe Grądy – Białobrzegi – Augustów – Studzieniczna – Serwy – Bryzgiel – Gawrych Ruda – Wigry – Karolin – Sejny – Ogrodniki – (Lazdijai) o długości około 336 km,
   b) szlaki rowerowe transgraniczne:
      – „Pierścień rowerowy Suwalszczyzny" R65 Żegary – Przystawańce – Puńsk – Budzisko – Rutka-Tartak – Ejszeryszki – Wiżajny – Leszkienie – Stańczyki – Przerośl – Rakówek – Wólka – Filipów – Bakałarzewo – Raczki – Dowspuda – Grabowo – Barszcze – Dręstwo – Kopiec – Wrotki – Sztabin – Krasnybór – Lipsk – Rygałówka – Bartnik – Żabickie – Rubcowo – Gruszki – Rudawka – Muły – Rygol – Giby – Zelwa – Berżniki – Ogrodniki – Żegary o długości około 316 km,
      – „Białowieski Szlak Transgraniczny": Narew – Tymiewicze Duże – Kamień – Kuraszewo – Nowokornino – Nowoberezowo – Hajnówka – Budy – Teremiski – Stara Białowieża – Białowieża – Grudki – granica państwa: odcinek na Białorusi Pererow – Biały Lasek – Szereszewo – Prużany – Ruzawy – Nowy Dwór o długości po stronie polskiej około 58 km, a całkowitej 205 km,
   c) szlaki rowerowe krajowe:

- „Podlaski Szlak Bociani”: Białowieża – Pogorzelce – Narewka – Stare Lewkowo – Odrynki – Narew – Trześcianka – Kaniuki – Wojszki – Doktorce – Suraż – Turośń Dolna – Baciuty – Bokiny – Pajewo – Tykocin – Piaski – Łaziuki – Łazy Duże – Zajki – Laskowiec – Strękowa Góra – Dobarz – Osowiec-Twierdza – Goniądz – Dawidowizna – Klewianka – Białosuknia – Grubisze – Mociesze – Dolistowo Stare – Jasionowo – Sztabin – Wilkownia – Starożyńce – Rudawka – Mikaszówka – Strzelcowizna – Czerwony Folwark – Stary Folwark – Nowa Wieś – Dębowe – Wołownia – Gulbieniszki – Błaskowizna – Maciejowięta – Stańczyki o długości około 442 km,
- Dowspuda – Dubowo II – Suwałki – Mała Huta – Leszczewo – Stary Folwark o długości około 40 km,
- Wyszków – Kamieńczyk – Treblinka – Jabłonka Lacka – Tonkiele – Wólka Zamkowa – Drohiczyn – Bujaki – Siemiatycze – Turna Mała – Serpelice – Janów Podlaski – Terespol – Kodeń – Jabłeczna – Włodawa – Sobibór – Dorohusk – Horodzo o długości w województwie około 32 km, o całkowitej długości około 421 km.

2) Śródlądowe drogi wodne

Śródlądowe drogi wodne według obowiązujących przepisów to szlaki komunikacyjne, na których bez przeszkód może odbywać się żegluga statków. W obowiązującym obecnie Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 18 lutego 2010 r. w sprawie wykazu śródlądowych dróg wodnych państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2010 r. nr 32 poz. 172) na obszarze województwa podlaskiego do dróg wodnych zaliczono:

a) rzekę Biebrzę od ujścia Kanału Augustowskiego do ujścia Narwi,
b) rzekę Bug od ujścia rzeki Muchowiec do ujścia Narwi,
c) Kanał Augustowski od połączenia z Biebrzą do granicy państwa, wraz z jeziorami znajdującymi się na trasie tego kanału,
d) rzekę Narew od ujścia Biebrzy do ujścia Wisły, wraz z jeziorem Zegrzyńskim,
e) rzekę Pisę od jeziora Roś do ujścia Narwi.

W/w drogom wodnym nadano klasę Ia, o znaczeniu regionalnym, dla których parametry eksploatacyjne, tj. minimalne wymiary szlaku żeglowego w rzece i minimalne wymiary kanału, określono Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 czerwca 2002 r. w sprawie klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych (Dz.U. z 2002 r. nr 77, poz. 695 z późn. zm.).

3) Żegluga pasażerska śródlądowa, w tym transgraniczna (turystyczna – statkiem) – odbywa się w okresie turystycznym od maja do września, a na zamówienie w miesiącach: marzec, kwiecień, październik po akwenach wodnych w Augustowie oraz od maja do września po jeziorze Wigry. Rejsy stałe w Augustowie odbywają się na dwóch trasach:

a) Trasa Papieska: Port Augustów – rzeka Netta – jezioro Necko – rzeka Klonownica – Jezioro Białe – śluza w Przewięzi – Jezioro Studzieniczne i z powrotem,
b) Port Augustów – rzeka Netta – jezioro Necko – jezioro Rospuda – cieśnina na połączeniu rzeki Rospuda z jeziorem Rospuda i z powrotem.

Rejsy po jeziorach w Augustowie obsługuje „Żegluga Augustowska” czterema statkami, przewożąc średnio ok. 100 000 turystów rocznie . Żeglugę na jeziorze Wigry prowadzi prywatna firma „Żegluga Wigierska”.

4) Przeprawy promowe przez rzekę Bug odbywają się pomiędzy miejscowościami: Drohiczyn – Góry w gminie Korczew i Mielnik – Zaburze w gminie Sarnaki (woj. mazowieckie) oraz Niemirów – Gnojno w gminie Konstantynów (woj. lubelskie).

3.9.14. Diagnoza stanu infrastruktury transportowej

1) **Infrastruktura drogowa**, w zakresie której stwierdzono m.in.:
   a) nieznaczną poprawę transportową po wybudowaniu odcinków drogi ekspresowej S8, tj. obwodnicy Zambrowa i Wiśniewa oraz na trasie Jeżewo – Choroszcz (S19),
   b) kontynuację budowy brakujących odcinków drogi S8 od granicy województwa do Zambrowa i odcinka od Wiśniewa do Jeżewa, oraz prace przygotowawcze do budowy i rozbudowy dróg S61 i S19,
   c) odległy termin budowy całości drogi ekspresowej S61 Via Baltica i S19 oraz jej przekształcenie w „Via Carpatia",
   d) stosunkowo niewielki ruch na drogach krajowych (15 miejsce w kraju), z wyjątkiem dróg ekspresowych,
   e) brak normatywnych parametrów technicznych oraz obwodnic dużej ilości dróg krajowych i wojewódzkich stwarzający niebezpieczeństwa w funkcjonowaniu ruchu, zwłaszcza w miejscowościach na trasach ich przebiegu,
   f) braki urządzeń poprawiających stan bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz urządzeń i obiektów niwelujących jego ujemny wpływ na środowisko,
   g) znaczna liczba dróg w stanie złym, w tym krajowych 117 km (12%) i wojewódzkich 509 km (41 %),
   h) duża liczba dróg o nawierzchni gruntowej, w tym powiatowych 14,9 % i gminnych 78,5 %, co stwarza trudności w obsłudze ruchu lokalnego, szczególnie w okresie jesieni i wiosny.
2) **Infrastruktura kolejowa**, w zakresie której stwierdzono m.in.:
   a) niedostosowanie linii kolejowych do przejść granicznych w Trakiszkach (Rail Baltica) i w Kuźnicy Białostockiej (nr 6) do kursowania pociągów z prędkościami 120 – 200 km/h oraz opóźniającą się modernizację linii E75,
   b) zawieszenie ruchu na niektórych liniach kolejowych,
   c) niewykorzystane możliwości przewozowe na wszystkich liniach kolejowych,
   d) zły stan techniczny niektórych linii kolejowych, a szczególnie nr 32 Czeremcha – Białystok i nr 49 Śniadowo – Łomża,
   e) niewykorzystaną linię kolejową nr 52 Hajnówka – Białowieża dla potrzeb ruchu turystycznego,
   f) zły stan techniczny większości dworców kolejowych,
   g) znaczne zagrożenie bezpieczeństwa ruchu na dużej ilości jednopoziomowych skrzyżowań linii kolejowych z drogami.
3) **Infrastruktura lotnicza**, w zakresie której stwierdzono:
   a) zaniechanie budowy podlaskiego lotniska regionalnego,
   b) możliwość dostosowania lotniska sportowo-sanitarnego na Krywlanach w Białymstoku do potrzeb komunikacji lotniczej,
   c) przygotowania do przebudowy lotniska sportowego w Suwałkach pod kątem potrzeb komunikacyjnych,
   d) brak możliwości lokalizacji lotniska sportowo-sanitarnego w Czerwonym Borze wg Planu miejscowego.
4) **Infrastruktura transportu intermodalnego**, w zakresie której stwierdzono:
   a) brak przewozów kombinowanych,
   b) brak terminali intermodalnych i centrum logistycznego.
5) **Trasy ruchu rowerowego**, w zakresie których stwierdzono zbyt małą ich ilość przy drogach zamiejskich ze znacznym ruchem.

6) **Przeprawy promowe** przez rzekę Bug między miejscowościami Drohiczyn – Góry, Mielnik – Zabuże i Niemirów – Gnojno ważne dla funkcjonowania osadnictwa i turystyki.

3.10. Uwarunkowania rozwoju infrastruktury energetycznej i teletechnicznej

3.10.1. Wpływ procesów integracji europejskiej

3.10.1.1. Elektroenergetyka

Zużycie energii pierwotnej na mieszkańca Polski jest podobne, jak w krajach Unii Europejskiej, a prognozy zakładają znaczny jego wzrost. W celu sprostania potrzebom energetycznym Polski zrealizowany został proces integracji systemów energetycznych Polski i krajów Unii Europejskiej.

Krajowy System Elektroenergetyczny, wraz z systemami Czech, Słowacji i Węgier, współpracuje z zachodnioeuropejskim systemem UCPTE, czego efektem będzie:

a) poprawa jakości pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE), w tym zmniejszenie wahań częstotliwości i możliwości pomocy w przypadku awarii systemowej lub deficytu mocy,
b) możliwość sprzedaży nadwyżek energii elektrycznej na korzystnych warunkach innym państwom w wyniku realizacji linii KSE NN 400 kV, w tym wiążącej stację „NAREW" 400/110 kV z systemami Litwy, a w przyszłości z systemem Białorusi.

3.10.1.2. Odnawialne źródła energii

Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii jest zobowiązaniem Polski jako członka Unii Europejskiej. Dostawy energii w Europie Środkowo-Wschodniej oparte są w większości na paliwach kopalnych. Prognozowany do 2020 r. gwałtowny wzrost zapotrzebowania na energię pierwotną stwarza konieczność promowania oszczędnego gospodarowania energią oraz wdrażania technologii przyjaznych dla środowiska, również tych opartych na odnawialnych źródłach energii.

Województwo podlaskie, ze znacznymi obszarami posiadającymi korzystne warunki wykorzystania energii wiatru, znaczną ilością naturalnej, niewykorzystanej biomasy i dużą ilością gruntów marginalnych, przydatnych do upraw roślin energetycznych, ma szanse przy wsparciu funduszy unijnych na znaczne zwiększenie ilości energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych.

3.10.1.3. Gaz ziemny i ropa naftowa

Zachowanie wymogów bezpieczeństwa państwa (i województwa) wymaga dywersyfikacji kierunków dostaw gazu importowanego. W odniesieniu do województwa podlaskiego oznacza to konieczność powiązań z systemem gazociągów przesyłowych województwa mazowieckiego oraz połączeń międzysystemowych (interkonektorów) z systemem. Koncepcja rozwoju energetycznych sieci transeuropejskich (TEN-E) powstała we Wspólnocie Europejskiej w latach 80. XX w. wraz z odrębną linią budżetową na ten cel w budżecie UE. W ramach programu (TEN-E) zakłada się realizację połączenia gazowego Polska – Litwa, co stworzy możliwość rozbudowy systemu gazowego w północnej części województwa (np. Suwałki, Augustów).

W celu poprawy bezpieczeństwa dostaw ropy naftowej „Polityka energetyczna Polski do 2030 r." przewiduje budowę rurociągu naftowego BRODY – Płock z możliwością jego przedłużenia do Gdańska lub w kierunku zachodnim (projekt EAKTR). Część trasy tego przedsięwzięcia przebiega przez obszar województwa podlaskiego (Brody – Adamowo – Płock).

Mapa 35.

WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE

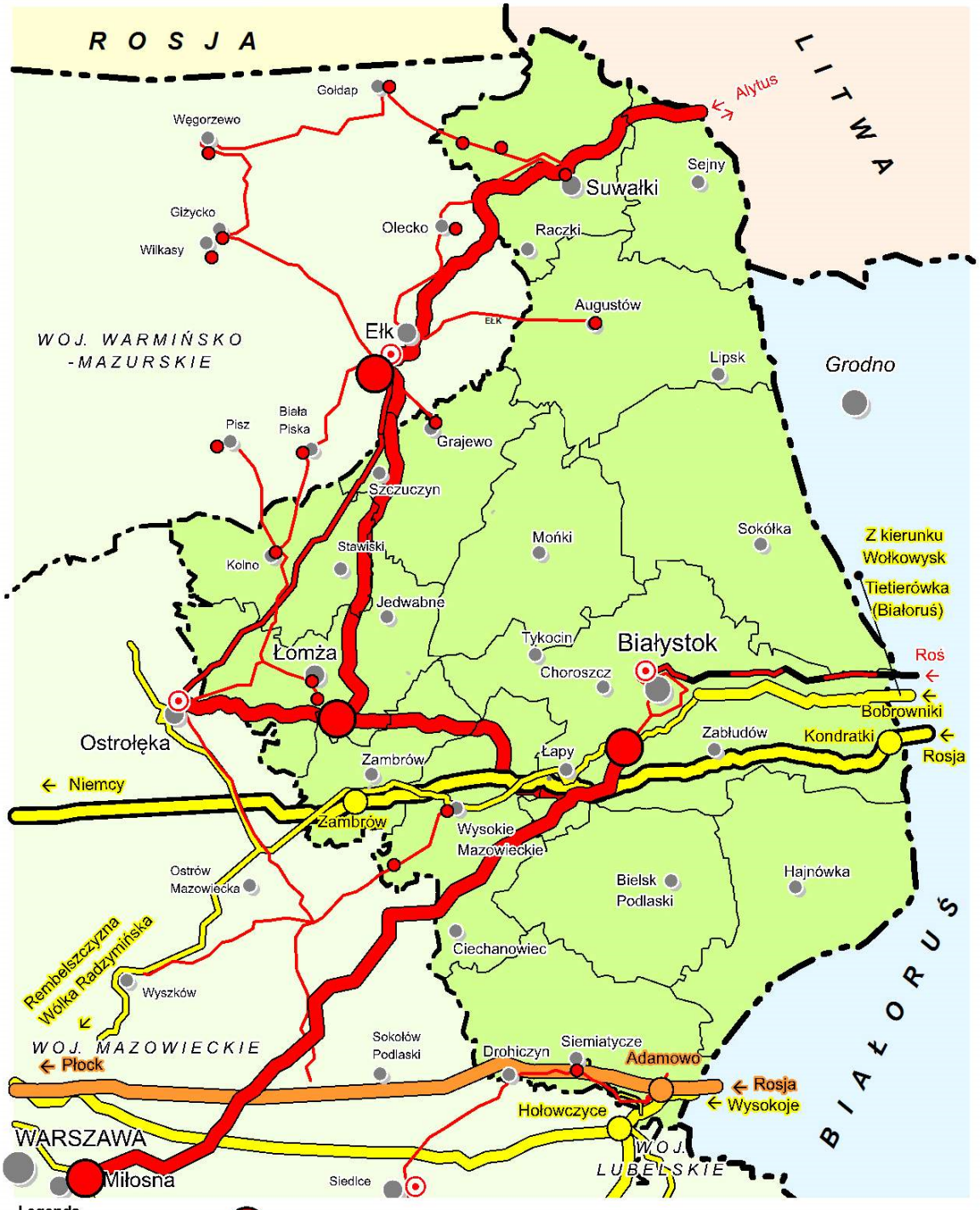
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO -MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
Gołdap
Węgorzewo
Gołdap
Gołdap
Gołdap

3.10.1.4. Społeczeństwo informacyjne

Budowa społeczeństwa informacyjnego w Europie jest traktowana priorytetowo przez Unię Europejską, która przeznacza na ten cel duże środki finansowe. Do priorytetów UE w tym zakresie należą w szczególności usługi publiczne, usługi medyczne na odległość (telemedycyna), zdalne nauczanie i handel elektroniczny. Komisja Europejska finansuje szereg programów badawczych, których celem jest powiązanie uniwersyteckich laboratoriów badawczych z firmami komercyjnymi. Podstawowe założenia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce określa dokument programowy przyjęty przez RM w 2000 r. „Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce". Samorząd Województwa Podlaskiego opracował „Koncepcję Społeczeństwa Informacyjnego", która etapowo jest realizowana przy wsparciu funduszy UE.

3.10.2. Podstawowe kierunki „Polityki energetycznej Polski do 2030 r."

Kierunki przyjętej przez Radę Ministrów w listopadzie 2009 r., to:

a) poprawa efektywności energetycznej,
b) wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
c) dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej,
d) rozwój wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
e) rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
f) ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Polityka energetyczna, realizując w/w kierunki działań, będzie dążyła do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego kraju przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju.

3.10.3. System elektroenergetyczny województwa

3.10.3.1. Zużycia energii elektrycznej

Zużycie energii elektrycznej w województwie, z tendencją wzrostu (z wyjątkiem lat 2009-2010) wynosiło w:

- 2000 r. - 2151,6 GWh/rok
- 2007 r. - 2475,2 GWh/rok
- 2008 r. - 2540,4 GWh/rok
- 2009 r. - 2483,0 GWh/rok
- 2010 r. - 2401,0 GWh/rok
- 2011 r. - 2689,0 GWh/rok
- 2012 r. - 2735,7 GWh/rok
- 2013 r. - 2754,6 GWh/rok
- 2014 r. - 2820.9 GWh/rok

3.10.3.2. Struktura systemu elektroenergetycznego województwa na poziomie napięć najwyższych (NN) i wysokich (WN)

1) Źródła zasilania – konwencjonalne i odnawialne

Województwo podlaskie zasilane jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE) – linią przesyłową NN 400 kV (dł. 162,7 km), bezpośrednio dostarczającą energię elektryczną z warszawskiego węzła 400 kV (stacja Miłosna 400/220 kV) do stacji 400/110 kV „NAREW" w gm. Turośń Kościelna. Drugostronne zasilanie na napięciu 400kV uzyskane zostało po wybudowaniu linii 400kV Ostrołęka – stacja 400/110kV Łomża – stacja 400/110kV „NAREW". Zrealizowane połączenie systemów Polski i Litwy linią NN 400 kV relacji Ostrołęka – stacja Łomża – stacja Ełk bis – granica państwa – ALYTUS (Litwa) wzmocniło bezpieczeństwo energetyczne województwa. Wyjścia liniowe 110 kV ze stacji „NAREW" zasilają głównie

aglomerację białostocką. Sieć 110 kV w pozostałych częściach województwa jest zaopatrywana zewnętrznymi liniami 110 kV, tj.:

- północna część – ze stacji 220/110 kV Ełk,
- zachodnia część – ze stacji 220/110 kV Zespołu Elektrowni Ostrołęka oraz w przyszłości ze stacji Łomża 400/110 kV nowymi wyjściami liniowymi 110 kV,
- południowa część – z sieci 110 kV województwa mazowieckiego.

Na obszarze woj. podlaskiego przebiega trasa linii WN 220 kV Roś (Białoruś) – GPZ 1 Białystok – obecnie nieczynna. Pas techniczny linii Planuje się częściowo wykorzystać pod projektowaną linię NN 400 kV Roś – stacja „NAREW".

Oprócz zewnętrznych źródeł energii elektrycznej w obszarze województwa z siecią energetyki zawodowej współpracują:

- Elektrociepłownia EC Białystok (moc zainstal. 203,5, a osiągalna 167 MW),
- PEC Suwałki o mocy 6,9 MW,
- Biogazownia w Rybołach o mocy 1 MW,
- Biogazownia w Wysokiem Mazowieckiem o mocy 1,6 MW,
- Biogazownia we wsi Wojny-Wawrzyńce (gmina Szepietowo) o mocy 2 MW.

W systemie energetycznym województwa swoje miejsca mają również źródła energii odnawialnej o mocy ca 175 MW, omówione w dziale 2.10.6.

2) **Podstawowe elementy systemu elektroenergetycznego województwa –** to stacje transformatorowo-rozdzielcze WN/SN i linie zasilające WN 110 kV, w tym:
   a) stacje WN/SN tzw. GPZ-ty i RPZ-ty:
      - w Białymstoku (10 szt.) – GPZ1, ECB, , RPZ-3, RPZ-4, RPZ-5, RPZ-6, RPZ-8, RPZ-9, RPZ-11, RPZ „Fasty",
      - w Łomży (3 szt.) – „Łomża 1", „Łomża 2", „JANTAR",
      - w Suwałkach (4 szt.) – GPZ Suwałki, „Reja", „Hańcza", „Strefa",
      - w innych miastach (21 szt. RPZ-tów) – Knyszyn, Łapy, Mońki, Wasilków, Bielsk Podlaski, Hajnówka, Siemiatycze, Sokółka, Dąbrowa Białostocka, Wysokie Mazowieckie, Zambrów, Kolno, Grajewo 1 i Grajewo 2, Czarna Białostocka 1, „Polanka" Czarna Białostocka, Augustów 1, Sejny, Michałowo, Ciechanowiec, Czyżew,
      - na obszarach wiejskich gmin (9 szt. RPZ-tów) – Lewkowo gm. Narewka, „Orla", Adamowo gm. Mielnik, Jeżewo gm. Tykocin, Wizna, Osowiec gm. Goniądz, Filipów, Potasznia gm. Suwałki, Piecki gm. Filipów,
   b) linie WN 110 kV (dł. ca 1200 km) zasilające poszczególne stacje transformatorowo-rozdzielcze WN/SN, stanowiące część sieci krajowej na napięciu WN 110 kV.
3) **Elementy systemu elektroenergetycznego województwa w realizacji –** stacja RPZ 110/15 kV Milejczyce.

3.10.3.3. Ocena systemu – tendencję, potrzeby i bariery rozwoju:

a) pewność zasilania odbiorców województwa podlaskiego determinowana jest niezawodnością i sprawnością pracy głównych elementów systemu elektroenergetycznego, określonych w punkcie 2.10.3.2 ppkt.1 i 2,
b) w perspektywie po 2020 r. celowe byłoby zrealizowanie połączenia transgranicznego linią NN 400kV z Białorusią, które byłoby alternatywą dla połączenia z Litwą i pozwoliłoby na obustronną wymianę nadwyżek energii systemów energetycznych,
c) istnieje potrzeba budowy źródła mocy interwencyjnej (np. przy stacji NAREW) w celu zapewnienia bezpieczeństwa KSE w północno-wschodniej części kraju, poprzez pokrywanie lokalnych deficytów mocy w określonych węzłach sieciowych,
d) dokończenia wymagają inwestycje rozpoczęte w latach 2010-2013, tj.:
   - przebudowa linii WN 110kV Adamowo – Siemiatycze,

- przebudowa linii WN 110kV Siemiatycze – kier. Siedlce (do gr. woj.),
- budowa stacji 110/15kV RPZ Milejczyce,
- budowa rozdzielni RS 15/15kV Czarna Białostocka, Brańsk i Augustów.

e) mała ilość układów przesyłowych WN i SN, zbyt długie ciągi liniowe, zbyt małe przekroje przewodów linii powodują znaczne trudności w zapewnieniu wymaganego poziomu napięć u odbiorców finalnych, znaczne straty przesyłanej mocy w sieci oraz trudności w „przyjęciu" energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych, co wymaga kontynuacji modernizacji i rozbudowy sieci WN i SN,
f) brak jest dwustronnego zasilania niektórych RPZ-ów WN/SN (Sejny, Wasilków, Ciechanowiec),
g) istnieje potrzeba budowy urządzeń elektroenergetycznych (stacji 110/SN oraz linii 110kV na potrzeby reelektryfikacji szlaków kolejowych PKP, w szczególności linii Warszawa – Białystok – gr. z Litwa),
h) potencjał przesyłowy sieci linii 110 kV nie jest wystarczająco wykorzystywany z powodu braku na niektórych obszarach odpowiedniej ilości sieci SN (dotyczy to w szczególności aglomeracji miejskich),
i) brak jest wystarczających powiązań z siecią 110 kV województwa mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego, wspomagających pracę sieci 110 kV wewnątrz-wojewódzkiej,
j) znaczna ilość obszarów chronionych utrudnia trasowanie i realizację elementów liniowych systemu (dłuższe, okrężne trasy itp.),
k) żywiołowy rozwój budownictwa rozproszonego na terenach rolnych utrudnia lub uniemożliwia zapewnienie zasilania obiektów w odpowiednim czasie,
l) słabe wykorzystanie możliwości pozyskiwania energii odnawialnej skutkuje stosunkowo małą ilością jej produkcji (w 2013 r. ok.552,5 GWh).

Wykr. 4. Zużycie energii elektrycznej w województwie

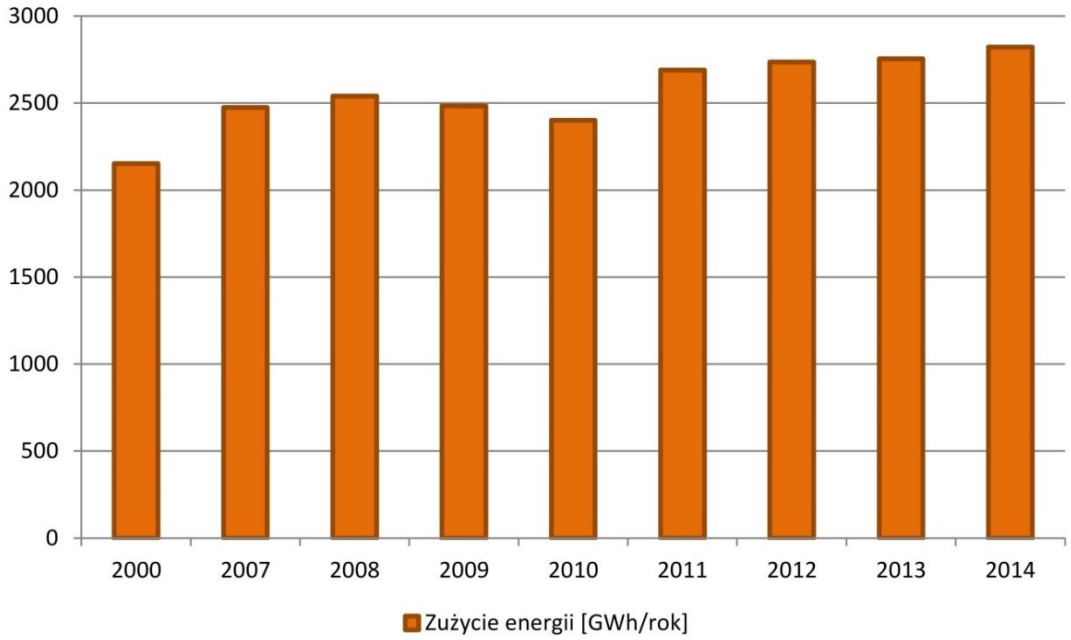

Źródło: PGE Dystrybucja S.A.

Mapa 36.

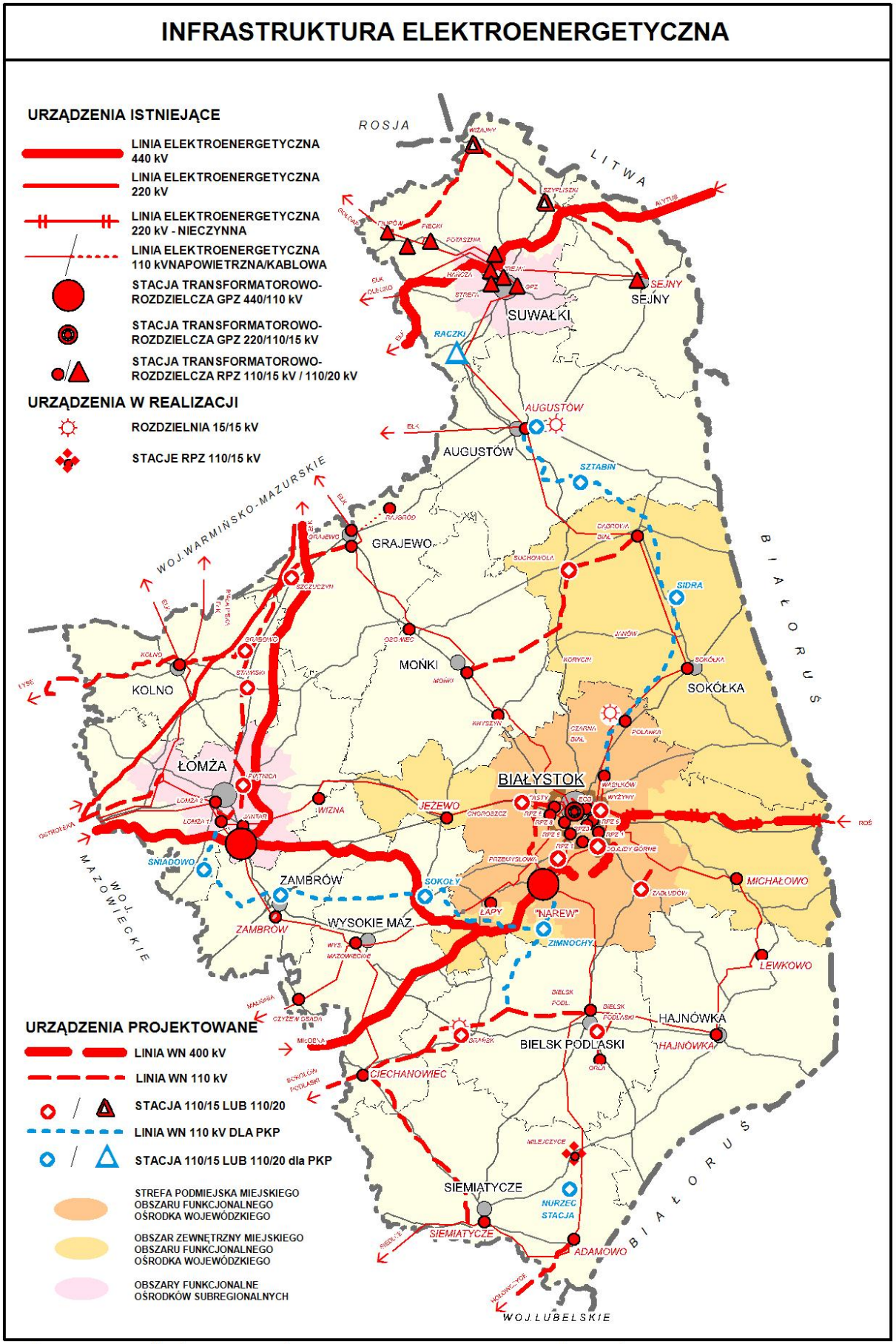
INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA
URZĄDZENIA ISTNIEJĄCE
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 440 kV
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 220 kV
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 220 kV - NIECZYNNA
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 110 kVNAPOWIETRZNA/KABLOWA
STACJA TRANSFORMATOROWO-ROZDZIELCZA GPZ 440/110 kV
STACJA TRANSFORMATOROWO-ROZDZIELCZA GPZ 220/110/15 kV
STACJA TRANSFORMATOROWO-ROZDZIELCZA RPZ 110/15 kV / 110/20 kV
URZĄDZENIA W REALIZACJI
ROZDZIELNIA 15/15 kV
STACJE RPZ 110/15 kV
URZĄDZENIA PROJEKTOWANE
LINIA WN 400 kV
LINIA WN 110 kV
STACJA 110/15 LUB 110/20
LINIA WN 110 kV DLA PKP
STACJA 110/15 LUB 110/20 dla PKP
STREFA PODMIEJSKA MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
OBSZAR ZEWNĘTRZNY MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW SUBREGIONALNYCH
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
MOŃKI
KOLNO
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
SOKÓŁKA
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
SIEMIATYCZE
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
CIECHANOWIEC
JEŻEWO
SIDRA
MICHAŁOWO
LEWKOWO
ADAMOWO
RACZKI
SZTABIN
"NAREW"
ŁAPY
SOKOŁY
ŚNIADOWO
WIZNA
ZIMNOCHY
NURZEC STACJA

3.10.4. System gazowniczy województwa

3.10.4.1. Gaz przewodowy

1) **Źródła zaopatrzenia województwa** w gaz przewodowy stanowią:
   - gazociąg w/c DN 500/250 Wołkowysk – Bobrowniki – Białystok – do punktu wejścia do systemu dystrybucyjnego w stacji pomiarowej kol. Grabówka, gm. Supraśl,
   - gazociąg w/c DN 250 z tłoczni Rembelszczyzna (k. W-wy) – do punktu wejścia do systemu dystrybucyjnego w stacji pomiarowej w Wólce Radzymińskiej w woj. mazowieckim,
   - gazociąg północno-wschodniego układu gazu importowanego z Rosji DN 1000/700 Wysokoje – Hołowczyce – Rembelszczyzna, za pomocą gazociągu w/c odgałęźnego DN 100 Mielnik – Siemiatycze.
2) **System dystrybucyjny** gazu przewodowego w województwie składa się z sieci dystrybucyjnej w/c o długości ca 170 km i 23 stacji redukcyjno-pomiarowych, których zarządcą jest Polska Spółka Gazownictwa (PSG) Sp. z o.o. Dystrybucja prowadzona jest w 11 miastach i 17 gminach przez PSG Oddział Zakład Gazowniczy Białystok. Długość sieci dystrybucyjnej ś/c wynosi ok.800 km, a n/c ok.280 km.
   Dystrybucja gazu ziemnego z gazociągu w/c Mielnik – Siemiatycze prowadzona jest przez PSG Oddział Zakład Gazowniczy Mińsk Mazowiecki. Długość sieci ś/c wynosi ok.70 km, a n/c ok.3,0 km.
   W okresie 2013-2015r w województwie podlaskim wykonano w miastach ok. 56,5 km gazociągów średniego ciśnienia i ok.6,0 km gazociągów niskiego ciśnienia, a gminach ok. 28,0 km ś/c i 0,4km n/c.

3.10.4.2. Gaz bezprzewodowy

1) **Gaz propan-butan** używany jest tam, gdzie brak jest systemu gazowniczego gazu ziemnego. Zapotrzebowanie na ten rodzaj nośnika energii jest zmienne w zależności od pory roku (wzrasta w okresie jesienno-zimowym).
   W województwie gaz bezprzewodowy był stosowany gł. w m. Suwałki, gdzie istniała rozprężalnia gazu płynnego, rozprowadzanego siecią dystrybucyjną dł. ok. 24 km, w tym ok. 14,3 km gazociągów i 590 szt. przyłączy. W 2013 r. było 3899 odbiorców, a sprzedaż gazu wynosiła 115,6 tys. Nm^3. Obecnie rozprężalnia została zlikwidowana, a sieć dostosowana do odbioru gazu LNG.
2) **Liczba odbiorców i sprzedaż gazu LNG** sukcesywnie wzrasta. Istniejąca infrastruktura gazowa przedsiębiorstwa DUON S.A. to: 2 stacje LNG i sieć gazowa dł.ok.1,4 km w Suwałkach, stacja LNG i sieć gazowa dł. ok.12.0 km w Augustowie, stacja LNG i sieć gazowa dł. ok. 1,1 km w Grajewie oraz stacja LNG w Lewkowie i Hajnówce. W/w infrastruktura gazowa, zasilająca poszczególnych dużych odbiorców, nie jest siecią dystrybucyjną miejscowości ich lokalizacji.

3.10.4.3. Potrzeby, możliwości, warunki i bariery rozwoju systemu gazowniczego

Gwarantowane moce umowne gazociągów zasilających w punktach wejścia do systemu dystrybucyjnego ograniczają w środkowej części województwa możliwości rozwoju gazyfikacji i przyłączenia dużych odbiorców, a pozwalają na utrzymanie rynku gazu głównie dotychczasowych odbiorców. Istniejące i przyszłe potrzeby rozwojowe zagospodarowania województwa wymagają rozbudowy systemu przesyłowego. Jest to uzależnione od podniesienia przez operatora przesyłowego OGP „GAZ-SYSTEM" S.A. ciśnienia w gazociągu Bobrowniki – Białystok poprzez budowę tłoczni w Bobrownikach i zwiększenia mocy przesyłowej w gazociągu w/c relacji Wólka Radzymińska – Kol. Grabówka, a także rozbudowy systemu w północnej części województwa. OGP „GAZ-

SYSTEM" S.A. opracowuje wspólnie z litewską firma gazowniczą (swoim litewskim odpowiednikiem) plan działań w celu połączenia obu systemów gazowych, co również umożliwi rozwój gazyfikacji części północnej województwa. Na obszarze objętym działaniem PSG Zakład Gazowniczy Mińsk Mazowiecki, tj. w powiecie siemiatyckim, realizacja przyłączeń odbywa się zgodnie ze złożonymi wnioskami.

3.10.4.4. System gazociągów tranzytowych SGT „JAMAŁ"

Przez środkowy obszar województwa podlaskiego przebiega System Gazociągów Tranzytowych (SGT) „JAMAŁ" DN 1400 – 8,33 MPa, łączących źródło gazu w Rosji z Europą Zachodnią.

Obiektami towarzyszącymi funkcjonowaniu tego gazociągu są: pomiarownia i tłocznia zlokalizowane w okolicach wsi Kondratki w gm. Michałowo oraz tłocznia w okolicach m. Zambrowa. Aktualnie województwo podlaskie nie ma możliwości pozyskania gazu z tego gazociągu. Nie wyklucza się w przyszłości poboru gazu na potrzeby województwa z tłoczni w Zambrowie oraz budowy II „nitki" SGT „JAMAŁ".

Wykr. 5. Zużycie gazu w przeliczeniu na mieszkańca [m³]

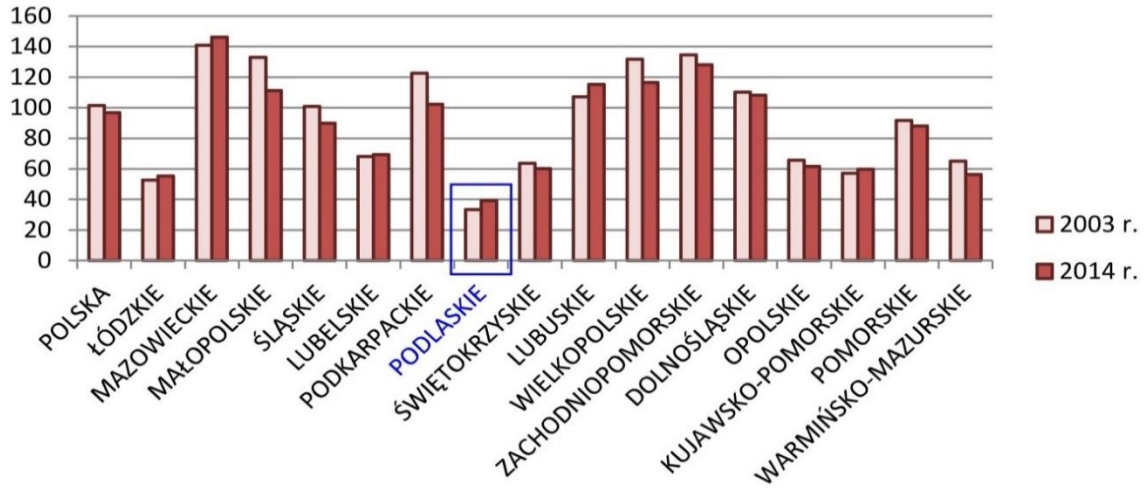

Źródło: GUS

Wykr. 6. Ludność korzystająca z sieci gazowej [%]

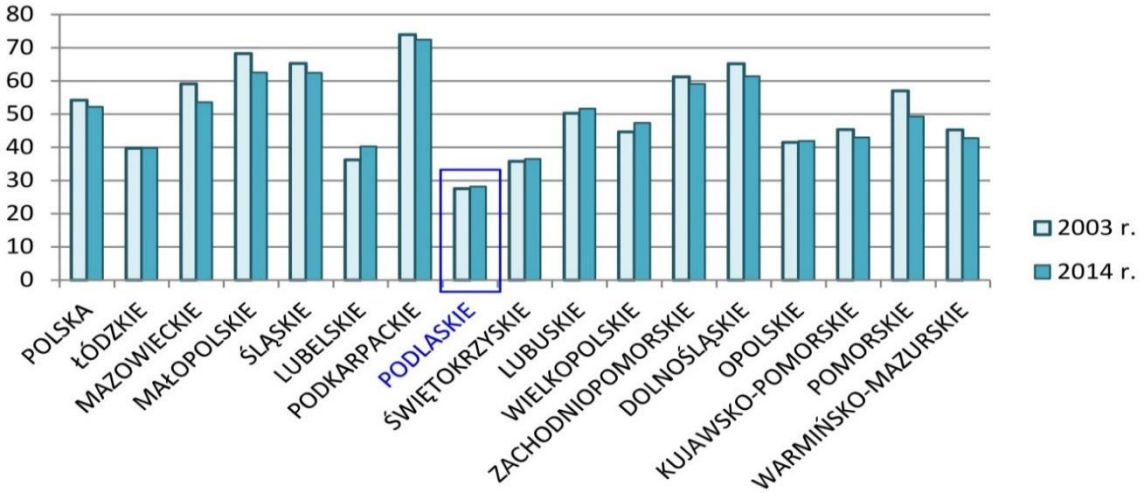

Źródło: GUS

Wykr. 7. Długość sieci gazowej w przeliczeniu na mieszkańca [m]

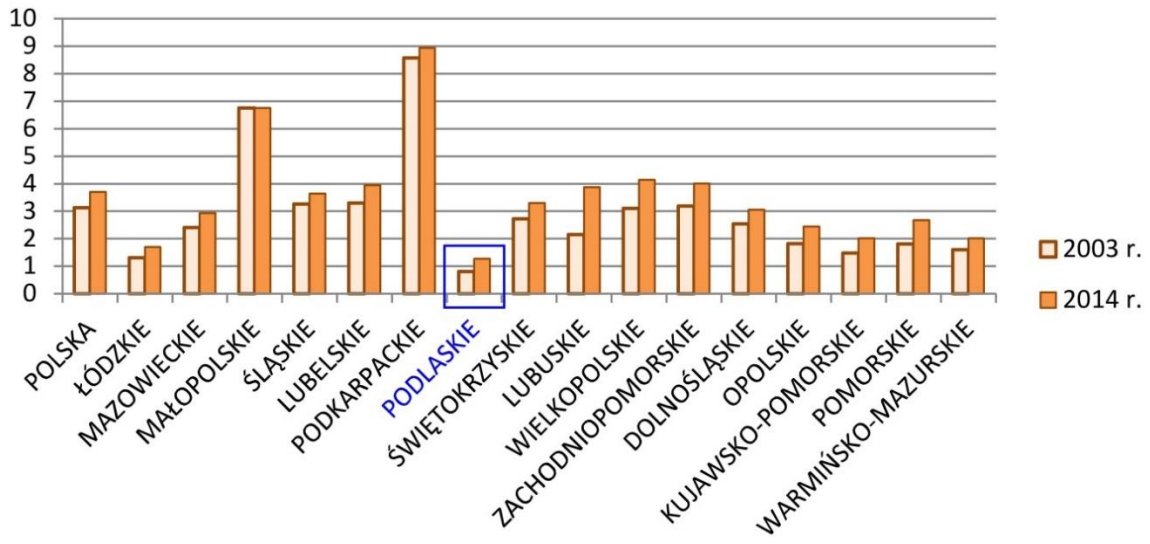

Źródło: GUS

3.10.5. Rurociąg naftowy i naftobazy

Przez obszar województwa podlaskiego przebiega Odcinek Wschodni Rurociągu „Przyjaźń" w relacji granica państwowa z Białorusią – Adamowo – Płock o długości ca 47,3 km (trasa przez gminy Mielnik, Siemiatycze i Drohiczyn).

Od granicy polsko-białoruskiej do stacji Adamowo w gminie Mielnik zrealizowane są 3 nitki rurociągu, a od Adamowa w stronę Płocka do rzeki Bug – 4 nitki. Wzdłuż trasy rurociągów przebiega kabel światłowodowy niezbędny do eksploatacji systemu. W Adamowie pracuje stacja pomp, a stacje zasuw w Maćkowicach, Siemiatyczach i Tonkielach (powiat siemiatycki). Powyższy rurociąg nie jest bezpośrednio powiązany z gospodarką woj. podlaskiego, lecz stanowi wyłącznie element tranzytowy.We wsi Waliły gm. Gródek i w Buchwałowie gm. Sokółka są zakłady magazynowania paliw płynnych tzw. naftobazy (w Waliłach nieczynna), a w Plancie gm. Narewka terminal przeładunkowy paliw płynnych i gazowych.W związku z planowanym w KPZK 2030 transportem ropy naftowej rurociągiem Brody – Płock, będącym częścią Euroazjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej z rejonu Morza Kaspijskiego, zakłada się również inwestycje na obszarze woj. podlaskiego (jeden z wariantów zakłada trasę rurociągu w relacji Brody – Adamowo – Płock).

Mapa 37.

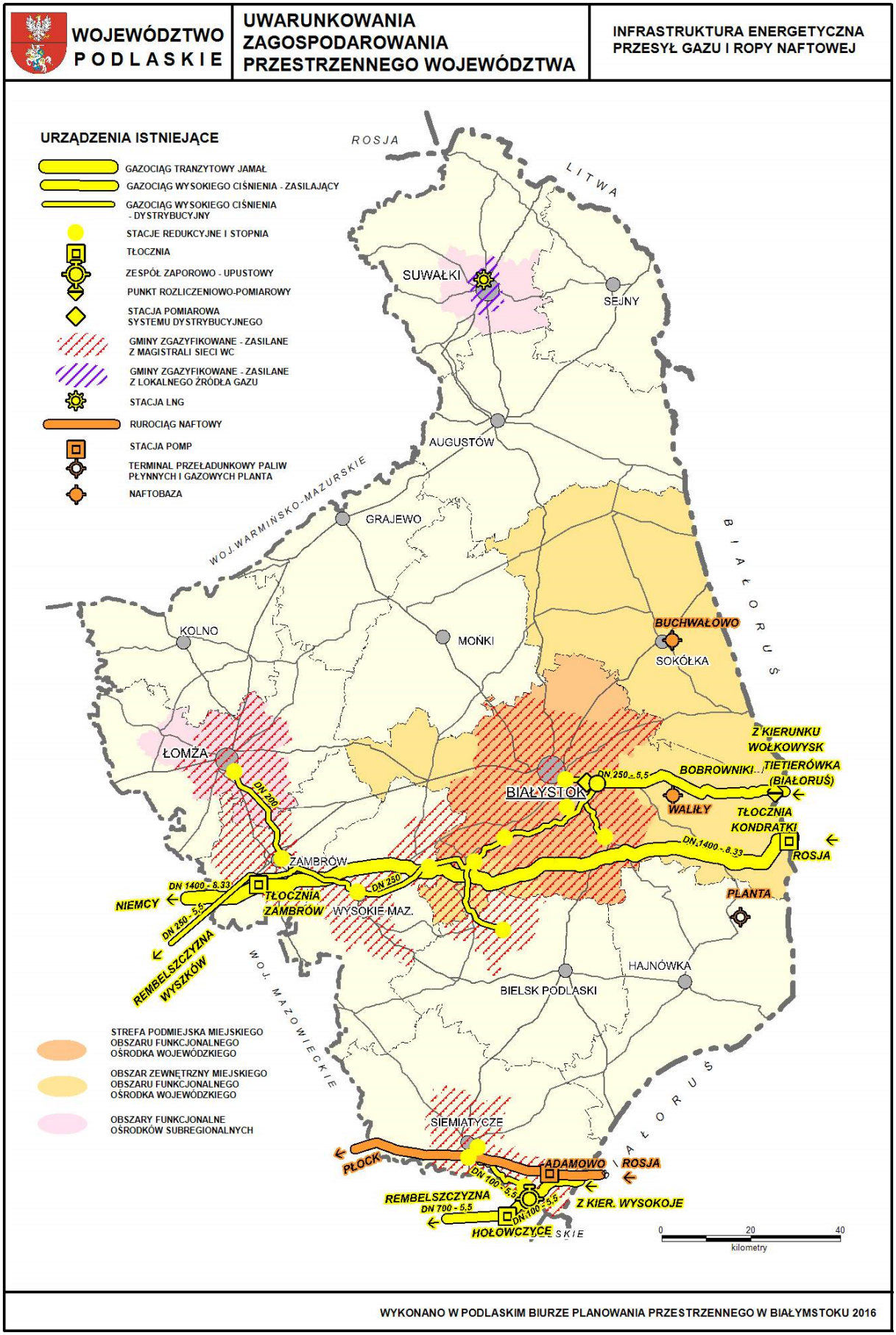
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA PRZESYŁ GAZU I ROPY NAFTOWEJ
URZĄDZENIA ISTNIEJĄCE
GAZOCIĄG TRANZYTOWY JAMAŁ
GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA - ZASILAJĄCY
GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA - DYSTRYBUCYJNY
STACJE REDUKCYJNE I STOPNIA
TŁOCZNIA
ZESPÓŁ ZAPOROWO - UPUSTOWY
PUNKT ROZLICZENIOWO-POMIAROWY
STACJA POMIAROWA SYSTEMU DYSTRYBUCYJNEGO
GMINY ZGAZYFIKOWANE - ZASILANE Z MAGISTRALI SIECI WC
GMINY ZGAZYFIKOWANE - ZASILANE Z LOKALNEGO ŹRÓDŁA GAZU
STACJA LNG
RUROCIĄG NAFTOWY
STACJA POMP
TERMINAL PRZEŁADUNKOWY PALIW PŁYNNYCH I GAZOWYCH PLANTA
NAFTOBAZA
STREFA PODMIEJSKA MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
OBSZAR ZEWNĘTRZNY MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW SUBREGIONALNYCH
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
KOLNO
MOŃKI
BUCHWAŁOWO
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
Z KIERUNKU WOŁKOWYSK
TIETIERÓWKA (BIAŁORUŚ)
BOBROWNIKI
WALIŁY
TŁOCZNIA KONDRATKI
ROSJA
DN 250 - 5,5
DN 200
DN,1400 - 8,33
ZAMBRÓW
DN 1400 - 8,33
DN 250
TŁOCZNIA ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
NIEMCY
DN 250 - 5,5
REMBELSZCZYZNA
WYSZKÓW
PLANTA
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
SIEMIATYCZE
PŁOCK
ADAMOWO
ROSJA
DN 100 - 5,5
REMBELSZCZYZNA
DN 700 - 5,5
DN 100 - 5,5
Z KIER. WYSOKOJE
HOŁOWCZYCE
0
20
40
kilometry
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.10.6. Energetyka odnawialna

Moc zainstalowana Odnawialnych Źródeł Energii na koniec 2014 roku wyniosła w województwie podlaskim ca 210 MW (wg danych Instytutu Energetyki Odnawialnej).

3.10.6.1. Struktura pozyskiwania energii z OZE.

W województwie podlaskim na koniec 2014 r. wyraźnie dominowało pozyskiwanie energii odnawialnej z wiatru (ok. 197 MW mocy zainstalowanej elektrowni wiatrowych) oraz z biomasy i fotowoltaiki. Moc zainstalowana pozostałych OZE, tj. energetyki wodnej i biogazowej, była relatywnie mała i wynosiła ok. 2,5 % ogólnego bilansu mocy OZE. W województwie istnieją sprzyjające warunki do wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej na bazie surowców odnawialnych, zwłaszcza: biomasy stałej, biopaliw ciekłych, biogazu i odpadów komunalnych. Istnieją także dość korzystne warunki do wykorzystania energii wiatru, mniej korzystne do wykorzystywania energii słonecznej, a słabe do pozyskiwania energii z wody. Województwo jest prawie pozbawione zasobów eksploatacyjnych energii geotermalnej.

3.10.6.2. Odnawialne źródła energii i uwarunkowania ich rozwoju

1) Energia z biomasy i z biogazu

Rolniczy charakter województwa podlaskiego sprawia, że istnieją tu dobre warunki do pozyskiwania energii zarówno z biomasy stałej, jak i biogazu. Potencjał biomasy szacowany jest na 320 tys. ton/rok, a biogazu na ca 83 MW. Największe kotłownie na biomasę są w: Białousach 45 MW, Hajnówce 40 MW, Czarnej Białostockiej 14,5 MW, Grajewie 5 MW, Łapach 5 MW.

Największe obiekty wytwarzające w kogeneracji energię cieplną i elektryczną to Elektrociepłownia Białystok 150 GWh i ciepłownie w Orli – 5,4 MW, Hajnówce – 0,7 MW i Grajewie 0,6 MW.

Wytwarzana głównie w dużych oczyszczalniach ścieków (w Białymstoku, Łomży i Suwałkach) energia wykorzystywana jest do celów technologicznych i grzewczych. Coraz częstsza jest budowa biogazowi wytwarzających energię cieplną w kogeneracji z elektryczną. Największe biogazownie współpracujące z siecią zawodową to:

- Wojny-Wawrzyńce (gmina Szepietowo) o mocy zainstalowanej 2 MW,
- Ryboły (gmina Zabłudów) o mocy zainstalowanej 1 MW,
- Wysokie Mazowieckie o mocy 1,6 MW.

Największe potencjalne możliwości uzyskiwania biogazu z fermentacji osadów z oczyszczalni komunalnych i przemysłowych (głównie mleczarskich) oraz gnojowicy mają powiaty: białostocki, łomżyński, suwalski.

Bariery wykorzystania biomasy stałej i biogazu oraz rozwoju biogazowni, to m.in.:

- niska efektywność ekonomiczna upraw energetycznych,
- wysokie nakłady inwestycyjne i długi okres ich zwrotu,
- brak zaplecza technicznego do budowy instalacji biogazowych,
- konieczność zagwarantowania stałego odbioru energii z biogazowni, także latem,
- słaba dostępność i przepustowość sieci elektroenergetycznych na terenach wiejskich.

2) Energia wiatrowa

Łączna zainstalowana moc 26 elektrowni wiatrowych (6 farm i 20 pojedynczych wiatraków) wyniosła w końcu 2014 roku – 196,7 MW, w tym farmy wiatrowe: „Potasznia" o mocy 41,4 MW, „Piecki" – 32 MW, „Taciewo" – 30 MW, „Rajgród" – 25,3 MW oraz „Orla" – 37,5 MW – podłączone do sieci WN 110 kV, a pozostałe do sieci SN. W realizacji pozostaje farma wiatrowa w gminie Grabowo o mocy ok. 40 MW.

Elektrownie wiatrowe uważane powszechnie za urządzenia proekologiczne wywierają jednak negatywny wpływ na krajobraz, emitują monotonny i uciążliwy hałas oraz

Mapa 38.

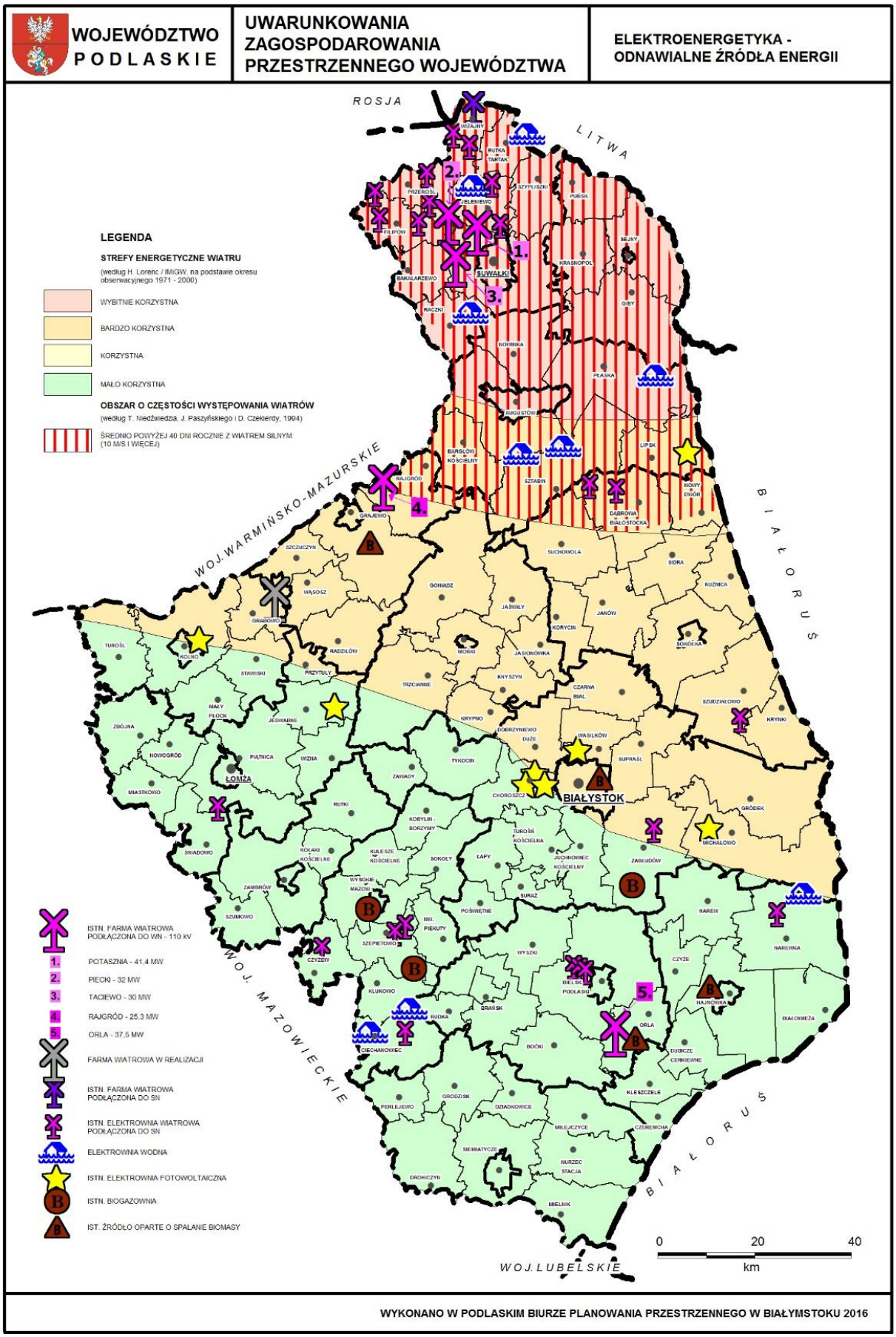
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ELEKTROENERGETYKA - ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
STREFY ENERGETYCZNE WIATRU
(według H. Lorenc / IMiGW, na podstawie okresu obserwacyjnego 1971 - 2000)
WYBITNIE KORZYSTNA
BARDZO KORZYSTNA
KORZYSTNA
MAŁO KORZYSTNA
OBSZAR O CZĘSTOŚCI WYSTĘPOWANIA WIATRÓW
(według T. Niedźwiedzia, J. Paszyńskiego i D. Czekierdy, 1994)
ŚREDNIO POWYŻEJ 40 DNI ROCZNIE Z WIATREM SILNYM (10 M/S I WIĘCEJ)
ISTN. FARMA WIATROWA PODŁĄCZONA DO WN - 110 kV
1. POTASZNIA - 41,4 MW
2. PIECKI - 32 MW
3. TACIEWO - 30 MW
4. RAJGRÓD - 25,3 MW
5. ORLA - 37,5 MW
FARMA WIATROWA W REALIZACJI
ISTN. FARMA WIATROWA PODŁĄCZONA DO SN
ISTN. ELEKTROWNIA WIATROWA PODŁĄCZONA DO SN
ELEKTROWNIA WODNA
ISTN. ELEKTROWNIA FOTOWOLTAICZNA
ISTN. BIOGAZOWNIA
IST. ŹRÓDŁO OPARTE O SPALANIE BIOMASY
SUWAŁKI
BIAŁYSTOK
ŁOMŻA
0 20 40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

stanowią zagrożenie dla przelatujących ptaków. Z potencjalnej lokalizacji farm wiatrowych powinno się zatem eliminować m.in. obszary tworzące sieć ekologiczną oraz wymagające ochrony krajobrazu, w tym strefy ochrony ekspozycji zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 20.05.2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

Bariera w wykorzystaniu energii wiatrowej, to w szczególności:

- słaba infrastruktura sieci dystrybucyjnej WN 110 kV i SN 15 kV oraz przesyłowej niezbędnej do odbioru wyprodukowanej energii,
- ograniczenia wynikające z w/w ustawy.

3) Energia słoneczna

Potencjał techniczny energii słonecznej w województwie podlaskim (wg Planu energetycznego województwa podlaskiego z 2005 r.) wynosi ca 121 230 TJ/rok, ale stopień jego wykorzystania jest bardzo mały, jednak z tendencją rosnącą, zwłaszcza w 2014 r. Energia słoneczna, pozyskiwana dotychczas przez indywidualnych odbiorców zaspokajających zapotrzebowanie na ciepłą wodę oraz wspomagających w okresie grzewczym centralne ogrzewanie, budzi coraz większe zainteresowanie inwestorów Planujących produkcję energii na sprzedaż z elektrowni fotowoltaicznych.

Łączna zainstalowana moc pochodząca z 8 elektrowni fotowoltaicznych w naszym województwie wynosi ok. 6,5 MW (na koniec 2014 r.). Pierwsza elektrownia fotowoltaiczna powstała w gminie Lipsk o mocy 0,268 MW (oddana na koniec 2013 r.), pozostałe 7 elektrowni, w tym największa w Polsce w mieście Kolno o mocy 1,84 MW, powstały w 2014 roku.

Firmy zainteresowane produkcją energii na bazie ciepła solarnego przeprowadzają ciągłe rozpoznanie możliwości lokalizacyjnych elektrowni fotowoltaicznych w naszym województwie. Planowana jest budowa elektrowni między innymi w Kolnie (Kolno II), Łomży, w gminie Śniadowo, Wąsoszu (na etapie wydanych decyzji o warunkach zabudowy).

4) Energia geotermalna

Głębokość zalegania wód geotermalnych w województwie, wynosząca od 1800 do 2200 m, nie sprzyja ich wykorzystaniu. Na mniejszych głębokościach występują wody niskotemperaturowe, których wykorzystanie do celów grzewczych wymaga wprawdzie użycia dodatkowych źródeł energii, ale to właśnie te zasoby energii geotermalnej są wykorzystywane w niskotemperaturowych układach pomp cieplnych.

W województwie pracuje kilkadziesiąt instalacji pomp cieplnych, którymi ogrzewane są głównie budynki jednorodzinne oraz budynki użyteczności publicznej. System grzewczy z pompą cieplną może współpracować lub uzupełniać inne źródła ciepła (np. skojarzenie systemu z kolektorem słonecznym). Wysoki koszt instalacji pompy ciepła i związany z tym dość długi okres amortyzacji, rekompensowany jest niskim kosztem eksploatacji w porównaniu z innymi źródłami ciepła.

5) Energia wodna

Województwo podlaskie jest obszarem nizinnym i nie posiada dużych cieków wodnych o znaczącym potencjale energetycznym.

Energetyka wodna w województwie to 11 obiektów o łącznej mocy zainstalowanej nieprzekraczającej 1 MW. Największe z nich, to: Siemianówka – o mocy zainstalowanej 0,33 MW, Augustów – 0,13 MW, Rygol – 0,12 MW i Ciechanowiec – 0,09 MW.

Bariery w rozwoju małych elektrowni wodnych w województwie podlaskim, to w szczególności:

- brak cieków o znaczącym potencjale energetycznym,
- duże koszty inwestycyjne, przy konieczności budowy od podstaw stopni wodnych.

6) **Rozwój energetyki odnawialnej** województwo podlaskie powinno wiązać głównie z biomasą i biogazem, pochodzącymi z rolnictwa, do wykorzystania w energetyce rozproszonej jako uzupełniające źródło energii.

3.10.7. Energetyka cieplna

1) **Zapotrzebowanie na energię cieplną** pokrywają w województwie źródła energetyki zawodowej, ciepłownie komunalne, elektrociepłownie przemysłowe, kotłownie zakładowe i indywidualne źródła ciepła. Główni odbiorcy to, przede wszystkim, scentralizowane systemy ciepłownicze miast. Do największych źródeł należą:
   a) źródła energetyki zawodowej i ciepłownie komunalne, w tym:
      – EC Białystok o mocy 557 MW i ciepłownia „Zachód" – 185 MW,
      – MPEC w Łomży o mocy zainstalowanej 172 MW i osiągalnej 133 MW,
      – MPEC w Suwałkach w dwóch ciepłowniach o łącznej mocy 160 MW,
   b) kotłownie zakładowe, w tym w:
      – Białymstoku – „Energo-Tech",
      – Łomży – „PEPEES S.A.",
      – Suwałkach – Fabryka Mebli Forte, Spółdzielnia Mleczarska,
   c) podstawowym paliwem wykorzystywanym w ciepłowniach komunalnych jest miał węglowy, a tylko w nielicznych przypadkach gaz przewodowy (Wysokie Mazowieckie), olej opałowy i coraz częściej biomasa (Czarna Białostocka) i biomasa w skojarzeniu (między innymi w Białystoku, Grajewie, Kolnie).
2) **Bariery rozwoju scentralizowanych systemów ciepłowniczych**, to w szczególności:
   a) spadek zapotrzebowania na energię cieplną, przy wysokim poziomie mocy produkcyjnych źródeł, będący wynikiem:
      – termomodernizacji budynków oraz instalowania indywidualnych liczników ciepła i zaworów termostatycznych,
      – zmniejszenia zapotrzebowania ciepła przez zakłady przemysłowe,
   b) wysoki udział spalanego węgla w urządzeniach o niskiej sprawności,
   c) duże straty przesyłu ciepła w części systemów ciepłowniczych,
   d) powolne tempo modernizacji lokalnych kotłowni opalanych węglem na wykorzystujące gaz ziemny, olej lub odnawialne źródła energii w postaci biomasy lub biogazu.

Mapa 39.

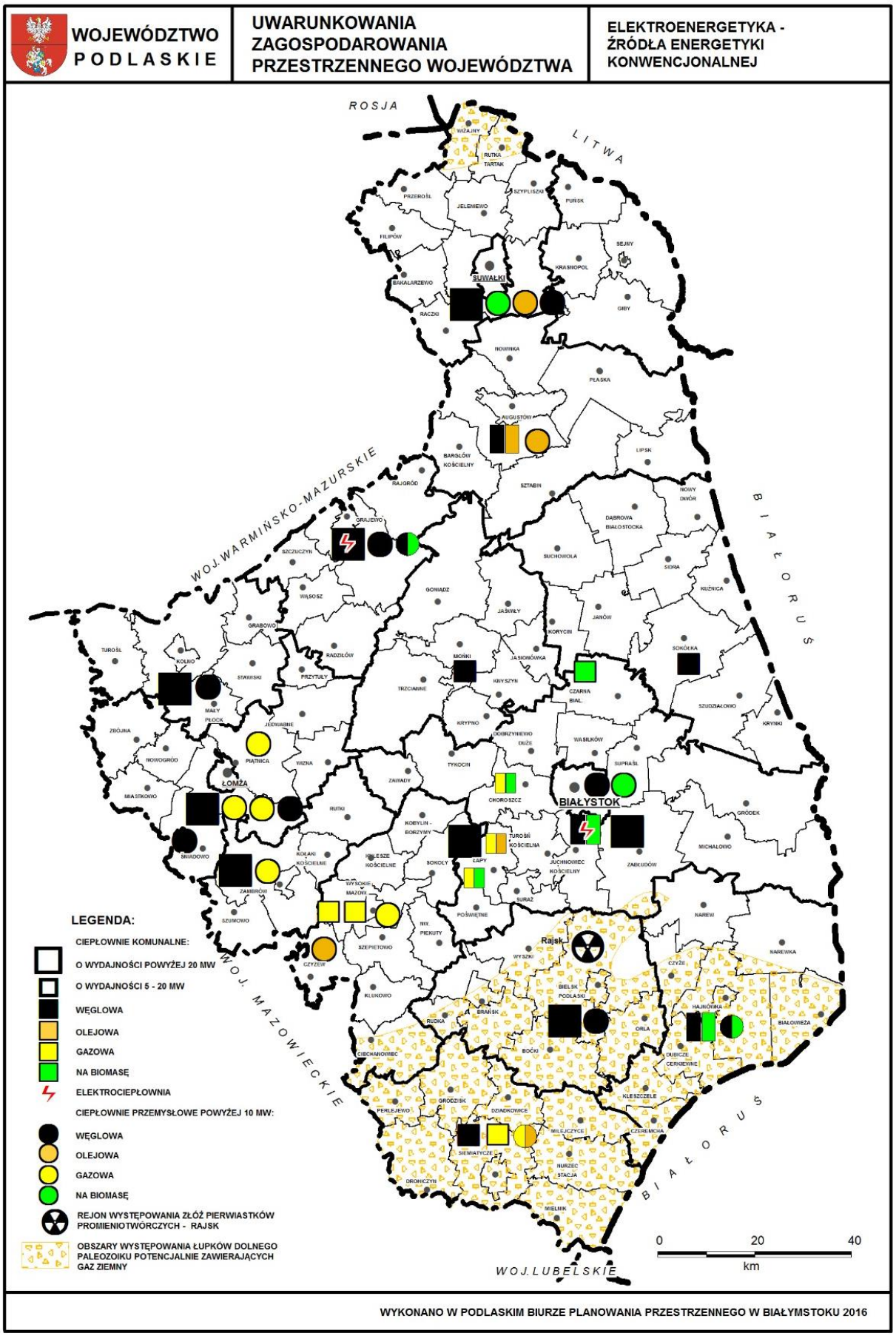
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ELEKTROENERGETYKA - ŹRÓDŁA ENERGETYKI KONWENCJONALNEJ
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
SUWAŁKI
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
Rajsk
LEGENDA:
CIEPŁOWNIE KOMUNALNE:
O WYDAJNOŚCI POWYŻEJ 20 MW
O WYDAJNOŚCI 5 - 20 MW
WĘGLOWA
OLEJOWA
GAZOWA
NA BIOMASĘ
ELEKTROCIEPŁOWNIA
CIEPŁOWNIE PRZEMYSŁOWE POWYŻEJ 10 MW:
WĘGLOWA
OLEJOWA
GAZOWA
NA BIOMASĘ
REJON WYSTĘPOWANIA ZŁÓŻ PIERWIASTKÓW PROMIENIOTWÓRCZYCH - RAJSK
OBSZARY WYSTĘPOWANIA ŁUPKÓW DOLNEGO PALEOZOIKU POTENCJALNIE ZAWIERAJĄCYCH GAZ ZIEMNY
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

3.10.8. Systemy teletechniczne

3.10.8.1. Telefonia przewodowa i bezprzewodowa

1) **Stan systemów w województwie podlaskim:**

Największym aktualnie operatorem telefonii przewodowej w woj. podlaskim jest Orange Polska S.A. Posiada ona 4010 km sieci światłowodowej oraz dysponuje 227 centralami telefonicznymi cyfrowymi (w tym w miastach 79 i na wsiach 148), o łącznej pojemności 274 338 numerów, obsługujących 128,2 tys. abonentów w miastach i 43,4 tys. na wsiach (dane na koniec 2012 r).

Centrale telefoniczne zasilane są siecią światłowodową za wyjątkiem central w Trzciannem, Przerośli i Filipowie, które zasilane są za pomocą radiolinii.

Oprócz w/w operatora Orange Polska S.A na obszarze województwa działają również inni operatorzy, tj.: Netia, Mni, Exatel, Vectra, Telekomunikacja Podlasie. Sieć telekomunikacji przewodowej zrealizowana jest jako światłowodowa doziemna lub podwieszana na istniejących liniach elektroenergetycznych WN i SN PGE Dystrybucja Białystok Sp. z o.o. oraz sieciach elektroenergetycznych PKP.

Województwo ma znaczące niedobory w zakresie zwykłej infrastruktury telekomunikacyjnej. Według informacji zawartej w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 i danych UKE, 23% gospodarstw domowych województwa znajdowało się w miejscowościach pozbawionych węzłów dostępowych sieci telekomunikacyjnej (trzecie miejsce od końca w kraju). Wynika to z niskiej gęstości zaludnienia na części obszaru województwa, co powoduje nieopłacalność inwestowania na tym obszarze w infrastrukturę telekomunikacyjną. Badania nad infrastrukturą telekomunikacyjną za 2013 rok wykazują, że aktywność operatorów koncentruje się głównie w miastach wojewódzkich i dużych ośrodkach miejskich.

Na obszarze województwa podlaskiego działają systemy telefonii komórkowej takich operatorów, jak: PLUS GSM, Orange, Play, T-Mobile. Lokalizacja poszczególnych stacji bazowych zapewnia łączność wszystkim abonentom na obszarze województwa. Niedostateczny zasięg występuje przy dużych nierównościach terenu i na dużych obszarach leśnych. Mimo wielokrotnych wystąpień do operatorów, brak jest danych ilościowych o telefonii komórkowej na obszarze woj. podlaskiego.

2) **Tendencję i prognozy rozwojowe:**

W ciągu ostatnich lat w systemach zaistniały istotne i dynamiczne zmiany zarówno w zakresie struktury, jak i zapotrzebowania na te usługi. W systemie telefonii stacjonarnej odnotowuje się systematyczny spadek ilości abonentów. Mimo tej tendencji gestorzy (w szczególności Orange Polska S.A.) rozbudowują i Planują sukcesywny rozwój systemu sieci rozdzielczych, co ma związek z budową dostępu do usług informatycznych. Telefonia komórkowa jest dziedziną łączności rozwijającą się bardzo dynamicznie. Większość powierzchni województwa jest pokryta zasięgiem działania operatorów telefonii komórkowej (brak szczegółowych danych). Zwiększa się nie tylko ilość, ale i jakość usług tego systemu.

3.10.8.2. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Jednym z podstawowych narzędzi dostępu do informatyzacji staje się obecnie szerokopasmowy Internet oparty na światłowodowych infostradach.

1) **Stan systemów w województwie podlaskim:**

a) SIEĆ PIONIER, która jest częścią ogólnopolskiej szerokopasmowej sieci optycznej (obejmuje 21 akademickich sieci MAN w całej Polsce). Istnieje już odcinek infostrady Poznań – Warszawa – Ostrołęka – Łomża – Białystok, linia relacji Gdańsk – Olsztyn – Suwałki – Białystok z odgałęzieniem w kierunku Kuźnicy i Grodna

(Białoruś), linia Łomża – Siemiatycze – Białystok. Operatorem tej sieci jest Instytut Chemii Bioorganicznej PAN Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe,

b) Miejska Sieć Komputerowa BIAMAN w Białymstoku, będąca rozległą szerokopasmową siecią komputerową typu MAN (Metropolitan Area Network), działającą na obszarze Białegostoku i województwa podlaskiego. Budowę i Eksploatację sieci prowadzi Centrum Komputerowych Sieci Rozległych przy Politechnice Białostockiej. Centrum to jest jednym ze współtwórców Krajowej Akademickiej Sieci Szerokopasmowej POL 34/622 oraz PIONIER MSK BIAMAN. Z usług BIAMAN korzystają: szkoły wyższe i średnie, instytucje naukowo-badawcze, Urząd Miasta Białegostoku, Podlaski Urząd Wojewódzki, UM w Czarnej Białostockiej, szpitale, komendy policji i sądy, straż graniczna, przedsiębiorstwa miejskie – Wodociągi, MPEC itp.,
c) oprócz PIONIERA – działają także operatorzy: Concet, Vectra, Cybertech, Euronet, Globnet, Amson, Elpos, Sav i Dipol,
d) Wydział Informatyki, wspólnie z Centrum Komputerowych Sieci Rozległych Politechniki Białostockiej, współuczestniczy w realizacji projektu celowego CLUSTERIX. Zakłada on stworzenie w pełni funkcjonalnego środowiska GRID łączącego 12 największych miast Polski,
e) Departament Informacji UM Białystok pracuje nad projektem szerokopasmowego programu radiowego WIMAKS. Zakłada się, że sygnał rozprowadzany będzie w sieci szkieletowej BIAMAN-u. Inwestycja ta ma służyć mieszkańcom miasta Białegostoku i gmin sąsiednich,
f) przy wsparciu środków UE zrealizowany został projekt Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej (dł. sieci 1 882 km z 178 węzłami), co zapewniło dostęp do internetu dla 90% gospodarstw domowych województwa.

2) Tendencję i prognozy rozwoju

Problemem (określonym w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r.) jest niska dostępność teleinformatyczna. Pod względem odsetka miejscowości z dostępem do sieci światłowodowych województwo podlaskie zajmuje przedostatnią pozycję wśród województw kraju. Według UKE w 2012 roku w 92% miejscowości regionu żaden operator sieci nie oferował dostępu do zakończeń infrastruktury światłowodowej.

Województwo podlaskie zajmuje 12 miejsce na 16 województw w rankingu zdolności rozwiązywania problemów w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Duże zróżnicowanie w tym zakresie występuje wewnątrz województwa. Barierą jest niski poziom umiejętności społeczeństwa i stopień koordynacji działań wszystkich szczebli samorządowych, nauki i biznesu. Urząd Marszałkowski opracował „Koncepcję Społeczeństwa Informacyjnego", gdzie dokonano ustaleń dotyczących uwarunkowań rozwoju systemów oraz wyznaczono kierunki informatyzacji województwa. Inwestycje w zakresie rozwoju technologii informacyjnych są jednym z priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

3.10.8.3. System radiokomunikacji i teletransmisji

Na obszarze województwa podlaskiego zlokalizowane są urządzenia radiokomunikacji i teletransmisji. Poszczególne obiekty i promienie stref ochronnych, w których maksymalna wysokość zabudowy wynosi 30 m, określa tabela 14:

Tab. 14. Urządzenia radiokomunikacji i teletransmisji

Nazwa obiektu	Adres obiektu	Promień strefy ochronnej	Maksymalna wysokość zabudowy	Współrzędne geograficzne WGS84
RTCN Suwałki Krzemieniucha	gmina Jeleniewo – wieś Czerwone Bagno	900 m	30 m	54 N 11’ 44” 22 E 52’ 23”
RTCN Białystok Krynice	gmina Dobrzyniewo Kościelne – wieś Krynice	1100 m	30 m	53 N 13’ 52” 23 E 01’ 28”
TON Suwałki	miasto Suwałki ul. Pułaskiego 26	200 m	30 m	54 N 07’ 01” 22 E 56’ 02”
TON Łomża	miasto Łomża ul. Szosa Zambrowska	250 m	30 m	53 N 09’ 45” 22 E 05’ 38”
SLR Białystok Centrum	miasto Białystok ul. Cieszyńska 3	200 m	30 m	53 N 07’ 38” 23 E 08’ 57”
SLR Makarki	gmina Grodzisk – wieś Makarki	350 m	30 m	52 N 32’ 59” 22 E 46’ 09”
SLR Topczewo	gmina Wyszki – wieś Wólka Pietkowska	200 m	25 m	52 N 51’ 34” 22 E 53’ 03”
SLR Kamień	gmina Sztabin – wieś Kamień	200 m	20 m	53 N 43’ 14” 23 E 06’ 23”
TON Turośl	Miejscowość Turośl ul. Jana Pawła II	150 m	30 m	53 N 22’ 39.4” 21 E 44’ 36.5”
TON Czyże	miejscowość Czyże	300 m	30 m	52 N 45’ 04.3” 23 E 25’ 07.1”
SLR Bielsk Podlaski	m. Bielsk Podlaski	300 m	25 m	52 N 46’ 05.7” 23 E 11’ 36.5”

Źródło: TP EmiTel sp. z o.o.

Strefy ochronne mają na celu ograniczenie:
- wysokości planowanej zabudowy dla zapewnienia prawidłowej pracy urządzeń,
- dostępności dla ludzi obszaru, na którym występować może natężenie pól elektromagnetycznych, przekraczające dopuszczalne w Polsce normy, tj. 5 V/m.

Oprócz w/w stref ochronnych, zapewnienie prawidłowej pracy urządzeń, poprzez uniknięcie kolizji z planowaną zabudową, wymaga również utrzymania pasów ochronnych wzdłuż tras linii radiowych. Pasy te tworzą sieć szkieletową cyfrową, która ma podstawowe znaczenie dla bezpieczeństwa państwa. W województwie istnieją trasy linii radiowych relacji:
- RTCN Suwałki/Krzemieniucha – SLR Kamień,
- SLR Kamień – RTCN Białystok/Krynice,
- RTCN Białystok/Krynice – SLR Białystok/Centrum,
- SLR Białystok/Centrum – SLR Topczewo,
- SLR Topczewo – SLR Makarki,
- SLR Makarki – RTCN Siedlce/Łosice,
- SLR Makarki – SLR Chruszczewka,
- RTON Łomża – RTON Ostrołęka/ul. Kopernika,
- RTON Łomża – TON Turośl,
- SLR Bielsk Podlaski – SLR Topczewo,
- TON Czyże/Zbucz – SLR Bielsk Podlaski.

Szerokość pasów ochronnych wynosi 60 m, a wysokość zabudowy w tych pasach wynosi do 30 metrów. Kwestia natężenia pola elektromagnetycznego w przypadku linii radiowych jest pomijana z uwagi na niemierzalny poziom tych pól.

3.11. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami w województwie

3.11.1. Systemy zaopatrzenia w wodę

Wykr. 8. Wodociągi – zmiany w latach 2003-2014

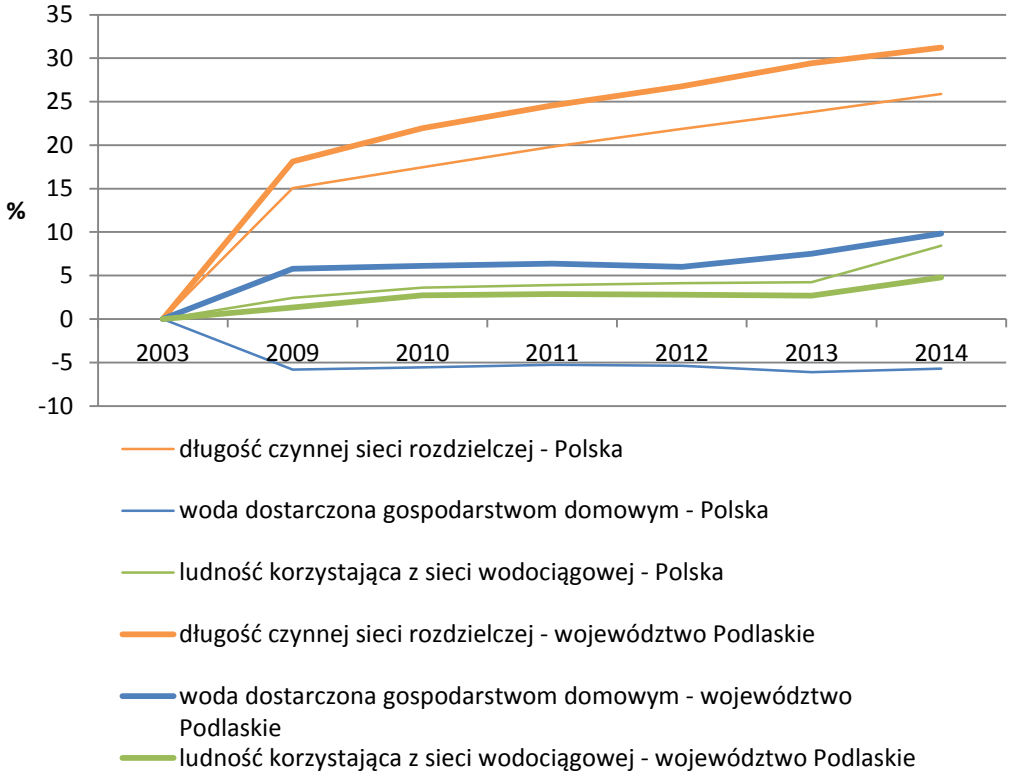

Źródło: TP EmiTel sp. z o.o.

1) **Źródła zaopatrzenia w wodę** wodociągów komunalnych, to generalnie wody podziemne, z wyjątkiem miasta Białegostoku, gdzie dostarczana jest również woda powierzchniowa z rzeki Supraśl (ujęcie wody w Wasilkowie).
   Wody podziemne województwa są dobrej jakości. Charakteryzują się jednak dużą wrażliwością na zanieczyszczenia i niską odnawialnością, w związku z czym wymagają szczególnej ochrony w aspekcie jakościowym oraz ilościowym.
   Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie podlaskim w ostatnich 7 latach wzrastały nieznacznie od 0,32% do 0,7% w skali roku i na koniec 2014 r. wynosiły 683,1 hm^3 (77 979 m^3/h), z tego około 40% stanowiły zatwierdzane zasoby eksploatacyjne komunalnych ujęć wody.
2) **Rejestrowane pobory wody** na cele eksploatacji sieci wodociągowej w ostatnich latach nieznacznie wzrosły i w 2014 r. wyniosły 59,8 hm^3, stanowiły ok. 20% zatwierdzonych zasobów wód głębinowych ujęć komunalnych, co wskazuje na istnienie znacznych rezerw w ramach scentralizowanych systemów wodociągowych.

Wykr. 9. Zużycie wody w województwie podlaskim [dam3]

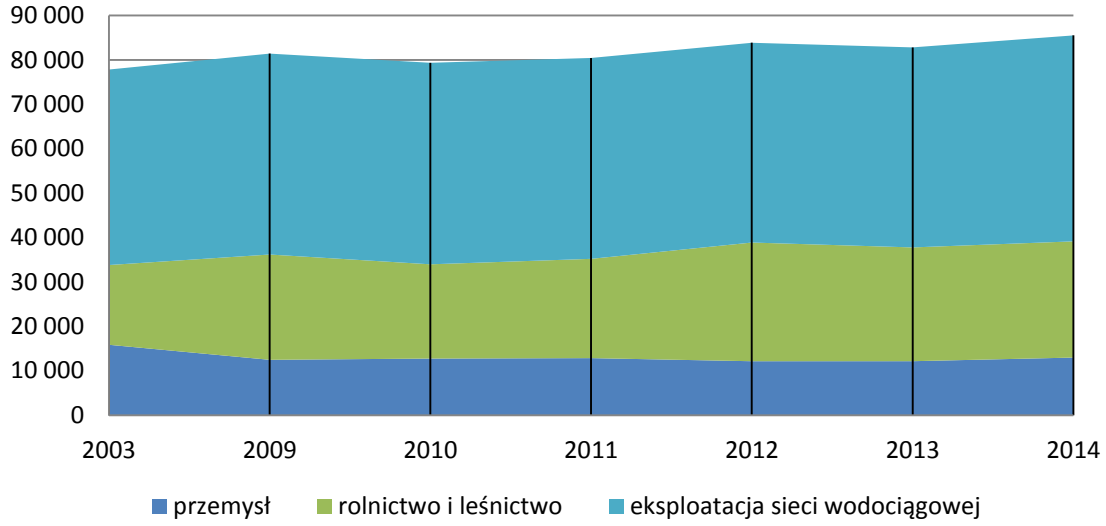

Źródło: GUS

3) **Scentralizowane systemy wodociągowe** na koniec 2014 r. posiadały wszystkie miasta i gminy w województwie. Długość sieci wodociągowej wynosiła ogółem 13 260,0 km, w tym w miastach 1 928,4 km i na wsi 11 331,6 km. Wskaźnik zwodociągowania, wyrażony procentem ludności korzystającej z wody wodociągowej, wynosił ogółem w województwie 90,3% i był niższy od średniego krajowego (91,6%). W miastach wskaźnik ten wynosił 96,6%, powyżej średniego krajowego – 96,4%. Tylko w jednym mieście, Rajgrodzie, jest on niski – 68,1%, natomiast w 20 (50% z ogółu miast województwa) wynosił powyżej średniej krajowej.
   Zwodociągowanie terenów wiejskich jest bardzo zróżnicowane – od 30,0% w gm. Jedwabne do 99,9% w gm. Łapy korzystających z wody wodociągowej. Średni wskaźnik zwodociągowania wynosił 80,5% i był niższy od średniego krajowego (84,3%).
   Najlepsze zaopatrzenie terenów wiejskich w wodę z wodociągów komunalnych występuje w powiatach: wysokomazowieckim – 93,9%, zambrowskim – 91,9%, hajnowskim – 87,6% i bielskim – 84,5%, a najgorsze w sejneńskim – 66,3%.
4) **Ocena możliwości rozwoju i funkcjonowania systemu**, z której wynika, że:
   - istniejące komunalne ujęcia wody głębinowej posiadają generalnie rezerwy w wydajności, i stosowne do jej przyszłego zapotrzebowania w województwie,
   - potrzeby budowy nowych ujęć lub rozbudowy istniejących mogą wystąpić sporadycznie w gminach słabo zwodociągowanych i w mieście Rajgrodzie, gdzie przy zwodociągowaniu – 68,1% wykorzystanie zatwierdzonych zasobów wodnych ujęcia komunalnego wynosi 81,8% w rozbiorach średniogodzinowych,
   - wymagane będą działania usprawniające funkcjonowanie systemów i podnoszące jakość produkowanej wody stosownie do standardów Unii Europejskiej,
   - głównym zadaniem będzie wyrównanie dysproporcji w zaopatrzeniu gmin w wodę z wodociągów i dążenie do zwodociągowania całości ich zwartej zabudowy,
   - zasoby wód podziemnych wymagają szczególnej ochrony sanitarnej.

3.11.2. Systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków i wód opadowych

3.11.2.1. Systemy kanalizacji sanitarnej

Wykr. 10. Kanalizacja – zmiany długości sieci w latach 2003-2014

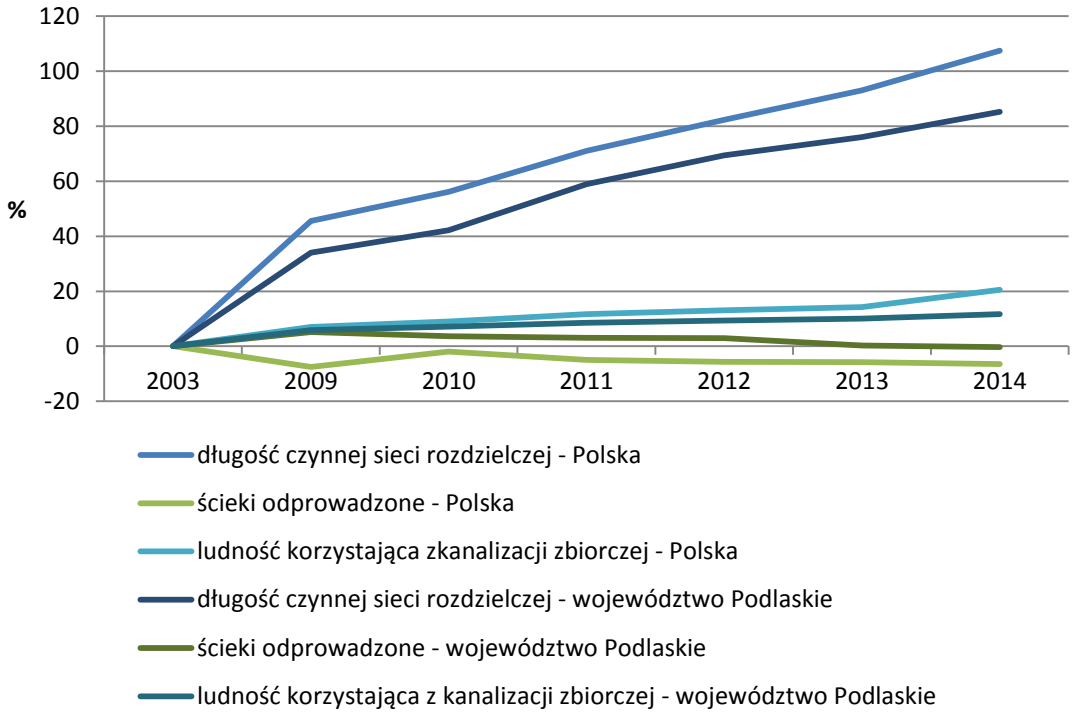

Źródło: GUS

1) **Scentralizowane systemy kanalizacji sanitarnej** w województwie na koniec 2014 r. posiadały wszystkie miasta, 18 gmin miejsko-wiejskich (9 nie posiadało) oraz 61 wiejskich (17 nie posiadało). Z kanalizacji korzystało 63,2% ogółu mieszkańców województwa, tj. nieco poniżej średniej krajowej (68,7%).
   Ilość ścieków odprowadzanych kanalizacją sanitarną wynosiła 32 275 dam^3/rok. Całość ścieków była oczyszczona mechaniczno-biologicznie w 120 oczyszczalniach komunalnych, w tym 27 619 dam^3/rok, tj. 85,6% w 34 oczyszczalniach z podwyższonym usuwaniem biogenów. Łączna przepustowość oczyszczalni wynosząca 262 098 m^3/d, w tym 196 035 m^3/d, tj. 74,8% z podwyższonym usuwaniem biogenów była wykorzystana w ca 17,8%.

Wykr. 11. Przepustowość oczyszczalni ścieków [m³/doba]

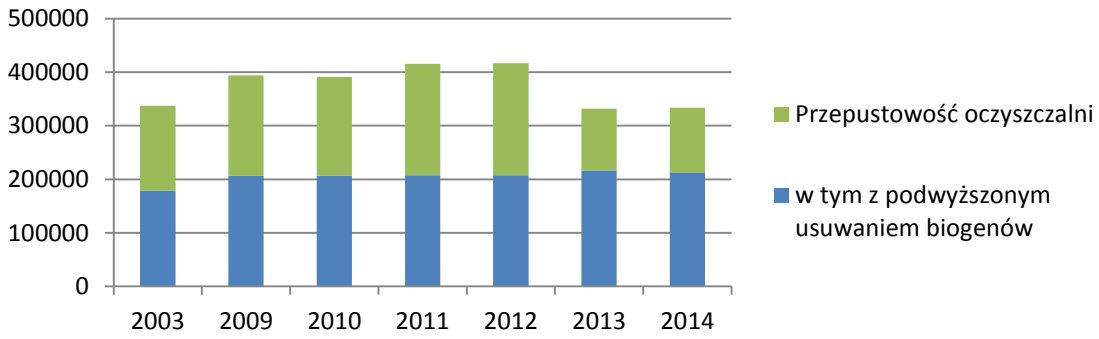

Źródło: GUS

2) **Scentralizowane systemy kanalizacji sanitarnej w miastach**. Według stanu na koniec 2014 r. były one we wszystkich 40 miastach. Ścieki zebrane kanalizacją sanitarną odprowadzane były do oczyszczalni ścieków:
   - 50 komunalnych w 40 miastach, o łącznej przepustowości 215 584 m^3/d, w tym 189 825 m^3/d, tj. 88,1% z podwyższonym usuwaniem biogenów,
   - Spółdzielni Mleczarskiej Mlekovita w Wysokiem Mazowieckiem o przepustowości 3 000 m^3/d,
   - m. Białegostoku z kanalizacji miasta Supraśla i Wasilkowa,
   - m. Łapy z kanalizacji m. Suraża.

   Długość sieci kanalizacji sanitarnej w miastach wynosiła 1 721,7 km, a korzystało z niej 91,1% ogółu ludności miejskiej województwa, tj. powyżej średniej krajowej – 89,3%.
   Najlepiej skanalizowane są miasta: Białystok, Łomża, Suwałki, Wysokie Mazowieckie, Michałowo, Augustów, Łapy, Zambrów, Wasilków, Mońki, Supraśl i Brańsk – powyżej 90% korzystających z kanalizacji, a najsłabiej: Szczuczyn 41,8%, Krynki 52,2%.
3) **Scentralizowane systemy kanalizacji sanitarnej na obszarach wiejskich**. W 61 gminach ścieki zebrane kanalizacją sanitarną odprowadzane są do oczyszczalni ścieków:
   - 84 komunalnych w 54 ośrodkach gminnych (64,3% ogółu ośrodków gminnych) i 30 wiejskich o łącznej przepustowości 25 102 m^3/d, w tym 8 860 m^3/d (35,3%) z podwyższonym usuwaniem biogenów,
   - m. Białegostoku z 5 gmin: Choroszczy, Dobrzyniewa Dużego, Juchnowca Kościelnego, Supraśla, Wasilkowa,
   - m. Augustowa z gminy Augustów,
   - m. Łapy z gmin Łapy, Poświętne i Wyszki,
   - m. Czarna Białostocka z gm. Czarna Białostocka,
   - m. Bielsk Podlaski z gm. Bielsk Podlaski,
   - m. Łomży z gmin: Łomży i Piątnicy,
   - m. Knyszyna z gminy Knyszyn,
   - m. Suwałki z gminy Suwałki i gm. Jeleniewo,
   - m. Hajnówka z gm. Hajnówka.

   Długość sieci kanalizacji sanitarnej na obszarach wiejskich wynosiła 1 610,5 km i korzystało z niej 20,5% ogółu mieszkańców wsi, tj. poniżej średniej krajowej – 37,3%.
   Najlepiej skanalizowane są obszary wiejskie w gminach: Supraśl – 75,5% mieszkańców wsi korzystających z kanalizacji, Rudka – 73,5%, Białowieża 66,9%, Juchnowiec Kościelny – 60,7%, Wasilków 57,4% i Poświętne 51,0%. W 18 gminach wskaźnik skanalizowania jest poniżej 10%, a w 16 brak jest scentralizowanych systemów kanalizacyjnych.
   Istnieją ogromne dysproporcje pomiędzy wysokim stopniem zwodociągowania terenów wiejskich a ich skanalizowaniem. Długość sieci kanalizacji sanitarnej stanowi tylko 14,2% długości sieci wodociągowej, a z liczbą ludności korzystającej z kanalizacji, to zaledwie 25,4% korzystających z wodociągu.
4) **36 aglomeracji kanalizacyjnych** wyznaczono w miejscowościach powyżej 2000 RLM, z tego 35 ujęto w „Krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych – aktualizacja 2011 r.” W programie tym zakłada się rozbudowę i/lub modernizację 14 istniejących oczyszczalni ścieków i budowę 3 nowych oraz budowę 184,8 km sieci kanalizacyjnej i modernizację 37,5 km.
5) **Krajowy „Program wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji sanitarnej”** dotyczy m.in. 15 gmin z województwa

podlaskiego. Program zakłada modernizację i rozbudowę 6 oczyszczalni ścieków oraz budowę jednej nowej i 44 km sieci kanalizacji sanitarnej do 12 oczyszczalni.

6) **Oczyszczalnie ścieków przemysłowych**. Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku na koniec 2014 r. było w województwie 27, w tym: 4 mechanicznych o przepustowości 53 462 m^3/d, wykorzystanych w 4,3%, 18 biologicznych o przepustowości 26 904 m^3/d, wykorzystanych w 35,1% i 5 mechaniczno-biologicznych z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 16 650 m^3/d, wykorzystane w 71,8%. Oczyszczalnia Spółdzielni Mleczarskiej „Mlekovita" w Wysokiem Mazowieckiem odbiera ścieki komunalne z miasta.

3.11.2.2. Systemy kanalizacji deszczowej

Wody opadowe z terenów zainwestowanych w miastach odprowadzane są do kanalizacji deszczowej, jednak znaczna część terenów zabudowy ekstensywnej jeszcze jej nie posiada. Na terenach wiejskich kanalizacja deszczowa występuje sporadycznie, przede wszystkim w części ośrodków gminnych. Większość starych kanałów deszczowych na wylotach do odbiorników nie posiada urządzeń podczyszczających, a budowane po 1990 r. – realizowane są już z takimi urządzeniami.

3.11.2.3. Ważniejsze problemy i zadania w zakresie gospodarki ściekowej województwa, to:

a) zrealizowanie zadań w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych ujętych w krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych,
b) skanalizowanie wszystkich większych jednostek osadniczych o zwartej zabudowie nieujętych w krajowym programie i oczyszczanie ścieków w stopniu zapewniającym wymogi ochrony środowiska,
c) uporządkowanie gospodarki ściekowej w zabudowie rozproszonej,
d) zabezpieczenie sanitarne stref zasobowych komunalnych ujęć wody oraz obszarów głównych zbiorników wód podziemnych,
e) uporządkowanie i rozbudowa systemów kanalizacji deszczowej, zwłaszcza w obszarach chronionych.

3.11.3. Gospodarka odpadami

W województwie podlaskim do połowy 2012 r. gospodarka odpadami realizowana była w oparciu o wojewódzkie, powiatowe oraz gminne plany gospodarki odpadami.
W czerwcu 2012 r. Sejmik Województwa Podlaskiego uchwalił „Plan gospodarki odpadami województwa podlaskiego na lata 2012-2017" (PGOWP) z nowym systemem gospodarowania odpadami, opartym o regiony gospodarki odpadami, (obecnie w trakcie zmian).

3.11.3.1. Odpady komunalne

System gospodarki odpadami funkcjonuje w układzie czterech regionów gospodarki odpadami (RGO): Centralnego, Południowego, Północnego i Zachodniego. W ramach tych regionów wydzielone są obszary objęte projektami finansowanymi z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Gminy objęte projektem danego obszaru zobowiązane są kierować odpady do wskazanych instalacji regionalnych przez wyznaczony okres trwałości projektu.
W regionach gospodarki odpadami są wydzielone następujące obszary:

1) **RGO Centralny** (18 gmin). W Regionie znajduje się wydzielony Obszar Białystok z istniejącymi instalacjami regionalnymi:
   a) instalacją mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów (MBP) w Centrum Innowacyjnej Gospodarki Odpadami (CIGO) w Studziankach,

b) instalacją przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów w Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych w Hryniewiczach,
c) składowiskiem odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania w Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych w Hryniewiczach (składowisko istniejące oraz nowa kwatera 4Aa),
d) instalacją termicznego przekształcania odpadów ZUOK Białystok.

Aktualna wydajność instalacji w Regionie Centralnym (w zakresie odpadów zmieszanych) wynosi 92 667 Mg/rok na jedną zmianę i jest wystarczająca do zagospodarowania powstającego strumienia odpadów (około 138 tys. Mg/rok) w systemie na 3 zmiany.

2) **Region Północny** (34 gminy). W Regionie znajduje się wydzielony Obszar Koszarówka z istniejącymi instalacjami regionalnymi:
   a) instalacjami mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów (MBP) w:
      – ZUOK w Suwałkach, z koniecznością dostosowania do wymogów rozporządzenia o MBP,
      – ZZO Koszarówka,
   b) instalacjami przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów w:
      – ZUOK w Suwałkach,
      – ZZO Koszarówka,
   c) składowiskami odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania w:
   – ZUOK w Suwałkach,
   – ZZO Koszarówka.

   Aktualna i docelowa wydajność instalacji w Regionie Północnym w zakresie odpadów zmieszanych wynosi 65-67 tys. Mg/rok i jest wystarczająca do zagospodarowania powstającego strumienia odpadów (około 62-65 tys. Mg/rok).
3) **Region Zachodni** (45 gmin)

   W Regionie znajdują się wydzielone obszary: Obszar Czartoria i Obszar Czerwony Bór, z istniejącymi instalacjami regionalnymi:
   a) instalacją mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów (MBP) w ZPiUO w Czerwonym Borze,
   b) instalacjami przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów w:
      – ZPiUO w Czartorii, z koniecznością spełnienia wymagań dla produktów o właściwościach nawozowych […]),
      – ZPiUO w Czerwonym Borze, z koniecznością spełnienia wymagań dla produktów o właściwościach nawozowych […]),
   c) składowiskami odpadów [...]:
      – ZPiUO w Czartorii z nowymi kwaterami,
      – ZPiUO w Czerwonym Borze z nowymi kwaterami,
      – składowisko odpadów w Korytkach Borowych (zastępcze, z planowaną budową nowych trzech kwater – RIPOK w przypadku uzyskania wymaganej minimalnej pojemności).

   Aktualna wydajność instalacji w Regionie Zachodnim w zakresie odpadów zmieszanych wynosi 52 tys. Mg/rok i jest niewystarczająca do zagospodarowania powstającego strumienia odpadów (około 70 tys. Mg/rok).
4) **Region Południowy** (26 gmin) z istniejącymi instalacjami regionalnymi:

a) instalacją mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów (MBP) w ZZO w Hajnówce,
b) instalacją przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów w ZZO w Hajnówce (z koniecznością spełnienia wymagań dla produktów o właściwościach nawozowych […]),
c) składowiskami odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania w ZZO w Hajnówce (aktualnie zastępcze, RIPOK od 2018 r.).

Aktualna i docelowa wydajność instalacji w Regionie Południowym w zakresie odpadów zmieszanych wynosi 16 tys. Mg/rok (na jedną zmianę) i jest wystarczająca do zagospodarowania powstającego strumienia odpadów (około 31-33 tys. Mg/rok).

Na terenie województwa podlaskiego na koniec 2014 r. było czynnych 14 składowisk odpadów innych niż w/w niebezpieczne i obojętne oraz 4 instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych. Z eksploatowanych obecnie składowisk do zamknięcia z końcem 2017 roku przewidzianych jest jedenaście, w miejscowościach: Odnoga, Studzianki, Augustowo, Brańsk, Narew, Olchówka, Korytki Borowe, Ratowo-Piotrowo, Knyszyn, Siemiatycze-Rososze, Wysokie Mazowieckie.

Z zamkniętych składowisk, na których były składowane odpady komunalne, 50 jest w trakcie monitoringu po zakończeniu rekultywacji, a 30 w trakcie prac rekultywacyjnych. Według danych przyjętych w Sprawozdaniu z realizacji Planu gospodarki odpadami województwa podlaskiego (2014 r.) w roku 2013 zorganizowanym systemem zbierania odpadów objętych zostało 89,9% mieszkańców województwa. Masa zebranych odpadów komunalnych ogółem wynosiła 0,247 mln Mg, z czego 0,219 mln Mg to zmieszane odpady komunalne, a pozostałe 0,028 mln Mg – to odpady zebrane selektywnie. Przetwarzaniu metodami mechaniczno-biologicznymi poddano 36,86% odpadów komunalnych, a recyklingowi (bez recyklingu organicznego) poddano 79,53%. Bez przetwarzania składowano 4,11% odpadów odebranych do składowania jako zmieszane, a 18,75% odpadów zebranych selektywnie.

Wykr. 12. Odpady komunalne zbierane w województwie podlaskim

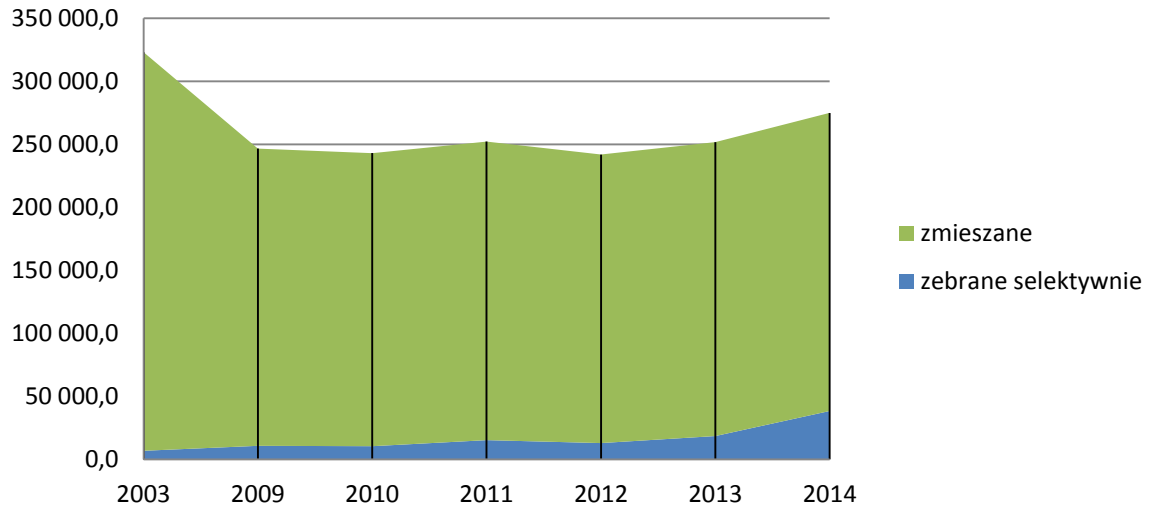

Źródło: Projekt Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022

3.11.3.2. Odpady przemysłowe

Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku w 2014 r. w województwie wytworzono 1 266,7 tys. ton odpadów przemysłowych, z czego 31,2% (395,7 tys. ton) poddano odzyskowi.

Odpady według grup odpadów:

- odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce – 352,5 tys. ton, odzyskowi poddano 26,7% (94,0 tys. ton),
- odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa – 258,4 tys. ton, odzyskowi poddano 48,7% (125,9 tys. ton),
- odpady z przetwórstwa drewna oraz produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury – 254,0 tys. ton, odzyskowi poddano 56,9% (144,5 tys. ton),
- odpady z procesów termicznych – 95,4 tys. ton, odzyskowi poddano 3,7% (3,5 tys. ton),
- odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej – 197,9 tys. ton,
- odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych oraz przetwórstwa żywności – 92,5 tys. ton, odzyskowi poddano 29,9% (27,7 tys. ton).

Odpady przemysłowe składowane są na składowisku Elektrociepłowni Białystok S.A. w Sowlanach oraz na terenach zakładowych. Na terenach tych do końca 2014 r. nagromadzono 2 327,6 tys. ton, w tym 94,3% (2195,6 tys. ton) odpadów z procesów termicznych.

3.11.3.3. Odpady niebezpieczne

Według danych uzyskanych ze Sprawozdania z realizacji Planu gospodarki odpadami województwa podlaskiego za lata 2011-2013 (listopad 2014) w 2013 r. wytworzono 11 542 ton odpadów niebezpiecznych, które nie zostały objęte recyklingiem. Termicznemu przekształceniu poddano 2,2% odpadów niebezpiecznych, a 20,91% składowano bez przetworzenia.

Najliczniejszą grupę odpadów niebezpiecznych stanowiły:

- materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest – 32,4%,
- oleje z odwadniania w separatorach – 12,6%,
- z diagnozowania, leczenia i praktyki medycznej – 10,8%,
- zużyte pojazdy, z demontażu i konserwacji pojazdów – 7,6%,
- baterie i akumulatory – 7,0%.

Odpady medyczne niebezpieczne ze szpitali, przychodni i gabinetów lekarskich w części unieszkodliwiane są w spalarniach odpadów medycznych: Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. K. Dłuskiego w Białymstoku, Samodzielnego Publicznego ZOZ w Hajnówce i Wojewódzkiego Szpitala w Łomży, a część przekazywana jest przez firmy pośredniczące do zakładów utylizacji poza województwo.

Zużyte baterie, akumulatory i oleje przekazywane są do unieszkodliwiania lub odzysku do zakładów specjalistycznych poza województwo.

Jednym z największych problemów do rozwiązania jest zagospodarowanie odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Na obszarze województwa kwatery na azbest znajdują się tylko w ZPiUO w Czartorii i Czerwonym Borze. W mogilnikach zdeponowane są przeterminowane środki ochrony roślin i ich opakowania. Mogilniki w Baciutach gm. Turośń Kościelna i Majdanie gm. Michałowo przewidziane są do likwidacji.

3.11.3.4. Ocena gospodarki odpadami i ważniejsze problemy do rozwiązania

Gospodarka odpadami na obszarze województwa w dalszym ciągu prowadzona była w przeważającej części poprzez unieszkodliwianie odpadów metodą ekstensywną – składowanie na składowiskach, które spełniają już obowiązujące wymagania. Z tych

składowisk 5 zostało przeznaczonych do użytkowania jako regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych, a pozostałe funkcjonują jako instalacje zastępcze przeznaczone do zamknięcia.
Wybudowane i przekazane do eksploatacji regionalne instalacje przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów, w tym zakładu termicznego przekształcania odpadów w Białymstoku, wpłyną znacząco na zmniejszenie się ilości odpadów składowanych na składowiskach.
Selektywna zbiórka odpadów w miejscu ich wytwarzania, z wydzieleniem odpadów stanowiących surowce wtórne, jest sukcesywnie wdrażana, ale uzyskiwane efekty były niskie – ok 6%. Doprowadzenie gospodarki odpadami do wymagań obowiązujących w tym zakresie w przepisach krajowych, jak i Unii Europejskiej, wymaga:

- pełnego wykorzystania możliwości zakładu termicznego przekształcania odpadów w Białymstoku,
- budowy i rozbudowy pozostałych zakładów zagospodarowania odpadów określonych w Planie Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017 (PGOWP),
- efektywniejszego wdrażania selektywnej zbiórki odpadów i ograniczenie ilości odpadów trafiających na składowiska,
- rozwiązania problemu unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest,
- rekultywacji już zamkniętych i konsekwentnego zamykania składowisk oraz likwidacji istniejących mogilników, zgodnie z ustaleniami PGOWP,
- stworzenia skutecznego systemu zbierania przeterminowanych lekarstw i zużytych baterii z gospodarstw domowych.

Ocena mocy przerobowych instalacji w województwie podlaskim

Moce przerobowe **instalacji do zmieszanych odpadów komunalnych** (część mechaniczna MBP i termiczne) wynoszą 437 000 Mg/rok i zaspokajają 145% zapotrzebowania (301 770 Mg/rok). W przypadku **odpadów ulegających biodegradacji** (cz. bio. MBP i kompostownie odpadów zielonych oraz inne instalacje) moce przerobowe wynoszą 11 500 Mg/rok i stanowią zaledwie 70% potrzeb (16 490 Mg/rok). Moce przerobowe **instalacji do odpadów ulegających biodegradacji** to 209 545 Mg/rok, co stanowi aż 222% potrzeb (94 192 Mg/rok). Instalacje do **odpadów budowlano-remontowych** ze strumienia odpadów komunalnych mają wydajność 652 573 Mg/rok, co stanowi 1 627% zapotrzebowania (40 116 Mg/rok). Instalacje do **selektywnie zebranych frakcji surowcowych** mają wydajność 371 530 Mg/rok, co stanowi 811% potrzeb (45 266 Mg/rok).

3.12. Potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa

3.12.1. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne

Minister Obrony Narodowej na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 4, ust. 2 Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 520 z późn. zm.), decyzją nr 0-11/MON z dnia 23 grudnia 2000 r. ustalił, że wszystkie użytkowane tereny jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej są terenami zamkniętymi.

1) **Wojskowe tereny zamknięte** w województwie podlaskim to kompleksy wojskowe:
   a) nr 0401 w m. Suwałki,
   b) nr 0531 w m. Łomża,
   c) nr 0667 w m. Łomża,
   d) nr 0743 w m. Bielsk Podlaski,
   e) nr 0565 w m. Białystok,
   f) nr 0666 w m. Białystok,

g) nr 8080 w m. Białystok,
h) nr 5397 w gminie Dubicze Cerkiewne,
i) nr 8593 w gminie Szypliszki,
j) nr 0725 w m. Plewki w gm. Szepietowo,
k) nr 0465 Skład Osowiec w gm. Goniądz,
l) nr 0466 Skład Osowiec w gm. Goniądz,
m) nr 0741 Skład Hajnówka w gm. Hajnówka,
n) nr 0408 kompleks ćwiczebny w m. Suwałki i gm. Suwałki,
o) nr 5522 kompleks ćwiczebny w gm. Supraśl,
p) nr 7585 kompleks ćwiczebny w gm. Nowogród,
q) nr 8083 kompleks ćwiczebny w m. Białystok.

2) **Kompleksy wojskowe wymagające szczególnej ochrony** w procesie planowania przestrzennego, ze względu na funkcje i przeznaczenie, to:
   a) kompleks ćwiczebny nr 5522 w gm. Supraśl – stanowiący bazę szkoleniową dla jednostek i instytucji wojskowych z obszaru województwa. Spełnia on normy użytkowania wynikające z odrębnych przepisów i posiada dopuszczenie do bezterminowego użytkowania strzelnicy na podstawie decyzji Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Białymstoku z dnia 14.01.2009 r. o spełnieniu wymogów bezpieczeństwa użytkowania (ZOB.WZ.7143-5/04/08/09). Zagrożeniem dla jego funkcjonowania mogą być inwestycje na sąsiednim terenie o przeznaczeniu budowlanym, co należy uwzględnić w planie miejscowym,
   b) Skład Osowiec, kompleks wojskowy nr 0465 w gminie Goniądz, posiadający ustanowioną strefę ochronną w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, zatwierdzonym uchwałą nr VIII/55/11 Rady Miejskiej w Goniądzu z dnia 27 lipca 2011 r. (Dz. U. W.P. nr 209, poz. 2535), w której obowiązują stosowne zakazy i dopuszczenia zagospodarowania,
   c) kompleks wojskowy Sił Powietrznych nr 0725 w Plewkach, gmina Szepietowo, posiadający 3 km strefę ochronną ustanowioną na podstawie decyzji lokalizacyjnej Komisji Planowania przy Radzie Ministrów nr 024/77 z 29.11.1977 r., wymagającą usankcjonowania w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Strefa ta jest uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zatwierdzonego uchwałą nr XXI/215/14 Rady Miejskiej w Szepietowie z 7 października 2014 r. Strefa składa się z dwóch części o zasięgu 300 m i 1000 m, ze stosownymi zakazami co do sposobu zagospodarowania,
   d) kompleks posiadający strefę ochronną dla strzelnicy ustaloną decyzją Prezydenta Miasta Suwałk z dnia 31 sierpnia 1993 r. nr A-JU 7351/48/93, wymagającą wprowadzenia do studium miasta i Planu miejscowego.

3) **Kompleksy wojskowe wymagające ustanowienia strefy ochronnej** w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego, to:
   a) kompleks wojskowy Sił Powietrznych nr 8593 w gminie Szypliszki, w którym realizowane jest zadanie rządowe budowy posterunku radarowego w ramach Programu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP), ujęte w rejestrze b. Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast (poz. BDG-4/722-684/00). Dla zadania tego wniesiono do ustaleń sporządzanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Szypliszki stosowne ustalenia, co do sposobu zagospodarowania strefy ochronnej,
   b) Skład Hajnówka, kompleks wojskowy nr 0741 w gminie Hajnówka z dwiema strefami zagrożenia wielkością fali uderzeniowej poza granicą terenu zamkniętego, z zakazem i ograniczeniem inwestycji.

4) **Tereny zamknięte bezpieczeństwa państwa**, do których należą w Białymstoku:
   a) tereny Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego przy ul. Żurawiej i I Armii WP,
   b) teren Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej przy ul. Bema,
   c) teren Wojewódzkiej Komendy Policji przy ul. Sienkiewicza.

3.12.2. Wymagania obronne w zakresie infrastruktury transportowej

Wymagania te dotyczą w szczególności:

a) w zakresie infrastruktury kolejowej – zapewnienia konfiguracji i sprawności elementów: liniowych, węzłów kolejowych, systemów trakcji, zasilania oraz manewru przewozami i warunków regeneracji środków transportu,
b) w zakresie infrastruktury drogowej – zapewnienia odpowiedniej konfiguracji wojskowej sieci dróg krajowych, wojewódzkich i lokalnych, do wykorzystania w okresie kryzysu lub wojny do realizacji przewozów drogowych wojsk własnych i sojuszniczych,
c) w zakresie infrastruktury lotniczej – umożliwienia wykorzystania lotnisk w okresie kryzysu lub wojny do realizacji przewozów wojsk własnych i sojuszniczych.

3.12.3. Inne wymagania w zakresie realizacji zadań obronnych

Wymagania te dotyczą w szczególności:

a) zapewnienie dostępu do sieci łączności i teleinformatycznej,
b) stworzenie możliwości inżynieryjnego przygotowania terenów i urządzeń logistycznych,
c) zapewnienie parametrów lokalizacji zabudowy wzdłuż podstawowej sieci drogowej chroniących ją przed zagruzowaniem,
d) rozwój struktur przestrzennych największych jednostek osadniczych chroniący przed pożarami przestrzennymi i stwarzający możliwości ukryć ludności.

3.13. Obszar przygraniczny

Obszar ten został określony w ślad za ustaleniami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 i Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) w typologii obszarów funkcjonalnych (pkt 1.2.3.6. p.pkt 5 lit. d). Jest on również w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku wśród „obszarów strategicznej interwencji" jako „obszar przygraniczny" obejmujący 8 powiatów: suwalski, sejneński, augustowski, sokólski, białostocki, bielski, hajnowski i siemiatycki oraz miasta Białystok i Suwałki na prawach powiatu (pkt 3.1.2. p.pkt 5 niniejszych uwarunkowań). Obszar ten w granicach województwa podlaskiego stanowi część obszaru tego typu w kraju, występującego przy granicy UE także w województwach: lubelskim, podkarpackim, warmińsko-mazurskim i mazowieckim. Obszar ten cechują w szczególności:

- znaczna zależność sytuacji społeczno-gospodarczej od sytuacji politycznej, zwłaszcza między Polską a Białorusią,
- niewielkie powiązania gospodarcze i społeczne z obszarami po drugiej stronie granicy,
- niekorzystna sytuacja społeczno-gospodarcza, w tym najniższy w kraju poziom PKB,
- zaburzona na części obszaru, zwłaszcza wiejskich gmin, struktura demograficzna,
- niski poziom urbanizacji i słabość większości ośrodków miejskich, zwłaszcza małych,
- słaba z szeregu miejsc dostępność do regionalnych ośrodków rozwoju.

4. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA WOJEWÓDZTWA – 2020+

Zmiana polityki publicznej w Polsce z podejścia sektorowego na zintegrowane podejście terytorialne, przyjęta w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 – region, miasta, obszary wiejskie (KSRR 2020) oraz w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), zobligowała również do takiego podejścia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego. Podejście terytorialne w polityce przestrzennej województwa jest zgodne z określoną w KPZK 2030 zasadą dynamicznego strefowania i wyznaczania obszarów planistycznych. Cechuje się ono ukierunkowaniem na wykorzystanie endogenicznych potencjałów obszarów określonych funkcjonalnie i integracją działań publicznych w wymiarze przestrzennym. Założenie zarówno KPZK 2030, jak i Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego stanowi, że podobny zestaw działań o charakterze zintegrowanym powinien być kierowany do obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi (społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi), tj. „obszarów funkcjonalnych". Obszary funkcjonalne przyjęto wg typologii KPZK 2030 (pkt 2.2.3.6. uwarunkowań).W niniejszym planie przedmiotem polityki przestrzennej województwa jest kształtowanie jego zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej zagospodarowania, a jej instrumenty dostosowane są do typów obszarów funkcjonalnych i wykorzystania ich specyficznych cech dla osiągnięcia celów rozwojowych województwa. Struktura obejmuje również powiązania zewnętrzne i wewnętrzne obszarów funkcjonalnych, realizowane przez infrastrukturę transportową, telekomunikacyjną i energetyczną. Dla każdego z typów obszarów funkcjonalnych i stref polityki uzupełnień i rozwoju zabudowy tworzących je terenów zostały przypisane funkcje oraz zasady i kierunki działań realizujące cele polityki przestrzennej.

4.1. Miejskie obszary funkcjonalne podstawowej sieci osadniczej

Obszary funkcjonalne miejskie składają się z obszarów administracyjnych gmin i są określone w rysunku Planu nr 9 granicami oraz symbolami cyfrowymi, umożliwiającymi identyfikację z celami, zasadami i kierunkami zagospodarowania w tekście. Podstawową sieć osadniczą województwa stanowią następujące obszary funkcjonalne:

1) **miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB) z obszarem zewnętrznym**, o symbolu 4.1.1, w granicach NUTS3 – nr 37, obejmującego m. Białystok oraz powiat białostocki i sokólski, w tym:
   a) ***obszar MOFOWB*** składający się z:
      - rdzenia obszaru – miasta Białegostoku o symbolu 4.1.1.1.,
      - strefy podmiejskiej Białegostoku o symbolu 4.1.1.2., obejmującej obszary:
        - gmin miejskich: Choroszcz, Supraśl, Wasilków, Zabłudów, Czarna Białostocka, Łapy,
        - gmin wiejskich: Juchnowiec Kościelny, Dobrzyniewo Duże, Turośń Kościelna,
   b) ***obszar zewnętrzny MOFOWB*** składający się z:
      - miasta Sokółki – ośrodka lokalnego powiatowego o symbolu 4.1.1.3.,
      - obszarów gmin o symbolu 4.1.1.4.: miejskich – Suraż, Michałowo, Tykocin, Sokółka, Krynki, Suchowola, Dąbrowa Białostocka oraz gmin wiejskich – Gródek, Poświętne, Zawady, Szudziałowo, Korycin, Kuźnica, Janów, Sidra i Nowy Dwór,
2) **miejskie obszary funkcjonalne 2 ośrodków subregionalnych:**
   a) ***miejski obszar funkcjonalny miasta Łomży*** o symbolu 4.1.2., w tym:

- rdzeń obszaru – miasto Łomża o symbolu 4.1.2.1.,
- strefa podmiejska Łomży o symbolu 4.1.2.2. obejmująca gminy: wiejskie – Łomżę, Piątnicę oraz gminę miejską Nowogród,

b) ***miejski obszar funkcjonalny miasta Suwałk*** o symbolu 4.1.3., w tym:
- rdzeń obszaru – miasto Suwałki o symbolu 4.1.3.1.,
- strefa podmiejska Suwałk o symbolu 4.1.3.2. obejmująca gminę wiejską Suwałki,

3) obszary ośrodków lokalnych – miast powiatowych w granicach administracyjnych o symbolu 4.1.4., w tym: Augustowa o symbolu 4.1.4.1., Bielska Podlaskiego – potencjalnego ośrodka subregionalnego 4.1.4.2., Grajewa 4.1.4.3., Hajnówki 4.1.4.4., Kolna 4.1.4.5., Moniek 4.1.4.6., Siemiatycz 4.1.4.7., Sejn 4.1.4.8., Wysokiego Mazowieckiego 4.1.4.9. i Zambrowa 4.1.4.10.

4.1.1. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB)

Obszar o randze mniejszego regionu metropolitalnego UE (wg typologii KE), dla którego przyjmuje się funkcje: niektóre metropolitalne, węzła kształtującej się policentrycznej krajowej sieci metropolii, ośrodka pomostowego w relacjach z Białorusią oraz głównego stymulatora rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego. Dla obszaru tego obowiązuje także plan zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego uszczegóławiający ustalenia niniejszego Planu i stanowiący jego ustawową część – załącznik nr 4 do uchwały Sejmiku zatwierdzającej niniejszy plan.

4.1.1.1. Rdzeń MOFOWB m. Białystok, którego strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:

1) obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej, z odpowiednimi zasadami zarządzania z pkt 6.4.11 i przeciwdziałania fragmentacji z pkt 6.4.1.2., pełniące poza funkcją ekologiczną także funkcje: krajobrazowe, retencyjne, przeciwpowodziowe, klimatyczne, aerosanitarne, parkowe, rekreacyjno-sportowe, dydaktyczne, ograniczone gospodarcze, a także ważnych przestrzeni publicznych, obejmujące:

a) ***fragment regionalnej sieci ekologicznej*** – gł. korytarza ekologiczno-migracyjnego (GKPn-1B – Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska środkowy),

b) ***lokalną sieć ekologiczną*** – systemu przyrodniczego miasta, w tym:
- fragment doliny rzeki Supraśl cz. w zasięgu fali powodziowej i głównego zbiornika wód podziemnych nr 218,
- doliny rzeki Białej, Bażantarki, Dolistówki i Jaroszówki oraz Staw Dojlidzki i Stawy Marczukowskie,
- lasy państwowe: Pietrasze, Antoniuk, Solnicki, Bagno,
- lasy komunalne – Zwierzyniecki, Dojlidzki, w os. Jaroszówka,
- las prywatny – Bacieczki,
- parki miejskie zabytkowe: pałacowo-ogrodowy Branickich, Planty, Poniatowskiego, Zwierzyniecki, Bulwary Kościałkowskiego i Lubomirskich,
- parki pozostałe: Centralny, J. Dziekońskiej i „Antoniuk" oraz projektowane,
- cmentarze czynne wraz z proj. powiększeniami i zamknięte, w tym zabytkowe,
- ogrody działkowe istniejące i projektowane,

2) obszary urbanizacji z zasadami kształtowania poprawy jakości i rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej zagospodarowania z pkt 6.1.1.7. ppkt 1 oraz kierunkami kształtowania jej jakości i zrównoważonego rozwoju z pkt 6.1.1.7. ppkt 2 lit. a, ze strefami uzupełnień zabudowy o ukształtowanej w większości strukturze przestrzennej oraz rozwoju zabudowy na terenach wymagających uzbrojenia, doprecyzowane w zał. nr 4, obejmujące tereny:

a) ***koncentracji zabudowy usługowej w strefach:***
- uzupełnień zabudowy centrum śródmiejskiego o kierunku wielkomiejskim,
- rozwoju zabudowy usługowej w „biegunie południowym" i ośrodkach lokalnych,
- uzupełnień zabudowy zespołów usług publicznych regionalnych i ponadregionalnych, wyższych uczelni, lecznictwa, sportu,
- rozwoju zabudowy usług publicznych jw.: kultury, targowo-wystawienniczych i sportu w płd. części miasta – os. Kawaleryjska i Dojlidy,

b) ***zabudowy mieszkaniowej z usługami w strefach:***
- uzupełnień zabudowy wysokiej intensywności w obszarze śródmiejskim,
- rozwoju zabudowy średniointensywnej, gł. w osiedlach: Wygoda, Jaroszówka, Starosielce, Bacieczki i Piasta,
- uzupełnień zabudowy niskiej intensywności w istniejących zespołach,
- rozwój zabudowy średniointensywnej i niskiej intensywności na kierunkach północno-wschodnim, południowo-wschodnim i północno-zachodnim miasta,

c) ***zabudowy aktywności gospodarczej*** (przemysłu, składów, magazynów, baz transportu i budowlanych, centrów logistycznych oraz urządzeń infrastruktury technicznej) w strefach:
- uzupełnień zabudowy istniejących zespołów,
- rozwoju zabudowy głównie w osiedlach: Dojlidy, Nowe Miasto i Starosielce,

d) ***przestrzeni publicznych*** – identyfikatorów tożsamości miasta, w tym:
- ulic, placów i parków w obszarach ochrony konserwatorskiej oraz proj. zieleni urządzonej, w dolinach rzek i cieków wodnych,
- otoczenia ważnych obiektów – wizytówek miasta, z dużą ilością użytkowników (np. miasteczka akademickiego, zespołu dworca kolejowego Białystok Centralny i autobusowego oraz dworca Białystok Starosielce, stadionu miejskiego, terenów targowo-wystawienniczych, hali sportowo-widowiskowej, itp.)
- „bieguna południowego" i lokalnych ośrodków usługowych,

3) infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna, w tym:

a) ***transportowa*** – podstawowego układu ulicznego, linii kolejowych i lotniska Krywlany, z odpowiednimi kierunkami rozwoju z pkt 6.3.2.4.,

b) ***elektroenergetyczna*** – z odpowiednimi kierunkami rozwoju, rozdzielni i linii elektroenergetycznych WN z pkt 6.5.2.3.,

c) ***gazownicza*** – gazociągów przesyłowych i stacji redukcyjno-pomiarowych z odpowiednimi kierunkami rozwoju z rozdz. 6.5.3.,

d) ***komunalna*** – oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody i zakładu termicznego przekształcania odpadów, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.4.2.

4.1.1.2. Strefa podmiejska Białegostoku MOFOWB, której strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:

1) obszary chronione sieci ekologicznej, z odpowiednimi zasadami zarządzania z pkt 6.4.1.1. i przeciwdziałania fragmentacji z pkt 6.4.1.2. o funkcjach, jak w 4.1.1.1. ppkt 1, w tym:

a) ***sieci regionalnej,*** tj. cz. obszarów węzłowych GKPn-3 Puszcza Knyszyńska i GKPn-23 Bagienna Dolina Narwi oraz cz. głównych korytarzy ekologicznych GKPn-1B Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Środkowy, GKPn-24 Dolina Górnej Narwi i GKPn-23A – Przełomowa Dolina Narwi – Dolina Górnej Narwi,

b) ***sieci lokalnej*** – dolin rzek: Czaplinianki, Horodnianki, Turośnianki, Rudni, Czarnej, Białej, Niewodnicy, Bakinówki, Małynki, Mieńki, Śliny, Awissy, Pilnicy i Supraśli, zespołów Stawów Dojlidzkich, Niewodnickich i w Topilcu oraz lasów Klepackich, Turczyńskich, Niewodnickich i innych, tworzących leśny pierścień Białegostoku,

2) **obszary urbanizacji siedzib gmin** z zasadami kształtowania struktur przestrzennych zagospodarowania z pkt 6.1.1.7. ppkt 1 i kierunkami uzupełnień i rozwoju zabudowy ich funkcji standardowych (mieszkalnictwa, usług publicznych i komercyjnych oraz gospodarczych) i ponadlokalnych, z pkt 6.1.1.7., ppkt 2, lit. b, w tym:
   a) ***miasto Choroszcz*** z infrastrukturą:
      - lecznictwa psychiatrycznego i neurologicznego o zasięgu ponadregionalnym,
      - kultury, rekreacji i turystyki obiektów zabytkowych, w tym muzeum w pałacyku myśliwskim Branickich,
      - opieki społecznej o zasięgu regionalnym,
   b) ***miasto Supraśl*** z infrastrukturą:
      - uzdrowiskową, na bazie walorów klimatycznych, i obiektów hotelarskich,
      - rekreacji, wypoczynku i turystyki, na bazie doliny rzeki Supraśl ze zbiornikiem retencyjnym i obrzeży Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej,
      - kulturową, w szczególności zabytkowego zespołu klasztornego pobazyliańskiego, Teatru „Wierszalin" i muzeum Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej,
      - edukacyjną, Liceum Sztuk Plastycznych i Wyższej Szkoły Turystyki i Sportu,
      - administracyjną, siedzib dyrekcji parku krajobrazowego i nadleśnictwa,
   c) ***miasto Wasilków*** z infrastrukturą:
      - rekreacji i obsługi turystyki w dolinie rzeki Supraśl, ze zbiornikiem retencyjnym,
      - kultury i turystyki Białostockiego Muzeum Wsi,
      - kultu religijnego i pielgrzymkową sanktuarium katolickiego w Świętej Wodzie,
      - komunalnych ujęć wody miasta Białegostoku na rzece Supraśl,
   d) ***miasto Czarna Białostocka*** z infrastrukturą:
      - rekreacji nad zbiornikiem wodnym retencyjnym w Puszczy Knyszyńskiej,
      - przemysłu i usług komercyjnych rewitalizowanych terenów i obiektów poprzemysłowych i składowych oraz silnie rozwiniętych układów torowych,
   e) ***miasto Łapy*** z infrastrukturą:
      - szkolnictwa ponadgimnazjalnego LO i Zespołu Szkół Mechanicznych,
      - ochrony zdrowia – na bazie szpitala powiatowego,
      - rekreacji leśnego parku miejskiego i zagospodarowania obrzeży doliny rzeki Narwi w Narwiańskim Parku Narodowym,
      - produkcji i usług w: rewitalizowanych obiektach i terenach poprzemysłowych (ZNTK i cukrowni), Podstrefie Łapy Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz przygotowanych nowych terenów,
   f) ***miasto Zabłudów*** z infrastrukturą: produkcji i usług w Podstrefie Zabłudów SSSE, turystyki, na bazie obiektów zabytkowych sakralnych i parku z zespołem stawowym,
   g) ***wieś Turośń Kościelna*** z infrastrukturą rekreacji, na bazie zbiornika retencyjnego,
3) **obszary urbanizacji poza siedzibami gmin** z zasadami i kierunkami jak w ppk 2, ze strefami uzupełnień i rozwoju zabudowy, doprecyzowane w zał. nr 4, obejmujące tereny:
   a) ***mieszkalnictwa z usługami*** – zespołów o niskiej intensywności uzupełnianych lub rozwijanych wg ustaleń planów miejscowych we wsiach podmiejskich,
   b) ***aktywności gospodarczej*** (przemysłu, składów, magazynów, baz budowlanych i transportowych, centrów logistycznych, urządzeń infrastruktury technicznej ponadlokalnej, w tym energetycznej i komunalnej) – zespołów zabudowy uzupełnianych oraz rozwijanych wg ustaleń planów miejscowych,
4) **obszary wiejskie,** które tworzą tereny rolne, leśne, zabudowy osadnictwa wiejskiego oraz gospodarki wodnej i obronne, w tym:
   a) ***gospodarki rolnej i leśnej***, poza chronionymi terenami sieci ekologicznej,

b) ***osadnictwa wiejskiego*** – wsi pozostałych z zabudową mieszkaniową zagrodową i nierolniczą oraz, wyjątkowo, usługową i produkcyjną,
c) ***wypoczynku*** zbiorowego i indywidualnego oraz obsługi turystyki, we wsiach na obrzeżach: doliny rzeki Narwi, Supraśli, Sokołdy i mniejszych cieków oraz Puszczy Knyszyńskiej, w tym o znaczeniu ponadlokalnym-metropolitalnym w:
   – Ogrodniczkach w gm. Supraśl,
   – w Żółtkach i Złotorii w gm. Choroszcz,
   – w Uhowie w gm. Łapy,
   – w Wojszkach w gm. Juchnowiec,
d) ***głównego zbiornika wód podziemnych*** GZWP nr 218 „Pradolina rzeki Supraśl" na obszarach gmin Wasilków i Dobrzyniewo Duże,
e) ***terenów zamkniętych wojskowych*** w gminie Supraśl,

5) **infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna**, w tym:
a) ***transportowa*** – linii kolejowych z dworcami i stacjami towarowymi oraz dróg krajowych, w tym ekspresowych oraz wojewódzkich i powiatowych, z odpowiednimi kierunkami rozwoju z pkt 6.3.2.4.,
b) ***elektroenergetyczna*** – linii KSE 400, 220 i 110 kV i stacji transformatorowo-rozdzielczych 440/110kV, 220/110/15kV oraz 110/15kV, z odpowiednimi kierunkami rozwoju z rozdz. 6.5.2.3.,
c) ***gazownicza*** – gazociągów przesyłowych w/c i stacji redukcyjno-pomiarowych, z odpowiednimi kierunkami rozwoju z rozdz. 6.5.3.,
d) ***komunalna*** – ujęć i stacji uzdatniania wody w Jurowcach i Wasilkowie oraz ZUOK w Hryniewiczach, z odpowiednimi kierunkami rozwoju z rozdz. 6.4.2.

4.1.1.3. Miasto Sokółka – ośrodek lokalny powiatowy obszaru zewnętrznego MOFOWB z:

1) **odpowiednimi zasadami poprawy i rozwoju** struktury zagospodarowania z pkt 6.1.3.1. oraz **kierunkami poprawy i rozwoju** infrastruktury funkcji z pkt 6.1.3.2.,
2) **infrastrukturą funkcji miasta:**
a) ***standardowych*** – powiatowych i gminnych usług publicznych edukacji, lecznictwa, kultury, administracji, sportu i rekreacji oraz mieszkalnictwa i aktywności gospodarczej,
b) ***ponadlokalnych ponadstandardowych*** z zakresu:
   – obsługi turystyki międzynarodowej z i do przejścia granicznego kolejowego i drogowego polsko-białoruskiego w Kuźnicy Białostockiej,
   – aktywności gospodarczej, w tym logistycznej i produkcyjnej z wykorzystaniem węzłowego położenia miasta na trasach linii kolejowych Warszawa – Białystok – Grodno i Sokółka – Augustów – Suwałki – Kowno oraz drogi ekspresowej S19 Lublin – Białystok – Knyszyn – Korycin – Sokółka – Grodno, a także surowców lokalnych.

4.1.1.4. Gminy miejskie i wiejskie obszaru zewnętrznego MOFOWB

1) **Małe miasta i wsie – ośrodki gminne oraz inne wsie z infrastrukturą funkcji ponadlokalnych**, w tym z:
a) ***odpowiednimi zasadami poprawy i rozwoju*** zagospodarowania z pkt 6.2.2.3. oraz infrastruktury turystycznej z pkt 6.2.2.4., a także kierunkami wspierania poprawy warunków życia z pkt 6.2.2.6. oraz rozwoju infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej z pkt 6.2.2.7.,
b) ***infrastrukturą funkcji standardowych*** ośrodków gminnych z zakresu usług publicznych, administracji, edukacji, kultury, sportu i rekreacji oraz mieszkalnictwa i

aktywności gospodarczej,

c) ***infrastrukturą funkcji ponadlokalnych*** (ponadstandardowych):
- ***w m. Dąbrowa Białostocka*** – lecznictwa i edukacji licealnej,
- ***w m. Suchowola i m. Michałowo*** – edukacji ponadgimnazjalnej oraz turystyki, na bazie walorów dziedzictwa kulturowego,
- ***w m. Tykocin i m. Krynki*** – turystyki o znaczeniu ponadregionalnym na bazie unikalnego dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego,
- ***w gminnej wsi Kuźnica*** – przejść granicznych polsko-białoruskich: drogowego Kuźnica Białostocka – Bruzgi, z towarzyszącą logistyką na drodze S19 i kolejowego Kuźnica Białostocka – Grodno na linii kolejowej nr 6,
- ***w gminnej wsi Gródek*** – obsługi międzynarodowego ruchu turystycznego i towarowego z przejścia granicznego polsko-białoruskiego w Bobrownikach na drodze krajowej nr 65, a perspektywicznie i z kolejowego w Zubkach Białostockich na linii nr 37 (Białystok – Wołkowysk RB),
- ***w m. Suraż oraz wsiach gminnych Korycin i Sidra*** – turystyki o znaczeniu regionalnym, na bazie istniejących walorów rekreacyjnych rzeki Narwi oraz zbiorników retencyjnych i walorów dziedzictwa kulturowego,
- ***we wsiach Bondary i Rybaki*** w gm. Michałowo – turystyki, rekreacji i sportu o charakterze ponadregionalnym, na bazie zbiornika retencyjnego Siemianówka,
- ***we wsi Bobrowniki*** w gm. Gródek – przejścia granicznego drogowego polsko-białoruskiego oraz towarzyszącej logistyki na drodze krajowej nr 65,
- ***we wsi Zubki Białostockie*** w gm. Gródek – proj. do rewitalizacji (KPZK) przejścia granicznego kolejowego polsko-białoruskiego na linii nr 37 Białystok – gr. RP – Wołkowysk w RB.

2) Obszary chronione sieci ekologicznej z:

a) ***odpowiednimi zasadami*** zarządzania siecią z pkt 6.4.1.1., przeciwdziałania jej fragmentacji z pkt 6.4.1.2. i **kierunkami** zwiększania stopnia ochrony z pkt 6.4.1.3.,

b) ***funkcjami regionalnej sieci ekologicznej*** z działu 4.3. oraz ich węzłów ekologicznych i korytarzy ekologiczno-migracyjnych z rozdz. 4.3.1. – 4.3.3.,

c) ***obszarami należącymi do sieci regionalnej ekologicznej,*** w tym:
- cz. obszaru węzłowego GKPn-1 Dolina Biebrzy w gminach: Nowy Dwór, Dąbrowa Białostocka i Suchowola,
- cz. obszaru węzłowego GKPn-3 Puszcza Knyszyńska w gminach: Michałowo, Gródek, Krynki, Szudziałowo, Sokółka i Janów,
- cz. obszaru węzłowego GKPn-23 Bagienna Dolina Narwi w gm. Suraż i Tykocin,
- cz. głównego korytarza ekologiczno-migracyjnego GKPn-24 Dolina Górnej Narwi w gm. Michałowo i gm. Suraż,
- cz. głównego korytarza ekologiczno-migracyjnego GKPn-1D Bagna Narwiańskie – dolina Biebrzy w gm. Tykocin,
- cz. głównego korytarza ekologiczno-migracyjnego GKPn-2A – Puszcza Białowieska – Puszcza Knyszyńska Zachodni w gminie Michałowo,
- cz. głównego korytarza ekologiczno-migracyjnego GKPn-2B – Puszcza Białowieska – Puszcza Knyszyńska Wschodni w gminie Michałowo i Gródek,
- cz. uzupełniającego korytarza ekologiczno-migracyjnego KPn-3B Dolina Brzozówki w gm. Korycin i Suchowola,
- KPn-3C – Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Środkowy w gm. Dąbrowa Białostocka, gm. Suchowola, gm. Sidra i gm. Janów,
- uzupełniającym korytarzem ekologiczno-migracyjnym KPn-3D Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Wschodni w gm. Sidra, gm. Sokółka, gm. Szudziałowo, gm.

Kuźnica, gm. Sidra, gm. Dąbrowa Białostocka i gm. Nowy Dwór,
- Obszarem Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie" w gm. Kuźnica, gm. Sokółka, gm. Szudziałowo, gm. Krynki i gm. Gródek,

d) ***sieci lokalnej*** – dolin rzek: Zagierszczyzna, Kamienna, Kropiwna, Biebrza (źródliska), Siderka, Maryna, Bierwicha, Łososna, Sokołda, Kamienna, Kumiałka, Kamienica, Przerwa, Popiołówka, Słoja, Krynka, Ślina i Supraśl.

3) Obszary rolno-leśne z lokalną siecią ekologiczną wiejskiej sieci osadniczej (poza regionalną siecią ekologiczną oraz obszarami małych miast i wsi z pkt 1 i 2) z:

a) ***odpowiednimi zasadami*** ochrony oraz poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej z pkt 6.2.2.1., poprawy i rozwoju zagospodarowania wsi z pkt 6.2.2.3., poprawy i rozwoju infrastruktury turystycznej z pkt 6.2.2.4.,

b) ***odpowiednimi kierunkami*** wspierania: modernizacji i rozwoju rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego i otoczenia rolnictwa z pkt 6.2.2.5., poprawy warunków życia z pkt 6.2.2.6., rozwoju infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej z pkt 6.2.2.7. oraz rozwoju obszaru funkcjonalnego przygranicznego z rozdz. 6.2.3.,

c) ***obszarami i obiektami dziedzictwa kulturowego i obszarami krajobrazów kulturowych,*** z odpowiednimi zasadami ochrony z rozdz. 6.4.8.,

d) ***obszarami złóż kopalin,*** z zasadami ochrony z pkt 6.4.5.2. i kierunkami ochrony z pkt 6.4.5.3.

4) Infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna transportowa:

a) ***kolejowa,*** z rozwojem wg odpowiednich kierunków z pkt 6.3.2.7., oraz drogowa krajowa, woj**e**wódzka i powiatowa, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z pkt 6.3.2.1. – 6.3.2.3.,

b) ***elektroenergetyczna*** – linii WN i stacji WN/SN, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.5.2.,

c) ***gazownicza –*** gazociągów przesyłowych wysokiego ciśnienia i stacji redukcyjno-pomiarowych, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.5.3.

4.1.2. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Łomży

Dla obszaru tego przyjmuje się zasady poprawy i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania z pkt 6.1.2.1., kierunki poprawy i rozwoju infrastruktury z pkt 6.1.2.2., a dla obszarów regionalnej sieci ekologicznej odpowiednie zasady zarządzania z pkt 6.4.1.1. i przeciwdziałania fragmentacji z pkt 6.4.1.2. oraz zadania wspomagania funkcji ośrodka wojewódzkiego usługami publicznymi ponadlokalnymi w części zachodniej regionu, zwłaszcza z zakresu administracji publicznej i kościelnej, szkolnictwa wyższego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury i turystyki, a także pełnienie standardowych funkcji ośrodka powiatowego i gminnego.

4.1.2.1. Rdzeń obszaru m. Łomża, którego strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:

1) obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej o funkcjach: ekologicznych, klimatycznych, gospodarczych i rekreacyjnych, obejmujące tereny:

a) ***regionalnej sieci ekologicznej*** – części głównego korytarza ekologicznego GKPn-7 Przełomowa Dolina Narwi z:
- Obszarem Chronionego Krajobrazu Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi,
- OSO Ptaków Natura 2000 – Dolina Dolnej Narwi PLB 140014,
- SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Narwiańska PLH 200024,

b) ***lokalnej sieci ekologicznej systemu przyrodniczego miasta z:***
- dolinami rzek: Łomżyczki i Lepackiej Strugi, Penzy, Łojewka i Krzywej Nogi,
- parkami (im. Wagów, Jana Pawła II, Pielgrzyma i Ludowym), ogrodami działkowymi i cmentarzami,

– otwartymi terenami rolniczymi i nieużytkami (poza obszarami urbanizacji).

2) **obszary urbanizacji** (poza siecią ekologiczną) ze strefami uzupełnień, w tym przekształceń zabudowy oraz rozwoju zabudowy (jak w pkt 4.1.1.1. ppkt 2), w tym:
   a) ***uzupełnień zabudowy mieszkaniowo-usługowej śródmiejskiej*** objętej ochroną konserwatorską, wraz z przynależnymi przestrzeniami publicznymi,
   b) ***uzupełnień zabudowy mieszkaniowo-usługowej*** pozostałej części śródmieścia oraz zabudowy tego typu zarówno wielo-, jak i jednorodzinnej w osiedlach pozaśródmiejskich,
   c) ***rozwoju zabudowy mieszkaniowo-usługowej*** wielorodzinnej głównie w osiedlach: Zachód, Armii Krajowej i Mazowieckie oraz zabudowy jednorodzinnej, głównie w osiedlach: Wschód, Zawady Przedmieście i Zachód,
   d) ***uzupełnień zabudowy produkcyjno-usługowej***, w tym infrastruktury technicznej ogólnomiejskiej w częściowo ukształtowanych zespołach,
   e) ***rozwoju zabudowy jw.*** Podstrefy Łomżyńskiej Specjalnej Suwalskiej Strefy Ekonomicznej oraz w południowo-zachodniej części miasta,
   f) ***uzupełnień zabudowy i zagospodarowania sportowo-rekreacyjnego***, w tym istniejącej bazy obiektów sportowych, oraz rekreacyjnego i turystycznego doliny Narwi z portem rzecznym,

3) **infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna:**
   a) ***transportowa*** – podstawowego układu ulicznego, w tym w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich, oraz linii kolejowej Śniadowo – Łomża, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z pkt 6.3.2.6.,
   b) ***elektroenergetyczna*** – linii KSE 400 kV i 110 kV oraz stacji WN 400/110 kV i 3WN/SN 110/15 kV, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.5.2.,
   c) ***gazownicza*** – stacji gazowej redukcyjno-pomiarowej I^o i gazociągów wysokiego ciśnienia, w tym proj. na kierunku Grajewa i Suwałk, z rozwojem wg odpowiednich kierunków rozdz. 6.5.3.

4.1.2.2. Strefa podmiejska m. Łomży, której strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:

1) **obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej**, także o funkcjach klimatycznych, gospodarczych i rekreacyjnych, obejmujące tereny:
   a) ***regionalnej sieci ekologicznej*** – części głównych korytarzy ekologicznych: GKPn-8B Puszcza Piska – Przełomowa Dolina Narwi, GKPn-7 – Przełomowa Dolina Narwi, GKPnC-3A – Przełomowa Dolina Narwi – Puszcza Biała i GKPn-1C – Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Południowy z:
      – Obszarem Chronionego Krajobrazu Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi,
      – SOO Siedlisk Natura 2000 – Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH 200020,
      – SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Pisy PLH 200023,
      – SOO Ostoja Narwiańska PLH 200024,
      – SOO Dolina Dolnej Narwi PLB 140014,
      – SOO Przełomowa Dolina Narwi PLB 200008,
   b) ***lokalnej sieci ekologicznej*** – dolin rzek: Łomżyczki, Łepackiej Strugi, Krzywej Nogi, Penzy, Łojewka, Gaci, Cetny, oraz ich cieków dopływowych, jak również terenów zalesionych,

2) **obszary urbanizacji siedzib gmin** ze strefami uzupełnień i rozwoju zabudowy standardowych funkcji mieszkalnictwa, usług i gospodarczych oraz infrastrukturę funkcji ponadlokalnych, w tym:
   a) ***w mieście Nowogrodzie*** – z infrastrukturą turystyki i rekreacji, na bazie Skansenu Kurpiowskiego oraz zagospodarowania otoczenia i doliny rzeki Narwi z portem

rzecznym i schronów bojowych, a także produkcyjno-usługową w podstrefie SSSE,

b) ***we wsi Piątnica*** – z infrastrukturą turystyki i rekreacji, na bazie zespołu zagospodarowanych fortów ziemno-terenowych oraz otoczenia i doliny rzeki Narwi,

3) obszary urbanizacji (poza siedzibami gmin) ze strefami rozwoju zabudowy:

a) ***mieszkalnictwa jednorodzinnego*** z usługami we wsiach Piątnica, Konarzyce, Giełczyn, Kupiski i Jednaczewo,

b) ***letniskowej i mieszkaniowej*** nierolniczej oraz obsługi rekreacji i turystyki we wsiach: Drozdowo, Kalinowo, Stara Łomża, Siemień Nadrzeczny, Pniewo i Rybno, w obszarze Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi oraz we wsiach: Baliki, Ptaki, Serwatki, Morgowniki i Jankowo, Młodzianowo i innych, położonych nad rzeką Pisą i Narew,

4) infrastruktura transportowa techniczna ponadlokalna, w tym:

a) ***transportowa – drogowa***: krajowej drogi ekspresowej S61, dróg wojewódzkich i powiatowych oraz linii kolejowej Łomża – Śniadowo, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z pkt 6.3.2.6.,

b) ***elektroenergetyczna***: KSE – linii 400 kV GPZ Łomża 400/110 kV – stacja 400/110 kV Narew i GPZ Łomża 400/110 kV – Elektrownia Ostrołęka oraz – linii 110 kV ze stacjami WN/SN 110/15kV, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.5.2.,

c) ***gazownicza*** – interkonektora gazowego wysokiego ciśnienia Litwa – Polska z odg. do Łomży, Grajewa, Augustowa i Suwałk, z rozwojem wg odpowiedniego kierunku z rozdz. 6.5.3.,

d) ***ujęć komunalnych wody*** miasta Łomży, w tym obszarów zasobowych.

4.1.3. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Suwałk

Dla obszaru tego przyjmuje się zasady poprawy i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania z pkt 6.1.2.1., kierunki poprawy i rozwoju infrastruktury z pkt 6.1.2.3. a dla obszarów regionalnej sieci ekologicznej odpowiednie zasady zarządzania z pkt 6.4.1.1. i przeciwdziałania fragmentacji z pkt 6.4.1.2. oraz zadania wspomagania funkcji ośrodka wojewódzkiego usługami ponadlokalnymi publicznymi w północnej części województwa, zwłaszcza z zakresu administracji publicznej, szkolnictwa wyższego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury i współpracy transgranicznej oraz pełnienia standardowych funkcji ośrodka powiatowego i gminnego.

4.1.3.1. Rdzeń obszaru m. Suwałki, którego strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:

1) obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej o funkcjach: ekologicznej, krajobrazowej, klimatycznej, gospodarczej, naukowej, rekreacyjno-wypoczynkowej, turystycznej, obejmujące tereny:

a) ***regionalnej sieci ekologicznej –*** część węzłowego obszaru sieci GKPn-4 – Puszcza Augustowska z:

- OSO Puszcza Augustowska PLB 200002,
- SOO Ostoja Wigierska PLH 200004,
- Obszarem Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny”,

b) ***sukcesywnie zagospodarowywaną na cele rekreacji*** dolinę rzeki Czarnej Hańczy ze zbiornikiem Arkadia,

c) ***zieleń urządzoną*** parków, cmentarzy i ogrodów działkowych,

d) ***wyrobiska poeksploatacyjne*** kopalni kruszywa „Krzywólka”,

2) obszary urbanizacji (poza siecią ekologiczną) ze strefami uzupełnień i przekształceń oraz rozwoju zabudowy (jak w pkt 4.1.1.1. ppkt 2), w tym:

a) ***uzupełnień zabudowy śródmiejskiej*** o funkcjach mieszkaniowej i usługowej, w tym usług ponadlokalnych, wymagających w części rehabilitacji – rewaloryzacji i rewitalizacji, z priorytetem terenu ochrony konserwatorskiej oraz uzupełnień zabudowy,
b) ***uzupełnień zabudowy mieszkaniowej*** w zabudowie wielo- i jednorodzinnej, z usługami publicznymi i rynkowymi dla ludności, w tym ponadlokalnymi w istniejących zespołach pozaśródmiejskich,
c) ***rozwoju zabudowy mieszkaniowej*** i usługowej na nowych terenach w południowo-wschodniej oraz północnej części miasta,
d) ***uzupełnień zabudowy produkcyjnej*** i usług komercyjnych w istniejących zespołach, w tym w Suwalskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej w południowej części miasta, oraz eksploatacji powierzchniowej kruszywa złoża „Krzywólka",

3) **infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna,** w tym:
a) ***kolejowa*** – linii E-75 „Rail Baltica",
b) ***drogowa*** – drogi ekspresowej S61 podstawowego układu ulicznego, w tym w ciągach dróg krajowych wojewódzkich i powiatowych, oraz proj. lotniska lokalnego, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z pkt 6.3.2.5.,
c) ***elektroenergetyczna*** – 4 stacje WN/SN 110/15kV i linie 110kV, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.3.2.

4.1.3.2. Strefa podmiejska m. Suwałk, której strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:
1) **obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej**, także o funkcjach klimatycznych, gospodarczych, naukowych i rekreacyjnych, obejmujące:
a) ***część regionalnej sieci ekologicznej*** – obszaru węzłowego GKPn-4 „Puszcza Augustowska" z doliną rzeki Rospudy, Wigierskim Parkiem Narodowym, Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie", cz. OSO Ptaków Natura 2000 – Puszcza Augustowska, cz. SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Wigierska,
b) ***lokalną sieć ekologiczną*** obszaru, w tym:
– jeziora: Krzywe, Okmin i Ożewo z otoczeniem oraz drobniejsze enklawy leśne dostosowywane do celów rekreacji,
– wyrobiska poeksploatacyjne kopalń kruszywa „Sobolewo" i „Potasznia" predestynowane do celów sportu i rekreacji o znaczeniu regionalnym,

2) **obszary urbanizacji:**
a) ***osadnictwa wiejskiego*** z uzupełnieniami zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjno-turystycznej, w tym letniskowej, głównie we wsiach: Płociczno, Gawrych-Ruda, Stary Folwark, Wigry, Cimochowizna, Krzywa, Mała Huta, Leszczewek, Prudziszki,
b) ***eksploatacji powierzchniowej*** złóż kruszyw w Potaszni i Sobolewie,

3) **infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna**, w tym:
a) ***transportowa*** – projektowanej drogi ekspresowej S61 „Via Baltica" i linii kolejowej magistralnej E-75 „Rail Baltica", z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.3.2.,
b) ***elektroenergetyczna*** – KSE linii WN 400 kV oraz regionalnej – linii 110 kV ze stacjami transformatorowo-rozdzielczymi, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z rozdz. 6.5.2.,
c) ***gazownicza –*** interkonektora gazowego wysokiego ciśnienia Litwa – Polska z odg. w kierunku Suwałk, Augustowa, Grajewa i Łomży, z rozwojem wg odpowiednich kierunków z pkt 6.5.3.1.,
d) ***komunalna*** – ujęć wody oraz składowania i utylizacji odpadów m. Suwałk, z odpowiednimi kierunkami rozwoju z rozdz. 6.4.2.

4.1.4. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków lokalnych – powiatowych

Obszary funkcjonalne tych ośrodków z zasadami zagospodarowania z pkt 6.1.3.1. i kierunkami działań z pkt 6.1.3.2. cechuje:

4.1.4.1. Struktura funkcjonalna, obejmująca:

1) **infrastrukturę funkcji standardowych,** wynikającą z powiatowego statusu administracyjnego z zakresu usług publicznych: administracji, edukacji ponadgimnazjalnej, lecznictwa zamkniętego, opieki społecznej oraz kultury i sportu o zasięgu powiatowym,
2) **infrastrukturę funkcji standardowych** wynikającą z gminnego statusu administracyjnego z zakresu usług publicznych: administracji publicznej, edukacji na poziomie podstawowym, lecznictwa otwartego, opieki społecznej oraz kultury, sportu, rekreacji, gospodarki komunalnej o zasięgu gminnym,
3) **infrastrukturę miejskich funkcji standardowych,** mieszkalnictwa i gospodarki, w tym produkcji i usług komercyjnych,
4) **infrastrukturę funkcji ponadlokalnych – ponadstandardowych (ponadpowiatowych),** wynikającą z walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, położenia w układzie komunikacyjnym, potencjału zagospodarowania i możliwości jego rozwoju, w tym:
   a) ***Augustowa*** – z zakresu: lecznictwa uzdrowiskowego, wypoczynku pobytowego, sportu i rekreacji wodnej, obsługi turystyki o znaczeniu krajowym,
   b) ***Bielska Podlaskiego*** – potencjalnego ośrodka subregionalnego – z zakresu administracji publicznej oraz produkcji i usług, w tym w podstrefie SSSE,
   c) ***Hajnówki*** – z zakresu: szkolnictwa wyższego, wypoczynku pobytowego i obsługi turystyki o znaczeniu regionalnym i krajowym oraz produkcji i usług, w tym w podstrefie SSSE,
   d) ***Siemiatycz*** – z zakresu: wypoczynku pobytowego przywodnego, sportów wodnych i obsługi turystyki o znaczeniu regionalnym na bazie zbiorników retencyjnych oraz produkcji i usług, w tym w podstrefie SSSE,
   e) ***Zambrowa***, ***Grajewa***, ***Kolna i Wysokiego Mazowieckiego*** – z zakresu: przemysłu mleczarskiego, produkcji i usług, w tym w Grajewie w powiększonej podstrefie SSSE, i obsługi turystyki na bazie doliny rzeki Ełk,
   f) ***Moniek*** – w zakresie: lecznictwa o znaczeniu regionalnym (Centrum Leczenia Bólu),
   g) ***Sejn*** – z zakresu obsługi turystyki międzynarodowej przygranicznej oraz produkcji i usług w podstrefie SSSE.

4.1.4.2. Struktura przestrzenna zagospodarowania obejmująca:

a) ***obszary lokalnej sieci ekologicznej*** systemów przyrodniczych ośrodków, obejmujące doliny rzek i cieków wodnych, lasy, tereny parkowe, ogrody działkowe i zieleń cmentarną, powiązane z siecią ekologiczną regionalną,
b) ***obszary urbanizacji ośrodków*** ze strefami uzupełnień i rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz gospodarczej-produkcyjnej i usług komercyjnych, stanowiącej infrastrukturę ich funkcji społeczno-gospodarczych standardowych i ponadlokalnych,
c) ***infrastrukturę transportową,*** z odpowiednimi dla poszczególnych miast kierunkami rozwoju z rozdz. 6.3.2.,
d) ***infrastrukturę energetyczną,*** z odpowiednimi dla poszczególnych miast kierunkami rozwoju z rozdz. 6.5.2. i 6.5.3.,
e) ***infrastrukturę gospodarki wodnej i odpadami,*** z odpowiednimi dla miast kierunkami rozwoju z pkt 6.4.2.

Mapa 40.

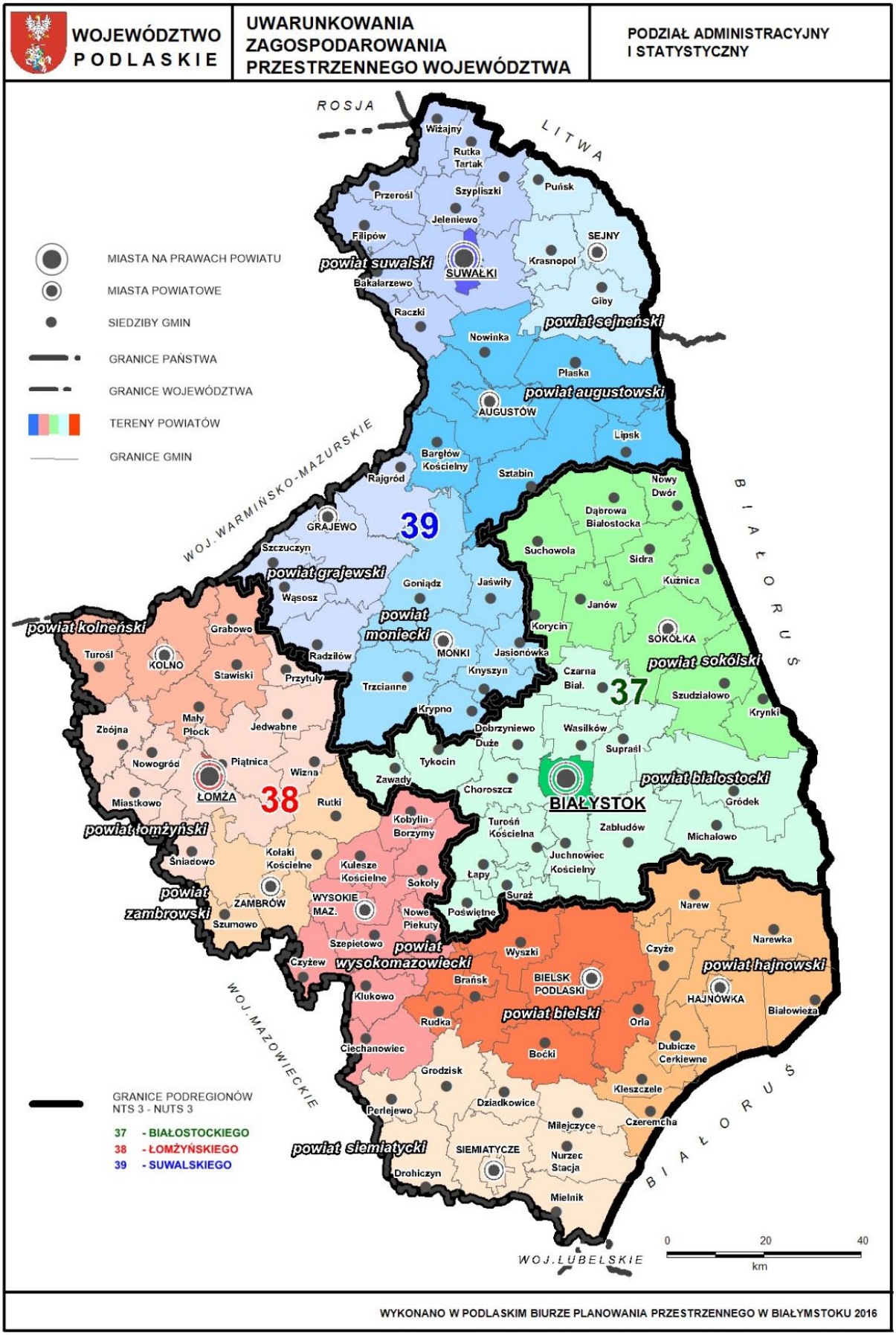
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY I STATYSTYCZNY
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
MIASTA NA PRAWACH POWIATU
MIASTA POWIATOWE
SIEDZIBY GMIN
GRANICE PAŃSTWA
GRANICE WOJEWÓDZTWA
TERENY POWIATÓW
GRANICE GMIN
GRANICE PODREGIONÓW NTS 3 - NUTS 3
37 - BIAŁOSTOCKIEGO
38 - ŁOMŻYŃSKIEGO
39 - SUWALSKIEGO
39
37
38
powiat suwalski
SUWAŁKI
powiat sejneński
powiat augustowski
AUGUSTÓW
powiat grajewski
GRAJEWO
powiat moniecki
MONKI
powiat sokólski
SOKÓŁKA
powiat białostocki
BIAŁYSTOK
powiat kolneński
KOLNO
powiat łomżyński
ŁOMŻA
powiat zambrowski
ZAMBRÓW
powiat wysokomazowiecki
WYSOKIE MAZ.
powiat bielski
BIELSK PODLASKI
powiat hajnowski
HAJNÓWKA
powiat siemiatycki
SIEMIATYCZE
Wiżajny
Rutka Tartak
Puńsk
Przerośl
Szypliszki
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
Bakałarzowo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
Lipsk
Bargłów Kościelny
Sztabin
Rajgród
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
Suchowola
Sidra
Kuźnica
Szczuczyn
Goniądz
Jaświły
Janów
Wąsosz
Korycin
Grabowo
Turośl
Radziłów
Jasionówka
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Szudziałowo
Krynki
Trzcianne
Krypno
Zbójna
Mały Płock
Jedwabne
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Supraśl
Nowogród
Piątnica
Wizna
Tykocin
Zawady
Choroszcz
Gródek
Miastkowo
Rutki
Kobylin-Borzymy
Turośń Kościelna
Zabłudów
Michałowo
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Juchnowiec Kościelny
Łapy
Sokoły
Suraż
Narew
Szumowo
Nowe Piekuty
Poświętne
Narewka
Szepietowo
Wyszki
Czyże
Czyżew
Brańsk
Klukowo
Rudka
Orla
Białowieża
Ciechanowiec
Boćki
Dubicze Cerkiewne
Grodzisk
Kleszczele
Perlejewo
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
Drohiczyn
Nurzec Stacja
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

4.2. Wiejskie obszary funkcjonalne

Wiejskie obszary funkcjonalne województwa (inne niż wymienione w dziale 4.1.) – to tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, leśne, nieużytków, wód i osadnictwa wiejskiego wraz z małymi miastami gminnymi. Dla obszarów tych obowiązują odpowiednie zasady i kierunki zwiększenia wewnętrznej integracji i dostępności transportowej z rozdz. 6.2.1. oraz wspierania modernizacji i rozwoju obszarów wiejskich z rozdz. 6.2.2. Na obszarach tych są również inne typy obszarów funkcjonalnych, o numerach 4.3. – 4.8., z dodatkowymi zasadami i kierunkami zagospodarowania realizującymi cel IV i V Planu.

4.3. Obszary funkcjonalne kształtowania potencjału rozwojowego, cenne przyrodniczo – sieci ekologicznej województwa

Struktura sieci ekologicznej województwa, określona w rys. nr 10 i nr 9, dla której obowiązują odpowiednie zasady i kierunki ochrony i zagospodarowania z rozdz. 6.4.1., zasady i kierunki gospodarowania wodami z rozdz. 6.4.2. oraz lasami z rozdz. 6.4.3., obejmuje:

1) **regionalną sieć ekologiczną województwa**, stanowiącą część krajowej sieci ekologicznej, składającą się z istniejących i projektowanych obszarów ochrony prawnej Krajowego Systemu Obszarów Chronionych (KSOCH) i Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych Natura 2000 – jako obszarów węzłowych, oraz z projektowanych korytarzy ekologiczno-migracyjnych – głównych, o znaczeniu kontynentalnym i uzupełniających o znaczeniu krajowym, łączących obszary węzłowe między sobą i z obszarami węzłowymi zewnętrznymi. Sieć ta nakłada się w części na obszary funkcjonalne wiejskie i miejskie,
2) **lokalną sieć ekologiczną**, składającą się z obszarów chronionych prawnie i projektowanych do objęcia ochroną prawną w ramach obszarów wiejskich rolno-leśnych oraz z systemów przyrodniczych miejskich obszarów funkcjonalnych województwa, określonych w studiach gmin i planach miejscowych, wzbogacającą regionalną sieć ekologiczną województwa, i tam, gdzie to możliwe, powiązaną z nią przestrzennie. Sieć ta nie jest wyodrębniona w rysunku Planu,
3) **części obszaru sieci ekologicznej województwa** z obszarami szczególnego zjawiska – zagrożenia powodziowego – położone w dolinach rzek: Narwi, Biebrzy, Bugu, Nurca, Pisy, Supraśli, Ełku, Rospudy, Jegrzni, Orz, Szkwy, Czarnej Hańczy i Marychy, określone w rysunkach Planu nr 9 i 14, z zasadami i kierunkami zwiększania bezpieczeństwa powodziowego z działu 6.5.7.

4.3.1. Obszary węzłowe regionalnej sieci ekologicznej

Obszary te, pełniące funkcje biocentrów o najwyższych walorach ekologicznych, są objęte:

- Europejską Siecią Obszarów Chronionych Natura 2000, tj. obszarami specjalnej ochrony ptaków OSO i specjalnymi obszarami ochrony siedlisk SOO,
- krajowym systemem prawnej ochrony przyrody, parków narodowych,
- regionalnym systemem prawnej ochrony przyrody – rezerwatów, parków krajobrazowych i obszarów ochrony krajobrazu.

Z wyodrębnionych siedmiu obszarów węzłowych, sześć jest w całości objętych różnymi formami prawnej ochrony przyrody, często nakładającymi się, z wyjątkiem obszaru GKPn C-2 Puszcza Mielnicka nieobjętego dotychczas żadną formą ochrony prawnej przyrody.

W perspektywie zakłada się zgodnie z ustaleniami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 objęcie obszarów węzłowych jednolitym systemem ochrony prawnej przyrody.

4.3.1.1. Obszar węzłowy GKPn-4 Puszcza Augustowska z:

a) Wigierskim Parkiem Narodowym i jego sferą ochronną,
b) Obszarami Chronionego Krajobrazu – „Puszcza i Jeziora Augustowskie", częścią: „Pojezierze Sejneńskie", „Dolina Rospudy" i „Dolina Biebrzy",
c) OSO Ptaków Natura 2000 – Puszcza Augustowska PLB 200002,
d) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Wigierska PLH 200004,
e) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Augustowska PLH 200005.

4.3.1.2. Obszar węzłowy GKPn-1 Dolina Biebrzy z:

a) Biebrzańskim Parkiem Narodowym i jego sferą ochronną,
b) częścią Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Biebrzy" i „Pojezierza Rajgrodzkiego",
c) OSO Ptaków Natura 2000 – Ostoja Biebrzańska PLB 200006,
d) SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Biebrzy PLH 200008.

4.3.1.3. Obszar węzłowy GKPn-3 Puszcza Knyszyńska z:

a) Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej i jego sferą ochronną,
b) Częścią Obszaru Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie" oraz Niecką Michałowsko-Gródecką,
c) OSO Ptaków Natura 2000 – Puszcza Knyszyńska PLB 200003,
d) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Knyszyńska PLH 200006.

4.3.1.4. Obszar węzłowy GKPn-23 Bagienna Dolina Narwi z:

a) Narwiańskim Parkiem Narodowym i jego sferą ochronną,
b) OSO Ptaków Natura 2000 – Bagienna Dolina Narwi PLB 200001,
c) SOO Siedlisk Natura 2000 – Narwiańskie Bagna PLH 200002.

4.3.1.5. Obszar węzłowy GKPn-2 Puszcza Białowieska z:

a) Białowieskim Parkiem Narodowym i jego otuliną,
b) Obszarem Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska",
c) OSO Ptaków Natura 2000 – Puszcza Białowieska PLC 200004,
d) SOO Siedlisk Natura 2000 – Puszcza Białowieska PLC 200004.

4.3.1.6. Obszar węzłowy GKPnC-2 Puszcza Mielnicka z:

a) częścią Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu",
b) częścią OSO Ptaków Natura 2000 – Dolina Dolnego Bugu PLB 140001,
c) częścią SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Nadbużańska PLH 140011,
d) częścią SOO Siedlisk Natura 2000 – Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego PLH 200014,
e) obszarami rolnymi i leśnymi.

4.3.1.7. Obszar węzłowy GKPn-8 Puszcza Piska z:

a) częścią Obszaru Chronionego Krajobrazu „Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi",
b) częścią OSO Ptaków Natura 2000 – Puszcza Piska PLB 280008,
c) częścią SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Pisy PLH 200023,
d) częścią SOO Siedlisk Natura 2000 – Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH 200020.

4.3.2. Główne korytarze ekologiczno-migracyjne regionalnej sieci ekologicznej

Główne korytarze ekologiczno-migracyjne stanowić będą powiązania obszarów węzłowych sieci ekologicznej województwa i kraju między sobą, a także ich powiązania z sieciami ekologicznymi województw sąsiednich, kraju i Europy.

Zadaniem ich będzie przeciwdziałanie izolacji obszarów przyrodniczo cennych, umożliwienie migracji zwierząt i roślin w skali Polski i Europy oraz ochrona i odbudowa bioróżnorodności, zarówno na obszarze Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych Natura 2000, jak i na innych terenach o dużej wartości przyrodniczej.

Sieć korytarzy ekologicznych-migracyjnych, po ich prawnym usankcjonowaniu i zagospodarowaniu, stanowić będzie istotne uzupełnienie dotychczasowego regionalnego i krajowego systemu obszarów chronionych, realizując równocześnie cele Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych Natura 2000.

4.3.2.1. Korytarz GKPn-4A Puszcza Augustowska – Puszcza Romincka obejmujący w części lub całości:

a) otulinę Wigierskiego Parku Narodowego,
b) Suwalski Park Krajobrazowy z otuliną,
c) Obszary Chronionego Krajobrazu: „Dolina Błędzianki", „Pojezierze Sejneńskie", „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny",
d) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Suwalska PLH 200003,
e) SOO Siedlisk Natura 2000 – Pojezierze Sejneńskie PLH 200007,
f) SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Szeszupy PLH 200016,
g) SOO Siedlisk Natura 2000 – Jeleniewo PLH 200001.

4.3.2.2. Korytarz GKPn-1A Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Północny, który tworzą otwarte tereny rolno-leśne nieobjęte ochroną prawną w rozumieniu ustawy O ochronie przyrody, wraz z rezerwatem przyrody „Ostoja Bobrów Marycha".

4.3.2.3. Korytarz GKPn-1C Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Południowy obejmujący:

a) część SOO Siedlisk Natura 2000 – Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH 200020,
b) tereny rolno-leśne z częścią dolin rzek: Skrody, Mogilnej, Dzierzbi i Łojewki wraz z rezerwatem przyrody „Uroczysko Dzierzbia".

4.3.2.4. Korytarz GKPn-8B Puszcza Piska – Przełomowa Dolina Narwi obejmujący części:

a) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi" wraz z rezerwatami przyrody „Ciemny Kąt", „Czarny Kąt" i „Łokieć",
b) SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Pisy PLH 200023,
c) SOO Siedlisk Natura 2000 – Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH 200020.

4.3.2.5. Korytarz GKPn-7 Przełomowa Dolina Narwi obejmujący:

a) część otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego,
b) Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi z otuliną,
c) część Obszaru Chronionego Krajobrazu „Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi" oraz rezerwaty przyrody „Wielki Dział", „Bagno Wizna I", „Bagno Wizna II",
d) część SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Biebrzy PLH 200008,
e) OSO Ptaków Natura 2000 – Bagno Wizna PLB 200005,
f) część OSO Ptaków Natura 2000 – Dolina Dolnej Narwi PLB 140014,
g) część SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Narwiańska PLH 200024,
h) OSO Ptaków Natura 2000 – Przełomowa Dolina Narwi PLB 200008.

4.3.2.6. Korytarz GKPn-1B Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Środkowy obejmujący części:

a) otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej,
b) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi" oraz dolinę rzeki Supraśl,
c) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Narwiańska PLH 200024.

4.3.2.7. Korytarz GKPn-1D Bagna Narwiańskie – dolina Biebrzy, który tworzą tereny rolno-leśne nieobjęte ochroną prawną w rozumieniu ustawy „O ochronie przyrody".

4.3.2.8. Korytarz GKPnC-3A Przełomowa Dolina Narwi – Puszcza Biała obejmujący:
a) część SOO Siedlisk Natura 2000 – Czerwony Bór PLH 200018,
b) tereny rolno-leśne z rezerwatem przyrody „Dębowe Góry".

4.3.2.9. Korytarz GKPn-23A Przełomowa Dolina Narwi – Dolina Górnej Narwi, który tworzą tereny rolno-leśne nieobjęte ochroną prawną w rozumieniu ustawy „O ochronie przyrody".

4.3.2.10. Korytarz GKPn-24 Dolina Górnej Narwi obejmujący części:
a) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi",
b) OSO Ptaków Natura 2000 – Dolina Górnej Narwi PLB 200007,
c) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH 200010.

4.3.2.11. Korytarz GKPn-2A Puszcza Białowieska – Puszcza Knyszyńska Zachodni obejmujący części:
a) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi",
b) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska",
c) OSO Ptaków Natura 2000 – Dolina Górnej Narwi PLB 200007,
d) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH 200010.

4.3.2.12. Korytarz GKPn-2B Puszcza Białowieska – Puszcza Knyszyńska Wschodni obejmujący części:
a) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi",
b) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie".

4.3.2.13. Korytarz GKPnC-2A Puszcza Biała – Puszcza Mielnicka obejmujący:
a) część Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu i Nurca",
b) tereny rolno-leśne, w tym fragment doliny rzeki Nurzec i rezerwat przyrody „Koryciny".

4.3.2.14. Korytarz GKPnC-2B Puszcza Białowieska – Puszcza Mielnicka obejmujący:
a) część Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska", rezerwaty przyrody: „Jelonka" i „Czechy Orleańskie" oraz dolinę rzeki Nurzec,
b) SOO Siedlisk Natura 2000 – Jelonka PLH 200019,
c) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja w Dolinie Górnego Nurca PLH 200021,
d) OSO Ptaków Natura 2000 – Dolina Górnego Nurca PLB 200004.

4.3.2.15. Korytarz GKPnC-1 Dolina Dolnego Bugu obejmujący części:
a) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu i Nurca",
b) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu",
c) OSO Ptaków Natura 2000 – Dolina Dolnego Bugu PLB 140001,
d) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Nadbużańska PLH 140011,
e) SOO Siedlisk Natura 2000 – Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego PLH 200014.

4.3.3. Uzupełniające korytarze ekologiczno-migracyjne regionalnej sieci ekologicznej

Korytarze te tworzą doliny mniejszych rzek i jezior oraz tereny rolno-leśne, które w zdecydowanej większości nie są objęte ochroną prawną przyrody i które stanowić będą uzupełnienie powiązań obszarów węzłowych i głównych korytarzy ekologiczno-migracyjnych oraz umożliwiać migracje zwierząt i roślin w skali lokalnej. Do uzupełniających korytarzy ekologiczno-migracyjnych, należą:

4.3.3.1. Korytarz KPn-4B Puszcza Augustowska – Puszcza Borecka obejmujący rezerwat przyrody „Ruda” oraz część:
a) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy”,
b) SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Górnej Rospudy PLH 200022.

4.3.3.2. Korytarz KPn-1D Dolina Biebrzy – Puszcza Borecka obejmujący części:
a) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy”,
b) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Rajgrodzkie”,
c) tereny rolno-leśne i wód.

4.3.3.3. Korytarz KPn-1B Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Środkowy obejmujący tereny rolno-leśne i wód z częścią dolin rzek Wissy i Skrody oraz rezerwatami przyrody „Ławski Las I” i „Ławski Las II”.

4.3.3.4. Korytarz KPn-1E Kobylin – Górki Sypniewo – Kupina – Chludnie obejmujący tereny rolno-leśne i wód z fragmentami dolin lokalnych cieków wodnych.

4.3.3.5. Korytarz KPn-3A Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Zachodni obejmujący:
a) Jezioro Zygmunta Augusta,
b) tereny rolno-leśne i wód z fragmentami dolin rzek Nereśli, Tyrgonki, Czarnej Strugi, Jaskranki i jeziorem Zygmunta Augusta.

4.3.3.6. Korytarz KPn-3B Dolina Brzozówki obejmujący:
a) fragment otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej,
b) tereny rolno-leśne z doliną rzeki Brzozówki.

4.3.3.7. Korytarz KPn-3C Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Środkowy obejmujący:
a) część otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej wraz z rezerwatem przyrody „Starodrzew Szyndzielski”,
b) SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Knyszyńska PLH 200006,
c) tereny rolno-leśne i wód z fragmentami dolin rzek: Kumiałki, Olszanki i Kamienicy.

4.3.3.8. Korytarz KPn-3D Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Wschodni obejmujący:
a) fragment otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej,
b) tereny rolno-leśne z fragmentami dolin rzek: Sidry i Sokołdy.

4.3.3.9. Korytarz KPnC-5D Dolina rzeki Gać obejmujący tereny rolno-leśne i wód, z doliną rzeki Gać i fragmentami dolin rzek: Dąb i Jabłonki oraz kompleksem stawów Poryte-Jabłoń.

4.3.3.10. Korytarz KPn-23B Bagienna Dolina Narwi – Przełomowa Dolina Narwi obejmujący tereny rolno-leśne i wód z fragmentem doliny rzeki Śliny.

4.3.3.11. Korytarz KPn-23C Dolina Górnej Narwi – Dolina rzeki Nurzec obejmujący tereny rolno-leśne i wód z fragmentami dolin rzek: Mianki, Lizy, Dieży i Markówki.

4.3.3.12. Korytarz KPnC-24C Dolina rzeki Nurzec obejmujący tereny rolno-leśne i wód z częścią dolin rzek: Nurca, Nurczyka i Leśnej.

4.3.3.13. Korytarz KPn-24A Dolina rzeki Orlanki obejmujący tereny rolno-leśne i wód z doliną rzeki Orlanki i fragmentem doliny rzeki Białej.

4.4. Obszary funkcjonalne kształtowania potencjału rozwojowego – ochrony dziedzictwa kulturowego województwa

Obszary ochrony dziedzictwa kulturowego, określone w rysunkach Planu nr 11 i nr 9 symbolami graficznymi oraz obszarowo, o zasadach i kierunkach zagospodarowania z rozdz. 6.4.8., obejmują:

1) **zabytkowe układy urbanistyczne miast i ruralistyczne wsi,**
2) **obszary historycznych fortyfikacji**,
3) **obszary potencjalnych parków kulturowych.**

4.5. Obszary funkcjonalne kształtowania potencjału rozwojowego – ochrony i kształtowania zasobów wodnych

Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych, określone w rys. nr 14 z zasadami i kierunkami zagospodarowania z rozdz. 6.4.2., obejmują:

1) **obszary wód powierzchniowych:**
   a) obszary sztucznych zbiorników wodnych istniejących i projektowanych,
   b) obszary deficytu wód podziemnych wymagające wyłączenia z możliwości lokalizacji użytkowników o dużym zapotrzebowaniu wody i zrzucie ścieków,
2) **obszary głównych zbiorników wód podziemnych,**
3) **obszary ochrony pośredniej zewnętrznej** dużych komunalnych ujęć wody.

4.6. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego – ochrony złóż kopalin, w tym strategicznych

Ochrona przed zabudową stałą i inwestycjami liniowymi, w tym ograniczenia sposobu gospodarowania na tych obszarach, określone w rozdz. 6.4.5., mają na celu zachowanie wartości użytkowych złóż kopalin o znaczeniu strategicznym dla gospodarki państwa lub regionu, w tym zachowania bezpieczeństwa energetycznego. Do czasu sporządzania przez właściwych ministrów wykazu takich złóż, a przez wojewodów przy współpracy zainteresowanych samorządów zasad ich użytkowania, wskazane w planie obszary mają charakter zbioru potencjalnego, a ustalone w rozdz. 6.4.8. zasady i kierunki ich użytkowania są zaleceniami. W związku z tym plan uwzględnia wszystkie większe zidentyfikowane złoża kopalin w województwie, do późniejszego podziału na mające znaczenie strategiczne lub regionalne. Oznaczone obszarowo lub symbolicznie w rysunku Planu nr 10 obejmują:

1) **złoża surowców metalicznych (rud):**
   a) *rud żelaza i współwystępujących*,
   b) *rud pierwiastków ziem rzadkich*,
2) **złoża surowców energetycznych:**
   a) *rud uranu*,
   b) *łupków dolnego paleozoiku* (o nieokreślonym lub mniejszym potencjale występowania gazu ziemnego),
3) **złoża surowców skalnych:**
   a) *kruszyw naturalnych i piasku* (mln t): 10 – 100 oraz 100 – 500,
   b) *glin, iłów i glinoporytu* (mln t): 10 – 100,
   c) *kredy* (mln t): 1 – 10 oraz 10 – 16,
4) **złoża surowców pozostałych:**
   a) *torfów* (bez borowin) mln t,
   b) *wód leczniczych*.

4.7. Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska i zamknięte

4.7.1. Obszary ochrony gleb

Obszary ochrony gleb dla produkcji rolniczej z przewagą gruntów III i IV kl. bonitacyjnej i zasadami ochrony z pkt 6.2.2.1. ppkt 1 są określone obszarowo w rysunku Planu nr 10 i nr 9.

4.7.2. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

Obszary te są określone obszarowo w rysunku Planu nr 14 i nr 9 dla rzek: Narwi, Bugu, Biebrzy, Pisy, Nurca, Supraśli, Czarnej Hańczy, Ełku, Broku, Jegrzni, Marychy, Rospudy, Szkwy i Orzeki Dla obszarów tych obowiązują odpowiednie zasady i kierunki zwiększania bezpieczeństwa powodziowego z rozdz. 6.5.7.

4.7.3. Obszary terenów zamkniętych

Dla terenów tych określonych w pkt 3.12.1. oraz rys. nr 9 i nr 13 obowiązują wymogi z rozdziału 6.5.10. ustanowione na podstawie przepisów szczególnych.

4.8. Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej

4.8.1. Obszar przygraniczny

Obszar ten jest wyznaczony w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, wskazany w KPZK 2030 i Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. Jest to obszar strategicznej interwencji wymagający działań prowadzonych z poziomu krajowego z udziałem podmiotów samorządowych i społecznych, o kierunkach rekomendowanych w rozdz. 6.2.3. Obszar przygraniczny obejmujący dwa powiaty grodzkie – m. Białystok i m. Suwałki oraz 8 powiatów ziemskich: suwalski, sejneński, augustowski, sokólski, białostocki, bielski, hajnowski i siemiatycki określono w rysunku Planu nr 9.

4.8.2. Obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego

Do obszarów tych, wymagających poprawy stanu infrastruktury transportowej, w ramach programów działań sektorowych i regionalnych, określonych w rysunku nr 12 i nr 9 oraz stosownych kierunkach z rozdz. 6.3.2. zaliczono:

a) ***gminy o najniższej dostępności*** (uśrednionej w powiatach) samochodem osobowym powyżej 120 minut: Suwałki, Jeleniewo, Szypliszki, Rutka-Tartak, Wiżajny, Przerośl, Filipów i Bakałarzewo,

b) ***gminy o dostępności złej*** 90 – 120 minut: Puńsk, Sejny, Krasnopol, Giby, Mielnik, Drohiczyn, Turośl, Grabowo.

4.9. Infrastrukturalne powiązania funkcjonalne województwa

Sprawne powiązania infrastrukturalne zewnętrzne i wewnętrzne województwa i jego obszarów funkcjonalnych, zwłaszcza miejskich, realizowane systemami transportu, energetyki, telekomunikacji i teleinformatyki są warunkiem ich rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego.

4.9.1. Powiązania transportowe krajowe i regionalne

4.9.1.1. Powiązania transportowe drogowe

Powiązania drogowe zewnętrzne i wewnętrzne województwa podlaskiego w horyzoncie roku 2020 określone w rys. nr 9 o stosownych zasadach i kierunkach rozwoju z rozdz. 6.3.1. i rys. nr 12, obejmują:

– ***powiązania zewnętrzne*** głównych elementów sieci osadniczej województwa – Białegostoku, Suwałk i Łomży z węzłami krajowej sieci metropolii – Warszawą, Lublinem i Gdańskiem oraz międzynarodowe z Kownem na Litwie, Rygą na Łotwie, Tallinem w Estonii, Grodnem, Brześciem i Wołkowyskiem (Mińsk) na Białorusi realizowane drogami krajowymi, głównie ekspresowymi, w tym sieci TENT, a międzyregionalne pomiędzy miastami powiatowymi województwa i województw sąsiadujących, drogami krajowymi i wojewódzkimi,

– ***powiązania wewnętrzne*** pomiędzy Białymstokiem a ośrodkami subregionalnymi Suwałkami i Łomżą oraz pomiędzy w/w miastami, a pozostałymi miastami powiatowymi, pomiędzy miastami powiatowymi między sobą i z siedzibami gmin, a także pomiędzy głównymi elementami struktur przestrzennych największych miast – realizowane w/w drogami krajowymi, wojewódzkimi i podstawowymi układami uliczno-drogowymi miast.

Powiązania transportowe jw. realizować będą w szczególności:

1) drogi krajowe stanowiące powiązania międzynarodowe i krajowe międzyregionalne województwa o kierunkach rozwoju z pkt 6.3.2.1., w tym:
   a) droga ekspresowa S8 – łącząca Białystok z Warszawą przez Zambrów,
   b) droga ekspresowa S19 – łącząca Białystok z Lublinem i Rzeszowem – (Słowacją) oraz z Grodnem na Białorusi przez Korycin, Sokółkę i przejście graniczne w Kuźnicy,
   c) droga ekspresowa S61 – łącząca Łomżę poprzez odcinek drogi ekspresowej S8 Warszawą oraz z Kownem na Litwie przez Ełk i Suwałki („Via Baltica")
   d) droga ekspresowa S16 Ełk (S61) – Knyszyn (S19) łącząca proj. „Via Balticę" z proj. „Via Carpatią",
   e) droga nr 8 łącząca Białystok z Augustowej, a przez odcinek proj. S61 z Suwałkami i Kownem (Ryga, Tallin) i poprawiająca dostępność obszarów z rozdz. 4.8.2.,
   f) droga nr 16 łącząca Augustów z Alytusem na Litwie oraz Ełkiem i Olsztynem (postulowana ekspresowa),
   g) droga nr 19 łącząca Białystok poprzez odcinek projektowanej drogi S19 z przejściem granicznym w Kuźnicy z Białorusią oraz z Bielskiem Podlaskim przez Zabłudów,
   h) droga nr 65 łącząca Białystok z Wołkowyskiem (Mińsk RB) przez przejście graniczne z Białorusią w Bobrownikach,
   i) droga nr 66 łącząca Białystok poprzez drogę S19 i przejście graniczne z Białorusią w Połowcach z Wysokim Litewskim (Brześciem),
   j) droga nr 61 łącząca Łomżę, Ostrołękę i Warszawę z Alytusem na Litwie przez Grajewo, Augustów i drogę nr 16,
   k) droga nr 62 łącząca Sokołów Podlaski z Siemiatyczami,
   l) droga nr 63 łącząca Łomżę z Zambrowem, Siedlcami i Białorusią przez przejście graniczne w Sławatyczach oraz z Piszem przez Kolno,
   m) droga nr 64 łącząca Białystok z Łomżą przez odcinek drogi ekspresowej nr S8 oraz drogami nr 61 i nr 53 przez Ostrołękę z Olsztynem i Gdańskiem,
   n) droga nr 66 łącząca Zambrów z Bielskiem Podlaskim i Białorusią przez przejście graniczne w Połowcach,

2) drogi wojewódzkie stanowiące powiązania zewnętrzne – międzynarodowe i międzyregionalne – oraz ważniejsze wewnętrzne, wyodrębnione z dróg określonych w rozdz. 2.9.4. uwarunkowań, o kierunkach rozwoju z pkt 6.3.2.2., w tym:
   a) drogi do projektowanych przejść granicznych z Białorusią:
      – nr 640 – droga S19 (Anusin) – Radziłówka – Tokary – granica państwa,
      – nr 664 – Raczki – Augustów – Lipsk – Lipszczany – granica państwa,
   b) drogi międzyregionalne łączące z województwem mazowieckim:
      – nr 645 – Myszyniec – Dęby – Nowogród – Łomża,
      – nr 647 – Dęby – Kolno – Gromadzyn – Wykno – Stawiski,
      – nr 677 – Łomża (droga nr 63) – Śniadowo – Ostrów Mazowiecka – Małkinia – Kosów Lacki – Sokołów Podlaski,
      – nr 690 – Czyżew – Osada – Boguty-Pianki – Ciechanowiec – Siemiatycze,
      – nr 694 – Przyjmy – Brok – Małkinia – Ciechanowiec,

c) drogi międzyregionalne łączące z województwem warmińsko-mazurskim:
   - nr 651 – Gołdap – Żytkiejmy – Szypliszki – Sejny,
   - nr 652 – Kowale Oleckie – Filipów – Suwałki,
   - nr 653 – Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny,
   - nr 655 – Kąp – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka-Tartak,

d) drogi wewnątrzwojewódzkie łączące Białystok, Łomżę, Suwałki i miasta powiatowe z ośrodkami gminnymi:
   - nr 663 – Pomorze – Sejny,
   - nr 673 – Lipsk – Dąbrowa Białostocka – Sokółka,
   - nr 674 – Sokółka – Krynki,
   - nr 676 – Białystok – Supraśl – Krynki,
   - nr 678 – Białystok – Sokoły – Wysokie Mazowieckie,
   - nr 679 – Łomża – Podgórze – Rutki – Mężenin,
   - nr 682 – Łapy – Turośń Dolna – Markowszczyzna (Białystok),
   - nr 689 – Bielsk Podlaski – Hajnówka – Białowieża,
   - nr 690 – Czyżew – Osada – Ciechanowiec – Siemiatycze,
   - nr 693 – Kleszczele – Siemiatycze,

e) drogi wojewódzkie pozostałe stanowiące głównie powiązania między ośrodkami gminnymi o numerach: 648, 658, 659, 668, 670, 671, 681, 686, 687,

3) powiązania drogowe wewnętrzne miejskich obszarów funkcjonalnych, w tym MOFOWB oraz Łomży i Suwałk o kierunkach rozwoju z pkt 6.2.2.3. – 6.2.2.6., w tym:

a) powiązania wewnętrzne w miejskich obszarach funkcjonalnych Białegostoku, Suwałk, Łomży i pozostałych miast powiatowych, pomiędzy głównymi elementami ich struktur przestrzennych, które realizować będą podstawowe układy uliczno-drogowe, zarówno przebiegające przez te obszary zmodernizowane i przebudowane ciągi dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, jak i ulic miejskich klasy GP, G i Z, dostosowanych do potrzeb miejskiej komunikacji zbiorowej,

b) powiązania wewnątrz obszarów wiejskich o funkcjach głównie rolniczych, w tym w szczególności powiązania wsi z ośrodkami gminnymi realizować będzie zmodernizowana sieć dróg gminnych, a także drogi powiatowe, wojewódzkie i krajowe, w sytuacjach ich przebiegu przez te wsie i ośrodki.

4.9.1.2. Powiązania kolejowe

Powiązania te określone w rys. nr 9 o wzrastającym w wyniku modernizacji infrastruktury standardzie użytkowym, o kierunkach rozwoju i modernizacji z pkt 6.3.2.6. i rys. nr 12, realizować będą:

1) powiązania kolejowe międzynarodowe i międzyregionalne normalnotorowe:

a) Białegostoku z Warszawą oraz z Kownem na Litwie przez Grajewo, Ełk i Suwałki linią E-75 „Rail Baltica" o planowanej prędkości 120-200 km/h na odc. Warszawa – Białystok – Ełk i 100 – 120 km/h na pozostałym,

b) Białegostoku z Kownem na Litwie przez Sokółkę, Augustów i Suwałki liniami nr 6, 40 i 51 (wg KPZK 2030) o plan. prędkości 100-120 km/h,

c) Białegostoku z Grodnem (Mińskiem) na Białorusi przez Sokółkę i przejście graniczne Kuźnica Białostocka – Grodno na linii nr 6, o plan. prędkości 100-120 km/h,

d) Białegostoku z Wołkowyskiem (Mińskiem) na Białorusi przez przejście graniczne w Zubkach Biał. linią nr 37 (wg KPZK 2030) o plan. prędkości 100-120 km/h,

e) Białegostoku z Brześciem na Białorusi przez Bielsk Podlaski i przejście graniczne w Czeremsze, liniami 32 i 43, o plan. prędkości 80-120 km/h,

f) Hajnówki z Siedlcami przez Siemiatycze oraz z Wołkowyskiem na Białorusi przez przejście graniczne w Siemianówce linią nr 31, o plan. prędkości ≤120 km/h,

2) powiązania kolejowe międzynarodowe szerokotorowe z Białorusią:

Powiązania te predestynowane do ew. wykorzystania do celów logistycznych, pełnić będą:

a) jednotorowa linia nr 57 Gieniusze – Grodno na Białorusi przez Sokółkę i przejście graniczne Kuźnica Białostocka – Grodno,
b) jednotorowa linia nr 59 Chryzanów – Wołkowysk na Białorusi przez przejście graniczne w Siemianówce,

3) powiązania kolejowe międzyregionalne

Powiązania te pełnić będą wszystkie linie normalnotorowe określone w ppkt 1 przebiegające przez granice pomiędzy województwem podlaskim a mazowieckim i warmińsko-mazurskim, a ponadto jednotorowe linie normalnotorowe:

a) nr 36 Ostrołęka – Łapy,
b) nr 39 Olecko – Suwałki,

4) powiązania kolejowe wewnątrzwojewódzkie

Powiązania te pełnić będą wszystkie w/w powiązania międzynarodowe i międzyregionalne liniami normalnotorowymi oraz wykorzystywane i predestynowane do wykorzystania gospodarczego, w tym logistycznego odcinki normalnotorowych linii nr: 49, 52, 515, 516, 517, 910, 911, 913, 914, 922 i szerokotorowych nr: 912, 915, 916, 923, o przebiegach określonych w pkt 2.9.7. ppkt 1 lit. b i c uwarunkowań.

4.9.1.3. Powiązania lotnicze

Powiązania te z kierunkami rozwoju z pkt 6.3.2.10. i rys. nr 12 realizować będą:

a) lotnisko lokalne użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji – na bazie zmodernizowanego lotniska Krywlany w Białymstoku,
b) lotnisko lokalne w Suwałkach na bazie rozbudowy sportowo-sanitarnego.

4.9.1.4. Powiązania żeglugowe

Powiązania żeglugowe o kierunkach rozwoju z pkt 6.3.2.12. służące głównie celom gospodarczym, w tym turystycznym, realizowane będą śródlądowymi drogami wodnymi określonymi stosownymi przepisami, tj. niektórymi odcinkami dolin rzek i Kanału Augustowskiego. Powiązania żeglugowe turystyczne stanowić będą:

1) powiązania transgraniczne z Białorusią – Kanałem Augustowskim do rzeki Niemen i rzeką Bug, od ujścia rzeki Muchawiec do Narwi,

2) powiązania międzyregionalne:

a) z województwem mazowieckim, głównie rzekami – Bugiem i Narwią,
b) z województwem warmińsko-mazurskim rzekami – Ełk, Pisą i jez. Rajgrodzkim,
c) z województwem lubelskim – rzeką Bug.

4.9.2. Powiązania systemami energetycznymi

Sprawny system powiązań energetycznych zewnętrznych i wewnętrznych, określonych w rys. nr 9 o odpowiednich zasadach rozwoju z rozdz. 6.5.1. warunkuje właściwe funkcjonowanie sieci osadniczej województwa, zapewniając odpowiedni standard jakościowy i ilościowy oraz ciągłość w dostawie energii elektrycznej i gazowej. Do systemów energetycznych województwa należą:

a) system elektroenergetyczny powiązany z siecią krajową i międzynarodową,
b) system gazowniczy powiązany z zewnętrznymi gazociągami przesyłowymi,
c) część systemu tranzytowego przesyłu gazu i ropy naftowej,
d) systemy telekomunikacji i teleinformatyki.

4.9.2.1. Powiązania systemu elektroenergetycznego o kierunkach rozwoju z rozdz. 6.5.2. i rys. nr 13, tworzyć będą:

1) powiązania elektroenergetyczne zewnętrzne stanowiące część Krajowego Systemu Energetycznego (KSE) zasilającą województwo w energię elektryczną ze źródeł krajowych (elektrownia Ostrołęka), realizować będą:

a) na poziomie najwyższych napięć NN 400 kV stacje 400/110 kV „NAREW" i „ŁOMŻA" wraz z liniami NN 400 kV,

b) na poziomie napięcia NN 220 kV linia Ostrołęka – Ełk,

c) linie WN 110 kV przebiegające przez województwo podlaskie, łączące sieci województwa podlaskiego z sieciami województw mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego,

d) powiązania zewnętrzne z państwami ościennymi liniami NN 400 kV:

– istniejącą z Litwą (Ostrołęka – stacja Łomża – stacja Ełk bis – Alytus),

– projektowaną z Białorusią (stacja „NAREW" – ROŚ),

2) powiązania elektroenergetyczne wewnętrzne na poziomie 110 kV stanowić będą główną sieć dystrybucyjną województwa, składającą się z istniejących i projektowanych stacji 110/15 lub 110/ 20 kV wraz z liniami WN 110 kV. Sieć ta zasilać będzie odbiorców sieci osadniczej, poprzez odbiorców sieci SN i nn oraz PKP, a także „zbierać" energię ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatrowych.

4.9.2.2. Powiązania systemu gazowego o kierunkach rozwoju z rozdz. 6.5.3. i rys. nr 13, tworzyć będą:

1) powiązania zewnętrzne realizowane przez istniejące i projektowane gazociągi w/c, zasilające w gaz ziemny województwo, w tym:

a) gazociąg w/c DN 500/250 Wołkowysk – Bobrowniki – Białystok – do punktu wejścia do systemu dystrybucyjnego w stacji pomiarowej kol. Grabówka, gm. Supraśl,

b) gazociąg w/c DN 250 z tłoczni Rembelszczyzna (k. W-wy) – do punktu wejścia do systemu dystrybucyjnego w stacji pomiarowej w Wólce Radzymińskiej w woj. mazowieckim,

c) gazociąg DN 1000/700 Wysokoje – Hołowczyce – Rembelszczyzna północno-wschodniego układu gazu importowanego z Rosji, za pomocą gazociągu w/c odgałęźnego DN 100 Mielnik – Siemiatycze,

d) projektowany interkonektor Litwa – Polska, z możliwością zasilania w gaz ziemny odbiorców zachodniej i północnej części województwa podlaskiego,

e) SGT „Jamał" Rosja – Europa Zachodnia z możliwością budowy drugiej nitki i potencjalnymi możliwościami poboru gazu w tłoczni Zambrów na potrzeby gazociągu dystrybucyjnego w/c Grabówka – Wólka Radzymińska,

2) powiązania wewnętrzne realizowane odgałęzieniami od gazociągów zasilających, stanowiące sieć dystrybucyjną w/c, zasilającą odbiorców na obszarze województwa.

4.9.2.3. Powiązania systemu przesyłu ropy naftowej o kierunkach rozwoju z rozdz. 6.5.4. i rys. nr 13 obejmują:

a) odcinek istniejącego rurociągu naftowego „Przyjaźń" relacji Rosja – Białoruś – Polska (Adamowo – Płock),

b) projektowany rurociąg naftowy „Sarmatia" Brody – Płock (I etap Brody – Adamowo z powiązaniem z rurociągiem „Przyjaźń"), który jest częścią Euro-azjatyckiego Korytarza Transportowego Ropy Naftowej, z zasobów regionu Morza Kaspijskiego do Polski, a dalej do Niemiec i krajów basenu Morza Bałtyckiego.

4.9.3. Powiązania systemami telekomunikacyjnymi i teleinformatycznymi

Powiązania te o kierunkach rozwoju z rozdz. 6.3.3. i rys. nr 12 tworzyć będą:

a) sieci telefonii przewodowej, w tym największego operatora Orange Polska S.A.,
b) sieć telefonii bezprzewodowej, w tym największych operatorów: Play, T-Mobile,
c) sieć „Pionier", stanowiąca część ogólnopolskiej szerokopasmowej sieci optycznej obejmującej 21 akademickich sieci MAN w Polsce – stanowiąca bazę dla badań naukowych i prac rozwojowych oraz usług społeczeństwa informacyjnego,
d) sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej ze 178 węzłami dostępowymi, w ramach której sieć szkieletowa będzie otwarta dla wszystkich zainteresowanych przedsiębiorstw telekomunikacyjnych dostarczających usług szerokopasmowych użytkownikom końcowym – mieszkańcom, podmiotom publicznym i gospodarczym,
e) dostępowe sieci abonenckie operatorów działających na obszarze województwa m.in. Orange Polska S.A., Vectra, Coneet, Cyberteke, Euronet, Globnet, Amson, Elpos, Dipol, Sav.

Mapa 41.

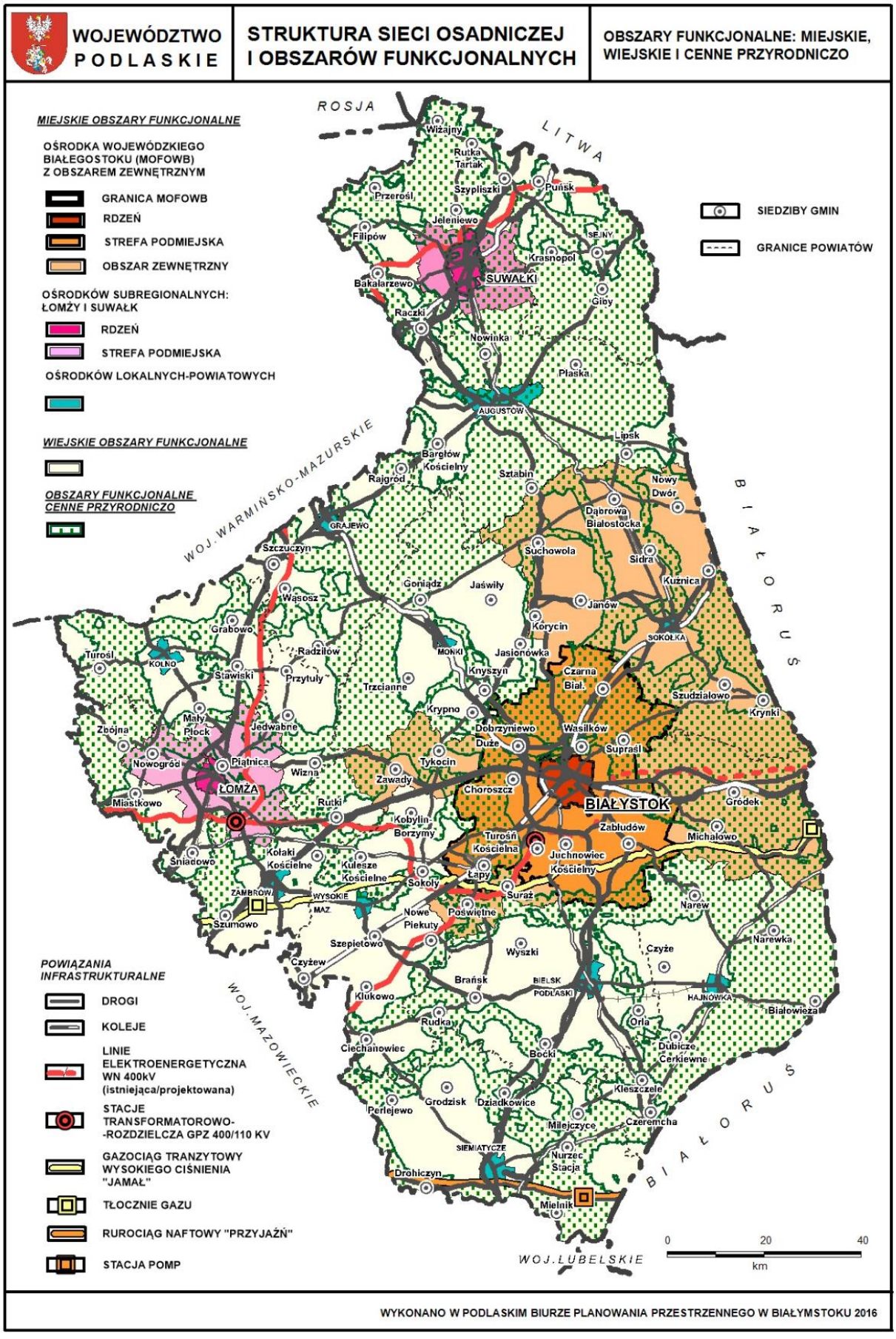
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ I OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH
OBSZARY FUNKCJONALNE: MIEJSKIE, WIEJSKIE I CENNE PRZYRODNICZO
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE
OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO BIAŁEGOSTOKU (MOFOWB) Z OBSZAREM ZEWNĘTRZNYM
GRANICA MOFOWB
RDZEŃ
STREFA PODMIEJSKA
OBSZAR ZEWNĘTRZNY
OŚRODKÓW SUBREGIONALNYCH: ŁOMŻY I SUWAŁK
RDZEŃ
STREFA PODMIEJSKA
OŚRODKÓW LOKALNYCH-POWIATOWYCH
WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE
OBSZARY FUNKCJONALNE CENNE PRZYRODNICZO
SIEDZIBY GMIN
GRANICE POWIATÓW
POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE
DROGI
KOLEJE
LINIE ELEKTROENERGETYCZNA WN 400kV (istniejąca/projektowana)
STACJE TRANSFORMATOROWO-ROZDZIELCZA GPZ 400/110 KV
GAZOCIĄG TRANZYTOWY WYSOKIEGO CIŚNIENIA "JAMAŁ"
TŁOCZNIE GAZU
RUROCIĄG NAFTOWY "PRZYJAŹŃ"
STACJA POMP
Wiżajny
Rutka Tartak
Szypliszki
Puńsk
Przerośl
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
SUWAŁKI
Bakałarzewo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
AUGUSTÓW
Lipsk
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Kuźnica
Goniądz
Jaświły
Janów
Wąsosz
Grabowo
Korycin
SOKÓŁKA
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
Turośl
KOLNO
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Szudziałowo
Krynki
Krypno
Mały Płock
Zbójna
Jedwabne
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Supraśl
Nowogród
Piątnica
Wizna
Tykocin
Zawady
ŁOMŻA
Choroszcz
BIAŁYSTOK
Miastkowo
Rutki
Kobylin-Borzymy
Gródek
Zabłudów
Michałowo
Turośń Kościelna
Juchnowiec Kościelny
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Łapy
Sokoły
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
Suraż
Narew
Nowe Piekuty
Poświętne
Szumowo
Szepietowo
Wyszki
Czyże
Narewka
Czyżew
Brańsk
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
Białowieża
Kluczkowo
Rudka
Orla
Ciechanowiec
Bociki
Dubicze Cerkiewne
Kleszczele
Grodzisk
Dziadkowice
Perlejewo
Milejczyce
Czeremcha
SIEMIATYCZE
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 42.

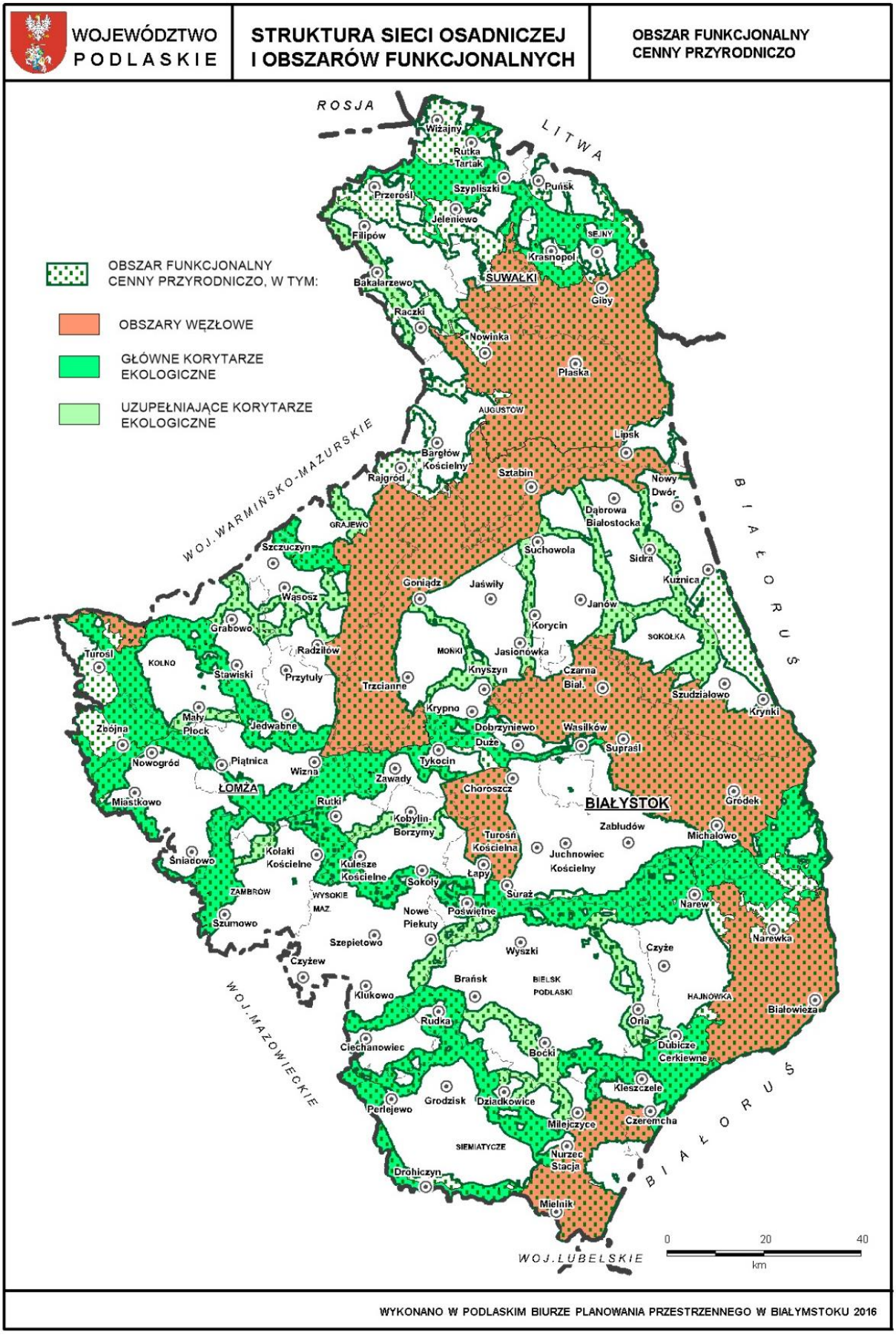
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ I OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH
OBSZAR FUNKCJONALNY CENNY PRZYRODNICZO
OBSZAR FUNKCJONALNY CENNY PRZYRODNICZO, W TYM:
OBSZARY WĘZŁOWE
GŁÓWNE KORYTARZE EKOLOGICZNE
UZUPEŁNIAJĄCE KORYTARZE EKOLOGICZNE
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
Wiżajny
Rutka Tartak
Szypliszki
Puńsk
Przerośl
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
SUWAŁKI
Bakałarzewo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
AUGUSTÓW
Lipsk
Bargłów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Kuźnica
Goniądz
Jaświły
Janów
Wąsosz
Grabowo
Korycin
SOKÓŁKA
Turośl
KOLNO
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Szudziałowo
Krynki
Krypno
Mały Płock
Zbójna
Jedwabne
Dobrzyniewo
Wasilków
Duże
Supraśl
Nowogród
Piątnica
Wizna
Tykocin
Zawady
Choroszcz
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
Grodek
Miastkowo
Rutki
Kobylin-Borzymy
Zabłudów
Michałowo
Turośń Kościelna
Juchnowiec Kościelny
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Łapy
Sokoły
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
Suraż
Narew
Nowe Piekuty
Poświętne
Szumowo
Szepietowo
Narewka
Wyszki
Czyże
Czyżew
Brańsk
BIELSK PODLASKI
Klukowo
HAJNÓWKA
Białowieża
Orla
Rudka
Ciechanowiec
Dubicze Cerkiewne
Bocki
Kleszczele
Grodzisk
Dziadkowice
Perlejewo
Milejczyce
Czeremcha
SIEMIATYCZE
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 43.

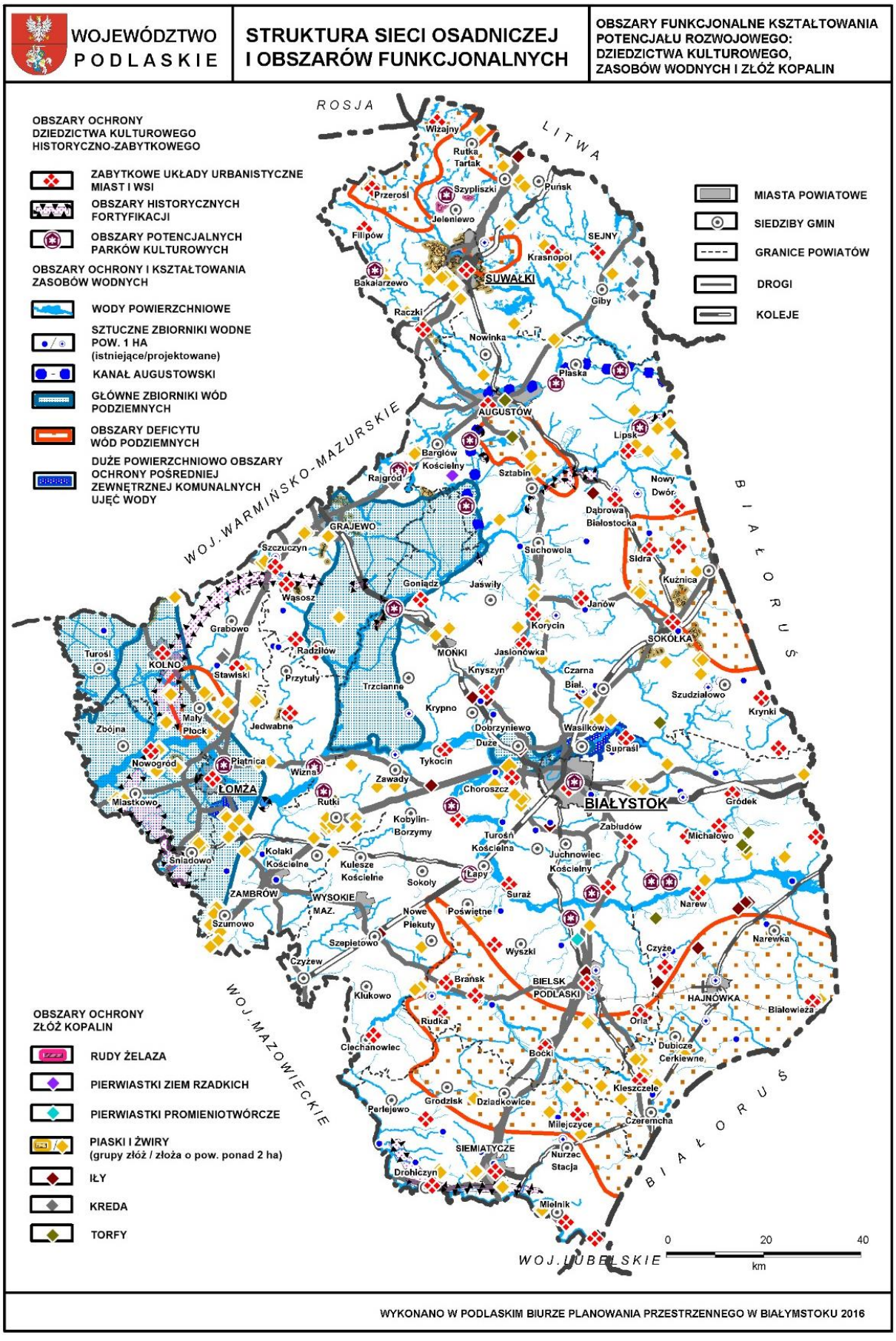
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ I OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH
OBSZARY FUNKCJONALNE KSZTAŁTOWANIA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO: DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, ZASOBÓW WODNYCH I ZŁÓŻ KOPALIN
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
OBSZARY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO HISTORYCZNO-ZABYTKOWEGO
ZABYTKOWE UKŁADY URBANISTYCZNE MIAST I WSI
OBSZARY HISTORYCZNYCH FORTYFIKACJI
OBSZARY POTENCJALNYCH PARKÓW KULTUROWYCH
OBSZARY OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ZASOBÓW WODNYCH
WODY POWIERZCHNIOWE
SZTUCZNE ZBIORNIKI WODNE POW. 1 HA (istniejące/projektowane)
KANAŁ AUGUSTOWSKI
GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH
OBSZARY DEFICYTU WÓD PODZIEMNYCH
DUŻE POWIERZCHNIOWO OBSZARY OCHRONY POŚREDNIEJ ZEWNĘTRZNEJ KOMUNALNYCH UJĘĆ WODY
MIASTA POWIATOWE
SIEDZIBY GMIN
GRANICE POWIATÓW
DROGI
KOLEJE
OBSZARY OCHRONY ZŁÓŻ KOPALIN
RUDY ŻELAZA
PIERWIASTKI ZIEM RZADKICH
PIERWIASTKI PROMIENIOTWÓRCZE
PIASKI I ŻWIRY (grupy złóż / złoża o pow. ponad 2 ha)
IŁY
KREDA
TORFY
Wizajny
Rutka Tartak
Przerośl
Szypliszki
Puńsk
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
SUWAŁKI
Bakałarzewo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
AUGUSTÓW
Lipsk
Bargłów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Kuźnica
Wąsosz
Goniądz
Jaświły
Janów
Grabowo
Korycin
SOKÓŁKA
Turośl
KOLNO
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Szudziałowo
Krynki
Trzcianne
Krypno
Zbójna
Mały Płock
Jedwabne
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Supraśl
Nowogród
Piątnica
Wizna
Tykocin
Zawady
Choroszcz
ŁOMŻA
Miastkowo
Rutki
BIAŁYSTOK
Gródek
Kobylin-Borzymy
Zabłudów
Michałowo
Turośń Kościelna
Kolaki Kościelne
Juchnowiec Kościelny
Śniadowo
Kulesze Kościelne
Sokoły
Łapy
Suraż
Narew
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
Nowe Piekuty
Poświętne
Szumowo
Szepietowo
Wyszki
Narewka
Czyże
Czyżew
Bransk
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
Białowieża
Klukowo
Rudka
Orla
Dubicze Cerkiewne
Clechanowiec
Bociki
Kleszczele
Grodzisk
Dziadkowice
Perlejewo
Milejczyce
Czeremcha
SIEMIATYCZE
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 44.

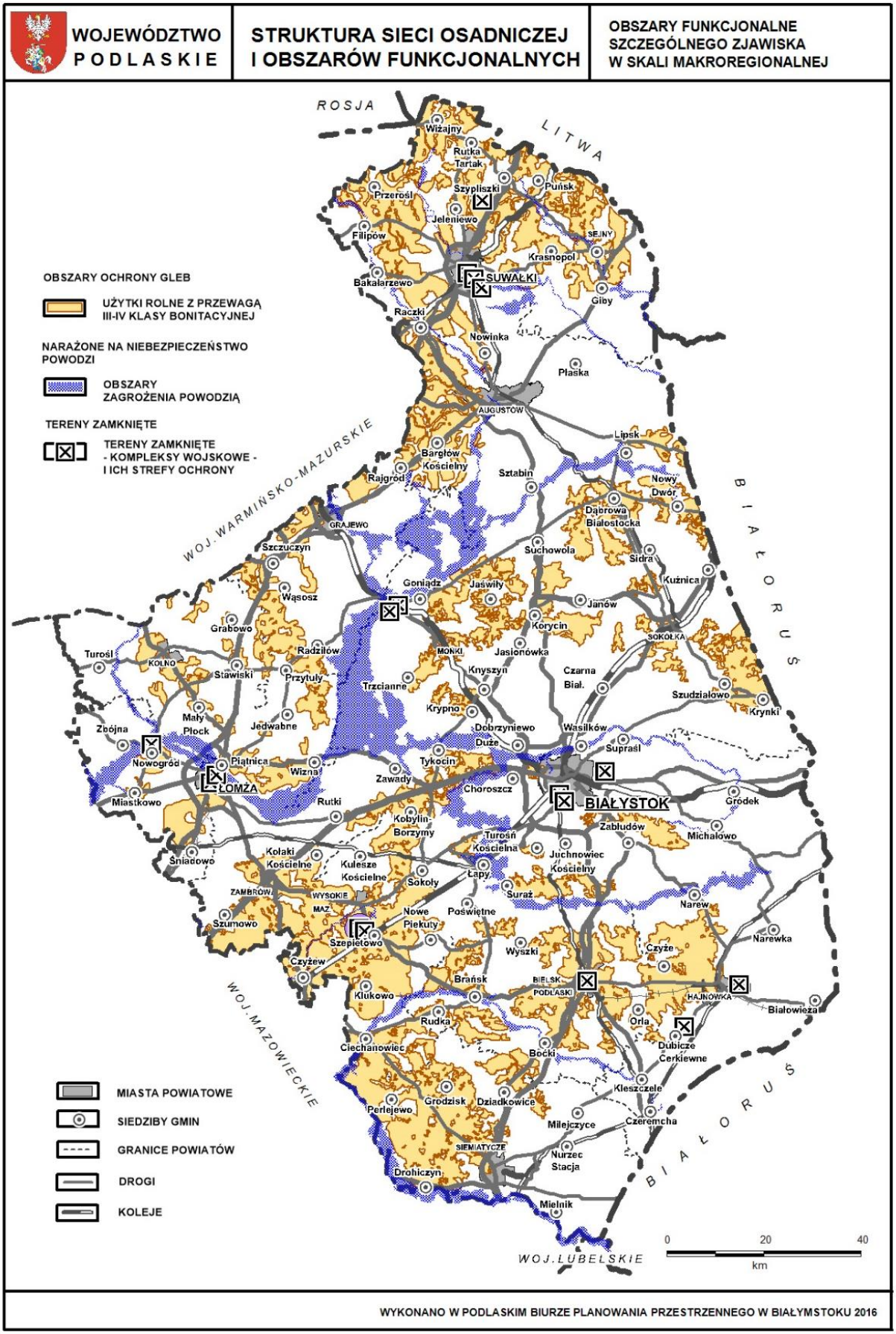
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ I OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH
OBSZARY FUNKCJONALNE SZCZEGÓLNEGO ZJAWISKA W SKALI MAKROREGIONALNEJ
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
OBSZARY OCHRONY GLEB
UŻYTKI ROLNE Z PRZEWAGĄ III-IV KLASY BONITACYJNEJ
NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI
OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIĄ
TERENY ZAMKNIĘTE
TERENY ZAMKNIĘTE - KOMPLEKSY WOJSKOWE - I ICH STREFY OCHRONY
MIASTA POWIATOWE
SIEDZIBY GMIN
GRANICE POWIATÓW
DROGI
KOLEJE
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
BIELSK PODLASKI
SIEMIATYCZE
Wiżajny
Rutka Tartak
Szypliszki
Puńsk
Przerośl
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
Bakałarzewo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
Lipsk
Bargłów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Kuźnica
Wąsosz
Goniądz
Jaświły
Janów
Grabowo
Korycin
SOKÓŁKA
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
Turośl
KOLNO
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Szudziałowo
Krynki
Krypno
Mały Płock
Zbójna
Jedwabne
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Supraśl
Nowogród
Piątnica
Wizna
Tykocin
Zawady
Choroszcz
Miastkowo
Rutki
Grodek
Kobylin-Borzymy
Zabłudów
Michałowo
Turośń Kościelna
Juchnowiec Kościelny
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Sokoły
Łapy
Suraż
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
Nowe Piekuty
Poświętne
Narew
Szumowo
Szepietowo
Wyszki
Narewka
Czyżew
Brańsk
Czyże
Klukowo
Rudka
HAJNÓWKA
Białowieża
Orla
Dubicze Cerkiewne
Ciechanowiec
Bociki
Kleszczele
Perlejewo
Grodzisk
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 45.

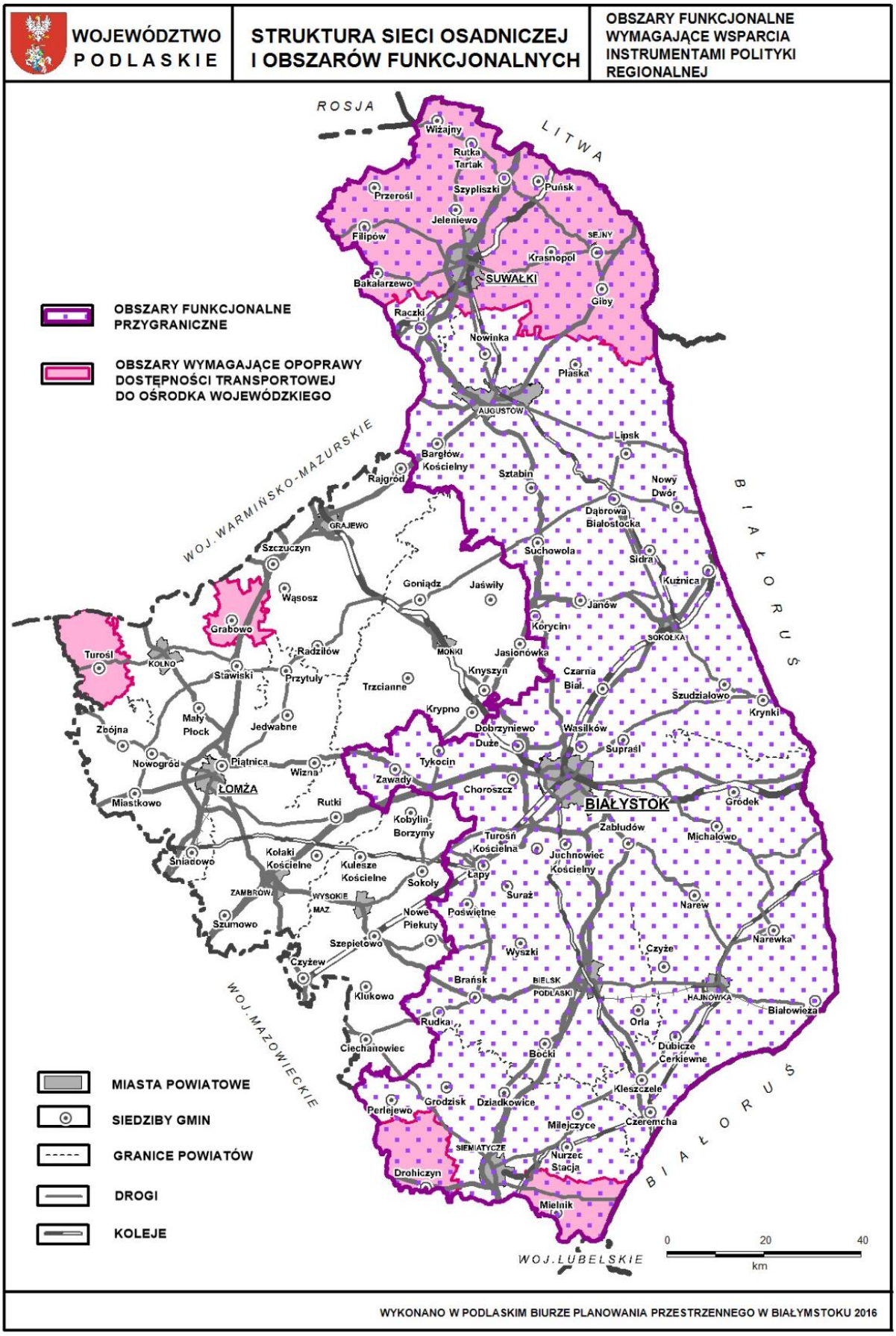
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ I OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH
OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA INSTRUMENTAMI POLITYKI REGIONALNEJ
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
OBSZARY FUNKCJONALNE PRZYGRANICZNE
OBSZARY WYMAGAJĄCE OPOPRAWY DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
MIASTA POWIATOWE
SIEDZIBY GMIN
GRANICE POWIATÓW
DROGI
KOLEJE
Wizajny
Rutka Tartak
Szypliszki
Punsk
Przerośl
Jeleniewo
Filipów
SEJNY
Krasnopol
SUWAŁKI
Bakalarzewo
Giby
Raczki
Nowinka
Płaska
AUGUSTÓW
Lipsk
Bargłów Kościelny
Rajgród
Sztabin
Nowy Dwór
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
Szczuczyn
Suchowola
Sidra
Kuźnica
Wąsosz
Goniądz
Jaświły
Janów
Grabowo
Korycin
SOKÓŁKA
Turośl
KOLNO
Radziłów
MOŃKI
Jasionówka
Stawiski
Przytuły
Knyszyn
Czarna Biał.
Trzcianne
Szudziałowo
Krynki
Krypno
Mały Płock
Zbójna
Jedwabne
Dobrzyniewo Duże
Wasilków
Nowogród
Piątnica
Wizna
Supraśl
Tykocin
Zawady
ŁOMŻA
Choroszcz
BIAŁYSTOK
Grodek
Miastkowo
Rutki
Kobylin-Borzymy
Zabłudów
Michałowo
Turośń Kościelna
Juchnowiec Kościelny
Śniadowo
Kołaki Kościelne
Kulesze Kościelne
Łapy
Sokoły
Suraż
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
Nowe Piekuty
Poświętne
Narew
Szumowo
Szepietowo
Wyszki
Narewka
Czyżew
Czyże
Brańsk
BIELSK PODLASKI
HAJNÓWKA
Białowieża
Klukowo
Rudka
Orla
Ciechanowiec
Bociki
Dubicze Cerkiewne
Kleszczele
Perlejewo
Grodzisk
Dziadkowice
Milejczyce
Czeremcha
SIEMIATYCZE
Nurzec Stacja
Drohiczyn
Mielnik
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

5. CELE POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO W HORYZONCIE ROKU 2020 PLUS I JEJ ZASADY OGÓLNE

Polityka przestrzennego zagospodarowania województwa realizuje cele określone dla jego przestrzeni i współpracy transgranicznej w: Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 i powiązanych z nią krajowych strategiach rozwoju (DSRK 2030, ŚSRK 2020, KSRR 2020) oraz Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 i powiązanych z nią cząstkowych dokumentach strategicznych. Cele te oraz realizujące je zasady i kierunki działań wynikają z uwarunkowań zagospodarowania oraz uwzględniają wnioski zgłoszone do Planu przez samorządy województw sąsiadujących, organy samorządu powiatowego i gminnego. System celów polityki przestrzennej zagospodarowania województwa obejmuje cel strategiczny i 5 celów cząstkowych stanowiących jego rozwinięcie, odniesionych do kluczowych elementów zagospodarowania województwa, w tym jego obszarów funkcjonalnych.

5.1. Cel strategiczny

„Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”.

5.2. Cele cząstkowe – szczegółowe

Zapewnienie realizacji celu strategicznego wymaga skupienia działań podmiotów publicznych na wybranych elementach zagospodarowania i wyodrębnionych terytoriach poprzez cele cząstkowe, do których należą:

1) **Cel 1.** Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji ponadlokalnych publicznych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania,
2) **Cel 2.** Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego,
3) **Cel 3.** Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej,
4) **Cel 4.** Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie ich zasobów,
5) **Cel 5.** Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i bezpieczeństwa energetycznego oraz zdolności obronnych i ochronnych.

5.3. Zasady ogólne polityki przestrzennej województwa podlaskiego

Zasady te, służące programowaniu i realizacji polityki przestrzennego zagospodarowania, wynikają z przepisów zawartych w odpowiednich aktach prawnych krajowych i międzynarodowych, w tym, w szczególności, z zapisu Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Zasady te mają charakter stały i dotyczą wszelkich form działalności w przestrzeni.

5.3.1. Ustrojowa zasada zrównoważonego rozwoju

Ustrojowa zasada zrównoważonego rozwoju – oznaczająca taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje integrowanie działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności oraz obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Wynikają z niej następujące zasady planowania publicznego:

1) ***zasada racjonalności ekonomicznej*** – oznacza, że w ramach polityki przestrzennej jest uwzględniana ocena korzyści społecznych, gospodarczych i przestrzennych w długim okresie,
2) ***zasada preferencji regeneracji*** (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę – oznacza intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych, tak by minimalizować ekspansję zabudowy na nowe tereny. Zasada ta przeciwdziała rozpraszaniu zadań inwestycyjnych, przyczynia się do efektywniejszego wykorzystania przestrzeni zurbanizowanej (recykling przestrzeni),
3) ***zasada przezorności ekologicznej*** – oznacza, że rozwiązywanie pojawiających się problemów powinno następować we właściwym czasie, tj. odpowiednie działania powinny być podejmowane już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione przypuszczenie, że problem wymaga rozwiązania, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne tego naukowe potwierdzenie,
4) ***zasada kompensacji ekologicznej*** – polega na takim zarządzeniu przestrzenią, planowaniu i realizacji działań polityki rozwojowej, w tym przestrzennej, by zachować równowagę przyrodniczą i wyrównać szkody w środowisku wynikające z rozwoju przestrzennego (w sytuacjach pozbawionych alternatywy neutralnej przyrodniczo).

5.3.2. Funkcjonowanie zintegrowanego systemu rozwoju zapewniają:

1) ***zasada hierarchiczności celów*** – zapewniająca koordynację działalności wszystkich podmiotów podejmujących decyzję z poszanowaniem subsydiarności organizacji władz samorządowych – definiuje kluczowe elementy zagospodarowania przestrzennego, które powinny być formułowane na wyższym poziomie planowania, w celu ustalenia niezbędnych standardów i nadania pierwszeństwa realizacji inwestycji celu publicznego dla ograniczenia szkodliwych zjawisk przestrzennych (np. konfliktów),
2) ***zasada dynamicznego strefowania*** i wyznaczania obszarów funkcjonalnych, jako podstawa do planowania wykorzystania lokalnych i regionalnych potencjałów oraz minimalizacji konfliktów,
3) ***zasada partycypacji społecznej*** – stanowiącej gwarant praworządności i transparentności gospodarowania przestrzenią i procedur planistycznych,
4) ***zasada harmonijnego wpisania dziedzictwa kulturowego w struktury przestrzenne*** i otaczający krajobraz, co dotyczy zarówno zespołów, jak i poszczególnych obiektów zabytkowych,
5) ***zasada odchodzenia od monofunkcyjności przeznaczenia terenu***, tj. rygorystycznego podziału na trzy formy – przemysł, mieszkalnictwo, wypoczynek, poprzez tworzenie

zróżnicowanych układów wielofunkcyjnych wykorzystujących zdobycze zaawansowanych nowoczesnych technologii,

6) ***zasada poprawy funkcjonowania struktur i układów przestrzennych***, głównie poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej,
7) ***zasada tworzenia rezerw terenowych*** dla przyszłego rozwoju.

6. KIERUNKI I ZASADY REALIZACJI CELÓW POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA

6.1. Cel 1. Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji publicznych ponadlokalnych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania

Cel ten, z uwzględnieniem wymogów gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, ekologicznych, efektywności energetycznej oraz cywilizacyjnych, realizowany będzie przez szereg kierunków interwencji strategicznej i zasad zagospodarowania odnoszących się do poszczególnych grup miejskich obszarów funkcjonalnych.

6.1.1. Wspieranie w ramach interwencji strategicznej zwiększenia konkurencyjności zagospodarowania Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB) i jego obszaru zewnętrznego

Wspieranie to zgodne z kierunkiem 1.1. KPZK 2030 „Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich", z częścią II celu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. – „Rozwój funkcji metropolitalnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego", prowadzone w ramach strategicznej interwencji służyć będzie:

a) rozwojowi gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, poprzez poprawę infrastruktury edukacji wysokokwalifikowanych kadr pracowniczych, w tym klasy kreatywnej oraz wykorzystanie potencjału naukowo-badawczego i wdrożeniowego,
b) tworzeniu warunków przestrzennych – prawnych, terenowych i infrastrukturalnych – dla lokalizacji w obszarze inwestycji z sektorów o wysokiej wartości dodanej,
c) tworzeniu atrakcyjnych warunków zamieszkiwania w zakresie usług i rekreacji, sprzyjających pozyskiwaniu potencjału klasy kreatywnej i przeciwdziałających emigracji talentów,
d) zaspokojeniu regionalnych i ponadregionalnych potrzeb w zakresie usług wyższego poziomu – edukacyjnych, opieki zdrowotnej, kultury, sportu, rozrywki, obsługi turystyki i administracji oraz obsługi biznesu i handlu.

Działania o charakterze inwestycyjnym w ramach poszczególnych kierunków dostosowane do uwarunkowań demograficznych, standardów europejskich, norm krajowych oraz zagospodarowania, dotyczyć będą całego MOFOWB. Uszczegółowienie i rozwinięcie wybranych kierunków działań w MOFOWB i zasad jego zagospodarowania, określonych w niniejszym planie, zawiera Plan zagospodarowania MOFOWB, stanowiący załącznik nr 4.

6.1.1.1. Kierunki poprawy jakości i rozwoju infrastruktury funkcji publicznych metropolitalnych i regionalnych MOFOWB i jego obszaru zewnętrznego z zakresu:

1) **nauki i szkolnictwa wyższego oraz średniego –** poprzez przedsięwzięcia:
   a) ***ujęte w wykazie przedsięwzięć priorytetowych Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Podlaskiego (KTdWP), dz. 1.1. zał nr 3:***
      – *Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina*, Wydział Instrumentalno-Pedagogiczny w Białymstoku – rozbudowa wg projektu wieloletniego MKiDN środkami budżetu państwa oraz ew. termomodernizacja wg projektu wieloletniego MKiDN, środkami budżetu państwa z właściwego programu operacyjnego krajowego na lata 2014-2020,

- *Uniwersytet Medyczny w Białymstoku* – przebudowa i rozbudowa Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego – realizowana wg programu wieloletniego Ministerstwa Zdrowia środkami budżetu państwa oraz Centrum Badań Innowacyjnych w zakresie Prewencji Chorób Cywilizacyjnych i Medycyny Indywidualizowanej – realizowane środkami RPO i innymi,

b) ***ujęte w wykazie przedsięwzięć warunkowych KTdWP, dz. 1.1. zał. nr 3:***

- *Uniwersytet Medyczny w Białymstoku* – Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku – Oddział Geriatrii i Psychogeriatrii – środki budżetu państwa oraz ew. realizacja programu rozwojowego dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie praktycznego kształcenia studentów, w tym tworzenie centrów symulacji medycznej – wg właściwego krajowego programu operacyjnego na lata 2014-2020,
- *rozwój szkolnictwa wyższego uwzględniającego potrzeby regionalne* – w ramach realizacji działań w obszarze szkolnictwa wyższego wg właściwego krajowego programu operacyjnego na lata 2014-2020, środkami przeznaczonymi na działania uwzględniające specyfikę regionalną (wynikającą z regionalnych inteligentnych specjalizacji) wyłaniane w trybie konkurencyjności międzyregionalnej,

c) ***inne ważne***, których realizacja wymagałaby finansowania z programów operacyjnych oraz budżetów uczelni i samorządowych:

- kształtowanie *Miasteczka Akademickiego* na bazie infrastruktury: Kampusu UwB, Politechniki Białostockiej, Uniwersytetu Muzycznego powiązanego funkcjonalnie ze Stadionem Miejskim i proj. halą sportowo-widowiskową z urządzeniami kongresowymi, poprzez zagospodarowanie parkowo-rekreacyjne Lasu Zwierzynieckiego oraz sprawne powiązania piesze i rowerowe,
- rozwój zagospodarowania Kampusu UwB (np. realizacja biblioteki uczelnianej, ogrodu botanicznego dydaktycznego, planetarium itp.),
- budowa Laboratorium Młodego Mistrza i Odkrywcy (centrum nauki) – finansowana z budżetów uczelni wyższych, samorządów i ew. RPO,
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury samorządowej szkolnictwa ponadgimnazjalnego, z priorytetem potrzeb rynku pracy nowoczesnej gospodarki, w tym centrów kształcenia praktycznego przy szkołach zawodowych i centrów kształcenia ustawicznego dla dorosłych,

2) zdrowia i opieki społecznej – poprzez przedsięwzięcia:

a) ***ujęte w wykazie przedsięwzięć warunkowych KTdWP, dz. 1.2. zał. nr 3:***

- przebudowa i rozbudowa Białostockiego Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie w Białymstoku – realizacja (zakupy aparatury i sprzętu diagnostycznego) ze środków krajowych MZ (progr. do 2015 r.) w trybie konkursu,

b) ***inne ważne***, w tym kontynuowane, które wymagałyby finansowania środkami budżetu samorządów i wspierane środkami programów operacyjnych 2014-2020, w tym modernizacyjne, przebudowy i rozbudowy:

- Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. J. Śniadeckiego, Specjalistycznego Szpitala Onkologicznego – Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie w Białymstoku, Psychiatrycznego Samodzielnego Publicznego ZOZ im. St. Deresza w Choroszczy, Szpitala Miejskiego ZOZ w Białymstoku, Szpitali Powiatowych w Łapach i Sokółce oraz szpitala w Dąbrowie Białostockiej,
- innych zakładów opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz hospicjów w Białymstoku i Choroszczy,
- infrastruktury uzdrowiskowej w Supraślu,

- infrastruktury opieki społecznej publicznej i prywatnej nad ludźmi w wieku podeszłym, w szczególności w: Białymstoku, Choroszczy, Czerewkach w gm. Juchnowiec Kościelny, Uhowie w gm. Łapy, Łaźniach w gm. Supraśl, Bobrowej w gm. Zabłudów, Sochoniach w gm. Wasilków i Wólce Ratowieckiej w gm. Czarna Białostocka,

3) kultury – poprzez przedsięwzięcia:

a) ***ujęte w wykazie przedsięwzięć warunkowych KTdWP, dz. 1.3. zał. nr 3:***

- adaptacja i rozbudowa na potrzeby Muzeum Pamięci Sybiru budynków w kompleksie dawnej składnicy wojskowej przy ul. Węglowej w Białymstoku,
- adaptacja budynku byłej elektrowni przy ul. Elektrycznej na potrzeby Galerii Arsenał w Białymstoku,

b) ***inne ważne,*** w tym kontynuowane i te, których realizacja wymagałaby finansowania środkami budżetów samorządów lub państwa i z funduszy europejskich:

- dostosowanie do potrzeb użytkowych nowej „Książnicy Podlaskiej" oraz budowa nowego Archiwum Państwowego w Białymstoku,
- modernizacja sceny w Teatrze Dramatycznym im. Al. Węgierki w Białymstoku, a także przebudowa i rozbudowa siedziby teatru „Wierszalin" w Supraślu oraz Miejskiego Domu Kultury w Łapach i ewentualnie innych placówek tego typu,
- rozwój powierzchni wystawienniczych i magazynowych Muzeum Podlaskiego,
- kontynuowanie rewaloryzacji zabytkowych zespołów pałacowo-ogrodowych Branickich w Białymstoku i Choroszczy oraz zespołu klasztornego w Supraślu,
- kontynuowanie zagospodarowywania Białostockiego Muzeum Wsi w gm. Wasilków, zespołu pozostałych obiektów powojskowych przy ul. Węglowej w Białymstoku na cele kultury i rozrywki oraz ewentualne wsparcie rewaloryzacji obiektów o wartościach kulturowych części osiedla Bojary w Białymstoku – w przypadku objęcia ochroną w formie parku kulturowego,
- rewaloryzacja i rewitalizacja zabytkowych przestrzeni publicznych lub o wartościach kulturowych, w tym także parkowych i cmentarnych miast MOFOWB, z priorytetem szczególnie ważnych dla ich tożsamości kulturowej,

4) sportu, rekreacji i obsługi turystyki – poprzez przedsięwzięcia kontynuowane, planowane i inne ważne, których realizacja wymagałaby finansowania środkami budżetów samorządów lub państwa i wsparcia funduszami europejskimi, w tym:

a) ***w zakresie infrastruktury sportu i rekreacji*** – wspieranie:

- budowy wielofunkcyjnej hali sportowo-widowiskowej w Białymstoku, z uzupełniającą funkcją kongresową i ew. targowo-wystawienniczą,
- tworzenia warunków do budowy w Białymstoku zespołu infrastruktury całorocznej rekreacji i sportów wodnych, dostosowanej do organizacji imprez o znaczeniu regionalnym i krajowym, a w Łapach o znaczeniu ponadlokalnym,
- tworzenia warunków do zagospodarowania na cele sportu i rekreacji całorocznej – zwłaszcza zimowej, o zasięgu regionalnym – wyrobisk poeksploatacyjnych kruszywa w Ogrodniczkach w gm. Supraśl i „Silikatów" w m. Białymstoku,
- kontynuacji zagospodarowania rekreacyjnego zbiornika wodnego Siemianówka oraz zbiorników wodnych retencyjnych i ich obrzeży w Wasilkowie, Supraślu, Czarnej Białostockiej, Gródku i Sokółce, a także rozwoju w Turośni Kościelnej, oraz tworzenia warunków do budowy zbiorników w Łapach i Czarnej Wsi Kościelnej,
- zagospodarowania na cele parkowo-rekreacyjne części doliny rzeki Białej w Białymstoku, z priorytetem odcinka śródmiejskiego, i tworzenie warunków do zagospodarowywania doliny w zachodniej części miasta,

- zagospodarowywania rekreacyjnego fragmentów południowego pasa leśnego Białegostoku w gminach: Choroszcz (Lasy Klepackie i Turczyńskie) i Turośń Kościelna (Lasy Niewodnickie), a w m. Białymstoku – Uroczyska Pietrasze i Lasu Solnickiego oraz obrzeży Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej w gm. Supraśl,

b) ***w zakresie infrastruktury obsługi turystyki*** – wspieranie:
- tworzenia warunków do rozwoju bazy hotelarskiej o zróżnicowanym, dostosowanym do popytu standardzie, w szczególności powiązanej funkcjonalnie z infrastrukturą: sportu, rekreacji, targów, wystawiennictwa oraz ośrodków koncentracji usług ponadlokalnych m. Białegostoku,
- tworzenia warunków dla rozwoju infrastruktury usług rozrywki ważnej dla zwiększenia atrakcyjności turystycznej MOFOWB,

c) ***w zakresie infrastruktury administracji*** – wspieranie:
- modernizacji, przebudowy, rozbudowy lub adaptacji infrastruktury administracji publicznej, gospodarczej i innej ponadlokalnej,
- tworzenia warunków do lokalizacji w MOFOWB nowych funkcji zarządczych o znaczeniu ponadlokalnym, a zwłaszcza ponadregionalnym, w tym zapewnienie rezerw terenów dla lokalizacji obiektów biurowych w „centrum" oraz „biegunach" koncentracji usług w Białymstoku.

6.1.1.2. Kierunki poprawy warunków, w tym infrastrukturalnych dla rozwoju inwestycji gospodarczych o znaczeniu ponadlokalnym w MOFOWB i obszarze zewnętrznym

Wspieranie środkami budżetów samorządów i funduszy europejskich, w tym RPOWP, poprawy i rozwoju infrastruktury dla inwestycji gospodarczych z priorytetem sektora produkcyjnego o wysokiej wartości dodanej i innowacyjności na terenach o najwyższych walorach lokalizacyjnych, dotyczyć może w szczególności:

a) ***uzupełnień*** zabudowy zespołów przemysłowo-składowych, w tym restrukturyzowanych, w wyniku zwiększenia ich atrakcyjności inwestycyjnej, z priorytetem Białegostoku, Łap, Czarnej Białostockiej i Sokółki, poprzez:
- poprawę zewnętrznej dostępności transportowej,
- tam, gdzie to zasadne – poprawę wewnętrznej obsługi transportowej i doposażenie w brakujące elementy infrastruktury technicznej,

b) ***rozwoju*** zabudowy na atrakcyjnych inwestycyjnie terenach przemysłowo-składowych, z priorytetem specjalnych stref ekonomicznych w Białymstoku i Łapach, oraz urządzeń logistyki wykorzystujących ich dobrą dostępność transportową, drogową i kolejową, poprzez:
- sporządzanie brakujących planów miejscowych,
- stosownie do uwarunkowań lokalnych – przeprowadzenie ewentualnych działań poprawiających strukturę własnościową terenów,
- wyposażenie terenów w niezbędną infrastrukturę transportową i techniczną,
- ochronę planistyczną potencjalnych terenów aktywności gospodarczej przed inną zabudową koniunkturalną,

c) ***infrastruktury*** – zwiększania kompetencji do pracy, w tym:
- modernizację szkół zawodowych w MOFOWB,
- rozbudowę Centrum Kształcenia Praktycznego w Białymstoku,
- realizacja Laboratorium Młodego Mistrza i Odkrywcy w Białymstoku – jako inwestycji międzyuczelnianej z udziałem samorządów,
- stworzenie centrum kompetencji MOFOWB w Białymstoku,

d) ***rozbudowy*** Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego (oraz Parku Technologicznego w Czarnej Białostockiej) i inkubatorów przedsiębiorczości w ośrodkach gminnych z rozwojową funkcją gospodarczą,
e) ***rozwoju innych inwestycji otoczenia biznesu*** z zakresu obsługi finansowej, prawnej, projektowo-inwestycyjnej itp.

6.1.1.3. Kierunki poprawy jakości i rozwoju infrastruktury zewnętrznych powiązań transportowych MOFOWB i jego obszaru zewnętrznego

Kierunki poprawy i rozwoju z odpowiednimi przedsięwzięciami określonymi w rozdz. 6.3.2. oraz w dz. 2.1. i 2.2. zał. nr 3, dotyczą:

1) **krajowych powiązań drogowych MOFOWB** z Warszawą, Lublinem, Gdańskiem – węzłami policentrycznej metropolii sieciowej, oraz międzynarodowych z Kownem, Grodnem i Brześciem Litewskim, poprzez dokończenie budowy drogi ekspresowej S8 i lobbing na rzecz rozpoczęcia budowy drogi ekspresowej S19 i S16,
2) **regionalnych powiązań drogowych MOFOWB** z ośrodkami subregionalnymi – Łomżą i Suwałkami – oraz ośrodkami powiatowymi, poprzez modernizację i budowę w/w powiązań ekspresowych, odcinków dróg krajowych nr 64, nr 8, nr 19, nr 63 i nr 65 oraz dróg wojewódzkich nr 685 i nr 678,
3) **krajowych powiązań kolejowych MOFOWB** z węzłami policentrycznej sieci metropolii – Warszawą, Gdańskiem i Lublinem – oraz międzynarodowych z Kownem, Grodnem, Wołkowyskiem i Brześciem poprzez modernizację linii nr E75 „Rail Baltica" oraz linii nr 6, nr 40, nr 51, nr 32, nr 38 i nr 43, a także reaktywację ruchu na linii nr 37,
4) **regionalnych powiązań kolejowych MOFOWB** z ośrodkiem subregionalnym (Suwałkami) i ośrodkami powiatowymi poprzez modernizację w/w powiązań kolejowych krajowych i międzynarodowych oraz subregionalnym (Łomżą) poprzez rewitalizację linii kolejowych nr 36 i nr 49,
5) **zapewnienia krajowych i międzynarodowych powiązań lotniczych MOFOWB**, poprzez przebudowę lotniska sportowo-sanitarnego Krywlany w Białymstoku, dostosowującą jego parametry do potrzeb lotniska lokalnego użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji.

6.1.1.4. Kierunki poprawy jakości i rozwoju infrastruktury zewnętrznych powiązań telekomunikacyjnych i teleinformatycznych MOFOWB i obszaru zewnętrznego

Kierunki te obejmą działania z rozdz. 6.3.3.

6.1.1.5. Kierunki poprawy jakości i rozwoju infrastruktury zewnętrznych powiązań energetycznych MOFOWB i obszaru zewnętrznego

Kierunki te obejmą działania w zakresie:

1) **poprawy jakości i rozwoju infrastruktury powiązań systemu elektroenergetycznego** obszaru z Krajowym Systemem Elektroenergetycznym na napięciu 400 kV oraz systemem regionalnym na napięciu 110 i 220 kV, zwiększających bezpieczeństwo energetyczne poprzez stosowne działania inwestycyjne z pkt 6.5.2.2.,
2) **zwiększenia przepustowości gazociągów przesyłowych i urządzeń towarzyszących** z kierunku Białorusi, zapewniających niezawodność zasilania, poprzez stosowne działania inwestycyjne z pkt 6.5.3.2.,
3) **stworzenia możliwości zaopatrzenia w gaz północnej części obszaru zewnętrznego MOFOWB na bazie interkonektora gazowego Polska – Litwa**, określonego w pkt 6.5.3.1.

6.1.1.6. Kierunki poprawy i rozwoju infrastruktury transportowej, energetycznej i ochrony środowiska na rzecz integracji wewnętrznej MOFOWB

Kierunki poprawy i rozwoju systemów infrastruktury transportowej, energetycznej i ochrony środowiska, integrujących obszar funkcjonalny, dotyczyć mogą:

1) **infrastruktury wewnętrznej dostępności transportowej MOFOWB,** tj. stosownych przedsięwzięć z pkt 6.3.2.2. i 6.3.2.4., w tym z dz. 2.2. zał. nr 3, w tym:
   - **a)** ***wdrożenia zintegrowanego multimodalnego systemu transportu zbiorowego*** obejmującego środki transportu i elementy infrastruktury (autobusy, kolej, system kierowania ruchem, parkingi w systemie „parkuj i jedź", infrastrukturę rowerową i pieszą) wg Planu zintegrowanego zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:
     - rozwój „korytarzy autobusu wysokiej jakości",
     - zapewnienie priorytetu miejskiej komunikacji zbiorowej w śródmieściu,
     - tworzenie warunków do zwiększenia wykorzystania infrastruktury kolejowej do obsługi potrzeb przewozowych mieszkańców MOFOWB,
   - **b)** rozwój wewnętrznego układu drogowo-ulicznego MOFOWB wg wyników studium transportowego, ukierunkowanego na:
     - zmniejszenie uciążliwości i sprawne przeprowadzenie ruchu tranzytowego na kierunkach Litwy oraz przejść granicznych z Białorusią, rozwiązującego problem do czasu realizacji obwodnic na ciągach dróg S19 i nr 65,
     - poprawę parametrów technicznych ulic i dróg wylotowych łączących Białystok z drogami krajowymi oraz z siedzibami gmin MOFOWB,
     - poprawę parametrów technicznych podstawowego układu uliczno-drogowego wiążącego jednostki struktury przestrzennej miasta oraz gmin MOFOWB,
     - eliminację „wąskich gardeł" układu uliczno-drogowego, w miejscach koncentracji ruchu i na skrzyżowaniach z infrastrukturą kolejową,
2) **infrastruktury systemu elektroenergetycznego z priorytetem zwiększenia bezpieczeństwa funkcjonowania** osadnictwa i dostosowania do potrzeb jego rozwoju, wg stosownych dla MOFOWB kierunków z pkt 6.5.2.3.,
3) **infrastruktury systemu dystrybucyjnego zaopatrzenia w gaz ziemny i ciepło**, z priorytetem obszarów ochrony sanitarnej i ekologicznej, wg stosownych dla MOFOWB kierunków z pkt 6.5.3.2. i rozdz. 6.5.5.,
4) **infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej i odpadami**, w tym:
   - a) zapewnienia właściwych warunków sanitarnych ujęciom wody Białegostoku w Jurowcach i Wasilkowie oraz ich stref zasobowych w gminach Wasilków i Supraśl, zgodnie z dokumentami ochronnymi,
   - b) ochrony sanitarnej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 218 „Pradolina rzeki Supraśl" w gminach Wasilków i Dobrzyniewo Kościelne, poprzez zagospodarowanie realizujące ustalenia dokumentu ochronnego,
   - c) skoordynowania planowania i realizacji infrastruktury kanalizacyjnej w obszarach stykowych zespołów zabudowy miasta Białegostoku i gmin podmiejskich, z priorytetem obszarów ochrony sanitarnej,
   - d) zmodernizowania i rozbudowy obiektów gospodarki odpadami – Zakładu Unieszkodliwienia Odpadów w Hryniewiczach w gminie Juchnowiec Kościelny – oraz pełnego wykorzystania instalacji termicznego unieszkodliwiania odpadów w Białymstoku, w tym objęcia całości MOFOWB obsługą tej infrastruktury.
5) **wdrożenia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej MOFOWB.**

6.1.1.7. Kształtowanie jakości i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania MOFOWB

Rekomenduje się do uwzględniania stosowne do specyfiki gmin obszaru:

1) **Zasady poprawy jakości i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania MOFOWB**, w tym:
   a) harmonizowanie wymogów ochrony funkcjonowania systemu przyrodniczego z rozwojem zrównoważonym zwartej struktury przestrzennej obszaru urbanizacji,
   b) delimitację obszaru systemu przyrodniczego i obszarów urbanizacji opartą na studiach ekofizjograficznych i demograficznych oraz prognozowanych realnie potrzebach terenów budowlanych w ustaleniach dokumentów polityki przestrzennej gmin, z uwzględnieniem art. 10, ust. 1, pkt 7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
   c) zachowanie stabilności i ciągłości obszarów systemu przyrodniczego oraz zwartości obszarów urbanizacji w studiach gmin MOFOWB,
   d) wyznaczanie obszarów zabudowy, w szczególności wg kryteriów ich atrakcyjności dla różnych rodzajów zabudowy i warunków wyposażenia w infrastrukturę techniczną, z uwzględnieniem bilansu terenów sporządzanego wg art. 10 ust. 5-7 ustawy jw. i niskoemisyjności,
   e) koordynację międzygminną przygotowania planistycznego i infrastrukturalnego wyselekcjonowanych z obszarów urbanizacji terenów zabudowy,
   f) przygotowanie planów miejscowych i wyposażanie w infrastrukturę techniczną wyznaczonych terenów zabudowy mieszkaniowej, z uwzględnieniem standardów urbanistycznych w zakresie dostępności usług publicznych i terenów zieleni, przestrzeni publicznych oraz zwiększenia retencji wód opadowych,
   g) priorytet wtórnego wykorzystania na cele urbanizacji terenów zdegradowanych, w tym poprzemysłowych i powojskowych, oraz intensyfikacji zabudowy ekstensywnej z rezerwami terenów,
   h) ograniczanie przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne, w tym rolnicze, a w szczególności „pseudorolnicze" (późniejsze budowlane),
   i) przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy w strefie podmiejskiej MOFOWB m.in. poprzez zakazy zabudowy terenów rolnych w planach miejscowych,
   j) zapewnienie rezerw terenów dla perspektywicznych potrzeb rozwoju ponadlokalnych usług publicznych oraz infrastruktury transportowej i technicznej,
   k) izolację przestrzenną kolizyjnych form zagospodarowania,
   l) ochronę obiektów i obszarów zabytkowych oraz krajobrazu kulturowego wg zasad z pkt 6.4.8.2., zwłaszcza w zakresie harmonizowania rozplanowania i form zabudowy nowej z istniejącą,
2) **kierunki poprawy jakości i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania**, w formie gęstej wielofunkcyjnej tkanki zabudowy o charakterze miejskim, z preferencją obsługi komunikacją pieszą, rowerową i zbiorową publiczną, z uwzględnieniem odpowiednich zasad i kierunków ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego z rozdz. 6.4.8., obejmujące:
   a) w mieście Białymstoku – kształtowanie:
      – obszarów: śródmiejskiego, miejskiego i przedmieść, wydzielonych gł. obwodnicami komunikacyjnymi (śródmiejską i miejską) o zróżnicowanej intensywności i programach zabudowy, z terenami systemu przyrodniczego,
      – wielofunkcyjnych jednostek strukturalnych wydzielonych głównie liniami kolejowymi, z zespołami zabudowy mieszkaniowej, spełniających wymogi standardów urbanistycznych w zakresie dostępności usług, rekreacji i aktywności gospodarczej, o wzrastającej samodzielności funkcjonalnej ograniczającej potrzeby codziennych zewnętrznych przemieszczeń mieszkańców,
      – wielkomiejskiego centrum śródmiejskiego, z koncentracją usług różnych poziomów w intensywnej zabudowie o wysokich walorach architektoniczno-

urbanistycznych, z atrakcyjnymi przestrzeniami publicznymi zabytkowymi i reprezentacyjnymi, w tym w otoczeniu dworców,
- zespołów zabudowy usług głównie publicznych o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym: szkolnictwa wyższego, lecznictwa, sportu oraz targów, wystawiennictwa, itp. – kreujących krajowy status metropolitalny miasta,
- koncentracji usług w miejscach centralnych struktury przestrzennej miasta – „centrum śródmiejskim biegunie południowym" oraz ośrodkach lokalnych obsługujących zespoły zabudowy mieszkaniowej,
- uzupełnień zespołów zabudowy aktywności gospodarczej oraz rozwoju w Podstrefie Białostockiej Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- terenów zieleni urządzonej – rekreacyjnej – miejskiego systemu przyrodniczego w dolinach rzek i zespołach leśnych, z priorytetem centrum śródmiejskiego,

b) w strefie podmiejskiej Białegostoku – kształtowanie:
- uzupełnień infrastruktury usług ponadlokalnych, głównie publicznych, w miastach: w Łapach – lecznictwa, edukacji i obsługi turystyki, w Supraślu – edukacji, kultury, administracji, lecznictwa uzdrowiskowego i obsługi turystyki, w Choroszczy – lecznictwa specjalistycznego, opieki społecznej, kultury i obsługi turystyki, w Wasilkowie – kultury i obsługi turystyki, w tym pielgrzymkowej, w Czarnej Białostockiej – obsługi turystyki i rekreacji,
- śródmieść miast gminnych z uzupełnianiami zabudowy oraz aranżacją przestrzeni publicznych, w szczególności zabytkowych, i z podwyższaniem jakości zabudowy pozostałych siedzib gmin,
- uzupełnień i rozwoju zwartych zespołów zabudowy mieszkaniowej z niezbędnymi usługami publicznymi i rynkowymi, objętych planami miejscowymi, wyposażonych w infrastrukturę komunalną,
- uzupełnień i rozwoju zespołów zabudowy aktywności gospodarczej wyznaczanych planami miejscowymi i uzbrajanych w infrastrukturę techniczną, z priorytetem rewitalizacji zagospodarowania terenów poprzemysłowych, specjalnych stref ekonomicznych i parków technologicznych, w miejscach o najwyższej w MOFOWB dostępności i niekolizyjności środowiskowej lub w powiązaniu z bazą surowcową, zwłaszcza w Łapach i Czarnej Białostockiej,
- uzupełnień i rozwoju zagospodarowania rekreacyjnego i turystycznego, o programach użytkowych dostosowanych do specyfiki środowiska i potrzeb użytkowników, w miejscach o najwyższych rekreacyjnych walorach środowiska przyrodniczego i kulturowego, doposażonych w infrastrukturę komunalną,
- zabudowy wiejskiej uzupełnianej zgodnie z wymogami ochrony krajobrazu kulturowego rolniczego, z rozwijającymi się funkcjami pozarolniczymi, w tym letniskowymi.

6.1.1.8. Kształtowanie jakości i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania obszaru zewnętrznego MOFOWB:

1) **m. Sokółki** – wg zasad i kierunków z rozdz. 6.1.3. dot. ośrodków powiatowych,
2) **małych miast i wsi gminnych** – wg zasad i kierunków z rozdz. 6.2.2.,
3) **regionalnej sieci ekologicznej** – wg zasad i kierunków z rozdz. 6.4.1.,
4) **obszarów wiejskich rolno-leśnych** – wg zasad i kierunków z rozdz. 6.2.2.,
5) **ochrony złóż kopalin** – wg zasad i kierunków z rozdz. 6.4.5.

6.1.2. Wspieranie w ramach strategicznej interwencji zwiększenia konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych Suwałk i Łomży

Ośrodki subregionalne pełnią szczególnie ważną rolę w restrukturyzacji, funkcjonowaniu i rozwoju społeczno-gospodarczym województwa, uzupełniając publiczne funkcje ponadlokalne ośrodka wojewódzkiego w obszarach swego oddziaływania. Są one także stymulatorami rozwoju funkcji pozarolniczych i inkubatorami przedsięwzięć aktywizacyjnych obszarów wiejskich. Jednocześnie ośrodki te dysponują znaczącymi potencjałami ponadlokalnych usług komercyjnych, infrastruktury gospodarczej, technicznej i transportowej, a także cennych zasobów ludzkich, których racjonalne wykorzystanie będzie znacząco wpływać na rozwój całego województwa. Wspieranie rozwoju infrastruktury funkcji publicznych i gospodarczych, poprawy struktury zagospodarowania oraz infrastruktury technicznej tych ośrodków będzie ważną częścią polityki zagospodarowania przestrzennego województwa, sprzyjającą spójności i terytorialnemu równoważeniu jego rozwoju.

Dla miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych Suwałk i Łomży zasadne jest sporządzenie planów zagospodarowania przestrzennego ukierunkowujących i koordynujących politykę przestrzenną samorządów w tych obszarach. Rekomenduje się ukierunkowanie polityki przestrzennej w tych planach, w szczególności na:

- wzmocnienie infrastruktury publicznych funkcji subregionalnych,
- poprawę powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i wewnętrznych,
- wykorzystanie lokalnego potencjału położenia, atrakcyjności turystycznej i tradycji produkcyjnych oraz absorpcję innowacji,
- kreowanie zrównoważonego rozwoju zwartych struktur przestrzennych obszarów urbanizacji i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu,
- poprawę jakości warunków życia i przeciwdziałanie depopulacji.

6.1.2.1. Zasady poprawy jakości i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych Łomży i Suwałk

Zasady te rekomenduje się do stosowania w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, planach miejscowych i ich zmianach, odpowiednio do specyfiki obszarów, do czasu powstania stosownych regulacji prawnych centralnych. Zasady te obejmują w szczególności:

a) dostosowanie do uwarunkowań ekofizjograficznych rozwoju zagospodarowania, w tym zachowanie ciągłości i ochronę przed zabudową terenów sieci ekologicznych oraz stosowanie zasad ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego z rozdz. 6.4.8.,
b) zrównoważony rozwój zwartej struktury funkcjonalno-przestrzennej, w tym koncentrację obszarów urbanizacji, w szczególności poprzez:
   - uzupełnienia zabudowy z wykorzystaniem rezerw w terenach zainwestowanych i z wtórnym zagospodarowaniem zdegradowanych,
   - racjonalne wyznaczanie terenów rozwojowych w sąsiedztwie zespołów zabudowy istniejącej, na terenach rolniczych o możliwie niskiej przydatności produkcyjnej, z uwzględnieniem art. 10, ust. 1, pkt 7 oraz ust. 5-7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
c) stosowanie standardów urbanistycznych dla terenów mieszkaniowych w zakresie dostępności podstawowych usług publicznych oraz terenów rekreacji, w tym zieleni,
d) eliminowanie uciążliwości ruchu drogowego, zwłaszcza tranzytowego, z zabudowy śródmiejskiej i mieszkaniowej,

e) kształtowanie przestrzeni publicznych o wysokiej atrakcyjności użytkowej i estetycznej, z priorytetem centrów śródmiejskich objętych ochroną konserwatorską oraz miejsc koncentracji usług,
f) priorytet komunikacji zbiorowej, pieszej i rowerowej w obszarach śródmiejskich, z ograniczaniem samochodowej indywidualnej,
g) zapewnianie rezerw terenów dla perspektywicznych realizacji ponadlokalnych usług publicznych oraz ponadlokalnej infrastruktury transportowej, energetycznej i komunalnej,
h) zwiększenie retencji wód opadowych w zagospodarowaniu działek budowlanych,
i) izolację przestrzenną kolizyjnych rodzajów zabudowy,
j) ochronę obiektów i obszarów zabytkowych oraz krajobrazów kulturowych wg zasad z pkt 6.4.8.2., zwłaszcza w zakresie harmonizowania rozplanowania i form zabudowy nowej z istniejącą oraz sylwet historycznych.

6.1.2.2. Kierunki poprawy i rozwoju infrastruktury miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Łomży

Wspieranie poprawy jakości i rozwoju infrastruktury: ponadlokalnych funkcji publicznych i gospodarczych oraz transportowej i technicznej obszaru dotyczyć może w szczególności:

1) **poprawy infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej**, m.in. poprzez:
   a) modernizację i przebudowę obiektów Szpitala Wojewódzkiego im. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Łomży, w tym adaptację byłego oddziału zakaźnego i chorób płuc na placówkę opieki paliatywnej,
   b) rozbudowę i modernizację Ośrodka Rehabilitacji Dziennej Szpitala jw. w Kisielnicy,
   c) modernizację Domu Opieki Społecznej w Giełczynie,
2) **poprawy i rozwoju infrastruktury edukacji i nauki**, w ramach przedsięwzięć warunkowych KTdWP – „Rozwój szkolnictwa wyższego uwzględniającego potrzeby regionalne", poprzez ewentualne uzupełnienia:
   a) bazy materialnej w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, oraz w Wyższej Szkole Agrobiznesu w Łomży pod kątem potrzeb regionalnych inteligentnych specjalizacji,
   b) bazy materialnej szkolnictwa podstawowego i średniego z dostosowaniem do potrzeb jw.,
3) **poprawy i rozwoju infrastruktury kultury, sportu, rekreacji i obsługi turystyki**, poprzez:
   a) powiększenie powierzchni Muzeum Północno-Mazowieckiego w Łomży,
   b) modernizację i ewentualną rozbudowę Teatru Lalki i Aktora w Łomży,
   c) przebudowę byłej sali konferencyjnej Urzędu Wojewódzkiego na potrzeby Łomżyńskiej Filharmonii Kameralnej,
   d) tworzenie warunków do powstania Łomżyńskiego Centrum Kultury, z salą widowiskowo-sportową, dostosowaną do imprez o znaczeniu regionalnym,
   e) kontynuację rewitalizacji centrum Łomży i Nowogrodu z ważnymi przestrzeniami publicznymi oraz obszarów zdegradowanych, w tym fortów w Piątnicy,
   f) sukcesywne zagospodarowywanie sportowo-rekreacyjne doliny rzeki Narwi i jej obrzeży, z priorytetem odcinków w Łomży (kontynuacja budowy bulwarów), Piątnicy i Nowogrodzie, a także rozwój systemu zieleni urządzonej Łomży,
   g) stosowną do potrzeb modernizację ponadlokalnych urządzeń sportowych,
   h) realizację ścieżki rowerowej w ramach EURO – VELO na trasie Łomża – Jednaczewo – Szablak – Nowogród,

i) tworzenie warunków do budowy infrastruktury turystycznej i zagospodarowanie szlaku wodnego Narwi na odcinku Łomża – Nowogród, z budową portu rzecznego w Nowogrodzie,

4) **poprawy infrastruktury dla rozwoju inwestycji gospodarczych** w:
   a) Parku Przemysłowym Łomża z inkubatorem przedsiębiorczości,
   b) II etapie Centrum Produkcyjno-Logistycznego oraz III etapie terenów innowacyjno-produkcyjno-usługowych w Łomży,
   c) terenach produkcyjno-usługowych obszaru funkcjonalnego, poprzez doposażenie w infrastrukturę techniczną, transportową oraz unowocześnienia systemów teleinformatycznych e-biznesu innowacji, nowoczesnych technologii i współpracy przedsiębiorstw poprawiające ich atrakcyjność inwestycyjną, z priorytetem specjalnych stref ekonomicznych w Łomży i Nowogrodzie,
5) **rozwoju infrastruktury transportowej drogowej, telekomunikacji i teleinformatyki oraz komunikacji zbiorowej**, wg odpowiednich dla obszaru funkcjonalnego zasad z rozdz. 6.3.1. oraz kierunków z pkt 6.3.2.6. i rozdz. 6.3.3., z priorytetem budowy obwodnicy Łomży w ciągu drogi ekspresowej S61 „Via Baltica" oraz modernizacji i przywrócenia ruchu na linii kolejowej nr 49 Łomża – Śniadowo,
6) **rozwoju infrastruktury systemów energetycznych** wg odpowiednich dla obszaru funkcjonalnego zasad i kierunków z rozdziałów 6.5.1.–6.5.6., z priorytetem modernizacji ciepłowni miejskiej w Łomży,
7) **rozwoju infrastruktury systemów wodno-kanalizacyjnych i gospodarki odpadami** wg odpowiednich dla obszaru funkcjonalnego zasad i kierunków z pkt 6.4.2.3. – 6.4.2.5.

6.1.2.3. Kierunki poprawy i rozwoju infrastruktury miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Suwałk

Wspieranie poprawy jakości i rozwoju infrastruktury ponadlokalnych funkcji publicznych i gospodarczych oraz transportowej i technicznej obszaru dotyczyć może w szczególności:

1) **poprawy infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej**, poprzez:
   a) modernizację i przebudowę obiektów Szpitala Wojewódzkiego im. St. Rydygiera,
   b) rozbudowę i modernizację Specjalistycznego Psychiatrycznego Samodzielnego Publicznego ZOZ w Suwałkach,
2) **poprawy infrastruktury edukacji**, poprzez:
   a) modernizację i ew. przebudowę Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach pod kątem lepszego dostosowania kształcenia do potrzeb nowoczesnej gospodarki,
   b) modernizację i ew. rozbudowę obiektów szkolnictwa ponadgimnazjalnego z priorytetem dostosowania do potrzeb rynku pracy i nowoczesnych form kształcenia,
3) **rozwoju infrastruktury sportu, rekreacji i obsługi turystyki**, poprzez:
   a) budowę Centrum Sportów Motorowych w Suwałkach,
   b) tworzenie warunków do realizacji wielofunkcyjnej sali sportowo-widowiskowej dostosowanej do imprez o znaczeniu regionalnym,
   c) remonty i modernizację istniejących obiektów,
   d) sukcesywne zagospodarowanie rekreacyjne doliny rzeki Czarnej Hańczy i wyrobisk poeksploatacyjnych kruszywa,
   e) tworzenie warunków dla realizacji obiektów hotelarskich w powiązaniu z terenami rekreacyjnymi,
   f) dostosowanie zagospodarowania obszaru Wigierskiego Parku Narodowego i jego otoczenia do potrzeb turystyki zmotoryzowanej, w tym poprzez budowę proekologicznych parkingów, stacji ładowania dla pojazdów z napędem elektrycznym oraz zakup statku turystycznego z napędem elektrycznym,

g) utworzenie i zagospodarowanie tras narciarsko-rowerowych obejmujących m.in. Wigierski Park Narodowy i miasto Suwałki,

4) **poprawy i rozwoju infrastruktury kultury**, poprzez:
   a) realizację II etapu budowy Muzeum Wigier,
   b) sukcesywne remonty, modernizacje i rozbudowy obiektów ponadlokalnych placówek kultury, w tym muzealnych, bibliotecznych – specjalistycznych oraz wielofunkcyjnych,
   c) kontynuację rewaloryzacji i rewitalizacji cz. śródmieścia z ochroną konserwatorską,
   d) atrakcyjne zagospodarowanie ważnych przestrzeni publicznych miasta i ich otoczenia, z priorytetem zabudowy śródmiejskiej i publicznych terenów parkowo-rekreacyjnych w śródmiejskiej części doliny rzeki Czarnej Hańczy,
5) **poprawy i rozwoju infrastruktury dla inwestycji gospodarczych**, w tym:
   a) przebudowy infrastruktury drogowej wschodniej strefy przemysłowej miasta,
   b) sukcesywnego, stosownie do popytu inwestycyjnego, wyznaczania w trybie planowania miejscowego oraz wyposażania w infrastrukturę transportową i techniczną nowych terenów produkcyjno-usługowych i logistycznych, a także doposażenia w infrastrukturę zespołów istniejącej zabudowy produkcyjno-usługowej,
   c) unowocześniania systemów teleinformatycznych, w szczególności związanych z potrzebami e-biznesu, dotyczących miedzy innymi rozwoju nowoczesnych technologii, możliwości współpracy przedsiębiorstw między sobą i z nauką, wdrożeń innowacji, patentów itp.,
   d) rozwoju obiektów i urządzeń targowo-wystawienniczych,
6) **rozwoju infrastruktury transportowej oraz telekomunikacji i teleinformatyki** wg odpowiednich dla obszaru funkcjonalnego zasad z rozdz. 6.3.1. oraz kierunków z pkt 6.3.2.5. i 6.3.3., z priorytetem budowy obwodnicy w ciągu drogi ekspresowej S61 „Via Baltica" i modernizacji linii kolejowej nr 40 Augustów – Suwałki,
7) **rozwoju infrastruktury systemów energetycznych** wg odpowiednich dla obszaru funkcjonalnego zasad i kierunków z rozdziałów 6.5.1. – 6.5.6., z priorytetem budowy systemu zaopatrzenia obszaru w gaz ziemny,
8) **rozwoju infrastruktury systemów wodno-kanalizacyjnych i gospodarki odpadami** wg odpowiednich dla obszaru funkcjonalnego zasad i kierunków z rozdziału 6.4.2.3. – 6.4.2.5., z priorytetem rozbudowy systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej dla ochrony przed zanieczyszczeniami wód jeziora Wigry i rzeki Czarnej Hańczy.

6.1.3. Wspieranie w ramach interwencji strategicznej zwiększenia konkurencyjności ośrodków lokalnych – miast powiatowych

6.1.3.1. Zasady poprawy jakości i rozwoju zrównoważonego struktur przestrzennych zagospodarowania ośrodków lokalnych – miast powiatowych

Zasady te rekomenduje się stosować w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planach miejscowych tych miast oraz ich zmianach, stosownie do ich specyfiki, do czasu powstania odpowiednich regulacji prawnych centralnych. Zasady te obejmują w szczególności:

a) dostosowanie do uwarunkowań ekofizjograficznych rozwoju zabudowy i zagospodarowania, w tym ochrona przed zabudową lokalnych sieci ekologicznych,
b) zapewnienie zwartości struktury funkcjonalno-przestrzennej, poprzez:
   – priorytet intensyfikacji zainwestowania terenów zabudowanych z wykorzystaniem tkwiących w nich rezerw, w tym zdegradowanych,
   – lokalizację terenów rozwojowych zabudowy w sąsiedztwie istniejącej, zgodnie z art. 1, ust. 4, pkt 4 lit. b ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,

– wyznaczanie nowych terenów budowlanych na gruntach o możliwie najniższej wartości rolniczej, z uwzględnieniem art. 10, ust. 1, pkt 1 i ust. 5-7 ustawy jw.,

c) stosowanie standardów urbanistycznych dla zabudowy mieszkaniowej w zakresie dostępności podstawowych usług publicznych, rekreacji i zieleni, z uwzględnieniem tendencji demograficznych,
d) eliminowanie uciążliwego ruchu drogowego z obszarów zwartej zabudowy śródmiejskiej i mieszkaniowej, poprzez planowanie budowy obwodnic, „uspokajania ruchu" i zabezpieczeń technicznych,
e) kształtowanie przestrzeni publicznych o wysokiej atrakcyjności użytkowej i estetycznej z priorytetem śródmieść oraz otoczenia obiektów i urządzeń ze znaczną liczbą użytkowników, jako miejsc kontaktów społecznych i tożsamości kulturowej,
f) ochronę obiektów i obszarów zabytkowych oraz krajobrazów kulturowych, zwłaszcza poprzez harmonizowanie zabudowy nowej z istniejącą, a także historycznych sylwet miast, z uwzględnieniem zasad z rozdz. 6.4.8.,
g) zapewnianie rezerw terenów dla perspektywicznych inwestycji infrastruktury ponadlokalnej: publicznej usługowej, transportowej, energetycznej oraz gospodarczej,
h) zwiększanie retencji wód opadowych w zagospodarowywaniu działek budowlanych,
i) izolację przestrzenną funkcji kolizyjnych.

6.1.3.2. Kierunki poprawy i rozwoju infrastruktury funkcji ponadlokalnych publicznych i gospodarczych miast powiatowych: Augustowa, Bielska Podlaskiego, Hajnówki, Grajewa, Kolna, Moniek, Sejn, Siemiatycz, Sokółki, Wysokiego Mazowieckiego i Zambrowa

Wspieranie poprawy jakości i rozwoju infrastruktury ponadlokalnych funkcji publicznych i gospodarczych oraz transportowej i technicznej miast jw. dotyczyć może w szczególności:

1) **rozwoju infrastruktury edukacji, głównie ponadgimnazjalnej**, m.in. poprzez:
   a) modernizację i budowę obiektów naukowo-dydaktycznych, socjalnych i sportowych Zamiejscowego Wydziału Leśnego Politechniki Białostockiej w Hajnówce i w projektowanym centrum naukowo-badawczym,
   b) modernizację i rozbudowę obiektów szkolnictwa ponadgimnazjalnego, zwłaszcza zawodowego, w Bielsku Podlaskim, Hajnówce, Kolnie i Sejnach,
2) **rozwoju infrastruktury ochrony zdrowia oraz stacjonarnej opieki długoterminowej i paliatywnej**, m.in. poprzez:
   a) modernizację i rozbudowę obiektów lecznictwa sanatoryjnego oraz Zespołu Opieki Długoterminowej w Augustowie,
   b) modernizację i rozbudowę obiektów szpitali powiatowych w Hajnówce, Grajewie, Sejnach i Zambrowie,
   c) rozwój regionalnego centrum leczenia bólu w Mońkach,
3) **rozwoju infrastruktury pomocy społecznej**, m.in. poprzez modernizację i rozbudowę obiektów w Hajnówce i Mońkach,
4) **poprawy infrastruktury administracji publicznej samorządowej**, m.in. poprzez modernizację i rozbudowę obiektów w Hajnówce i Sejnach,
5) **rozwoju infrastruktury kultury**, m.in. poprzez:
   a) zapewnienie bazy lokalowej dla projektowanego Muzeum Kanału Augustowskiego w Augustowie,
   b) budowę Bielskiego Centrum Kultury w Bielsku Podlaskim, Miejskiego Centrum Kulturalno-Sportowego na terenach powojskowych w Grajewie, Centrum Kultury w Zambrowie, modernizację Centrum Kultury w Sokółce, przebudowę Kolneńskiego Domu Kultury w Kolnie oraz budowę Mediateki i modernizację obiektów kultury w Mońkach,

6) **rozwoju infrastruktury sportu**, m.in. poprzez:
   a) kontynuację rozbudowy i przebudowę obiektów Miejskiego Ośrodka Sportu w Augustowie na Centrum Sportów Wodnych i Turystyki,
   b) przebudowę i budowę obiektów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (hali, stadionu, basenu) w Bielsku Podlaskim oraz modernizację stadionów miejskich i innych urządzeń sportu w Grajewie, Mońkach, Wysokiem Mazowieckiem i Zambrowie,
   c) budowę Centrum Turystyki, Kultury i Sportu oraz zbiornika retencyjnego w Kolnie,
7) **rozwoju infrastruktury rekreacyjnej**, m.in. poprzez:
   a) tworzenie warunków do powstania Parku Naukowo-Przyrodniczego (Przyrodniczego Centrum Nauki) o charakterze edukacyjno-rozrywkowym w Hajnówce,
   b) zagospodarowywanie: parkowo-rekreacyjne terenów dolin rzek Białej i Lubki w Bielsku Podlaskim, doliny rzeki Ełk i parku centralnego w Grajewie, ośrodka rekreacyjnego nad zbiornikiem wodnym w Sokółce, doliny rzeki Kamionki i otoczenia zbiornika wodnego w Siemiatyczach oraz terenów parkowo-rekreacyjnych w Mońkach, Sejnach i Wysokiem Mazowieckiem,
8) **rewitalizacji zabudowy zdegradowanych części obszarów śródmiejskich i ważnych przestrzeni publicznych**, w tym w szczególności:
   a) części obszarów śródmiejskich w: Augustowie, Hajnówce, Bielsku Podlaskim, Sejnach, Sokółce, Siemiatyczach i Wysokiem Mazowieckiem, z priorytetem objętych ochroną konserwatorską,
   b) obszaru śródmiejskiego i dworca kolejowego PKP z otoczeniem w Grajewie oraz centrum i zespołu byłych koszar w Zambrowie,
9) **rozwoju infrastruktury dla potrzeb inwestycji przemysłowych, rzemiosła produkcyjnego oraz usług komercyjnych**, zwłaszcza z nowoczesnymi technologiami, stref i inkubatorów aktywności gospodarczej, parków technologicznych i specjalnych stref ekonomicznych, poprzez:
   a) w Augustowie – przygotowanie terenów dla produkcji i usług niekolizyjnych sanitarnie z funkcją uzdrowiskową,
   b) w Bielsku Podlaskim – uzbrajanie wyznaczonych planistycznie terenów produkcyjno-usługowych i wyznaczenie nowych, stosownie do popytu inwestycyjnego, w tym w Podstrefie Bielskiej Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
   c) w Hajnówce – utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej i uzbrajanie terenów produkcyjno-usługowych, z priorytetem poprzemysłowych, pod inwestycje niekolizyjne z funkcją turystyczną miasta oraz uzbrajanie terenów w Podstrefie Hajnowskiej Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
   d) w Grajewie i Siemiatyczach – rozbudowę i budowę parków technologicznych i uzbrajanie terenów inwestycyjnych produkcyjno-usługowych, w tym w podstrefach – Grajewskiej i Siemiatyckiej Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
   e) w Zambrowie – rozbudowę parku przemysłowego i kompleksowego, przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych produkcyjno-usługowych,
   f) w Sokółce – uzbrajanie terenów inwestycyjnych produkcyjno-usługowych i ewentualnie wykorzystanie infrastruktury kolejowej i drogowej (w tym szerokich torów) do celów logistyki,
   g) w Kolnie, Mońkach, Sejnach i Wysokiem Mazowieckiem – uzbrajanie wyznaczonych terenów inwestycyjnych produkcyjno-usługowych, stosownie do popytu inwestycyjnego, w tym w Sejneńskiej i Wysokomazowieckiej Podstrefie Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,

h) włączanie atrakcyjnych terenów dla inwestycji produkcyjno-usługowych, zwłaszcza komunalnych i skarbu państwa, w obszary specjalnych stref ekonomicznych,
i) tworzenie warunków do rozwoju obiektów obsługi rolnictwa, z priorytetem miast położonych w obszarach intensywnej towarowej produkcji rolnej,

10) **tworzenie warunków do rozwoju infrastruktury hotelarskiej** w miastach z atrakcyjnie zagospodarowanymi terenami rekreacji o dobrej dostępności, zwłaszcza w Augustowie, Hajnówce, Sejnach, Siemiatyczach i Sokółce,
11) **rozwoju infrastruktury transportowej** miast powiatowych i ich powiązań z otoczeniem wiejskim oraz zmniejszenie uciążliwości dróg krajowych i wojewódzkich przebiegających przez te miasta, poprzez uspokajanie ruchu i sukcesywną budowę obwodnic, zwłaszcza w: Sokółce, Bielsku Podlaskim, Siemiatyczach, Mońkach i Grajewie, zgodnie ze stosownymi działaniami kierunków z rozdz. 6.3.2.,
12) **rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej i teleinformatycznej** o zasięgu ponadlokalnym, zgodnie ze stosownymi działaniami kierunków z rozdz. 6.3.3.,
13) **rozwoju infrastruktury systemów energetycznych** wg odpowiednich dla miast zasad i kierunków z rozdz. 6.5.1. – 6.5.6.,
14) **rozwoju infrastruktury systemów wodno-kanalizacyjnych** wg odpowiednich dla miast kierunków i zasad z rozdz. 6.4.5.

6.2. Cel 2. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego

Cel ten z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych, demograficznych, ekonomicznych oraz istniejącego potencjału zagospodarowania realizować będzie polityka przestrzenna w obszarach funkcjonalnych wiejskich, ukierunkowana na wspieranie:

a) zwiększania wewnętrznej integracji i dostępności transportowej województwa,
b) modernizacji i rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i otoczenia rolnictwa,
c) rozwoju zagospodarowania turystycznego, wypoczynkowego i uzdrowiskowego,
d) rozwoju obszaru funkcjonalnego przygranicza,
e) wykorzystania specjalizacji regionalnej województwa.

6.2.1. Zwiększenie wewnętrznej integracji i dostępności transportowej województwa

Zwiększenie wewnętrznej integracji funkcjonalnej i wzajemnej dostępności transportowej pomiędzy miejskimi obszarami funkcjonalnymi, w tym ośrodkami powiatowymi, a wiejskimi obszarami funkcjonalnymi będzie głównie wynikiem modernizacji i przebudowy infrastruktury transportowej realizującej powiązania wewnątrzregionalne, w tym: części dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, a także linii kolejowych i infrastruktury komunikacji publicznej zbiorowej, określonych w rozdz. 6.3.2.

6.2.1.1. Zasady wspierania poprawy i rozwoju dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych

Poprawa ta osiągnięta będzie w wyniku dostosowywania parametrów technicznych odcinków tych dróg do ustalonych klas funkcjonalnych, poprzez ich modernizacje, przebudowy i budowy określone w pkt 6.3.2.2. i 6.3.2.3. kierunków działań celu III. Priorytetami inwestycyjnymi w programach rozwoju sieci drogowych powinny być objęte:

a) obszary o najniższej dostępności do ośrodka wojewódzkiego Białegostoku określone w rozdz. 4.8.2. struktury funkcjonalno-przestrzennej,
b) odcinki z przekroczeniami przepustowości (faktycznymi lub spodziewanymi) oraz zagrożeniami bezpieczeństwa i poziomu swobody ruchu,

c) odcinki o złych stanach technicznych nawierzchni i parametrach technicznych niedostosowanych do klas funkcjonalnych, zwłaszcza stanowiące powiązania układów uliczno-drogowych obszarów funkcjonalnych wiejskich z ośrodkami lokalnymi subregionalnymi i Białymstokiem,
d) odcinki o dużym natężeniu ruchu przebiegające przez tereny zabudowane i chronione środowiska z zagrożeniami bezpieczeństwa ruchu, określone w rozdz. 3.9.3. i 3.9.4.,
e) odcinki zapewniające dostępność transportową obszarów turystyczno-rekreacyjnych o randze krajowej i regionalnej oraz obszarów wiejskich z intensywną działalnością gospodarczą pozarolniczą.

6.2.1.2. Zasady wspierania poprawy infrastruktury kolejowych powiązań wewnątrzwojewódzkich

Większość kolejowych powiązań transportowych wewnątrzwojewódzkich będzie realizowana przez zmodernizowane lub modernizowane linie kolejowe stanowiące powiązania zewnętrzne, a także inne linie kolejowe określone w kierunkach działań celu III pkt 6.3.2.7. ppkt 3. Priorytetem inwestycyjnym będą objęte odcinki infrastruktury linii normalnotorowych zapisane do modernizacji lub reaktywacji w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Podlaskiego, a w ramach RPOWP 2014-2020 projekty:
a) z zakresu budowy, modernizacji i rehabilitacji sieci kolejowej wraz z infrastrukturą drogową,
b) z zakresu sieci i infrastruktury towarzyszącej na przejazdach kolejowych oraz systemy automatycznego sterowania ruchem.

6.2.1.3. Zasady wspierania poprawy infrastruktury transportu zbiorowego

Poprawa ta wymagać będzie działań modernizujących i rozbudowujących infrastrukturę transportu zbiorowego dla zwiększenia jego konkurencyjności w przewozach, w stosunku do transportu indywidualnego, określonych w pkt 6.3.2.8. kierunków celu III. Szczególnie istotne dla funkcjonowania transportu zbiorowego będą miały konsekwentnie wdrażane zintegrowane plany zrównoważonego transportu publicznego, sprzęgające różne jego rodzaje.

6.2.2. Wspieranie modernizacji i rozwoju wiejskich obszarów funkcjonalnych

Obszary wiejskie pełnią funkcje produkcji rolniczej i pozarolniczej, konsumpcji, dostarczania dóbr publicznych oraz miejsca życia, pracy i wypoczynku ca 40% społeczności województwa.

Na obszarach tych istnieje równocześnie większość obszarów: sieci ekologicznej, złóż kopalin, kształtowania zasobów wodnych, zamkniętych sił zbrojnych oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi. Dla których obowiązują zasady i kierunki działań z celu IV i V. Modernizacja i rozwój obszarów wiejskich kontynuowane będą na zasadzie wielofunkcyjności z wykorzystaniem ich wewnętrznego potencjału oraz efektów dyfuzji procesów rozwojowych z ośrodków miejskich. Wymagać to będzie wykorzystania także innych niż rolnicze walorów i zasobów tych obszarów, np. ekologicznych, turystycznych, wypoczynkowych, leśnych, surowców mineralnych i energetycznych dla zwiększenia podaży miejsc pracy. Ważne również będzie zwiększenie możliwości zatrudnienia w bardziej produktywnych pozarolniczych sektorach gospodarki. Wielofunkcyjny rozwój wymagać będzie poprawy infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej, elektroenergetycznej średnich i niskich napięć, ochrony środowiska, a także infrastruktury społecznej. Na obszarach wiejskich, z dominującą trwałą funkcją rolniczą, konieczne będzie zwiększenie produktywności działalności rolniczej, w tym poprzez ochronę i racjonalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Polityka przestrzenna samorządu województwa na rzecz modernizacji i rozwoju zagospodarowania obszarów wiejskich, w ramach interwencji strategicznej, sprzyjająca uaktywnieniu potencjału rozwojowego ich różnych funkcji dla zwiększenia konkurencyjności, stosownie do uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych, istniejącego zagospodarowania i dostępności transportowej, realizowana będzie w szczególności poprzez:

a) ***zasady zagospodarowania*** przestrzennego rekomendowane do uwzględniania w sporządzanych przez samorządy gminne studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planach miejscowych, dotyczące:
- ochrony oraz poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- organizacji struktury funkcjonalnej sieci osadniczej obszarów wiejskich,
- poprawy i rozwoju zagospodarowania małych miast i wsi,
- poprawy i rozwoju infrastruktury turystycznej, wypoczynkowej i uzdrowiskowej,

b) ***kierunki wspierania*** modernizacji i rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz otoczenia rolnictwa, dotyczące:
- racjonalnego, zrównoważonego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- poprawy struktury i jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- modernizacji i rozwoju przemysłu rolno-spożywczego oraz otoczenia rolnictwa,

c) ***kierunki wspierania*** poprawy warunków życia w małych miastach oraz wsiach,

d) ***kierunki wspierania*** rozwoju infrastruktury turystycznej, wypoczynkowej i uzdrowiskowej,

e) ***kierunki wspierania*** rozwoju obszaru funkcjonalnego przygranicznego,

f) ***kierunki wspierania wykorzystania specjalizacji*** terytorialnej województwa.

6.2.2.1. Zasady ochrony oraz poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym:

1) ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed funkcjami konfliktogennymi i przeznaczeniem na cele nierolnicze w planowaniu miejscowym, poprzez:

a) zaniechanie przeznaczania na cele nierolnicze terenów o uregulowanych stosunkach wodnych w wyniku drenażu lub melioracji, przynajmniej przed upływem okresu amortyzacji nakładów inwestycyjnych poniesionych na te regulacje, z wyłączeniem uzasadnionych potrzeb infrastruktury transportowej i technicznej,

b) obowiązek projektowania modernizacji i realizacji nowych ciągów infrastruktury transportowej i technicznej w sposób minimalizujący kolizje z systemami melioracyjnymi i drenażowymi oraz szybkiego przywracania walorów funkcjonalnych tych systemów na koszt stwarzającego kolizje,

c) zaniechanie wyznaczania terenów wodochłonnej zabudowy przemysłowej lub terenów eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych o dużym zasięgu odwadniania terenów sąsiadujących na obszarach deficytu wód podziemnych,

d) wykluczanie lokalizacji zabudowy przemysłowej o dopuszczalnej wysokości emisji zanieczyszczeń mogących zawsze negatywnie oddziaływać na środowisko w wartościowych kompleksach gruntów rolnych i ich bezpośrednim sąsiedztwie,

e) zalecenia minimalizowania niekorzystnego oddziaływania intensywnego ruchu drogowego na położone w jego bezpośrednim sąsiedztwie wartościowe tereny rolnicze, zwłaszcza w obszarach sieci ekologicznej, poprzez stosowne rozwiązania techniczne ochrony wód i powierzchni ziemi lub sposoby użytkowania rolniczego, określone w ocenie oddziaływania inwestycji na środowisko,

f) ograniczanie do niezbędnego minimum przeznaczania na cele nierolnicze gruntów rolnych o wysokiej waloryzacji przestrzeni produkcyjnej, strategicznych dla produkcji żywności, w szczególności w studiach i planach miejscowych gmin:

Bargłów Kościelny, Augustów, Raczki, Bakałarzewo, Puńsk, Szumowo, Kołaki Kościelne, Rutki, Kobylin-Borzymy, Sokoły, Kulesze Kościelne, Poświętne, Wysokie Mazowieckie, Nowe Piekuty, Szepietowo, Czyżew, Klukowo, Drohiczyn, Perlejewo, Grodzisk, Dziadkowice, Brańsk, Czyże, Orla, Zawady, Rutki, Wizna, Jedwabne, Przytuły, Stawiski, Mały Płock, Kolno, Grabowo, Wąsosz, Szczuczyn, Grajewo, Radziłów, Krypno, Mońki, Jasionówka, Jaświły, Korycin, Janów, Suchowola, Dąbrowa Białostocka, Nowy Dwór,

g) ograniczanie w gminach jw. przeznaczania na cele nierolnicze zwartych kompleksów gruntów z przewagą III i IV klasy bonitacyjnej oraz zatorfień i zabagnień stanowiących elementy lokalnej sieci ekologicznej, kształtującej stosunki hydrograficzne i klimatyczne. Ograniczanie to dotyczyć powinno w stosownym stopniu także innych gmin wiejskich,
h) zakazy likwidacji zalesień i zadrzewień śródpolnych ważnych dla ekologii, przeciwdziałania erozji powietrznej i wodnej gleb oraz rolniczego krajobrazu kulturowego,

2) poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, poprzez:

a) regulację stosunków wodnych na obszarach rolniczych poza regionalną siecią ekologiczną, dla stworzenia optymalnych warunków hydrologicznych produkcji rolniczej, w tym modernizację istniejących systemów regulacyjnych,
b) modernizację i przebudowę części systemów regulacji stosunków wodnych na użytkach rolnych w obszarach sieci ekologicznej, w kierunku renaturyzacji cieków wodnych i ich dolin, zwiększenia retencji i bezpieczeństwa przeciwpowodziowego upraw rolniczych oraz bioróżnorodności środowiska przyrodniczego, w tym na obszarach ochrony prawnej, zgodnie z dokumentami ochronnymi,
c) dostosowywanie programu rozwoju małej retencji w województwie do potrzeb: przeciwdziałania deficytom wody w obszarach rolniczych i zjawiskom powodziowym, wzbogacania walorów sieci ekologicznej oraz wypoczynku i turystyki, z priorytetem inwestycyjnym zbiorników zabezpieczających równocześnie możliwie największą ilość tych potrzeb,
d) przeprowadzanie procesów scaleń i wymian gruntów, pod kątem:
   - poprawy rozłogów gruntów gospodarstw rolnych i tworzenia warunków koncentracji rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
   - uzyskiwania zwartych powierzchniowo kompleksów gruntów porolnych i marginalnych dla produkcji rolniczej, zwłaszcza Skarbu Państwa, do zalesień,
   - wyodrębniania gruntów Skarbu Państwa na potrzeby kształtowania sieci ekologicznej, zagospodarowania wypoczynkowego i turystycznego, pozarolniczych inwestycji gospodarczych oraz przedsięwzięć z zakresu infrastruktury, stosownie do polityki przestrzennej w studiach gmin,
e) dokonywanie zalesień gruntów porolnych i marginalnych dla produkcji rolniczej zgodnie z krajowym programem zwiększania lesistości, operatami rolno-leśnymi i planami miejscowymi oraz wg zasad i kierunków z rozdz. 6.4.6.,
f) tworzenie systemu zadrzewień i zakrzewień jako elementu zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, chroniącego przed erozją eoliczną i wodną, wzbogacającego tradycyjny uprawowy krajobraz rolniczy oraz sieć ekologiczną.

6.2.2.2. Zasady organizacji struktury funkcjonalnej sieci osadniczej obszarów wiejskich

Zasady określają organizację funkcjonalną sieci osadniczej obszarów wiejskich województwa, w tym: jednostki gminne miejskie, wiejskie i wsie, z rozwojową infrastrukturą funkcji ponadlokalnych (ponadstandardowych) oraz pozostałe wsie. Zasady

te rekomenduje się do uwzględniania w studiach gmin i ukierunkowywania wsparcia rozwoju. Strukturę funkcjonalną sieci osadniczej obszarów wiejskich tworzą:

1) **małe miasta (z wyłączeniem powiatowych) i wsie gminne z infrastrukturą funkcji standardowych i ponadlokalnych (ponadstandardowych)**, w tym:
   - ***standardowych*** – edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, administracji, ochrony zdrowia, kultury, sportu i rekreacji oraz mieszkalnictwa rolniczego i pozarolniczego, a także gospodarczymi produkcyjno-usługowymi,
   - ***ponadlokalnych***, wynikających z potencjału istniejącego zagospodarowania nierolniczego, dziedzictwa kulturowego, środowiska przyrodniczego lub dostępności transportowej. Do grupy tej, z infrastrukturą funkcji ponadlokalnych, należą następujące małe miasta i wsie gminne:
     a) ***wieś Białowieża*** – z infrastrukturą: naukowo-badawczą instytutów PAN i Ministra Środowiska, edukacji ponadgimnazjalnej o profilu ekologicznym i leśnym oraz obsługi turystyki i wypoczynku o znaczeniu krajowym i międzynarodowym – bazujących na walorach Puszczy Białowieskiej z Białowieskim Parkiem Narodowym w sieci Natura 2000, silnie rozwiniętych usługach hotelarskich, turystycznym puszczańskim przejściu granicznym polsko-białoruskim, zróżnicowanym etnicznie dziedzictwie kulturowym i obiektach obsługi gospodarki leśnej,
     b) ***miasto Drohiczyn*** – z infrastrukturą: szkolnictwa wyższego Diecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego, administracji diecezjalnej, obsługi turystyki i wypoczynku o znaczeniu regionalnym i krajowym (potencjalnie międzynarodowym), bazującymi na bogatym, zróżnicowanym etnicznie dziedzictwie kulturowym i atrakcyjnej krajobrazowo dolinie rzeki Bug w sieci Natura 2000,
     c) ***miasto Goniądz*** – z infrastrukturą turystyki i wypoczynku o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, bazującym na unikalnych walorach Biebrzańskiego Parku Narodowego w sieci Natura 2000, dziedzictwie kulturowym miasta i rozwiniętej infrastrukturze hotelarskiej,
     d) ***miasta Knyszyn, Szczuczyn i Jedwabne oraz wieś Rudka*** – z infrastrukturą edukacji ponadgimnazjalnej i obsługi turystyki o znaczeniu regionalnym na bazie dziedzictwa kulturowego, Knyszyn z infrastrukturą lecznictwa, a Szczuczyn także produkcji i usług w podstrefie Suwalskiej SSE,
     e) ***miasto Ciechanowiec*** **–** z infrastrukturą obsługi turystyki i wypoczynku, o znaczeniu krajowym i regionalnym, bazującą na obiektach dziedzictwa kulturowego, w tym skansenie i Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu oraz dolinie rzeki Nurca ze zbiornikiem retencyjnym,
     f) ***miasto Rajgród i wsie: Wizna, Sztabin, Płaska, Puńsk, Filipów, Przerośl, Bakałarzewo, Wiżajny, Szypliszki, Rutka-Tartak, Jeleniewo, Giby i Trzcianne*** – z infrastrukturą turystyki i wypoczynku o znaczeniu regionalnym i krajowym, bazującymi na walorach dziedzictwa kulturowego, w tym w Puńsku litewskiego, walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz rozwijającej się infrastrukturze hotelarskiej i zabudowie letniskowej,
     g) ***wieś Czeremcha*** – z infrastrukturą obsługi międzynarodowego ruchu turystycznego z przejść granicznych z Białorusią i produkcyjno-usługową, w tym logistyczną,
     h) ***miasto Szepietowo*** – z infrastrukturą regionalnego ośrodka doradztwa rolniczego i produkcyjno-usługową,
     i) ***miasto Czyżew oraz wsie Narew, Narewka i Śniadowo*** – z infrastrukturą funkcji produkcyjnej, bazującą na zakładach przemysłowych branży metalowej,

spożywczej i budowlanej, w tym w podstrefach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Czyżewie i Narewce, a także z funkcją turystyczną w Narwi i Narewce,

j) ***miasto Lipsk nad Biebrzą*** – z infrastrukturą turystyki pielgrzymkowej oraz turystyki aktywnej o znaczeniu regionalnym, bazującej na dolinie rzeki Biebrzy w sieci Natura 2000, a potencjalnie także turystyki transgranicznej polsko-białoruskiej na bazie projektowanego przejścia granicznego w Lipszczanach,

k) ***wieś Krypno*** – z infrastrukturą turystyki pielgrzymkowej na bazie obiektu sakralnego,

l) ***wieś Mielnik*** – z infrastrukturą turystyczną i wypoczynkową o znaczeniu regionalnym i krajowym, bazującą na walorach dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego (doliny rzeki Bugu w sieci Natura 2000), a potencjalnie także z funkcją uzdrowiskową na bazie podziemnych wód leczniczych,

2) **małe miasta i wsie gminne pozostałe** – z infrastrukturą standardowych funkcji publicznych oraz funkcjami mieszkalnictwa i gospodarczymi. W niektórych z nich, w wyniku działań inwestycyjnych wykorzystujących walory położenia oraz korzystne uwarunkowania środowiskowe (np. zbiorniki retencyjne), istnieją warunki do rozwoju funkcji rekreacji i obsługi turystyki o znaczeniu ponadlokalnym (**np. Korycin, Kleszczele, Brańsk, Dubicze Cerkiewne**),

3) **wsie z infrastrukturą funkcji** standardowych mieszkalnictwa zagrodowego i nierolniczego oraz gospodarczych nierolniczych, a także **z infrastrukturą funkcji ponadlokalnych publicznych i gospodarczych,** w tym w szczególności:

a) ***Kurowo*** w gm. Kobylin-Borzymy, ***Osowiec-Stacja*** w gm. Goniądz, ***Drozdowo*** w gm. Piątnica, ***Biebrza*** w gm. Rajgród, ***Tybory-Kamianka*** w gm. Wysokie Mazowieckie z infrastrukturą naukowo-badawczą, a w Kurowie, Osowcu-Stacji i Drozdowie ponadto obsługi turystyki krajowej i międzynarodowej oraz administracji parków narodowych,

b) ***Siemianówka*** w gm. Narewka, ***Połowce*** w gm. Czeremcha – z infrastrukturą obsługi ruchu z przejść granicznych polsko-białoruskich (drogowego w Połowcach, a kolejowego w Siemianówce),

c) ***Lipszczany*** w gm. Lipsk i ***Tokary*** w gm. Mielnik – z potencjalną infrastrukturą obsługi ruchu turystycznego z projektowanych przejść drogowych polsko-białoruskich,

d) ***Czerwony Bór*** w gm. Zambrów i ***Grądy-Woniecko*** w gm. Rutki – z infrastrukturą więziennictwa,

e) ***Kozarze*** w gm. Ciechanowiec, ***Jałówka*** i ***Sokole*** w gm. Michałowo, ***Mociesze*** w gm. Jaświły – z infrastrukturą opieki społecznej,

f) ***Baciki*** w gm. Siemiatycze – z infrastrukturą lecznictwa,

g) ***Grabarka*** w gm. Nurzec-Stacja, ***Ostrożany*** w gm. Drohiczyn, ***Hodyszewo*** w gm. Nowe Piekuty, ***Kruszyniany*** w gm. Krynki, ***Bohoniki*** w gm. Sokółka oraz ***Krasnybór*** w gm. Sztabin – z infrastrukturą obsługi religijnego ruchu pielgrzymkowego oraz turystycznego o znaczeniu regionalnym i krajowym,

h) ***Koszki*** i ***Topczykały*** w gm. Orla, ***Lewkowo***, ***Planta*** i ***Siemianówka*** w gm. Narewka, ***Łososina*** w gm. Kuźnica Białostocka, a potencjalnie ***Trywieża*** w gm. Hajnówka – z infrastrukturą produkcyjno-usługową, w tym przemysłową i logistyczną, bazującą na istniejącym oraz projektowanym zainwestowaniu, bazie surowcowej i infrastrukturze transportowej,

i) ***Krzyżewo*** w gm. Sokoły i ***Czartajew*** w gm. Siemiatycze – z infrastrukturą szkolnictwa ponadgimnazjalnego o profilu rolniczym,

4) **wsie z istniejącą lub potencjalną infrastrukturą funkcji turystyki i wypoczynku** o znaczeniu ponadlokalnym, w poszczególnych rejonach turystyczno-wypoczynkowych, spełniające odpowiednie wymogi określone w pkt 6.2.2.7. ppkt 1 i 4,
5) **wsie pozostałe** – z infrastrukturą standardowych funkcji mieszkalnictwa zagrodowego i nierolniczego, fermowej hodowli zwierząt oraz, wyjątkowo, z funkcji usługowych i gospodarczych pozarolniczych.

6.2.2.3. Zasady poprawy i rozwoju zagospodarowania małych miast i wsi

Zagospodarowywanie małych miast i wsi obszarów wiejskich województwa będzie kształtowane poprzez politykę przestrzenną samorządów i, wspierane środkami zewnętrznymi, działania inwestycyjne. Dla racjonalizacji tych działań rekomenduje się uwzględnianie w studiach gmin i planach miejscowych następujących zasad zagospodarowania przestrzennego:

a) dostosowywania rozwoju zabudowy i zagospodarowania terenów do odpowiednich uwarunkowań ekofizjograficznych i wymogów dokumentów ochrony sieci ekologicznych z pkt 6.4.1.1.,
b) w zagospodarowywaniu terenów i obiektów objętych ochroną konserwatorską i krajobrazu kulturowego – odpowiednich zasad z rozdz. 6.4.8.,
c) utrzymania zwartości zabudowy miast i wsi poprzez:
   - racjonalne wykorzystania rezerw (plomb) w uzbrojonych terenach zabudowanych,
   - przeznaczanie do zagospodarowywania w pierwszej kolejności zdegradowanych terenów i obiektów powojskowych i poprzemysłowych,
   - wyznaczanie nowych terenów budowlanych na gruntach rolnych o możliwie najmniejszej wartości rolniczej, w bezpośrednim sąsiedztwie zwartej zabudowy,
   - dostosowywanie ilości wyznaczanych terenów budowlanych do realnie prognozowanych potrzeb inwestycyjnych, z uwzględnieniem art. 10, ust. 1, pkt 7 oraz ust. 5-7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
d) odchodzenia od monofunkcyjności w przeznaczaniu terenów pod zabudowę na rzecz wielofunkcyjności wewnętrznie niekolizyjnej,
e) wyposażenia małych miast i wsi z priorytetem gminnych w przestrzenie publiczne służące umacnianiu więzi społecznych – place, skwery, zieleń parkową,
f) zmniejszania odpływów wód opadowych i roztopowych do sieci kanalizacyjnych i odbiorników zewnętrznych poprzez retencję w terenach zabudowy,
g) preferencji dla pozyskiwania inwestycji gospodarczych przez miasta i wsie z dominującą ponadlokalną funkcją produkcyjno-usługową,
h) lokalizacji zabudowy produkcyjno-usługowej poza zwartą zabudową wyjątkowo, na terenach posiadających szczególnie dobrą dostępność kolejową i drogową (np. przy przejściach granicznych, stacjach towarowych, w rejonach skrzyżowań dróg i kolei),
i) wykluczania lokalizacji oraz eliminowania zawsze uciążliwych dla środowiska obiektów z obszarów małych miast i wsi gminnych oraz innych wsi z dominującą funkcją turystyki i wypoczynku, w tym powiązanych z regionalną siecią ekologiczną,
j) izolacji przestrzennej kolizyjnej sanitarnie zabudowy,

6.2.2.4. Zasady poprawy i rozwoju infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej oraz uzdrowiskowej

W dokumentach polityki przestrzennej gmin – studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz planach miejscowych – stosownie do specyfiki obszaru rekomenduje się uwzględnianie następujących zasad:

a) dostosowywania ilości, rozmieszczenia i sposobu zagospodarowywania terenów infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej w obszarach: sieci ekologicznych, ochrony wód podziemnych, obrzeży wód powierzchniowych, zagrożenia powodziowego oraz

ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazów kulturowych, do wymogów obowiązujących dla nich ustawowych dokumentów ochronny prawnej,
b) dostosowywania zabudowy i zagospodarowania terenów infrastruktury turystycznej oraz wypoczynkowej do ekofizjograficznej chłonności i pojemności rekreacyjnej środowiska przyrodniczego,
c) koncentracji infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej w małych miastach oraz wsiach, w bezpośrednim sąsiedztwie ich zabudowy, oraz przeciwdziałania rozpraszaniu zabudowy, zwłaszcza letniskowej,
d) ochrony przed zawłaszczaniem na cele wypoczynku indywidualnego najatrakcyjniejszych dla rekreacji terenów na obrzeżach jezior i cieków wodnych, a przeznaczanie ich na cele rekreacji zbiorowej,
e) dostosowywania programu infrastruktury plażowo-kąpieliskowej do długości dostępnej linii brzegowej, zapobiegające możliwości degradacji obrzeży o charakterze ekologicznym,
f) obowiązku zachowania ogólnodostępnych obrzeży cieków i zbiorników wodnych, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami,
g) dostosowywania programów zabudowy terenów turystycznych i wypoczynkowych do możliwości racjonalnego rozwiązania gospodarki ściekami, wodami opadowymi, odpadami i energetycznej,
h) priorytetu wykorzystania na cele letniskowe zabudowy zagrodowej zbędnej dla celów rolniczych oraz terenów niezabudowanych w zwartej zabudowie wsi,
i) priorytetu rewaloryzacji i rewitalizacji obiektów zabytkowych, w tym architektury drewnianej zagrożonej degradacją, na cele turystyki i wypoczynku,
j) w miejscach o najwyższej atrakcyjności oraz dostępności turystycznej i wypoczynkowej preferencji dla lokalizacji infrastruktury o wyższych standardach użytkowych i całorocznym okresie użytkowania, z równoczesną ochroną przed trwałym przeznaczaniem na inne cele,
k) różnicowania standardów jakościowych bazy noclegowo-gastronomicznej na pozostałych terenach rekreacyjnych, pod kątem pozyskania większej ilości użytkowników,
l) wyposażania projektowanych zespołów zabudowy letniskowej w niezbędne tereny wspólnego użytkowania, służące celom rekreacyjnym,
m) priorytetu inwestycji infrastruktury ochrony środowiska i kształtowania estetyki przestrzeni publicznych we wsiach z rozwijającą się funkcją turystyczno-wypoczynkową i uzdrowiskową,
n) utrzymania lub zapewnienia stosownych rezerw terenów na cele infrastruktury lecznictwa uzdrowiskowego w Mielniku i Białowieży oraz wprowadzenia zakazów lokalizacji obiektów, urządzeń i instalacji funkcji konfliktowej z wypoczynkową w potencjalnych strefach uzdrowiskowych.

6.2.2.5. Kierunki wspierania modernizacji i rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i otoczenia rolnictwa

Kierunki te powinny uwzględniać zasady trwałego rozwoju zrównoważonego uwzględniającego ład ekonomiczny, społeczny i przestrzenny na obszarach wiejskich województwa, przy pełnym zachowaniu ładu ekologicznego.

Restrukturyzację i modernizację rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i otoczenia rolnictwa z uwzględnieniem wielofunkcyjności, tj. tworzenia nowych miejsc pracy zarówno w rolnictwie (usługi, agroturystyka), jak i pozarolniczych, w sferze produkcyjno-usługowej oraz obsłudze turystyki i rekreacji, realizować będą:

1) **kierunki wspierania modernizacji i rozwoju,** zróżnicowane zależnie od typu wiejskich obszarów funkcjonalnych, cechujące się:
   a) w obszarach aktywnie uczestniczących w procesach rozwojowych, wykorzystaniem potencjału rolniczego do zwiększenia towarowości, wydajności, ilości miejsc pracy w rolnictwie i jego obsłudze oraz pozarolniczej,
   b) w pozostałych obszarach zagrożonych marginalizacją społeczną i ekonomiczną, z niskotowarowym rolnictwem, wsparciem działań eliminujących niekorzystne procesy społeczno-ekonomiczne,
   c) na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, w szczególności prawnie chronionych sieci ekologicznej, występujących w obu w/w typach obszarów wiejskich, wspieraniem rozwoju gospodarstw o ekstensywnych metodach produkcji rolniczej, produkujących zdrową żywność oraz rozwijających usługi agroturystyczne,
   d) na terenach o dobrej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, występujących również w obu typach w/w obszarów wiejskich mających ukształtowane tradycje i dobre warunki do rozwoju wysokotowarowego rolnictwa, wspieraniem metod produkcji integrowanej, przyjaznych środowisku, i kształtowaniem gospodarstw farmerskich o specjalistycznej produkcji – roślinnej i zwierzęcej,
2) **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich** realizowany przez Podlaski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, przy dużym wsparciu środków unijnych, którego głównymi celami są, między innymi:
   - zrównoważony rozwój obszarów wiejskich polegający na wspieraniu działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, wspieraniu przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt, zalesianiu gruntów rolnych oraz dostosowaniu gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej,
   - poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej polegającej na wdrażaniu rent strukturalnych, wspieraniu gospodarstw niskotowarowych, ale także grup producentów rolnych,
3) **kierunki racjonalnego i zrównoważonego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej,** uwzględniające uwarunkowania przyrodniczo-organizacyjne oraz potencjalne możliwości produkcji rolniczej (opracowane przez IUNG w Puławach), w poszczególnych rejonach rolniczych województwa, ze wspieraniem:
   a) ***w rejonie mazowiecko-bielskim,*** obejmującym swym zasięgiem 41 gmin z dobrymi warunkami przyrodniczymi oraz wysoką intensywnością produkcji rolniczej – rozwoju systemu rolnictwa integrowanego z dominacją produkcji roślinnej i zwierzęcej na potrzeby przetwórstwa rolno-spożywczego i bezpośredniego zaopatrzenia w żywność ludności aglomeracji białostockiej,
   b) ***w rejonie łomżyńsko-kolneńskim,*** obejmującym swym zasięgiem 21 gmin ze średnimi warunkami przyrodniczymi oraz stosunkowo wysoką intensywnością produkcji – rozwoju produkcji w systemie integrowanym, z dominacją hodowli bydła mlecznego i chowu trzody chlewnej oraz upraw roślin przemysłowych i paszowych w rozwijających się gospodarstwach specjalistycznych, z produkcją dla dobrze prosperujących zakładów przetwórstwa mlecznego i mięsnego,
   c) ***w rejonie moniecko-sokólskim,*** obejmującym swym zasięgiem 11 gmin ze średnimi warunkami przyrodniczymi i intensywnością rolnictwa – rozwój produkcji integrowanej z dominacją dalszej specjalizacji na potrzeby rynku żywnościowego i przetwórstwa,

d) ***w rejonie biebrzańskim,*** obejmującym swym zasięgiem 4 gminy z dużą powierzchnią dolinnych obszarów chronionych – rozwój rozwoju rolnictwa systemem ekologicznym z dominacją hodowli bydła mlecznego,

e) ***w rejonie pojeziernym,*** obejmującym swym zasięgiem 21 gmin z dużą powierzchnią obszarów chronionych i zróżnicowanymi warunkami przyrodniczymi produkcji – rozwój rolnictwa zarówno w systemie integrowanym, jak i ekologicznym z dominacją przyjaznej środowisku produkcji roślinnej w większości na potrzeby produkcji zwierzęcej,

f) ***w rejonie wschodnim,*** obejmującym swym zasięgiem 20 gmin ze słabszą jakością gleb i niską intensywnością produkcji – rozwój produkcji rolnej metodami ekologicznymi z dominacją upraw zbóż podstawowych i hodowli, a także intensywnych zalesień i agroturystyki,

4) kierunki poprawy struktury i jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wspomagane Zintegrowanym Systemem Informacji o Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej, stworzonym na potrzeby poprawy struktury przestrzennej, ochrony gruntów, a także realizacji programów rolno-środowiskowych i restrukturyzacji rolnictwa, opartym o narzędzia analityczne, pomocnym w podejmowaniu decyzji w zarządzaniu przestrzenią rolniczą z wykorzystaniem baz danych przestrzennych tematycznych funkcjonujący w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego, będącym koordynatorem działań, obejmujące wspieranie:

a) tworzenia warunków do kompleksowego urządzania terenów rolnych, w tym do przekształceń struktury obszarowej gospodarstw w kierunku zwiększenia ich powierzchni i poprawy rozłogów w wyniku realizacji Programu scaleń i wymiany gruntów z poscaleniowym urządzeniem dróg dojazdowych do pól na lata 2014-2020, który zakłada potrzebę wykonania takich prac na powierzchni ca 22 200 ha w 8 powiatach (najwięcej w powiatach: siemiatyckim – ca 11 640 ha i sokólskim – ca 2 060 ha),

b) poprawy stosunków wodnych użytków rolnych poprzez odtworzenie i modernizację urządzeń melioracyjnych oraz realizację nowych obiektów dla terenów wymagających melioracji w wyniku realizacji Programu nawodnień rolniczych województwa podlaskiego, który zakłada docelowo wykonanie melioracji szczegółowych na obszarze ca 85 420 ha użytków rolnych,

c) powiększenia zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych województwa w wyniku sukcesywnego rozwoju małej retencji, dla której zakłada się docelowo potrzebę wybudowania ca 30 zbiorników, co uniezależni produkcję rolniczą od sezonowych wahań poziomów wód oraz od obserwowanego na przestrzeni ostatnich lat obniżania się poziomu wód gruntowych,

d) realizacji programu zwiększania lesistości, w szczególności na gruntach ujętych w Krajowym programie zwiększenia lesistości, który przewiduje do zalesienia na obszarze województwa do roku 2020 ca 37 350 ha, w tym ca 31 400 ha gruntów niepaństwowych (najwięcej w powiatach: sokólskim – ca 10 120 ha, w tym 9 090 ha gruntów niepaństwowych, i białostockim – na obszarze ca 6 130 ha, w tym 4 760 ha gruntów niepaństwowych),

e) ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed funkcjami konfliktogennymi i nieuzasadnionym jej przeznaczaniem na cele nierolnicze wg zasad z pkt 6.2.2.1.,

f) preferowania rolnictwa ekologicznego w obszarach objętych europejskim programem ochrony środowiska NATURA 2000 oraz rolnictwa w systemie integrowanym, przyjaznym środowisku na pozostałym obszarze,

g) wyłączania z produkcji żywności terenów w pobliżu zakładów przemysłowych i dróg o dużym natężeniu ruchu i przeznaczania ich pod produkcję roślin przemysłowych, w tym energetycznych.

5) **kierunki wsparcia modernizacji i rozwoju infrastruktury przetwórstwa rolno-spożywczego oraz otoczenia rolnictwa,** które dotyczyć mogą w szczególności:
   a) modernizacji i rozwoju zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego oraz budowy nowych, przetwarzających surowce lokalne, w tym ekologiczne,
   b) upowszechniania nowych technologii przechowywania i dystrybucji produktów żywnościowych,
   c) organizacji regionalnych rynków mleka, mięsa czerwonego i owocowo-warzywnego, w celu uzyskania konkurencyjności na rynku krajowym i unijnym,
   d) zagospodarowania odpadów rolniczych i przemysłu rolno-spożywczego na cele energetyki odnawialnej,
   e) rozwoju instytucji obsługujących kompleksowo rolnictwo, w szczególności w zakresie zaopatrzenia w środki do produkcji oraz zbytu produktów, między innymi poprzez tworzenie związków producentów rolnych,
   f) współpracy pomiędzy uczelniami a rolnikami i przetwórcami związanej z wdrażaniem nowoczesnych metod produkcji surowców dla przetwórstwa.

6.2.2.6. Kierunki wspierania poprawy warunków życia w małych miastach i wsiach

Kierunki te obejmują szereg, mogących być przedmiotem wsparcia, działań na rzecz poprawy:

1) **dostępności ośrodka wojewódzkiego, subregionalnych i powiatowych** z obszarów wiejskich oraz dostępności siedzib gmin poprzez remonty, modernizację i przebudowę infrastruktury drogowej i komunikacji zbiorowej, z priorytetem dróg powiatowych,
2) **powszechnej dostępności do infrastruktury internetu (ITC)** w małych miastach i wsiach obszarów wiejskich poprzez rozbudowę sieci szerokopasmowej i sieci punktów dostępu, w tym do e-usług,
3) **dostępności i jakości usług publicznych**, zwłaszcza ponadpodstawowych w miastach powiatowych i ośrodkach gminnych z zakresu administracji, ochrony zdrowia, kultury i edukacji, w tym na poziomie ponadgimnazjalnym z priorytetem zawodowej, poprzez stosowną do uwarunkowań demograficznych modernizację i przebudowę ich bazy materialnej,
4) **warunków cywilizacyjnych zamieszkiwania**, poprzez:
   a) stosowne do popytu przygotowywanie planistyczne terenów budowlanych mieszkaniowych i ich uzbrajanie,
   b) doposażenie małych miast i wsi w infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną oraz sukcesywną sanitację zabudowy rozproszonej w wyniku budowy przydomowych oczyszczalni ścieków,
   c) zwiększenie pewności zasilania w energię elektryczną poprzez modernizację i budowę sieci i stacji transformatorowych niskiego i średniego napięcia, z priorytetem obszarów o największym zagrożeniu zasilania oraz o największej dynamice rozwoju zagospodarowania,
   d) rozwój zaopatrzenia w gaz, tam gdzie to możliwe technicznie i uzasadnione ekonomicznie,
   e) rehabilitację i rewitalizację zabudowy z priorytetem zabytkowej i o wartościach kulturowych, w tym adaptację do nowych funkcji zabudowy tracącej dotychczasowe,
   f) tworzenie i zagospodarowywanie przestrzeni publicznych, zwłaszcza parkowo-rekreacyjnych na bazie dolin rzecznych, a także ochronę lokalnego krajobrazu kulturowego,

5) **wykorzystania „zieloności" obszarów wiejskich i regionu** do intensyfikacji ruchu turystycznego i wypoczynku pobytowego, w tym agroturystycznego i letniskowego, poprzez rozwój publicznej infrastruktury rekreacyjnej – parkingów, plaż, kąpielisk, urządzeń sportowych itp. oraz przygotowanie atrakcyjnych terenów dla inwestycji hotelarskich i letniskowych w małych miastach i wsiach z funkcjami turystyki i wypoczynku, zwłaszcza wymienionych w pkt 6.2.2.2.,
6) **zwiększenia możliwości zatrudnienia pozarolniczego** w produkcji i usługach komercyjnych, poprzez tworzenie warunków do wykorzystania inwestycyjnego terenów i obiektów poprzemysłowych, powojskowych i pokolejowych, przygotowanie atrakcyjnych uzbrojonych terenów dla inwestycji gospodarczych i produkcyjno-usługowych oraz poprawę ich dostępności transportowej i teleinformatycznej,
7) **wzbogacania środowiska przyrodniczego i atrakcyjności turystycznej** obszarów wiejskich, stwarzając nowe miejsca pracy pozarolniczej w gospodarce leśnej i wodnej, poprzez renaturyzację zdegradowanych ekosystemów, rozwój małej retencji i zalesienia gruntów porolnych, z priorytetem obszarów sieci ekologicznej.

6.2.2.7. Kierunki wspierania rozwoju infrastruktury turystycznej, wypoczynkowej i uzdrowiskowej

Zgodnie z zasadami planowania i rozwoju tego zagospodarowania, określonymi w pkt 6.2.2.4., oraz celami strategicznymi i operacyjnymi Programu rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego województwa podlaskiego, kierunki działań interwencyjnych dotyczyć mogą w szczególności:

1) **rozwoju zagospodarowania terenów rekreacyjnych** o szczególnym znaczeniu dla sportów letnich i zimowych, z unikalnymi zasobami przyrodniczymi oraz atrakcyjnym ukształtowaniem naturalnym, w tym budowy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej niezbędnej dla markowych produktów turystycznych, takiej jak: stanice przy turystycznych szlakach wodnych, wypożyczalnie sprzętu, przystanie, pomosty, punkty widokowe itp. Działania te dotyczyć mogą w szczególności takich markowych produktów turystycznych, jak: Turystyka aktywna – szlaki rowerowe i kajakowe, Parki narodowe i krajobrazowe, Podlaskie zimowe atrakcje, Biegówkami przez bagna, Z biegiem czasu z nurtem rzeki Bug i Bugiem z Bogiem. Priorytet obejmie miejscowości gminne określone w pkt 6.2.2.2. ppkt 1, z funkcją turystyczną o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (Białowieża, Drohiczyn, Tykocin, Goniądz, Ciechanowiec), oraz niektóre o znaczeniu regionalnym i krajowym z większą ilością walorów turystycznych (Rajgród, Nowogród, Wizna, Filipów, Mielnik). Działania takie mogą być wspierane także w miejscach powiązanych z kreacją markowych produktów turystyki aktywnej wodnej – o utrwalonej tradycji i frekwencji (np. nad Kanałem Augustowskim, rz. Rospudą, rz. Narwią, rz. Biebrzą, rz. Pisą, rz. Bug, zbiornikiem Siemianówka, J. Wigry, J. Rajgrodzkim itp.),
2) **tworzenia warunków do realizacji obiektów zakwaterowania zbiorowego** – hotelarskich o zróżnicowanym standardzie użytkowym (hoteli, moteli, zajazdów, schronisk turystycznych, pensjonatów, campingów, pól biwakowych itp.), stosownie do potrzeb różnych form turystyki (przyrodniczej, kulturowo-etnicznej, biznesowej, konferencyjnej, pielgrzymkowej i aktywnej – rowerowej, kajakowej i pieszej), zwłaszcza powiązanej z markowymi produktami turystycznymi oraz wypoczynku pobytowego, weekendowego, kolonijnego itp., poprzez:
   a) przeprowadzenie w gminach badań i analiz popytu na tereny budowlane dla inwestycji hotelarskich,

b) utrzymanie niezabudowanych, szczególnie atrakcyjnych lokalizacyjnie, terenów dla urządzeń turystyki i wypoczynku w dotychczasowym przeznaczeniu w planach miejscowych, jako oferty pod potencjalne inwestycje hotelarskie,
c) w przypadku braku rezerw terenów budowlanych, a istnienia potrzeb, wyznaczanie przez gminy stosownych terenów w trybie planowania miejscowego z zachowaniem odpowiednich dla nich zasad określonych w pkt 6.2.2.4.,
d) zapewnianie dobrej dostępności komunikacyjnej terenów budowlanych i ich wyposażenia w niezbędną infrastrukturę wodno-kanalizacyjną i elektroenergetyczną.

Priorytet we wspieraniu powyższych działań (oprócz atrakcyjnych dla turystyki obszarów funkcjonalnych miejskich) powinny mieć miejscowości gminne obszarów wiejskich z funkcją turystyczną i wypoczynkową o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, z określonych w pkt 6.2.2.2. ppkt. 1 i 2, zwłaszcza te, gdzie można uzyskać sąsiedztwo z urządzeniami sportu, rekreacji i kultury bądź też infrastrukturą uzdrowiskową,

3) **zwiększenia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej zabytkowych zespołów urbanistycznych i przestrzeni publicznych** głównych ośrodków obszarów turystyczno-wypoczynkowych województwa, poprzez:
   a) stosowne ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
   b) rewaloryzację zabytkowych obiektów i przestrzeni publicznych oraz obiektów prywatnych i poprawę sposobów ich użytkowania, zgodnie z odpowiednimi zasadami z pkt 6.4.8.2.,
   c) eliminowanie z tych zespołów i ich sąsiedztwa funkcji i sposobów użytkowania kolizyjnych z funkcjami zabudowy zabytkowej i walorami turystycznymi pod względem sanitarnym, krajobrazowym i estetycznym, w tym ograniczanie uciążliwości komunikacyjnych,
   d) wsparcie podnoszenia atrakcyjności turystycznej obszarów zabytkowych i przestrzeni publicznych z priorytetem miejscowości gminnych: Puńsk, Filipów, Raczki, Rajgród, Goniądz, Nowogród, Zbójna, Tykocin, Wizna, Narewka, Drohiczyn, Białowieża, Ciechanowiec,
4) **uaktywnienia mniej odwiedzanych a atrakcyjnych turystycznie i rekreacyjnie obszarów województwa**, w tym w szczególności: Doliny Rospudy, Doliny Pisy, Doliny Nurca, cz. Doliny Górnej Narwi, cz. Doliny Dolnej Narwi, cz. Pojezierza Sejneńskiego, poprzez:
   a) modernizację dróg powiatowych i gminnych stanowiących powiązania tych obszarów z drogami wojewódzkimi i krajowymi – poprawiającymi ich dostępność,
   b) rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i wzmocnienie elektroenergetycznej w miejscach rozwoju zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego,
5) **rozbudowy oferty turystycznej w obszarach wiejskich** województwa w zakresie sportów i rekreacji zimowej na bazie wykorzystania odpowiedniej konfiguracji terenów dla potrzeb narciarstwa biegowego i zjazdowego (poza projektowanymi terenami sportów zimowych w Ogrodniczkach, w miejskim obszarze funkcjonalnym Białegostoku, i Rybnie, w miejskim obszarze funkcjonalnym Łomży) oraz dużych zbiorników wodnych, np. Zbiornika Siemianówka i jezior, np. Szelment i Rajgrodzkie dla potrzeb sportów lodowych, poprzez budowę stosownej infrastruktury,
6) **tworzenia warunków do przyznania statusów uzdrowisk** Mielnikowi i Białowieży oraz realizacji stosownej infrastruktury, w zakresie:
   a) przygotowania dokumentacji do uzyskania prawnych statusów uzdrowisk,
   b) wyznaczenia trenów niezbędnych dla realizacji infrastruktury uzdrowiskowej i towarzyszącej oraz ustalenie ograniczeń i warunków zagospodarowania przestrzennego w strefach uzdrowiskowych w trybie planowania miejscowego gmin,

c) realizacji niezbędnej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i elektroenergetycznej oraz poprawy dostępności transportowej,

7) **wzbogacenia oferty turystycznej województwa o parki kulturowe,** zgodnie z ustaleniami pkt 6.4.8.1. ppkt 4, w szczególności na bazie historycznych obiektów obronnych, rewitalizowanych zespołów zabudowy historycznej we wsiach i małych miastach z cechami wielokulturowości, zwłaszcza powiązanymi funkcjonalnie z markowymi produktami turystycznymi,
8) **wsparcia inicjatyw** podnoszących atrakcyjność turystyczną gmin, np. takich, jak:
   - centrum produktu regionalnego i lokalnego w Korycinie,
   - centrum turystyki i kultury w Boćkach,
   - centrum edukacji, kultury i turystyki na bazie szkół w Dowspudzie w gminie Raczki,
   - infrastruktura turystyczna szlaku wodnego Narwi i Pisy, a na odcinku miejskim arteria turystyczno-ekologiczno-historyczna w dolinie rzeki Narew w Nowogrodzie,
   - kompleks turystyczno-rekreacyjny w Radziłowie,
9) **współpracy z województwem warmińsko-mazurskim jako inicjatorem projektu „Rewitalizacja i rozbudowa drogi wodnej między Wielkimi Jeziorami Mazurskimi a Kanałem Augustowskim”,** zmierzającego do połączenia Kanału Augustowskiego poprzez rzekę Biebrzę i jeziora Rajgrodzkie z kompleksem Wielkich Jezior Mazurskich.

6.2.3. Kierunki wspierania rozwoju obszaru funkcjonalnego przygranicznego

Rozwój obszaru funkcjonalnego przygranicznego określonego w rozdz. 4.8.1., będącego „obszarem strategicznej interwencji”, wymaga zastosowania szeregu kierunków działań interwencyjnych, prowadzonych z poziomu krajowego z udziałem podmiotów samorządowych i społecznych, w tym:

1) **wzajemnego zwiększania dostępności** w relacjach krajowych i międzynarodowych, poprzez stosowny dla obszaru rozwój infrastruktury transportowej, określony w odpowiednich zasadach z rozdz. 6.3.1. oraz kierunkach z rozdz. 6.3.2.,
2) **pobudzania endogenicznego rozwoju** na poziomie krajowym i regionalnym z wykorzystaniem możliwości współpracy transgranicznej, w szczególności w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, lecznictwa, kultury, sportu, a także gospodarki opartej na wiedzy, poprzez m.in. stosowne dla obszaru działania z pkt: 6.1.1.1. – 6.1.1.4. i 6.1.2.3.,
3) **zapewnienia większej przenikalności granicy Białorusi** z UE, poprzez stosowną rozbudowę i budowę przejść granicznych oraz podwyższenie standardu towarzyszącej im infrastruktury, określone w pkt 6.3.2.9. Planu,
4) **przezwyciężania peryferyjności obszarów przygranicznych**, poprzez:
   a) ustanowienie i koordynację programów ochrony przyrody w transgranicznych obszarach chronionych określonych w rozdz. 6.4.3. pkt 4, w tym parkach narodowych i obszarach Natury 2000,
   b) wspieranie wzrostu znaczenia obszarów funkcjonalnych miast przygranicznych – ośrodka wojewódzkiego Białegostoku i subregionalnego Suwałk, działaniami określonymi w pkt 6.1.1.1. i 6.1.2.3.,
   c) wspieranie wzrostu znaczenia przygranicznych ośrodków lokalnych – powiatowych Augustowa, Sejn, Sokółki, Bielska Podlaskiego, Hajnówki i Siemiatycz, stosownymi działaniami z pkt 6.1.3.2.,
5) **wykonania i wykorzystania transgranicznych opracowań** planistycznych zagospodarowania przestrzennego jako instrumentu kreacyjno-inspiracyjnego i koordynującego współpracę w zakresie zagospodarowania obszarów przygranicznych,
6) **zwiększenia wspólnego wykorzystania i skoordynowania rozwoju lokalnej infrastruktury**, zwłaszcza z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego z priorytetem

czystości rzek granicznych (np. Bugu i Świsłoczy) oraz ochrony dziedzictwa kulturowego,

7) **współdziałania w zapobieganiu zagrożeniom naturalnym i antropogenicznym** oraz zapewnieniu wspólnego dostępu do usług i sieci transportowych,
8) **rozwoju wielopłaszczyznowej współpracy** na poziomie lokalnym mieszkańców obszaru po obu stronach granicy, w szczególności w zakresie:
   - zwiększania wymiany gospodarczej,
   - rozwoju transgranicznego systemu usług publicznych,
   - wykorzystania potencjału środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego dla potrzeb kultury, turystyki, rekreacji i lecznictwa uzdrowiskowego.

6.2.4. Kierunki wspierania wykorzystania specjalizacji regionalnej województwa

Rozwój społeczno-gospodarczy województwa podlaskiego uwarunkowany będzie między innymi racjonalnym wykorzystaniem jego unikalnych walorów i potencjału zagospodarowania do specjalizacji terytorialnej w skali kraju. W szczególności dotyczyć to będzie walorów przyrodniczych i kulturowych, wysokiej czystości środowiska, walorów krajobrazowych, tranzytowego położenia przygranicznego, korzystnych warunków rozwoju OZE, znaczącego potencjału naukowo-badawczego i innowacyjnego niektórych uczelni oraz silnej pozycji kilku branż przemysłu na rynku krajowym.
Spożytkowanie tego potencjału i unikalnych walorów dla rozwoju specjalizacji terytorialnej województwa wymagać będzie stosownych kierunków działań polityki przestrzennej, realizujących cele I, II i III, a w szczególności, tworzenia warunków przestrzennych do wykorzystania:

1) **wizerunku regionu jako „ekologicznego" i „zielonego"**, z wyjątkowo czystym środowiskiem, unikalnymi, mało przekształconymi walorami przyrodniczymi w większości w europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000, zróżnicowanym etnicznie dziedzictwem kulturowym, bogactwem krajobrazów pojeziernych, puszczańskich i dolinnych, dla rozwoju:
   a) turystyki przyrodniczej i aktywnej, rowerowej i kajakowej,
   b) turystyki kulturowo-etnicznej,
   c) różnych form wypoczynku i rekreacji, w tym agroturystyki,
   d) lecznictwa uzdrowiskowego w Augustowie i Supraślu, a potencjalnie w Mielniku i Białowieży,
   e) specjalistycznych markowych produktów turystycznych i form rekreacji,
2) **walorów położenia tranzytowego i przygranicznego regionu** dla rozwoju:
   a) współpracy naukowo-badawczej pomiędzy uczelniami podlaskimi a uczelniami województwa grodzieńskiego i brzeskiego na Białorusi,
   b) turystyki biznesowej, w tym handlu przygranicznego w rejonach polsko-białoruskich przejść granicznych oraz na pograniczu polsko-litewskim,
   c) współpracy pomiędzy uzdrowiskiem Augustów a uzdrowiskiem Porieczie na Białorusi dla zwiększenia zakresu i atrakcyjności usług sanatoryjnych,
   d) turystyki aktywnej i krajoznawczej na bazie funkcjonowania obu części Kanału Augustowskiego – polskiej i białoruskiej (z możliwością spływów kajakowych na odcinku Augustów – Grodno),
   e) turystyki przyrodniczej i aktywnej na bazie transgranicznych obszarów chronionych: potencjalnego „Trzy Puszcze", obejmującego fragmenty Puszczy Augustowskiej, położone w rejonie styku granic Polski, Litwy i Białorusi, i Przełom Bugu oraz Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Puszcza Białowieska,
3) **najczystszego w kraju środowiska przyrodniczego i rosnącego popytu na wysokiej jakości żywność** (w tym w aglomeracji warszawskiej) do rozwoju rolnictwa

ekologicznego i metodami integrowanymi, a na jego bazie przetwórstwa rolno-spożywczego z kontynuacją osiągnięć branży mleczarskiej oraz produkcji żywności, także metodami tradycyjnymi, sprzyjającej rozwojowi agroturystyki w naturalnych, atrakcyjnych krajobrazach wiejskich,

4) **liczącego się w kraju potencjału naukowo-badawczego** i innowacyjnego niektórych placówek i zakładów wyższych uczelni, w tym Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, dla rozwoju np. przyszłościowej medycyny regeneracyjnej, biobankowania oraz geriatrii i psychogeriatrii a Politechniki Białostockiej dla rozwoju np. innowacyjnej inżynierii środowiska, biotechnologii i elektromechaniki, oraz współpracy wdrożeniowej z wiodącymi innowacyjnymi klastrami przemysłowymi regionu,
5) **potencjału województwa do produkcji energii ze źródeł odnawialnych (OZE)** we wschodniej części marginalnej na plantacje roślin energetycznych, do rozwoju produkcji energii z biomasy, a także korzystnej konfiguracji terenów w niektórych częściach województwa do rozwoju energetyki wiatrowej, z zachowaniem wymogów ochrony sieci ekologicznej i krajobrazów.

6.3. Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej

Cel ten realizować będą działania w zakresie modernizacji, budowy i przebudowy ponadlokalnej infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej itp. oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej, służące poprawie powiązań zewnętrznych i wewnętrznych sieci osadniczej województwa, określonych w dziale 4.9. Zapewni to dostosowanie tej infrastruktury do wymogów techniczno-funkcjonalnych, bezpieczeństwa i potrzeb użytkowników oraz wymogów środowiskowych.

Działania inwestycyjne w zakresie modernizacji i rozwoju ponadlokalnej publicznej infrastruktury transportowej będą finansowane głównie ze środków programów centralnych i samorządowych.

Ustalone w Planie zasady i kierunki rozwoju w/w infrastruktury na obszarze województwa i jej powiązania zewnętrzne będą transmitowane w trybie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym do sporządzanych przez samorządy studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i planów miejscowych oraz ich zmian. Służyć to będzie: rezerwowaniu w tych dokumentach terenów niezbędnych dla inwestycji, zwłaszcza drogowych, oraz koordynacji pozwalającej uniknąć konfliktów polityki przestrzennej gmin z krajową i regionalną polityką rozwoju infrastruktury transportowej. Będzie to również baza informacyjna dla potencjalnych inwestorów innych rodzajów zagospodarowania. Ustalenia Planu w zakresie rozwoju infrastruktury transportowej będą podstawą uzgodnień i opiniowania przez samorząd województwa inwestycji drogowych, kolejowych, lotniczych i telekomunikacyjnych, przygotowywanych w trybie ustaw szczególnych („specustaw") lub lokalizacji inwestycji w trybie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

6.3.1. Zasady rozwoju infrastruktury transportowej

W regionalnej i lokalnej polityce rozwoju infrastruktury transportowej i komunikacji zbiorowej należy uwzględniać w szczególności:

1) **dostosowywanie infrastruktury do potrzeb ruchu,** m.in. poprzez prognozowanie potrzeb transportowych i potoków przewozowych na poszczególnych jej elementach oraz stosowanie wymogów standardów techniczno-użytkowych,

2) **minimalizowanie kolizji** między ruchem środków transportu a otaczającą zabudową i środowiskiem przyrodniczym wymagającymi ochrony sanitarnej, poprzez zachowanie odpowiednich odległości wzajemnych lub zastosowanie technicznych środków ochronnych (np. ekrany przeciwdźwiękowe, przejścia dla zwierząt, wielowarstwowe okna, kanalizowanie i oczyszczanie wód opadowych itp.),
3) **zwiększenie bezpieczeństwa ruchu i jego „płynności"** poprzez zapewnienie stosownych do funkcji parametrów technicznych infrastruktury transportowej, w tym likwidację tzw. „wąskich gardeł", organizację ruchu, zabezpieczenia przed wtargnięciem itp.,
4) **zapewnienie właściwych warunków obsługi ruchu przy głównych drogach krajowych i liniach kolejowych,** poprzez planowanie i realizację odpowiedniej ilości miejsc obsługi podróżnych (MOP), modernizację funkcjonalną i estetyczną dworców i przystanków kolejowych, a także organizację zintegrowanych miejsc przesiadkowych dla różnych rodzajów komunikacji zbiorowej, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych,
5) **strategię rozwoju transportu i Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego woj. podlaskiego**, jako podstawy planowania rozwoju infrastruktury w miejskim obszarze funkcjonalnym Białegostoku,
6) **rozwój struktury przestrzennej miejskiego obszaru funkcjonalnego Białegostoku** ukierunkowany na wzrost popytu na przewozy pasażerskie koleją, w wyniku planistycznej koncentracji i intensyfikacji zabudowy w otoczeniu istniejących i potencjalnych przystanków tej komunikacji,
7) **tworzenie warunków przestrzennych do rozwoju transportu multimodalnego i centrów logistycznych,** poprzez odpowiedni lobbing oraz planistyczne zabezpieczenie terenów dla inwestycji w tym zakresie, zgodnie z zasadą określoną w celu I pkt 6.1.1.4. ppkt 3 lit a),
8) **dostosowywanie parametrów technicznych do prognozowanych potoków ruchu na drogach** wojewódzkich prowadzących do/z potencjalnych przejść granicznych polsko-białoruskich, poprzez koordynację czasowo-przestrzenną działań inwestycyjnych na przejściach (w Lipszczanach i Tokarach) z przygotowaniem i przeprowadzeniem modernizacji tych dróg,
9) **preferowania transportu zbiorowego w największych miastach województwa,** a przynajmniej w ich częściach śródmiejskich, z równoczesnym ograniczaniem transportu indywidualnego,
10) **kształtowanie struktur przestrzennych minimalizujących potrzebę przemieszczeń mieszkańców** w relacjach mieszkanie – praca – usługi – rekreacja, w największych miastach regionu,
11) **dostosowywanie ilości miejsc parkingowych do intensywności i rodzaju zabudowy w miastach**, w szczególności w obszarach koncentracji usług ponadpodstawowych i miejsc pracy w oparciu o studia komunikacyjne,
12) **traktowanie ruchu rowerowego jako pełnoprawnego środka transportu** w miastach wymagającego, jak inne rodzaje transportu, stosownej infrastruktury, w tym ścieżek rowerowych i publicznych wypożyczalni rowerów.

Mapa 46.

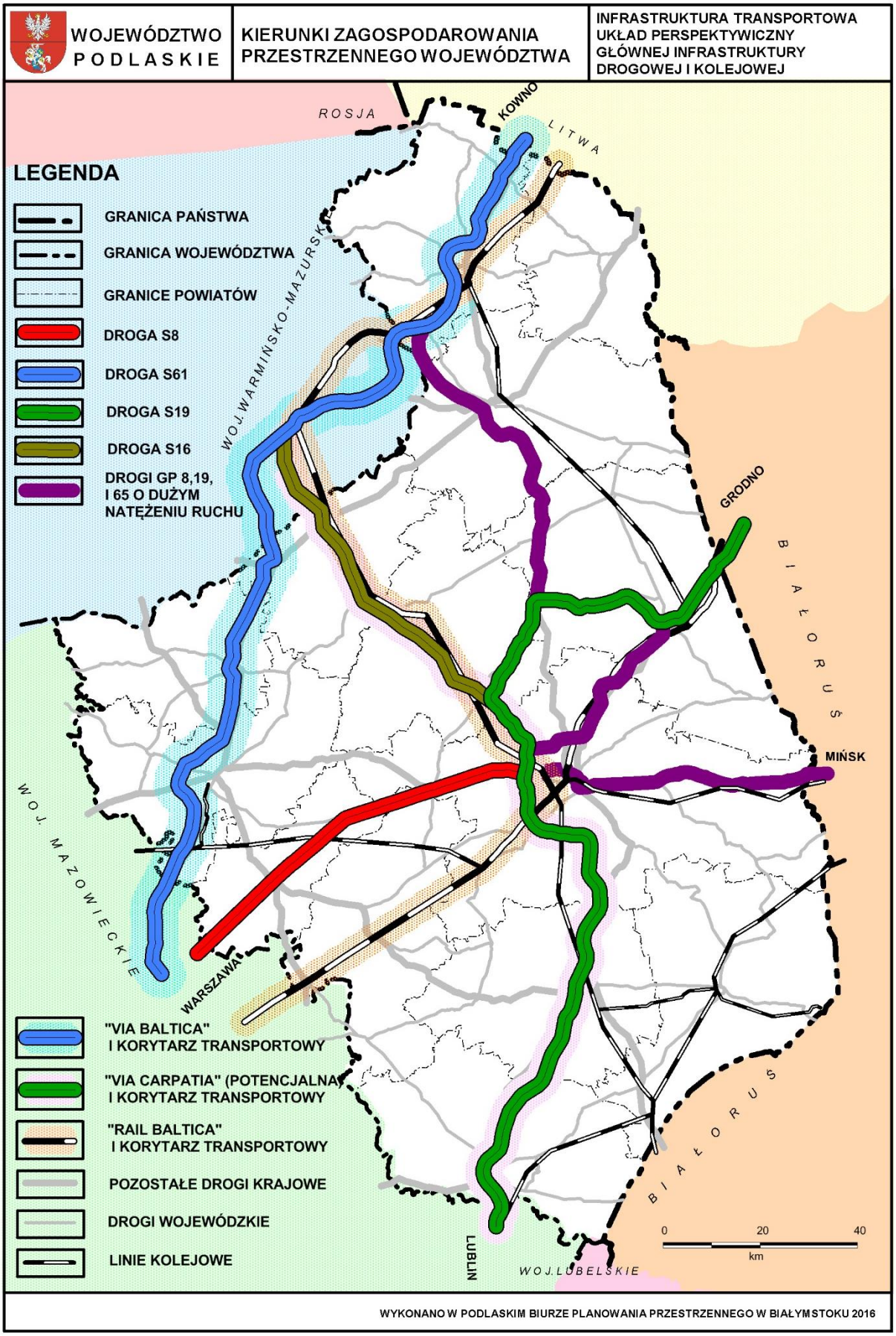
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA
UKŁAD PERSPEKTYWICZNY
GŁÓWNEJ INFRASTRUKTURY
DROGOWEJ I KOLEJOWEJ
ROSJA
KOWNO
LITWA
LEGENDA
GRANICA PAŃSTWA
GRANICA WOJEWÓDZTWA
GRANICE POWIATÓW
DROGA S8
DROGA S61
DROGA S19
DROGA S16
DROGI GP 8,19,
I 65 O DUŻYM
NATĘŻENIU RUCHU
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
GRODNO
BIAŁORUŚ
MIŃSK
WOJ. MAZOWIECKIE
WARSZAWA
"VIA BALTICA"
I KORYTARZ TRANSPORTOWY
"VIA CARPATIA" (POTENCJALNA)
I KORYTARZ TRANSPORTOWY
"RAIL BALTICA"
I KORYTARZ TRANSPORTOWY
POZOSTAŁE DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
LINIE KOLEJOWE
LUBLIN
WOJ. LUBELSKIE
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

6.3.2. Kierunki wzmocnienia powiązań transportowych zewnętrznych i wewnętrznych regionu

Kierunki te przedstawia rys. nr 12 Planu.

6.3.2.1. Kierunki rozwoju dróg krajowych

Działania w ramach tych kierunków ujęte częściowo w dziale 2.2. zał. nr 3, zgodne z Programem Budowy Dróg Krajowych i Strategią Rozwoju Transportu, dotyczyć będą:

1) **drogi ekspresowej S8** – dokończenie przebudowy na odcinkach Jeżewo Stare – Obwodnica Wiśniewa i Obwodnica Zambrowa – granica województwa do parametrów ekspresowych:
   a) jako drogi dwujezdniowej o dopuszczalnym nacisku na pojedynczą oś 11,5 t,
   b) z obwodnicami miejscowości: Wyszomierz Wielki, Ostrożne, Mężenin, Krzewo Stare,
   c) z węzłami drogowymi: „Szumowo" – na skrzyżowaniu z drogą powiatową nr 2025B, „Kołaki" – na skrzyżowaniu z drogą powiatową nr 1884B i 1990B, „Mężenin" – na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 8, „Sikory" – na skrzyżowaniu z drogą powiatową nr 2043B, „Kobylin" – na skrzyżowaniu z drogą powiatową nr 2042B ,
   d) z przejściami dla zwierząt i miejscami obsługi podróżnych (MOP),
2) **drogi ekspresowej S19 „Via Carpatia" do węzła Knyszyn z S16** – przebudowa i budowa do parametrów ekspresowych wraz z płd. i zachodnią częścią obwodnicy Białegostoku:
   a) jako drogi dwujezdniowej o dopuszczalnym nacisku na pojedynczą oś 11,5 t,
   b) z obwodnicami miejscowości: Kuźnica, Sokółka, Korycin, Jasionówka, Knyszyn, Białystok, Proniewicze, Bielsk Podlaski, Boćki, Dziadkowice i Siemiatycze,
   c) węzłami drogowymi: „Kuźnica", „Sokółka Płn." – na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 19, „Sokółka Zach." – połączenie z nowym przebiegiem drogi wojewódzkiej nr 673, „Nowowola" – do połączenia z drogą wojewódzką nr 671, „Janów" – połączenie z drogą wojewódzką nr 671, „Korycin" – na skrzyżowaniu z łącznikiem do drogi krajowej nr 8, „Kamionka" – na skrzyżowaniu z łącznikiem do drogi krajowej nr 8, „Jasionówka" – na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 671 i drogą powiatową nr 1404B, „Zofiówka" – na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 671, „Knyszyn" – na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 65, „Dobrzyniewo" – na skrzyżowaniu z nowym przebiegiem drogi krajowej nr 19 i do połączenia z drogą krajową nr 65, „Białystok Zach." – na skrzyżowaniu z drogą S8, „Białystok Księżyno" – na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 678, „Juchnowiec" – skrzyżowanie z drogą powiatową nr 1483B, „Białystok Płd." – na skrzyżowaniu z projektowaną drogą krajową nr 65 i drogą powiatową nr 1484B, „Zabłudów" – skrzyżowanie z drogą krajową nr 19, „Bielsk Podlaski Płn." – skrzyżowanie z drogą krajową nr 19, „Bielsk Podlaski Zach." – skrzyżowanie z drogą krajową nr 66, „Boćki" – na skrzyżowaniu z drogą powiatową nr 1740B, „Dziadkowice" – na skrzyżowaniu z drogą powiatową nr 1755B, „Wiercień" – na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 19, „Siemiatycze Płn." – na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 690, „Siemiatycze Płd." – na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 62,
   d) z przejściami dla zwierząt i miejscami obsługi podróżnych (MOP),
   e) lobbing na rzecz włączenia do sieci TEN-T trasy „Via Carpatia", w województwie podlaskim bazującej na części dróg S19 i S61 oraz drodze S16 lub odcinku drogi nr8.
3) **drogi ekspresowej S61 „Via Baltica"** przebudowa i budowa na obu odcinkach w województwie (w I etapie budowa cz. obwodnic miast) do parametrów ekspresowych:
   a) jako drogi dwujezdniowej o nacisku dopuszczalnym na pojedynczą oś 11,5 t,
   b) z obwodnicami miejscowości: Łomża, Szczuczyn, Suwałki,

c) węzłami drogowymi: „Śniadowo” – na skrzyżowaniu z drogą woj. nr 677, „Łomża Płd.” – na skrzyżowaniu z nowym przebiegiem drogi krajowej nr 63 (w I etapie z łącznikiem do drogi nr 677), „Łomża Zach.” – na skrzyżowaniu z droga krajową nr 61, „Nowogród” na skrzyżowaniu z drogą nr 645, „Łomża Płn.” – na skrzyżowaniu z nowym przebiegiem drogi krajowej nr 64 (pod warunkiem uzyskania finansowania przedłużenia tej drogi), „Kolno” – na skrzyżowaniu z nowym przebiegiem drogi krajowej nr 64, „Grabowo” – na skrzyżowaniu z drogą powiatową nr 1828B, „Szczuczyn” – na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 58, „Guty” – na skrzyżowaniu z łącznikiem do drogi krajowej nr 61, „Suwałki Zach.” – na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 652, „Suwałki Płn.” – na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 61, „Sejny” – na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 651,
d) z przejściami dla zwierząt i miejscami obsługi podróżnych (MOP),

4) drogi ekspresowej S16 Ełk (S61) – Knyszyn (S19) z budową i przebudową na całym odcinku, w tym budową obwodnic miast Grajewa i Moniek oraz nowych przepraw mostowych na rzece Biebrzy,

5) drogi krajowej 8 klasy GP – wymagająca dokończenia przebudowy i budowy:
a) jako jednojezdniowej (2+1) na odcinku Katrynka – Augustów lub dwujezdniowej na odcinku Korycin – Augustów,
b) z obwodnicami miejscowości: Korycin, Suchowola, Sztabin, Białobrzegi,

6) drogi krajowej 19 klasy GP – dokończenie przebudowy i budowy:
a) jako drogi jednojezdniowej (2+1) na odcinku Sokółka – węzeł Wasilków,
b) z obwodnicą zachodnią Sokółki i włączeniem do węzła „Sokółka Zachód” na proj. drodze ekspresowej S19,
c) budowa odcinka między węzłem „Sochonie” na drodze nr 8, a węzłem „Dobrzyniewo” na drodze S19,

7) drogi krajowej nr 63 klasy G – przebudowa:
a) z nowym przebiegiem do węzła „Kolno” na drodze S61,
b) z nowym przebiegiem do węzła „Łomża Płd.” na drodze S61,
c) z obejściem miasta Zambrów po stronie zachodniej,

8) drogi krajowej nr 64 klasy G – z nowym przebiegiem do węzła „Łomża Płn.” na drodze S61 na obwodnicy miasta Łomża,

9) drogi krajowej nr 61 klasy GP – budowa obwodnic miast Grajewa i Rajgrodu,

10) drogi krajowej nr 65 klasy G z budową połączenia od węzła „Białystok Południe” na proj. drodze ekspresowej S19 do węzła „Grabówka” (cz. płd. obwodnicy Białegostoku),

11) drogi ekspresowej S16 Ełk (S16) – Knyszyn (S19) („Via Carpatia”) z budową obwodnic miasta Grajewa i Moniek.

6.3.2.2. Kierunki rozwoju dróg wojewódzkich

Regionalny Plan Transportowy Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 zatwierdzony przez Zarząd Województwa Podlaskiego uchwałą Nr 161/2082/2016 z 20 września 2016 r. zakłada wstępny harmonogram realizacji projektów drogowych w Województwie Podlaskim obejmujący listę 20 projektów (tab.12a). Przynależność projektu do listy można traktować jako *warunek dopuszczający realizację.* Lista inwestycji wymienionych w planie obejmuje wyłącznie inwestycje na drogach wojewódzkich, których Beneficjentem będzie Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku. Pozostałe inwestycje drogowe (w tym z listy rankingowej tab. 12) w ramach RPOWP 2014-2020 będą mogły zostać dofinansowane w trybie konkursowym, z priorytetem poprawy dostępności ośrodków subregionalnych.

1) Harmonogram obejmuje następujące zadania:

a) *Obwodnica Księżyna* – budowa drogi wojewódzkiej Nr 678,
b) *Łomża – Nowosady* – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 677,
c) *Zabłudów – Nowosady* – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 685,
d) Nowogród – Łomża – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 645,
e) Białystok – Supraśl - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 676,
f) Dąbrowa Białostocka – Sokółka - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 673,
g) Markowszczyzna – Łapy- Roszki-Wodźki – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 682 i 681,
h) Juszkowy Gród – Zawodzieckie - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 687,
i) Roszki-Wodźki – Wysokie Mazowieckie – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 678,
j) Ciechanowiec – Ostrożany – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 690,
k) Łomża – Mężenin – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 679,
l) Jeżewo Stare – Sokoły – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 671,
m) Obwodnica Filipowa – Suwałki – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 652,
n) Jeleniewo – Rutka Tartak – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 655,
o) Kleszczele – Siemiatycze – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 693,
p) Granica Województwa – Obwodnica Filipowa – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 652,
q) Bielsk Podlaski – Hajnówka – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 689,
r) Granica Województwa – Kolno – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 647,
s) Augustów – Lipsk – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 664,
t) Łapy – Poświętne – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 681,

2) Przekształcanie dróg krajowych w województwie w wyniku budowy nowych odcinków dróg krajowych,zwłaszcza ekspresowych wiązać się może ze zmianą ich klas funkcjonalnych spowodowaną istotnymi zmianami struktury i natężenia ruchu.

Mapa 47.

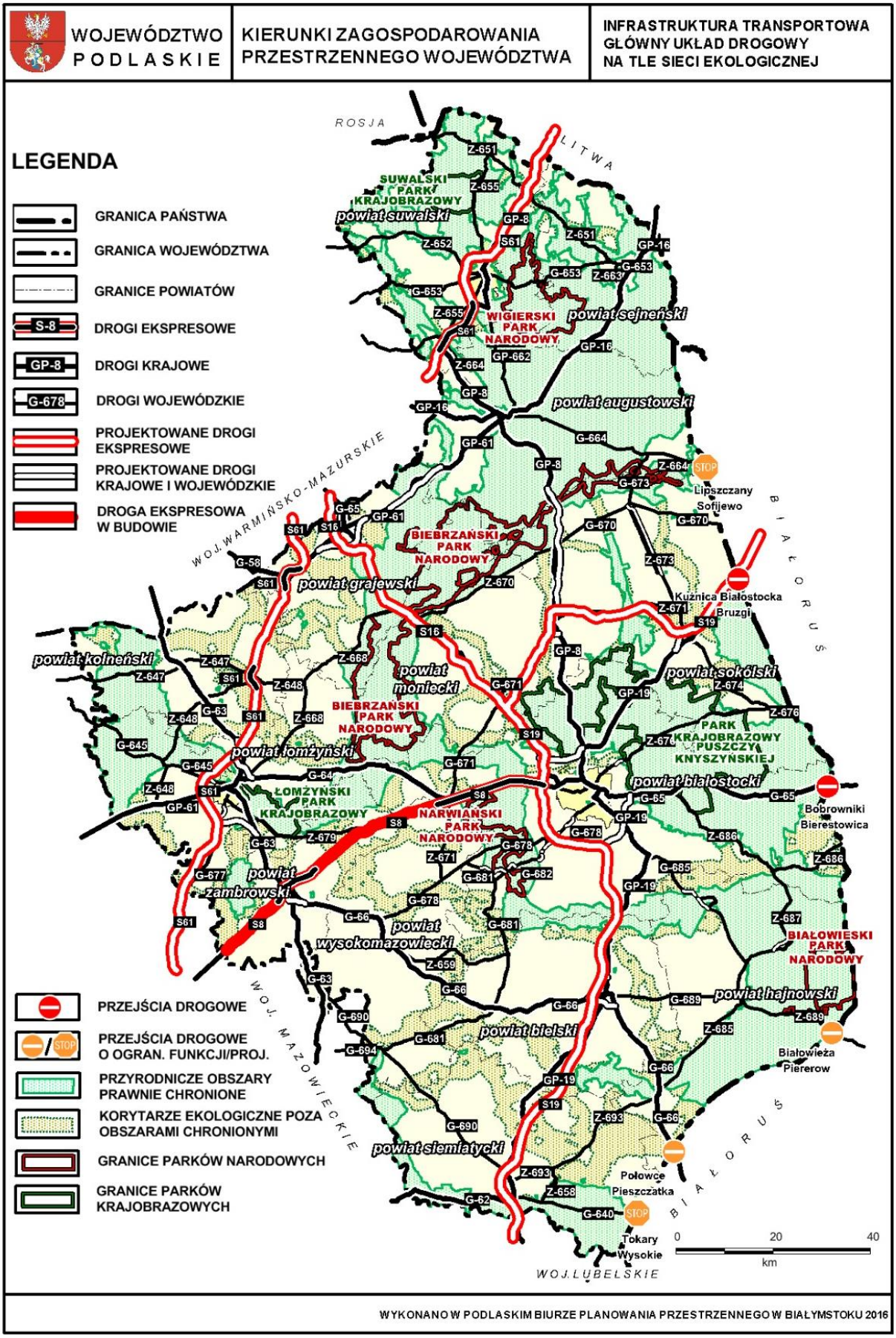
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA GŁÓWNY UKŁAD DROGOWY NA TLE SIECI EKOLOGICZNEJ
LEGENDA
GRANICA PAŃSTWA
GRANICA WOJEWÓDZTWA
GRANICE POWIATÓW
DROGI EKSPRESOWE
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
PROJEKTOWANE DROGI EKSPRESOWE
PROJEKTOWANE DROGI KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE
DROGA EKSPRESOWA W BUDOWIE
PRZEJŚCIA DROGOWE
PRZEJŚCIA DROGOWE O OGRAN. FUNKCJI/PROJ.
PRZYRODNICZE OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE
KORYTARZE EKOLOGICZNE POZA OBSZARAMI CHRONIONYMI
GRANICE PARKÓW NARODOWYCH
GRANICE PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
powiat suwalski
powiat sejneński
powiat augustowski
powiat grajewski
powiat kolneński
powiat monIecki
powiat sokólski
powiat łomżyński
powiat białostocki
powiat zambrowski
powiat wysokomazowiecki
powiat bielski
powiat hajnowski
powiat siemiatycki
SUWALSKI PARK KRAJOBRAZOWY
WIGIERSKI PARK NARODOWY
BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY
NAREWIANSKI PARK NARODOWY
ŁOMŻYŃSKI PARK KRAJOBRAZOWY
PARK KRAJOBRAZOWY PUSZCZY KNYSZYŃSKIEJ
BIAŁOWIESKI PARK NARODOWY
Lipszczany
Sofijewo
Kuźnica Białostocka
Bruzgi
Bobrowniki
Bierestowica
Białowieża
Pererow
Połowce
Pieszczatka
Tokary
Wysokie
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 48.

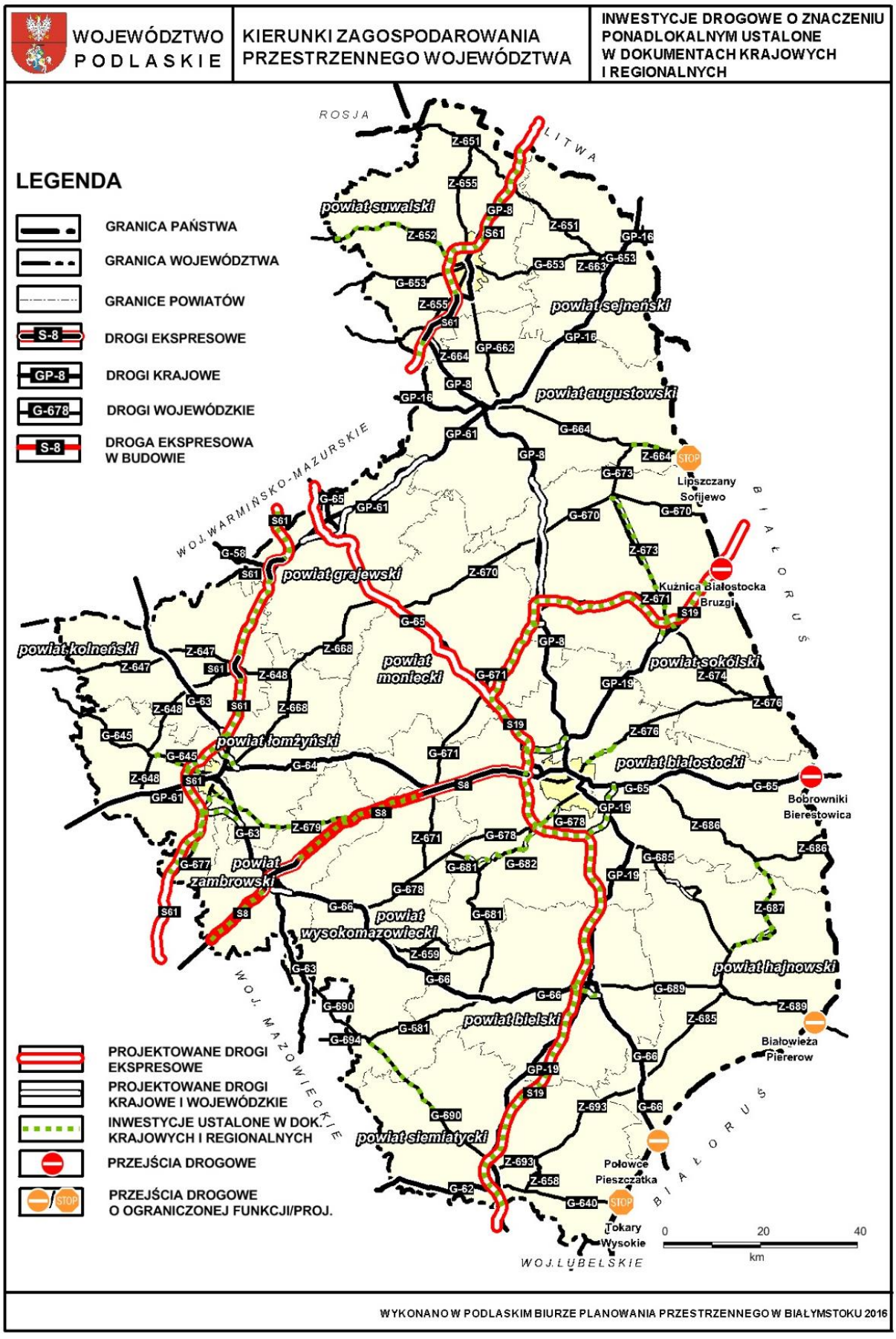
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INWESTYCJE DROGOWE O ZNACZENIU PONADLOKALNYM USTALONE W DOKUMENTACH KRAJOWYCH I REGIONALNYCH
LEGENDA
GRANICA PAŃSTWA
GRANICA WOJEWÓDZTWA
GRANICE POWIATÓW
DROGI EKSPRESOWE
DROGI KRAJOWE
DROGI WOJEWÓDZKIE
DROGA EKSPRESOWA W BUDOWIE
PROJEKTOWANE DROGI EKSPRESOWE
PROJEKTOWANE DROGI KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE
INWESTYCJE USTALONE W DOK. KRAJOWYCH I REGIONALNYCH
PRZEJŚCIA DROGOWE
PRZEJŚCIA DROGOWE O OGRANICZONEJ FUNKCJI/PROJ.
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
powiat suwalski
powiat sejneński
powiat augustowski
powiat grajewski
powiat kolneński
powiat moniecki
powiat sokólski
powiat łomżyński
powiat białostocki
powiat zambrowski
powiat wysokomazowiecki
powiat hajnowski
powiat bielski
powiat siemiatycki
Lipszczany
Sofijewo
Kuźnica Białostocka
Bruzgi
Bobrowniki
Bierestowica
Białowieża
Pierierow
Połowce
Pieszczatka
Tokary
Wysokie
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

6.3.2.3. Kierunki modernizacji dróg powiatowych

Działania w ramach tego kierunku poprawią obsługę wiejskich obszarów funkcjonalnych, zapewniając powiązania wiejskiej sieci osadniczej z siedzibami powiatów i gmin oraz dostępność obszarów rekreacyjnych i gospodarczych. Będą one bardzo ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego obszarów wiejskich. Priorytet we wspomaganiu modernizacji środkami z programów operacyjnych, w tym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 mogą mieć inwestycje zapewniające:

a) poprawiające dostępność do ośrodka wojewódzkiego z obszarów z rozdz. 4.8.2.,
b) konieczne połączenia z siecią dróg ekspresowych,
c) poprawę dostępności obszarów przeznaczonych pod działalność przemysłowo-usługową,
d) uzupełnienie luk w połączeniach transgranicznych,
e) poprawę bezpieczeństwa ruchu i przepustowości tych dróg,
f) zmniejszenie uciążliwości hałasowej dużego natężenia ruchu w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej.

6.3.2.4. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu transportowego MOFOWB i obszaru zewnętrznego

Poprawa funkcjonowania systemu transportowego w mieście Białymstoku i jego powiązań ze strefą podmiejską oraz obszarem zewnętrznym MOFOWB wymagać będzie szeregu działań inwestycyjnych i organizacyjnych, w tym:

1) **włączenia podstawowego układu uliczno-drogowego** miasta Białegostoku do węzła Białystok Zachód na drodze ekspresowej S8 poprzez przebudowę odcinków drogi krajowej nr 8 i wojewódzkiej nr 676,
2) **tworzenia warunków dla ruchu tranzytowego** z ominięciem obszarów śródmieścia poprzez przebudowę i budowę obwodnic: śródmiejskiej klasy G i miejskiej klasy GP w Białymstoku oraz obwodnicy w ciągu S19 w Sokółce,
3) **tworzenia sprawnych połączeń** między w/w obwodnicami w Białymstoku, wyprowadzających równocześnie ruch na zewnątrz do połączenia z obwodnicą zamiejską,
4) **budowy dwupoziomowych skrzyżowań** ulic układu podstawowego z liniami kolejowymi z priorytetem w ciągu ulic: Alei Jana Pawła II i Ks. J. Popiełuszki oraz na projektowanych połączeniach ulic: Sitarskiej ze Świętokrzyską i Alei Niepodległości z I. J. Paderewskiego,
5) **rozwoju sytemu parkingowego** z dostosowaniem do planowanych potrzeb, w tym budowa parkingów przesiadkowych typu „parkuj i jedź" lub typu „parkuj i idź" w powiązaniu z przystankami komunikacji zbiorowej,
6) **zapewnienia priorytetów dla publicznej komunikacji zbiorowej** poprzez rozwój jej infrastruktury, w tym:
   a) dostosowania układu ulicznego do jej potrzeb w pierwszej kolejności w ciągach ulic najbardziej obciążonych ruchem z „korytarzami autobusów wysokiej jakości",
   b) wybudowania centrów informacyjno-przesiadkowych wiążących różne rodzaje środków przewozowych, a w szczególności umożliwiających korzystanie z różnych linii autobusowych,
   c) kontynuowania wprowadzenia inteligentnego systemu zarządzania ruchem,
   d) stosowania niskoemisyjnych środków transportu,
7) **przebudowy infrastruktury dworców kolejowych:** zwłaszcza Białystok Starosielce i jego otoczenia, w związku z jego położeniem przy trasie „Rail Baltica", oraz w Łapach, a także autobusowego w Białymstoku,

8) **zapewnienia właściwych warunków do obsługi ruchu rowerowego,** z priorytetem dla tras rowerowych: przez 5 województw „Green Velo" i Podlaskiego Szlaku Bocianiego,
9) **dostosowania systemów transportowych miast, z priorytetem Białegostoku i Sokółki, do potrzeb osób z ograniczoną możliwością poruszania się,**
10) **dostosowania lotniska „Krywlany" w Białymstoku** do potrzeb lotniska lokalnego użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji,
11) **zapewnienia sprawnych połączeń drogowych i kolejowych Białegostoku ze strefą podmiejską i obszarem zewnętrznym MOFOWB**, w wyniku realizacji odpowiednich przedsięwzięć z pkt 6.3.2.1., 6.3.2.2. i 6.3.2.7.

6.3.2.5. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu transportowego miejskiego obszaru funkcjonalnego Suwałk

Poprawa funkcjonowania systemu transportowego miasta i jego powiązań ze strefą zewnętrzną miejskiego obszaru funkcjonalnego wymagać będzie szeregu działań inwestycyjnych i organizacyjnych, w tym:

1) **lobbingu na rzecz jak najszybszej realizacji** obwodnicy drogowej Suwałk w ciągu drogi ekspresowej S61 „Via Baltica", zgodnie z pkt 6.3.2.1. ppkt 3,
2) **przebudowy części podstawowego układu uliczno-drogowego** obszaru funkcjonalnego Suwałk zgodnie z wieloletnim programem inwestycyjnym miasta obejmującej:
   a) ulicę Utrata na odc. między ul. Staniszewskiego a ul. Gen. Z. Podhorskiego,
   b) ulicę Reja i odc. ulicy Świerkowej oraz ulicę Armii Krajowej na odc. między ul. Reja a ul. Gen. K. Pułaskiego,
   c) ulice: Buczka, Wojska Polskiego, T. Kościuszki i Wigierską z połączeniem z ul. Grunwaldzką,
   d) ulicę Sejneńską z budową dwupoziomowego skrzyżowania z torami PKP,
   e) ulicę Staniszewskiego,
3) **stworzenia warunków do realizacji lokalnego lotniska użytku publicznego** na bazie przebudowy sportowego, jak w pkt 6.3.2.10. b,
4) **rozwoju systemu parkingowego** z priorytetem śródmieścia, z uwzględnieniem odpowiednich dla Suwałk zasad z pkt 6.3.2.4. ppkt 5,
5) **rozwoju infrastruktury transportu rowerowego,** z uwzględnieniem odpowiednich dla Suwałk zasad z pkt 6.3.1. l i kierunków z pkt 6.3.2.11,
6) **lobbingu na rzecz modernizacji magistralnej linii kolejowej E-75** „Rail Baltica" oraz modernizacji linii nr 40 Sokółka – Augustów – Suwałki – Trakiszki do prędkości 100-120 km/h (zgodnie z ustaleniami Programów Rządowych) oraz tworzenia warunków planistycznych do przebudowy infrastruktury kolejowej w mieście,
7) **rozwoju infrastruktury publicznej komunikacji zbiorowej –** z uwzględnieniem stosownych kierunków z pkt 6.3.2.4. ppkt 6 oraz z pkt 6.3.2.8.,
8) **polepszenia stanu nawierzchni drogi nr 1153B Suwałki – Zaboryszki,** stanowiącej alternatywne połączenie Suwałk z Puńskiem.

6.3.2.6. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu transportowego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łomży

Poprawa funkcjonowania systemu transportowego miasta i jego powiązań ze strefą zewnętrzną miejskiego obszaru funkcjonalnego wymagać będzie szeregu działań inwestycyjnych i organizacyjnych, w tym:

1) **lobbingu na rzecz jak najszybszej realizacji drogi ekspresowej S61 „Via Baltica"**, w tym zwłaszcza obwodnicy miasta Łomży, wg pkt 6.3.2.1. ppkt 3,

2) **współpracy zainteresowanych samorządów lokalnych na rzecz szybkiej reaktywacji linii kolejowej nr 36 Ostrołęka – Łapy i linii kolejowej nr 49 Śniadowo – Łomża**, zgodnie z pkt 6.3.2.7. ppkt 3 f i ppkt 4 b,
3) **przebudowy elementów podstawowego układu uliczno-drogowego** obszaru funkcjonalnego miasta w dostosowaniu do potrzeb ruchu i jego bezpieczeństwa, zgodnie z wieloletnim programem inwestycyjnym miasta Łomży, obejmującej w szczególności:
   a) ul. Wojska Polskiego, plac Tadeusza Kościuszki i ul. Zjazd w ciągu drogi krajowej nr 61,
   b) ul. Sikorskiego i ul. Szosa Zambrowska w ciągu drogi krajowej nr 63,
   c) ul. Piłsudskiego, ul. Poznańską i ul. Spokojną,
4) **rozbudowy i przebudowy systemu parkingowego,** z priorytetem obszaru śródmieścia i centrum, z uwzględnieniem stosownych dla Łomży zasad z pkt 6.3.2.4. ppkt 5,
5) **rozbudowy systemu infrastruktury transportu rowerowego,** z uwzględnieniem zasad pkt 6.3.1. ppkt 12,
6) **rozwoju infrastruktury publicznej dla komunikacji zbiorowej,** z uwzględnieniem stosownych kierunków z pkt 6.3.2.4. ppkt 6 oraz pkt 6.3.2.8.,
7) **rozbudowy i budowy dróg wojewódzkich**, określonych w pkt 6.3.2.2., w tym: nr 645 Łomża – Nowogród, nr 677 Łomża – Śniadowo oraz nr 679 Łomża – Mężenin,
8) **dostosowania drogi powiatowej nr 1904B Łomża – Nowogród** (połączenie alternatywne) do parametrów o nawierzchni twardej ulepszonej.

6.3.2.7. Kierunki rozwoju i modernizacji infrastruktury kolejowej

Sprostanie przez infrastrukturę kolejową międzynarodowym, krajowym i regionalnym potrzebom oraz wymogom przewozowym wymagać będzie modernizacji, przebudowy lub rewitalizacji szeregu jej elementów. Planowanie inwestycje w tym zakresie ustala KPZK2030, Krajowy Program Kolejowy do 2023 r oraz Kontrakt Terytorialny dla Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, a uszczegóławia, co do sposobu inwestowania i terminów realizacji. Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2014-2020. Plan ten ustala :

1) ***Inwestycje kolejowe planowane do realizacji w ramach RPOWP 2014-2020*** - EFRR + budżet województwa (tab. 13):
   b) rewitalizację linii kolejowej nr 57 odc. Kuźnica Białostocka – Geniusze (z. zak. robót budowlanych w 2020r.),
   c) rewitalizację linii kolejowej nr 36 odc. Łapy – Śniadowo – granica województwa (linia Ostrołęka – Łapy z. zak. robót budowlanych w 2020r.),
   d) rewitalizację linii kolejowej nr 49 odc. Śniadowo – Łomża (z. zak. robót budowlanych w 2020r.),
   e) rewitalizację linii kolejowej nr 923 odc. Bufałowo Wschód – Bufałowo (tor łączący nr 923 Bufałowo Wchód – Bufałowo S, z. zak. robót budowlanych w 2020r.),
   f) rewitalizację linii kolejowej nr 59 odc. granica państwa – Chryzanów (z. zak. robót budowlanych w 2020r.),
   g) rewitalizację linii kolejowej nr 52 odc. Hajnówka – Białowieża (linia Lewki – Białowieża, z. zak. robót budowlanych w 2019r.).
2) ***Inwestycje kolejowe planowane do realizacji na obszarze województwa podlaskiego finansowane z innych źródeł*** – CEF, EFRR (POPW, POIŚ) i budżetu województwa (tab. 14):
   a) Prace na linii E75 na odc. Sadowne – Białystok wraz z robotami pozostałymi na odc. Warszawa Rembertów – Sadowne (linia Warszawa – Trakiszki) „Rail Baltica" dostosowanie do prędkości 120-200 km/h z. zak. Robót budowlanych w 2020r.,

b) Prace na linii kolejowej nr 32 odc. Białystok – Bielsk Podlaski (linia Czeremcha – Białystok, dostosowanie do prędkości ≤ 120 km/h (z. zak. robót budowlanych w 2019r.),
c) Prace na linii kolejowej nr 31 odc. granica województwa – Czeremcha – Hajnówka (linia Siedlce – Siemianówka, dostosowanie do prędkości 100-120 km/h, z. zak. robót budowlanych w 2019r.),
d) Prace na linii kolejowej nr 52 odc. Lewki – Hajnówka (linia Lewki – Białowieża z. zak. robót budowlanych w 2019r.),
e) Praca na linii kolejowej nr 6 odc. Białystok – Sokółka – Kuźnica Białostocka – granica państwa (linia Zielonka – Kuźnica Białostocka, dostosowanie do prędkości 100-120 km/h, z. zak. robót budowlanych w 2021r.),
f) Modernizacja linii kolejowej E75 odc. Białystok – Ełk – Trakiszki, (linia Warszawa – Trakiszki „Rail Baltica", z dostosowaniem do prędkości 120-200 km/h na odc. Białystok – Ełk, a 100-120 km/h na pozostałym, z. zak. robót budowlanych w 2021r.).

W planie niniejszym zakłada się także potrzebę:

- utrzymania w dobrym stanie technicznym dworców i przystanków kolejowych oraz estetyzację ich otoczenia, z priorytetem remontów i modernizacji obiektów zabytkowych zgodnie ze stosowanymi wymogami konserwatorskimi określonymi w pkt. 6.4.8.2.,
- tworzenia warunków i wspierania wprowadzenia transportu kombinowanego na bazie głównych linii kolejowych i dróg województwa oraz realizacji centrum logistycznego w Białymstoku lub jego strefie podmiejskiej.

Mapa 49.

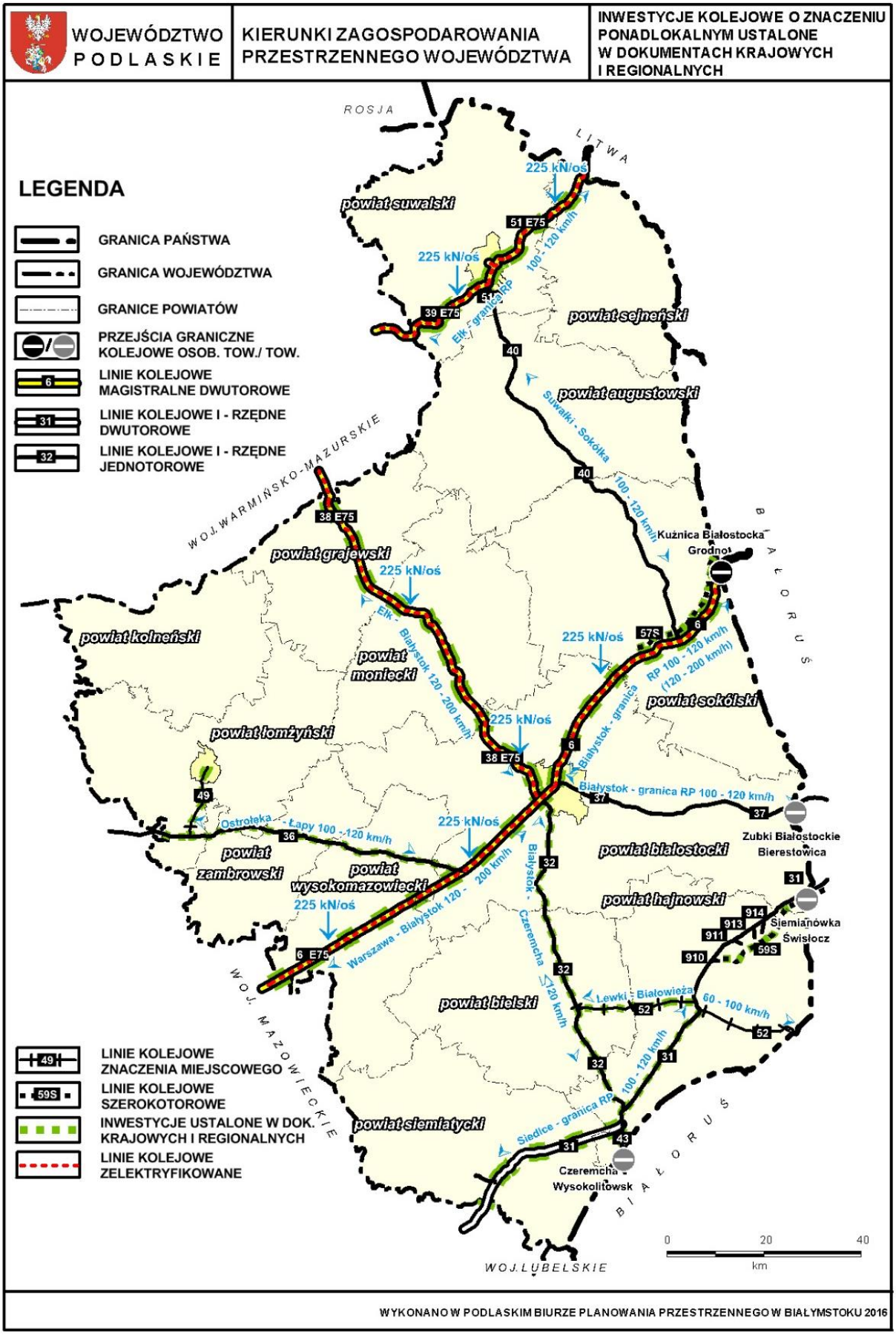
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INWESTYCJE KOLEJOWE O ZNACZENIU PONADLOKALNYM USTALONE W DOKUMENTACH KRAJOWYCH I REGIONALNYCH
ROSJA
LITWA
LEGENDA
GRANICA PAŃSTWA
GRANICA WOJEWÓDZTWA
GRANICE POWIATÓW
PRZEJŚCIA GRANICZNE KOLEJOWE OSOB. TOW./ TOW.
LINIE KOLEJOWE MAGISTRALNE DWUTOROWE
LINIE KOLEJOWE I - RZĘDNE DWUTOROWE
LINIE KOLEJOWE I - RZĘDNE JEDNOTOROWE
LINIE KOLEJOWE ZNACZENIA MIEJSCOWEGO
LINIE KOLEJOWE SZEROKOTOROWE
INWESTYCJE USTALONE W DOK. KRAJOWYCH I REGIONALNYCH
LINIE KOLEJOWE ZELEKTRYFIKOWANE
powiat suwalski
powiat sejneński
powiat augustowski
powiat grajewski
powiat kolneński
powiat moniecki
powiat łomżyński
powiat sokólski
powiat białostocki
powiat hajnowski
powiat zambrowski
powiat wysokomazowiecki
powiat bielski
powiat siemiatycki
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
Kuźnica Białostocka
Grodno
Zubki Białostockie
Bierestowica
Siemianówka
Świsłocz
Czeremcha - Wysokolitowsk
Lewki - Białowieża
Siedlce - granica RP
Ełk - granica RP
Suwałki - Sokólka
Białystok - granica
Białystok - granica RP
Ostrołęka - Łapy
Warszawa - Białystok
Białystok - Czeremcha
225 kN/oś
100 - 120 km/h
120 - 200 km/h
60 - 100 km/h
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

6.3.2.8. Kierunki rozwoju infrastruktury komunikacji zbiorowej autobusowej

Poprawienie obsługi komunikacją zbiorową autobusową wymagać będzie:

a) zwiększenia dostępności poprzez zapewnienie 2 km strefy dojścia do przystanków komunikacji międzymiastowej i 0,5 km strefy dojścia do przystanków komunikacji komunalnej,
b) przebudowy i budowy dróg oraz ulic na trasach kursowania komunikacji autobusowej pod kątem dostosowania parametrów technicznych do jej potrzeb i budowę przystanków, w tym przesiadkowych, powiązanych z innymi rodzajami transportu.

6.3.2.9. Kierunki rozwoju infrastruktury przejść granicznych polsko-białoruskich

Poprawa obsługi ruchu granicznego z Białorusią wymagać będzie:

a) dokończenia budowy drogowego przejścia granicznego w Połowcach,
b) dokończenia budowy kolejowego przejścia granicznego w Siemianówce,
c) dokończenia budowy wodnego przejścia granicznego w Rudawce,
d) ustanowienia drogowych przejść granicznych w Lipszczanach w gm. Lipsk i Tokarach w gm. Mielnik oraz budowy ich infrastruktury.

6.3.2.10. Kierunki rozwoju infrastruktury lotniczej

Działania w ramach tych kierunków, zwiększające lotniczą dostępność transportową województwa i podnoszące jego atrakcyjność inwestycyjną oraz turystyczną, dotyczyć mogą:

a) przebudowy lotniska sportowo-sanitarnego Krywlany w Białymstoku na lotnisko lokalne użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji,
b) stworzenia warunków do wybudowania lotniska lokalnego użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji w Suwałkach, dla potrzeb północnej części województwa podlaskiego i obszaru sąsiadującego województwa warmińsko-mazurskiego,
c) utrzymania rezerwy terenów na potrzeby lokalizacji potencjalnego Podlaskiego Lotniska Regionalnego we wsiach Topolany i Potoka w gminie Michałowo, zgodnie z ustaleniami studium gminy i Planu miejscowego oraz związanych z tym ograniczeń wysokości przeszkód lotniczych, w tym i w gm. Zabłudów,
d) ewentualnego stworzenia warunków do budowy lotniska sportowo-sanitarnego dla potrzeb zachodniej części województwa podlaskiego, o zmienionej lokalizacji w stosunku do dotychczasowej w Czerwonym Borze w gm. Zambrów, dostosowanej do wymogów ochrony środowiska, w tym zwłaszcza Natury 2000, wymagającej odrębnych szczegółowych analiz specjalistycznych.

6.3.2.11. Kierunki rozwoju infrastruktury ruchu rowerowego

Działania w ramach tych kierunków, zwiększające możliwości transportu rowerowego, ważnego zwłaszcza w „zielonym" regionie podlaskim ze względu na wymogi ekologiczne i społeczne, dotyczyć mogą stworzenia stosownej infrastruktury – tras i ścieżek rowerowych oraz wypożyczalni sprzętu, w tym:

a) utrzymania i poprawy zagospodarowania istniejących tras rowerowych określonych w punkcie 2.9.14 uwarunkowań zagospodarowania,
b) przygotowania nowej trasy rowerowej międzyregionalnej obejmującej 5 województw Polski Wschodniej (woj. warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie) o odległości całkowitej w województwie ca 584 km, przebiegającej po trasie: Stańczyki – Bolcie – Bachanowo – Jeleniowo – Leszczewo – Suwałki – Stary Folwark – Maćkowa Ruda – Mikaszówka – Płaska – Sucha Rzeczka – Studzieniczna – Augustów – Dębowo – Dolistowo Nowe – Wroceń – Goniądz – Osowiec – Strękowa Góra – (Pajewo – Łomża) – Targonie Wielkie – Nieciece – Tykocin – Saniki – Rzędziany – Pańki – Choroszcz – Białystok – Supraśl – Kołodno – Załuki – Gródek – Michałowo – Nowa Wola – Suszcza – zbiornik Siemianówka – Tarnopol –

Siemianówka – Mikłaszewo – Białowieża – Teremiski – Hajnówka – Policzna – Kleszczele – Czeremcha – Miedwieżyki – Nurzec-Stacja – Sokole – Grabarka – Mielnik – Wajków – Niemirów – (Gnojno).

6.3.2.12. Kierunki rozwoju infrastruktury żeglugi wodnej

Działania zwiększające możliwości wykorzystania Kanału Augustowskiego oraz niektórych jezior i rzek województwa do celów żeglugi śródlądowej, żeglarstwa i spływów, będących jednym z podstawowych czynników aktywizacji turystycznej województwa, dotyczyć mogą:

1) **modernizacji zagospodarowania Kanału Augustowskiego** w zakresie:
   a) poprawy stanu urządzeń hydrotechnicznych,
   b) poprawy standardu istniejącej i budowę nowej bazy turystyki wodnej,
2) **utrzymania w dobrym stanie urządzeń żeglugowych i obsługi turystyki wodnej oraz budowy nowych**: portów, marin, przystani i stanic wodnych, zgodnie z wymogami ochrony środowiska, na jeziorach: Necko, Białe, Studzieniczne, Rospuda, Wigry i innych, przydatnych do tych celów,
3) **podniesienia standardu użytkowego bazy turystyki wodnej i jej rozwoju** stosownie do potrzeb obsługi szlaków tej turystyki na śródlądowych drogach wodnych:
   a) rzece Biebrzy, od ujścia Kanału Augustowskiego do ujścia rzeki Narew,
   b) rzece Bugu, od ujścia rzeki Muchawiec do granicy województwa,
   c) kanale Augustowskim, od połączenia z rzeki Biebrzą do granicy państwa, wraz z jeziorami znajdującymi się na trasie tego kanału,
   d) rzece Narew ,od ujścia Biebrzy do granicy z woj. mazowieckim,
   e) rzece Pisie, od granicy województwa do ujścia do rzeki Narwi,
   f) rzekach Czarnej Hańczy i Rospudzie,
4) **lobbingu na rzecz budowy brakującego połączenia europejskiej drogi wodnej E-40 Systemu AGN w ciągu rzeki Bug,** od ujścia rzeki Muchawiec do ujścia rzeki Narew i rzeki Narew do Wisły, wraz z jeziorem Zegrzyńskim, z zachowaniem wymogów ekologicznych,
5) **udziału w realizacji „Szlaku Wodnego im. Króla Stefana Batorego”:** Wisła – Kanał Żerański – Zalew Zegrzyński – Narew – Biebrza – Kanał Augustowski (Niemen),
6) **udziału w przygotowaniu projektu szlaku wodnego „Wielkie Jeziora Mazurskie – Kanał Augustowski”** na trasie: Giżycko – Orzysz – Ełk – Rajgród – Augustów, o długości ok. 400 km, w tym w województwie podlaskim ca 27 km.

6.3.2.13. Kierunki rozwoju infrastruktury połączeń promowych

Tradycyjne przeprawy promowe przez rzekę Bug pomiędzy miejscowościami: Drohiczyn – Góry w gm. Korczew (woj. mazowieckie), Mielnik – Zaburze w gm. Sarnaki (woj. mazowieckie) oraz Niemirów w gm. Mielnik – Gnojno w gm. Konstantynów (woj. lubelskie) wymagać będą utrzymania i modernizacji jako ważny element atrakcyjności turystycznej i międzyregionalnych więzi społeczności lokalnych.

6.3.3. Kierunki rozwoju infrastruktury telekomunikacji i teleinformatyki

Stworzenie społeczeństwa cyfrowego, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu grup społecznych i regionu oraz sprostanie współczesnym wymogom cywilizacyjnym wymagać będzie dalszego wspierania rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej i teleinformatycznej, w tym w szczególności:

Mapa 50.

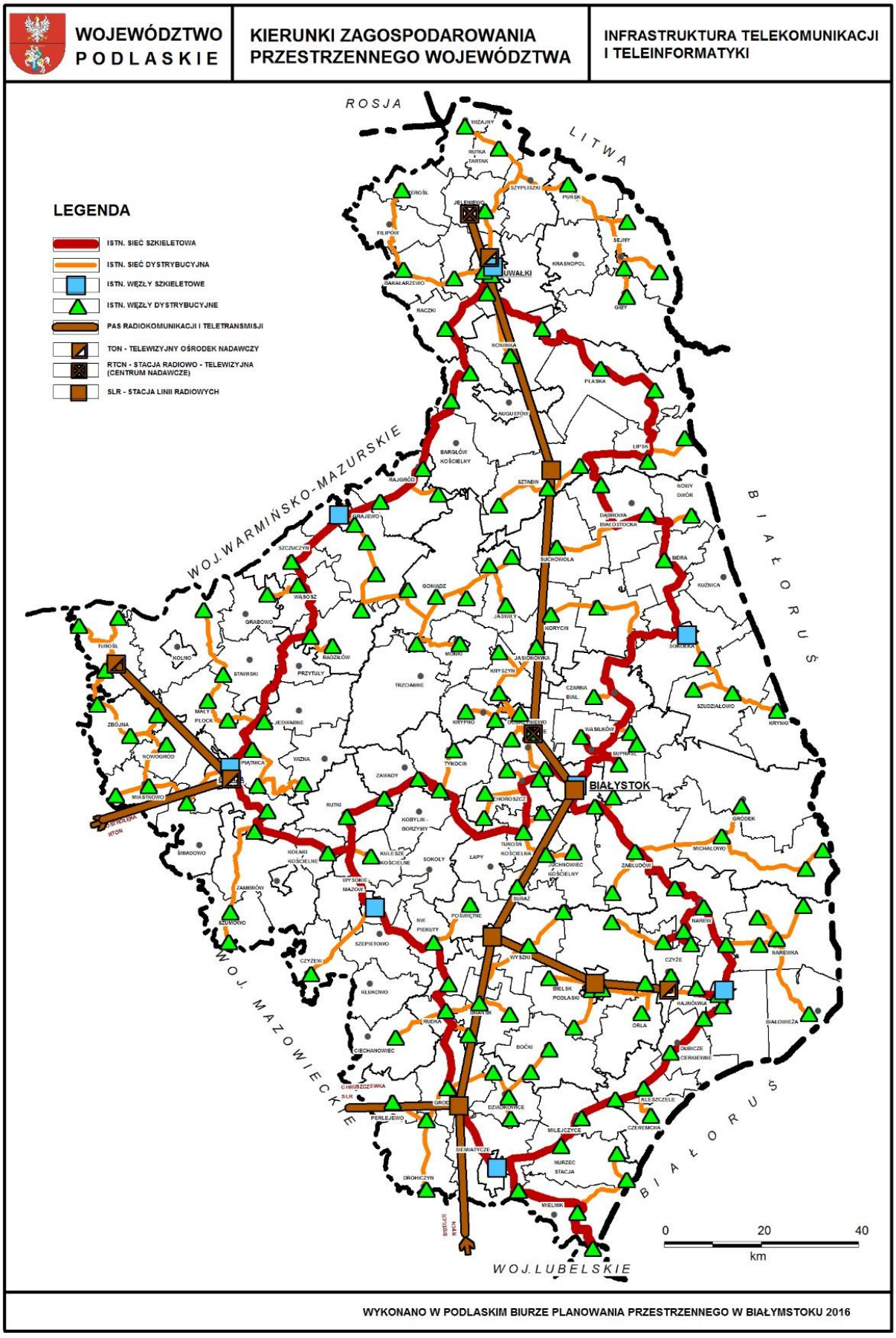
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA TELEKOMUNIKACJI I TELEINFORMATYKI
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
ISTN. SIEĆ SZKIELETOWA
ISTN. SIEĆ DYSTRYBUCYJNA
ISTN. WĘZŁY SZKIELETOWE
ISTN. WĘZŁY DYSTRYBUCYJNE
PAS RADIOKOMUNIKACJI I TELETRANSMISJI
TON - TELEWIZYJNY OŚRODEK NADAWCZY
RTCN - STACJA RADIOWO - TELEWIZYJNA (CENTRUM NADAWCZE)
SLR - STACJA LINII RADIOWYCH
SUWAŁKI
BIAŁYSTOK
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

1) **rozwoju wszystkich systemów telekomunikacyjnych** (w tym telefonii stacjonarnej i komórkowej) pod kątem wzmocnienia konkurencyjności regionu i przeciwdziałania jego marginalizacji, poprzez:
   a) utrzymanie i modernizację urządzeń, zapewniając ich dobry stan i standard techniczny,
   b) rozbudowę systemów w zakresie wynikającym z potrzeb społecznych (użytkowników) i wymogów cywilizacyjnych,
2) **integracji społeczeństwa województwa ze społecznością krajową i międzynarodową,** poprzez:
   a) rozwój infrastruktury informatycznej o największym standardzie, pod kątem zwiększenia dostępności i zakresu usług,
   b) rozbudowę łączności teleinformatycznej dla potrzeb administracji publicznej wszystkich szczebli, pod kątem zapewnienia łączności, gromadzenia i udostępniania informacji oraz usprawnienia komunikacji pomiędzy obywatelem a administracją publiczną, w tym realizację projektu „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej",
   c) programowaną budowę linii światłowodowej „VIA BALTICA", łączącej kraje Unii z krajami nadbałtyckimi.
3) **utrzymania w dobrym stanie technicznym urządzeń radiokomunikacji i teletransmisji** oraz zapewnienia prawidłowej ich pracy, poprzez utrzymanie stosownych pasów i stref ochronnych określonych w pkt 3.10.8.3. uwarunkowań zagospodarowania, z wykluczeniem obiektów mogących pogarszać lub uniemożliwiać tę pracę.

Wskazane w rysunkach Planu przebiegi infrastruktury technicznej telekomunikacji i teleinformatyki oraz lokalizacje związanych z nimi urządzeń systemowych nie stanową przesądzeń lokalizacyjnych, a jedynie ilustrację graficzną stanów lub kierunków działań. W związku z tym rozwiązania projektowe inwestorskie mogą się różnić od przedstawionych w rysunkach Planu, bez potrzeby korekty formalnej jednych lub drugich.

6.4. Cel 4 – Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych oraz racjonalne jego wykorzystanie

Zapewnienie racjonalnego wykorzystania wysokich walorów środowiskowo-krajobrazowych oraz zasobów wodnych, surowców mineralnych i dziedzictwa kulturowego wymaga uruchomienia mechanizmów ich ochrony, służących zmniejszeniu ilości konfliktów o przestrzeń oraz wspomaganiu gospodarowania tymi zasobami, zwłaszcza na obszarach cennych przyrodniczo i kulturowo, określonych w rys. nr 9, nr 10 i nr 14, poprzez następujące zasady i kierunki działań:

6.4.1. Ochrona i zagospodarowanie sieci ekologicznej

6.4.1.1. Ochrona i zarządzanie siecią ekologiczną województwa

Działania w tym zakresie obejmują ochronę spójnego systemu obszarów ochrony przyrody i krajobrazu w oparciu o zintegrowanie obszarów sieci KSOCH, sieci NATURA 2000 i systemu korytarzy ekologicznych, łączących poszczególne obszary węzłowe.

Do czasu integracji zarządzania obszarami należącymi do różnych sieci, ***w sporządzanych przez gminy studiach gmin i planach miejscowych należy przestrzegać zasad w ustaleniach aktów prawnych powszechnie obowiązujących oraz w dokumentach ochronnych,*** zarówno nowych jak i aktualizowanych, pod kątem uwzględniania zakresu ochrony obszarów NATURA 2000.

Obszary stanowiące sieć ekologiczną województwa obejmować będą, stosownie do ich specyfiki, następujące rodzaje dokumentów ochronnych:

1) **plany ochrony parków narodowych z obszarami NATURA 2000**, uwzględniające ustawowy zakres planów zadań ochronnych lub planów ochrony obszarów NATURA 2000 w częściach pokrywających się z tymi obszarami, sporządzane przez zarządców parków, a ustanowione przez Ministra właściwego do spraw środowiska. Dotyczyć to będzie: Narwiańskiego Parku Narodowego, Biebrzańskiego Parku Narodowego, Białowieskiego Parku Narodowego i Wigierskiego Parku Narodowego – położonych w obszarach węzłowych o symbolach odpowiednio: 4.3.1.4. Bagienna Dolina Narwi, 4.3.1.2. Dolina Biebrzy, 4.3.1.5. Puszcza Białowieska i 4.3.1.1. Puszcza Augustowska,
2) **plany ochrony parków krajobrazowych i rezerwatów z obszarami NATURA 2000**, uwzględniające zakres planów zadań ochronnych lub planów ochrony obszarów NATURA 2000, w częściach pokrywających się z obszarami NATURA 2000, sporządzone przez ich zarządców i ustanowione przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Dotyczyć to będzie: Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej w obszarze węzłowym 4.3.1.3. Puszcza Knyszyńska, Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, Suwalskiego Parku Krajobrazowego oraz rezerwatów,
3) **plany zadań ochronnych dla pozostałych obszarów NATURA 2000**, sporządzone na okres 10 lat przez sprawujących nad nimi nadzór, a zatwierdzone przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Dotyczyć to będzie obszarów innych niż wymienione w ppkt 1-2 oraz 4-7 np. stref ochronnych terenów zamkniętych w obszarze Natury 2000,
4) **plany ochrony dla obszarów NATURA 2000 wskazanych w w/w planach zadań ochronnych**, sporządzone przez sprawujących nad nimi nadzór na okres 20 lat, a ustanowione przez Ministra właściwego do spraw środowiska,
5) **plany urządzenia lasu dla nadleśnictw położnych w granicach NATURA 2000**, uwzględniające zakres ustawowy Planu ochrony obszarów NATURA 2000, stające się z mocy ustawy planami ochrony obszarów NATURA 2000. Dotyczyć to będzie w szczególności lasów ALP: w Puszczy Białowieskiej (poza BPN) z obszaru węzłowego 4.3.1.5. Puszcza Białowieska, w Puszczy Knyszyńskiej z obszaru węzłowego 4.3.1.3. Puszcza Knyszyńska, w Puszczy Augustowskiej z obszaru węzłowego 4.3.1.1. Puszcza Augustowska, innych kompleksów leśnych ALP z obszarów węzłowych pozostałych i korytarzy ekologiczno-migracyjnych, z obszarami Natury 2000,
6) **akty prawne stanowiące obszary chronionego krajobrazu oraz ustalenia planów zadań ochronnych lub planów ochrony obszarów NATURA 2000 w częściach pokrywających się z tymi obszarami.** Dotyczyć to będzie wszystkich obszarów węzłowych, z wyjątkiem 4.3.1.4. Bagienna Dolina Narwi oraz szeregu głównych korytarzy ekologicznych, w tym: 4.3.2.1. Puszcza Augustowska – Puszcza Romincka, 4.3.2.4. Puszcza Piska – Przełomowa Dolina Narwi, 4.3.2.5. Przełomowa Dolina Narwi, 4.3.2.6. Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Środkowy, 4.3.2.10 Dolina Górnej Narwi, 4.3.2.11. Puszcza Białowieska – Puszcza Knyszyńska Zachodni, 4.3.2.12. Puszcza Białowieska – Puszcza Knyszyńska Wschodni, 4.3.2.13 Puszcza Biała – Puszcza Mielnicka, 4.3.2.14. Puszcza Białowieska – Puszcza Mielnicka, 4.3.2.15. Dolina Dolnego Bugu, a także uzupełniających korytarzy ekologicznych o symbolach: 4.3.3.1. Puszcza Augustowska – Puszcza Borecka, 4.3.3.2. Dolina Biebrzy – Puszcza Borecka i 4.3.3.8. Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska Wschodni,
7) **studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego, w części dotyczącej istniejącego lub projektowanego obszaru NATURA 2000**, uwzględniające ustalenia

niniejszego Planu w tym zakresie oraz uzgodnione z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, co do ustaleń tych planów i studiów mogących znacząco negatywnie oddziaływać na obszar NATURA 2000. Dotyczyć to będzie wszystkich gmin, w których występuje regionalna sieć ekologiczna z obszarami Natury 2000.

6.4.1.2. Zasady przeciwdziałania fragmentacji sieci ekologicznej

Przeciwdziałanie fragmentacji sieci ekologicznej będzie polegało przede wszystkim na stosowaniu następujących zasad:

a) ochrony i racjonalnego wykorzystania w procesie planowania potencjału środowiska przyrodniczego i obligatoryjnego wybierania rozwiązań najmniej uciążliwych dla środowiska,
b) uwzględniania ochrony przed kolizyjnymi funkcjami przestrzeni korytarzy ekologicznych, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach gminnych, szczególnie przy planowaniu infrastruktury komunikacyjnej i wskazaniu gruntów do urbanizacji,
c) rozbudowywania i łączenia wewnątrzmiejskich układów ekologicznych z obszarami otwartymi oraz zachowania drożności miejskich systemów dolinnych,
d) zachowywania i przywracania drożności migracyjnym korytarzom rzecznym i lądowym, poprzez stały monitoring i standaryzację budowy przejść ekologicznych,
e) dostosowania kolejności opracowywania planów ochrony lub planów zadań ochronnych sporządzanych dla obszarów NATURA 2000 do wskazanej w KPZK 2030 kolejności realizacji infrastruktury zapewniającej spójność kraju i województwa, szczególnie w zakresie wzrostu bezpieczeństwa energetycznego i zmniejszenia ryzyka powodziowego,
f) zwiększenia spójności przestrzeni przyrodniczej poprzez zalesienia wskazane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, w dziale 6.4.3.,
g) utrzymywania i rozwoju zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, umożliwiających zachowanie i odtworzenie funkcji lokalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych na obszarach intensywnego rozwoju rolnictwa,
h) wyznaczania, w uzgodnieniu ze służbami ochrony przyrody, w studiach gmin obszarów rolnych o najwyższych walorach przyrodniczych, w celu wzmocnienia spójności przestrzeni przyrodniczej i ochrony tradycyjnego krajobrazu rolniczego.

6.4.1.3. Zwiększenie obszarów chronionych sieci ekologicznej, przyrodniczych transgranicznych i krajobrazowych

1) W KPZK 2030 zakłada się:

a) powiększenie Białowieskiego Parku Narodowego,
b) powiększenie Biebrzańskiego Parku Narodowego,
c) umocowanie prawne systemu korytarzy ekologicznych, których zadaniem jest zapewnienie spójności przestrzeni przyrodniczej, w tym zachowanie łączności między biocentrami oraz między biocentrami i izolowanymi w procesie fragmentacji przestrzeni pozostałymi obszarami unijnej rangi,
d) powiązanie wojewódzkiego systemu korytarzy ekologicznych z krajowymi i z systemem kontynentalnym, polegające na zdelimitowaniu granic i powołaniu transgranicznych obszarów chronionych o różnych programach funkcjonalno-przestrzennych i zróżnicowanym poziomie ochrony, w tym:
   - trójstronnego międzynarodowego Parku Suwalsko-Wisztynieckiego,
   - Trójstronnego Rezerwatu Biosfery Trzy Puszcze (na bazie fragmentów Puszczy Augustowskiej),
   - Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Puszcza Białowieska,
   - korytarza Doliny Bugu wraz z Transgranicznym Obszarem Chronionym „Przełom Bugu".

2) **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw** w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu obliguje m.in. do:
   a) sporządzenia audytu krajobrazowego województwa,
   b) aktualizacji planów ochrony parków krajobrazowych w zakresie uwzględnienia wyników przyszłego audytu krajobrazowego, zwłaszcza krajobrazów priorytetowych oraz pozostałych wymogów formułowanych w w/w ustawie,
   c) sporządzenia uchwał wyznaczających strefy ochrony krajobrazu w obszarach chronionego krajobrazu (wraz ze wskazaniem stosownych zakazów) oraz określających wykaz obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym.

6.4.1.4. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego i turystycznego opartego na walorach ekologicznych i kulturowych

Kierunki działań w tym zakresie objąć mogą w szczególności:

1) **wzmocnienie potencjału turystycznego sieci ekologicznej**, poprzez:
   a) realizację zagospodarowania „Szlaku Wodnego im. Króla Stefana Batorego": Wisła – Narew – Biebrza – Kanał Augustowski – Niemen,
   b) modernizację siedziby Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej – „Dom Staromiejski" w Supraślu (remont i doposażenie),
   c) modernizację, remont i doposażenie siedziby Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi w Drozdowie wraz z ośrodkiem rehabilitacji ptaków,
2) **zwiększenie ekspozycji walorów Suwalskiego Parku Krajobrazowego,** poprzez:
   a) utworzenie „Muzeum Hańczy – geologia i osadnictwo na ziemi suwalskiej", wyeksponowanie i popularyzację najgłębszego jeziora w Polsce – Hańczy, odbudowę młyna wodnego na Czarnej Hańczy w Turtulu,
   b) rekonstrukcję jednego z najciekawszych grodzisk jaćwieskich na ziemiach polskich – grodziska „Zamkowa Góra" w Szurpiłach,
   c) utworzenie „Parku geologicznego" północnej Suwalszczyzny, mającego na celu ukazanie historii geologicznej regionu,
   d) budowę ośrodka dydaktycznego – muzealnego Narwiańskiego Parku Narodowego,
3) **poprawę dostępności turystycznej i stanu środowiska Wigierskiego Parku Narodowego,** poprzez:
   a) budowę zaplecza dla czynnej ochrony zespołów ryb jeziora Wigry,
   b) dostosowanie infrastruktury turystycznej do wymogów ochrony środowiska,
   c) innowacyjne rozwiązania w ochronie środowiska:
      – zakup statku napędzanego energią elektryczną do obsługi ruchu turystycznego na jeziorze Wigry,
      – budowa systemu oświetlenia miejscowości w Parku z wykorzystaniem 200 latarni z ogniwami fotowoltaicznymi,
      – budowa 5 stacji ładowania pojazdów elektrycznych wokół jeziora Wigry,
4) **poprawę dostępności i stanu środowiska Puszczy Białowieskiej**, poprzez:
   a) rozwój komunikacji drogowej w kierunku Puszczy Białowieskiej na kierunkach: południowym od strony Siemiatycz, zachodnim od strony Bielska Podlaskiego oraz od północy od strony Białegostoku przez Narewkę,
   b) gazyfikację regionu Puszczy Białowieskiej, zwłaszcza w odniesieniu do większych skupisk ludności: Hajnówki, Narewki, Białowieży,
   c) wspieranie rozwoju rozproszonych źródeł produkcji energii elektrycznej w oparciu o źródła odnawialne (z wykluczeniem w obszarach węzłowych i ograniczeniami w korytarzach sieci ekologicznej województwa lokalizacji elektrowni wiatrowych),
5) **zwiększenie zagospodarowania nadrzecznych terenów zielonych** nad rzekami: Białą w Białymstoku, Ełk w Grajewie, Narew w Łomży, Piątnicy, Łapach i Tykocinie,

Czarną Hańczą w Suwałkach, Kamionką w Siemiatyczach, Białą w Bielsku Podlaskim, itp.

6.4.2. Racjonalne gospodarowanie wodami

Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW), będąca nadrzędnym dokumentem określającym wymogi i standardy w dziedzinie polityki wodnej UE, ustala następujące główne jej cele:

- zaspokojenie zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu,
- ochronę wód i ekosystemów znajdujących się w dobrym stanie,
- poprawę jakości wód i stanu ekosystemów zdegradowanych działalnością człowieka,
- zmniejszenie zanieczyszczenia wód podziemnych.

Zgodnie z RDW zarządzanie zasobami wodnymi musi być realizowane na obszarach dorzeczy (jednostek zlewniowych) w celu skoordynowania tych działań w ramach systemów ekologicznych, hydrologicznych i hydrogeologicznych. Na obszarze województwa podlaskiego, należącego do obszaru dorzeczy: Wisły (region wodny Wisły Środkowej), Niemna (region wodny Niemna) i Pregoły (region wodny Łyny i Węgorapy), wydzielono 377 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), w tym 315 rzecznych i 62 jeziorne, zgrupowanych na podstawie podobnych charakterystyk w 86 scalonych częściach wód powierzchniowych (SCWP) oraz 11 wyodrębnionych jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), do których odnoszą się ustalenia planów gospodarowania wodami (PGW).

Na obszarze dorzecza Wisły wydzielono 270 JCWP rzecznych i 20 JCWP jeziornych, na obszarze dorzecza Niemna wydzielono 39 JCWP rzecznych i 36 JCWP jeziornych, a na obszarze dorzecza Pregoły wydzielono 6 JCWP rzecznych i 6 JCWP jeziornych.

W odniesieniu do wód podziemnych na obszarze województwa podlaskiego wydzielonych zostało 11 JCWPd z podziałem na poszczególne dorzecza: 8 JCWPd na obszarze dorzecza Wisły, 2 JCWPd na obszarze dorzecza Niemna i 1 JCWPd na obszarze dorzecza Pregoły.

Dla poszczególnych dorzeczy obowiązują plany gospodarowania wodami (PGW), których ustalenia odnoszą się do każdej wydzielonej jednolitej części wód powierzchniowych i podziemnych.

6.4.2.1. Cele planów gospodarowania wodami dorzeczy Wisły, Niemna i Pregoły oraz Programu wodno-środowiskowego kraju

1) **Cele środowiskowe aktualizowanych planów gospodarowania wodami dorzeczy Wisły, Niemna i Pregoły** – odnoszące się miedzy innymi do obszaru województwa podlaskiego, oraz aktualizowanego Programu wodno-środowiskowego kraju (PWŚK) uwzględniające artykuł 4 (zaimplementowany ustawą Prawo wodne), obejmują:
   a) niepogarszanie stanu części wód,
   b) osiągnięcie dobrego stanu wód: dobrego stanu ekologicznego i chemicznego dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobrego stanu chemicznego i ilościowego dla wód podziemnych,
   c) spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w unijnych aktach prawnych i polskim prawie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym m.in. narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie),
   d) zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych (określonych w ustawie prawo wodne – stanowiących szczególne zagrożenie dla środowiska wodnego) do środowiska lub ograniczenie zrzutu tych substancji.

2) **Zaktualizowany PWŚK** wskazuje konieczne działania, których realizacja zapewni terminowe (do końca 2015 roku) osiągnięcie wyznaczonych celów środowiskowych dla każdej jednolitej części wód.
PWŚK dopuszcza przedłużenie terminu osiągnięcia dobrego stanu wód do 2021 lub 2027 roku bądź ustalenie mniej rygorystycznego celu środowiskowego. Dotyczy to przypadków, w których określone cele środowiskowe nie mogą być osiągnięte ze względu na nadrzędny interes publiczny, nieproporcjonalne koszty, uwarunkowania techniczne bądź warunki naturalne. Wskazane są one (z uzasadnieniem) w planach gospodarowania wodami na obszarach poszczególnych dorzeczy.

4)**Obowiązujące w PWŚK cele środowiskowe w ujęciu ilościowym** jednolitych części wód (JCW) województwa obrazuje tabela nr 15 dla wód powierzchniowych i tabela nr 16 dla wód podziemnych.

Tab. 15. Wody powierzchniowe

Dorzecze – region wodny	**Cel środowiskowy**						
	Ilość jednolitych części wód (szt.)						
	Stan/potencjał ekologiczny					**Stan chemiczny**	
	utrzymanie bardzo dobrego stanu	utrzymanie dobrego stanu	osiągnięcie dobrego stanu	utrzymanie dobrego potencjału	osiągnięcie co najmniej dobrego potencjału	utrzymanie dobrego stanu	osiągnięcie dobrego stanu
JCWP rzeczne							
Wisły – Środkowej Wisły	-	11	235	2	22	15	255
Niemna – Niemna	-	10	28	-	1	7	32
Pregoły – Łyny i Węgorapy	-	1	5	-	-	1	5
Razem rzeczne	**-**	**22**	**268**	**2**	**23**	**22**	**292**
JCWP jeziorne							
Wisły – Środkowej Wisły	-	8	11	-	1	6	14
Niemna – Niemna	13	18	5	-	-	6	30
Pregoły – Łyny i Węgorapy	2	1	3	-	-	-	6
Razem jeziorne	**15**	**27**	**19**	**-**	**1**	**12**	**50**
Razem rzeczne i jeziorne	**15**	**49**	**287**	**2**	**24**	**35**	**342**

Źródło: opracowanie własne na podstawie PWŚK

Tab. 16. Wody podziemne

Dorzecze - region wodny	Cel środowiskowy	
	Ilość jednolitych części wód podziemnych (szt.)	
	Stan chemiczny – utrzymanie dobrego stanu chemicznego	Stan ilościowy – utrzymanie dobrego stanu ilościowego
Wisły – Środkowej Wisły	8	8
Niemna – Niemna	2	2
Pregoły – Łyny i Węgorapy	1	1
Razem JCWPd	**11**	**11**

Źródło: opracowanie własne na podstawie PWŚK

4) Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych w ujęciu ilościowym jednolitych wód JCWP zawarta jest w tabeli nr 17.

Tab. 17. Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych

Dorzecze – region wodny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	
	Ilość jednolitych części wód (szt.)	
	niezagrożona	zagrożona
JCWP rzeczne		
Wisły – Środkowej Wisły	58	212
Niemna – Niemna	21	18
Pregoły – Łyny i Węgorapy	6	-
Razem rzeczne	**85**	**230**
JCWP jeziorne		
Wisły – Środkowej Wisły	12	8
Niemna – Niemna	15	21
Pregoły – Łyny i Węgorapy	2	4
Razem jeziorne	**29**	**33**
Razem rzeczne i jeziorne	**114**	**263**

Źródło: opracowanie własne na podstawie PWŚK

Osiągnięcie celów środowiskowych dla wszystkich 11 JCWPd nie jest zagrożone.
Dla niektórych JCWP PWŚK ustala możliwości odstępstw w osiągnięciu celów środowiskowych (przesunięcia w czasie), głównie z powodu:

a) braku rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW spowodowanego działalnością antropogeniczną,
b) planowanych inwestycji z zakresu ochrony przeciwpowodziowej oraz rolnictwa (inwestycje nadrzędnego interesu społecznego), a cele środowiskowe nie mogą być osiągnięte za pomocą innych działań, znacznie korzystniejszych dla środowiska naturalnego,
c) braku możliwości technicznych – likwidacji niezidentyfikowanych presji mających wpływ na wskaźniki determinujące obniżoną ocenę stanu chemicznego.

5) **Możliwości odstępstw w osiągnięciu celów środowiskowych** dotyczą 100 JCWP i odnoszą się do regionów wodnych: Środkowej Wisły i Niemna, w tym:
   a) **w regionie wodnym Środkowej Wisły** dotyczą one 71 JCWP, w tym 54 JCWP rzecznych i 17 JCWP jeziornych. Dla 16 JCWP rzecznych osiągnięcie ustalonych celów środowiskowych zamierza się osiągnąć do roku 2027, z powodu braku możliwości technicznych – likwidacji niezidentyfikowanych presji na stan chemiczny wód. Konieczne jest dokonanie monitoringu wód oraz rozpoznania presji i wdrożenie działań naprawczych po roku 2021, dla osiągnięcia dobrego ich stanu do 2027 roku. W 17 JCWP jeziornych wdrożenie zaplanowanych działań umożliwi osiągnięcie celu środowiskowego do 2021 roku,
   b) **w regionie wodnym Niemna** dotyczą one 29 JCWP, w tym 2 JCWP rzecznych i 27 JCWP jeziornych. Z powodu braku możliwości technicznych – likwidacji niezidentyfikowanych presji mających wpływ na obniżoną ocenę stanu chemicznego – dla 2 JCWP rzecznych osiągnięcie ustalonych celów środowiskowych zamierza się osiągnąć do roku 2027, po monitoringu wód i uszczegółowionym rozpoznaniu presji oraz wdrożeniu działań naprawczych po roku 2021. W 27 JCWP jeziornych wdrożenie zaplanowanych działań umożliwi osiągnięcie celu środowiskowego do roku 2021,
   c) **w regionie wodnym Łyny i Węgorapy** brak jest możliwości odstępstw dla osiągnięcia ustalonych celów środowiskowych jednolitych części wód.
6) **Cel środowiskowy w obszarach chronionych** – to osiągniecie norm i celów wynikających z przepisów szczególnych, na podstawie których zostały utworzone. W szczególności celem tym objęte są obszary:
   - przeznaczone do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności,
   - przeznaczone do celów rekreacyjnych, w tym wyznaczonych kąpielisk,
   - wrażliwe na eutrofizację pochodzącą z zanieczyszczeń komunalnych,
   - narażone na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych,
   - przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków na podstawie ustawy o ochronie przyrody, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem ich ochrony.
7) **Osiągnięcie celów środowiskowych** dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz obszarów chronionych wymaga realizacji stosownych programów działań podstawowych i uzupełniających zawartych w PWŚK.
   Działania podstawowe wskazane są do realizacji we wszystkich JCW, niezależnie od ich aktualnego stanu i wyników oceny ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych.
   Działania uzupełniające obejmują wszelkie pozostałe środki, które powinny zostać wdrożone dla osiągnięcia przez JCW celów środowiskowych. Nie są one obowiązkowe dla wszystkich JCW. Jeżeli jednak zostały wpisane w program działań, stają się obowiązkowe do tej części wód, dla której zostały przypisane.
   Działania uzupełniające są wdrażane w JCW, w których istnieje zagrożenie nieosiągnięcia celów środowiskowych, pomimo wykonania działań podstawowych. Są one powiązane z presją, będącą przyczyną wystąpienia zagrożenia.
   Katalog działań podstawowych i uzupełniających dla JCW z obszaru województwa podlaskiego przypisuje poszczególnym kategoriom działań konkretne rodzaje działań, ze wskazaniem jednostek odpowiedzialnych za ich realizację. Zakres części w/w działań, powiązanych bezpośrednio lub pośrednio z polityką zagospodarowania przestrzennego województwa, określono w tabeli 18.

Mapa 51.

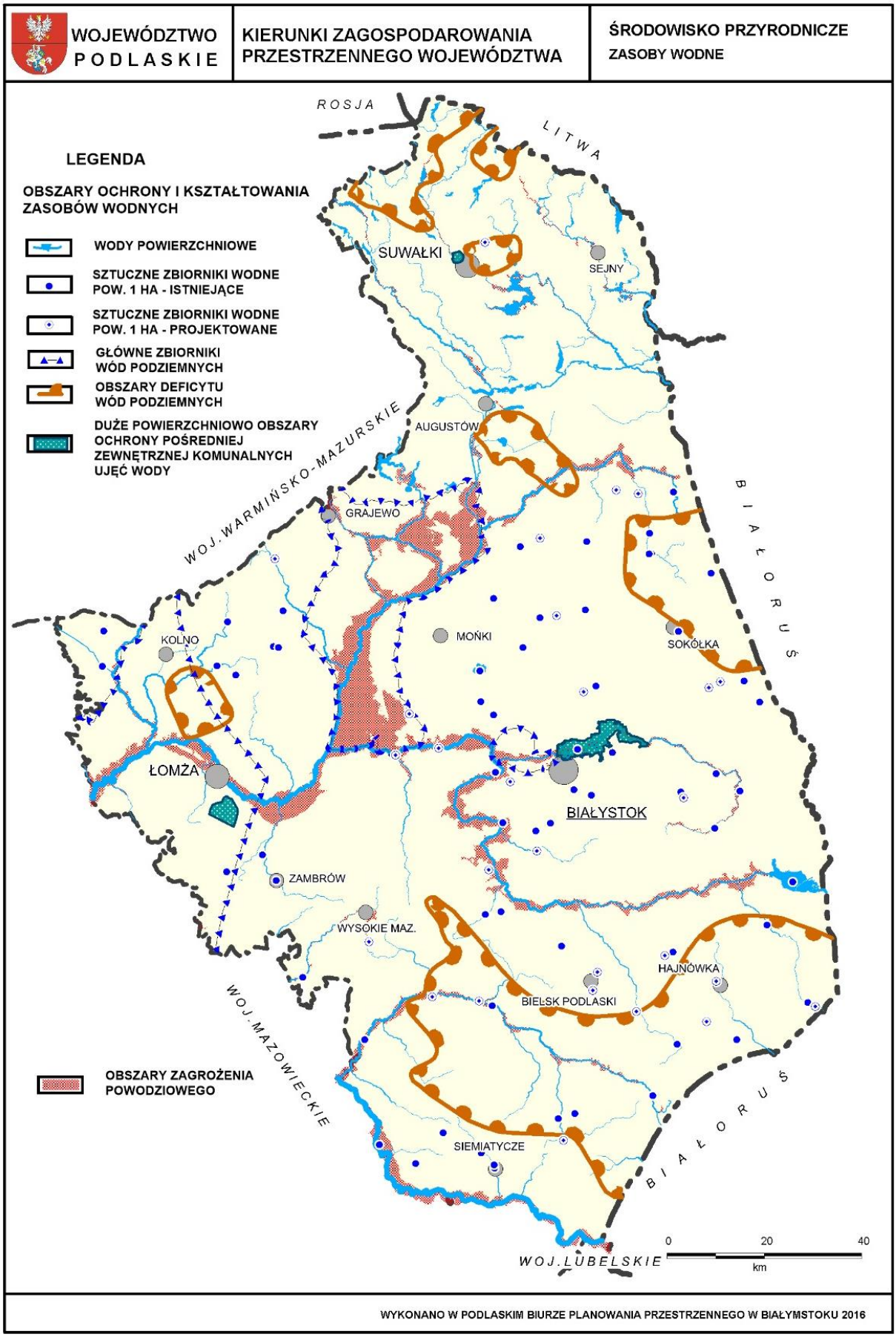
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
ZASOBY WODNE
ROSJA
LITWA
LEGENDA
OBSZARY OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ZASOBÓW WODNYCH
WODY POWIERZCHNIOWE
SZTUCZNE ZBIORNIKI WODNE POW. 1 HA - ISTNIEJĄCE
SZTUCZNE ZBIORNIKI WODNE POW. 1 HA - PROJEKTOWANE
GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH
OBSZARY DEFICYTU WÓD PODZIEMNYCH
DUŻE POWIERZCHNIOWO OBSZARY OCHRONY POŚREDNIEJ ZEWNĘTRZNEJ KOMUNALNYCH UJĘĆ WODY
OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO
SUWAŁKI
SEJNY
AUGUSTÓW
GRAJEWO
KOLNO
MOŃKI
SOKÓŁKA
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
SIEMIATYCZE
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BIAŁORUŚ
BIAŁORUŚ
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Tab. 18. Cele środowiskowe dla JCW

KATEGORIA DZIAŁAŃ	NAZWA DZIAŁANIA		RODZAJ DZIAŁANIA	JEDNOSTKA ODPOWIEDZIALNA
BADANIE I MONITOROWANIE ŚRODOWISKA WODNEGO	prowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m3/d w zakresie stanów i chemizmu wód		uzupełniające	właściciel/użytkownik obiektu
	monitorowanie stanów i chemizmu wód podziemnych w ekosystemach zależnych od wód podziemnych (>1 ha)		uzupełniające	PSH
	prowadzenie monitoringu w zakresie badania substancji biogennych w przekrojach na wejściu i na zamknięciu JCWP		uzupełniające	WIOŚ
	ocena wpływu obiektów mogących pogorszyć stan wód podziemnych na obszarach oddziałujących na chronione ekosystemy zależne od wód podziemnych (>j 1 ha)		uzupełniające	PSH
DZIAŁANIA KONTROLNE	identyfikacja przyczyn pojedynczych stwierdzonych zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego		uzupełniające	WIOŚ
	kontrola i ocena wypełnienia prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej, ze szczególnym uwzględnieniem praktyki zarybiania gatunkami drapieżnymi		uzupełniające	Marszałek Województwa
DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych wg. faktycznego zapotrzebowania na wodę, a nie możliwości technicznych poboru wody z ujęcia		podstawowe	prezydent miasta/starosta/ marszałek/Dyrektor RZGW w Warszawie
	przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu ustalenia przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu wód		uzupełniające	Dyrektor RZGW w Warszawie
	opracowanie rozporządzenia w sprawie warunków korzystania z wód zlewni Supraśl		uzupełniające	Dyrektor RZGW w Warszawie
GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania porządkujące gospodarkę ściekową	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	podstawowe	właściciel
		budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	podstawowe	właściciel
	Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	modernizacja oczyszczalni ścieków	podstawowe	miasto/gmina
		budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach	podstawowe	miasto/gmina
GOSPODARKA KOMUNALNA/ PRZEMYSŁ	realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarowania odpadami - modernizacja/zamknięcie składowiska odpadów komunalnych		podstawowe	właściciel/ użytkownik
ROLNICTWO	Realizacja programu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych:	budowa nowych i rozbudowa istniejących miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych	podstawowe	prowadzący działalność rolniczą na OSN
		budowa nowych i rozbudowa istniejących zbiorników do przechowywania naturalnych nawozów płynnych	podstawowe	prowadzący działalność rolniczą na OSN
		prowadzenie monitoringu oraz dokumentowanie realizacji programu i jego efektów	podstawowe	GIOŚ, WIOŚ, KSChR, OSChR, CDR, PODR, KZGW
	inwentaryzacja ujęć wód podziemnych		uzupełniające	gmina/starosta

	wykorzystywanych do nawodnień rolniczych do bilansów wodno-gospodarczych RZGW w Warszawie		
KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH	przywrócenie drożności cieków istotnych dla zachowania ciągłości morfologicznej	podstawowe	użytkownik obiektu

Źródło: opracowanie własne na podstawie PWŚK

PSH – Państwowa Służba Hydrologiczna
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku,
GIOŚ – Główny IOŚ
KZGW – Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie
KSChR – Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza (w Warszawie), OSChR – Okręgowa
CDR – Centrum Doradztwa Rolniczego (w Brwinowie)
PODR – Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego (w Szepietowie)
OSN – obszary szczególnie narażane

6.4.2.2. Plany gospodarki wodnej

W aktualizowanych planach gospodarki wodnej dorzeczy Wisły i Niemna zakłada się realizację do 2021 roku 36 inwestycji, z tego 27 w regionie wodnym Środkowej Wisły i 9 rejonie wodnym Niemna, dotyczących:

a) ochrony przed powodzią i retencji przed suszą (rolnictwo/melioracje) – 21 WZMiUW i 2 RZGW w Warszawie,
b) ograniczenia zagrożenia powodziowego lub ochrony przed powodzią – 3 WZMiUW, 3 RZGW w Warszawie i 1 UM Suwałki,
c) melioracji rolniczych – 1 WZMiUW,
d) drenażu śluzy na Kanale Augustowskim – 1 RZGW w Warszawie,
e) pogłębienia kanału ulgi z Kanału Augustowskiego – 1 RZHW w Warszawie,
f) powstrzymanie erozji brzegów Kanału Augustowskiego – 1 RZGW w Warszawie,
g) rekreacji – 2 RZGW w Warszawie,
h) turystyki – „Szlak Wodny im. Króla Stefana Batorego" i „Szlak Pisa – Narew" – kompleks turystyczny w Nowogrodzie oraz nad rzeką w Serwatkach, Morgownikach, Balikach i Ptakach,
i) zapewnienie dojazdów do gruntów rolnych – 1 WZMiUW.

Charakterystyka poszczególnych zadań inwestycyjnych zawarta jest w dz. 3.4. zał. nr 3 a lokalizacja w rys. 14.

Z kategorii rolnictwo i leśnictwo PGW obejmują następujące działania:

a) przeciwdziałanie erozji i wypłukiwaniu zanieczyszczeń poprzez właściwą uprawę gleby – właściwie prowadzone prace polowe we wszystkich SCWP z wyjątkiem SW2311,
b) realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych w następujących SCWP: SW1007, SW1008, SW1009, SW1023, SW1204, SW1513, SW1514,
c) na obszarach następujących SCWP: SW1008, SW1102, SW1118, SW1201, SW1207, SW1505, SW1508, SW1514:
   - wspieranie rolnictwa ekologicznego,
   - wspieranie rolnictwa zrównoważonego,

- wdrażanie krajowego i wojewódzkiego programu zwiększania lesistości – regulacja lesistości zgodnie z planami urządzania lasów dla poszczególnych nadleśnictw,
- ochrona bioróżnorodności w lasach (zachowanie, odtwarzanie i zwiększenie) zgodnie z programami ochrony przyrody dla poszczególnych nadleśnictw poprzez opracowanie granicy rolno-leśnej dla gmin w obszarach następujących SCWP: SW1008 – 14 gmin, SW1102 – 16 gmin, SW1118 – 2 gminy, SW1201 – 5 gmin, SW1207 – 6 gmin, SW1505 – 6 gmin, SW1508 – 12 gmin, SW1514 – 4 gminy,
- zalesienie gruntów niepaństwowych nieprzydatnych do produkcji rolnej przez ich właścicieli,
- zalesienie gruntów państwowych (grunty w posiadaniu Skarbu Państwa) sukcesywnie przekazywanych Lasom Państwowym.

6.4.2.3. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych

Program ten, służący m.in. osiągnięciu celów środowiskowych w JCW określonych w PWŚK dla dziedziny gospodarki komunalnej, zakłada realizację w województwie podlaskim 46 przedsięwzięć celu publicznego w zakresie modernizacji, rozbudowy i budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych. Przedsięwzięcia te zostały określone szczegółowo, z odniesieniem także do SJCW, w dziale 3.1. zał. nr 3, a orientacyjna lokalizacja w rys. 14.

6.4.2.4. Plan gospodarki odpadami województwa podlaskiego na lata 2012-2017

Plan ten zakłada realizację przedsięwzięć celu publicznego określonych szczegółowo, także z odniesieniem do SJCW, w dziale 3.2. zał. nr 3 dotyczącym składowania, sortowania, unieszkodliwiania i przetwarzania odpadów oraz zamykania i rekultywacji ich składowisk oraz orientacyjne w rys. 14.

6.4.2.5. Planowania przestrzenne wg PWŚK

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na obszarach wszystkich SCWP zaleca się uwzględnianie, w sposobie użytkowania i zagospodarowania terenów, stosownych wymagań i zasad ochrony środowiska, a w szczególności:

a) ustalonych stref ochronnych komunalnych ujęć wód,
b) stref ochrony zbiorników wód podziemnych – GZWP,
c) stref zagrożeń powodzią,
d) korytarzy ekologicznych dolin rzek i cieków wraz z ich obudową biologiczną,
e) obszarów i obiektów przyrody prawnie chronionych,
f) obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych (lasy, zadrzewienia),
g) obszarów ograniczonego użytkowania, w tym niespełniających wymagań w zakresie jakości środowiska,
h) istniejących obiektów uciążliwych i niebezpiecznych,
i) rozwoju systemów infrastruktury technicznej, zwłaszcza gospodarki wodno-ściekowej i odpadami, oraz rezerw terenów pod urządzenia i obiekty niezbędne dla ich prawidłowego funkcjonowania,
j) produkcji energii w farmach wiatrowych.

6.4.2.6. Zwiększanie retencji zasobów wodnych województwa

Pilna potrzeba zwiększania retencji wody w obszarze województwa wymagać będzie:

a) sukcesywnej budowy ca 27 małych zbiorników wodnych o lokalizacji, powierzchni i pojemności określonej w tabeli 19:

Tab. 19. Zwiększenie retencji wody – budowa małych zbiorników

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Pojemność [m^3]
1	Zbiornik na rowie A w mieście Hajnówka (SW1461)	4,5	100 000
2	Aulakowszczyzna w gminie Korycin (SW1103)	3,0	36 000
3	Karp w gminie Rudka (SW1508)	4,0	46 000
4	Leniewo w gminie Czyże (SW1002)	1,6	38 000
5	Orla w gminie Orla (SW1005)	10,0	34 000
6	Choroszcz w mieście Choroszcz (SW1009)	5,5	86 000
7	Studziwody w mieście Bielsk Podlaski (SW1006)	8,0	131 000
8	Orzeszkowo w gminie Hajnówka (SW1461)	8,0	112 000
9	Harasimowicze w gminie Dąbrowa Białostocka (SW1101)	3,2	48 000
10	Kalno w mieście Dąbrowa Białostocka (SW1101)	6,0	90 000
11	Suchowola w mieście Suchowola (SW1103)	1,07	15 500
12	Markowicze w gminie Szudziałowo (SW1012)	2,5	25 000
13	Nowinka-Boratyńszczyzna w gminie Szudziałowo (SW1012)	5,0	75 000
14	Bielsk Podlaski w mieście Bielsk Podlaski (SW1006)	8,0	80 000
15	Szumowo w gminie Korycin (SW1103)	3,0	54 000
16	Tykocin – zbiornik starorzecze w mieście Tykocin (SW1008)	1,0	5 000
17	Żerczyce – Chanie-Chursy w gminie Nurzec-Stacja (SW1507)	4,0	45 000
18	Białowieża w gminie Białowieża (SW1003)	5,0	50 000
19	Łapy Binduga w mieście Łapy (SW1008)	4,0	48 000
20	Czarna Wieś Kościelna w gminie Czarna Białostocka (SW1017)	3,0	36 000
21	Targonie Wielkie w gminie Zawady (SW1023)	4,0	40 000
22	Wissa w mieście Szczuczyn (SW1129)	8,0	100 000
23	Szepietowo – Janówka w gminie Szepietowo (SW11513)	3,14	15 000
24	Osinki w gminie Suwałki (SW2305)	9,6	140 000
25	Brańsk w mieście Brańsk (SW1508)	25,5	400 000
26	Trzcianne – Krynica w gminie Trzcianne (SW1102)	2,0	.

Źródło: opracowanie własne na podstawie PWŚK

b) modernizacji 3 zbiorników małej retencji, o lokalizacji, powierzchni i pojemności określonej w tabeli 20,

Tab. 20. Zwiększenie retencji wody - modernizacja małych zbiorników

Nazwa	Powierzchnia [ha]	Pojemność [m^3]
Dubicze Cerkiewne w gminie Dubicze Cerkiewne (SW1005)	5,5	75 000
Zalew II i III w mieście Siemiatycze (SW1502)	25,0	250 000
Muzeum Wsi w mieście Ciechanowcu (SW1509)	1,0	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie PWŚK

c) zapewnienia równowagi poboru i zasilania zasobów wód podziemnych w wyniku objęcia ich ochroną w studiach gmin i planach miejscowych oraz przestrzegania zasad poboru zgodnie z zasobami dyspozycyjnymi,
d) zawracania wód technologicznych, łącznie z wodami opadowymi, w układach komunalnych,
e) obligatoryjnego wprowadzania zasady retencjonowania wód deszczowych i wykorzystania ich w aglomeracjach obszarów funkcjonalnych miast, w dokumentach polityki przestrzennej gmin,
f) eliminacji wykorzystania wód podziemnych w zakładach przemysłowych niewymagających do celów technologicznych wody wysokiej jakości (pitnej) oraz wprowadzanie wodooszczędnych technologii z obiegami zamkniętymi wody,
g) uwzględniania w studiach gmin i planach miejscowych priorytetu kształtowania retencji w obszarach deficytowych i zakazów lokalizacji w nich inwestycji wodochłonnych.

6.4.3. Gospodarowanie lasami

1) **Zasady użytkowania i zagospodarowania lasów** obejmować będą:
   a) zapewnienie opieki państwa nad lasami wszystkich form własności i ustanowienie nadzoru nad przestrzeganiem prawidłowych metod gospodarowania, opartych na zasadach trwale zrównoważonego rozwoju wielofunkcyjnej gospodarki leśnej (ekologicznej, produkcyjnej i społecznej),
   b) dostosowywanie koncepcji zagospodarowania i użytkowania lasów do przyrodniczych, gospodarczych i społecznych warunków funkcjonowania gospodarstwa leśnego, z priorytetem naturalnego i półnaturalnego kierunku hodowli lasu, preferującego rębnie złożone i wykorzystanie odnowień naturalnych,
   c) promowanie i ochronę różnorodności biologicznej w całym procesie zarządzania i gospodarowania lasami,
   d) opracowywanie i wdrażanie studiów teoretycznych i doświadczalnych nad nowym modelem lasu, uwzględniającym wpływ czynników losowych na gospodarstwo leśne (w miejsce dotychczasowego modelu determinującego schematyczną organizację przestrzenną i czasową drzewostanów, w celu zwiększania doraźnych dochodów),
2) **Kierunki gospodarowania lasami** obejmować będą:
   a) rehabilitację i restytucję ekosystemów leśnych, głównie przez przebudowę, na odpowiednich siedliskach, drzewostanów jednogatunkowych na mieszane oraz na drodze zabiegów biomelioracyjnych,
   b) regenerację drzewostanów zdewastowanych i zaniedbanych w lasach prywatnych, a następnie ich rehabilitację ekologiczną,
   c) wyłączanie z funkcji produkcyjnej lasów o charakterze zbliżonym do pierwotnego, zasługujących na ochronę prawną lub objęcie zasadami gospodarstwa specjalnego,

d) utrzymanie leśnych kompleksów promocyjnych wdrażających nowoczesne, proekologiczne zasady gospodarowania w lasach,
e) zwiększanie powierzchni leśnej w województwie, mającej na celu przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej poprzez zalesianie gruntów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej,
f) sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych dla potrzeb produkcji rolniczej w gminach objętych „Krajowym Programem Zwiększania Lesistości": Choroszcz, Dąbrowa Białostocka, Drohiczyn, Łapy, Sokółka, Supraśl, Suraż, Wasilków, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Kleszczele, Krynki, Kuźnica, Narew, Suchowola, Szudziałowo, Goniądz, Grajewo, Jedwabne, Nowogród, Łomża, Radziłów, Trzcianne, Wizna, Bakałarzewo, Filipów, Jeleniewo, Lipsk, Przerośl, Suwałki i Sztabin, z priorytetem korytarzy migracyjnych,
g) ochronę gruntów leśnych przed zmianą funkcji na nieleśną, z uwzględnieniem: czynników położenia, areału oraz struktury terenów przewidzianych do zmiany przeznaczenia, przy szczególnym wyróżnieniu lasów położonych w granicach administracyjnych miast oraz w odległości do 10 km od granic miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców (Białystok, Łomża, Suwałki), z wyjątkiem zmian przeznaczenia na potrzeby realizacji niezbędnej infrastruktury komunikacyjnej i technicznej,
h) wprowadzanie systemów zadrzewień, zakrzewień i plantacji drzew, jako ważnego substytutu lasu w rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz dodatkowego źródła surowca drzewnego, z priorytetem gruntów marginalnych.

6.4.4. Ochrona powierzchni ziemi

1) Kierunki działań na rzecz ochrony powierzchni ziemi obejmować będą:
a) minimalizowanie zmian naturalnych form rzeźby terenu (ograniczanie do niezbędnych),
b) zalesianie nieużytków i gruntów gleb o niskiej przydatności dla rolnictwa odpowiednio wg kierunków z pkt 6.4.5.3. ppkt 4,
c) ograniczanie procesów erozyjnych gleb poprzez:
   - utrzymanie istniejących oraz wprowadzenie nowych zadrzewień i zakrzewień oraz odpowiednie zabiegi agrotechniczne na wymagających tego obszarach: Pojezierza Suwalsko-Sejneńskiego, Wysoczyzny Kolneńskiej, Wzgórz Sokólskich oraz w strefach zboczowych dolin rzecznych,
   - zapewnienie właściwej realizacji i funkcjonowania systemów melioracji wodnych na obszarach użytków zielonych, zwłaszcza w dolinach rzek: Narew, Ełk, Turośnianki, Klimasówki i innych, o zbliżonych warunkach hydrologicznych, wg kierunków z pkt 6.4.5.2.,
d) przywracanie wartości użytkowej terenom zdegradowanym i zdewastowanym w wyniku czynników antropogenicznych (m.in. przez eksploatację surowców, składowanie odpadów, poważne awarie) oraz naturalnych (m.in. przez powódź, erozję, osuwiska), poprzez egzekwowanie terminowej rekultywacji,
e) racjonalną eksploatację kopalin, w tym unikanie nadmiernej koncentracji wyrobisk, ograniczającą niekorzystny wpływ górnictwa odkrywkowego na krajobraz, gleby i lokalne stosunki wodne,
f) likwidowanie źródeł zanieczyszczających powierzchnię ziemi, wg odpowiednich kierunków z pkt 6.4.5.7. oraz 6.4.5.3. ppkt 1.

2) Zasady ochrony powierzchni ziemi, w tym:
a) ochrona wartościowych gruntów rolnych przed nieuzasadnionym przeznaczeniem na cele nierolnicze w planach miejscowych, zwłaszcza w obszarach:

- intensywnych procesów urbanizacyjnych w strefie podmiejskiej Białegostoku (na części przylegających do miasta obszarów gmin: Choroszcz, Dobrzyniewo i Zabłudów) oraz w innych większych miastach województwa, poprzez zwartość obszarów urbanizacji, intensywne wykorzystanie terenów uzupełnień zabudowy oraz ograniczenia jej rozproszenia,
- intensywnego rozwoju zagospodarowania rekreacyjnego, zwłaszcza zabudowy letniskowej na Pojezierzu Suwalsko-Augustowsko-Sejneńskim,

b) ochronę przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska, a zwłaszcza katastrofami środków transportu przewożących ładunki niebezpieczne, poprzez planowanie właściwych zabezpieczeń technicznych na trasach przewozu w miejscach newralgicznych, np. w miastach i przez zbiornik Siemianówka, oraz wyboru tras przewozu o najmniejszym zagrożeniu środowiska,
c) uwzględnianie w studiach i planach miejscowych gmin terenów zagrożonych wystąpieniami ruchów masowych ziemi, poprzez obowiązek kształtowania zagospodarowania w sposób ograniczający ich ewentualne skutki,
d) w obszarach parków krajobrazowych i chronionego krajobrazu egzekwowanie zakazów eksploatacji kopalin oraz zniekształcania powierzchni ziemi, określonych w stosownych uchwałach Sejmiku Województwa Podlaskiego.

6.4.5. Ochrona obszarów złóż kopalin

1) Kopaliny podstawowe na obszarze województwa

Na obszarze województwa podlaskiego występują następujące kopaliny podstawowe:

a) polimetaliczne rudy żelaza (k/Jeleniewa – Krzemianka i Udryn) w gm. Jeleniewo,
b) pierwiastki ziem rzadkich (Tajno) w gm. Bargłów Kościelny,
c) pierwiastki promieniotwórcze (Rajsk) w gm. Bielsk Podlaski.

Udokumentowane polimetaliczne rudy żelaza (potencjalne źródło surowców żelaza, tytanu i wanadu), zostały skreślone z bilansu zasobów wobec wyjątkowej konfliktowości z walorami środowiska przyrodniczego (Suwalski Park Krajobrazowy), a także ze względu na dużą głębokość zalegania złóż (850–2 300 m), stosunkowo niskie zawartości metali i problemy z ewentualną przeróbką tych rud.

Rejony występowania pierwiastków ziem rzadkich (Tajno) i pierwiastków promieniotwórczych (Rajsk) nie wymagają ochrony przed zainwestowaniem, z uwagi na podpowierzchniowe technologie ich eksploatacji.

2) Zasady ochrony obszarów złóż kopalin pospolitych pozyskiwanych metodą odkrywkową

Dla obszarów złóż tych kopalin, określonych w rys. 9, ustala się następujące zasady ochrony i zagospodarowania:

a) w odniesieniu do surowców skalnych występujących rzadko, tzw. surowców o znaczeniu krajowym (kreda pisząca k/Mielnika), należy utrzymać docelowe górnicze zagospodarowanie obszaru udokumentowanego złoża, celem zabezpieczenia podaży tego surowca także dla przyszłych pokoleń,
b) udokumentowanym, perspektywicznym i prognostycznym niezagospodarowanym złożom pozostałych kopalin pospolitych, takich jak; kruszywa żwirowo-piaskowe, iły ceramiki budowlanej, piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych i cegły wapienno-piaskowej, w celu stworzenia możliwości przyszłego ich wykorzystania należy zabezpieczyć dostępność eksploatacyjną w przyszłości, poprzez ochronę powierzchni nad złożem. Zakazy powinny dotyczyć lokowania tam obiektów (przemysłowych, mieszkaniowych, handlowych, obiektów infrastruktury technicznej, takich jak drogi, linie kolejowe, rurociągi, linie energetyczne wysokiego napięcia) mogących utrudniać lub uniemożliwiać odkrywkową ich eksploatację,

c) zapewnienie ciągłości podaży surowców w przyszłości poprzez:
   – oszczędne użytkowanie końcowe surowców w gospodarce,
   – racjonalne wykorzystanie surowców (kopalin) w złożu w trakcie jego eksploatacji,
   – kompleksowe i wielokierunkowe wykorzystanie surowców, z prowadzeniem gospodarki bezodpadowej.

3) Kierunki ochrony złóż kopalin pospolitych :

Kierunki te obejmują w szczególności

a) prowadzenie prac dokumentacyjnych surowców mineralnych ważnych dla rozwoju gospodarczego regionu, w celu ustalenia i wdrażania zasad ich ochrony,
b) ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów wód leczniczych i złóż borowin, będących podstawą gospodarki uzdrowiskowej w Augustowie, Supraślu i potencjalnie w Mielniku.

6.4.6. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem

Kierunki poprawy jakości powietrza i jego ochrony przed emisją zanieczyszczeń powinna zapewnić realizacja wskazań i zaleceń programów ochrony powietrza dla stref podlaskiej i aglomeracji białostockiej, dotyczących:

1) zmniejszenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji, poprzez:

a) podnoszenie efektywności procesów produkcji (stosowanie czystych technologii) oraz wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku (BAT – *najlepsze dostępne techniki*),
b) instalowanie w źródłach emisji urządzeń technicznych i technologicznych redukujących emisję zanieczyszczeń lub ograniczających ją do poziomu normatywnego,
c) przygotowywanie i wdrażanie programów ochrony powietrza, monitorowanie ich realizacji oraz ocenę ich skuteczności,
d) systematyczny monitoring emisji substancji, pozwalający podejmować skuteczne działania eliminujące nadmierną emisję,
e) ustalanie obszarów ograniczonego użytkowania na obszarach nieuniknionego przekraczania poziomu norm zanieczyszczeń,

2) ograniczania emisji ze źródeł energii cieplnej (niskie rozproszone emisje powierzchniowe), poprzez:

a) rozbudowę centralnych systemów zaopatrzenia w energię cieplną,
b) zmianę węglowych nośników energii cieplnej na paliwa niskoemisyjne oraz stosowanie indywidualnych źródeł energii odnawialnej,
c) ograniczenie strat ciepła w budynkach istniejących (termomodernizacja) oraz stosowanie materiałów o najwyższych wskaźnikach termoizolacyjnych w nowych budynkach,

3) ograniczenia emisji liniowych, poprzez:

a) wyprowadzanie ruchu tranzytowego z miast w wyniku budowy obejść drogowych wg odpowiednich kierunków z pkt: 6.3.2.1., 6.3.2.2. i 6.3.2.4.,
b) rozwój systemów komunikacji zbiorowej w miastach, wprowadzanie stref ograniczających ruch pojazdów indywidualnych w ich centrach oraz budowę ścieżek rowerowych wg odpowiednich kierunków z pkt 6.3.2.4. i zasad z rozdz. 6.3.1.,
c) usprawnianie systemów zarządzania ruchem (optymalizowanie płynności ruchu),
d) wykorzystywanie przy budowie i modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii minimalizujących emisję pyłu podczas ich eksploatacji,

e) stosowanie niskoemisyjnych paliw, w szczególności w systemach zbiorowej komunikacji miejskiej,

4) **dalszego ograniczania emisji substancji zapachowych ze źródeł punktowych** do powietrza, takich jak: oczyszczalni ścieków, ferm hodowlanych, składowisk odpadów oraz zakładów przetwórstwa spożywczego, stosownymi środkami technicznymi.

6.4.7. Ochrona środowiska przed hałasem

1) **Kierunki poprawy klimatu akustycznego** obejmują:
   a) budowę obwodnic miast umożliwiającą zmniejszenie „tranzytowego" hałasu komunikacyjnego na obszarach, na których występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych, z uwzględnieniem obszarów cennych przyrodniczo, wg odpowiednich kierunków z pkt: 6.3.2.1., 6.3.2.2. i 6.3.2.4.,
   b) budowę i modernizację sieci drogowo-ulicznej w technologii cichych nawierzchni,
   c) budowę technicznych ekranów akustycznych wzdłuż ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu na obszarach zabudowanych oraz nasadzenia zieleni izolacyjnej,
   d) sukcesywną wymianę i modernizację taboru komunikacji miejskiej na tabor o jednostkach napędowych emitujących hałas o niższych poziomach,
   e) zwiększanie konkurencyjności transportu publicznego w stosunku do indywidualnego, w śródmieściach największych miast województwa,
   f) stosowanie nowoczesnych środków inżynierii ruchu dla jego optymalnego upłynnienia,
   g) tworzenie stref wolnych od ruchu samochodowego w miastach (lub stref z ruchem ograniczonym) oraz warunków do bezpiecznego ruchu rowerowego i pieszego,
   h) stosowanie odpowiednich odległości zabudowy od istniejących i projektowanych ulic i linii kolejowych o dużym natężeniu ruchu.
2) **Wdrażanie zasad dokumentów ochronnych**, w tym:
   a) z Programu ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Białegostoku,
   b) z Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów położonych w województwie podlaskim poza aglomeracjami, wzdłuż dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne określone wskaźnikami L_{DWN} i L_N, poprzez:
      – stosowanie działań inwestycyjnych prowadzących do zmniejszenia uciążliwości akustycznych dróg krajowych i wojewódzkich objętych Programami,
      – uwzględnianie w studiach i m.p.z.p ustaleń Programów, dotyczących kształtowania przestrzeni w otoczeniu źródeł hałasu.

6.4.8. Ochrona oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego

Celem ochrony konserwatorskiej jest trwałe zachowanie właściwego zagospodarowania i użytkowania zabytkowych historycznych układów urbanistycznych, ruralistycznych, historycznych zespołów i obiektów budowlanych, stanowisk archeologicznych i ich otoczenia oraz krajobrazu kulturowego, określonych w rys. 11.

6.4.8.1. Dokumenty związane z ochroną i wykorzystaniem dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

1) **Dokumenty polityki przestrzennej gmin –** studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i plany miejscowe, powinny ustalać obowiązek i zasady:
   a) zachowania, eksponowania oraz ochrony i przywracania do stanu właściwego zasobów i walorów zabytkowych,

b) ochrony i kształtowania harmonijnego, współczesnego krajobrazu kulturowego, z uwzględnieniem uwarunkowań historycznych i regionalnych, w tym:
   – historycznie ukształtowanej sieci osadniczej z infrastrukturą transportową i techniczną,
   – historycznie ukształtowanych układów osadniczych miejskich i wiejskich z ich strukturą użytkowania terenu i fizjonomią zagospodarowania, z zabytkowymi przestrzeniami publicznymi, zielenią, dominantami i wartościowymi panoramami, z uwzględnieniem poszczególnych obiektów zabytkowych – ich formy i wystroju.

2) **Audyt krajobrazowy dla obszaru województwa,** sporządzony zgodnie z art. 38a Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, stanowić będzie podstawę określenia krajobrazów priorytetowych.
3) **Studia krajobrazu kulturowego** powinny stanowić podstawę ustaleń planistycznych do rewaloryzacji i rewitalizacji zagospodarowania przestrzennego, zapewniającą ochronę panoram, otoczenia dominant i ekspozycję. Rekomenduje się poprzedzanie sporządzania dokumentów planistycznych polityki przestrzennej gmin opracowywaniem **„Studiów krajobrazu kulturowego”** obszarów występowania zabytkowych układów urbanistycznych i układów ruralistycznych, określających w szczególności:
   a) walory zasobów kulturowych i formy ich ochrony,
   b) cechy rozwoju i etapy ewolucji struktur przestrzennych w rozwarstwieniu chronologicznym,
   c) wnętrza o szczególnych wartościach krajobrazowych, osie widokowe oraz dominanty przestrzenne, a także obiekty i obszary dysharmonijne,
   d) kierunki działań na rzecz ochrony i zapobiegania degradacji zabytków.
4) **Plany Ochrony Parków Kulturowych** powinny być instrumentem ochrony miejsc i obszarów o wartościach wyjątkowych, nacechowanych bogactwem form krajobrazu i dziedzictwa kulturowego, z zachowaną historyczną strukturą przestrzeni z zabytkami charakterystycznymi dla miejscowej wielokultowej i wielonarodowościowej tradycji. Obszary o priorytetowych wartościach kulturowo-przyrodniczo-przestrzennych predestynowane do objęcia formą ochrony krajobrazu kulturowego – Parku Kulturowego – określi ustawowy audyt krajobrazowy. Ze wstępnej oceny wynika, że jako przedmiot takiej ochrony mogą być rozpatrywane:
   a) zespół osadniczo-obronny Szurpiły,
   b) Kanał Augustowski z otoczeniem,
   c) grodzisko wczesnośredniowieczne w Rajgrodzie,
   d) Grodzieński Rejon Umocniony,
   e) Twierdza Osowiec, Brzeski Rejon Umocniony, fortyfikacje odcinka „Osowiec”,
   f) zespół osad i grodzisk Wizna,
   g) Fort Piątnica i kompleks osadniczy Starej Łomży,
   h) osada wielokulturowa Grądy-Woniecko,
   i) zespół zabudowy mieszkaniowej „Bojary” w Białymstoku,
   j) Kurowo, „Fort Koziołek”,
   k) osiedle kolejarskie w Łapach (27 budynków), ul. Kolejowa – Warszawska, po 1925,
   l) wieś Soce i wieś Trześcianka,
   m) wieś Plutycze,
   n) Forty Pozycji Granicznej.
5) **Krajobrazy kulturowe** występujące na obszarze województwa, ich cechy oraz wartości, będą określone na etapie sporządzania audytu krajobrazowego w oparciu o rozporządzenie resortowe, ustalające kryteria i sposoby oceny, wraz ze szczegółowym zakresem i metodologią prac.

Ze wstępnej delimitacji obszarów specyficznych pozamiejskich typów krajobrazów kulturowych regionu wyodrębniono powierzchnie o zestawie cech stanowiących wyróżniki krajobrazu – charakterystyczne i reprezentatywne dla danego typu lub regionu, o bardzo wysokiej autentyczności, odrębności, wyjątkowości, bardzo rzadko spotykane gdzie indziej. Wyróżniono m.in. typy krajobrazów kulturowych wytworzone przez grupy etniczne, będące podmiotem umacniania ich swojskości, tworzenia tradycji i ochrony tożsamości. Określone orientacyjnie typy krajobrazów kulturowych obejmują:

a) pasma pogranicza kulturowego – krajobraz kulturowy pogranicza polsko-białoruskiego, ze zróżnicowaną etnicznie i wyznaniowo (prawosławie, katolicyzm, islam) ruralistyką, architekturą i folklorem, z enklawą osadnictwa tatarskiego, oraz pogranicza polsko-litewskiego, z enklawą osadnictwa litewskiego,
b) pasma krajobrazu kulturowego dolin rzecznych:
   – przyrody i osadnictwa bagiennych dolin Biebrzy i Narwi,
   – doliny Bugu i Górnej Narwi, ze zróżnicowanym etnicznie i wyznaniowo osadnictwem oraz specyficzną konfiguracją i panoramami dolin,
c) krajobraz kulturowy kurpiowski, ze specyfiką przyrodniczą i etnograficzną osadnictwa,
d) krajobraz kulturowy – przyrody i osadnictwa enklaw i obrzeży: Puszczy Białowieskiej, Puszczy Augustowskiej i Puszczy Knyszyńskiej.

6.4.8.2. Ochrona i kształtowanie dziedzictwa kulturowego

Rekomenduje się do uwzględnienia w dokumentach polityki przestrzennej i programach rozwoju gmin:

1) **Zasady ogólne –** wynikające zwłaszcza z procesu integracji europejskiej:
   a) szczególną ochronę tożsamości kulturowej regionu, przed zagrożeniem jej wytracenia w konfrontacji z europejskim, uniwersalnym modelem życia, w sferze kultury materialnej i jej unikalnej specyfiki etnicznej i religijnej;
   b) uwzględnianie potrzeb współczesnego społeczeństwa w procesie ochrony i kształtowania zasobów dziedzictwa kulturowego;
   c) harmonijne współistnienie zasobów dziedzictwa kulturowego z zasobami środowiska przyrodniczego – jako filaru rozwoju turystyki;
   d) tworzenie warunków kompleksowej ochrony obszarów o walorach zabytkowych i kulturowych, takich jak: strefy ochrony konserwatorskiej, parki kulturowe i obszary priorytetowego zabytkowego krajobrazu kulturowego;
   e) priorytet ochrony walorów dziedzictwa kulturowego o randze międzynarodowej i krajowej;
   f) wykorzystanie unikalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w krajowej i międzynarodowej promocji województwa.
2) **Zasady ochrony i tworzenia nowych wartości kulturowych** w reprezentatywnych obszarach tożsamości kulturowej województwa podlaskiego, określonych w pkt 3.8.2.2. uwarunkowań, w tym:
   a) kształtowanie krajobrazu historyczno-kulturowo-przyrodniczego regionu poprzez ochronę unikatowych lub specyficznych walorów krajobrazowych jednostek osadniczych i ich otoczenia;
   b) kształtowanie form architektonicznych i gabarytów nowej zabudowy zharmonizowanych z walorami kulturowymi istniejącej;
   c) stosowanie materiałów, wystroju i kolorystyki obiektów budowlanych oraz zagospodarowania ich otoczenia, nawiązujących do tradycji lokalnych.
3) **Zasady ochrony i rewaloryzacji obszarów zabytkowych,** w tym:

a) zachowanie historycznych założeń urbanistycznych, a w szczególności: rozplanowania przestrzeni publicznych (np. ulic, placów, skwerów itp.), osi kompozycyjnych i widokowych, rozmieszczenia dominant, gabarytów i sposobów zabudowy oraz form architektonicznych;
b) zapewnianie ekspozycji całych zespołów zabudowy i najwartościowszych jej elementów;
c) twórcze kontynuowanie tradycji konstrukcyjnych, materiałowych, wystroju i kolorystyki obiektów oraz zagospodarowania ich otoczenia;
d) lokalizowanie funkcji użytkowych niekolizyjnych z historycznymi funkcjami obszarów, zapewniających podstawy ekonomiczne utrzymania dobrego stanu technicznego zabudowy i zagospodarowania oraz atrakcyjność turystyczną;
e) eliminowanie funkcji użytkowych i obiektów kolizyjnych pod względem sanitarnym i estetycznym z walorami kulturowymi obszarów zabytkowych;
f) harmonijne wkomponowywanie nowej zabudowy w historyczną panoramę jednostek osadniczych;
g) poprawianie dostępności komunikacyjnej i systemów parkowania pojazdów oraz eliminacja uciążliwości ruchu drogowego, zwłaszcza tranzytowego towarowego;
h) poprawianie warunków ochrony przeciwpożarowej;
i) poprawianie standardu cywilizacyjnego zabudowy w zakresie wyposażenia w systemy kanalizacyjne i niskoemisyjne systemy energetyczne.

4) **Zasady ochrony i utrzymania dobrego stanu technicznego obiektów zabytkowych,** z priorytetem obiektów o randze krajowej i regionalnej, w tym:
a) zapewnienie funkcji użytkowych stosownych do lokalizacji i form architektonicznych obiektów gwarantujących ich utrzymanie w dobrym stanie technicznym i racjonalne wykorzystanie dla potrzeb społecznych;
b) obowiązek uzgadniania z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz uzyskania pozwoleń dla projektów budowlanych dotyczących rewaloryzacji i modernizacji obiektów zabytkowych i ich otoczenia.

5) **Zasady ochrony przed dewastacją obiektów archeologicznych** i określenie warunków ich udostępnienia zwiedzającym oraz sposobów postępowania w przypadkach natrafienia na przedmioty mogące stanowić zabytki archeologiczne w trakcie prowadzenia robót ziemnych w tym:
a) zapewnienie sposobu zagospodarowania i eksponowania terenu stanowiska archeologicznego zabezpieczającego go przed dewastacją i degradacją,
b) obowiązek zawiadamiania stosownych służb archeologicznych o każdorazowym natrafieniu na przedmioty mogące być zabytkami archeologicznymi w trakcie prowadzenia robót ziemnych i przerwania ich do czasu przebadania stanowiska,
c) ustalanie dokładnej lokalizacji zabytków archeologicznych w planach miejscowych, w tym typu stanowiska archeologicznego i jego zasięgu oraz zasad i sposobów dopuszczalnego zagospodarowania,
d) wskazanie zabytków archeologicznych do bezwzględnego zachowania, tj. z bezwzględnym zakazem prowadzenia prac budowlanyc,h oraz zabytków archeologicznych, dla których dopuszcza się inne zagospodarowanie terenu po przeprowadzeniu badań archeologicznych.

6) **Zasady tworzenia wartości kulturowych** w nowych i rewaloryzowanych zespołach zabudowy, w szczególności poprzez:
a) kształtowanie przestrzeni publicznych o zindywidualizowanych formach urbanistycznych, w tym: ulic, placów, pasaży i ciągów pieszych, skwerów, zieleni parkowej i sportowo-rekreacyjnej,

b) interesujące formy architektoniczne aranżacji otoczenia przestrzeni publicznych;
c) wykorzystanie w kompozycjach urbanistycznych szczególnych cech środowiska przyrodniczego – stosownie do jego predyspozycji, dla potrzeb terenów sportowo-rekreacyjnych i turystycznych, a konfiguracji terenów dla kształtowania sposobu ich zagospodarowania i zabudowy,
d) rozmieszczanie akcentów i dominant przestrzennych, twórczo kontynuujących istniejące założenia urbanistyczne,
e) stosowanie zindywidualizowanych form architektonicznych poszczególnych obiektów lub ich grup, z zachowaniem harmonijnych gabarytów całościowych zespołów i sylwety przestrzennej jednostek osadniczych,
f) harmonizowania gabarytów zabudowy plombowej z gabarytami otaczającej (z wyjątkiem dominant przestrzennych i akcentów urbanistycznych wynikających z całościowych koncepcji urbanistycznych).

6.4.8.3. Zasady ochrony dóbr kultury współczesnej

Rekomenduje się ustalenie w dokumentach planistycznych polityki przestrzennej gmin, a w szczególności w planach miejscowych, obowiązku ochrony dóbr kultury współczesnej, zespołów i obiektów architektoniczno-urbanistycznych lub ich elementów. Ustalenie wykazu dóbr kultury współczesnej do ochrony wymaga uprzedniej oceny stanu i funkcjonowania obszaru, rozpoznania wartości kulturowych i przestrzennych oraz uściślenia możliwości i zakresu ochrony, na podstawie materiałów źródłowych i dokumentacyjnych, w tym także dotyczących ich ekspozycji i otoczenia.

6.4.8.4. Kierunki działań dla ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego

1) **Integracja działań społeczno-gospodarczych dla opieki nad zabytkami,** w tym:
   a) opracowywanie i realizacja kompleksowych programów rewitalizacyjnych terenów z zasobami zabytkowymi, zwłaszcza historycznych miejskich, poprzemysłowych i powojskowych, w tym, między innymi, wdrożenie projektów rewitalizacji:
      – zabytkowego, XVI-wiecznego Rynku w Knyszynie,
      – XVIII-wiecznego Ogrodu Branickich oraz zabytkowego parku Planty,
      – centrów miast oraz innych obszarów zdegradowanych w Łomży i Suwałkach,
      – centrum miasta w Grajewie wraz z zabytkowym dworcem PKP,
      – starego rynku w Kolnie,
      – centrum miasta Zambrowa,
   b) opracowywanie i realizację lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich, wykorzystujących miejscowe tradycje i zasoby zabytkowe,
   c) przygotowywanie ofert na najlepsze zagospodarowanie i użytkowanie publicznych obiektów zabytkowych, służące zaangażowaniu sektora gospodarczego w opiekę nad zabytkami (m.in. na inkubatory przedsiębiorczości, instytucje otoczenia biznesu, centra usługowe, infrastrukturę turystyczną),
   d) wspieranie inicjatyw wykorzystujących obiekty zabytkowe do tradycyjnych form działalności gospodarczej, w tym rolnictwa ekologicznego i tradycyjnego przetwórstwa oraz reaktywacja ginących zawodów,
   e) wspieranie rozwoju infrastruktury publicznej, zwłaszcza turystycznej, wykorzystującej miejscowe tradycje, w tym, między innymi, wdrożenia projektów:
      – „Szlaku Wodnego im. Króla Stefana Batorego”,
      – budowy infrastruktury turystycznej i zagospodarowania szlaku wodnego na odcinku miasta Nowogród,
      – rekonstrukcji grodzisk jaćwieskich na ziemiach polskich,

f) propagowanie zabudowy i zagospodarowania terenu nawiązujących do form tradycyjnych, zwłaszcza w obszarach kulturowych.

2) Konserwacja i adaptacja zabytków, obejmujące:

a) wspieranie zagospodarowania terenów poprzemysłowych, powojskowych i zdegradowanych poprzez nadanie im nowych funkcji, z priorytetem obiektów zabytkowych i charakterystycznych krajobrazów kulturowych, poprzedzone opracowaniem programów rewitalizacji, między innymi w Białymstoku:
   - kompleksu powojskowego Węglówka na cele kultury,
   - obiektu byłej elektrowni na cele ekspozycyjne.

b) wspieranie zagospodarowania, konserwacji i adaptacji (w tym rewitalizacji, rewaloryzacji i ekspozycji) obiektów zabytkowych wraz z otoczeniem, także archeologicznych, m.in. w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz projektów trans - granicznych, w tym:
   - kompleksowego remontu budynku teatru Wierszalin w Supraślu,
   - remontu w Teatrze Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku,
   - remontu dworku w Grabowie i stworzenie w nim centrum kultury i wypoczynku,
   - konserwacji i remontu zabytku wpisanego do rejestru jako „Pozostałości Pałacu Paca w Dowspudzie",

c) wspieranie kompleksowych programów konserwatorskich ochrony zabytków drewnianych znajdujących się w skansenach i w miejscach ich pierwotnej lokalizacji, w tym:
   - projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury dziedzictwa kulturowego dla potrzeb edukacji regionalnej w Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu, obejmującego między innymi: budowę centralnego magazynu zbiorów, modernizację obiektów ekspozycyjnych, restaurację budynków i budowli zabytkowych, rewitalizację parku przypałacowego,

d) przeciwdziałanie niszczeniu stanowisk archeologicznych, w tym zachowanie zabytków archeologicznych, dokumentowanie i opracowywanie wyników badań nieinwestorskich i ratowniczych,

e) wspieranie renowacji i konserwacji małej architektury, w tym sakralnej, oraz miejsc pamięci i martyrologii,

f) wspieranie budowy, odbudowy i renowacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla historii regionu oraz służących opiece nad zabytkami,

g) unowocześnianie infrastruktury technicznej oraz poprawę estetyki obiektów zabytkowych, w tym wdrożenie projektów:
   - rewaloryzacji zabytków Muzeum w Tykocinie (synagogi i Domu Talmudycznego) oraz odbudowy kramnic,
   - rewaloryzacji kompleksu pałacowo-parkowego Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy.

3) Kształtowanie obszarów zabytkowych i krajobrazów kulturowych, poprzez:

a) wspieranie konserwacji, rewitalizacji, renowacji, rewaloryzacji i ekspozycji zabytkowych centrów miast i wsi, zabytkowych terenów zieleni, w tym cmentarzy, obszarów fortyfikacji i budowli obronnych, obiektów archeologicznych mających własną formę przestrzenną, w tym, między innymi, projektów rewitalizacji:
   - miasta Zambrów (zespół koszar),
   - Fortu II „Zarzecznego" Twierdzy Osowiec,

b) sukcesywną realizację iluminacji zabytków,

c) propagowanie wykorzystywania tradycyjnych form zabudowy i zagospodarowania terenu oraz detalu architektonicznego dla harmonijnego kształtowania krajobrazów,
d) wspieranie tradycyjnych form gospodarowania, w tym rolnictwa ekologicznego, tradycyjnych technik budownictwa, rzemiosła i przetwórstwa, zwłaszcza w obszarach priorytetowych krajobrazu kulturowego,
e) tworzenie parków kulturowych w celu ochrony kulturowych krajobrazów historycznych oraz wytycznie szlaków kulturowo-historycznych w celu promowania walorów kulturowych województwa (pkt 3.8.3.3),
f) ustanawianie nowych parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, przede wszystkim na obszarach o zachowanych regionalnych cechach krajobrazu kulturowego, w tym: budowę arterii ekologiczno-historycznej „Natura i historia Doliny Narwi" w obszarze gmin Nowogród i Zbójna,
g) rozwój systemu ścieżek przyrodniczo-kulturowych, między innymi poprzez wspieranie realizacji projektów:
   – przebudowy 35 km Carskiej Drogi przebiegającej przez BPN na odcinku Strękowa Góra – Osowiec, jako edukacyjnej trasy przyrodniczo-krajobrazowej,
   – budowy ścieżki rowerowej na odcinku Tykocin – Krypno – Knyszyn,
h) wspieranie poprawy standardów ochrony środowiska i bezpieczeństwa publicznego w centrach miast i wsi przez, między innymi: spowolnienie lub eliminację ruchu samochodowego, racjonalizację gospodarki odpadami, modernizację i rozbudowę sieci kanalizacyjnych, energetycznych, teleinformatycznych i „cichej" infrastruktury ulicznej.

4) Przechowywanie zbiorów zabytków, ich ekspozycja i udostępnianie

Zwiększenie możliwości gromadzenia zbiorów zabytków ruchomych i poprawa jakości ich przechowywania, ekspozycji i udostępniania może nastąpić w wyniku:
a) budowy i remontów obiektów przechowywania i udostępniania zbiorów, umożliwiających nowoczesne sposoby ich opracowywania i przechowywania, w tym:
   – zaplecza magazynowego oraz powierzchni wystawienniczych etnograficzno-archeologicznych Muzeum Podlaskiego,
   – nowoczesnego Muzeum Historycznego w Białymstoku,
   – II etapu Muzeum Wigier,
   – „Muzeum Hańczy" - odbudowa młyna wodnego na Czarnej Hańczy w Turtulu,
   – muzeum przyrodniczo-kulturowego BPN w Osowcu,
   – Muzeum Kanału Augustowskiego;
b) modyfikacji i wdrażania elektronicznych technik udostępniania zbiorów;
c) poprawy bezpieczeństwa zbiorów i warunków ich przechowywania, przez wprowadzenie nowoczesnych technik ochrony i zabezpieczeń.

6.5. Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego i naturalne oraz jego zdolności obronnych i ochronnych

6.5.1. Zasady rozwoju infrastruktury systemów elektroenergetycznych, gazowniczych i ciepłowniczych województwa

1) Zasady z Polityki energetycznej Polski do 2030 r. i dot. energetyki z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, obejmują:
a) zapewnianie dywersyfikacji zasilania systemów,

b) sukcesywne rozbudowy infrastruktury systemów w układach zamkniętych tzw. pierścieni, zwiększających niezawodność funkcjonowania,
c) unikanie potencjalnych i likwidację istniejących kolizji między infrastrukturą energetyczną a zainwestowaniem i układem własnościowym,
d) racjonalne wykorzystanie przestrzeni w rozbudowie infrastruktury systemów energetycznych, w szczególności systemów elektroenergetycznych, np. poprzez stosowanie linii wielotorowych, jedno- i różnonapięciowych oraz najnowszych rozwiązań technicznych,
e) koncentrację liniowej infrastruktury systemów w korytarzach infrastrukturalnych,
f) wyznaczanie stref technologicznych dla infrastruktury liniowej w dokumentacjach planistycznych oraz określanie sposobu ich zagospodarowania.

2) **Przebiegi projektowanej ponadlokalnej infrastruktury elektroenergetyki i gazownictwa oraz lokalizacje urządzeń systemowych** na rys. 5 i 13 niniejszego Planu **–** są wyłącznie zasadą przebiegu ich trasy lub lokalizacji i mogą być korygowane w dokumentach planistycznych gmin w porozumieniu z zarządcami tej infrastruktury.
3) **Przyjęcie jednego z wariantów** rozwiązań pokazanych w rysunku Planu i rezygnacja z pozostałych lub rezygnacja ze wszystkich na etapie sporządzania Planu miejscowego, może nastąpić w trybie uzgodnienia między sporządzającym projekt Planu a zarządcą sieci.
4) **Tekstowe wyłącznie ustalenia lokalizacji** projektowanych elementów ponadlokalnej infrastruktury technicznej (bez określania w rysunku Planu), wymagają doprecyzowań w dokumentach planistycznych gmin w porozumieniu z zarządcą sieci.

6.5.2. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu elektroenergetycznego

6.5.2.1. Poprawa efektywności energetycznej systemu, w szczególności poprzez :

a) zwiększenie sprawności wytwarzania energii elektrycznej w wyniku modernizacji lub wymiany jednostek wytwórczych na wysokosprawne,
b) zwiększanie produkcji energii elektrycznej, wytwarzanej w technologii wysokosprawnej kogeneracji,
c) rozwój wymiany handlowej nadwyżkami energii elektrycznej połączeniami transgranicznymi:
   – **z Litwą –** linią 400kV relacji ALYTUS (Litwa) – GPZ Ełk (woj. warmińsko-mazurskie) – GPZ Łomża – Elektrownia Ostrołęka,
   – **z Białorusią –** planowaną linią 400kV Roś (Białoruś) – GPZ „Narew" (częściowo po trasie ist. linii NN 220kV Roś – Białystok),
d) wsparcie inwestycji zmniejszających wskaźnik strat sieciowych w przesyle i dystrybucji, poprzez modernizację, przebudowę i budowę nowych sieci, wymianę transformatorów o niskiej sprawności, skracanie ciągów liniowych, w tym budowę rozdzielni RS 15/15kV w Augustowie i Czarnej Białostockiej, wraz z liniami zasilającymi SN 15kV,
e) wsparcie inwestycji w zakresie stosowania najlepszych dostępnych technologii w przemyśle, wysokosprawnej kogeneracji, oszczędności energii i rozwoju generacji rozproszonej.

Mapa 52.

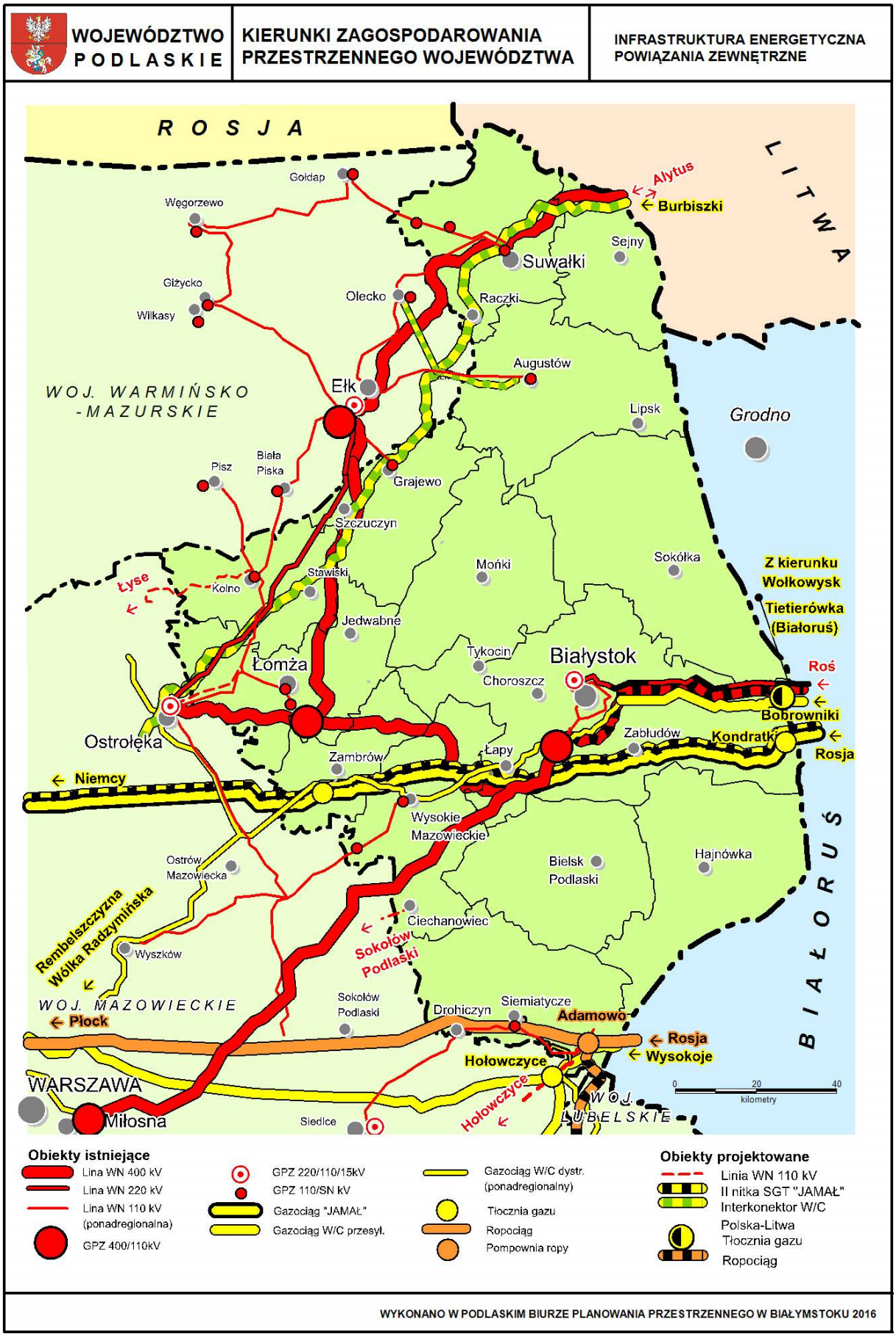
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO -MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
Gołdap
Węgorzewo
Giżycko
Wilkasy
Olecko
Suwałki
Sejny
Alytus
Burbiszki
Raczki
Augustów
Ełk
Lipsk
Grodno
Pisz
Biała Piska
Grajewo
Szczuczyn
Łyse
Kolno
Stawiski
Jedwabne
Mońki
Sokółka
Z kierunku Wołkowysk
Tietierówka (Białoruś)
Łomża
Tykocin
Białystok
Choroszcz
Roś
Bobrowniki
Kondratki
Rosja
Zabłudów
Ostrołęka
Zambrów
Łapy
Niemcy
Wysokie Mazowieckie
Ostrów Mazowiecka
Bielsk Podlaski
Hajnówka
Rembelszczyzna Wólka Radzymińska
Wyszków
Ciechanowiec
Sokołów Podlaski
Płock
Sokołów Podlaski
Drohiczyn
Siemiatycze
Adamowo
Rosja
Wysokoje
Hołowczyce
WARSZAWA
Miłosna
Siedlce
Hołowczyce
0 20 40
kilometry
Obiekty istniejące
Lina WN 400 kV
Lina WN 220 kV
Lina WN 110 kV (ponadregionalna)
GPZ 400/110kV
GPZ 220/110/15kV
GPZ 110/SN kV
Gazociąg "JAMAŁ"
Gazociąg W/C przesył.
Gazociąg W/C dystr. (ponadregionalny)
Tłocznia gazu
Ropociąg
Pompownia ropy
Obiekty projektowane
Linia WN 110 kV
II nitka SGT "JAMAŁ"
Interkonektor W/C
Polska-Litwa
Tłocznia gazu
Ropociąg
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

Mapa 53.

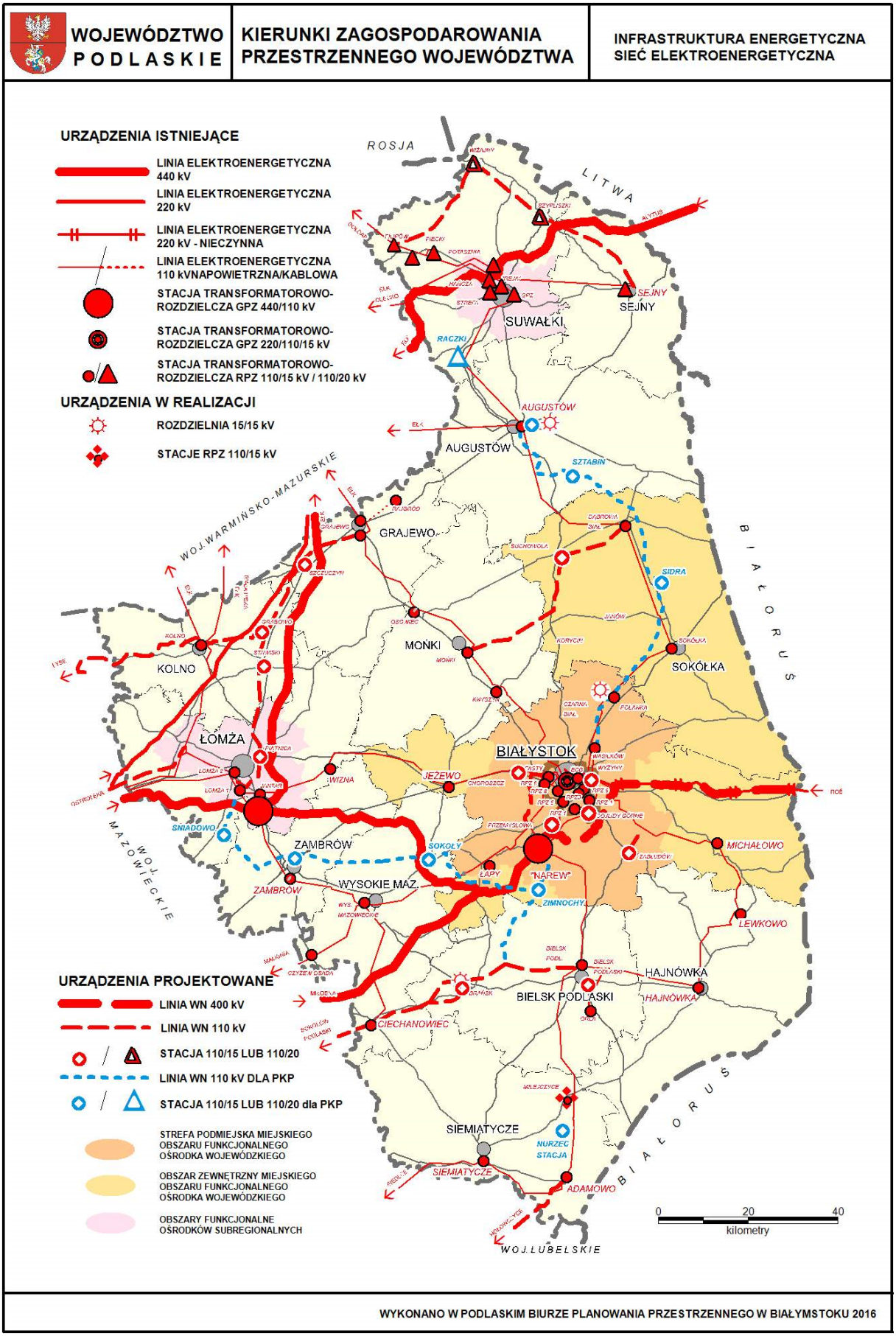
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA
URZĄDZENIA ISTNIEJĄCE
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 440 kV
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 220 kV
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 220 kV - NIECZYNNA
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA 110 kVNAPOWIETRZNA/KABLOWA
STACJA TRANSFORMATOROWO-ROZDZIELCZA GPZ 440/110 kV
STACJA TRANSFORMATOROWO-ROZDZIELCZA GPZ 220/110/15 kV
STACJA TRANSFORMATOROWO-ROZDZIELCZA RPZ 110/15 kV / 110/20 kV
URZĄDZENIA W REALIZACJI
ROZDZIELNIA 15/15 kV
STACJE RPZ 110/15 kV
URZĄDZENIA PROJEKTOWANE
LINIA WN 400 kV
LINIA WN 110 kV
STACJA 110/15 LUB 110/20
LINIA WN 110 kV DLA PKP
STACJA 110/15 LUB 110/20 dla PKP
STREFA PODMIEJSKA MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
OBSZAR ZEWNĘTRZNY MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW SUBREGIONALNYCH
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
GRAJEWO
KOLNO
ŁOMŻA
MOŃKI
SOKÓŁKA
BIAŁYSTOK
ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
BIELSK PODLASKI
CIECHANOWIEC
SIEMIATYCZE
HAJNÓWKA
"NAREW"
JEŻEWO
SEJNY
RACZKI
SZTABIN
SIDRA
SNIADOWO
SOKOŁY
ŁAPY
ZIMNOCHY
MICHAŁOWO
LEWKOWO
NURZEC STACJA
ADAMOWO
0 20 40
kilometry
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

6.5.2.2. Wzrost bezpieczeństwa pracy systemu elektroenergetycznego, w tym:

a) racjonalne wykorzystanie zrealizowanych inwestycji na napięciu 400kV w województwie podlaskim do utrzymania bezpieczeństwa pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego w północno-wschodnich obszarach kraju w stanach normalnych i awaryjnych, tj. struktury układu zasilania województwa – pierścienia 400kV GPZ Stanisławowo (woj. mazowieckie) – Elektrownia Ostrołęka – GPZ Łomża – GPZ „Narew" – GPZ Miłosna k.W-wy – GPZ Stanisławowo,
b) zwiększenie pewności zasilania w energię elektryczną odbiorców województwa podlaskiego, w oparciu o połączenia międzynarodowe i międzyregionalne, w tym realizację linii NN 400kV Roś – GPZ „NAREW",
c) zapewnienie niezawodności pracy systemu elektroenergetycznego dystrybucyjnego, w sytuacji konieczności pokrywania lokalnych deficytów mocy czynnej w określonych węzłach sieciowych oraz stabilizacji pracy źródeł wiatrowych, np. poprzez ewentualną budowę źródła rezerwy interwencyjnej,
d) zapewnienie właściwego sposobu wyprowadzania energii z jednostek wytwórczych (w tym wiatrowych) poprzez optymalne planowanie skoordynowanego rozwoju sieci przesyłowych i dystrybucyjnych oraz węzłów sieciowych do przyłączania tych źródeł,
e) zapewnienie dwustronnego zasilania liniami WN 110kV stacji WN/SN pracujących w układzie promienistym, w tym w Ciechanowcu i Sejnach.

6.5.2.3. Dostosowanie infrastruktury systemu elektroenergetycznego na napięciu WN 110kV do obecnych i przyszłych potrzeb zagospodarowania województwa, z zachowaniem normatywnych standardów ilościowych i jakościowych, w szczególności poprzez:

1) zakończenie realizacji inwestycji:
   a) rozdzielni RS 15/15kV w Brańsku, Augustowie i Czarnej Białostockiej,
   b) stacji 110/15kV w Milejczycach wraz z linią 110kV zasilającą, jako wcięcie do linii Bielsk Podlaski – Adamowo,

2) budowę stacji WN/SN: „Przemysłowa" gm. Juchnowiec Kościelny, Suchowola, Brańsk (w oparciu o powstałą rozdzielnię sieciową 15/15kV),

3) budowę linii WN 110kV: Mońki – Suchowola – Dąbrowa Białostocka, Ciechanowiec– Brańsk – Bielsk Podlaski (war.I), Ciechanowiec – Siemiatycze (war. II), Adamowo – Hołowczyce, Kolno – Łyse (woj, mazowieckie),

4) modernizację stacji WN/SN: Augustów, Hajnówka, Kolno, RPZ9 Białystok**,** Sejny, Wizna, Łomża 2, Łapy, Jeżewo, Zambrów, RPZ5 Białystok, Knyszyn, Osowiec, Lewkowo,

5) modernizację linii WN 110kV: Ostrołęka – rozg. w ok. Nowogrodu – Łomża 2, Olecko – „Hańcza" Suwałki, Łomża 1 – Łomża 2, Piecki – Potasznia – „Hańcza" Suwałki, „Reja" Suwałki – Suwałki , GPZ1 Białystok – „Polanka" Czarna Białostocka – Sokółka, Sokółka – Dąbrowa Białostocka – Augustów, Gołdap – Filipów – Piecki, Grajewo 1 – Grajewo 2, Biała Piska – Kolno – rozg. w ok. Nowogrodu,

6) inwestycje planowane do budowy w dłuższym horyzoncie czasowym:
   a) stacje WN/SN: Piątnica, Stawiski, Szczuczyn, Szypliszki, Wiżajny, Bielsk Podlaski II, Choroszcz, Zabłudów,
   b) linie WN 110kV – zasilające wymienione w pkt 2 stacje WN/SN,
   c) sukcesywna modernizacja urządzeń WN 110 kV,

7) inwestycje związane z reelektryfikacją szklaków PKP, w tym budowy:
   a) stacji WN/SN: Augustów II, Sztabin, Sidra, Raczki, Zimnochy, Nurzec-Stacja, Zambrów, Sokoły, Śniadowo, Raczki,
   b) linii WN 110kV: Augustów – Augustów II – Sztabin – Sidra – „Polanka" Czarna

c) Białostocka – Wasilków, ”NAREW” – Zimnochy – Brańsk, Zambrów PKP – Sokoły – Zimnochy – „NAREW”, Łomża 1 – Śniadowo – Zambrów,

d) budowy wprowadzeń linii 110kV: Suwałki – Augustów do stacji Raczki, Adamowo – Bielsk Podlaski do stacji Nurzec-Stacja, Łomża 1 – Śniadowo do stacji Zambrów PKP,

e) wyjść liniowych 110kV ze stacji 400/110kV Łomża.

6.5.2.4. Dostarczanie energii w sposób niezawodny, bezpieczny i ekonomiczny, z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska, poprzez realizację programu „Inteligentne Sieci Energetyczne” (systemy energetyczne integrujące działania wszystkich uczestników procesów generacji, przesyłu, dystrybucji i użytkowania), który:

a) umożliwi dynamiczne zarządzanie sieciami przesyłowymi i dystrybucyjnymi oraz nowymi technologiami za pomocą rozszerzonego zakresu pomiaru i kontroli,

b) zwiększy niezawodność i efektywność dostaw energii i wydajność operacyjną sieci.

6.5.2.5. Sukcesywna rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnej dla potrzeb sieci osadniczej, w szczególności obszarów wiejskich z priorytetem gospodarczym

6.5.3. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu gazowniczego

6.5.3.1. Zapewnienie dostaw gazu odbiorcom, zwłaszcza części północnej i zachodniej województwa, poprzez:

a) budowę interkonektora Polska – Litwa relacji Ostrołęka – Grajewo – Raczki – Suwałki – Burbiszki, który będzie częścią systemu gazowniczego krajów nadbałtyckich i elementem dywersyfikacji dostaw gazu odbiorcom północno-wschodniej części kraju,

b) budowę systemu przesyłowego na bazie interkonektora – do zasilania w gaz ziemny odbiorców zachodniej i północnej części województwa podlaskiego, w szczególności miast**:** Grajewa, Augustowa i Dąbrowy Białostockiej (z węzła „Kalinowo” na interkonektorze w woj. warmińsko-mazurskim), Suwałk (z węzła „Kuków” na interkonektorze) oraz zwiększenia wydolności systemu gazowniczego w Łomży (jako wariant pkt 6.5.3.2.b),

c) rozbudowę tłoczni w Zambrowie**,** umożliwiającą pobór gazu z SGT „Jamał**”.**

6.5.3.2. Zaspokojenie zwiększonego zapotrzebowania na usługi przesyłowe oraz likwidacja ograniczeń na obszarach zasilanych z istniejącego systemu gazowniczego gazociągiem Tietierówka (Białoruś) – Bobrowniki – Białystok, poprzez:

a) budowę dodatkowej tłoczni i przebudowę stacji w Bobrownikach,

b) budowę odcinka gazociągu w/c relacji tłocznia Zambrów na SGT „Jamał” – gazociąg Wólka Radzymińska – Białystok, co zwiększy moc przesyłową i zaspokoi zwiększone zapotrzebowanie na gaz znacznej części odbiorców województwa: podlaskiego i ościennych, a w szczególności stworzy dodatkowe źródło zasilania dla gazociągu dystrybucyjnego w/c Wólka Radzymińska – Białystok,

c) rozbudowę systemu gazowniczego na terenach cennych przyrodniczo, m.in. poprzez budowę gazociągu podwyższonego średniego ciśnienia relacji Wyszki – Bielsk Podlaski – Hajnówka oraz sieci dystrybucyjnej w mieście i gminie Bielsk Podlaski,

d) rozbudowę systemu dystrybucyjnego gazu w MOFOWB,

e) wsparcie inwestycji gazowniczych na obszarze województwa podlaskiego.

6.5.3.3. Rozbudowa pregazyfikacyjna sieci dystrybucyjnej na bazie LNG tam, gdzie to możliwe i ekonomicznie uzasadnione, w szczególności w obszarach funkcjonalnych miast: Suwałk, Augustowa, Grajewa, Sokółki oraz w gminach Narewka i Czyżew, a docelowo ich przestawienie na gaz ziemny.

Mapa 54.

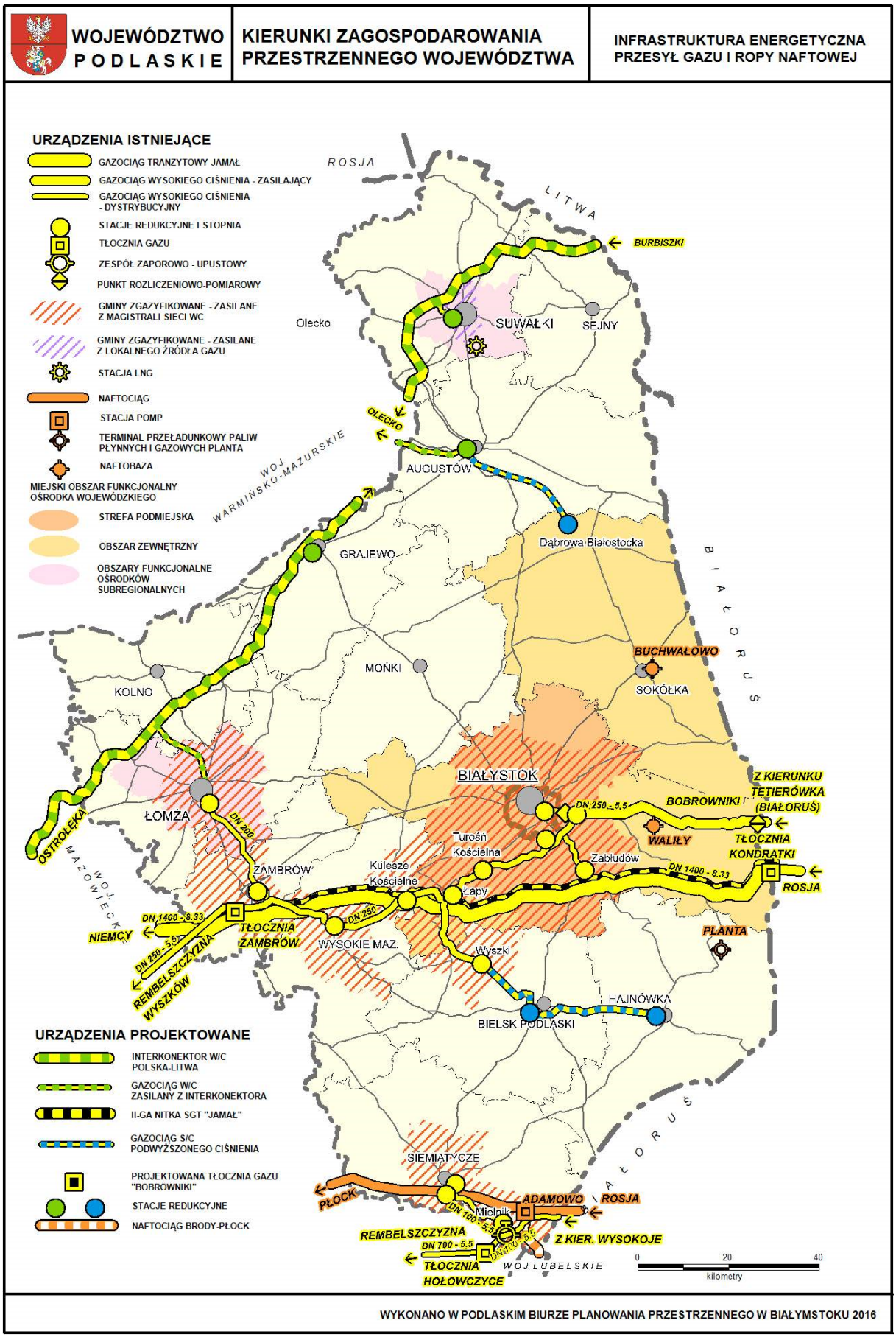
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA PRZESYŁ GAZU I ROPY NAFTOWEJ
URZĄDZENIA ISTNIEJĄCE
GAZOCIĄG TRANZYTOWY JAMAŁ
GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA - ZASILAJĄCY
GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA - DYSTRYBUCYJNY
STACJE REDUKCYJNE I STOPNIA
TŁOCZNIA GAZU
ZESPÓŁ ZAPOROWO - UPUSTOWY
PUNKT ROZLICZENIOWO-POMIAROWY
GMINY ZGAZYFIKOWANE - ZASILANE Z MAGISTRALI SIECI WC
GMINY ZGAZYFIKOWANE - ZASILANE Z LOKALNEGO ŹRÓDŁA GAZU
STACJA LNG
NAFTOCIĄG
STACJA POMP
TERMINAL PRZEŁADUNKOWY PALIW PŁYNNYCH I GAZOWYCH PLANTA
NAFTOBAZA
MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO
STREFA PODMIEJSKA
OBSZAR ZEWNĘTRZNY
OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW SUBREGIONALNYCH
URZĄDZENIA PROJEKTOWANE
INTERKONEKTOR W/C POLSKA-LITWA
GAZOCIĄG W/C ZASILANY Z INTERKONEKTORA
II-GA NITKA SGT "JAMAŁ"
GAZOCIĄG S/C PODWYŻSZONEGO CIŚNIENIA
PROJEKTOWANA TŁOCZNIA GAZU "BOBROWNIKI"
STACJE REDUKCYJNE
NAFTOCIĄG BRODY-PŁOCK
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
BURBISZKI
Olecko
SUWAŁKI
SEJNY
OLECKO
AUGUSTÓW
Dąbrowa Białostocka
GRAJEWO
MOŃKI
KOLNO
BUCHWAŁOWO
SOKÓŁKA
BIAŁYSTOK
Z KIERUNKU TETIERÓWKA (BIAŁORUŚ)
BOBROWNIKI
WALIŁY
TŁOCZNIA KONDRATKI
ROSJA
ŁOMŻA
OSTROŁĘKA
DN 200
ZAMBRÓW
Turośń Kościelna
Kulesze Kościelne
Łapy
Zabłudów
DN 1400 - 8,33
DN 250 - 5,5
DN 250
NIEMCY
TŁOCZNIA ZAMBRÓW
WYSOKIE MAZ.
REMBELSZCZYZNA WYSZKÓW
Wyszki
PLANTA
HAJNÓWKA
BIELSK PODLASKI
SIEMIATYCZE
PŁOCK
ADAMOWO
ROSJA
Mielnik
DN 100 - 5,5
REMBELSZCZYZNA
DN 700 - 5,5
Z KIER. WYSOKOJE
TŁOCZNIA HOŁOWCZYCE
0
20
40
kilometry
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

6.5.4. Kierunki rozwoju infrastruktury systemów rurociągów naftowych i naftobaz

Zapewnienie możliwości właściwego funkcjonowania i rozwoju systemów, poprzez:

a) utrzymanie sprawności technicznej z możliwością rozbudowy i przebudowy **systemu tranzytowych rurociągów naftowych „Przyjaźń”** relacji Rosja – Białoruś – Polska oraz **naftobaz**, określonych w rozdz. 3.10.5.,
b) zapewnienie alternatywnych dostaw ropy naftowej do Polski poprzez ew. budowę na obszarze woj. podlaskiego (między granicą z woj. lubelskim – a Adamowem) **części odcinka Euroazjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej z rejonu Morza Kaspijskiego** Brody – Adamowo – Płock – wraz z rozbudową urządzeń w stacji Adamowo.

6.5.5. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu zaopatrzenia w ciepło

6.5.5.1. Zapewnienie ciągłości dostaw ciepła i dostosowanie systemu ciepłowniczego do potrzeb wynikających z rozwoju jednostek osadniczych, w warunkach konkurencji rynkowej nośników energetycznych, poprzez:

a) dywersyfikację sposobów zaopatrzenia w energię cieplną jednostek osadniczych, z uwzględnieniem możliwości istniejących systemów (oraz rezerw), w tym – z wykorzystaniem sposobów wytwarzania ciepła i energii elektrycznej w tzw. układach skojarzonych. Dotyczy to w szczególności ciepłowni miast: Białystok, Łomża, Kolno i Czarna Białostocka,
b) przysposobienie źródeł ciepła do przewidywanego zapotrzebowania na energię cieplną i wybór najefektywniejszych technologii wytwarzania, uwzględniających wymogi ochrony środowiska,
c) modernizację systemów scentralizowanego zaopatrzenia w ciepło pod kątem nowych rozwiązań technicznych i technologicznych, zwiększających efektywność wykorzystania energii, ułatwiających obsługę i zmniejszających koszty,
d) zwiększanie dostępności do sieci cieplnej w wyniku rozbudowy systemu przesyłu, w szczególności w miastach: Białystok, Łomża, Suwałki, Kolno, Zambrów,

6.5.5.2. Wspieranie działań zmniejszających zużycie ciepła poprzez:

a) wdrażanie termorenowacji budynków i innych działań związanych z poszanowaniem energii, z priorytetem obiektów użyteczności publicznej,
b) modernizację węzłów cieplnych, montaż liczników ciepła, zaworów termostatycznych,
c) wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych minimalizujących koszty eksploatacji i ułatwiających obsługę (między innymi wprowadzanie systemu telemetrii sieci i węzłów, w celu kontroli oraz zdalnego sterowania systemu ciepłowniczego, z włączeniem do centralnego źródła ciepła),
d) modernizację istniejącego systemu przesyłu ciepła zmniejszającego straty cieplne (wymiana przewodów w technologii tradycyjnej na preizolowane),

6.5.5.3. Wspieranie ekologizacji systemów energetyki cieplnej, poprzez:

a) zmniejszanie uciążliwości istniejących urządzeń systemu ciepłowniczego w zakresie technologii spalania i emisji spalin poprzez powszechne stosowanie urządzeń oczyszczających, a także kontrolę i restrykcje w stosunku do emiterów ponadnormatywnych zanieczyszczeń,
b) zwiększanie proekologicznych nośników energii do celów grzewczych w budownictwie jednorodzinnym, położonym poza zasięgiem sieci cieplnych, poprzez sukcesywną likwidację kotłowni węglowych,
c) przygotowania do ew. zmiany nośnika energetycznego w miastach przewidywanych do gazyfikacji, co dotyczyć może w szczególności miast: Suwałki, Augustów, Grajewo, Bielsk Podlaski i Hajnówka,

Mapa 55.

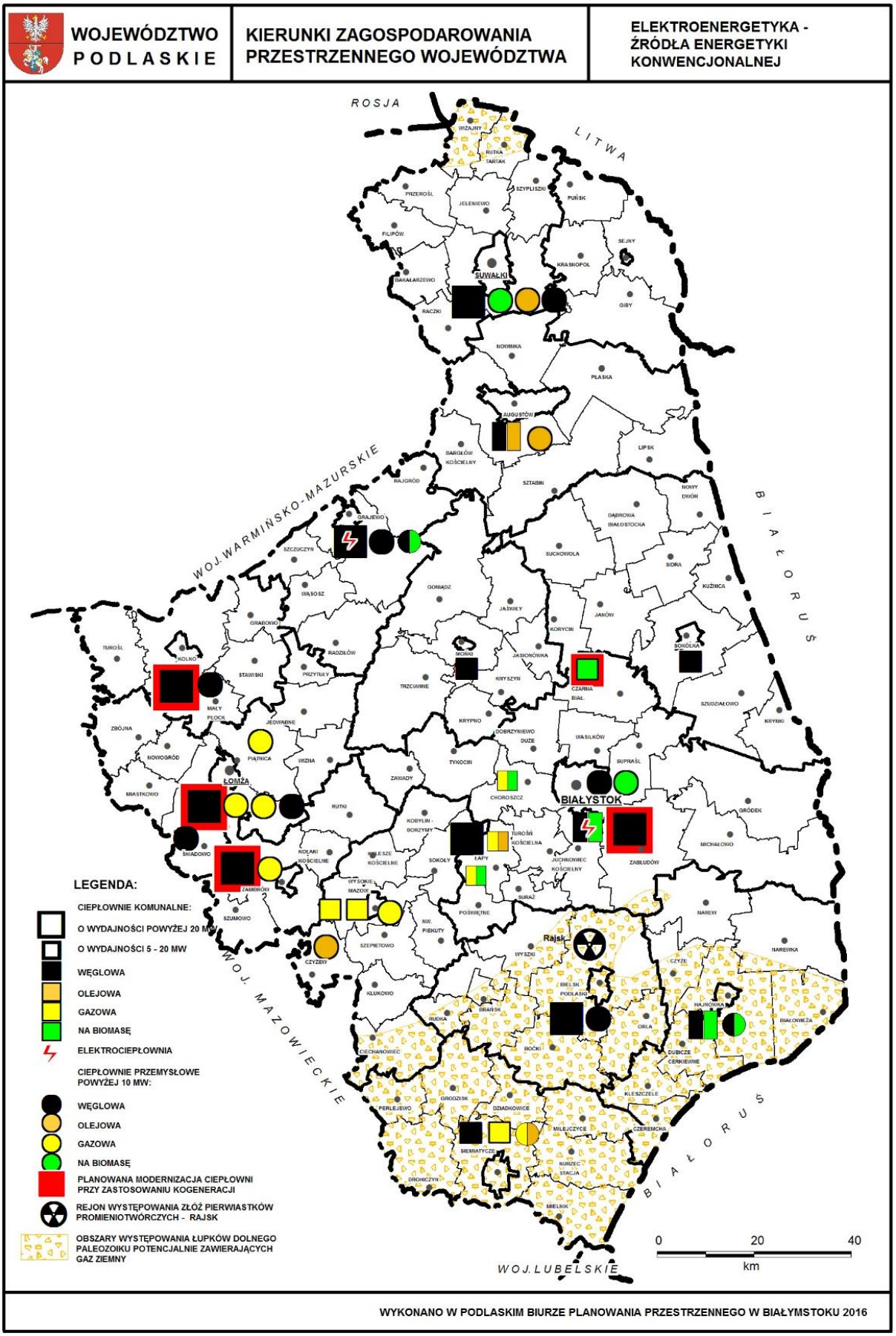
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ELEKTROENERGETYKA - ŹRÓDŁA ENERGETYKI KONWENCJONALNEJ
ROSJA
LITWA
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
BIAŁORUŚ
WOJ. LUBELSKIE
SUWAŁKI
AUGUSTÓW
ŁOMŻA
BIAŁYSTOK
Rajsk
LEGENDA:
CIEPŁOWNIE KOMUNALNE:
O WYDAJNOŚCI POWYŻEJ 20 MW
O WYDAJNOŚCI 5 - 20 MW
WĘGLOWA
OLEJOWA
GAZOWA
NA BIOMASĘ
ELEKTROCIEPŁOWNIA
CIEPŁOWNIE PRZEMYSŁOWE POWYŻEJ 10 MW:
WĘGLOWA
OLEJOWA
GAZOWA
NA BIOMASĘ
PLANOWANA MODERNIZACJA CIEPŁOWNI PRZY ZASTOSOWANIU KOGENERACJI
REJON WYSTĘPOWANIA ZŁÓŻ PIERWIASTKÓW PROMIENIOTWÓRCZYCH - RAJSK
OBSZARY WYSTĘPOWANIA ŁUPKÓW DOLNEGO PALEOZOIKU POTENCJALNIE ZAWIERAJĄCYCH GAZ ZIEMNY
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

6.5.5.4. Wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii cieplnej i tworzenie warunków do ich rozwoju, poprzez:

a) opracowanie regionalnej strategii i programu rozwoju energetyki odnawialnej, obejmujących w szczególności możliwości wykorzystania biomasy, biogazu, energii słonecznej, ciepła z głębi ziemi lub możliwości skojarzenia różnych rodzajów energii,
b) wdrażanie technologii energetycznych w oparciu o źródła odnawialne w projektach planów zaopatrzenia w energię,
c) wykorzystanie istniejących możliwości pozyskania surowców – biomasy i biogazu – przy tworzeniu warunków rozwoju lokalnych źródeł ciepła,
d) ewentualne wykorzystanie energii cieplnej wytwarzanej w tłoczni „Zambrów" na gazociągu SGT Jamał Rosja – Niemcy, m.in. na potrzeby miasta Zambrowa.

6.5.6. Rozwój infrastruktury Odnawialnych Źródeł Energii

Wzrost zapotrzebowania na energię, nieuniknione wyczerpywanie się złóż paliw kopalnych, a także zmiany klimatyczne sprawiają, że rozwój OZE jest promowany przez Unię Europejską jako możliwość wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii. Rozwój energetyki opartej o OZE wynika z dokumentów rządowych:

- „Polityki Energetycznej Polski do roku 2030",
- „Krajowego Planu działań na rzecz OZE" z 2010 r.,
- „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej" – z 2000 r.,
- „Strategii bezpieczeństwa energetycznego",
- „Kierunków rozwoju biogazowi rolniczych w Polsce w latach 2010 – 2020" z 2010 r.,
- „Ocena potencjału wykorzystania OZE w regionach Polski w latach 2014 – 2020".

Ze względu na rolniczy charakter województwa podlaskiego, największe znaczenie będzie miało wykorzystanie energii, której źródłem będą: biomasa, biogaz, energia solarna i wiatr. Mniejsze znaczenie będzie miała energia wodna, a marginalne geotermalna, z uwagi za ubogie zasoby.

6.5.6.1. Zasady regionalnej polityki rozwoju energetyki odnawialnej

Zasady te, rekomendowane do uwzględnienia w sporządzanych przez samorządy gminne studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, obejmują:

1) dostosowanie lokalizacji urządzeń energetyki odnawialnej, głównie farm wiatrowych, do wymogów ochrony środowiska, krajobrazu kulturowego i mieszkalnictwa, poprzez:

a) eliminowanie kolizji lokalizacji urządzeń tej energetyki oraz linii i urządzeń elektroenergetycznych wprowadzających energię elektryczną do sieci z obszarami zabudowy mieszkaniowej jednostek osadniczych i regionalnej sieci ekologicznej,
b) zachowanie stref ochronnych od elektrowni wiatrowych, terenów objętych prawną ochroną przyrody, zabudowy mieszkaniowej i usług publicznych, określonych w Ustawie z 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych,
c) wykluczanie z potencjalnej lokalizacji farm wiatrowych terenów o wysokiej wartości dla produkcji rolniczej, tj. zwartych kompleksów gruntów z przewagą klas III i IV,
d) ochronę lasów i zadrzewień śródpolnych, tworzących tradycyjny krajobraz uprawowy rolniczy przed lokalizacją odnawialnych źródeł energii, tj. przed przeznaczaniem na cele nieleśne i wycinkami,
e) eliminowanie zakładania monokulturowych wielkoobszarowych plantacji roślin energetycznych na obszarach o rozdrobnionej strukturze upraw, stanowiących element tradycyjnego rolniczego krajobrazu kulturowego województwa.

Mapa 56.

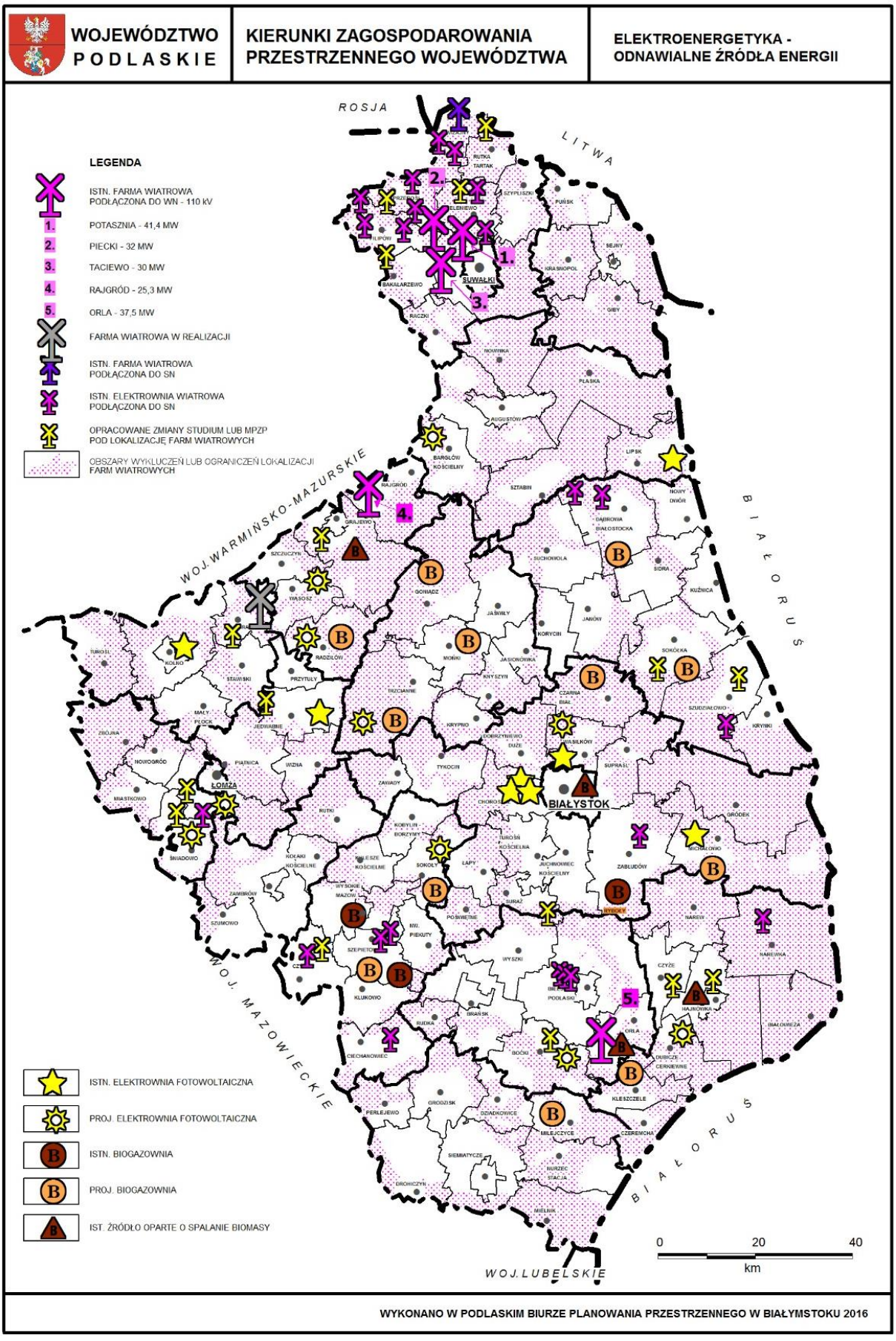
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ELEKTROENERGETYKA - ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII
ROSJA
LITWA
BIAŁORUŚ
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE
WOJ. MAZOWIECKIE
WOJ. LUBELSKIE
LEGENDA
ISTN. FARMA WIATROWA PODŁĄCZONA DO WN - 110 kV
1. POTASZNIA - 41,4 MW
2. PIECKI - 32 MW
3. TACIEWO - 30 MW
4. RAJGRÓD - 25,3 MW
5. ORLA - 37,5 MW
FARMA WIATROWA W REALIZACJI
ISTN. FARMA WIATROWA PODŁĄCZONA DO SN
ISTN. ELEKTROWNIA WIATROWA PODŁĄCZONA DO SN
OPRACOWANE ZMIANY STUDIUM LUB MPZP POD LOKALIZACJĘ FARM WIATROWYCH
OBSZARY WYKLUCZEŃ LUB OGRANICZEŃ LOKALIZACJI FARM WIATROWYCH
ISTN. ELEKTROWNIA FOTOWOLTAICZNA
PROJ. ELEKTROWNIA FOTOWOLTAICZNA
ISTN. BIOGAZOWNIA
PROJ. BIOGAZOWNIA
IST. ŹRÓDŁO OPARTE O SPALANIE BIOMASY
SUWAŁKI
BIAŁYSTOK
ŁOMŻA
0
20
40
km
WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

2) **wykorzystywanie do lokalizacji urządzeń OZE i pozyskiwania surowców energetycznych:**
   a) gruntów rolnych o najmniejszej relatywnie przydatności do celów produkcji rolnej,
   b) gruntów zdegradowanych – poprzemysłowych i powojskowych, po rekultywacji,
   c) gruntów porolnych, jako form przejściowych użytkowania pod plantacje energetyczne przed ich trwałym zalesieniem, w szczególności w gminach ze znaczną ilością wyłączonych z produkcji rolnej gruntów Skarbu Państwa we wschodniej części województwa, a bagiennych obszarów parków narodowych województwa do pozyskiwania biomasy, zgodnie z wymogami ich ochrony.

6.5.6.2. Kierunki rozwoju infrastruktury odnawialnych źródeł energii

Kierunki wspierania rozwoju infrastruktury OZE dotyczyć będą:

a) opracowania regionalnego programu wspierania rozwoju OZE w województwie podlaskim do 2020 r. i zapewniania środków finansowych na jego realizację,
b) wdrażania programu budowy minimum jednej biogazowni w każdej gminie województwa do końca 2020 r.,
c) rozbudowy systemu elektroenergetycznego, służącego odbiorowi do sieci energii ze źródeł energetyki odnawialnej, zwłaszcza dużych biogazowni i farm wiatrowych,
d) wspierania priorytetowego rozwoju OZE na bazie biomasy,
e) wdrażania produkcji nowych technologicznie urządzeń do produkcji OZE oraz innowacyjnych technologii budowy urządzeń w tym zakresie,
f) inicjatyw samorządów i lokalnych organizacji społecznych na rzecz budowy odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby energetyczne, w oparciu o wykonane i sukcesywnie aktualizowanie „Założenia do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe".

6.5.7. Zwiększanie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy

6.5.7.1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią w województwie, określone w rys. nr 9 i nr 13 należą do obszarów zagrożeń roztopowych. Ich zasięg na mapach zagrożenia powodziowego obejmuje obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi (raz na 100 lat) i wysokim (raz na 10 lat), sporządzonych dla następujących rzek: Narwi (w kilometrażu 0 – 345 km), Biebrzy (w kilometrażu 0 – 48 km), Supraśli (w kilometrażu 0 – 36 km) i Białej (w kilometrażu 0 – 9,5 km), Broku (w kilometrażu 0 – 6 km), Bugu (w kilometrażu 0 – 557 km), Ełku (w kilometrażu 0 – 63 km), Pisy (w kilometrażu 0 – 9 km), Śliny (w kilometrażu 0 – 7,5 km), Szkwy (w kilometrażu 0 – 2 km).

Pozostałe obszary szczególnego zagrożenia powodzią są obszarami bezpośredniego zagrożenia powodzią (o zasięgu zalewania wodami o prawdopodobieństwie pojawienia się raz na 100 lat), które zostały wyznaczone w studiach dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej dla następujących rzek: Biebrzy (w kilometrażu 48 – 155 km), Broku (w kilometrażu 6 – 89 km), Narwi (w kilometrażu 345 – 448 km), Nurca (w kilometrażu 4 – 104 km), Pisy (w kilometrażu 9 – 80 km), Supraśli (w kilometrażu 36 – 108 km) oraz Jegrzni, Rospudy, Czarnej Hańczy i Marychy (na całej długości rzek). Dla w/w odcinków rzek mapy zagrożenia powodziowego zostaną opracowane przez Dyrektora RZGW w Warszawie w następnych cyklach planistycznych.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią przedstawia rysunek nr 13 niniejszego Planu.

6.5.7.2. Zasady zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodziowego (zgodnie z art. 88l ust. 1 ustawy Prawo wodne) dotyczą wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym zakazów:

a) urządzeń wodnych oraz innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych,

b) sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk,
c) zmian ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód, budową, przebudową lub remontem dróg rowerowych, a także utrzymywaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych, wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie, oraz czynności związanych z wyznaczeniem szlaku turystycznego pieszego lub rowerowego.

Zwolnienie od zakazów (zgodnie z art. 88l ust. 2 ustawy Prawo wodne) może nastąpić w drodze decyzji dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, określającej warunki niezbędne dla ochrony przed powodzią, jeżeli nie utrudni to zarządzania ryzykiem powodziowym.

Mapy ryzyka powodziowego, uzupełniające mapy zagrożenia powodziowego, określają wartości potencjalnych strat powodziowych oraz przedstawiają obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia. Są to obiekty, które pozwolą na ocenę ryzyka powodziowego dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej, dla których należy ograniczyć negatywne skutki powodzi zgodnie z celami wymaganymi Dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa) oraz ustawą Prawo wodne.

W obszarach przedstawianych na mapach zagrożenia powodziowego są określane, w związku z tym, m.in. takie elementy zagospodarowania, jak:

- budynki mieszkalne oraz obiekty o szczególnym znaczeniu społecznym (tj. szpitale, szkoły, przedszkola, hotele, centra handlowe i inne) – dla których głębokość wody wynosi > 2 m oraz < 2 m (graniczne wartości głębokości wody – 2 m – zostały przyjęte w związku z ich wpływem na stopień zagrożenia dla ludności i obiektów budowlanych),
- obszary i obiekty zabytkowe,
- obszary chronione, tj. ujęcia wód, strefy ochronne ujęć wody, kąpieliska, obszary ochrony przyrody,
- potencjalne ogniska zanieczyszczeń wody, w przypadku wystąpienia powodzi, tj. zakłady przemysłowe, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, cmentarze.

6.5.7.3. Plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP)

Plany te są w końcowej fazie opracowania. Ich celem, na poziomie regionu wodnego, ograniczającym potencjalne negatywne skutki powodzi dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, jest ustalenie programu działań kluczowych (wysokopriorytetowych), zmniejszających zagrożenia na wszystkich obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (ONNP), wskazanych we Wstępnej ocenie ryzyka powodziowego. Z PZRP, po ich zatwierdzeniu, obowiązywać będą:

- mapy obszaru dorzecza z obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi,
- mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego z wnioskami,
- opis celów zarządzania ryzykiem powodzi,
- katalog działań służących osiągnięciu tych celów.

6.5.7.4. Ograniczanie potencjalnych skutków powodzi dla zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej obejmuje:

a) obowiązek uwzględniania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią przy sporządzaniu: studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego,
b) realizację działań wynikających z planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

6.5.7.5. Kierunki zwiększania bezpieczeństwa powodziowego i zapobiegania skutkom suszy obejmują:

a) realizację inwestycji z zakresu ochrony przeciwpowodziowej ujętych w Programie wodno-środowiskowym kraju i Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły oraz w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna,
b) budowę i modernizację infrastruktury służącej zwiększeniu retencji wodnej, w celu skutecznego sterowania wezbraniami powodziowymi oraz zapewnienia niezbędnej ilości wody w okresach występowania suszy (realizacja Programu nawodnień rolniczych wojewódzkiego podlaskiego),
c) wspieranie robót utrzymaniowych oraz regulacyjnych i udrażniających dla zapewnienia bezpieczeństwa przepływu wód wezbraniowych, kształtujących przemieszczanie się wezbrań w korytach rzek,
d) wspieranie zwiększenia retencji i wykorzystania wód opadowych (retencji gruntowej i zbiornikowej, minimalizowania spływów kanalizacyjnych),
e) wyznaczanie, urządzanie oraz utrzymanie alternatywnych dróg dojazdu i zaopatrzenia energetycznego dla obszarów zagrożonych powodzią, poprzez odpowiednie dostosowanie infrastruktury (nasypów drogowych i kolejowych, mostów, przepustów, linii energetycznych, rurociągów itp.) do funkcjonowania w warunkach powodzi,
f) rozbudowę i modernizację systemów miejskich kanalizacji deszczowych.

6.5.8. Kierunki ograniczania zagrożeń ruchami masowymi i osuwiskami ziemi

W zakresie ograniczania zagrożeń związanych z terenami osuwisk ustala się:

a) realizację ogólnopaństwowego wieloletniego „Projektu Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej", w tym wykonanie map osuwisk i terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi,
b) opracowanie zasad zagospodarowania i zabezpieczenie terenów osuwisk,
c) zabezpieczanie osuwisk z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych.

6.5.9. Zasady zabezpieczeń przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

W celu ograniczenia oddziaływania pól elektromagnetycznych ustala się obowiązek wyznaczania w planach miejscowych stref technologicznych od linii napowietrznych WN 400 i 220 kV, stacji elektroenergetycznych 400/110kV,110/SN kV określonych w pkt 6.5.2.1. i 6.5.2.2., a także od urządzeń radiokomunikacji, radionawigacji i radiolokacji z polami elektromagnetycznymi od 300 do 300 000 MHz, określonych w pkt 3.10.8.3.

6.5.9.1. Obronność i bezpieczeństwo państwa w zagospodarowaniu przestrzennym

6.5.9.2. Cele, warunki i zadania obronności i bezpieczeństwa państwa

Kształtowanie ładu w zakresie podnoszenia zdolności obronnej państwa, rozumianej jako możliwość przeciwdziałania zagrożeniom zewnętrznym i wewnętrznym (w tym działaniom terrorystycznym, katastrofom przemysłowym, dużym awariom systemów infrastruktury i klęskom żywiołowym) jest jednym z ważnych celów zagospodarowania przestrzennego województwa.

1) **Wszelkie znaczące przedsięwzięcia z zakresu zagospodarowania przestrzennego województwa** powinny spełniać także warunki wzmocnienia terytorium Rzeczpospolitej Polskiej, stosownie do swojej specyfiki w zakresie:
   a) utrzymania potencjału obronnego państwa,
   b) zapewniania optymalnych warunków utrzymania sił zbrojnych w okresie pokoju,
   c) tworzenia sprzyjających warunków do sprawnego mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych oraz wykonywania zadań obronnych,
   d) przygotowania infrastruktury do wykonywania zadań systemu obronnego państwa w czasie pokoju, kryzysu i wojny,
   e) tworzenia warunków do ochrony i przetrwania ludności w sytuacjach ekstremalnych,
   f) zapewniania możliwości gromadzenia rezerw surowców i materiałów dla wojsk, ludności i gospodarki,
   g) przygotowania bazy produkcyjno-remontowej i leczniczej do realizacji zadań w stanach klęski żywiołowej, wyjątkowym i wojennym,
   h) zapewniania warunków do bezkolizyjnego funkcjonowania obiektów i urządzeń wojskowych,
   i) tworzenia warunków do realizacji przedsięwzięć obronnych związanych z wypełnieniem funkcji gospodarza HNS oraz realizacją Programu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NATO Sekurity Inwestment Programme NSIP),
   j) zapewniania możliwości dokonywania rezerwacji terenów pozwalających na budowę lub rozbudowę infrastruktury wojskowej, tworzenia stref ochronnych lub ograniczonego użytkowania.
2) **Działania na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa,** mają na celu przeciwdziałanie zagrożeniom wewnętrznym, poprzez zapewnienie w szczególności warunków do:
   a) reagowania na:
      – zagrożenia zdrowia i życia ludzi,
      – katastrofy i klęski żywiołowe,
      – zagrożenia gospodarczego i ekonomicznego funkcjonowania państwa,
      – akty przestępczości i terroryzmu,
   b) ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego,
   c) ochrony bezpieczeństwa powszechnego,
   d) wykonywania zadań z zakresu ochrony: osób, obiektów, zabytków i urządzeń,
   e) ochrony granicy państwa.
3) **Infrastruktura obronna i bezpieczeństwa państwa,** to obiekty i ich kategorie oraz nieruchomości określone w aktualnie obowiązujących aktach legislacyjnych:
   a) Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochronie (Dz. U. z 2003 r. nr 116, poz. 1090),
   b) Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie określenia rodzajów nieruchomości uznawanych za niezbędne na cele obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. z 2014 r. poz. 1087),
   c) Ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 1166 z późn. zm.).

6.5.9.3. Ustalenia i wymogi w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa w zagospodarowaniu przestrzennym województwa:

1) **Ustalenia i wymogi obronne oraz bezpieczeństwa państwa** zawarte w pkt 6.5.10.3., 6.5.10.4. i 6.5.10.5. są wynikiem uwzględnienia w planie zgłoszonych w trakcie jego

sporządzania wniosków Szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Białymstoku. Ustalenia te będą podlegać zgłaszaniu przez Zarząd Województwa Podlaskiego do sporządzanych przez samorządy gminne studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i planów miejscowych i ich zmian, stosownie do specyfiki, na etapie zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzania dokumentu.

2) **Zaopiniowanie lub uzgodnienie przez Zarząd Województwa Podlaskiego** projektów dokumentów planistycznych gmin w zakresie w/w zgłoszonych ustaleń obronnych i bezpieczeństwa państwa, może być uwarunkowane uwzględnieniem tych zagadnień przez sporządzający projekt organ administracji gminnej w zakresie nienaruszającym kompetencji Szefa W.Sz.W.
3) **Przedmiot wniosków, uzgodnień oraz opinii** zależnie od specyfiki sporządzanych projektów dokumentów planistycznych i objętych nimi obszarów w zakresie potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa, stanowić mogą w szczególności:
   a) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
   b) ograniczenia w strefach ochronnych, w zakresie użytkowania i przeznaczenia terenów oraz zabudowy,
   c) ograniczenia w zagospodarowaniu terenów, wynikające z potrzeb bezkolizyjnego funkcjonowania istniejącej i planowanej infrastruktury niezbędnej dla obronności i bezpieczeństwa państwa,
   d) warunki zagospodarowania w obszarach ograniczonego użytkowania lotnisk, instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych,
   e) wymagania dot. parametrów i wskaźników zabudowy i/lub zagospodarowania terenu wynikające z potrzeb obronności oraz bezpieczeństwa państwa,
   f) wymagania w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa w rozbudowie oraz budowie układu komunikacyjnego i sieci infrastruktury technicznej,
   g) przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa powszechnego, w tym pożarowego, w planowaniu zagospodarowania przestrzennego, a w szczególności lokalizacji zakładów z ryzykiem wystąpienia poważnych awarii przemysłowych,
   h) zapewnianie możliwości prowadzenia działań ratowniczych w zakresie: ewakuacji w przypadku masowego zagrożenia,
   i) budowa obiektów na potrzeby jednostek zajmujących się ochroną ludności, w tym ochroną przeciwpożarową,
   j) wznoszenie budowli ochronnych na potrzeby obrony cywilnej,
   k) budowa infrastruktury technicznej służącej w sytuacjach kryzysowych:
      - wykrywaniu zagrożeń i ostrzeganiu,
      - ochronie przeciwpożarowej,
      - bezpieczeństwu transportu materiałów niebezpiecznych, w tym gazów i paliw płynnych rurociągami,
      - zaopatrywaniu ludności w wodę pitną,
      - bezpieczeństwu sieci elektroenergetycznych i telekomunikacyjnych.
4) **Organy w sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa w procesie planowania przestrzennego**

   Organem właściwym terytorialnie jest ustawowo Szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego (W.Sz.W.) jako terenowy organ wykonawczy Ministra Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i rządowej administracji niezespolonej, biorący ustawowo udział w planowaniu przestrzennym zagospodarowania, ze względu na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, a także współpracujący z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych z obronnością państwa. W związku z tym zagadnienia obronne i bezpieczeństwa państwa, określone w niniejszym planie jako wnioski Zarządu Województwa Podlaskiego do projektów gminnych dokumentów

polityki przestrzennej, będą miały charakter informacyjno-rekomendacyjny, a wiążące w kwestiach operacyjno-obronnych będą wnioski i uzgodnienia Szefa W.Sz.W. W zakresie bezpieczeństwa państwa wiążące będą wnioski i uzgodnienia innych organów jednostek ustawowo uczestniczących w procesie planistycznym (straży granicznej, obrony cywilnej, policji, ABW, CBA, straży pożarnej).

6.5.9.4. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne

1) **Minister Obrony Narodowej,** na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 4, ust. 2 Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 520 z późn. zm.), ustala tereny zamknięte w drodze decyzji określającej ich granice. Dokumentacja geodezyjna przekazywana jest właściwym terytorialnie starostwom. W województwie podlaskim terenami zamkniętymi są kompleksy wojskowe o granicach i strefach ochrony z rys. nr 9 i nr 13, w tym:
   a) nr 0401 w m. Suwałki,
   b) nr 0531 w m. Łomża,
   c) nr 0667 w m. Łomża,
   d) nr 0743 w m. Bielsk Podlaski,
   e) nr 0565 w m. Białystok,
   f) nr 0666 w m. Białystok,
   g) nr 8080 w m. Białystok,
   h) nr 5397 w gminie Dubicze Cerkiewne,
   i) nr 8593 w gminie Szypliszki,
   j) nr 0725 w m. Plewki gm. Szepietowo,
   k) nr 0465 Skład Osowiec w gm. Goniądz,
   l) nr 0466 Skład Osowiec, w gm. Goniądz,
   m) nr 0741 Skład Hajnówka w gm. Hajnówka,
   n) nr 0408, kompleks ćwiczebny w m. Suwałki oraz gminie Suwałki,
   o) nr 5522, kompleks ćwiczebny w gminie Supraśl,
   p) nr 7585, kompleks ćwiczebny w gminie Nowogród,
   q) nr 8083, kompleks ćwiczebny w m. Białystok.
2) **Do przekazania poza resort obrony narodowej** planowany jest kompleks wojskowy nr 0404 w m. Suwałki. Po przekazaniu terenów oraz wydaniu przez Ministra Obrony Narodowej stosownej decyzji, zamknięcie terenu zostanie zniesione.

6.5.9.5. Kompleksy wojskowe wymagające szczególnej ochrony w planowaniu przestrzennym

1) ***Kompleks ćwiczebny nr 5522 w gminie Supraśl***

   Powierzchnia terenu kompleksu ćwiczebnego nr 5522 w gminie Supraśl została powiększona poprzez przejęcie od Lasów Państwowych w użytkowanie części terenu stanowiącego strefę bezpieczeństwa strzelnicy. Aktualnie strefa bezpieczeństwa położona jest w obszarze terenu zamkniętego. Kompleks posiada rozbudowaną infrastrukturę strzelnic, rzutni granatów, pas taktyczny, stanowiąc bazę szkoleniową dla jednostek i instytucji wojskowych z obszaru województwa. Spełnia on normy użytkowania określone odrębnymi przepisami oraz jest dopuszczony do bezterminowego okresu użytkowania strzelnicy decyzją Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Białymstoku z dnia 14.01.2009 r. o spełnieniu wymogów bezpieczeństwa użytkowania (ZOB.WZ.7143-5/04/08/09). W strefie ochronnej kompleksu obowiązują ustalone w rozporządzeniu MŚ z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 112) zakazy nieprzeznaczania terenów pod:

- tereny szpitali poza miastem,
- tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży,
- tereny domów opieki społecznej,
- tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego,
- tereny zabudowy zagrodowej,
- tereny rekreacyjno-wypoczynkowe,
- tereny mieszkaniowo-usługowe,

Funkcję kompleksu ćwiczebnego należy zabezpieczyć w sporządzanych planach przestrzennych oraz uzgadniając planowane w jego sąsiedztwie inwestycje z Szefem Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Białymstoku.

2) *Skład Osowiec, kompleks wojskowy nr 0465 w gminie Goniądz*

Kompleks posiada ustanowioną strefę ochronną w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego – Uchwała z dnia 27 lipca 2011 r. Rady Miejskiej w Goniądzu nr VIII/55/11 w sprawie zmiany miejscowego Planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. Urz. W.P. z dnia 19 sierpnia 2011 r. nr 209, poz. 2535). Dla obszaru strefy ochronnej obowiązują:

- dopuszczenia utrzymania dotychczasowego zagospodarowania i użytkowania terenu, modernizacji i remontów istniejących obiektów budowlanych, infrastruktury technicznej napowietrznej i podziemnej, dróg i elementów zagospodarowania,
- zakaz wznoszenia nowych obiektów zabudowy rozproszonej i zwartej, budowy autostrad i dróg o dużym natężeniu ruchu, budowy obiektów użyteczności publicznej (kościoły, szpitale, placówki oświatowo-wychowawcze i inne), z wyjątkiem inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej.

Zasięg strefy ochronnej uwzględniono w części rysunkowej Planu.

3) *Kompleks wojskowy nr 0725 w Plewkach gmina Szepietowo*

Kompleks posiada ustanowioną strefę ochronną Decyzją lokalizacyjną nr 024/77 z dnia 29 listopada 1977 r. Komisji Planowania przy Radzie Ministrów. Strefa ochronna z ograniczeniami obejmuje:

- pas przyległy do terenu zamkniętego: z zakazem zabudowy stałej i tymczasowej,
- pas 3 km od terenu zamkniętego: z ograniczeniem budownictwa wysokościowego, przemysłowego, linii WN, wież, kominów. Dopuszczalna wysokość obiektów narastająca do około 13 m w odległości około 3 km od terenu zamkniętego. Planowana zabudowa stała i tymczasowa w strefie ochronnej w przypadku braku miejscowego Planu zagospodarowania przestrzennego wymaga uzgodnienia z właściwymi organami wojskowymi, poprzez W.Sz.W w Białymstoku.

Strefa ochronna obejmuje częściowo obszar gminy Szepietowo, Wysokie Mazowieckie oraz m. Wysokie Mazowieckie. Ujęta jest w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szepietowo – Uchwała nr XXI/215/14 Rady Miejskiej w Szepietowie z dnia 7 października 2014 r. Wniosek o uzgodnienie strefy ochronnej w planach przestrzennych przedłożono Wójtowi Gminy Wysokie Mazowieckie i Burmistrzowi Miasta Wysokie Mazowieckie (zmiana studium aktualnie w opracowaniu).

4) *Kompleks wojskowy nr 0408 w mieście Suwałki*

Kompleks posiada strefę ochronną dla strzelnicy, ustaloną Decyzją Prezydenta Miasta Suwałk z dnia 31 sierpnia 1993 r. nr A-JU 7351/48/93 z ograniczeniami dotyczącymi: zakazu planowania i realizacji inwestycji kubaturowych, organizacji obozów i kolonii, budowy składostacji, stacji materiałów pędnych i smarów oraz magazynów środków

bojowych. Strefa wymaga wyznaczenia w studium gminy i planie miejscowym terenu obejmującego strefę ochronną.

6.5.9.6. Kompleksy wojskowe z ustalonymi i planowanymi strefami ochronnymi w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego:

1) ***kompleks wojskowy nr 8593 w gminie Szypliszki***

Posterunek radarowy, wybudowany w ramach Programu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa NSIP (NATO Security Investment Programme), jest inwestycją ujętą w rejestrze byłego Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast (poz. BDG-4/722-684/00). Ustalone przez resort obrony narodowej w 2014 r. parametry strefy ochronnej obejmują ograniczenia w użytkowaniu terenów znajdujących się w strefie ochronnej terenu zamkniętego. Należy je przyjmować dla stref w zasięgu promieni, mierzonych od punktu posadowienia radaru, znajdującego się na działce ewidencyjnej nr 15/3 obręb Szelment, w których obowiązują:

- w promieniu 500 m – całkowity zakaz zabudowy, a dopuszcza się okresowe przebywanie ludzi,
- w promieniu 3000 m – ograniczenia w inwestowaniu oraz zakaz: wznoszenia linii energetycznych wysokiego napięcia, masztów telekomunikacyjnych lub radiostacji, wież, kominów, elektrowni wiatrowych itp., których wysokość lub oddziaływanie może ograniczyć możliwości funkcjonowania obiektu wojskowego o znaczeniu obronnym oraz budowy obiektów budowlanych o wysokości powyżej 12 m nad poziomem terenu, licząc od wartości warstwicy 241 m n.p.m. – zgodnie z wykresem do określania dopuszczalnej wysokości zabudowy oraz tabelą maksymalnych dopuszczalnych wysokości zabudowań w otoczeniu posterunku radiotechnicznego. W granicach tej strefy wydanie zgody na lokalizację zabudowy stałej (tymczasowej) powinno być uzgodnione z właściwymi organami wojskowymi.

  Strefa ochronna obejmuje częściowo obszar gminy Szypliszki i gminy Jeleniewo. Zapisy o konieczności dokonywania uzgodnień między gminą Szypliszki a resortem obrony narodowej w kwestiach inwestycji w strefach ochronnych zostały w 2011 r. wprowadzone do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szypliszki", zmianą uchwaloną Uchwałą nr XIII/79/2011 Rady Gminy Szypliszki z dnia 12 grudnia 2011 r.

2) ***Skład Hajnówka, kompleks wojskowy nr 0741 w gminie Hajnówka***

Strefę ochronną stanowią dwie strefy zagrożenia wielkością fali uderzeniowej, wykraczające poza granicę terenu zamkniętego z zakazem i ograniczeniem inwestycji:

- strefa 1 kPa – z zakazem wznoszenia w granicach strefy obiektów użyteczności publicznej, w których gromadzi się duża liczba ludzi, takich jak: miejsce kultu, szpitale, placówki oświatowo-wychowawcze, place i hale targowe, obiekty rekreacyjno-sportowe itp.,
- strefa 3 kPa – z ograniczeniami obowiązującymi dla strefy 1 kPa oraz zakazem wznoszenia zabudowy zwartej, budowy autostrad i dróg o dużym natężeniu ruchu.

Wniosek o ustanowienie strefy ochronnej W.Sz.W. przesłał Wójtowi Gminy Hajnówka do uwzględnienia w opracowywanym studium gminy.

6.5.9.7. Tereny zamknięte związane z bezpieczeństwem państwa

Do kategorii tej należą tereny w mieście Białymstoku:

- ABW przy ul. Żurawiej i I Armii Wojska Polskiego,
- Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej przy ul. Bema,
- Wojewódzkiej Komendy Policji przy ul. Sienkiewicza.

W stosunku do terenów tych obowiązują ustalenia rozporządzeń ustalających ich zamkniętość.

6.5.9.8. Wymagania obronne dotyczące infrastruktury sieci transportowej

1) **kolejowej** – dotyczące konfiguracji i sprawności: elementów liniowych transportu kolejowego, węzłów kolejowych, systemów trakcji, zasilania, manewru przewozów oraz warunków regeneracji środków transportu kolejowego. W szczególności sieć kolejowa powinna zapewnić możliwość:
   a) wyznaczania linii kolejowych do realizacji przewozów kolejowych wojsk własnych i sojuszniczych,
   b) realizacji przewozów wojskowych, w tym ładunków niebezpiecznych i nadzwyczajnych, a także przewozów kombinowanych, poprzez utrzymanie stacji (terminali) przeładunkowych powiązanych z systemem drogowym i lotniczym,
   c) stworzenia warunków do manewru przewozami kolejowymi poprzez zabezpieczenie objazdów: węzłów kolejowych, stacji, mostów, aglomeracji miejskich lub przewidywanych stref zniszczeń,
2) **drogowej** – dotyczące konfiguracji dróg ekspresowych, krajowych i wojewódzkich oraz lokalnych, a także zapewnienia ich niezbędnej gęstości i parametrów technicznych. Sieć drogowa powinna umożliwiać wyznaczenie podstawowej wojskowej sieci dróg (PWSD) do wykorzystania w okresie kryzysu lub wojny do realizacji przewozów drogowych wojsk własnych i sojuszniczych. W szczególności sieć powinna:
   a) zapewniać bezkolizyjne przemieszczanie pojazdów ponadnormatywnych, kolumn pojazdów własnych i sojuszniczych,
   b) umożliwiać wyznaczenie odpowiedniej ilości tras osiowych i poprzecznych oraz biegnących od nich tras łączących z obiektami szczególnie ważnymi dla bezpieczeństwa i obronności państwa,
   c) przebiegać po drogach krajowych i wojewódzkich oraz posiadać parametry techniczno-eksploatacyjne zgodne z wymogami techniczno-obronnymi określonymi w Zarządzeniu nr 11 Ministra Infrastruktury z dnia 4 lutego 2008 r. w sprawie wdrażania wymagań techniczno-obronnych w zakresie przygotowania infrastruktury drogowej na potrzeby obronne państwa (Dz. Urz. MI z 2008 r. nr 3, poz. 10),
3) **portów lotniczych i lotnisk oraz ich lokalizacji i wyposażenia** – dotyczące kształtowania w sposób umożliwiający ich wykorzystanie w okresie kryzysu lub wojny do realizacji przewozów lotniczych wojsk własnych i sojuszniczych, a w szczególności:
   a) zapewnienia parametrów techniczno-eksploatacyjnych umożliwiających realizację transportu lotniczego, w tym ładunków niebezpiecznych oraz przewozów kombinowanych, poprzez utrzymanie terminali przeładunkowych powiązanych z systemem drogowym i kolejowym,
   b) zwiększania dostępności poprzez modernizację istniejących i budowę nowych portów lotniczych z infrastrukturą przeładunkową o odpowiednich parametrach techniczno-eksploatacyjnych, niezbędnych do realizacji lotniczych przewozów wojskowych.

6.5.9.9. Inne wymogi obronne i bezpieczeństwa państwa

1) **Realizacja zadań obronnych** w województwie podlaskim powinna być ukierunkowana na przygotowanie elementów kierowania i dowodzenia oraz stworzenie właściwych warunków do wszechstronnego zabezpieczenia potrzeb sił zbrojnych, takich jak: zapewnienie dostępu do sieci łączności, teleinformatycznej, transportowej, inżynieryjnego przygotowania terenu oraz obiektów i urządzeń logistycznych.

2) **Wszelkie projektowane obiekty o wysokości równej i większej niż 50 m** nad poziomem terenu, każdorazowo przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, wymagają zgłoszenia do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP zgodnie z § 2.2. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2003 r. w sprawie zgłaszania i oznakowania przeszkód lotniczych (Dz. U. z 2003 r. nr 130, poz. 1193).
3) **Projekty planów miejscowych** powinny uwzględniać parametry wysokościowe intensywności i linii zabudowy wzdłuż podstawowej sieci dróg w zakresie jej odporności na zagruzowanie.
4) **Planowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej największych miast województwa** powinno dążyć do:
   a) ukształtowania ich jako zespołów strukturalnych jednostek urbanistycznych (wydzielonych trwałymi barierami komunikacyjnymi lub elementami systemu przyrodniczego), o dużej samodzielności funkcjonowania w zakresie miejsc zamieszkania, pracy oraz ponadlokalnych usług publicznych, komercyjnych i rekreacji. Zmniejszy to potrzeby przemieszczeń codziennych do/z jednostki centralnej – śródmiejskiej i jednostek sąsiadujących. Jest to ważne zarówno dla sprawności funkcjonowania miasta, jak i dla obronności i odporności na zagrożenia nadzwyczajne,
   b) rozdzielanie dużych zespołów zwartej zabudowy intensywnej – głównie mieszkaniowej wielorodzinnej terenami systemu przyrodniczego – zieleni urządzonej i naturalnej, głównie dolinami – jako przeciwdziałanie ewentualnym pożarom przestrzennym. Stworzy to także możliwość wykorzystania terenów zieleni jako miejsc potencjalnych ukryć ludności w warunkach wojennych,
   c) stworzenia pierścieniowych układów sieci wodociągowych, elektroenergetycznych, gazowych i ciepłowniczych, jako gwarantujących dwustronność zasilania odbiorców zwiększającą odporność funkcjonalną w warunkach awarii,
   d) lokalizowania dużych urządzeń logistycznych, w tym centrów logistycznych, poza zwartą intensywną zabudową miejską (np. w Białymstoku rejon Stacji Lewickie lub w zespole przemysłowym Fasty). Może to być istotne w warunkach wojennych lub dużych awarii sieci transportowych.
5) **Odpowiednie zagadnienia obronne i bezpieczeństwa państwa** z pkt: 6.5.10.2. ppkt 3, 6.5.10.3., 6.5.10.4., 6.5.10.5. i 6.5.10.6. mogą być przedmiotem opinii lub uzgodnień z Zarządem Województwa Podlaskiego do projektów inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej, lotniczej i teleinformatycznej, dokonywanych w trybie przepisów ustaw o szczególnych zasadach przygotowania inwestycji (tzw. „specustaw"). Mogą być one również uwzględniane w przygotowaniu niektórych inwestycji samorządu województwa (np. z zakresu infrastruktury transportowej i społecznej ponadlokalnej).

7. REALIZACJA USTALEŃ PLANU

7.1. Zasady realizacji ustaleń Planu

Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego zawierają cele, zasady i kierunki działań na rzecz rozwoju jego zagospodarowania i właściwego funkcjonowania, adresowane do zainteresowanych podmiotów w województwie podlaskim, w województwach sąsiadujących, centralnej administracji rządowej oraz krajowych i międzynarodowych instytucji i podmiotów gospodarczych, które z racji statutowej działalności mogą być w nie zaangażowane.

Realizacji Planu służyć będą w szczególności inwestycje celu publicznego realizowane ze środków Samorządu Województwa Podlaskiego, samorządów lokalnych, budżetu państwa, przedsiębiorców oraz funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Ustalenia Planu realizowane będą w szczególności poprzez:

a) zgłaszanie przez Zarząd Województwa Podlaskiego wniosków z Planu do sporządzanych przez gminy studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz planów miejscowych, dotyczących:
   - ustaleń wiążących (obligatoryjnych) z zakresu inwestycji ponadlokalnych celu publicznego z wykazów zał. nr 3 i odpowiadających im rysunków zał. nr 2 oraz innych ustaleń z zał. nr 1 i nr 2 np. z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.
   - rekomendowanych do uwzględniania zasad i kierunków zagospodarowania z zał: nr 1, nr 2 i nr 4,
b) uwzględnianie zasad i kierunków Planu oraz wyników monitoringu zagospodarowania w dokumentach strategicznych i operacyjnych Samorządu Województwa Podlaskiego, a w szczególności w: aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego, Wieloletniej prognozie inwestycyjnej, Programie ochrony środowiska, Programie gospodarki odpadami, Programie rozwoju małej retencji, Programie nawodnień rolniczych, Programie rozwoju transportu, Programie opieki nad zabytkami, Programie rozwoju turystyki oraz w wykorzystaniu środków RPO itp.,
c) wnioskowanie o uwzględnianie ustaleń i rekomendacji Planu w rządowych dokumentach strategicznych, planistycznych i programowych, dotyczących m.in. zagospodarowania województwa,
d) uwzględnianie stosownych ustaleń Planu w procesie uzgadniania przez Zarząd Województwa projektów decyzji wójtów, burmistrzów i prezydentów o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim oraz w procesie opiniowania projektów decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowych, kolejowych, lotniczych i telekomunikacyjnych oraz teleinformatycznych, przygotowywanych w trybie „specustaw”,
e) prowadzenie monitoringu zmian zagospodarowania przestrzennego województwa wg ustaleń działu 7.3. i jego wykorzystywanie do sporządzania w procesach okresowych ocen Planu ustawowych raportów o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa,
f) uwzględnianie ustaleń Planu w projektach planów zagospodarowania miejskich obszarów funkcjonalnych województwa podlaskiego oraz strategiach ich rozwoju sporządzanych przez samorząd województwa lub inne jednostki administracji publicznej,
g) wykorzystanie ustaleń Planu w procesie sporządzania planów zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o charakterze transgranicznym międzynarodowym przez

administrację rządową, przy współdziałaniu z administracją samorządową oraz odpowiednią publiczną państw sąsiadujących,

h) przekazywanie rekomendacji i wniosków do polityk przestrzennych samorządów województw sąsiadujących, zwłaszcza w trakcie procesów aktualizacji ich planów zagospodarowania przestrzennego,

i) wykorzystanie ustaleń Planu w analizach, studiach, koncepcjach i programach odnoszących się do obszarów i problemów zagospodarowania przestrzennego województwa, sporządzanych w trybie art. 38 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, stosownie do ich celów i potrzeb, istotne zwłaszcza w sytuacji braku części precyzyjnej instrumentacji normatywnej i do racjonalnego gospodarowania przestrzenią.

7.2. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

1) **Regulacje prawne problemu celów publicznych:**

   a) **art. 39 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** stanowi:

   - w ust. 3, że w planie zagospodarowania przestrzennego województwa określa się w szczególności rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
   - w ust. 4, że w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, o której mowa w art. 47 ust. 1 pkt 1 oraz programy, o których mowa w art. 48 ust. 1 (Ministrowie i centralne organy administracji rządowej, w zakresie swojej właściwości rzeczowej, sporządzają programy zawierające zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, opiniowane przed przyjęciem przez Radę Ministrów przez sejmiki właściwych województw oraz zgodnie z art. 49 ust. 2 na wniosek sporządzającego program ministra lub organu centralnego wprowadzane przez właściwego marszałka województwa do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa),
   - w ust. 5, że w planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, o których mowa w ust. 3 pkt 3, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa zgodnie z ich właściwością.

   Przez inwestycję celu publicznego, zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy jw. należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,

   b) cele publiczne (inwestycyjne) w rozumieniu art. 6 ustawy jw., to w szczególności:

   - budowa i utrzymanie infrastruktury transportowej – drogowej, kolejowej, lotniczej, wodnej i łączności,
   - budowa i utrzymanie infrastruktury przesyłu płynów, pary, gazów i energii elektrycznej,
   - budowa i utrzymanie infrastruktury zaopatrzenia ludności w wodę, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów,

- budowa i utrzymanie publicznej infrastruktury ochrony środowiska, gospodarki wodnej, w tym służącej regulacji i utrzymaniu wód, ochronie przeciwpowodziowej, melioracjom,
- budowa i utrzymanie infrastruktury urzędów organów administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej i sportu,
- budowa i utrzymanie infrastruktury obronności państwa, ochrony jego granic i bezpieczeństwa publicznego,
- poszukiwania, wydobycie i składowanie kopalin Skarbu Państwa,
- inne cele publiczne określone w odrębnych ustawach.

2) **Przedsięwzięcia inwestycyjne o znaczeniu ponadlokalnym** umieszczone w Planie, to w szczególności te, które przewidywane są do zrealizowania w horyzoncie roku 2020+ w:
   a) Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Podlaskiego,
   b) Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
   c) Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Podlaskiego na lata 2015-2025,
   d) Krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych,
   e) Krajowym planie gospodarki odpadami,
   f) planach gospodarowania wodami dla obszaru dorzeczy: Wisły, Niemna i Pregoły,
   g) Programie wodno-środowiskowym kraju,
   h) Planie Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego.
3) **Wykaz inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym** w obszarze województwa, zapisanych w obowiązujących dokumentach prawnych spełniających wymogi art. 39 ust. 5 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zawiera **załącznik nr 3 do uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego** zatwierdzającej niniejszy plan.

7.3. Monitoring zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa

Monitoring ten będzie częścią okresowych ocen Planu zagospodarowania przestrzennego województwa, sporządzanych w trybie art. 45 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o celach i zasadach sporządzania, jak niżej:

1) **cel monitoringu** – to uzyskanie informacji o zmianach i stanie zagospodarowania przestrzennego województwa oraz jego powiązaniach zewnętrznych, a także o stopniu realizacji niektórych inwestycji celu publicznego,
2) **cykliczność monitoringu** jest ustalona przez zarząd województwa, nie rzadziej niż ustawowa ocena okresowa Planu, tj. raz z czasie kadencji sejmiku województwa,
3) **wyniki monitoringu** stanowią element okresowej oceny aktualności ustaleń Planu zagospodarowania przestrzennego województwa i określenia zakresu potrzebnych zmian,
4) **wskaźniki monitoringu,** powiązane z uwarunkowaniami i celami zagospodarowania przestrzennego Planu, są w części zbieżne ze wskaźnikami strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2020 r. i dotyczą końca i/lub cyklu monitoringu,
5) **źródła informacji** do monitoringu – to w szczególności:
   - materiały poszczególnych organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, odpowiedzialnych za realizację poszczególnych segmentów zagospodarowania przestrzennego,
   - Podlaski System Informacji Przestrzennej,
   - Regionalne Obserwatorium Terytorialne,

- wyniki ankiet przeprowadzonych wśród powiatowych i gminnych jednostek samorządu terytorialnego, zwłaszcza w zakresie danych nieobjętych statystyką państwową,
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- inne publikacje, w tym z geoportali internetowych, a potencjalnie z programu Globalnego Monitoringu Środowiska i Bezpieczeństwa (GMES), prowadzonego przez Europejską Agencję Kosmiczną i Komisję Europejską.

6) **przedmiot monitoringu** stanowić mogą stany i zmiany zagospodarowania przestrzennego oraz społeczno-gospodarcze, będące wynikiem realizacji poszczególnych celów polityki przestrzennej województwa i kraju, w tym w szczególności określone rodzajami wskaźników z tabeli nr 21, które mają charakter ramowy i mogą być ograniczone w przypadku braku danych.

Tab. 21. Cele polityki przestrzennej

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	Jednostka miary
1	**2**	**3**
1.	**Cel 1 – Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji publicznych ponadlokalnych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania**	
1.1.	**Stosunki demograficzne w miejskich obszarach funkcjonalnych**	
1.1.1.	Zaludnienie ogółem obszarów i ich gmin.	osób
1.1.2.	Struktura mieszkańców obszarów i gmin wg grup wiekowych.	osób/%
1.1.3.	Współczynnik obciążenia demograficznego.	na 100 osób
1.1.4.	Saldo migracji w obszarach i ich gminach.	osób
1.2.	**Infrastruktura społeczna miejskich obszarów funkcjonalnych**	
1.2.1.	Liczba studentów szkół wyższych, w tym szkół publicznych i jej zmiana.	osób
1.2.2.	Wskaźnik liczby studentów na 10 000 mieszkańców województwa i jego zmiana.	osób na 10 tys. M, %
1.2.3.	Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w tym zawodowych i jej zmiana.	osób
1.2.4.	Liczba łóżek w szpitalach województwa i obszarów oraz zmiany na 1 000 M województwa.	szt. na 1 000 M, %
1.2.5.	Liczba miejsc w obiektach pomocy społecznej w obszarach oraz na 1 000 ich mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.	szt. i szt. na 1 000 M
1.2.6.	Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów kultury, sportu i rekreacji oraz zmiana pojemności w obszarach i ich gminach.	szt. miejsc
1.2.7.	Nakłady na środki trwałe przeznaczone na modernizację i rozwój infrastruktury: edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, sportu i rekreacji na 1 000 mieszkańców gmin.	tys. zł na 1 000 M
1.2.8.	Wskaźnik samodzielności zamieszkiwania gospodarstw domowych jedno- i wieloosobowych w obszarach i ich gminach.	%
1.2.9.	Wskaźnik ilości mieszkań na 1 000 mieszkańców w obszarach i ich gminach.	szt./1 000 M
1.2.10.	Średnia powierzchnia mieszkań realizowanych w zabudowie jedno- i wielorodzinnej w obszarach i ich gminach.	m^2pu/pog.
1.2.11.	Liczba mieszkań zrealizowanych w obszarach i poszczególnych gminach.	szt.
1.2.12.	Powierzchnia lub orientacyjna pojemność wyznaczonych w planach miejscowych terenów budowlanych mieszkaniowych w	ha m^2 pow. og.

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	Jednostka miary
1	**2**	**3**
	obszarach i poszczególnych gminach, w tym wyposażonych w infrastrukturę komunalną.	mieszk. szt. działek
1.3.	**Infrastruktura gospodarcza miejskich obszarów funkcjonalnych**	
1.3.1.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON i na 1 000 mieszkańców (M) w gminach i sumaryczna w obszarach.	szt. szt. 1000
1.3.2.	Liczba zatrudnionych w działach gospodarki, w tym ew. w działalności B+R w obszarach.	szt.
1.3.3.	Nakłady na środki trwałe w przedsiębiorstwach, w tym ew. na działalność B+R w obszarach.	mln zł
1.3.4.	Powierzchnia zrealizowanych obiektów produkcyjno-usługowych i ew. ilość utworzonych nowych miejsc pracy w obszarach i ich gminach.	szt.
1.3.5.	Powierzchnia terenów budowlanych produkcyjno-usługowych wyznaczonych w planach miejscowych do zainwestowania, w tym uzbrojonych w obszarach i ich gminach.	ha
1.3.6.	Liczba skategoryzowanych obiektów hotelarskich zmodernizowanych lub nowych i zmiana ilości miejsc noclegowych całorocznych.	szt.
1.3.7.	Liczba noclegów udzielonych turystom krajowym i zagranicznym w obszarach i ich gminach.	szt./rok
1.4.	**Infrastruktura transportowa miejskich obszarów funkcjonalnych.**	
1.4.1.	Odsetek zmodernizowanych lub wybudowanych dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych w obszarach wg klas funkcjonalnych S, GP, G i Z, w tym ilości ciągów obwodnicowych.	szt.
1.4.2.	Liczba linii kolejowych zmodernizowanych lub z/i reaktywowanym ruchem pasażerskim, w tym magistralnych.	szt. km
1.4.3.	Liczba zmodernizowanych stacji kolejowych.	szt.
1.4.4.	Liczba nowych terminali intermodalnych.	szt.
1.4.5.	Liczba nowych zintegrowanych węzłów przesiadkowych.	szt.
1.4.6.	Liczba dobowa połączeń autobusowych pomiędzy miastami „rdzeniami" a gminami obszarów.	szt.
1.4.7.	Liczba dobowa połączeń kolejowych pomiędzy miastami „rdzeniowymi" a gminami stref zewnętrznych obszarów.	szt.
1.4.8.	Liczba roczna pasażerów przewiezionych koleją w obszarach funkcjonalnych, w tym ew. na poszczególnych kierunkach.	osób
1.5.	**Infrastruktura techniczna miejskich obszarów funkcjonalnych.**	
1.5.1.	Nakłady gmin na środki trwałe przeznaczone na modernizację i rozwój infrastruktury komunalnej.	mln zł
1.5.2.	Odsetki ludności korzystającej z kanalizacji sanitarnej i wodociągów w obszarach i ich gminach.	% ogółu
1.5.3.	Odsetki ludności korzystającej z gazu ziemnego – jw.	% ogółu
1.5.4.	Długość nowych sieci kanalizacyjnych – jw.	km
1.5.5.	Miejscowości w gminach podmiejskich obszarów powiązanych z sieciami wodno-kanalizacyjnymi Białegostoku, Łomży i Suwałk.	szt. nazwy
2.	**Cel 2-Wzmocnienie spójności województwa w procesie równoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego.**	
2.1.	**Struktura demograficzna obszarów wiejskich.**	
2.1.1.	Stan zaludnienia, w tym gminy z największymi zmianami.	osób, nazwy
2.1.2.	Struktura ludności wg grup wiekowych.	% ogółu

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	Jednostka miary
1	**2**	**3**
2.1.3.	Saldo migracji, w tym gminy o największej migracji.	osób, nazwy
2.1.4.	Współczynnik obciążenia demograficznego.	na 100 osób
2.2.	**Infrastruktura społeczna obszarów wiejskich.**	
2.2.1.	Liczba szkół ponadgimnazjalnych wg rodzajów i ich pojemność, w tym zmodernizowanych.	szt., osób
2.2.2.	Liczba szpitali, w tym zmodernizowanych, i ilość łóżek.	szt.
2.2.3.	Liczba zmodernizowanych i nowych obiektów pomocy społecznej oraz ilości miejsc na 1 000 M w wieku poprodukcyjnym.	szt.
2.2.4.	Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów kultury, sportu i rekreacji wg rodzajów i ew. miejsc na widowniach.	szt.
2.2.5.	Nakłady na środki trwałe przeznaczone na modernizację i rozwój infrastruktury: edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, sportu i rekreacji.	mln zł na 1000M
2.2.6.	Wskaźnik samodzielności zamieszkiwania w gospodarstwach domowych jedno- i wieloosobowych.	% ogółu gospodarstw
2.2.7.	Wskaźnik ilości mieszkań na 1 000 mieszkańców.	szt. 1000M
2.2.8.	Średnia powierzchnia mieszkań nowych w zabudowie wielo- i jednorodzinnej.	m^2 pu.
2.2.9.	Liczba wybudowanych mieszkań.	szt.
2.2.10.	Wskaźnik liczby mieszkań wybudowanych na 1 000 mieszkańców.	szt. na 1 000M
2.2.11.	Powierzchnia (orientacyjna) nowych terenów budowlanych mieszkaniowych z usługami wyznaczonych w planach miejscowych miast powiatowych i obszarów wiejskich, w tym zainwestowanych.	ha
2.3.	**Infrastruktura gospodarcza nierolnicza i rynek pracy obszarów wiejskich.**	
2.3.1.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, w tym na 1 000 mieszkańców.	szt. szt. na 1 000M
2.3.2.	Liczba zatrudnionych w pozarolniczych działach gospodarki.	osób i %
2.3.3.	Powierzchnia zrealizowanych obiektów produkcyjno-usługowych i ew. ilość utworzonych miejsc pracy.	m^2 pu., ew. p. og., szt.
2.3.4.	Powierzchnia orientacyjna wyznaczonych w planach miejscowych terenów budowlanych produkcyjno-usługowych do zainwestowania, w tym w gminach z największą ilością.	ha nazwa gminy
2.3.5.	Liczba skategoryzowanych obiektów hotelowych, w tym nowych i/lub zmodernizowanych oraz zmiana ilości miejsc noclegowych całorocznych, w tym w gminach z największą ilością.	szt. miejsc noclegowych
2.3.6.	Liczba noclegów udzielonych turystom krajowym i zagranicznym.	szt.
2.3.7.	Powierzchnia orientacyjna terenów turystyczno-rekreacyjnych, w tym letniskowych, wyznaczonych w planach miejscowych do zagospodarowania, w tym ilość zabudowanych.	ha i ew. szt. działek
2.4.	**Rolnicza przestrzeń produkcyjna i produkcja rolna obszarów wiejskich województwa.**	
2.4.1.	Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego.	ha
2.4.2.	Struktura użytków rolnych.	ha, %
2.4.3.	Struktura produkcji rolniczej-roślinnej i zwierzęcej na obszarach rolniczych województwa.	% szt. na 100 ha
2.4.4.	Powierzchnia gruntów rolnych wyłączonych z produkcji na cele nierolnicze wg klas bonitacyjnych, w tym w gminach z największą ilością.	ha klasy
2.4.5.	Powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych i % realizacji potrzeb, w tym w gminach z największymi potrzebami.	ha %

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	Jednostka miary
1	**2**	**3**
2.4.6.	Powierzchnia gruntów rolnych scalonych i wymienionych oraz % realizacji potrzeb, w tym w gminach z największymi potrzebami.	ha %
2.4.7.	Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji oraz zrekultywowanych i zagospodarowanych, w tym w gminach z największą ilością.	ha %
2.4.8.	Ilość gospodarstw wdrażających programy rolno-środowiskowo-klimatyczne, w tym w gminach z największą ilością.	szt.
2.4.9.	Liczba gospodarstw ekologicznych, w tym w gminach z największą ilością.	szt.
2.4.10.	Liczba gospodarstw agroturystycznych i jw.	szt.
2.4.11.	Liczba rolniczych grup producenckich i jw.	szt.
2.5.	**Dostępność i infrastruktura transportowa obszarów wiejskich województwa.**	
2.5.1.	Obszary gmin o dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego w izochronie powyżej 90 min.	szt. nazwy
2.5.2.	Obszary gmin o dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego lub subregionalnego w izochronie powyżej 60 min.	szt. nazwy
2.5.3.	% ludności obsługiwanej przez komunikację zbiorową.	%
2.5.4.	Gęstość dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej.	km na 100 km^2
2.5.5.	Liczba dobowa połączeń komunikacją zbiorową ośrodków gminnych z ośrodkami powiatowymi, subregionalnymi i wojewódzkim.	szt.
2.6.	**Infrastruktura techniczna obszarów wiejskich.**	
2.6.1.	Nakłady gmin obszarów wiejskich na modernizację infrastruktury komunalnej.	mln zł
2.6.2.	% ludności korzystającej ze scentralizowanych sieci kanalizacyjnych i wodociągowych.	% ludności ogółem
2.6.3.	% ludności korzystającej z gazu ziemnego.	jw.
2.6.4.	% zmodernizowanej sieci elektroenergetycznej NN i SN w stosunku do potrzeb.	%, długość sieci ogółem
2.6.5.	Długości wybudowanych sieci gazowych, elektroenergetycznych NN i SN, kanalizacji sanitarnej, deszczowej i wodociągowej.	km
2.6.6.	Moc zainstalowanych odnawialnych źródeł energii wg rodzajów.	MW
3.	**Cel 3 – Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.**	
3.1.	**Infrastruktura transportowa województwa.**	
3.1.1.	Długość dróg, w tym % zmodernizowanych: 1) krajowych, w tym ekspresowych, 2) wojewódzkich, 3) powiatowych	km %
3.1.2.	Ilość i długość wybudowanych obwodnic jednostek osadniczych w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich.	szt. km
3.1.3.	Długość i % zmodernizowanych lub reaktywowanych linii kolejowych, w tym: 1. magistralnych, 2. pierwszorzędnych, 3. znaczenia miejscowego, 4. szerokotorowych.	km %
3.1.4.	Liczba zmodernizowanych stacji, dworców i przystanków kolejowych i ew. % ogółu.	szt. %
3.1.5.	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przejść granicznych	szt.

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	Jednostka miary
1	**2**	**3**
	drogowych i kolejowych.	
3.1.6.	Wielkość rocznego ruchu transgranicznego na przejściach granicznych, w tym: a) drogowego towarowego i osobowego, b) kolejowego towarowego i pasażerskiego.	 szt. pojazdów szt. pociągów
3.1.7.	Liczba zmodernizowanych lub nowych lotnisk, w tym komunikacyjnych oraz roczna liczba pasażerów/operacji lotniczych.	szt.
3.1.8.	Długość istniejących, w tym wybudowanych dróg rowerowych.	km
3.2.	**Infrastruktura telekomunikacyjna i teleinformatyczna.**	
3.2.1.	Liczba abonentów telefonii stacjonarnej i komórkowej.	tys. szt.
3.2.2.	Długość zrealizowanej Regionalnej Sieci Szerokopasmowej, w tym szkieletowej i dystrybucyjnej.	km
4.	**Cel 4 – Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska województwa, w tym sieci ekologicznej, dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych oraz regionalne użytkowanie ich zasobów.**	
4.1.	**Środowisko przyrodnicze województwa.**	
4.1.1.	Powierzchnia i ilość obszarów przyrodniczych prawnie chronionych, w tym: a) ogółem i udział w powierzchni województwa, b) parków narodowych i rezerwatów, c) parków krajobrazowych, d) obszarów sieci Natura 2000, e) obszarów chronionego krajobrazu, f) użytków ekologicznych, g) korytarzy ekologicznych.	ha szt. % ha ha ha ha ha ha ha
4.1.2.	Ilość i powierzchnia planów ochrony: a) parków narodowych i rezerwatów, b) parków krajobrazowych, c) parków narodowych lub krajobrazowych z uwzględnioną ochroną położonych w nich obszarów Natury 2000.	 szt. ha
4.1.3.	Liczba i powierzchnia obszarów sieci Natura 2000 objętych planami zadań ochronnych.	szt. ha
4.1.4.	Powierzchnia terenów zieleni w miastach oraz ich ochrona, w tym: a) parków i zieleńców, w tym nowych, b) zieleni pozostałej, c) sieci ekologicznej objętej planami miejscowymi w miastach.	 ha %
4.2.	**Środowisko województwa.**	
4.2.1.	Ocena jakości wód powierzchniowych: a) stanu ekologicznego i chemicznego, b) przydatności do bytowania ryb, c) przydatności do zaopatrzenia ludności w wodę do picia, d) spełnienia wymagań w obszarach chronionych wrażliwych na eutrofizację.	 % szt.
4.2.2.	Ocena jakości wód podziemnych pod względem chemicznym i ilości głównych zbiorników wód podziemnych objętych ochroną prawną.	% szt.
4.2.3.	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym w obszarach funkcjonalnych wiejskich.	osób % ogółu
4.2.4.	Ścieki komunalne oczyszczane oraz ludność korzystająca z oczyszczalni, w tym w obszarach miejskich i wiejskich.	dam^3 % ogółu ludn.
4.2.5.	Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ilość nowych	km

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	Jednostka miary
1	**2**	**3**
	przyłączy oraz zużycie wody na 1 mieszkańca województwa, w tym w obszarach funkcjonalnych miejskich.	szt. m^3/M
4.2.6.	Powierzchnia i ilość zrealizowanych lub zmodernizowanych zbiorników retencyjnych.	szt. ha
4.2.7.	Powierzchnia gruntów leśnych i jej zmiany z podziałem wg własności, w tym grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia.	ha
4.2.8.	Powierzchnia gruntów zalesionych niestanowiących własności Skarbu Państwa.	ha
4.2.9.	Liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wg powiatów, zanieczyszczeń pyłowych i gazowych oraz redukcji wytworzonych zanieczyszczeń.	szt. ton %
4.2.10.	Emisja zanieczyszczeń powietrza oraz zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji w zakładach szczególnie uciążliwych, w tym % redukcji z podziałem na pyłowe i gazowe.	%
4.2.11.	Ilość odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych oraz powierzchnia i ilość składowisk odpadów komunalnych, w tym w miastach na prawach powiatu.	ton dam^3 ha
4.2.12.	Odpady komunalne, w tym zebrane, zdeponowane na składowiskach, unieszkodliwione biologicznie, unieszkodliwione w procesach biologiczno-mechanicznego przetwarzania, wysegregowane ze zmieszanych, wyselekcjonowane, w tym ew. % odzysku i zmiany.	ton %
4.2.13.	Wielkość i miejsca przekroczeń długookresowych poziomów hałasu dla pory dnia i nocy w punktach pomiaru na drogach krajowych.	dB LDWN i LN
4.2.14.	Wielkość przekroczeń krótkookresowych poziomów hałasu dla pory dnia w punktach jw.	dB
4.2.15.	Wielkość przekroczeń krótkotrwałych poziomów hałasu dla pory nocy w punktach jw.	dB
4.2.16.	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej wg źródeł finansowania w obszarach funkcjonalnych miejskich i wiejskich oraz głównych kierunków inwestowania.	tys. zł
5.	**Cel 5 – Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego i naturalne oraz zdolności obronnych i ochronnych.**	
5.1.	**Bezpieczeństwo energetyczne.**	
5.1.1.	Moc źródeł – elektrowni i elektrociepłowni oraz jej zmiany, w tym w wyniku: – modernizacji (np. kogeneracja), – budowy źródeł konwencjonalnych, – budowy OZE.	MW
5.1.2.	Zużycie energii elektrycznej w województwie, w tym wg taryf A, B i C.	kWh
5.1.3.	Nowe lub zmodernizowane elementy systemu elektroenergetycznego: a) długość nowych linii elektroenergetycznych najwyższych napięć 400 kV, b) długość nowych lub zmodernizowanych linii wysokiego napięcia 220 i 110 kV, c) ilość nowych stacji elektroenergetycznych WN/SN oraz stacji zmodernizowanych.	km km szt.
5.1.4.	Liczba lub odsetek ludności województwa korzystającej z gazu ziemnego, w tym w miejskich i wiejskich obszarach funkcjonalnych.	osób %

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	Jednostka miary
1	**2**	**3**
5.1.5.	Nowe lub zmodernizowane elementy systemu gazowniczego: a) długość nowych gazociągów przesyłowych w/c, b) długość nowej sieci dystrybucyjnej, c) ilość nowych stacji redukcyjno-pomiarowych i pomiarowych gazu oraz stacji zmodernizowanych, w tym tłoczni, d) długość nowej sieci dystrybucyjnej LNG lub ilość korzystających odbiorców.	km km szt. km/szt.
5.1.6.	Długość nowych rurociągów naftowych.	km
5.1.7.	Liczba nowych oraz zmodernizowanych: – źródeł systemów ciepłowniczych scentralizowanych i ew. przyrost mocy, – scentralizowanych sieci ciepłowniczych.	szt., MW km
5.2.	**Odporność na zagrożenia naturalne i nadzwyczajne, w tym powodziowe.**	
5.2.1.	Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów i budowli hydrotechnicznych wg rodzajów.	szt.
5.2.2.	Długość koryt rzek poddanych regulacji przepływów.	km
5.2.3.	Powierzchnia i objętość nowych zbiorników retencyjnych.	ha, m^3
5.2.4.	Powierzchnia obszarów zmeliorowanych poddanych renaturyzacji.	ha
5.2.5.	Liczba zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku występowania niebezpiecznych awarii przemysłowych.	szt.
5.2.6.	Liczba awarii związanych z transportem lub przechowywaniem substancji niebezpiecznych.	szt.
5.2.7.	Liczba katastrof drogowych i kolejowych oraz ich ofiar.	szt. osób
5.3.	**Obronność.**	
5.3.1.	Liczba ustanowionych formalnie stref ochronnych obiektów wojskowych.	szt.
5.3.2.	Tereny zamknięte wyłączone z terenów wojskowych i przekazane na cele cywilne.	ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie źródeł wyżej wymienionych w pkt. 5

8. WNIOSKI DO ORGANÓW CENTRALNYCH ORAZ SAMORZĄDÓW WOJEWÓDZTW SĄSIADUJĄCYCH

Uzyskanie standardów europejskich znacznej części zagospodarowania przestrzennego województwa w horyzoncie roku 2020+, a zwłaszcza jego kluczowych elementów infrastrukturalnych, warunkujących dostępność i rozwój społeczno-gospodarczy, zależne będzie nie tylko od polityki przestrzennej samorządu województwa. Będzie to zależne przede wszystkim od polityki przestrzennej państwa, określonej w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2030, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020, Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 i realizujących je działań inwestycyjnych z programów operacyjnych i kontraktu terytorialnego, odnoszących się do obszaru województwa, w tym w szczególności:

- sprawnego przygotowania i wdrażania rekomendowanych w KPZK 2030 działań prawnych i organizacyjnych o charakterze systemowym, warunkujących racjonalną i skuteczną gospodarkę przestrzenią,
- sprawnej realizacji ustaleń Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Podlaskiego.

Ważna dla zagospodarowania obszarów przygranicznych z sąsiadującymi województwami będzie współpraca z ich samorządami w kwestiach koordynacji polityk przestrzennych w tych obszarach stykowych.

8.1. Wnioski do organów centralnych

8.1.1. Ministrów właściwych infrastruktury, budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego, mieszkalnictwa oraz spraw rozwoju regionalnego

8.1.1.1. W odniesieniu do celu 1 KPZK 2030 „Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej, poprzez ich integrację funkcjonalną, przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego – wnioskuje się o zaliczenie w przyszłej aktualizacji KPZK 2030 m. Białegostoku do grupy ośrodków metropolitalnych, ponieważ byłoby to wynikiem:

- dynamicznego rozwoju szeregu funkcji metropolitalnych z zakresu infrastruktury społecznej-publicznej i komercyjnej,
- znaczącej poprawy krajowej i międzynarodowej dostępności transportowej drogami ekspresowymi S8, S19 i S16 – „Via Carpatia", S61 – „Via Baltica", kolejową linią magistralną E-75 „Rail Baltica" i lotniczej z lotniska Krywlany,
- sukcesywnej poprawy jakości struktury przestrzennej miasta i jego obszaru funkcjonalnego – sprzyjającej atrakcyjności zamieszkiwania i stabilizacji zaludnienia, w tym w zakresie kadr kreatywnych,
- rozwoju potencjału gospodarczego, w tym w sferze B+R.

300-tysięczny. Białystok, jako ośrodek metropolitalny, byłby korzystnym uzupełnieniem ubogiej w ośrodki metropolitalne sieci osadniczej „Polski Wschodniej" (dotychczas tylko Lublin).

8.1.1.2. W odniesieniu do celu 6 KPZK 2030 „Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego", wnioskuje się o przyspieszenie jego realizacji, a w szczególności:

a) wprowadzenie zintegrowanego – spójnego i hierarchicznego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego, w którym w szczególności:
   - plan zagospodarowania przestrzennego województwa i strategia jego rozwoju, uwzględniając plany i strategie szczebla krajowego, będą ustawowo pełniły wspólnie

funkcję koordynacyjną wobec wszystkich przedsięwzięć publicznych podejmowanych w województwie,
- planowanie dla obszarów funkcjonalnych będzie przekładane ustawowo na dokumenty planistyczne i programowe samorządów lokalnych,
- studium gminy skoordynowane z ustaleniami dokumentów rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego kraju i regionu będzie ustawowo wiążące dla planów miejscowych i decyzji gminnych z zakresu gospodarki przestrzennej,
- plany miejscowe będą podstawą decyzji o lokalizacji inwestycji, podziałów gruntów i obrotu nieruchomościami,

b) uporządkowanie regulacji zapewniających sprawność i powszechność działania systemu planowania przestrzennego, w tym pilne wprowadzenie:
- ograniczenia zabudowy poza terenami objętymi planami miejscowymi,
- obowiązku planistycznego dla terenów rozwojowych wyznaczonych w studiach gmin oraz scaleń i reparcelacji gruntów ustalonych w planach miejscowych,
- rozdzielenia prawa własności nieruchomości od prawa jej zagospodarowania i zabudowy,
- ograniczeń w opracowywaniu i uchwalaniu planów miejscowych dla terenów o bardzo małej powierzchni,
- minimalnych standardów zagospodarowania i wyposażenia w infrastrukturę publiczną terenów zurbanizowanych, w tym w zakresie dostępności do usług społecznych,
- regulacji uniemożliwiających: lokalizację zabudowy bezpośrednio obsługiwanej z dróg krajowych i wojewódzkich na terenach bez infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i w obszarach zagrożenia powodziowego,
- trwałego zakazu podziału terenów rolnych na działki budowlane, jeżeli nie są przeznaczone w planach miejscowych pod zabudowę,
- tworzenia gminnego zasobu nieruchomości oraz nieodpłatnego przejmowania w trakcie scaleń i podziałów części terenów budowlanych przeznaczonych na cele urządzeń publicznych,
- wzmocnionego systemu nadzoru nad wykonywaniem przez gminy obowiązkowych zadań z zakresu gospodarki przestrzennej i sankcji za zaniechanie.

8.1.1.3. W odniesieniu do celu 3 KPZK 2030 „Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych, poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i komunikacyjnej”, wnioskuje się o:

a) możliwie szybie dostosowanie do odpowiednich parametrów technicznych drogi ekspresowej S16 Ełk (S61) – Knyszyn (S19). Byłoby to zgodne z zapisem KPZK 2030 z kierunku działań 3.4. Zarządzanie strategiczne i etapowanie inwestycji, tj. „w stosunku do obowiązujących planów rozbudowy sieci drogowej w ramach KPZK 2030 zakłada się uzupełnienie brakujących połączeń autostradowych i ekspresowych (m.in. połączenie drogi ekspresowej „Via Baltica” z drogą ekspresową „Via Carpatia”) niezbędne do pełnej funkcjonalności społeczno-gospodarczej terytorium kraju i poszczególnych obszarów”,
b) podejmowanie dalszych działań na rzecz włączenia w sieć TEN-T drogi ekspresowej „Via Carpatia” (na bazie drogi ekspresowej S19 i w/w drogi ekspresowej S16 Ełk (S61) – Knyszyn (S19), łączącej wraz z odcinkiem „Via Baltiki” Ełk – Suwałki – gr. RP z Litwą południe Europy z Republikami Nadbałtyckimi,
c) uwzględnienie w przyszłej aktualizacji KPZK 2030, w III etapie przewidywanego rozwoju sieci kolejowej zmiany projektowanej prędkości ze 100 – 120 km/h na 120 – 200 km/h, na odcinku magistralnej linii kolejowej nr 6 Białystok – Kuźnica Białostocka

– granica RP (Grodno, Wilno, Sankt Petersburg). Pozwoliłoby to na ujednolicenie prędkości na linii E-75 i linii nr 6 na odcinku Warszawa – Białystok – Kuźnica Białostocka – granica RP,

d) pilne dokończenie modernizacji i budowy drogi krajowej nr 8 kl. GP (2+1) na odc. (Białystok) – Katarynka – Augustów – (Suwałki – Kowno) oraz modernizację i budowę drogi krajowej nr 19 kl. GP (2+1) na odc. (Białystok) – Wasilków – Czarna Białostocka – Sokółka – Kuźnica – gr. RP z Białorusią (Grodno), wraz z niezbędnymi obwodnicami miejscowości na ich trasach, w celu:
   - zwiększenia poziomu bezpieczeństwa i swobody ruchu międzynarodowego (do/z Litwy, Łotwy i Estonii na drodze nr 8 oraz do/z Białorusi i Rosji na drodze nr 19), w tym ciężkiego towarowego, krajowego i lokalnego,
   - zmniejszenia uciążliwości intensywnego ruchu ciężkiego dla zabudowy i ludności zamieszkującej na obrzeżach tych tras,
   - rozwiązania problemu (intensywnego ruchu na tych drogach) na czas realizacji „Via Balticy" oraz „Via Carpatii", które docelowo przejmą większość ciężkiego towarowego ruchu międzynarodowego.
e) zapewnienie środków finansowych na realizację przedsięwzięć warunkowych z zakresu krajowej infrastruktury transportowej – drogowej i kolejowej z Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020,
f) zrealizowanie numeracji dróg krajowych, w tym ekspresowych w Polsce północno-wschodniej.

8.1.2. Ministrów właściwych do spraw środowiska, kultury, gospodarki i obronnych

8.1.2.1. W odniesieniu do celu 4 KPZK 2030 „Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski", wnioskuje się o:

a) zintegrowanie prawne i organizacyjne obszarów sieci KSOCH, sieci Natura 2000 oraz umocowanego prawnie systemu korytarzy ekologicznych w spójny system ochrony przyrody i krajobrazu, ze sprawnym zarządzaniem,
b) działania na rzecz określenia Paneuropejskiej Sieci Ekologicznej oraz zasad jej ochrony i ponoszenia skutków finansowych działań ochronnych,
c) szybkie sfinalizowanie działań na rzecz powiększenia Białowieskiego Parku Narodowego o pozostały obszar Puszczy Białowieskiej, o najwyższych walorach przyrodniczych,
d) stworzenie regulacji prawnych trybu wyznaczania, zasad ochrony i zagospodarowywania korytarzy ekologiczno-migracyjnych,
e) zapewnienie środków finansowych i organizacji inwentaryzacji walorów przyrodniczych korytarzy ekologicznych o znaczeniu europejskim i krajowym, w tym także tras przelotu ptaków, nietoperzy i migracji organizmów wodnych,
f) stworzenie regulacji prawnych określających zasady delimitacji, stanowienia i zagospodarowywania transgranicznych obszarów chronionych,
g) działania regulacyjne i organizacyjne na rzecz racjonalizacji gospodarki wodnej w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym:
   - wprowadzenie ilościowych standardów urbanistycznych kształtowania przestrzeni przyrodniczej i zatrzymywania wody na terenach urbanizacji,
   - przygotowanie przez RZGW materiałów wejściowych do wyznaczenia w planach zagospodarowania przestrzennego województw obszarów kształtowania retencji i instrumentów tego kształtowania,
   - wprowadzenie na obszarach funkcjonalnych miast obowiązku prawnego zintegrowanego planowania gospodarki komunalnej, obejmującej modernizację i

rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz instalacji do przetwarzania odpadów, a także retencjonowania wód opadowych,
- przygotowanie przez RZGW do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa propozycji ekologicznych obszarów funkcjonalnych ochrony jakości wód cieków i zbiorników wodnych, z obowiązkiem wspólnego planowania gospodarki wodno-ściekowej i zapobiegania zanieczyszczeniom rolniczym,

h) działania na rzecz zabezpieczenia wód Bugu przed zanieczyszczeniami transgranicznymi z Białorusi i Ukrainy,
i) stworzenie rozwiązań prawnych ułatwiających lokalizację obiektów do zagospodarowywania odpadów i tworzenia stref ograniczonego użytkowania,
j) wprowadzenie skutecznych prawnych zasad ochrony złóż kopalin oraz wód leczniczych przed zabudową,
k) sporządzenie krajowej listy złóż surowców strategicznych z określeniem przestrzennego zasięgu ich zalegania oraz zasad – stopnia i form ich ochrony – do uwzględnienia w planach zagospodarowania przestrzennego województw.

8.1.2.2. W odniesieniu do celu 5 KPZK 2030 „Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa", wnioskuje się o przyspieszenie:

a) uchwalenia ustawy umożliwiającej tworzenie skonkretyzowanych w czasie rezerw planistycznych terenów dla realizacji **wszystkich** przedsięwzięć infrastruktury przesyłowej, w tym elektroenergetycznej i gazowniczej o znaczeniu krajowym i regionalnym,
b) przygotowania przez RZGW w Warszawie ostatecznych redakcji map ryzyka powodziowego, do ustaleń w dokumentach planistycznych, oraz zakazów lub ograniczeń zabudowy i użytkowania terenów zagrożonych powodzią,
c) wprowadzenia obowiązku uwzględniania przez inwestorów, w rozwoju infrastruktury transportowej i energetycznej, przeciwdziałania skutkom potencjalnych wystąpień zagrożeń naturalnych i katastrof, m.in. poprzez alternatywne dojazdy i dostawy energii,
d) określenia przez RZGW w Warszawie potrzeb retencyjnych w obszarach dorzeczy Narwi, Bugu, Niemna i Pregoły, dla planistyki regionalnej i gminnej,
e) dokonanie regulacji prawnych w zakresie ponoszenia ewentualnych skutków finansowych, uwzględniania działań obronnych w planowaniu przestrzennym (np. rezerwowania terenów na strategiczne cele obronne i strefy ograniczonego użytkowania od obiektów wojskowych lub zwiększenia kosztów inwestycji gmin).

8.2. Wnioski do polityk przestrzennych samorządów województw sąsiadujących

Elementy zagospodarowania przestrzennego obszarów stykowych województwa podlaskiego z województwami lubelskim, mazowieckim i warmińsko-mazurskim, wynikające z ustaleń niniejszego Planu, a istotne dla funkcjonowania i rozwoju sąsiadujących województw, powinny być przedmiotem współpracy międzyregionalnej w zakresie polityk przestrzennych i koordynacji działań inwestycyjnych samorządów wojewódzkich.

8.2.1. Kierunki współpracy z województwem mazowieckim

8.2.1.1. W zakresie infrastruktury transportowej

1) **Drogi krajowe o znaczeniu międzynarodowym** – budowy lub przebudowy na brakujących odcinkach do parametrów ekspresowych:
   a) S8 (E67) Warszawa – węzeł Choroszcz (S19),

b) S19 granica z Białorusią (Grodno) – Kuźnica – Sokółka – Korycin – Knyszyn – węzeł Choroszcz (S8) – Siemiatycze – Lublin – Rzeszów,
c) S8 i S61 („Via Baltica" w I paneuropejskim korytarzu transportowym) Warszawa – Ostrów Mazowiecka – Łomża – Ełk – Suwałki – gr. z Litwą (Kowno).

2) **Drogi krajowe o znaczeniu międzyregionalnym** – przebudowy, w tym wzmocnienia nawierzchni:
a) nr 61 Warszawa – Ostrołęka – Łomża – Augustów kl. GP,
b) nr 62 Płock – Wyszków – Sokołów Podlaski – Anusin (S19) kl. G,
c) nr 63 granica państwa z Rosją – Giżycko – Łomża – Zambrów – Siedlce, kl. G

3) **Drogi wojewódzkie o znaczeniu międzyregionalnym** – skoordynowana modernizacja i utrzymanie dobrego stanu technicznego:
a) nr 645 Myszyniec – Dęby – granica województwa – Nowogród – Łomża kl. G,
b) nr 647 Dęby – granica województwa – Turośl – Kolno – Stawiski (S61) kl. Z,
c) nr 677 Łomża – Śniadowo – gr. województwa – Ostrów Mazowiecka, kl. G
d) nr 690 Czyżew – Boguty-Pianki – Ciechanowiec – Siemiatycze kl. G,
e) nr 694 (S8) Przyjmy – Brok – Małkinia – Ciechanowiec kl. G.

4) **Linia kolejowa modernizowana do parametrów magistralnych objęta umową międzynarodową AGC** – E75 Warszawa – Białystok – Ełk – Suwałki – Trakiszki – granica państwowa z Litwą (Kowno) – lobbing na rzecz jak najszybszej modernizacji, zwłaszcza odcinka Warszawa – Białystok.

5) **Linie kolejowe o znaczeniu państwowym** – utrzymanie dobrego stanu technicznego i fragmentaryczne modernizacje:
a) nr 6 Białystok – Kuźnica Białostocka – granica państwowa z Białorusią (na odc. Warszawa – Białystok pokrywa się z E75),
b) nr 31 Siedlce – Siemiatycze – Czeremcha – Hajnówka – I rzędna,
c) nr 36 Ostrołęka – Łapy (E75) – I rzędna.

6) **Komunikacja lotnicza** – w horyzoncie roku 2020 plus możliwość powiązań lotniczych między zmodernizowanym lotniskiem „Krywlany" w Białymstoku a Portem Lotniczym im. F. Chopina w Warszawie oraz, ewentualnie, z planowanym warszawskim węzłem lotnisk w Modlinie, Warszawie-Babicach i Radomiu.

8.2.1.2. W zakresie systemu przyrodniczego i gospodarki wodnej

1) **Zapewnienie ciągłości sieci obszarów objętych ochroną prawną oraz unifikacji statusów i zasad ich ochrony**, stosownie do jakości walorów:
a) Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w dolinach rzek: Narwi, Bugu i Nurca,
b) parków krajobrazowych „Podlaskiego Przełomu Bugu" i „Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego" po stronie mazowieckiej, a Obszaru Chronionego Krajobrazu „Doliny Bugu" w sieci Natura 2000 po stronie podlaskiej,
c) Obszarów Chronionego Krajobrazu „Nadbużańskiego" oraz „Doliny Bugu i Nurca" po stronie mazowieckiej, a Obszaru Chronionego Krajobrazu „Doliny Bugu i Nurca" po stronie podlaskiej,
d) obszarów dolin cieków wodnych w zlewni rzek: Narwi i Bugu oraz terenów leśnych i otwartych stanowiących powiązania – korytarze migracyjne pomiędzy obszarami węzłowymi (biocentrami) sieci ekologicznych na pograniczu województw (GKPn-8B – Puszcza Piska – Przełomowa Dolina Narwi, GKPn-7 – Przełomowa Dolina Narwi, GKPnC-3A – Przełomowa Dolina Narwi – Puszcza Biała, GKPnC-2A – Puszcza Biała – Puszcza Mielnicka, GKPnC-1 – Dolina Dolnego Bugu, GKPnC-2 – Puszcza Mielnicka (obszar węzłowy).

2) **Wdrażanie postanowień Ramowej Dyrektywy Wodnej** Unii Europejskiej, w zlewni pilotażowej rzeki Narwi.

3) **Ochrona zasobów wód podziemnych** głównego zbiornika wód podziemnych nr 216 „Sandr Kurpie" przed zanieczyszczeniami.
4) **Skoordynowanie ochrony wód Narwi i Bugu** i ich dopływów przed zanieczyszczeniami.
5) **Poprawa bilansu wodnego wód powierzchniowych** w zlewniach Bugu i Narwi poprzez skoordynowaną realizację obiektów małej retencji.
6) **Działania zapobiegające powodziom i ich skutkom** w obszarach zagrożenia powodziowego w dolinach Bugu i Narwi.
7) **Ustalenie wspólnych zasad zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego** obszarów sąsiadujących województw, w szczególności dolin rzek granicznych i Równiny Kurpiowskiej, z uwzględnieniem ochrony walorów ekologicznych.
8) **Zabezpieczenie przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami Środowiska,** w wyniku potencjalnych awarii transgranicznych, kluczowych elementów infrastruktury energetycznej – naftociągów („Przyjaźń") i systemu gazociągów tranzytowych („Jamał").

8.2.1.3. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

1) **Wspólne zasady ochrony i racjonalnego wykorzystania walorów kulturowych doliny rzeki Narew** oraz obszaru osadnictwa kurpiowskiego i drobnoszlacheckiego do kreowania rozwoju turystyki kulturowo-etnicznej.
2) **Objęcie ochroną prawną krajobrazu kulturowego Kurpiowszczyzny.**

8.2.1.4. W zakresie energetyki i telekomunikacji

1) **Elektroenergetyka**
   a) utrzymanie w pełnej sprawności technicznej sieci KSE NN 400 i 220 kV oraz WN 110 kV:
      – linii NN 400 kV relacji Miłosna – st. Narew,
      – linii NN 400 kV relacji Ostrołęka – st. Łomża – st. Narew,
      – linii NN 220 kV relacji Ostrołęka – Ełk (tranzyt),
      – linii WN 110 kV relacji Ostrołęka – Łomża,
      – linii WN 110 kV relacji Ostrołęka – Kolno – Biała Piska,
      – linii WN 110 kV relacji Małkinia – Czyżew – Wysokie Mazowieckie,
      – linii WN 110 kV relacji Siedlce – Siemiatycze,
   b) budowa nowych powiązań KSE, w tym:
      – linii 110 kV Ostrołęka – rozgałęzienie k. Nowogrodu, a po 2020 r. Adamowo – Hołowczyce,
      – linii 110 kV Łyse – Kolno.
2) **Gazownictwo**
   a) utrzymanie w pełnej sprawności technicznej gazociągów przesyłowych:
      – SGT „Jamał" relacji Rosja – Niemcy (tranzyt),
      – gazociągu w/c relacji (Białoruś) – Bobrowniki – Wyszków – Rembelszczyzna,
      – gazociągu w/c relacji Wysokoje (Białoruś) – Hołowczyce – Rembelszczyzna,
   b) budowa gazociągów w/c:
      – interkonektora w/c Polska – Litwa,
      – ew. II nitki SGT „Jamał".
3) **Ropociągi** – utrzymanie ropociągu naftowego „Przyjaźń" w relacji Rosja – Stacja Adamowo (gm. Mielnik) – Płock.
4) **Radiokomunikacja i teletransmisja** – utrzymanie pasa technicznego radiokomunikacji i teletransmisji w relacjach:
   a) Hruszczewo Włościańskie w woj. mazowieckim – Makarki,

b) Ostrołęka – Łomża.

5) **Teleinformatyka** – utrzymanie istniejącej sieci światłowodowej informatycznej „Pionier" w relacji Warszawa – Białystok.

8.2.1.5. W zakresie infrastruktury społecznej – racjonalne komplementarne wykorzystanie ponadlokalnej infrastruktury społecznej miast powiatowych położonych w obszarach przygranicznych obu województw.

8.2.1.6. W zakresie infrastruktury gospodarczej – skoordynowany czasowo i przestrzennie rozwój zagospodarowania szlaków turystyki wodnej w dolinie Narwi, Pisy i Bugu, w tym infrastruktury „Szlaku Wodnego im. Króla Stefana Batorego" na Narwi i Pisie.

8.2.2. Kierunki współpracy z województwem warmińsko-mazurskim

8.2.2.1. W zakresie infrastruktury transportowej

1) **Drogi krajowe o znaczeniu międzynarodowym** – budowy lub przebudowy do parametrów ekspresowych lub kl. GP:
   a) S8 i S61 („Via Baltica" w I paneuropejskim korytarzu transportowym objęta umową AGR) Warszawa – Ostrów Mazowiecka – Łomża – Ełk – Suwałki – granica z Litwą (Kowno),
   b) S16 Ełk (S61) – Knyszyn (S19), jako odcinka potencjalnej „Via Carpatii" (Tallin – Ryga – Kowno – Suwałki – Ełk – Białystok – Lublin – Rzeszów – Południe Europy), wymagającej skoordynowanego lobbingu na rzecz włączenia w sieć TEN-T,
   c) nr 16 ...Ełk – Augustów – Ogrodniki – gr. z Litwą – kl. GP.
2) **Drogi krajowe o znaczeniu międzyregionalnym** – przebudowy do klasy G:
   a) nr 58 ...Olsztynek – Szczytno – Pisz – Szczuczyn kl. G,
   b) nr 63 gr. państwa – Giżycko – Pisz – Kolno – Łomża kl. G.
3) **Drogi wojewódzkie o znaczeniu międzyregionalnym** – modernizacje i utrzymanie dobrego stanu technicznego, w tym:
   a) nr 651 Gołdap – Szypliszki – Sejny kl. Z,
   b) nr 652 Kowale Oleckie – Filipów – Suwałki kl. Z,
   c) nr 653 Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny kl. G,
   d) nr 655 Kąp – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka-Tartak kl. Z.
4) **Linia kolejowa objęta umową AGC** – (E75) Warszawa – Białystok – Ełk – Suwałki – Trakiszki – granica państwowa z Litwą (Kowno) – magistralna w I paneuropejskim korytarzu transportowym („Rail Baltica") – planowana do modernizacji.
5) **Komunikacja lotnicza** – po zrealizowaniu lotnisk lokalnych użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji w Białymstoku (Krywlany) i Suwałkach, uruchomienie połączeń lotniczych z lotniskiem w Szymanach k. Szczytna.

8.2.2.2. W zakresie systemu przyrodniczego i gospodarki wodnej

1) **Zapewnienie ciągłości sieci obszarów systemu przyrodniczego** objętych ochroną prawną – europejską, krajową i regionalną, oraz planowanych do objęcia ochroną prawną, w tym:
   a) Obszaru Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 – OSO Ptaków Puszcza Piska – PLB 280008,
   b) obszarów chronionego krajobrazu: Dolina Rospudy, Dolina Błędzianki, Pojezierza Północnej Suwalszczyzny i Puszczy Rominckiej oraz Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi,
   c) obszaru węzłowego sieci ekologicznej GKPn-8 Puszcza Piska,
   d) głównych korytarzy ekologicznych – migracyjnych:

- GKPn-4A Puszcza Augustowska – Puszcza Romincka,
- GKPn-1A Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Północnej,
- GKPn-1C Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Południowej,
- GKPn-8B Puszcza Piska – Przełomowa Dolina Narwi (dolina Pisy),

e) uzupełniających korytarzy ekologicznych-migracyjnych:
- KPn-4B Puszcza Augustowska – Puszcza Borecka (dolina Rospudy),
- KPn-1B Puszcza Piska – Dolina Biebrzy Środkowy,
- KPn-1D Dolina Biebrzy – Puszcza Borecka (J. Rajgrodzkie).

2) Zapewnienie właściwej ochrony sanitarnej głównych zbiorników wód podziemnych:
a) GZWP nr 216 „Sandr Kurpie",
b) GZWP nr 217 „Pradolina rzeki Biebrzy".

3) Zapewnienie szczególnej ochrony środowiska wodnego jezior w zlewniach na pograniczu obu województw.

4) Dążenie do ustanowienia „Suwalsko-Wisztynieckiego Transgranicznego Obszaru Chronionego" oraz opracowania koncepcji jego ochrony i zasad zagospodarowania.

5) Ochrona sanitarna wód rzek: Rospudy, Ełku, Wissy i Pisy wraz z dopływami, wpływających z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego w obszar województwa podlaskiego, poprzez stosowną gospodarkę wodno-ściekową w ich zlewniach.

8.2.2.3. W zakresie energetyki i telekomunikacji

1) Elektroenergetyka:
Utrzymanie w pełnej sprawności technicznej istniejących linii:
- linii NN 400 kV GPZ Łomża – GPZ Ełk bis – Suwałki – Alytus (Litwa),
- linii NN 220 kV Ostrołęka – Kolno – Ełk,
- linii WN 110 kV Białystok – Grajewo – Ełk i Ełk – Augustów,
- linii WN 110 kV Kolno – Biała Piska – Ełk i Kolno – Pisz,
- linii WN 110 kV Suwałki – Filipów – Gołdap i Suwałki – Olecko.

2) Gazownictwo:
a) budowa interkonektora w/c relacji Litwa – Polska, łączącego system gazowniczy państw nadbałtyckich z siecią europejską z połączeniami w kierunku Ełku i Olecka,
b) budowa interkonektora gazowego Polska – Litwa relacji Ostrołęka – Grajewo – Raczki – Suwałki – Burbiszki (Litwa), z możliwością jego wykorzystania także do zasilania w gaz, będącej w zasięgu jego obsługi, cz. województwa warmińsko-mazurskiego.

3) Telekomunikacja – wspomaganie i koordynacja rozwoju systemu radiokomunikacji i teletransmisji oraz teleinformatyki w obszarach sąsiadujących obu województw.

8.2.2.4. W zakresie infrastruktury społecznej – racjonalne i komplementarne wykorzystanie ponadlokalnej infrastruktury społecznej obu województw, zwłaszcza w zakresie: nauki i szkolnictwa wyższego, średniego, kultury oraz zdrowia.

8.2.2.5. W zakresie infrastruktury gospodarczej – skoordynowany czasowo i przestrzennie rozwój zagospodarowania turystycznego i wypoczynkowego:
1) rejonów turystyczno – wypoczynkowych:
a) północnej Suwalszczyzny i Puszczy Rominckiej,
b) Pojezierza Rajgrodzkiego i Pojezierza Ełckiego,
c) Północno – Kurpiowskiego z rzeką Pisą oraz m. Kolnem i m. Piszem,
2) infrastruktury międzynarodowych i międzyregionalnych szlaków turystyki wodnej, pieszej, rowerowej i samochodowej.

8.2.3. Kierunki współpracy z województwem lubelskim

8.2.3.1. W zakresie infrastruktury transportowej:

a) poprawa połączeń obszarów przygranicznych obu województw poprzez utrzymanie połączenia promowego przez rzekę Bug Niemirów – Gnojno,
b) wspólny lobbing na rzecz możliwie najszybszej modernizacji drogi ekspresowej S19, szczególnie istotnej dla rozwoju województwa lubelskiego i podlaskiego,
c) po zrealizowaniu lotnisk lokalnych użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji w Białymstoku (Krywlany) i w Suwałkach, utworzenie powiązań lotniczych pomiędzy obu województwami.

8.2.3.2. W zakresie infrastruktury energetycznej – budowa rurociągu naftowego Brody – Adamowo – Płock.

8.2.3.3. W zakresie systemu przyrodniczego i gospodarki wodnej:

1) **zapewnienie ciągłości sieci obszarów objętych ochroną prawną**, położonych na styku obu województw, oraz unifikacja statusów prawnych ochrony, w tym:
   a) ciągłości obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000:
      – OSO „Dolina Dolnego Bugu" PLB 140001,
      – SOO „Ostoja Nadbużańska" PLH 140011,
   b) unifikacji statusu prawnego części obszaru Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu" wraz z otuliną po stronie lubelskiej i cz. Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu" po stronie podlaskiej,
   c) ciągłości i statusu prawnego projektowanego obszaru węzłowego sieci ekologicznej województwa podlaskiego GKPnC-2 „Puszcza Mielnicka", obejmującego także obszary wymienione w p. a i b,
   d) ciągłości i statusu prawnego projektowanego paneuropejskiego korytarza ekologicznego – Doliny Bugu,
2) **współdziałanie na rzecz ochrony przeciwpowodziowej w dolinie rzeki Bug**, w tym przeciwdziałanie zabudowie terenów zagrożonych powodzią.

8.2.3.4. W zakresie infrastruktury gospodarczej:

1) **skoordynowany czasowo i przestrzennie rozwój zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego w dolinie rzeki Bug** na obszarach obu województw, w tym:
   a) opracowanie wspólnej, z udziałem także województwa mazowieckiego, koncepcji zagospodarowania turystycznego doliny rzeki Bug i terenów przyległych, w tym dla potrzeb turystyki wodnej,
   b) kreowanie wspólnych ponadregionalnych produktów turystycznych i rozwój bazy obsługi różnych rodzajów turystyki,
   c) urządzenie szlaków turystycznych, z wykorzystaniem połączeń promowych na rzece Bug,
2) **współpraca na rzecz rozwoju** przestrzennego i społeczno-gospodarczego w układzie międzyregionalnym i transgranicznym z Białorusią, w tym także na rzecz ustanowienia i zagospodarowania Transgranicznego Obszaru Chronionego (TOCH) „Przełom Bugu".

SŁOWNICZEK SKRÓTÓW

ca - około
dec. – decyzje
dot. – dotyczy
EC - elektrociepłownia
ew. – ewentualne
GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
gł. – główne
GUS – Główny Urząd Statystyczny
GZWP – główne zbiorniki wód podziemnych
ICT – technologia informatyczna-komunikacyjna
IMiGW – instytut metorologii i gospodarki wodnej
ISO – międzynarodowa organizacja normalizacyjna
IUCN – międzynarodowa unia ochrony przyrody
j. – jezioro
jcwp – jednolite części wód podziemnych
jw. – jak wyżej
km. – kilometry
kol. – kolonie
KPZK – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
kV – jednostka napięcia elektrycznego, kilowat
m. – miasto
min. – minimum
min – minuty
m.p.z.p. – Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
NN – najwyższe napięcie, dotyczy napięć 400kV i 220kV
nN – niskie napięcie, w Polsce poniżej 1kV
nr – numer
NSP - Nature's Sunshine Products
ob. - obecnie
odc. – odcinek
oprac. – opracowanie
OZE – odnawialne źródła energii
PGE – Polska Grupa Energetyczna
proj. – projekt
płd. – południe
pow – powiat
późn. – z późniejszymi
p.z.p.w.p – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego
RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RLM – równoważna liczba mieszkańców
RM – Rada Ministrów
rys. – rysunek
rz. – rzeka
SN – średnie napięcie, w Polsce od 1 kV do 30 kV
SSSE – Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna
s.o. – samochody osobowe
SOSN – System Oceny Stanu Nawierzchni
TEN-T – transeuropejska sieć transportowa
TEN-E - transeuropejska sieć energetyczna
tj. – to jest
UE – Unia Europejska

UKE – Urząd Komunikacji Elektronicznej
UNESCO – Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury
uwarun. – uwarunkowania
war. - wariant
WN – wysokie napięcie, w Polsce dotyczy napięcia 110kV
w/w – wyżej wymienione
w. – wieś
woj. – województwo
zw. – zwane

SPIS TABEL

Tab. 1. Prognoza ludności woj. podlaskiego do 2050 r. 47
Tab. 2. Podmioty gospodarki narodowej w województwie w latach 2000-2014 55
Tab. 3. Struktura pracujących regionu w latach 2005-2014 55
Tab. 4. Zatrudnienie i produkcja sprzedana przemysłu w latach 2000-2013 56
Tab. 5. Podstrefy SSSE 57
Tab. 6. Obszary specjalne ochrony ptaków 90
Tab. 7. Projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk 91
Tab. 8. Wykaz zabytkowych obiektów urbanistyki i ruralistyki 115
Tab. 9. Wykaz obiektów historycznej architektury militarnej 118
Tab. 10. Drogi krajowe w województwie podlaskim 126
Tab. 11. Drogi ekspresowe w województwie podlaskim. 127
Tab. 12. Drogi wojewódzkie 129
Tab. 13. Długość dróg w podziale na kategorie 132
Tab. 14. Urządzenia radiokomunikacji i teletransmisji 155
Tab. 15. Wody powierzchniowe 249
Tab. 16. Wody podziemne 250
Tab. 17. Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych 250
Tab. 18. Cele środowiskowe dla JCW 253
Tab. 19. Zwiększenie retencji wody – budowa małych zbiorników 256
Tab. 20. Zwiększenie retencji wody - modernizacja małych zbiorników 257
Tab. 21. Cele polityki przestrzennej 291

SPIS WYKRESÓW

Wykr. 1. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2003-2013 53
Wykr. 2. Charakterystyka tempa degradacji nawierzchni dróg krajowych..... 127
Wykr. 3. Charakterystyka tempa degradacji nawierzchni dróg wojewódzkich. 131
Wykr. 4. Zużycie energii elektrycznej w województwie 142
Wykr. 5. Zużycie gazu w przeliczeniu na mieszkańca [m³]..... 145
Wykr. 6. Ludność korzystająca z sieci gazowej [%]..... 145
Wykr. 7. Długość sieci gazowej w przeliczeniu na mieszkańca [m] 146
Wykr. 8. Wodociągi – zmiany w latach 2003-2014..... 156
Wykr. 9. Zużycie wody w województwie podlaskim [dam3]..... 157
Wykr. 10. Kanalizacja – zmiany długości sieci w latach 2003-2014..... 158
Wykr. 11. Przepustowość oczyszczalni ścieków [m³/doba]..... 158
Wykr. 12. Odpady komunalne zbierane w województwie podlaskim 162

SPIS MAP

Mapa 1. Infrastruktóra ochrony środowiska i gospodarki wodnej zwodociągowanie miast i obszarów wiejskich 52
Mapa 2. Rolnictwo – rolnicza przestrzeń produkcyjna 60
Mapa 3. Rolnictwo – administracja leśna i dolesienia 62
Mapa 4. Rolnictwo – infrastruktóra gospodarki rolnej 64
Mapa 5. Rolnictwo – rejony produkcyjne i miejskie obszary funkcjionalne 66
Mapa 6. Rolnictwo – przetwórstwo rolno-spożywcze 68
Mapa 7. Turystyka – ośrodki turystyczne, wypoczynkowe i uzdrowiskowe 70
Mapa 8. Turystyka – szlaki turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym .. 72
Mapa 9. Turystyka – szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym 73
Mapa 10. Turystyka – baza noclegowa w obiektach zbiorowego zakwaterowania 74
Mapa 11. Turystyka – rejestrowany ruch turystyczny 75
Mapa 12. Turystyka – gospodarstwa agroturystyczne w gminach 76
Mapa 13. Turystyka – rejony turystyczne 78
Mapa 14. Środowisko przyrodnicze – rzeźba terenu 80
Mapa 15. Środowisko przyrodnicze – typy karajobrazu naturalnego 82
Mapa 16. Zbiorniki małej retencji 84
Mapa 17. Środowisko przyrodnicze – gleby 86
Mapa 18. Środowisko przyrodnicze – pokrycie terenu 88
Mapa 19. Środowisko przyrodnicze – obszary ochrony przyrody 92
Mapa 20. Środowisko przyrodnicze – elementy krajowego systemu obszarów chronionych (KSOCH) 93
Mapa 21. Środowisko przyrodnicze – Natura 2000 dyrektywa ptasia 94
Mapa 22. Środowisko przyrodnicze – Natura 2000 dyrektywa siedliskowa 95
Mapa 23. Środowisko przyrodnicze – regionalna sieć ekologiczna 96
Mapa 24. Infrastruktura ochrony środowiska i gospodarki wodnej – skanalizowanie miast i obszarów wiejskich 99
Mapa 25. Infrastruktóra ochrony środowiska i gospodarki wodnej – gospodarka odpadami 100
Mapa 26. Infrastruktóra ochrony środowiska i gospodarki wodnej – poziom recyklingu 101
Mapa 27. Środowisko przyrodnicze – erozja wietrzna 105
Mapa 28. Środowisko kulturowe – miasta historyczne 110
Mapa 29. Środowisko kulturowe – mniejszości narodowe i etniczne 111
Mapa 30. Środowisko kulturowe – zabytki archeologiczne o szczególnym znaczeniu .. 113
Mapa 31. Środowisko kulturowe – architektura militarna 119
Mapa 32. Miejsca kultu 120
Mapa 33. Infrastruktura transportowa – powiązania zewnętrzne 125
Mapa 34. Infrastruktura transportowa układ drogowy – drogi krajowe i wojewódzkie .. 130
Mapa 35. Infrastruktura energetyczna – powiązania zewnętrzne 139
Mapa 36. Infrastruktura energetyczne – sieć elektroenergetyczn 143
Mapa 37. Infrastruktura energetyczne – przesył gazu i ropy naftowej 147
Mapa 38. Elektroenergetyka – odnawialne źródła energii 149
Mapa 39. Elektroenergetyka – źródła energetyki konwecjonalnej 152
Mapa 40. Podział administracyjny i statystyczny 178
Mapa 41. Obszary funkcjonalne :miejskie, wiejskie i cenne przyrodniczo 191
Mapa 42. Obszary funkcjonalny – cenny przyrodniczo 192

Mapa 43. Obszary funkcjonalne – kształtowania potencjału rozwojowego: dziedzictwa kulturowego, zasobów wodnych i złóż kopalni 193
Mapa 44. Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej..... 194
Mapa 45. Obszary fukncjonalne wsparcia instrumentami polityki regionalnej 195
Mapa 46. Infrastruktura transportowa – układ persektywistyczny głównej infrastruktury drogowej i kolejowej 230
Mapa 47. Infrastruktura transportowa – główny układ drogowy na tle sieci ekologicznej..... 234
Mapa 48. Inwestycje drogowe o znaczeniu ponadlokalnym ustalone w dokumentach krajowych i regionalnych 235
Mapa 49. Inwestycje kolejowe o znaczeniu ponadlokalnym ustalone w dokumentach krajowych i regionalnych 240
Mapa 50. Infrastruktura telekomunikacji i teleinformatyki 243
Mapa 51. Środowisko przyrodnicze – zasoby wodne 252
Mapa 52. Infrastruktura energetyczna powiązania zewnętrzne 269
Mapa 53. Infrastruktura energetyczna sieć elektoenergetyczna..... 270
Mapa 54. Infrastruktura energetyczna przesył gazu i ropy naftowej 273
Mapa 55. Elektroenergetyka – źródła energetyki konwencjonalnej 275
Mapa 56. Elektroenergetyka – odnawialne źródła energii 277

Informacja

Do tworzenia map w niniejszej publikacji wykorzystano m.in. materiały zawarte w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym, Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, Państwowy Instytut Badawczy, Atlas województwa białostockiego, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, Państwowy Instytut Geologiczny,Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce, Zakład Badania Ssaków – Polska Akademia Nauk, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie, Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, GUS - Główny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Program Nawodnień, WZMiUW - Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016 – 2022, Projekt Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., PKP Energetyka SA, EMITEL sp. z o.o., LITPOL LINK SP. Z O. O., GAZ-SYSTEM S.A., Europol Gaz, Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o., PERN „Przyjaźń" SA, Zarządcy Dróg.

SPIS RYSUNKÓW

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego

Nr 1. – Synteza Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego Województwa

Nr 2. – Uwarunkowania Ekofizjograficzne

Nr 3. – Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego

Nr 4. – Uwarunkowania rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej

Nr 5. – Uwarunkowania rozwoju infrastruktury energetycznej i obronności

Nr 6. – Uwarunkowania rozwoju infrastruktury ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Nr 7. – Uwarunkowania rozwoju turystyki, wypoczynku i lecznictwa uzdrowiskowego

Nr 8. – Uwarunkowania rozwoju rolnictwa, gospodarki żywnościowej i wsi

Nr 9. – Struktura sieci osadniczej i obszarów funkcjonalnych

Nr 10. – Ochrona Sieci Ekologicznej, złóż kopalni i gleb

Nr 11. – Kierunki ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz rozwoju turystyki wypoczynku

Nr 12. – Kierunki rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej

Nr 13. – Kierunki zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego, przeciwpowodziowego oraz obronności państwa

Nr 14. – Kierunki ochrony infrastruktury ochrony środowiska i gospodarki wodnej